

Politiestraatwerk en informatiegebruik

Wouter Stol, Litska Strikwerda, Jurjen Jansen, Wendy Schreurs

Politiestraatwerk en informatiegebruik

Politiestraatwerk en informatiegebruik

Een longitudinale studie (1991-2023) over gevolgen van digitalisering

Wouter Stol

Litska Strikwerda

Jurjen Jansen

Wendy Schreurs

mei 2025

'What is sociologically interesting about information remains constant, that is, how the raw material of information is socially organized so as to become relevant for some purpose, which must be individually and collectively determined by those who use it.'

(Ackroyd et al., 1992, p. 143)

Meer informatie over deze en andere uitgaven kunt u verkrijgen bij:
Sdu Klantenservice
tel.: (070) 378 98 80
website: www.sdu.nl/service

Omslagontwerp: Dominique Gimberg
Afbeelding omslag: Shutterstock
ISBN: 9789012410786
NUR: 600

© 2025 Sdu B.V., Den Haag - Politie & Wetenschap, Politieacademie, Apeldoorn

Alle rechten voorbehouden. Behalve de door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd (waaronder begrepen het opslaan in een geautomatiseerd gegevensbestand) en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De bij toepassing van art. 16h tot en met 16m Auteurswet wettelijk verschuldigde vergoedingen wegens kopiëren dienen te worden voldaan aan de Stichting Reprerecht (www.reprerecht.nl). Voor het overnemen van een gedeelte van deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken op grond van art. 16 Auteurswet dient men zich te wenden tot de Stichting UvO (www.stichting-uvO.nl). Voor het overnemen van een gedeelte van deze uitgave ten behoeve van commerciële doeleinden dient men zich te wenden tot de uitgever.

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, kan voor de afwezigheid van eventuele (druk)fouten en onvolledigheden niet worden ingestaan en aanvaarden auteur(s), redacteur(en) en uitgever deswege geen aansprakelijkheid voor de gevolgen van eventueel voorkomende fouten en onvolledigheden.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system of any nature, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

While every effort has been made to ensure the reliability of the information presented in this publication, Sdu B.V. neither guarantees the accuracy of the data contained herein nor accepts responsibility for errors or omissions or their consequences.

Inhoudsopgave

Samenvatting / 11

Afkortingen / 21

Ten geleide / 23

1. Inleiding / 25

- 1.1 Onderwerp van onderzoek en relevantie / 25
- 1.2 Positionering van dit onderzoek in het veld van politiestudies / 26
- 1.3 Eerder onderzoek naar informatiegebruik in politiestraatwerk / 32
 - 1.3.1 Inleiding / 32
 - 1.3.2 Observatie van informatiegebruik op straat / 32
 - 1.3.3 Mobiele devices in de auto en op zak / 33
 - 1.3.4 Automatische nummerplaatherkenning (ANPR) / 36
 - 1.3.5 Real Time Intelligence Center (RTIC) / 37
 - 1.3.6 De briefing en politiebeleid / 38
 - 1.3.7 Data-analysesystemen / 39
 - 1.3.8 Conclusies en bijdrage van onze studie / 40
- 1.4 Onderzoeksvragen / 42
- 1.5 Theoretisch raamwerk aangaande de aard van politiestraatwerk / 42
- 1.6 Enkele begrippen en afbakening / 45
- 1.7 Onderzoeksopzet / 47

2. Methodische verantwoording / 49

- 2.1 De methoden / 49
 - 2.1.1 Systematische sociale observatie (SSO) / 49
 - 2.1.2 Bevragen en interviewen / 53
- 2.2 Het observeren in de praktijk / 54
 - 2.2.1 Inleiding / 54
 - 2.2.2 Kennismaking en acceptatie / 54
 - 2.2.3 Betrokkenheid / 59
 - 2.2.4 Afstand / 63
 - 2.2.5 Emotionele en ethische aspecten / 65
 - 2.2.6 Praktische problemen bij SSO als methode / 71
 - 2.2.7 Slotsom over het observeren in de praktijk / 73

2.3	Realisatie en materiaal / 74
3.	Onderzoeksomgeving / 77
3.1	Inleiding / 77
3.2	De drie basisteams 2022-2023 / 77
3.2.1	Plaats van basisteams in de politieorganisatie en kerntaken / 77
3.2.2	Het concept gebiedsgebonden politie / 79
3.2.3	De werkgebieden van de basisteams / 79
3.2.4	De basisteams en hun operationele prioriteiten / 82
3.3	Voor politiemensen beschikbare informatiebronnen en informatie / 85
3.4	Juridische en ethische context van informatiegebruik / 89
3.4.1	Juridisch kader: de Wet politiegegevens / 89
3.4.2	Ethisch kader: balans tussen de waarden privacy, transparantie, autonomie en veiligheid / 90
3.5	Kennismaking met de noodhulp / 91
3.5.1	Mensen en rollen in de noodhulp / 91
3.5.2	Enkele aspecten van noodhulpcultuur / 95
4.	Inhoud van de noodhulp / 99
4.1	Kijken naar de inhoud van de noodhulp / 99
4.2	Burger- en politie-initiatieven / 99
4.2.1	Aandelen en aantallen / 99
4.2.2	Gebonden en ongebonden tijd / 105
4.3	Politie-initiatieven nader bezien / 107
4.3.1	Soorten gebeurtenissen in hoofdcategorieën / 107
4.3.2	Politie-initiatieven in Amsterdam, Groningen en Wageningen / 108
4.3.3	Bevindingen over politie-initiatieven uit andere PSWI-observaties / 111
4.3.4	Conclusies / 113
4.4	Verkeer, speciaal verkeerscontrole / 114
4.4.1	Verkeer en verkeerscontrole in Amsterdam, Groningen en Wageningen / 114
4.4.2	Bevindingen over verkeerscontrole uit andere PSWI-observaties / 118
4.4.3	Conclusies / 119
4.5	Misdrijven / 119
4.5.1	Misdrijven in Amsterdam, Groningen en Wageningen / 119
4.5.2	Bevindingen over misdrijven uit andere PSWI-observaties / 123
4.5.3	Conclusies / 124
4.6	Hulpsituaties / 124
4.6.1	Hulpsituaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen / 124
4.6.2	Bevindingen over hulpsituaties uit andere PSWI-observaties / 127
4.6.3	Conclusies / 129
4.7	Netwerken / 129
4.7.1	Netwerken in Amsterdam, Groningen en Wageningen / 129

4.7.2	Bevindingen over netwerken uit andere PSWI-observaties /	131
4.7.3	Conclusies /	132
4.8	Kwetsbare personen /	132
4.8.1	Kwetsbare personen in Amsterdam, Groningen en Wageningen /	132
4.8.2	Bevindingen over kwetsbare personen uit andere PSWI-observaties /	139
4.8.3	Conclusies /	140
4.9	Conclusies over de inhoud van politiestraatwerk /	141
4.9.1	Inhoud van de noodhulp in Amsterdam, Groningen en Wageningen in 2022-2023 /	141
4.9.2	Veranderingen in Amsterdam, Groningen en Wageningen, 1992-2023 /	142
4.9.3	Bevindingen uit de andere PSWI-observaties /	143
5.	Wijze van optreden /	145
5.1	Wie er optreden /	145
5.1.1	Politie ter plaatse /	145
5.1.2	Andere diensten ter plaatse /	148
5.1.3	Conclusies /	150
5.2	Handelwijzen en hun relatie tot soort gebeurtenissen /	151
5.2.1	Typen handelwijzen en gebeurtenissen /	151
5.2.2	Relatie tussen handelwijzen en soort gebeurtenis /	153
5.3	Verkeersovertredingen en wijze van optreden /	154
5.3.1	Optreden bij verkeersovertredingen in Amsterdam, Groningen en Wageningen /	154
5.3.2	Bevindingen over optreden bij verkeersovertredingen uit andere PSWI-observaties /	159
5.3.3	Conclusies /	161
5.4	Misdrijven en wijze van optreden /	161
5.4.1	Optreden bij misdrijven in Amsterdam, Groningen en Wageningen /	161
5.4.2	Bevindingen over optreden bij misdrijven uit andere PSWI-observaties /	166
5.4.3	Conclusies /	167
5.5	Hulpsituaties en wijze van optreden /	168
5.5.1	Optreden bij hulpsituaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen /	168
5.5.2	Bevindingen over optreden bij hulpsituaties uit andere PSWI-observaties /	171
5.5.3	Conclusies /	172
5.6	Kwetsbare personen en wijze van optreden /	173
5.6.1	Optreden bij kwetsbare personen in Amsterdam, Groningen en Wageningen /	173
5.6.2	Verdieping in situaties met een kwetsbaar persoon /	176

5.6.3	Bevindingen over optreden bij kwetsbare personen uit andere PSWI-observaties / 179
5.6.4	Conclusies / 180
5.7	Conclusies over de wijze van optreden / 180
6.	Informatiegebruik / 183
6.1	Informatieperspectief / 183
6.1.1	Enkele begrippen / 183
6.1.2	Theoretisch raamwerk aangaande informatiegebruik in politiestraatwerk / 184
6.2	Parate achtergrondkennis over personen, problemen en adressen / 186
6.2.1	Parate achtergrondkennis in relatie tot soort gebeurtenis / 186
6.2.2	Parate achtergrondkennis in Amsterdam, Groningen en Wageningen / 189
6.2.3	Parate achtergrondkennis in andere PSWI-observaties / 200
6.2.4	Doorwerking van achtergrondkennis in het optreden / 201
6.2.5	Conclusies / 203
6.3	Wat verdacht is en wat normaal / 206
6.4	Politiecomputers in perspectief / 210
6.4.1	Computers en andere informatiebronnen / 210
6.4.2	Methodische opmerkingen bij het observeren van informatiegebruik / 214
6.5	Gesignaleerde personen en goederen / 217
6.5.1	Verwachtingen van informatie over gesignaleerde personen en gestolen auto's / 217
6.5.2	Bevindingen voor Amsterdam, Groningen en Wageningen / 218
6.5.3	Bevindingen over gesignaleerde personen en gestolen auto's uit andere PSWI-observaties / 221
6.5.4	Conclusies / 222
6.6	Verkeersovertredingen / 223
6.6.1	Informatiegebruik bij verkeersovertredingen / 223
6.6.2	Dataprofilering / 231
6.6.3	Verkeersovertredingen en handelingsverlegenheid / 239
6.6.4	Bevindingen over informatie bij verkeersovertredingen uit andere PSWI-observaties / 241
6.6.5	Conclusies / 244
6.7	Misdrijven / 247
6.7.1	Informatiegebruik bij misdrijven / 247
6.7.2	Misdrijven en handelingsverlegenheid / 255
6.7.3	Bevindingen over het belang van informatie bij misdrijven uit andere PSWI-observaties / 256
6.7.4	Conclusies / 262
6.8	Hulpsituaties / 264

6.8.1	Informatiegebruik bij hulpsituaties / 264
6.8.2	Hulpsituaties en handelingsverlegenheid / 273
6.8.3	Bevindingen over het belang van informatie bij hulpsituaties uit andere PSWI-observaties / 276
6.8.4	Conclusies / 280
6.9	Gebeurtenissen met kwetsbare personen / 282
6.9.1	De categorie 'gebeurtenissen met kwetsbare personen' / 282
6.9.2	Informatiegebruik bij gebeurtenissen met kwetsbare personen / 283
6.9.3	Kwetsbare personen en handelingsverlegenheid / 285
6.9.4	Bevindingen over het belang van informatie bij kwetsbare personen uit andere PSWI-observaties / 287
6.9.5	Conclusies / 288
6.10	Pushberichten en andere sturingsinformatie / 289
6.10.1	RTIC-informatie / 289
6.10.2	Afspraak op locatie of persoon (AOL en AOP) / 294
6.10.3	Andere attenderingen (videoschermen, A4'tjes, NFC-tags en de IGP-opdracht) / 298
6.11	Conclusies over informatiegebruik / 300
6.11.1	De omgeving scannen en dataprofilering / 300
6.11.2	Parate kennis / 301
6.11.3	Informatiegebruik bij verschillende soorten gebeurtenissen / 302
6.11.4	Sturingsinformatie / 306
6.11.5	Afstemming via AOL's, AOP's en (laatste) waarschuwingen / 308
6.11.6	Handelingsverlegenheid en oplossingen daarvoor / 310
7.	Politiestraatwerk en informatie-gebruik: antwoorden, discussie en aanbevelingen / 311
7.1	Antwoorden op de eerste zes onderzoeksvragen / 311
7.1.1	De aard van politiestraatwerk / 311
7.1.2	Informatie in politiestraatwerk / 313
7.1.3	Informatie die politiemensen niet gebruiken / 316
7.1.4	Informatie die politiemensen missen / 317
7.1.5	Veranderingen in politiestraatwerk en informatiegebruik / 318
7.1.6	Wisselwerking tussen politiestraatwerk en informatiegebruik / 321
7.1.7	Betekenis van de bevindingen voor de politieke informatievoorziening / 322
7.2	Scenario's voor de toekomst van de noodhulp / 328
7.2.1	De zes criteria voor effectieve informatie toegepast op de huidige noodhulp / 328
7.2.2	Hoe gaat het verder? Drie scenario's / 332
7.3	Nabeschouwing op essenties / 337
7.4	Beperkingen en reikwijdte van dit onderzoek / 339

Literatuur / 341

**Bijlage 1 Methodische verantwoording
bij de literatuurscan / 353**

**Bijlage 2 Een dag uit de
observatieverslagen / 355**

**Bijlage 3 Scoreformulier voor het
vastleggen van gebeurtenissen / 359**

**Bijlage 4 Overzicht van geobserveerde
diensten (2022-2023) / 373**

Bijlage 5 Enkele kerncijfers over de drie onderzoeksgebieden / 375

**Bijlage 6 Tabellen aangaande de inhoud
van de noodhulp (hoofdstuk 5) / 381**

**Bijlage 7 Tabellen aangaande de wijze
van optreden (hoofdstuk 6) / 393**

**Bijlage 8 Tabellen over informatiegebruik
in politiestraatwerk (hoofdstuk 7) / 405**

Uitgaven in de reeks Politiewetenschap / 431

Samenvatting

Inleiding en methoden

Dit onderzoek gaat over het werk op straat van politiemensen in de noodhulp. Dat is 'het straatwerk van een eenheid van geüniformeerde politie die surveilleert in een opvallende politiewagen en beschikbaar is voor meldingen van de meldkamer' (hierna: noodhulp of politiestraatwerk). De hoofdvraag van dit onderzoek luidt: 'Hoe beïnvloeden de aard van politiestraatwerk en het informatiegebruik van politiemensen elkaar?' Het onderzoek beslaat de periode 1991-2023 en behandelt naast de actuele situatie ook veranderingen in de loop der tijd.

De onderzoeksmethode is Systematische Sociale Observatie (SSO). Dat is 'a technique where observers are trained to observe and record according to explicit procedures that permit replication' (Reiss 1979, p. 285). De onderzoeker zit achter in de politiewagen en noteert van alle 'gebeurtenissen' waarbij de politiemensen optreden een set kenmerken zoals in een codelijst vastgelegd. Daarnaast maakt de onderzoeker aantekeningen van kwalitatieve aard, aangaande het informatiegebruik van de politiemensen. Elke observatie omvat ongeveer twintig diensten, waarbij de onderzoeker zo veel mogelijk met de politiemensen mee op straat is. Een 'gebeurtenis' is iedere ontmoeting tussen agent en burger plus iedere melding van een burger die via het bureau aan agenten wordt doorgegeven, maar waarbij tijdens het straatwerk geen ontmoeting meer volgt. Van een ontmoeting is sprake indien agent en burger tijdens de noodhulp een verbale of non-verbale interactie van enige omvang hebben. Het enkel de hand opsteken of het met niet meer dan één woord groeten van een bekende geldt niet als 'ontmoeting', het geven van een non-verbale aanwijzing als correctie op een verkeersovertreding wel.

In dit onderzoek staan de observaties centraal die zijn verricht in Amsterdam, Groningen en Wageningen in de drie periodes 1992-1993, 2001-2005 en 2022-2023, in totaal dus negen observaties. Deze omvatten elk tussen de 152 en 296 gebeurtenissen, met een totaal van tweeduizend. In de drie periodes is dezelfde methode gebruikt en, op enkele wijzigingen na, ook dezelfde codelijst. In Nederland zijn in de eerste periode nog vijf andere observaties gedaan en in de tweede periode nog negen. In de tweede periode zijn bovendien aanvullende observaties gedaan in België (vijf), Duitsland (twee), Denemarken (twee) en Noorwegen (twee). Alle observaties vonden plaats in een omgeving met een voor dat land bovengemiddelde bevolkingsdichtheid. Het gaat

in dit onderzoek dus overwegend over politiestraatwerk tegen een decor van straten en gebouwen, hoewel sommige observaties ook buitengebied kennen.

Van het politiestraatwerk komen hierna achtereenvolgens aan bod uit wat voor een soort gebeurtenissen het bestaat, hoe de politiemensen bij die gebeurtenissen optreden en welke rol informatie speelt.

Inhoud van politiestraatwerk

Gebeurtenissen hebben in hedendaags straatwerk (2022-2023) voor bijna de helft betrekking op het verkeer (49,3%), vooral verkeerscontrole. In lokaal politiebeleid is verkeer een van de prioriteiten, met overal als aandachtspunt het fietsen met een telefoon in de hand. Niet alle verkeerscontroles gaan om verkeershandhaving; ook verdachte omstandigheden kunnen de aanleiding daartoe zijn. Als we kijken naar ‘politiestraatwerk buiten verkeerscontrole’ dan vormen hulpsituaties de grootste groep (39,9%), vooral optreden bij ruzies tussen personen, bij een aanrijding of een hulpbehoevend persoon. Het aandeel misdrijven is duidelijk geringer (13,5%) en omvat hoofdzakelijk meldingen over winkeldiefstal en inbraak in een gebouw. Nog weer iets kleiner is het aandeel gebeurtenissen met ‘een kwetsbaar persoon met onconventioneel gedrag’ (11,1%). In Amsterdam is het percentage van dergelijke gebeurtenissen significant hoger dan in de andere twee plaatsen.

Van alle gebeurtenissen in hedendaags straatwerk is meer dan de helft een politie-initiatief (54,0%). Dat zijn vooral verkeerscontroles. Op eigen initiatief een praatje maken met een burger neemt zo’n 7% van alle gebeurtenissen in beslag. Anders uitgedrukt: de politiemensen nemen éénmaal per twaalf uur dat zij op straat zijn het initiatief tot een praatje met een burger, anders dan een verkeerscontrole. Deze bevindingen staan in scherp contrast met het landelijke politiebeleid waarin niet zozeer het doen van verkeerscontroles maar ‘verbinding’ en ‘kennen en gekend worden’ centraal staan. Ook in lokaal politiebeleid is aandacht voor verbinding met de buurt. In de noodhulp zien we dat echter niet terug in initiatieven van de politiemensen, met uitzondering van politiemensen met een ‘taakaccent’ zoals ‘zeden’ of ‘jeugd’ of politiemensen met de functie van wijkagent.

Politiestraatwerk is aan verandering onderhevig. Zo is het aantal meldingen dat politiemensen per uur behandelen tegenwoordig geringer dan voorheen. Een verklaring daarvoor vonden we niet. Er zijn tegenwoordig meer meldingen die langer duren. Dat zou te maken kunnen hebben met extra activiteiten van de politiemensen in verband met informatiegebruik, zoals van alle betrokkenen een identiteitsbewijs vragen en scannen. Ons onderzoek geeft daarover echter geen uitsluitsel. Wel valt te concluderen dat het optreden op straat niet vanwege de digitalisering efficiënter is geworden in die zin dat het optreden bij meldingen nu minder tijd vergt dan voorheen.

Het zelfstandig kunnen bevragen van politiecomputerbestanden heeft geleid tot verandering in de inhoud van het werk. Een analyse over alle twintig Nederlandse PSWI-observaties laat zien dat het huidige politiestraatwerk uit een significant groter deel verkeerscontrole bestaat dan voorheen (30,2% in 1991-1992, 26,5% in 2002-2005 en 41,1% in 2022-2023). Er is een trendbreuk tussen 2001-2005 en 2022-2023, als gevolg van de digitalisering. Het gaat overwegend om gebeurtenissen op initiatief van de politiemensen. Het effect van digitalisering op de inhoud van politiestraatwerk is dus dat het werk voor een groter deel uit verkeerscontrole is gaan bestaan (in een tijd dat het beleid steeds was gericht op het versterken van de verbinding met de sociale omgeving).

We zagen nog een significante verandering in soort gebeurtenissen waarbij politiemensen optreden. In politiestraatwerk buiten verkeerscontrole is sprake van een stijgend percentage gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon (3,7% in 1992-1993, 6,9% in 2001-2005 en 11,1% in 2022-2023). Dit is geen trendbreuk zoals bij verkeerscontroles, maar wijst op een toename door de decennia heen. Ook is het geen gevolg van de digitalisering.

Hoe politiemensen optreden

Er is een verband tussen de aard van een gebeurtenis en de wijze waarop politiemensen optreden. Bij verkeersovertredingen zien we relatief vaak een waarschuwing of een bekeuring. Bij een misdrijf zien we verhoudingsgewijs vaak een aanhouding, een inbeslagname of advisering. In hulp situaties gaat het vaak om hulpverlening en advies. Voor de wijze van optreden speelt de aard van de gebeurtenis dus een bepalende rol, maar dat is niet alles.

Ook de omgeving is van belang. In een drukke en compacte binnenstad ligt in straatwerk al snel nadruk op 'binnenstad-verkeersovertredingen' zoals foutparkeren (auto's) en rijden in verboden richting (auto's, fietsers). Politiemensen hebben in zo'n omgeving niet zelden begrip voor dergelijke overtredingen en geven dan geen bekeuring. Of politiemensen optreden tegen bepaalde verkeersovertredingen wordt verder beïnvloed door politiebeleid, bijvoorbeeld een prioriteit als bekeuren van fietsen met een mobieltje in de hand. Behalve de aard van de gebeurtenis, werkomgeving en beleidsprioriteiten is ook de landscultuur van invloed op hoe politiemensen optreden bij verkeersovertredingen, zo leerden ons de waarnemingen in Duitsland in 2006, waar de drempel om een boete te geven (naar Nederlandse maatstaven) laag is. Verwant aan 'cultuur' als factor die beïnvloedt hoe politiemensen optreden, is 'het cultuurtje' of de stijl van optreden die heerst binnen een groep of team politiemensen. In sommige (oudere) observaties was het door operationeel beleid gestimuleerde 'bonnen schrijven' een soort competitie tussen politiemensen geworden (Wageningen 1992 en Woerden 2001). Iets heel anders, bijna het tegenovergestelde, zagen we in Amsterdam 2001 in de vorm van een stijl die we 'constaterend optreden' noemen. Dat bestaat eruit dat de politiemensen een overtreder zeggen wat ze constateren (bijvoorbeeld: 'U fietst op de stoep.') waarna

ze een advies geven of een verzoek doen (bijvoorbeeld: 'Wilt u gaan lopen?'). De overtreder wordt dan geacht conformerend te reageren, wat zij als regel ook inderdaad doen. In de recente observaties troffen we deze stijl niet aan.

Optreden bij *misdrijven* kenmerkt zich door aanhouden van een verdachte, in beslag nemen van bewijsmateriaal en geven van advies aan slachtoffers. In de recente observaties hebben alle aanhoudingen betrekking op winkeldiefstal. Zo'n aanhouding is onder politiemensen niet gewild, want hun werk is dan vooral de administratieve afhandeling, en in die tijd zijn zij niet meer beschikbaar voor hun werk op straat. Het 'first offender-beleid', waarbij kleine winkeldiefstallen zonder aanhouding worden afgedaan, komt deels aan dat bezwaar tegemoet.

In *hulpsituaties* geven de politiemensen advies hoe betrokkenen met de situatie kunnen omgaan of ze verlenen hulp op het moment van optreden. Hulpverlening is een politietaak maar we troffen geen lokaal operationeel beleid dienaangaande, bijvoorbeeld met betrekking tot de wijze van optreden. Tegelijk is één ding duidelijk: kwetsbare personen horen in beginsel niet op een politiebureau thuis maar hebben zorg nodig. Politiemensen proberen dan ook om die verbindingen te leggen, direct of via de wijkagent. Echter, pleegt een kwetsbaar persoon een strafbaar feit, zoals winkeldiefstal niet vallende onder first offender-beleid, dan wordt die persoon aangehouden, net als een ander.

Binnen de hiervoor genoemde hoofdlijnen zagen we dat incidentgebonden factoren van invloed zijn op hoe politiemensen optreden, zoals de persoon van de overtreder (bijvoorbeeld een keurig persoon die ook nog eens niet voorkomt in de politieregistratie), de omstandigheden waarin een overtreder verkeert (bijvoorbeeld iemand heeft net gehoord dat een familielid in het ziekenhuis is opgenomen) of de aanwezigheid van derden (bijvoorbeeld omstanders kijken naar de politie en of die iets doet). Op dergelijke factoren hadden de observaties echter geen betrekking. De rol van (achtergrond) informatie komt hierna aan bod.

Informatiegebruik

Politiemensen scannen voortdurend hun omgeving en beoordelen die op wat normaal is en wat verdacht is of gevaarlijk, en wat dus hun aandacht behoeft. Ze gebruiken daarbij in eerste aanleg hun visuele waarnemingen en houden dat 'plaatje' naast wat zij normaal en onschuldig vinden. Ze vullen dat geregeld via kentekens aan met informatie uit de politiecomputer. Het scannen van de omgeving is dus deels een visuele en deels een data-bezigheid. Hierbij speelt 'dataprofilering' een rol. Politiemensen vragen met grote regelmaat informatie op bij een kenteken. Iemand die voorkomt in de politiestructuren voor overtredingen, misdrijven of overlast is 'een bekende van ons' en heeft meer kans om gecontroleerd te worden dan iemand die niet in de systemen voorkomt. Dat zijn 'brave burgers'. Iemand met één bekeuring is niet meteen 'een bekende van ons' maar valt in een soort tussengroep van 'die hebben we eerder gehad'. De grens tussen 'brave burger' en 'bekende van ons' is dus niet altijd even scherp maar wel van

duidelijk belang voor hoe politiemensen optreden. De computerinformatie geeft zo richting aan het optreden en wel in een richting die de genoemde tweedeling bevestigt en verstevigt. Dat bij wijze van uitzondering ook een 'brave burger' weleens tegen een bekeuring aanloopt, doet aan deze hoofdlijn niets af. Dataprofilering doet zich vooral voor in het verkeer (Wie controleren we? Wie krijgt een bekeuring?). Bij andersoortige gebeurtenissen zoals optreden bij misdrijven of hulpsituaties is dataprofilering niet per definitie afwezig maar ook niet zo vaak waarneembaar als in het verkeer.

De olifant in de kamer heet hier 'etnisch profileren'. Daarvan zagen we geen voorbeelden, waarmee niet is gezegd dat dit niet meer bestaat. De vraag is wel of, en zo ja in hoeverre, 'dataprofilering' etnische profilering in zich herbergt.

Om informatiegebruik in kaart te brengen, keken we naar negen informatiebronnen: de burger, de politiecomputer, de eigen waarneming, het eigen geheugen of parate kennis, documenten van burgers, een collega, een tip van een verder niet bij de gebeurtenis betrokken burger, een *device* van een burger en een papieren bron of document van de politie. We zagen dat informatie in het politiestraatwerk verschillende functies kan vervullen: geografische plaatsbepaling, een persoon 'plaatsen' of profileren, een persoon identificeren, een aanwijzing geven voor een naspeuring, het leveren van bewijs, en input geven voor een handelingsregel zodat daaruit een beslissing volgt ('als dit, dan dat'). Er is lang niet altijd een simpele relatie tussen informatiebron en -functie maar hoofdlijnen zijn er wel. Tabel 0.1 toont deze. Hoofdlijnen in de tabel zijn: (i) de belangrijkste informatiebronnen in politiestraatwerk zijn de politiecomputer, de eigen waarneming en de burger, (ii) informatie uit de politiecomputer vervult een groot aantal functies en (iii) politiemensen maken voor naspeuren (vooral bij misdrijven en hulpsituaties) gebruik van een diversiteit aan informatiebronnen.

De tabel maakt geen onderscheid in soort gebeurtenis. Het belangrijkste als we wel kijken naar soorten gebeurtenissen, is het onderscheid tussen optreden bij verkeersovertredingen en optreden bij de andere drie soorten besproken gebeurtenissen (misdrijven, hulpsituaties, gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon). Bij verkeersovertredingen gaat het in hoofdzaak om profileren op basis van computerinformatie en identificeren van de betrokken burger. De overtreding is de aanleiding tot het optreden en hoeft dus tijdens het optreden niet meer te worden vastgesteld. De verklaring die de burger aflegt over de overtreding (informatiebron 'burger') is zelden van belang voor het optreden en dient de procedurele verplichting om een verklaring op te nemen. Die functie is niet opgenomen in de tabel. De andere informatiefuncties (lokaliseren, naspeuren, bewijzen, beslissen) met bijbehorende informatiebronnen zien we vooral bij de andere drie soorten gebeurtenissen: misdrijven, hulpsituaties en gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon. De functie 'beslissen' verwijst naar het gebruiken van informatie in een handelingsregel ('als dit, dan dat') en dat zagen we enkel duidelijk ten aanzien van winkeldiefstal, in de vorm van het first offender-beleid.

Tabel 0.1. Hoofddlijnen in de functies van de verschillende informatiebronnen

Informatiebron	Informatiefunctie					
	<i>Lokaliseren</i>	<i>Profileren</i>	<i>Identificeren</i>	<i>Naspeuren</i>	<i>Bewijzen</i>	<i>Beslissen</i>
Burger			X	X		
Politiecomputer		X	X	X	X	X [@]
Eigen waarneming				X	X	
Geheugen		X				
Document burger			X ^{\$}	X ^{\$}		
Collega						
Tip						
Device burger				X [#]		
Document politie						

*: bronnen die politiemensen hiervoor gebruiken, zijn de CityGIS-terminal in de politieauto en Google Maps op hun smartphone, beide hebben we in dit onderzoek niet aangemerkt als 'politiecomputer' (zie paragraaf 3.3).
 \$: documenten van burgers hebben geen eigen bewijswaarde maar dienen als input voor de politiecomputer.
 #: m.n. camerabeelden.
 @: beperkt tot first offender-beleid.

In politiestraatwerk speelt ook sturingsinformatie een rol. Sturing gaat, zoals we zagen, uit van een 'taakaccent' zoals 'zedes' of 'jeugd' of van iemands functie zoals wijkagent. Het werkzame mechanisme bij zowel taakaccent als andere hoofdfunctie is dat de betreffende politiemensen zich geïmmiteerd voelen aan een bepaald onderwerp en daardoor op dat terrein initiatieven nemen in de noodhulp. Informatie uit de briefing werkt minder sterk door dan dat, maar toch nog wel merkbaar. Gecombineerd met een NFC-tag was het effect van briefingsinformatie duidelijker. Ook beleid in de vorm van handelingsregels ('als dit, dan dat') kunnen sturing geven aan het werk. In recent politiewerk zagen we wat dit betreft enkel het first offender-beleid bij winkeldiefstallen. Hoewel sturen via dergelijke expliciete beleidsregels wel doorwerkt, komen dergelijke regels in het werk van alledag dus niet vaak voor.

Andere instrumenten voor sturing zijn 'afspraken op locatie' en 'afspraken op persoon'. Deze AOL's en AOP's bevatten als regel echter tamelijk algemeen geformuleerde attentiesignalen, zoals 'graag alert reageren'. Een uitzondering is de AOL 'met twee auto's ter plaatse gaan' – maar ook dat zegt dan nog niets over de wijze van optreden. Dan zijn er nog AOL's in de vorm van een informatieverzoek, zoals 'graag vaststellen of de vader op dit adres aanwezig is'. Aan dat soort verzoeken geven de politiemensen een vervolg want kennelijk is een collega (wijkagent? jeugdagent?) bezig met een probleem op dit adres en is dit voor hem of haar belangrijke informatie. Ook van AOP's hebben we niet kunnen vaststellen dat politiemensen handelden op een wijze zoals daarin aangegeven. Een andere vorm van 'afpraak op persoon' is een signalering, dus dat iemand wordt

gezocht en kan worden aangehouden. Op signaleringen wordt door politiemensen immer geacteerd.

Wat geldt voor AOL's en AOP's geldt in de regel ook voor geregistreerde waarschuwingen. Politiemensen kunnen een waarschuwing in de politiecomputer registreren maar dat betekent niet dat een collega die dezelfde persoon op een later moment weer aanspreekt voor dezelfde misdrijving, nu dus een verdergaande maatregel neemt zoals een bekeuring uitschrijven. We zagen dat althans geen enkele keer, hoewel politiemensen ons na afloop van het onderzoek vertelden dat zij weleens hadden bekeurd omdat er al een waarschuwing stond geregistreerd. Natuurlijk komen alle varianten weleens voor. De hoofdlijn is echter dat AOL's, AOP's en (laatste) waarschuwingen een tamelijk vaag communicatiestelsel vormen waar ieder naar eigen inzicht mee omgaat.

Informatie is speciaal nuttig voor politiemensen op momenten dat zij even niet zeker weten wat te doen, dus bij handelingsverlegenheid. Handelingsverlegenheid komt niet vaak voor. Komt het wel voor, dan zoeken politiemensen niet via de politiecomputer een antwoord in protocollen of voorschriften, maar raadplegen ze een leidinggevende of specialist of, als het gaat om een hulsituatie, iemand van de ambulancedienst. De protocollen en voorschriften bereiken de politiemensen dus niet direct maar eerder indirect omdat zij collega's benaderen van wie ze aannemen dat die weten hoe in dit geval gehandeld dient te worden.

We evalueerden het informatiegebruik van politiemensen aan de hand van de eerder vastgestelde zes voorwaarden voor effectieve informatie. Deze voorwaarden zijn (Stol & Strikwerda, 2017):

- gewenstheid: politiemensen moeten de informatie *willen gebruiken*;
- legitimiteit: de bron van de informatie en de manier waarop ze is verkregen moeten *legitiem* zijn;
- verkrijgbaarheid: de informatie moet voor politiemensen *eenvoudig verkrijgbaar* zijn;
- betrouwbaarheid: de politiemensen moeten de informatie *betrouwbaar achten* ('dit is waar');
- vertaalbaarheid: zij moeten de informatie kunnen *vertalen naar actie* ('nu ik *dit* weet, wil ik *dat* gaan doen');
- uitvoerbaarheid: de voorgenomen actie moet kunnen worden *uitgevoerd*, dus niet stuiten op praktische hindernissen of morele dan wel juridische bezwaren.

Het grootste obstakel op weg naar effectieve informatie is voor de politiemensen dat vaak niet duidelijk is hoe de informatie die zij verkrijgen zich laat vertalen naar een bepaalde actie ('vertaalbaarheid'). Dat is begrijpelijk, omdat politiewerk vaak bestaat uit het omgaan met vage omstandigheden of complexe situaties met emoties en tegenstrijdige belangen. Een handelingsregel in de vorm van 'als dit, dan dat' zou daaraan al snel onvoldoende recht doen. Politiemensen wegen de informaties uit verschillende

bronnen en komen dan tot een besluit omtrent hun optreden. Dat geldt vooral bij misdrijven en hulpsituaties want die zijn, anders dan verkeersovertredingen, wat informatiegebruik betreft complex en informatierijk. Vooral in dat complexere werk speelt het zojuist geschetste probleem van vertaalbaarheid. Gezien in informatieperspectief is politiewerk dan niet zozeer het toepassen van een informatie in een handelingsregel maar is het eerder het wegen van informatie uit verschillende bronnen.

We hielden de bevindingen ook naast de theorie van intensievere politie. Deze theorie houdt in dat naarmate informatie over burgers voor de politie toegankelijker is, de intensiteit van sociale controle door de politie toeneemt (Stol, 1996). Minister Opstelten van Veiligheid en Justitie schreef in een brief aan de Tweede Kamer over de verwachte effecten van de politieautomatisering (BV-IB): 'Daardoor kan de politie in bepaalde context over meer informatie beschikken, waardoor de politieman of -vrouw de meest optimale handelwijze kan kiezen. Dit komt de kwaliteit van het politiewerk ten goede (...) en zorgt ook voor vergroting van het werkplezier.'¹

Onze bevindingen tonen dat het gebruik van computerinformatie heeft geleid tot meer controles, vooral op verkeersgebied, en in die zin inderdaad tot intensievere politie. Dat is gepaard gegaan met 'dataprofilering', wat betekent dat de intensievere politie niet iedere burger in gelijke mate treft. Of de digitalisering, zoals de minister beloofde, de kwaliteit van het werk ten goede is gekomen doordat de politie met de computerinformatie vaker 'de meest optimale handelwijze kan kiezen', is dus nog maar de vraag. Vanzelf gaat dat in elk geval niet, hetgeen wel is wat de tekst van de minister suggereert. Vooral is het voor politiemensen niet eenvoudig om de computerinformatie te vertalen naar een bepaalde (laat staan 'optimale') wijze van optreden. Juist het kiezen van 'de meest optimale handelwijze' is wat de computerinformatie *niet* als vanzelf met zich meebrengt. Vooral niet in geval van een misdrijf of hulpsituatie. Elders hebben we blind geloof in technologie 'naïef optimisme' genoemd (Stol & Jansen, 2024, p. 242). Daarvan lijkt hier sprake. Dat informatie als vanzelf leidt tot een kwalitatief hoogstaand politiewerk is een voorstelling van zaken die blind is voor de politiepraktijk alsook blind is voor onvoorziene en onbedoelde gevolgen.

Hoe verder? Drie scenario's

Aan de hand van drie scenario's schetsen we enkele alternatieven. Het eerste scenario is 'ongewijzigd beleid'. De politie (of de politiek) grijpt niet in en gaandeweg is de politie steeds meer bezig met het uitvoeren van controles op basis van computerinformatie. Dataprofilering maakt dat dit sommige groepen in de samenleving sterker treft dan andere. Gebruik van AI door de politie zal dit proces versnellen. Of onder dataprofilering niet ook ongemerkt etnisch profileren schuilgaat, dan wel dat er andere scheidslijnen in politietoezicht ontstaan, zal nog moeten blijken.

1 TK, 2012-2013, dossier 29.628, nr. 391, 6 mei 2013.

Het tweede scenario heet ‘politie voor iedereen’ en daarin neemt de politie maatregelen tegen dataprofilering. ‘Eerlijk en Veilig Controleren’ (EVC) wordt de norm. Een hoofdelement daarvan is contextafhankelijke informatiebeschikbaarheid. Een verkeerscontrole is een andere context dan optreden in een hulsituatie of bij een misdrijf, en de voor politiemensen beschikbare informatie is daarop afgestemd. Verder geven algoritmen en AI een Advies Voor Optreden (AVO). Bij deze werkwijze hoort de getrapte boete, waarbij de hoogte van een boete afhankelijk is van hoe vaak deze persoon eerder voor dat feit is bekeurd. Zo hoeven politiemensen niet af te wegen of iemand een (nu al tijd direct een zware) bekeuring ‘verdiend heeft’.

Het derde scenario is ‘maatschappelijke effectiviteit’. Dat bouwt verder op het tweede scenario en voegt daar vooral aan toe het verleggen van een accent van ‘steeds meer controleren’ naar ‘verbinding maken met de samenleving’. Noodhulpsurveillance bestaat voor ongeveer de helft uit ‘ongebonden tijd’. De politie gaat die ruimte benutten voor ‘intel-meldingen’. Dat zijn meldingen die voortkomen uit een concreet probleem in de wijk waaraan de politie werkt en waarover nog te weinig informatie is om tot een gerichte aanpak te komen. De vorm van ‘een melding’ is belangrijk omdat ‘handelen naar aanleiding van meldingen’ een sterk punt is van politiestraatwerk. Intel-meldingen maken ook dat politiemensen weer vaker hun auto uit komen en verbinding met een burger maken, iets wat ze nu buiten verkeerscontroles nauwelijks doen (namelijk: eens per twaalf uur op straat). Verder hebben alle politiemensen een taakaccent. Ook dat helpt om richting te geven aan het werk anders dan verkeerscontroles uitvoeren. De noodhulp heet vanaf nu ‘basissurveillance’.

Nastrevenswaardig is het derde scenario. Eenvoudig zal het realiseren ervan niet zijn. Is het misschien zelfs onmogelijk? Hierover laten we graag het laatste woord aan techniekfilosoof Lewis Mumford (1934, p. 435), met de laatste zin van zijn *Technics and Civilization*: ‘Impossible? No: for however far modern science and technics have fallen short of their inherent possibilities, they have taught mankind at least one lesson: Nothing is impossible.’

Afkortingen

ANPR	Automatische kentekenherkenning (Automatic Number Plate Recognition)
AOL	Afspraak op Locatie
AOP	Afspraak op Persoon
Asd	Amsterdam
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming
boa	buitengewoon opsporingsambtenaar
bsn	burgerservicenummer
BT	Basisteam
BVH	Basisvoorziening Handhaving
BV-IB	Basisvoorziening Integrale Bevraging
BVI-IB	Basisvoorziening Informatie Integrale Bevraging (oud, nu BV-IB)
CAS	Criminaliteits Anticipatie Systeem
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CCTV	Closed Circuit Television
DR	Districtsrecherche
FO	Forensische opsporing
GBA	Gemeentelijke Basisadministratie
GGF	Gebiedsgebonden Functionaris (oud, nu Wijkagent)
hOvJ	Hulpofficier van justitie
IGP	Informatiegestuurd Politiewerk (zie ook ILP)
ILP	Intelligence Led Policing (zie ook IGP)
KENO	Kenteken- en Opsporingssysteem
LED	Law Enforcement Directive
LPR	License Plate Recognition
MCT	Mobile Computer Terminal (zie ook MDT)
MDT	Mobiele Data Terminal (zie ook MCT)
MEOS	Mobiel Effectiever Op Straat
NFC	Near Field Communication
OC	Operationeel Coördinatiecentrum
OM	Openbaar Ministerie
OpCo	Operationeel Coördinator
OvD	Officier van Dienst
P1	Bestuurder noodhulpauto
P2	Bijrijder noodhulpauto
P3	Derde politieagent(e) enzovoort

PD	plaats-delict
POP	Problem Oriented Policing
POPn	Project on Policing Neighborhoods
PSWI	Politiestraatwerk en Informatiegebruik (onderzoekslijn)
RAI	Congrescentrum Rijwiel & Automobiel Industrie
RDW	Rijksdienst voor het Wegverkeer
RTCC	Real Time Crime Center (zie ook RTIC)
RTIC	Real Time Intelligence Center (zie ook RTCC)
SKDB	Strafrechtketen Databank
SPSS	Statistical Package for Social Sciences
SSO	Systematische Sociale Observatie
VVZ	Veluwe Vallei Zuid
WA	Waarschuingsadres
Wpg	Wet politieregisters
ZDP	Zuid-De Pijp

Ten geleide

Achtergrond van deze studie

Onderhavig onderzoek maakt deel uit van een longitudinale studie naar politiestraatwerk en informatiegebruik. Die studie bestaat uit drie momentopnamen: een beeld van politiestraatwerk en informatiegebruik in 1992-1993 (Stol, 1996), in 2001-2005 (Stol et al., 2004; Wildeboer et al., 2006) en in de huidige tijd (2022-2023, dit onderzoek). Het doel van die reeks is om te doorgronden hoe politiestraatwerk zich in drie decennia ontwikkelt en welke rol informatie daarbij speelt. De centrale methode in de drie momentopnamen is systematische sociale observatie (SSO): meegaan met politiemensen op straat en hun activiteiten, inclusief informatiegebruik registreren volgens een vast protocol.

Deze studie gaat over de langetermijnontwikkeling in politiewerk en informatiegebruik. Daarnaast gaat ze in het bijzonder over politiewerk en informatiegebruik in het huidige tijdgewricht. De ontwikkeling door de tijd heen behandelen we, gezien de tijdspanne van ruim dertig jaar, logischerwijze op hoofdlijnen. Daarna volgt een verdieping in de huidige situatie.

De huidige, derde momentopname is gehonoreerd in de *call 2019* van Politie & Wetenschap. De toekenningsbrief is gedateerd 11 maart 2020. Dat feit is relevant vanwege de coronapandemie die juist toen begon. Al vrij snel na genoemde datum is namelijk duidelijk dat SSO onder corona niet als onderzoeksmethode kan dienen. Een andere methode toepassen, zoals zelfrapportage, zou het onmogelijk maken de nieuwe bevindingen te vergelijken met die uit de twee eerdere periodes. Bovendien zou een beeld van politiestraatwerk onder corona-omstandigheden niet een beeld zijn van ‘politiestraatwerk in de huidige tijd’ maar van ‘politiestraatwerk tijdens een crisis’, wat de beoogde reeks geweld zou aandoen. De derde momentopname is daarom uitgesteld tot 2022-2023.

Leesadvies

Deze omvangrijke studie resulteerde in een omvangrijk verslag. De inhoudsopgave toont de opbouw in detail. Wie snel even de essenties wil opdoen, kan zich beperken tot de samenvatting (p. 1-7). Die is relatief uitgebreid en daarmee tot op zekere hoogte ‘leesvervangend’. Wie zich vooral wil verdiepen in politiestraatwerk, kan gemakshalve starten met de resultaten in hoofdstuk 4 en daarmee de literatuurstudie, de onderzoeksvragen, de methodische verantwoording en de beschrijving van de onderzoeks-

omgeving overslaan. Wie meer wil dan de samenvatting en toch eerst wil volstaan met een overzicht, kan starten met hoofdstuk 7, waarin de onderzoeksvragen worden beantwoord, met speciale aandacht voor paragraaf 7.2 waarin we drie scenario's schetsen. Wie een hardcopy exemplaar heeft, vindt daarin geen bijlagen. Die kan men vinden in het vrij beschikbare online-exemplaar.

Persoonsgegevens

Dit verslag gaat over het werk van politiemensen. We noteren daarbij geen persoonsgegevens, noch van burgers, noch van politiemensen (zie paragraaf 2.1.1). Politiemensen duiden we in de regel aan met P1 (bestuurder) en P2 (bijrijder). Waar we omwille van de leesbaarheid soms toch een naam gebruiken, is die dus gefingeerd. Niettemin kunnen we niet voorkomen dat insiders een bepaalde casus herkennen, of misschien zelfs zichzelf herkennen ('Deze P1, dat ben ik'). Dat is immers inherent aan onderzoek dat op praktijkgebeurtenissen is gebaseerd. We vragen eenieder die ondanks de anonimisering toch iets of iemand herkent, of meent te herkennen, om eenieders privacy te respecteren. Het doel van dit onderzoek is immers niet om iets over bepaalde individuen te weten te komen maar om politiestraatwerk te begrijpen.

Woord van dank

Onze grootste dank gaat uit naar de politiemensen die ons in hun midden opnamen en ons hun werk op straat en de momenten aan het bureau lieten meebeleven. Allemaal heel hartelijk bedankt! Het was leerzaam en dankzij jullie vanzelfsprekende gastvrijheid ook een fijn onderzoek om te doen. Dank jullie wel voor de vele verhalen, de gezelligheid en de lessen die jullie ons leerden over hoe politiewerk écht is. We hopen dat dit onderzoek bijdraagt aan de verdere ontwikkeling van jullie vak. We zijn ook de (toenmalige) leiding van de drie politieteams dankbaar voor hun medewerking, hun interesse in het onderzoek en hun begrip voor ons uitgangspunt dat we op de werkvloer nadrukkelijk géén 'spion van de leiding' waren. We hopen dat het resultaat bijdraagt aan goede discussies over het politiewerk en goede beslissingen aangaande de verdere ontwikkeling van het politievak. Tijdens het veldwerk op afstand van huis, vonden we een uitvalsbasis bij Coos van Laar, Janneke Stol, Niels Louwerse, Conny van Beek, Philine Stol en Yelka Koster. Dank jullie wel voor jullie gastvrijheid. Verder spreken we graag onze dank uit naar Politie & Wetenschap, in het bijzonder Annemieke Venderbosch, die niet alleen dit onderzoek heeft gesteund maar ook veel geduld heeft opgebracht tijdens het wachten op de rapportage. Dankjewel voor het vertrouwen. Nu laten wij het woord aan de lezer.

1. Inleiding

1.1 Onderwerp van onderzoek en relevantie

Dit onderzoek gaat over noodhulpsoverveillance (hierna: noodhulp) en over informatiegebruik tijdens het straatwerk van de noodhulp. Het werpt licht op de vraag of de noodhulp door de jaren heen is gewijzigd en welke rol informatie daarbij heeft gespeeld en op de vraag hoe noodhulp en informatiegebruik zich momenteel tot elkaar verhouden.

Politieagenten op straat hebben diverse mogelijkheden tot het raadplegen van informatie: op eigen initiatief of aangereikt door anderen. De hoeveelheid voor hen beschikbare informatie is gaandeweg door de digitalisering sterk toegenomen en doet dat nog steeds. Denk bijvoorbeeld aan de politietool MEOS² (Ten Brink et al., 2017), de *predictive policing tool CAS*³ (Strikwerda, 2019, 2021) of informatie uit ‘open bronnen’, zoals X (voorheen Twitter), een website of een openbaar Facebookaccount (Stol & Strikwerda, 2018) al dan niet met gebruik van de zogenoemde HUIB-methode (‘half uur internet bevraging’) (De Vries & Henssen, 2018). Ook burgers en bedrijven beschikken over veel informatie en kunnen die gevraagd of ongevraagd delen met politieagenten (Stol et al., 2024). Kortom, er is vandaag de dag een enorm informatiepotentieel voor politieagenten op straat.

Wat echter ontbreekt, is zicht vanuit de politiepraktijk op wat van dat enorme potentieel doorwerkt in de noodhulp en hoe dat kan worden verklaard en gewaardeerd. Dit onderzoek beoogt dat zicht alsnog te bieden. We richten daarvoor de blik op hoe politieagenten hun werk doen, overeenkomstig de conclusie van de Britse politieonderzoekers Ackroyd et al. (1992, p. 103): ‘(...) any effort to comprehend the impact and role of IT in police organizations has to take account of the day-to-day working activities of operational police officers.’ We kijken naar de noodhulp, naar informatiegebruik van politieagenten en naar de wisselwerking tussen die twee. Het bestuderen van de genoemde wisselwerking veronderstelt twee vragen. De eerste is welke informatie effect heeft op de aard van de noodhulp, dat wil zeggen op de inhoud (bijvoorbeeld verkeer, ordehandhaving, hulpverlening) en op de wijze van optreden (bijvoorbeeld wel of geen

2 Mobiel Effectiever Op Straat, ingevoerd in 2014-2015.

3 Criminaliteits Anticipatie Systeem.

bekeuring geven of wel of geen aanhouding verrichten). Maar ook is de vraag of, en zo ja hoe, de aard van politiestraatwerk invloed heeft op informatiegebruik. Immers, waarbij politiemensen willen of moeten optreden en hoe zij dat dan doen, kan effect hebben op welke informatievragen zij hebben en welke informatie zij dus zoeken en gebruiken.

Kennis over informatiegebruik in politiestraatwerk en over de wisselwerking tussen de aard van politiewerk en informatiegebruik kan de politie helpen om: (i) beter te zien welke informatieontwikkelingen belangrijk zijn, (ii) beter onderbouwde keuzes te maken in investeringen aangaande haar informatievoorziening, (iii) politiemensen van de juiste informatie te voorzien en (iv) politiewerk gericht te sturen dan wel de aard van lokale politiewerk gericht te ontwikkelen.

Voor politiewetenschap heeft deze studie een inhoudelijke en methodische relevantie. Inhoudelijk verheldert zij de aard van politiestraatwerk en vooral de wisselwerking tussen politiestraatwerk en informatiegebruik. De bevindingen vergelijken we met bevindingen uit vergelijkbaar eerder observatieonderzoek. Zo heeft deze studie een longitudinaal karakter (1992-2023). Daarmee werpt de studie licht op verandering of juist continuïteit in de aard van politiewerk in relatie tot de digitalisering van de samenleving. Methodisch gezien valt van deze studie iets te leren over de (on)mogelijkheden en de waarde van longitudinaal empirisch politieonderzoek.

1.2 Positionering van dit onderzoek in het veld van politiestudies

Ons werk staat in de traditie van onderzoek naar de aard van politiestraatwerk en in de traditie van onderzoek naar het belang van informatie voor dat werk. Hierna schetsen we beknopt die eerste traditie en in de volgende paragraaf (1.3) de tweede. Dat toont waarop ons onderzoek voortbouwt.

Grondleggers van observatieonderzoek naar politiestraatwerk waren Reiss in de VS in 1966 (die vaststelde dat politiemensen overwegend reactief optreden), Feest en Blankenburg in Duitsland in 1969 (die lieten zien dat niet burgers maar politiemensen definiëren wat er tijdens een incident aan de hand is), Veendrick en Jongman in Nederland in 1975 (die concludeerden dat de inbreng van de verdachte van belang is voor hoe politiemensen optreden) en Ericson in Canada in 1976 (die laat zien dat politiemensen geen ‘crimefighters’ zijn maar de wet gebruiken als instrument om orde te reproduceren).⁴ Deze pioniers kregen al snel navolgers. In Nederland waren de eersten Junger-Tas en Van der Zee-Nefkens (1977), Punch (1978, 1979) en Geerlings (1978).⁵ Ook nadien zijn in Nederland verschillende observatieonderzoeken gedaan naar poli-

4 Deze onderzoekers waren elk naar eigen zeggen in hun land de eersten, de jaartallen verwijzen naar het jaar waarin de studie is uitgevoerd (dus niet naar het jaar van publicatie).

5 En in andere landen bijvoorbeeld Knutsson en Partanen in Zweden in 1985, Enhus en Hendrieckx in België in 1987 en Finstad in Noorwegen in 1992-1994.

tiestraatwerk (bijvoorbeeld Stol, 1996; Kop et al., 1997; Stol et al., 2004; Van der Torre, 1999; Wildeboer et al., 2006; Liedenbaum, 2011; Terpstra et al., 2016; Scholtens & Hel-sloot, 2019).

In deze traditie hoort ons onderzoek tot de stroming van observatieonderzoek waarin politiestraatwerk met systematische sociale observatie (SSO) ook kwantitatief wordt getypeerd, bijvoorbeeld: ‘x% van alle gebeurtenissen betreft het verkeer’. In 1994 geeft Stol een overzicht van SSO-onderzoek naar politiestraatwerk en vat de bevindingen samen. Bij het geobserveerde politiestraatwerk dienen we ons ‘kernachtig geformuleerd voor ogen te houden: geüniformeerde politiemensen in opvallende politieauto’s tegen een decor van straten en gebouwen’ (Stol, 1994, p. 55). Het gaat om politiestraatwerk in Noord-Amerika en Europa. Een westers beeld derhalve. De samenvatting (‘een zeer gecompriëerd beeld’) van wat dat straatwerk volgens de SSO-studies tot 1994 inhoudt, luidt:

‘Basissurveillance [noodhulp] is controle van rechtsregels. Dat geldt vooral indien politiemensen op eigen initiatief optreden, hetgeen zij veelvuldig doen. Wanneer een schending van het recht wordt vastgesteld, betreft dat doorgaans een verkeers-overtreding. Misdrijven zijn niet voortdurend aan de orde maar wel geregeld. Als de politie corrigerend optreedt, houdt dat meestentijds het geven van een waarschuwing in, hoewel een formele repressieve maatregel (processen-verbaal of arrestatie) niet uitzonderlijk is. Wanneer een proces-verbaal wordt opgemaakt, is dat met name aangaande het verkeer.’ (ibidem)

Bij een poging om tot een gedetailleerder beeld te komen (bijvoorbeeld: wat komt na controle van rechtsregels het vaakst voor?) ziet Stol een breuklijn tussen de Verenigde Staten aan de ene en Canada plus Europa aan de andere kant: ‘Na controle komt in alle onderzoeken hulpverlening het meest voor, behalve in de VS waar het beeld op dit punt niet zo duidelijk is bepaald.’ Ook is ‘in de VS het percentage misdrijven hoger dan elders’ en ‘het percentage politie-initiatief ligt in de VS beduidend lager dan elders. Kortom: enkel het zeer gecompriëerde beeld is volgens de SSO-studies een geldige weergave van (toenmalig) westerse politiewerk.

Hierna volgt een inventarisatie van onderzoeken van na 1994, waarin middels SSO de aard van de noodhulp is bestudeerd. We selecteren niet de studies naar specifieke thema’s, zoals het gebruik van sociale vaardigheden (Kop et al., 1997; Todak & James, 2018; Foster et al., 2024) of verschil in optreden tussen politiemannen en -vrouwen (Paoline & Terrill, 2004; Rabe-Hemp, 2008). Eveneens buiten de selectie blijven hier de onderzoeken die we verderop gebruiken als vergelijkingsmateriaal voor ons recente onderzoek omdat ze met dezelfde SSO-codelijst zijn uitgevoerd. Een methodische verantwoording bij de literatuurstudie staat in bijlage 1.

In de Verenigde Staten zijn diverse SSO-studies naar politiestraatwerk gedaan. Verschillende daarvan zijn echter secundaire analyses over SSO-data die is verzameld in grootschalige studies: (i) het Project on Policing Neighborhoods (POPEN), in 1996-1997 uitgevoerd in Indianapolis, Indiana, en Sint-Petersburg, (ii) het 'Flint Twenty-first Century Policing Project'⁶ (hierna: Flint-data) en (iii) een SSO-studie in 1999-2000, uitgevoerd in zeventien politieteam/buurt in de Cincinnati Standard Metropolitan Statistical Area (hierna: Cincinnati-data). We bespreken nu eerst de Amerikaanse SSO-studies en daarna SSO-studies uit Canada, Noorwegen, Duitsland en Nederland.

Parks et al. (1999) concluderen op basis van de POPEN-data dat politiemensen in de noodhulp meer tijd besteden aan 'moeilijke' inwoners dan wijkagenten omdat zij opdrachten van de meldkamer krijgen en minder vrij dan wijkagenten kunnen kiezen welke contacten zij aangaan.

Liederbach en Frank (2003) en Liederbach (2005) laten met de Cincinnati-data zien dat politiestraatwerk in kleinere plaatsen anders is dan in grote steden. Op hoofdlijnen zijn er overeenkomsten (bijvoorbeeld: verkeer speelt ook in kleine plaatsen de hoofdrol) maar politiemensen in kleine plaatsen treden bijvoorbeeld op bij een grotere verscheidenheid aan gebeurtenissen, en ze hebben minder vaak met passanten vandoen en vaker met wijkbewoners voor wie zij bekenden zijn. Tegelijk zijn er ook tussen de kleinere plaatsen onderling verschillen, bijvoorbeeld vanwege karakteristieken van de werkomgeving of door politiebeleid.

Famega et al. (2005) en Famega (2005) zien in hun SSO-onderzoek dat de noodhulp voor een kwart van de tijd worden ingezet door de meldkamer en dat driekwart van de tijd vooral bestaat uit willekeurige surveillance, verkeerscontrole en back-up verlenen aan collega's. Sturing op wat de politiemensen doen wanneer zij geen melding hebben is nagenoeg afwezig. 'It appears that in the absence of directives, officers are choosing to remain in their cars, randomly patrolling, waiting for calls for service' (Famega et al., 2005, p. 555). 'What is clear from the studies reviewed here (...) is that patrol officers have always had, and continue to have, a lot of downtime available for restructuring' (Famega, 2005, p. 402). De vraag rijst, aldus Famega et al., waarom politiechefs geen sturing geven aan de ongebonden tijd van de politiemensen op straat. Eén van de redenen daarvoor kan volgens hen zijn dat politiechefs niet hebben geleerd om datagestuurd te werken. 'Perhaps the solution lies in making supervisors and officers more accountable for unassigned time on their beats' (ibidem, p. 556).

6 Dit project startte in 2010. De subsidieverstrekker meldt over het project: 'The Flint 21st Century Community Policing effort will work in collaboration with the Michigan State University School of Criminal Justice to operate in all nine wards of the city to reduce all categories of crime through community policing efforts' (www.mott.org/grants/200901027/). Een oorspronkelijke publicatie over de SSO-bevindingen hebben we niet gevonden.

Terrill en Paoline (2007) concluderen uit de POPN-data dat politiemensen in situaties waarin zij een aanhouding kunnen doen (omdat er strafrechtelijk bewijs is) daarvan meestal afzien. Dat komt dan door de geringe ernst van de situatie en/of door de stijl van werken in een team: oplossingsgericht en wijkgericht werken, verkleint de kans op een arrestatie. Twee andere factoren die de kans op het afzien van een aanhouding vergroten, zijn respect van de verdachte tegenover de politiemensen en de afwezigheid van alcohol of drugs. De informatiebron waaruit het bewijs tegen de verdachte kwam, was niet van invloed: 'officers generally treated evidence such as secondhand testimonial claims (i.e., a witness saying the suspect did it) no differently than firsthand observational evidence (i.e., the officer observing the illegal act) or suspect confessions.' (ibidem, p. 319).

Terrill et al. (2014) komen op basis van de POPN-data en Flint-data tot de conclusie dat de economische situatie (voorspoed of een recessie met personeelstekort) geen effect heeft op de inhoud van politiestraatwerk. Politiemensen op straat zijn in beide gevallen voor het mindere deel van hun tijd werkzaam in contact met een burger. Optreden in contact met burgers gaat meestentijds om misdrijfgerelateerd werk, met daarna ordehandhaving en verkeer. Doordat Terrill et al. het werk uitdrukken in minuten die de politiemensen aan een bepaald onderwerp besteden, en niet in aantallen gebeurtenissen, komt verkeer bij hen niet op de eerste plaats (optreden bij een misdrijf vergt namelijk meer tijd dan bij een verkeersovertreding).

Conover en Liederbach (2015) zien in de Cincinnati-data dat 33,8% van alle contacten politiepubliek een melding is en 66,2% een initiatief van de politiemensen. Van alle contacten betreft 36,4% het verkeer. Daarna is de grootste groep 'problemen met personen' (19,4%), 'problemen met eigendommen' (11,2%) en 'informele gesprekken' (10,4%). Er is een verband tussen initiatief tot het optreden en aard van de gebeurtenis: 'Across all categories, citizens most frequently sought police assistance for problems with people (...). Police initiated contact most frequently in matters of traffic.' (2015, p. 176). Verder vinden de onderzoekers verbanden tussen buurtkenmerken en de aard van politiewerk, zoals: (i) de infrastructuur van een buurt geeft richting aan het aandeel meldingen inzake het verkeer en (ii) in welvarende, sociaal sterke buurten hebben politie-initiatieven voor een relatief groot deel betrekking op het verkeer en in armere, sociaal minder krachtige wijken hebben politie-initiatieven relatief vaak betrekking op problemen tussen mensen.

Lum et al. (2020) zien in hun SSO-studie naar proactief politieoptreden als de meest voorkomende proactieve activiteiten: verkeerscontrole (36,2%), toezicht op locaties (33,2%) en optreden bij een verdacht persoon of voertuig (8,6%). Beleid van *hot spot policing* gaat samen met meer 'toezicht op locaties'. De politie wil proactief werken maar komt niet verder dan de genoemde klassieke activiteiten, zonder onderliggende analyse en tamelijk ongericht. Ze zien een rol voor data-analisten, zowel om het werk gericht te sturen als om effecten in kaart te brengen, want: 'proactive strategies, if not

trained, guided, supervised, and tracked, are likely to fall back to the tactics they feel most comfortable using.' (ibidem, p. 303).

In Canada zien Plecas et al. (2012) in hun SSO-studie dat politiemensen op straat hun meeste tijd besteden aan onderzoeksactiviteiten (35,7%) en daarna aan het totaal van surveilleren, hulpmeldingen behandelen en verkeerscontrole (30,1%). Dit strookt met de bevinding van Terrill et al. (2014) dat politiemensen meer *tijd besteden* aan strafrechtelijk onderzoek dan aan verkeersovertredingen.

In Noorwegen in Oslo ziet Finstad (2003) in haar SSO-studie dat gebeurtenissen in de noodhulp geregeld een politie-initiatief zijn (42%). Daarvan is meer van driekwart rechtshandhaving, vooral controles van personen, auto's en plaatsen. Meldingen zijn qua inhoud gevarieerder dan politie-initiatieven maar gaan toch ook vooral om rechtshandhaving (41%) en daarna om ordehandhaving (15%), interne klussen (10%) en hulpverlening (8%) (2003, p. 44). Van alle gebeurtenissen eindigt 9,4% met een aanhouding. Politiemensen zijn tussen de 30 en 50% van hun tijd op straat niet bezig met een melding of eigen initiatief ('ongebonden tijd') (2003, p. 68).

Liedenbaum (2011) doet een SSO-studie in Duitsland en Nederland en legt activiteiten van politiemensen vast, ook die zonder contact met een burger zoals een kentekencontrole of toezicht op een object. In Duitsland is 53,2%⁷ van de activiteiten een politie-initiatief, vooral optreden bij verkeersovertredingen vanwege de aandacht daarvoor in politiebeleid. Meldingen betreffen vooral aanrijdingen (20,1%), vernielingen (4,4%) en verdachte situaties (3,4%). Dat hoog aandeel aanrijdingen is vanwege streng beleid aangaande verkeersongevallen. Ontmoetingen met een burger betreffen het verkeer (51,3%), openbare orde en hulpverlening (22,8%), strafrecht (16,3%) en 'overige' (9,6%). In 20,6% van de ontmoetingen geven de politiemensen een waarschuwing en in 11,7% een bekeuring, terwijl ook 11,7% van de ontmoetingen eindigt met een aanhouding.⁸

In Nederland is 61,0% van alle activiteiten een politie-initiatief, wat significant meer is dan in Duitsland ($p < .01$)⁹. Het zijn vooral kentekencontroles zonder contact met een burger, een gevolg van aandacht voor gestolen motorvoertuigen tijdens de briefing. Meldingen gaan vooral over woninginbraken (9,3%), aanrijdingen (7,4%), geluidsoverlast (6,8%) en verdachte situaties (6,8%). In Nederland zijn de meldingen verspreid over de diverse onderwerpen terwijl in Duitsland meldingen over een aanrijding eruit springen (20,1% tegen 7,4% in Nederland, $p < .01$). Ontmoetingen met burgers betreffen het verkeer (39,2%), openbare orde en hulpverlening (25,2%), strafrecht (19,3%) en

7 Percentage afgeleid uit (Liedenbaum, 2011, p. 183, tabel 9), waarbij 'eigen initiatief', 'verzoek/opdracht' (van een collega) en 'anders' (vervolg op eigen werk) zijn opgevat als 'politie-initiatief'.

8 Bij een ontmoeting kan van meerdere maatregelen tegelijk sprake zijn. 'Een persoon kan bijvoorbeeld eerst worden gewaarschuwd en daarna worden aangehouden.' (Liedenbaum, 2011, p. 204).

9 $z = 2.72$, $p = .006$.

‘overige’ (16,3%). Nederlandse politiemensen hebben vaker contact met burgers dan hun Duitse collega’s. Liedenbaum schrijft dat toe aan de Nederlandse meldingenintensiteit en de mate van eigen initiatief vanwege een ‘persoonsgerichte benadering’ mede ingegeven door informatie uit de briefing (2011, p. 196). In 23,9% van de ontmoetingen geven de politiemensen een waarschuwing, in 17,2% een bekeuring en 5,6% eindigt met een aanhouding.

Waarbij politiemensen optreden, wordt volgens Liedenbaum beïnvloed door bijvoorbeeld meldingenintensiteit, politiebeleid, taakstelling, ervaring, briefingsinformatie, surveillanceopdrachten, procedures en wettelijke beginselen. Hoe politiemensen vervolgens optreden, wordt beïnvloed door bijvoorbeeld politiebeleid en de houding van de burger tegenover de politiemensen. In Nederland ‘zorgt het ontbreken van procedures en het geldende opportuniteitsbeginsel voor handelingsruimte’ en in Duitsland ‘dragen procedures en het legaliteitsbeginsel juist bij aan de inperking van de handelingsruimte’ (2011, p. 241). ‘Vooral op het terrein van openbare orde en hulpverlening zijn er incidenten waarvoor geen vaste handelingskaders bestaan. Voor deze incidenten zien noodhulpagenten in de onderzochte steden zich genooddaakt eigen afwegingen te maken over hoe op te treden. Juist bij incidenten waarbij het politietoetreden afhangt van de eigen afweging van agenten, bestaan de minste verschillen in het optreden.’ (2011, p. 242). Met andere woorden: lokale verschillen in politiestraatwerk ontstaan aldus Liedenbaum eerder door beleid en regelgeving (‘handelingskaders’) dan door politiecultuur op de werkvloer.

De zojuist besproken studies zijn verricht in westerse landen: negen in de Verenigde Staten, één in Canada en twee (of zo men wil drie) in West-Europa. Op een dergelijke ‘westerse mix’ van SSO-studies was ook het beeld gebaseerd dat Stol in 1994 van politiestraatwerk presenteerde. De zojuist besproken SSO-onderzoeken uit de periode 1994-2020 leveren samengevat het volgende beeld op:

‘Noodhulp is voor een derde tot de helft ongebonden tijd, dat wil zeggen zonder melding of ander contact met burgers. Wanneer de politiemensen optreden, gaat het primair om controle van rechtsregels, maar ook ordehandhaving en hulpverlening spelen een rol. Komen politiemensen op eigen initiatief in actie dan betreft dat doorgaans het verkeer (kentekencontroles, verkeersovertredingen). Bij optreden na een melding is het werk aanzienlijk gevarieerder, al gaat het vaak om problemen tussen mensen. Gemeten naar tijdsbesteding komt optreden in relatie tot het strafrecht eerst. Arrestaties komen niet veel voor maar zijn ook niet uitzonderlijk. Sturing door politiechefs is gering. Niettemin gaat invloed op politiestraatwerk uit van operationeel politiebeleid, maar invloed gaat ook uit van wettelijke kaders, omgevingskenmerken, de briefing, ervaringsjaren van de politiemensen, en de houding van de betrokken burgers.’

Dit beeld bevat duidelijk elementen die we al kennen uit het beeld van 1994. Uitgedrukt in aantallen gebeurtenissen ligt ook in 1999-2020 de nadruk op het verkeer, vooral als politiemensen op eigen initiatief optreden. Nieuw is aandacht voor de zogenoemde ‘ongebonden tijd’ en (dus) voor de vraag of, en zo ja hoe politiemensen worden aangestuurd. De vraag wat bepaalt wat politiemensen doen, kreeg vóór 1999 ook al aandacht, maar sturing door chefs krijgt in de recentere SSO-studies nadrukkelijker aandacht, inclusief (het ontbreken van) informatie- of datagestuurde werken.

1.3 Eerder onderzoek naar informatiegebruik in politiestraatwerk

1.3.1 Inleiding

Empirisch onderzoek naar informatiegebruik in politiestraatwerk heeft niet zo’n lange traditie als SSO-studies naar politiestraatwerk (Stol, 1996). Gezien de eerder ervaren schaarste in studies naar informatiegebruik in politiestraatwerk (ibidem), beperkten we deze literatuurstudie niet tot SSO-studies maar zochten we naar *empirisch* onderzoek naar informatiegebruik in politiestraatwerk, dus ook onderzoek dat berust op bijvoorbeeld experimenten of vragenlijsten. Een methodische verantwoording bij deze literatuurstudie staat in bijlage 1. Net als in paragraaf 1.2 bespreken we hier niet de SSO-studies uit de PSWI-lijn die we in de loop van dit boek gebruiken als vergelijkingsmateriaal voor ons recente onderzoek.

We troffen één studie naar informatiegebruik gebaseerd op systematische sociale observaties van politiestraatwerk. Het betreft een secundaire analyse over de POPN-data uit 1996-1997 (zie paragraaf 1.2). Die studie komt hierna eerst aan bod (paragraaf 1.3.2). De andere studies hebben niet het politiewerk als invalshoek maar voorzieningen voor informatiegebruik. Aan bod komen hierna: mobiele devices (paragraaf 1.3.3), automatische nummerplaatherkenning (paragraaf 1.3.4), real time intelligence centers (paragraaf 1.3.5), de briefing en politiebeleid (paragraaf 1.3.6) en data-analyse (paragraaf 1.3.7). Er schuilt geen intrinsieke logica in deze indeling. Bijvoorbeeld, een ‘doorgeefluik’ als de briefing is een ander soort voorziening dan automatische nummerplaatherkenning. De logica achter de indeling is dat het voorzieningen zijn voor informatiegebruik, die in de literatuur herhaaldelijk aandacht krijgen.

1.3.2 Observatie van informatiegebruik op straat

Bonner (2018) onderzoekt met een secundaire analyse over de POPN-data het informatiegebruik van politiemensen tijdens hun optreden bij 389 conflictsituaties. Het informatiegebruik van politiemensen is in het POPN-onderzoek vastgelegd middels debriefings na het optreden, waarbij de politiemensen gevraagd werd te vertellen welke informatie zij achtereenvolgens verkregen (bijvoorbeeld een verklaring van een burger, een bloedspoor, een signaleringsbericht et cetera) en welke beslissingen zij namen,

zoals een tussentijdse beslissing (bijvoorbeeld de wederpartij horen) of een eindbeslissing (bijvoorbeeld een verdachte aanhouden).

De meest informatie krijgen politiemensen uit mondelinge opgave van burgers, al dan niet na een vraag (74,5%). Daarna volgt de eigen waarneming van de politiemensen, zoals dat iets beschadigd is of iemand gewond (22,5%).¹⁰ Dat zijn meteen ook, in die volgorde, de twee soorten informatie op grond waarvan politiemensen doorgaans besluiten hoe zij optreden (Bonner 2018, p. 106). Verder concludeert Bonner dat politiemensen van alle informaties die zij hebben minder dan de helft gebruiken om te beslissen hoe zij optreden (ibidem, p. 105). De meest voorkomende afhandelwijze is 'geen verdere actie' (18,8% van de 389 conflictsituaties), met op de tweede plaats 'aanhouding' (14,7%) en op de derde plaats 'iemand sommeren te vertrekken' (12,6%) (ibidem, p. 104).

Van speciaal belang acht Bonner de bevinding dat de politiemensen op grond van slechts enkele van alle informaties besluiten hoe zij zullen optreden. Ze wegen dus niet alle beschikbare informatie mee (Bonner 2018, p. 107) en er is dus sprake van een niet-compenserende beslissingsstrategie (niet alle voor- en nadelen meewegen en beoordelen in welke mate ze elkaar compenseren). Dat kan, aldus Bonner, de efficiëntie van het werk bevorderen maar kan ook leiden tot suboptimale beslissingen, maar dat verder uit te zoeken was geen onderdeel van het onderzoek.

1.3.3 *Mobiele devices in de auto en op zak*

De ontwikkeling van mobiele devices in politieauto's start met Mobiele Data Terminals (MDT's), ook wel Mobiele Computer Terminals (MCT's) genoemd. Deze zijn vast gemonteerd in de politieauto en politiemensen kunnen daarmee zelf kenteken- en opsporingsregisters raadplegen (Stol, 1996). Sinds de eeuwwisseling komen daar laptops en mobiele telefoons bij (Norman & Allen, 2005). Vandaag de dag gaat het om zowel ingebouwde apparatuur als smartphones. Daarmee kunnen politiemensen communiceren met de meldkamer, schriftelijk werk doen en een veelheid aan politiegegevens alsook internet raadplegen en apps gebruiken.

Verschillende studies besteden behalve aandacht aan de effecten van MDT-gebruik op de inhoud van het straatwerk ook aandacht aan ergonomische aspecten van MDT-gebruik en verkeersveiligheid (Hampton & Langham, 2005; Vergouwen, 2007; Sanquist et al., 2016; Zahabi & Kaber, 2018; Zahabi et al., 2020; Shupsky et al., 2021). MDT-gebruik kan gepaard gaan met lichamelijk ongemak en kan de aandacht afleiden van het verkeer met bijvoorbeeld een aanrijding als gevolg. Hoewel dergelijke effecten van MDT-gebruik aandacht verdienen (en kunnen doorwerken op de inhoud van het

10 Deze percentages zijn afgeleid uit Bonner (2018, p. 103, tabel 2).

straatwerk) beperken we ons hier tot onderzoek met een focus op de aard van politiestraatwerk.

De meeste studies uit de begintijd (Colton, 1978; Colton et al., 1983; Palys et al., 1984; McRae & McDavid, 1985) concluderen dat de MDT's leidden tot meer controles en daardoor tot meer teruggevonden gestolen auto's en meer aangehouden gezochte personen. Colton et al. (1983) halen een intern rapport aan van de politie in Oakland, uit 1975, dat gaat over de effecten van MDT's. Onderzoeksmethoden staan niet vermeld, maar de bevinding luidt dat politiemensen in een auto met MDT gemiddeld 14,5 maal vaker opsporingsinformatie opvragen en gemiddeld 2,8 maal meer gesignaleerde personen aanhouden en gestolen auto's in beslag nemen. In Canada vroegen Palys et al. (1984) in een achteraf-evaluatie aan politiemensen naar effecten van MDT's en zij observeerden politiemensen op straat. De politiemensen zeiden dat ze vanwege de MDT's meer controles uitvoerden dan voorheen en derhalve vaker gesignaleerde personen aanhielden en gestolen auto's terugvonden. De door politiemensen gerapporteerde ervaringen moeten met enige voorzichtigheid worden gezien, aldus de onderzoekers: 'It is of note that the respondents reported making person queries almost twice as frequently (32%) as they actually made them in the observers presence.' (1984, p. 123).

Een andere MDT-evaluatie uit die tijd (Nunn, 1993) is minder stellig en leidt tot de conclusie dat het MDT-gebruik een licht positief effect zou kunnen hebben gehad op het aantal opgespoorde gestolen motorvoertuigen. In Nederland werd in Amsterdam een MDT-evaluatie uitgevoerd (Lofers Adema & Korink, 1993). 'De (voorzichtige) conclusie daaruit was dat door deze informatietechnologie meer gesignaleerde personen werden aangehouden en meer gestolen auto's werden teruggevonden. Of de ontwikkeling naar meer controle wenselijk is, achten de auteurs overigens een apart te beantwoorden vraag.' (Lofers Adema & Korink, aangehaald door Stol, 1996, p. 59).

Stol (1996) evalueert het MDT-gebruik in de Amsterdamse wijk De Pijp met observaties (SSO) voor en na de ingebruikname van het systeem en concludeert: 'MDT-gebruik leidt wel tot intensiever toezicht maar niet tot intensievere politiebemoeienis of meer opsporing' (1996, p. 172). Aanvullende analyses op basis van wat politiemensen over hun werk registreren, meldkamerregistraties en cijfers over aantallen gestolen auto's, lijken er op te wijzen dat De Pijp een uitzondering is. De conclusie voor heel Amsterdam luidt: 'Het materiaal wijst op de mogelijkheid dat MDT-gebruik heeft geleid tot intensievere opsporing van auto's.' (1996, p. 175). Stol formuleert voorzichtig omdat met name voor het terugvinden van gesloten auto's uit de observaties niet duidelijk wordt hoe dat dan werkt. De logica achter het vaker terugvinden van gestolen auto's is, aldus Stol 'meer controle, meer terugvinden' (ibidem). Dat veronderstelt echter, aldus nog steeds Stol, dat gestolen auto's met hun gesignaleerde kentekenplaat op de openbare weg aanwezig blijven zodat de politiemensen ze kunnen controleren, en dat zij die auto's voorheen niet (nooit) en na de introductie van de MDT wel terugvinden. Of de politiemensen moeten gestolen en daarna gesignaleerde auto's vanwege MDT-gebruik

terugvinden vóórdat ze van het straatbeeld verdwijnen (gesloopt, geëxporteerd of omgekat zijn). Hij beoordeelt beide varianten als onlogisch en acht ‘aanvullend onderzoek de weg om meer helderheid te krijgen’ (1996, p. 177).

Gaandeweg worden MDT's veelzijdiger apparaten. Koper et al. (2015) omschrijven de mogelijkheden van MDT's als volgt. ‘Information commonly accessible to officers through these computers and terminals include motor vehicle records, warrants, calls for service, criminal histories, protection orders, interagency information, the Internet, and crime maps.’ (2015, p. 590). Dit omvat bijvoorbeeld ook ‘easy-to-access information in the field about very specific addresses within a hot spot block, or by giving officers the capability to search past information on crimes and calls for service to assess patterns at the location.’ (ibidem, p. 594). Zahabi et al. (2020, p. 1) geven de volgende typering van Mobile Computer Terminals voor politiestraatwerk: ‘The MCT provides a portal for communication among responders, verbal and auditory notifications, Global Positioning System data, information relevant to a case, personnel assignment information, video recording module, and other task-specific functionalities (such as plate number checking).’

Zahabi et al. (2020) beschrijven tien onderzoeken naar het effect van MCT-gebruik op de productiviteit van politiemensen op straat. Over de hele linie komen de studies tot positieve effecten vooral wat betreft informatietoegankelijkheid, sneller afhandelen van schriftelijk werk, accurater werken, ervaren productiviteit, zichtbaarheid van de politie en arbeidssatisfactie. Twee studies noemen positieve *operationele* effecten. Roberts (2004) meldt een toename in arrestaties en Matthews (2015) een positief effect op het ontdekken van strafbare feiten. Zahabi et al. (2020) benadrukken dat de studies die positieve effecten noemen kwalitatief van aard zijn en gebaseerd op wat politiemensen aangeven over de effecten van MCT-gebruik. Ze vermelden niet dat deze twee studies door politiemensen zijn uitgevoerd. Roberts (2004, p. 13) schrijft dat ‘Officers further believe they made more quality arrests with the computer system.’ (Marshall, 1998). De bron waarnaar hij verwijst (Marshall, 1998) is niet meer online beschikbaar.¹¹ Matthews (2015, p. 3) schrijft ‘Another benefit of the laptop is allowing the officer to complete detailed reports in the field (...)’ (Sullivan, 2012). This increases efficiency and productivity because the officer can stay in the field, continuing to be a visible deterrent for criminal activity.’ Dat politiemensen vanwege het langer op straat zijn meer strafbare feiten voorkomen, is een gevolgtrekking van Matthews en geen bevinding. Zahabi et al. maken daar vervolgens van dat de studie van Matthews uitwijst dat vanwege het MCT-gebruik meer strafbare feiten *zijn ontdekt* (‘criminal behavior detection’).

Eén van de tien door Zahabi et al. behandelde studies (Koper et al., 2015) is een evaluatie van MCT-gebruik bij het terugdringen van criminaliteit op plaatsen waar veel cri-

11 De tekst was beschikbaar via [<https://ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/mobile-data-access-increases-officer-efficiency>] maar de link naar de volledige tekst levert een foutmelding op.

minaliteit plaatsvindt ('hot spot policing'). Zij gebruiken als enige van de tien onderzoeken zowel kwalitatieve als kwantitatieve onderzoeksmethoden. Ze concluderen dat de politiemensen de MCT-mogelijkheden niet gebruiken om proactief dan wel preventief op te treden tegen de problemen op de *hotspots*, maar voor het controleren van kentekens en personen. Koper et al. concluderen dat 'greater use of technology did not make officers more effective in reducing crime; if anything, the results suggested that officers were less effective when they used technology more extensively.' (2015, p. 609). Dit zou volgens de auteurs kunnen komen doordat de technologie politiemensen stimuleert tot klassieke werkwijzen (met name surveilleren en kentekencontroles doen) en niet tot een preventieve, probleemoplossende aanpak. Zij wijzen er in dat verband op dat technologie niet zomaar de gewenste effecten heeft maar vergezeld moet gaan van beleid en beleidsinspanningen om het gewenste doel te bereiken (ibidem, p. 611).

Smits et al. (2014) onderzochten in Nederland het effect op politiestraatwerk van het systeem Basisvoorziening Informatie Integrale Bevraging (BVI-IB), dat sinds januari 2013 voor politiemensen op straat via MDT en mobiele telefoon te raadplegen is. 'Integrale Bevraging' betekent de mogelijkheid om met een eenmalige invoer van bijvoorbeeld een naam of kenteken, meerdere registers te raadplegen, zoals het opsporingsregister (OPS), antecedentenregister (HKS), het kentekenregister (RDW) en het politieregister met incidentregistraties (BVH). De auteurs gebruiken voor hun onderzoek zowel kwalitatieve als kwantitatieve methoden. Politiemensen onderschrijven in interviews dat het gebruik van PVI-IB leidt tot 'een hogere pakkans voor onder andere het rijden zonder rijbewijs, gestolen voertuigen en uitstaande arrestatiebevelen' (Smits et al., 2014, p. 39). 'Veel respondenten geven aan dat BVI-IB hun werkplezier vergroot. Politied medewerkers voelen zich beter ondersteund in hun werk; op straat en op het bureau.' (ibidem, p. 45). De cijfers daarentegen tonen geen verband tussen het gebruik van BVI-IB en resultaat. 'Er is kortom geen verandering in het effect van het handelen van politied medewerkers te zien.' (ibidem, p. 39).

1.3.4 *Automatische nummerplaatherkenning (ANPR)*

Met Automatic Number Plate Recognition (ANPR) beoogt de politie in politiestraatwerk de pakkans van wetsovertreders te vergroten (Politie Rotterdam Rijnmond, 2007). Volgens Goldenbeld et al. (2010, p. 14) zou ANPR 'onder meer nuttig kunnen zijn om openstaande boetes, gestolen voertuigen, drugsrunners, rijders zonder rijbewijs of bestuurders met een rijontzegging, en geschorste of gestolen kentekens op te sporen'. In de V.S. stellen Lum et al. (2011, p. 322) vast dat 'over a third of all large police agencies already use LPR [License Plate Reader] systems, primarily for the purposes of addressing auto theft'. ANPR/LPR is ook op effecten onderzocht.

Taylor (2011), Lum et al. (2011) alsook Koper et al. (2013) onderzoeken in een experimentele opzet of LPR-gebruik leidt tot een afname van (auto)criminaliteit op *hotspots*. Taylor et al. meten als gevolg van LPR-gebruik een toename in kentekencontroles, te-

ruggevonden gestolen auto's en aangehouden verdachten van autodiefstal, maar geen daling in het aantal autodiefstallen. Lum et al. meten geen effect van LPR op het algemene criminaliteitsniveau, autodiefstal inclusief diefstal van kentekenplaten of autogereleerde criminaliteit (rijden onder invloed of roekeloos rijgedrag). Zij noemen als mogelijke verklaringen voor het uitblijven van een effect dat de LPR-controles in hun experiment te weinig intensief waren, of dat het onderzoek te klein van opzet was. Koper et al. (2013) meten bij LPR-gebruik een daling van drugscriminaliteit, maar zien ook dat deze criminaliteit zich verplaatst. Bij de handmatige kentekencontrole meten Koper et al. een afname in persoonsgerichte criminaliteit en van autodiefstal, mogelijk, zo opperen zij, doordat de politiemensen vanwege het uitvoeren van de handmatige kentekencontroles lang zichtbaar waren in het betreffende gebied, maar mogelijk speelde ook een rol dat de LPR-camera's, hoewel tijdens de surveillance met handmatige controle buiten gebruik gesteld, wel nog zichtbaar waren op de politiewagens. De auteurs duiden hun bevindingen dan ook terecht aan als 'a complex pattern of results' (ibidem, p. 234). In een recenter onderzoek naar effecten van LPR-gebruik concluderen Koper et al. (2022): 'In summary, the results of the (...) study provide little clear evidence for the efficacy of using LPRs in general patrol. Although officers in this study were more likely to recover stolen vehicles when using LPRs, they did not make significantly more arrests, nor did they generate stronger deterrence of crime and disorder.' (2022, p. 739).

We vonden geen Nederlandse studies waarbij operationele doelen van ANPR zijn geëvalueerd. Wel vroegen Bantema et al. (2018) middels vragenlijsten en interviews politiemensen naar hun ervaringen met ANPR. Hun conclusie luidt dat politiemensen positief zijn over het idee van ANPR maar dat er in de praktijk diverse hindernissen zijn die het gebruik van ANPR-informatie in de weg staan, bijvoorbeeld capaciteitsgebrek en valse treffers.

1.3.5 *Real Time Intelligence Center (RTIC)*

Politiemensen kunnen dan wel zelf via mobiele devices informatie opzoeken, ze hebben niet altijd de tijd of rust daarvoor.¹² Daarom is er een Real Time Intelligence Center (RTIC) dat de politiemensen al dan niet op eigen initiatief van informatie voorziet, vooral bij meldingen. Het RTIC heeft ook toegang tot meer informatiebronnen dan de politiemensen zelf, zoals recherche-informatie (Van der Veen, 2012). Het eerste Nederlandse RTIC is eind 2010 operationeel bij de politie in Rotterdam (Den Hengst et al., 2011). Eind 2012 heeft elke Nederlandse politie-eenheid een RTIC (Scholtens et al., 2016).¹³

12 En in geval van solosurveillance (bijvoorbeeld motor, fiets) is het ook praktisch onmogelijk om zelf (veilig) informatie op te vragen.

13 Een informatiefunctie heeft de politiemeldkamer al langer (zie bijvoorbeeld Stol, 1983) maar vanwege de nieuwe (digitale) informatiemogelijkheden is daarop met het inrichten van RTIC's meer nadruk komen te liggen.

Het RTIC is in Nederland evaluatief onderzocht (Den Hengst et al., 2011; Kooijman, 2013; Scholtens et al., 2016). Voor de aard van politiestraatwerk is vooral interessant in wat voor gevallen politiemensen op straat RTIC-informatie krijgen, hoe dat doorwerkt in hun handelen en waarom. Het eerste onderzoek bevatte ‘Onvoldoende observaties om hierover uitspraken te doen.’ (Den Hengst et al., 2011, p. 25). In een vervolg nam Kooijman (2013) deel aan negen noodhulpdiensten en observeerde ‘41 meldingen met RTIC-informatie’. Over het effect daarvan op het straatwerk schrijft hij: ‘Twee keer werd daadwerkelijk waargenomen dat informatie direct gebruikt kon worden. Zo hielp een telefoonnummer van een bedrijf bij het oplossen van een melding waarbij een busje in de weg stond. Ook hielp het feit dat in de politiesystemen stond dat er tussen twee partijen afspraken waren gemaakt bij het oplossen van een conflict.’ (ibidem, p. 36). Het recentste RTIC-onderzoek leidt tot de conclusie dat deze informatievoorziening ‘nog niet effectief georganiseerd is’ (Scholtens et al., 2016, p. 157). ‘[B]ij de meeste prio 1-meldingen wordt door het RTIC geen informatie toegevoegd en een ruime meerderheid van de door het RTIC toegevoegde informatie bij prio 1-meldingen “verdwijnt” in de zin dat ze de noodhulp niet bereikte, laat staan dat ze door hen werd waargenomen.’ (ibidem). Effect van de RTIC-informatie op het optreden van politiemensen is in dit onderzoek niet vastgesteld.

De politie in de Verenigde Staten kent Real Time Crime Centers (RTCC’s) die ook informatie verstrekken aan politiemensen die onderweg zijn naar een incident. Maar er zijn ook grote verschillen met de Nederlandse RTIC’s. Ten eerste zijn de RTCC’s primair gericht op het terugdringen van criminaliteit en het verhogen van oplossingspercentages en minder zoals RTIC’s op het ondersteunen van politiemensen tijdens hun werk op straat. Ten tweede hebben ze een bredere taak dan de Nederlandse RTIC’s: ze voorzien niet alleen politiemensen op straat van informatie maar ook en vooral rechters vanwege hun opsporingswerk en politiechefs ten behoeve van politiebeleid. Ten derde maken ze wat betreft het ondersteunen van het werk op straat ook, en soms vooral, gebruik van real-time informatiebronnen in de vorm van toezichtcamera’s (CCTV’s), vuurwapengeluiddetectiesystemen (‘Shotspotter’), gezichtsherkenningcamera’s, ANPR-camera’s en social media, terwijl RTIC’s hun informatie primair halen uit politiedatabestanden. Er zijn studies verricht naar RTCC’s (bijvoorbeeld Hollywood et al., 2019; Przeszlowski et al., 2023a, 2023b; Guerette & Przeszlowski, 2023) maar die tonen vooral dat RTCC’s zich om bovengenoemde drie redenen niet zomaar laten vergelijken met de Nederlandse RTIC’s.

1.3.6 *De briefing en politiebeleid*

In de briefing krijgen politiemensen aangereikt wat prioriteiten in hun werk zijn. Van daar de verbinding die we in het kopje van deze paragraaf maken tussen briefing en politiebeleid. Briefing en politiebeleid vallen echter niet samen. Want hoewel alle briefingsinformatie kan worden opgevat als operationeel politiebeleid, is de briefing niet de

enige weg waarlangs politiemensen informatie over politiebeleid krijgen. Verschillende auteurs bestuderen de briefing los van de vraag of de briefingsinformatie uiteindelijk wordt gebruikt door de politiemensen op straat (Sharma, 2006; Den Hengst & In 't Veld, 2014; Den Hengst et al., 2017). Scholtens et al. (2013) onderzoeken hoeveel politiemensen van een briefing onthouden door hen daar in de tweede helft van hun dienst naar te vragen. Gemiddeld onthouden zij 31% van de informatie (ibidem, p. 147). Ook Owens en Ba (2021) zien weinig structurering van de briefing uitgaan. 'After a sergeant's "roll call" meeting at the start of each shift, officers operate with very little direct oversight of their specific tasks.' (2021, p. 18). Ongeveer dezelfde overweging, en de constatering dat politiemensen nogal eens een briefing niet bijwonen, was in sommige Amerikaanse korpsen reden om van de briefing over te stappen op sturing met aandachtspunten via een Geografisch Informatie Systeem (GIS) dat de politiemensen in de auto paraat hebben (Herchenrader & Myhill-Jones, 2015). Evaluaties daarvan vonden we niet. Liedenbaum (2011) ziet in haar SSO-studie dat briefingsinformatie invloed heeft op wat de politiemensen op straat ondernemen (bijvoorbeeld zoeken naar gestolen motorvoertuigen). Verschillende onderzoekers melden dat politiebeleid invloed heeft op politiestraatwerk (Liederbach & Frank, 2003; Liederbach, 2005; Liedenbaum, 2011) maar koppelen dat dan weer niet expliciet aan de briefing.

1.3.7 Data-analysesystemen

In vragenlijstonderzoek vinden Santos en Taylor (2014) dat informatie uit criminaliteitsanalyses weinig wordt gebruikt om richting te geven aan politiestraatwerk. In een *casestudy* onderzoekt Meesters (2014) het concept Intelligence Led Policing (ILP) maar gaat niet in op concrete veranderingen in politiestraatwerk. Ook in studies naar systemen voor surveillanceplanning (bijvoorbeeld Dewinter et al., 2020; Guevara & Santos, 2022) komen effecten op politiestraatwerk niet aan bod.¹⁴ Overzichtsstudies naar de opbrengsten van Big Data (Ridgeway, 2018) en van predictive policing (Hardyns & Rummens, 2018) leiden dan ook niet verrassend tot de conclusie dat het de politie erg slecht lukt om de informatie waarover zij beschikt proactief te vertalen naar concrete acties die resultaat opleveren.

Uitzondering daarop is de strategie van 'hot spot policing', gericht op verminderen van criminaliteit en overlast, hoewel resultaten daarvan niet altijd aantoonbaar zijn (Braga, 2005; Ridgeway, 2018; Braga et al., 2019; Fitzpatrick et al., 2019; Mastrobuoni, 2020). In 1999 legt een New Yorkse politiechef het verband uit tussen data-analyse en de strategie van hot spot policing: 'map the crime and put the cops where the dots are' of nog bondiger 'put cops on dots' (Braga et al., 2019, p. 3). In een overzicht van (quasi-)experimenten laat Braga (2005) zien dat *hot spot policing* het aantal meldingen over crimi-

14 De twee genoemde publicaties zijn redelijk recent maar nieuw zijn systemen voor surveillanceplanning niet. In 1973-1977 neemt de politie in Nederland zo'n systeem in gebruik. In 1982 wordt het wegens gebrek aan succes weer afgeschaft (Stol, 1996, p. 38-44).

naliteit en ordeverstoringen omlaag brengt. In een recenter overzicht van (quasi-)experimenten met Intelligence Led Policing (ILP) concluderen Khalfa en Hardyns (2024) eveneens dat, ondanks methodologische uitdagingen, in veel onderzoeken een verband is gelegd tussen geconcentreerde politie-inzet en een daling van criminaliteit of overlast. Die studies focussen op een maatregel en op de vraag of effecten daarvan zichtbaar worden in politiecijfers. Wat politiemensen op straat in een *hotspot*-aanpak precies anders of meer zijn gaan doen, behalve focussen op een gebiedje of op bepaalde personen, blijft buiten beeld. In hun SSO-studie naar politiestraatwerk constateren Lum et al. (2020) dat politiemensen van een team dat werkt met *hotspot policing* vaker toezicht op locaties uitvoeren, maar ook dat is weinig specifiek. Neveneffecten van *hotspot policing*, zoals op de relatie politie-publiek, krijgen volgens diverse auteurs nog (te) weinig aandacht (Braga et al., 2019; Fitzpatrick et al., 2019; Khalfa & Hardyns, 2024).

1.3.8 Conclusies en bijdrage van onze studie

De in de literatuurstudie aangetroffen onderzoeken vertrekken op één na vanuit een informatiemiddel (mobiele devices, ANPR, RTIC's, briefing, data-analysesystemen) en beogen vanuit die invalshoek te zien of en zo ja hoe het politiestraatwerk verandert.

Evaluaties van mobiele devices tonen geen consistent beeld, behalve dat MDT's leiden tot meer controles. Verder is het patroon dat studies die kwalitatieve methoden gebruiken, concluderen dat MDT's leiden tot een grotere productiviteit terwijl studies die in politiecijfers zoeken naar een kwantitatieve onderbouwing daarvan, zo'n onderbouwing niet vinden. Dat laatste met uitzondering van de studie in Amsterdam (Stol, 1996) waar de politiecijfers er op wijzen dat na de introductie van de MDT's politiemensen vaker een gestolen auto terugvinden.

Ook ANPR maakt dat politiemensen op straat meer controles uitvoeren. Waarin die controles resulteren, is minder eenduidig. In Amerikaanse experimenten wijzen politiecijfers er op dat ANPR-gebruik behalve tot meer controles soms ook leidt tot meer aangetroffen gestolen auto's en meer aangehouden personen. Hoe dat precies werkt, blijft buiten beeld omdat de onderzoeken weliswaar politiecijfers van voor en na de maatregel tonen, maar de politiepraktijk op straat een black box blijft. Nederlandse ANPR-effectevaluaties troffen we niet aan.

Over de bijdrage van RTIC's aan politiestraatwerk weten we enkel dat Kooijman (2013) tweemaal heeft waargenomen dat politiemensen op straat de RTIC-informatie direct wisten te gebruiken.

Sturingsinformatie in de vorm van politiebeleid heeft effect op wat politiemensen doen, zo valt op te maken uit observaties van politiestraatwerk. Hoe dat precies werkt en onder welke voorwaarden, blijft in het midden. 'Via de briefing' lijkt gezien de be-

vindingen slechts een beperkt effectieve route. Naar het effect van systemen voor surveillanceplanning, troffen we geen onderzoek aan.

Systemen voor data-analyse, bijvoorbeeld onder de noemer Intelligence Led Policing of Predictive Policing, kunnen input leveren voor *hotspot policing*, welke strategie volgens diverse onderzoeken effect heeft op de mate van criminaliteit of overlast. Effecten van zo'n geconcentreerde politie-inzet op de relatie politie-publiek is een aandachtspunt dat nog weinig aandacht krijgt.

Tot zover wat de literatuurstudie ons toont. Zij toont ons ook dingen *niet*, bijvoorbeeld of achtergrondinformatie via mobiele devices iets betekent voor politieoptreden bij sociale problemen. De burger als informatiebron krijgt aandacht in niet meer dan één onderzoek (Bonner, 2018). Dat is opvallend omdat politiebeleid juist veronderstelt dat burgers een waardevolle informatiebron zijn. Parate kennis van politiemensen (bekendheid met bewoners en problemen in de wijk) en of dat van belang is voor het politiewerk, is eveneens een blinde vlek in de onderzoeken, wederom met uitzondering van het werk van Bonner (2018).

Het vorenstaande overziend, weten we dus bitter weinig over wat informatievoorzieningen feitelijk opleveren in het werk van politiemensen op straat. Wat we wel weten over het effect van informatie op politiestraatwerk berust op niet meer dan fragmentarisch bewijs, hetgeen vooral komt doordat in evaluaties bijna steeds een enkele informatievoorziening het vertrekpunt is en niet het politiestraatwerk waarin het effect van de voorziening zichtbaar zou moeten zijn. Dat is een gemis omdat informatiegebruik in politiewerk zich pas goed laat begrijpen wanneer men zowel het bredere informatielandschap in aanmerking neemt als de aard en context van het politiewerk. Met onderhavig onderzoek beogen we die leemte in elk geval deels in te vullen. Onderhavig onderzoek biedt het bredere beeld dat de systeemgerichte studies ontberen en biedt daarmee tevens een achtergrond waartegen deze (en komende) systeemgerichte studies kunnen worden geplaatst en begrepen.

Onderhavig onderzoek, waarvan het veldwerk is uitgevoerd in 2022-2023, is onderdeel van de eerdergenoemde PSWI-onderzoekslijn waarin informatiegebruik van meet af aan een hoofdthema was. In eerdere observaties in Nederland, België, Duitsland, Denemarken en Noorwegen is ook het informatiegebruik systematisch geobserveerd en vastgelegd. In de meeste publicaties daarover is van het informatiegebruik nog geen verslag gedaan (bijvoorbeeld Stol et al., 2004; Wildeboer et al., 2006; Stol et al., 2011; Feltes et al., 2013). De resultaten aangaande informatiegebruik komen hierna wel aan bod, te weten in hoofdstuk 6.

1.4 Onderzoeksvragen

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt: ‘Hoe beïnvloeden de aard van politiestraatwerk en informatiegebruik door politiemensen elkaar?’ Uiteraard willen we de waarnemingen *verklaren* en daarmee onderliggende mechanismen verhelderen. Bij het uitwerken van de hoofdvraag komt dus ook aan bod hoe de bevindingen kunnen worden verklaard. De hoofdvraag is uitgewerkt in de volgende deelvragen:

1. Wat is de aard van politiestraatwerk (inhoud en wijze van optreden) en wat beïnvloedt die aard?
2. Welke (digitale) informatie gebruiken politiemensen in hun optreden en welk effect heeft die informatie op hun doen en laten?
3. Welke (digitale) informatie gebruiken politiemensen niet terwijl die hen wel ter beschikking staat? Waarom?
4. Welke informatie missen politiemensen in hun straatwerk en hoe gaan ze daarmee om?
5. Zijn politiestraatwerk en informatiegebruik in politiestraatwerk veranderd tijdens de laatste decennia? Zo ja, hoe en waarom? Zo nee, waarom niet?
6. Hoe is, gezien de antwoorden op vraag 1 tot en met 5, de wisselwerking tussen de aard van politiestraatwerk en informatiegebruik? Hoe kunnen de bevindingen worden verklaard?
7. Wat betekenen de bevindingen voor ontwikkelingen in de politieke informatievoorziening? Kan het optreden van politiemensen worden beïnvloed door verandering in de informatievoorziening? Zo ja, in welke richting en hoe? Zo nee, waarom niet?
8. Wat voor effect kan, gezien de bevindingen, worden verwacht van verdergaande digitalisering op de aard van politiewerk en het politievermogen tot sociale controle (scenario's)?

1.5 Theoretisch raamwerk aangaande de aard van politiestraatwerk

Dit onderzoek omvat observaties van hedendaags politiestraatwerk in combinatie met een secundaire analyse over vergelijkbare eerdere observaties in de PSWI-onderzoekslijn.¹⁵ Het huidige onderzoek is in eerste aanleg gericht op het beschrijven en begrijpen van politiestraatwerk en informatiegebruik. We schetsen wat politiestraatwerk inhoudt, in termen die duiden op de aard van het werk zoals ‘verkeer’ en ‘sociale problemen’. Daarbij betrekken we ook hoe politiemensen optreden, zoals ‘hulp verlenen’, ‘waarschuwen’ of ‘verbaliseren’. Dit geeft een beeld van de aard van het werk en, vanwege het longitudinale karakter van deze studie, van ontwikkelingen daarin. Het theoretisch model dat we hiervoor gebruiken, presenteren we hierna. De theoretische vertrekpunten aangaande informatiegebruik in politiestraatwerk komen aan bod in

¹⁵ Het gaat in de secundaire analyse om waarnemingen uit de onderzoeken in de PSWI-lijn. De onderzoeken staan bijvoorbeeld genoemd in bijlage 6.1.

paragraaf 6.1, dus daar waar informatiegebruik in politiestraatwerk op de voorgrond komt te staan.

In een literatuurstudie naar systematische observaties van politiestraatwerk, komt Stol (1994) tot drie indelingen waarmee doorgaans de inhoud van dat werk wordt getypeerd. De literatuurstudie omvat vijftien onderzoeken die voldoen aan twee eisen: het werk moet gaan over 'wat politiemensen zoal doen op straat' (ibidem, p. 16) en het moet zijn gebaseerd op een systematische sociale observatie. 'In het onderzoeksverslag diende minimaal te zijn aangegeven hoe de observatie in zijn werk ging, welke verschijnselen werden vastgelegd en op grond van welke criteria, en tevens hoe vaak de diverse gebeurtenissen in een bepaalde periode werden waargenomen.' (ibidem).

Als 'rode draad door de onderzoeken' (ibidem, p. 30) loopt de indeling van politiestraatwerk in termen van controle, ordehandhaving en hulpverlening, plus een categorie 'overig'. Stol licht de categorieën als volgt toe. 'Controle omvat politieoptreden bij strafbare feiten voor zover dit niet valt onder ordehandhaving of hulpverlening, alsook het in ogenschouw nemen van verdachte situaties (waaronder stille alarmeringen), en controle op de naleving van regels zoals verkeerscontroles. Ordehandhaving betreft politieoptreden aangaande openbare dronkenschap, bedelarij, verkeersgeleiding, overlast door eenvoudige ruzies, afzetting bij brand/ontploffing, gevaarlijke situaties (zoals een gat in het wegdek, gaslucht) rondhangende jeugd en toezicht bij manifestaties. Hulpverlening is politieoptreden bij een onwel persoon, ongevallen/hulpbehoevenden, aanrijdingen, problemen tussen personen, geluidsoverlast (bemiddeling), verloren/gevonden goed, gestoorde personen en vragen van burgers. De categorie overig omvat "ongegronde meldingen van burgers"¹⁶, uitreiken van gerechtelijk schrijven, inwinnen van informatie, interne klussen, algemeen praatje met het publiek, defect straatmeubilair, en verder de gebeurtenissen die door de auteurs met "overig" of "anders" werden aangeduid en welke ik dus niet inhoudelijk kon beoordelen.' (1994, p. 30) 'Controle' duiden we hierna aan met 'rechtshandhaving' en 'hulpverlening' duiden we aan met 'hulpsituaties'.

De tweede indeling bestaat uit de dichotomie 'misdrijf' versus 'geen misdrijf'. Deze indeling speelt een rol vanwege de mythe dat politiewerk zou bestaan uit misdaad bestrijden ('boeven vangen') terwijl politiemensen op straat vooral bezig zijn met ordehandhaving of hulpverlening. 'Misdrijf' verwijst naar politieoptreden in relatie tot in de wet vastgelegde misdrijven. Het gaat daarbij in de observatieonderzoeken om: inbraak, diefstal, huisvredebreuk, vernieling, baldadigheid, vandalisme, geweldpleging, aanranding/verkrachting, (vuur)wapengebruik en rijden onder invloed.' (ibidem, p. 31).

16 Deze categorie kwam voor bij Reiss (1971) en bij Enhus en Hendrieckx (1988); of een melding ongegrond is, is daarbij door de betrokken politiemensen beoordeeld.

De derde indeling is de dichotomie ‘verkeer’ versus ‘geen verkeer’. Deze indeling komt voort uit de terugkerende bevinding dat politiemensen vaak met verkeer bezig zijn. ‘Verkeer’ verwijst dan naar politietoedredten in relatie tot het wegverkeer, en kan ook weer de vorm hebben van controle, ordehandhaving of hulpverlening. Het gaat om ‘verkeersovertredingen en verkeerscontroles, rijden onder invloed, verkeersstremmingen, parkeerproblemen, zorg voor straatmeubilair of infrastructuur, en aanrijdingen’ (ibidem, p. 31).

Wanneer we de drie indelingen op elkaar betrekken, ontstaat een model waarbij politiestraatwerk inhoudelijk wordt getypeerd middels de vierdeling controle, ordehandhaving, hulpverlening en overig politietoedredten, met daaraan toegevoegd de vraag welk aandeel van het werk betrekking heeft op misdrijven en welk op verkeer. De categorieën overlappen elkaar. Politietoedredten op verkeersgebied bijvoorbeeld, kan het karakter hebben van zowel controle, ordehandhaving als hulpverlening. Figuur 1.1 geeft dit weer. Politiestraatwerk bestaat in de basis uit rechtshandhaving (RH), ordehandhaving (OH), hulsituaties (HS) en overige (OV). Een deel van de rechtshandhaving betreft een misdrijf. Een deel van alle straatwerk betreft het verkeer.

Figuur 1.1 De drie indelingen waarmee de inhoud van politiestraatwerk kan worden weergegeven, in één figuur geïntegreerd

De drie indelingen zijn een vrij globale typering van politiestraatwerk. Het plaatsen van een gebeurtenis in een categorie is altijd voor discussie vatbaar. De kracht van de categorieën is echter dat het om hoofdlijnen gaat en dat die zijn afgeleid uit de empirie van vijftien observatieonderzoeken die zijn uitgevoerd in verschillende landen in Europa en Noord-Amerika in de periode van 1966 tot 1993 zodat de indelingen, die zijn gebaseerd op overeenkomsten in die studies, kunnen worden opgevat als *grounded theory* (Glaser & Strauss, 1967). Ook kunnen we deze indeling in categorieën beschouwen als een ‘*theory of the middle range*’ (Merton, 1968): theorie met een middelgrote reikwijdte (politiestraatwerk in westerse landen) die helpt bij analyse en duiding van

nieuwe observaties. Aandacht verdient natuurlijk of dit model ook nu nog steeds bruikbaar is om de inhoud van het politiestraatwerk te typeren. Indicaties van verminderde toepasbaarheid zijn een grote categorie ‘overig’ of problemen bij het indelen van gebeurtenissen omdat ze sterk hybride van aard zijn.

1.6 Enkele begrippen en afbakening

De onderzoeksbevindingen plaatsen we in het theoretische perspectief van politie als vorm van sociale controle (Cachet, 1993; Stol, 1996). *Sociale controle* vatten we daarbij op als het door mensen toepassen van (positieve of negatieve) sancties met als oogmerk gedrag van anderen in overeenstemming te houden of te brengen met standaarden die binnen hun groep worden voorgestaan. Dat het gaat om een *groeps*standaard onderscheidt sociale controle van het nastreven van persoonlijke doelen. Dat het gaat om een standaard of algemeen geldende gedragsregel, onderscheidt sociale controle van willekeurige gedragsbeïnvloeding (Stol & Strikwerda, 2017, p. 24).

In het perspectief van politie als sociale controle maken we onderscheid tussen politie en *de* politie. *Politie* is sociale controle (een activiteit) waarbij in laatste instantie het gebruik van dwang of geweld wettelijk is gelegitimeerd. *De politie* is de organisatie zoals bedoeld in artikel 25 lid 1 Politiewet. Zij voert haar sociale controle uit op basis van een wettelijk mandaat, welke sociale controle we daarom aanduiden als *formele* sociale controle.

Het onderwerp van onderzoek is politiestraatwerk. De aandacht gaat speciaal uit naar de aard van het werk, het informatiegebruik van politiemensen tijdens hun optreden en de wisselwerking tussen die twee. De aard van het werk gaat deels vooraf aan het informatiegebruik (bijvoorbeeld veel jongerenproblematiek kan leiden tot intensief raadplegen van bepaalde social media) maar andersom kan het informatiegebruik ook de aard van het politiewerk vormgeven (bijvoorbeeld veel gebruik van ANPR-informatie kan leiden tot een nadruk op opsporing). Wat de aard van het werk aangaat, maken we onderscheid tussen de inhoud van het werk en de wijze van optreden. Werkinhoud verwijst naar bij wat voor een soort gebeurtenissen politiemensen optreden (bijvoorbeeld verkeer, misdrijven, sociale problemen). Wijze van optreden verwijst naar hoe politiemensen zaken afhandelen (bijvoorbeeld waarschuwen, hulp verlenen).

Politiestraatwerk is alles wat geüniformeerde politiemensen doen in hun politierol en terwijl zij op straat zijn. ‘Op straat’ wil zeggen ‘niet aan het bureau’. Politiestraatwerk kan zich afspelen in parken en velden of in gebouwen niet zijnde een politiebureau. ‘In hun politierol’ betekent dat de politiemensen de politie vertegenwoordigen. Een privé-gesprekje of -bezoekje, of een privéboodschap zoals het halen van een broodje bij de snackbar, is geen ‘politiestraatwerk’ omdat de politiemensen dan niet optreden in hun politierol (formele sociale controle). Deze benadering stemt overeen met wat door-

gaans in dit soort onderzoek wordt aangehouden¹⁷ en is (om die reden) ook gevolgd in eerder Nederlands PSWI-onderzoek, en dus ook nu. Voor het trekken van deze grens zijn twee argumenten. Ten eerste is politiewerk formele sociale controle en daarvan is in de hiervoor uitgesloten gevallen geen sprake. Ten tweede is het doel van het onderzoek niet om privékwesaties van politiemensen in kaart te brengen maar hun politiewerk. Als politiemensen tijdens een privéboodschap worden aangesproken door een burger die een vraag stelt of de politiemensen delen *en passant* een waarschuwing uit, hoort dat weer wel tot het politiestraatwerk.

Noodhulp of kortweg *noodhulp* is het straatwerk van een eenheid van geuniformeerde politie die surveilleert in een opvallende politiewagen en beschikbaar is voor meldingen van de meldkamer.¹⁸ Hiermee sluiten we aan bij eerdere onderzoeken.¹⁹ Standaard bestaat een noodhulpeenheid uit twee politiemensen, een zeer enkele keer uit één of drie. Er zijn meldingen met prioriteit 1 ('spoed'), 2 ('nu') en 3 ('later'). Soms is ook sprake van prioriteit 4, maar daarop wordt als regel geen noodhulp ingezet. De noodhulp is dan wel beschikbaar voor de meldkamer, het houdt méér in dan reageren op meldingen (Stol et al., 2004; Wildeboer et al., 2006; Scholtens & Helsloot, 2019). Ook optreden op eigen initiatief, het werken aan lokale aandachtspunten, reageren op een burger die op straat de agenten aanspreekt, of een klus doen voor een collega maken deel uit van dit werk.

Dit onderzoek is op verscheidene wijzen afgebakend. Vergelijkbaar eerder Nederlands onderzoek omvat zowel de noodhulp als het straatwerk van wijkagenten (Stol, 1996; Stol et al., 2004; Wildeboer et al., 2006). Onderhavig onderzoek is beperkt tot de noodhulp. Andere vormen van straatwerk (bijvoorbeeld surveillance in burger, projectsurveillance, wijkagentenwerk) komen niet aan bod. De empirische opzet van dit type onderzoek is haar kracht maar maakt het tegelijk arbeidsintensief. Daarom is onderhavig onderzoek beperkt tot de noodhulp. Argumenten daarvoor zijn: (i) noodhulp heeft in de politiepraktijk een hogere prioriteit dan het straatwerk van wijkagenten, (ii) noodhulp is gezichtsbepalend voor de politie: in dat werk is frequent contact tussen politiemensen en burgers in voor burgers heikele situaties, en de noodhulp wordt altijd opvallend uitgevoerd, (iii) in de noodhulp komt het er geregeld op aan dat politiemensen snel over de benodigde informatie beschikken en (iv) tussen noodmeldingen door hebben politiemensen tijd waarvan de vraag is hoe zij die invullen en waarom op die wijze.

17 Reiss, 1971; Feest & Blankenburg, 1972; Kelling et al., 1974; Veendrick & Jongman, 1976; Geerlings, 1978; Junger-Tas & Van der Zee-Nefkens, 1979; Whitaker et al., 1980; Ericson, 1982; Knutsson & Partanen, 1986; Enhus & Hendrieckx 1988, Hofstra, 1994; Stol, 1996; Holmberg, 1999; Stol et al., 2004; Wildeboer et al., 2006; Verwee, 2009; Liedenbaum, 2011; Van Altert et al., 2009; Feltes et al., 2013.

18 Noodhulp-surveillance wordt ook wel 'incidentafhandeling' of 'beschikbaarheid' genoemd (Scholtens & Helsloot, 2019, p. 12). Om aan te sluiten bij de gangbare actuele politietaal, houden we het (net als Scholtens & Helsloot) op 'noodhulp'.

19 Zie noot 16.

Dit onderzoek gaat over politiestraatwerk en wel in termen van wat agenten doen – niet over wat agenten *niet* doen. Niet-optreden, zoals het laten passeren van bepaalde overtredingen, kan worden opgevat als een vorm van sociale controle: het positief sanctioneren van bepaald gedrag dat daarmee als toelaatbaar wordt voorgesteld. Het is echter niet mogelijk om systematisch vast te leggen wat politiemensen *niet* doen tijdens de noodhulp, dus is het onderzoek beperkt tot wat politiemensen *wel* doen. Tot slot is het onderzoek beperkt tot activiteiten van politiemensen en blijven maatschappelijke effecten daarvan buiten beschouwing.

Het onderzoek kent ook een geografische afbakening. De waarnemingen betreffen het straatwerk van de noodhulp aan drie verschillende basisteams. Daarmee is het onderzoek in beginsel geografisch gebonden maar de waarnemingen stoppen niet als de eenheid optreedt buiten het gebied van het basisteam, wat geregeld gebeurt omdat de noodhulp doorgaans centraal wordt aangestuurd en dáár wordt ingezet waar dat het meest nodig is. Niettemin blijft sprake van een geografische gebondenheid. Derhalve is voorzichtigheid geboden bij het generaliseren van bevindingen. De selectie van de drie onderzoekslocaties staat in de volgende paragraaf toegelicht.

1.7 Onderzoeksopzet

Dit onderzoek is opgezet als meervoudige gevalsstudie. We bestuderen politiestraatwerk systematisch en kwalitatief aan drie basisteams van de politie. We doen dat op gelijke wijze als in eerder Nederlands onderzoek in de PSWI-lijn (Stol, 1996; Stol et al., 2004; Wildeboer et al., 2006; Stol, 2009) en we doen dat op de plaatsen waar ook in 1992-1993 en in 2001-2005 PSWI-onderzoek is gedaan. Dat helpt bij het vergelijken van de huidige bevindingen met bevindingen uit eerder onderzoek en bij het beantwoorden van de vraag of politiestraatwerk en informatiegebruik zijn veranderd. Verder helpt zo'n perspectief in de tijd om politiewerk en informatiegebruik, alsook de wisselwerking tussen beide, beter te begrijpen en toekomstscenario's te formuleren.

Het onderzoek is dus niet alleen opgezet als meervoudige gevalsstudie naar recent politiestraatwerk, het heeft ook een longitudinaal karakter: de recente meervoudige gevalsstudie heeft een pendant uit de periode 2001-2005 alsook uit 1992-1993 (tabel 1.1).

Tabel 1.1 De drie periodes van onderzoek (1992-1993 en 2001-2005) en de politieteams

1992-1993	2001-2005	2022-2023
Amsterdam De Pijp	Amsterdam De Pijp	Amsterdam Zuid-De Pijp
Groningen-Noord	Groningen-Noord	Groningen-Noord
Wageningen	Unit Zuid	Veluwe Vallei Zuid

Tabel 1.1 toont bij welke teams het onderzoek eerder is verricht en de drie teams van het huidige onderzoek (2022-2023): de basisteams (BT's) Amsterdam Zuid-De Pijp, Groningen-Noord en Veluwe Vallei Zuid. De eerste twee teams omvatten elk een deel van een stad, het BT Veluwe Vallei Zuid omvat de gemeenten Wageningen en Renkum. Voor deze drie basisteams is gekozen omdat daar zowel in 1992-1993 als in 2001-2005 onderzoek is verricht naar noodhulp en informatiegebruik, gebruikmakend van dezelfde onderzoeksmethode. De data uit deze eerdere PSWI-onderzoeken zijn voor secundaire analyse beschikbaar. Dat maakt een vergelijking mogelijk van hedendaags straatwerk en hedendaags informatiegebruik met straatwerk en informatiegebruik in eerdere jaren. Dat helpt om blijvende patronen te ontdekken in zowel het informatiegebruik als in het waarom van dat informatiegebruik, en het helpt om te bestuderen wat het aanbod van digitale informatie betekent voor politiestraatwerk. Hierbij merken we meteen op dat de grenzen van de drie gebieden in de dertig jaar dat de vergelijking bestrijkt, zijn gewijzigd. We beschrijven in paragraaf 3.2 hoe de teams zich sinds 1992 hebben ontwikkeld. Daarna beschrijven we de huidige teams in paragraaf 3.3.

We plaatsen de bevindingen uit 2022-2023 in een nog weer breder perspectief door ze ook te houden naast de overige noodhulpobservaties uit de PSWI-onderzoekslijn. Het gaat om observaties die zijn verricht in nog weer andere plaatsen in Nederland en in het buitenland (België, Duitsland, Denemarken en Noorwegen). Bijlage 6.1 bevat een overzicht van die observaties.

De methoden van onderzoek bespreken we in meer detail in de komende hoofdstukken, steeds voorafgaand aan de bijbehorende bevindingen. Observeren en bevragen van politiemensen zijn de belangrijkste methoden. Daarom staan we daar uitgebreid bij stil in hoofdstuk 3. Daarna bespreken we de resultaten in hoofdstuk 4, 5 en 6. We sluiten in hoofdstuk 7 af met antwoorden op de onderzoeksvragen.

2. Methodische verantwoording

In dit hoofdstuk bespreken we de methoden die we gebruikten om een beeld te krijgen van politiestraatwerk, de opzet (paragraaf 2.1) als hoe de methoden in de praktijk uitpakt (paragraaf 2.2).

2.1 De methoden

We gingen met politiemensen mee op straat en gebruikten twee methoden om hun werk in beeld te brengen. De belangrijkste van die twee is systematische sociale observatie (SSO). Die komt aan bod in paragraaf 2.1.1. Omdat een onderzoeker niet altijd alles kan waarnemen, hebben we politiemensen ook vragen gesteld, soms omdat we even iets hadden gemist, soms omdat we benieuwd waren naar overwegingen achter het optreden. Het bevragen en interviewen komen aan bod in paragraaf 2.1.2.

2.1.1 *Systematische sociale observatie (SSO)*

Onze primaire onderzoeksmethode is systematische sociale observatie (SSO), verricht door onderzoekers die met politiemensen meeliepen. McCluskey et al. (2023) spreken in dat geval van 'In Person Systematic Social Observation' (IPSSO) om deze variant te onderscheiden van bijvoorbeeld het gebruiken van videobeelden afkomstig uit dash- of bodycams van de politie. Ze noemen dat Video Based SSO (VBSSO). Wij noemen hierna echter de door ons gehanteerde 'In Person SSO' kortweg SSO.²⁰ De kern van SSO is dat een onderzoeker waarnemingen vastlegt volgens een duidelijk beschreven systematiek die door anderen nauwkeurig kan worden herhaald. De Amerikaanse politieonderzoeker Reiss was in 1963-1966 de pionier op dit gebied (Reiss, 1971). Hij omschrijft SSO als 'a technique where observers are trained to observe and record according to explicit procedures that permit replication' (Reiss, 1979, p. 285). Na 1966 heeft deze methode navolging gekregen, zoals we zagen in hoofdstuk 1. Des te concreter en scherper de regels voor het vastleggen van de waarnemingen, des te groter de kans dat verschillende onderzoekers hetzelfde te werk gaan en in gelijke omstandigheden tot eenzelfde resultaat komen. De systematiek komt aldus de interonderzoekerbetrouwbaarheid ten goede. Dat is hier van belang omdat we met meerdere onderzoekers observaties hebben verricht.

20 Punt van discussie is of VBSSO niet beter VBSO kan heten, dus met weglating van de S van 'Social'.

We gebruiken de SSO-systematiek die is ontwikkeld in Nederland in 1991 (Stol, 1996) en die sindsdien vaker is gebruikt in zowel Nederland als enkele andere Europese landen. In die systematiek staat centraal het tijdens het politiestraatwerk²¹ vastleggen van 'gebeurtenissen'. Een gebeurtenis is iedere ontmoeting tussen agent en burger plus iedere melding van een burger die via het bureau aan agenten wordt doorgegeven maar waarbij tijdens het straatwerk geen ontmoeting meer volgt. Van een ontmoeting is sprake indien agent en burger tijdens de noodhulp een verbale of non-verbale interactie hebben. Het enkel de hand opsteken of het met niet meer dan één woord groeten van een bekende (bijvoorbeeld 'môge' tegen een straatventer of dakloze) geldt niet als 'ontmoeting', het geven van een non-verbale aanwijzing als correctie op een verkeersovertreding wel. Een ontmoeting tijdens de noodhulp is als regel gebaseerd op een interactie waarbij zowel politie als burger op straat aanwezig is. Maar een ontmoeting kan ook bestaan uit telefonisch of digitaal contact, met dan in elk geval de politie op straat en de burger eventueel thuis of elders.

De onderzoeker gaat volgens deze methode met politiemensen mee in de noodhulp, achter in de politiewagen, en bij voorkeur elke dienst met andere politiemensen. Wanneer de politiemensen de auto verlaten, blijft de onderzoeker bij hen, zo veel mogelijk ook wanneer zij gebouwen of woningen binnengaan. De onderzoeker maakt direct op straat aantekeningen op papier en legt in elk geval iedere gebeurtenis vast op een zodanige wijze dat later op basis daarvan voor elke gebeurtenis het van tevoren vastgestelde scoreformulier kan worden ingevuld. Het scoreformulier is in feite het instrument dat leidinggeeft aan de waarnemingen en aantekeningen. Mastrofski et al. omschrijven dat als volgt: 'the instrument takes the form of a questionnaire, in this case, directed to the observer' (2010, p. 231). Tijdens onze aanwezigheid bij de politiemensen op straat, legden we dus vast:

- alle verbale en non-verbale interacties tussen politie en publiek,
- zowel in fysiek contact als via telecommunicatiemiddelen,
- die meer inhielden dan een korte groet (meer dan 'hoi', of hand opsteken),
- die plaatsvonden 'op straat' (dat wil zeggen: niet aan het politiebureau),
- met de politiemensen in de politierol (geen privé-ontmoetingen),
- plus iedere melding waarbij op straat geen ontmoeting meer volgt (omdat bij een melding het optreden wel door informatie van een burger in gang is gezet).

Zo spoedig mogelijk na het maken van de aantekeningen op straat typt de onderzoeker een uitgewerkt verslag in Word en codeert alle 'gebeurtenissen' in SPSS, overeenkomstig het scoreformulier. Uitgangspunt daarbij is dat alles wat in SPSS wordt gecodeerd als 'dat heeft zich voorgedaan' ook terug te vinden moet zijn in de aantekeningen, en andersom. Dat iets zich *niet* heeft voorgedaan (en in SPSS daarom de score '0' krijgt) hoeft niet in de veldwerkaantekeningen te zijn vermeld.

21 Zie paragraaf 1.5 voor de definitie van 'politiestraatwerk'.

Een voorbeeld. Een vraag van het scoreformulier aan de onderzoeker is: 'Is de gebeurtenis afgelopen met een bekeuring/proces-verbaal?' Is dat het geval dan staat in de veldwerkaantekeningen zoiets als 'de politiemensen geven de vrouw een bekeuring' en krijgt de SPSS-variabele 'PVB' de waarde '1'. Is er geen sprake van een bekeuring dan staat in de veldwerkaantekeningen dus niet zoiets als 'de politiemensen geven geen bekeuring' (maar mogelijk wel 'de agenten geven de vrouw een waarschuwing') en krijgt de SPSS-variabele 'PVB' de waarde '0' (en de SPSS-variabele 'WAARSCH' de waarde '1'). Een voorbeeld van een uitgetypt observatieverslag is opgenomen in bijlage 2; het SPSS-scoreformulier staat in bijlage 3.

Naast 'gebeurtenissen' noteert de onderzoeker op straat in een vrije vorm overige waarnemingen die relevant lijken voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Ook deze neemt de onderzoeker op in het observatieverslag. Met de aantekeningen en de SPSS-coderingen kan het straatwerk in kwalitatieve en kwantitatieve termen worden beschreven. De kwantitatieve delen dienen primair om tot hoofdlijnen en scherpe vergelijkingen te komen, het kwalitatieve materiaal moet primair helpen politiewerk te doorgronden en verschillen te verklaren.

Voorafgaand aan het veldwerk hadden wij als onderzoekers enkele uitgangspunten vastgesteld waaraan we ons zouden houden. Deze waren gebaseerd op eerdere ervaringen.

1. We zijn geen spion van de leiding. Dat betekent dat we geen op agenten herleidbare informatie of gedragingen aan de leiding doorgeven tenzij we daartoe wettelijk verplicht zijn.
2. We noteren geen persoonsgegevens, noch van burgers, noch van politiemensen. De reden daarvoor is niet alleen dat we geen persoonsgegevens willen registreren, maar ook dat politiemensen ons dan niet als informatiebron zouden kunnen gebruiken ('Welk adres was het ook weer?').
3. We zijn open over het onderwerp en het doel van het onderzoek.
4. We geven geen oordeel over de kwaliteit van het politieoptreden, noch aan de betrokken politiemensen, noch aan burgers, noch aan anderen.
5. We proberen de activiteiten en het informatiegebruik van politiemensen niet te beïnvloeden, behalve wanneer we met het geven van bepaalde informatie een gevaarlijke situatie zouden kunnen voorkomen. Het kan immers gebeuren dat de onderzoeker vanwege een eerdere gebeurtenis belangrijke achtergrondinformatie weet over iets of iemand.
6. We lopen niet in de weg en zullen ons op de achtergrond houden bij gevaarlijke situaties (bijvoorbeeld bij een incident met wapens of tijdens een arrestatie of vechtpartij) of als politiemensen daarom vragen. Afgezien van de vraag of we zelf een risico willen lopen, gaat het er hier vooral om dat de politiemensen zich niet moeten hoeven bekommeren om de veiligheid van de onderzoekers.

7. We verrichten hand-en-spandiensten als dat zo uitkomt, zoals iets voor de politiemensen vasthouden of iets opruimen, waarbij we trachten geen invloed uit te oefenen op de activiteiten en het informatiegebruik van de politiemensen.
8. We stoppen het observeren indien we dingen waarnemen die het ons emotioneel of ethisch gezien onmogelijk maken om verder te gaan. Het eerste uitgangspunt blijft ook dan van kracht. Eventueel neemt een andere onderzoeker het doen van de observaties over.

De gedachte achter de uitgangspunten is dat participerende observatie enkel mogelijk is als de politiemensen ons als meerijder ('opstapper' in politietaal) kunnen vertrouwen en onze aanwezigheid accepteren. Dat is gebaat bij 'geen hinder zijn' en liefst zelfs 'iets terugdoen', al is het maar een kleine handreiking of bijdrage aan de gezelligheid tijdens de dienst. Het laatste uitgangspunt ('mogen stoppen') is te zien als een nooduitgang voor wanneer de emotionele druk, om welke reden ook, voor ons persoonlijk te hoog zou oplopen. In paragraaf 2.2 bespreken we hoe een en ander in de praktijk verliep en daarmee ook hoe we op sommige punten op de proef zijn gesteld.

De observaties van het werk op straat zijn verricht door drie onderzoekers. Om de interonderzoekerbetrouwbaarheid te verhogen, hebben de onderzoekers voorafgaand aan het observeren de methode zoals hiervoor beschreven goed met elkaar doorgenomen. Vervolgens hebben de onderzoekers, tijdens twee opeenvolgende dagen aan één van de basisteams, ieder afzonderlijk enkele proefobservaties gedaan om daarna met elkaar ervaringen uit te wisselen. Tijdens de observatieperiode is tussen de onderzoekers enkele keren contact geweest over hoe het onderzoek verliep en over bijzonderheden die zich voordeden. De onderzoeker met de meeste SSO-ervaring observeerde over de drie BT's gezien de meeste diensten (45 van de 59). Na afloop van de observaties bestudeerde deze onderzoeker de aantekeningen plus SPSS-coderingen van de andere twee onderzoekers en liep na of SPSS-codes en aantekeningen met elkaar in overeenstemming waren. Dat heeft geleid tot enkele aanvullingen en correcties, gericht op de consistentie in het onderzoeksmateriaal.

Onze aandacht ging bij het observeren zo veel mogelijk uit naar het werk op straat. Bij het verlaten van het bureau noteerden we de tijd en startten de observatie van politiestraatwerk en informatiegebruik. Na het weer sluiten aan het bureau noteerden we wederom de tijd en stopte het systematisch observeren. Maar ook aan het bureau deden we waarnemingen. Wat informatie betreft woonden we aan het bureau zo veel mogelijk de briefings en de debriefings bij en noteerden wat voor soort informatie de politiemensen daar kregen of gaven. Ook andere relevante zaken hadden onze aandacht, zoals een papieren aandachtsvestiging aan de muur of een videoscherm met informatie.

Het onderzoek resulteerde op bovenomschreven wijze in (i) een chronologisch getypt veldwerkverslag met daarin beschrijvingen van alle 'gebeurtenissen' plus een

weergave van overige waarnemingen die relevant zijn voor de onderzoeksvragen, zoals wat agenten op straat doen tussen de gebeurtenissen en welke informatie zij daarbij gebruiken, alsook observaties die we deden aan het bureau en (ii) een SPSS-bestand waarin elke 'gebeurtenis' staat gescoord op de variabelen van het coderingsformulier.

2.1.2 *Bevragen en interviewen*

Soms misten we als onderzoekers weleens iets, bijvoorbeeld omdat we de tekst op het beeldscherm in de politieauto niet goed konden lezen en de rijder de informatie niet spontaan voorlas. Dan bevroegen we de politiemensen over de informatie op het scherm. Zo is dus een deel, zij het een klein deel, van het onderzoeksmateriaal niet gebaseerd op observatie maar op bevragen tijdens het aanrijden of direct na het optreden.

Soms stelden we op straat aan de politiemensen vragen die niet direct betrekking hadden op het optreden bij een gebeurtenis maar die gingen over achtergronden bij het optreden of over politiewerk en informatiegebruik in het algemeen, bijvoorbeeld het gebruik van een bepaalde informatiebron of app. Vanuit onderzoeksoptiek is dat te zien als (informeel) interviewen, in de praktijk hadden deze vragen en antwoorden meer weg van alledaagse gesprekjes over de politiepraktijk, zoals politiemensen in de politieauto vaak gesprekken met elkaar voeren.

Ook binnen aan het bureau voerden we vele gesprekken met politiemensen, vaak een gesprek zonder direct onderzoeksdoel maar gewoon een gesprekje zoals personen die samenwerken dat doen, maar vaak ook een gesprek dat wel ingegeven was vanuit de onderzoeksvragen. Zo vroegen we soms toelichting op het werk of op het werkgebied, of we spraken over de mogelijkheden van de diensttelefoon. Dat laatste deden we enkele keren zeer uitgebreid om de mogelijkheden te leren kennen.

Na afloop van het veldwerk hebben we zo snel mogelijk de bevindingen teruggekoppeld binnen de drie teams. Zo'n terugkoppeling bestond uit een presentatie en discussie over de bevindingen. Zo'n bijeenkomst is behalve als terugkoppeling ook op te vatten als een expertmeeting waarin uitvoerenden en leidinggevendenden hun reactie gaven op de bevindingen en vaak ook met verklaringen kwamen. Voor basisteam Veluwe Vallei Zuid was op 7 februari 2023 aan het BT-bureau een terugkoppelingsbijeenkomst voor de teamleiding, op 14 maart 2023 aan het BT-bureau een terugkoppeling toegankelijk voor alle teamleden²² en op 25 april 2023 aan het politiebureau in Arnhem een terugkoppeling aan de leden van het districtsmanagementteam. Voor basisteam Amsterdam Zuid-De Pijp was op 20 maart 2023 aan het BT-bureau een terugkoppeling voor de BT-leiding en op 8 mei 2023 aan een andere politielocatie in Amsterdam een

22 Aanwezig zijn plusminus 10-15 politiemensen, een mix van (hoofd)agenten, brigadiers, een politie-studente die net die week is begonnen, een inspecteur, een wijkagent en de BT-chef.

terugkoppelingsbijeenkomst voor alle leidinggevendenden van het BT. Voor basisteam Groningen-Noord was op 18 april 2023 aan het BT-bureau een terugkoppelingsbijeenkomst voor de BT-leiding. Tijdens de bijeenkomsten gaven aanwezigen reacties op de bevindingen. Korte verslagen daarvan hebben we opgenomen bij de respectievelijke veldwerkaantekeningen.

2.2 **Het observeren in de praktijk**

2.2.1 *Inleiding*

Bij een systematische sociale observatie (SSO) zit de onderzoeker dicht op de huid van de mensen om wie het draait, politiemensen in dit geval. De systematiek van de methode werkt tegen dat de onderzoeker bij het waarnemen en registreren eigen voorkeuren en ingevingen volgt. Daarin verschilt SSO van cultureel-antropologisch of journalistiek getinte studies. De methode schrijft voor wat er systematisch wordt vastgelegd ('gebeurtenissen' tijdens het werk op straat) en wát daarvan wordt vastgelegd (de items in de scorelijst). Het grootste voordeel van de methode is dat de resultaten uit de eerste hand zijn verkregen. Er is geen tussenschakel, geen selectie of kleuring door de politiemensen zelf of door anderen en, zoals bijvoorbeeld bij reconstructies achteraf, geen kleuring door het geheugen van de politiemensen. Het grootste nadeel van SSO is dat de aanwezigheid van de onderzoeker invloed heeft op het doen en laten van de politiemensen en dat men nooit exact kan weten hoeveel invloed precies of in welke richting. Eénmaal speelt een politiemans met deze gedachte tijdens de debriefing. Hij zegt met een lach tegen de OpCo: 'we zijn nog langs alle aandachtspunten gereden, want anders zal Wouter wel denken: dat is niks met dat informatiegestuurd politiewerk.'

Het is om die reden noodzakelijk aandacht te hebben voor de relatie tussen onderzoeker en politiemensen alsook voor de vraag of de onderzoekers het politiewerk hebben beïnvloed. Is de relatie gespannen of zelfs verstoord, dan is zeker te verwachten dat de politiemensen hun werk anders hebben gedaan dan 'normaal', en vermoedelijk ook wel bewust dingen hebben weggelaten. Maar ook als de relatie goed is, heeft de aanwezigheid van een onderzoeker invloed op wat politiemensen doen en hoe zij dat doen. De vraag is hoeveel en in welk opzicht. Op die vraag trachten we hierna zo goed mogelijk een antwoord te geven aan de hand van enkele thema's die steeds een rol spelen bij dit soort onderzoek; 'kennismaking en acceptatie', 'betrokkenheid', 'afstand', 'emotionele en ethische problemen' en 'praktische problemen' (Stol, 1996, paragraaf 3.8).

2.2.2 *Kennismaking en acceptatie*

De introductie aan de drie basisteams verliep via de teamleiding. Met de leiding van de teams Groningen-Noord en Zuid-De Pijp was reeds contact vanwege eerder onderzoek (Stol et al., 2023). Met de leiding van basisteam VVZ is voor onderhavig onderzoek het contact gelegd. Aan alle drie de teams waren we met ons onderzoek zonder

meer welkom. De vraag ‘waarom dit onderzoek aan ons team?’ konden we steeds eenvoudig en naar waarheid beantwoorden met ‘omdat in deze plaats dit onderzoek eerder ook is gedaan’. We zorgden er bij de kennismaking met de leiding voor dat de belangrijkste uitgangspunten ter sprake kwamen (‘We zijn geen spion van de leiding’ en ‘We noteren geen persoonsgegevens’, zie paragraaf 2.1.1). We maakten een korte tekst die de leiding kon gebruiken om het onderzoek aan het team te introduceren. De leiding aan elk team regelde voor ons een contactpersoon met wie we verder konden afstemmen over de aanvang van het onderzoek. Wij maakten een rooster van de diensten die we graag wilden meedraaien en onze contactpersoon verzorgde de interne communicatie over onze aanstaande aanwezigheid. We hebben niet gemerkt dat onze komst voor iemand op de werkvloer een verrassing was. Veel politiemensen die we spaken hadden ‘de mail’ gelezen, anderen hadden ‘er wel van gehoord’. Waar het in dit soort onderzoek vervolgens op aankomt, is de acceptatie op de werkvloer. Zonder dat, geen medewerking van de politiemensen.

Bij de acceptatie speelde ongetwijfeld een rol dat Wouter, Jurjen en Wendy verbonden zijn aan de Politieacademie en dat alle vier de onderzoekers vanuit hun professie oprecht geïnteresseerd zijn in het werk van de politiemensen. We draaiden bijvoorbeeld ook nachtdiensten mee, hetgeen werd gewaardeerd (‘Dát is betrokkenheid!’). Dat we onszelf voornamen om hand-en-spandiensten te verrichten als dat zo uitkwam (paragraaf 2.1.1) hielp ook bij onze inburgering. Wouter werkte van 1981 tot 1992 als (hoofd) inspecteur bij de politie in Amsterdam en doet sindsdien politieonderzoek. Die ervaring maakte het voor hem extra eenvoudig om aansluiting te vinden bij de politiemensen in de drie teams, alleen al omdat ‘elkaar praktijkverhalen vertellen’ een terugkerend onderdeel is van de omgang tussen politiemensen. Litska had geen eerdere connectie met de politieorganisatie, maar ook zij ervoer geen barrière in de kennismaking en acceptatie. Integendeel: ‘Ik ben tot nu toe na elke avonddienst door de nachtdienst naar het station gebracht, want een vrouw lieten ze niet alleen in het donker over straat gaan, zeiden ze.’ We ervoeren dit als zorg voor elkaar die politiemensen onderling hebben, en waarin ze ons als onderzoekers lieten delen.

We vermoeden dat oprechte interesse, het niet in de weg willen lopen en een handje helpen waar mogelijk, belangrijke elementen waren voor onze tijdelijke inburgering op de werkvloer. Minstens zo belangrijk was dat de politiemensen openstonden voor het onderzoek en de onderzoekers. Ze toonden zich bijzonder open en behulpzaam tegenover ons, en waren steeds bereid om hun werk toe te lichten en te tonen hoe het met de informatie in zijn werk ging. Diverse keren zeiden ze: ‘Als je vragen hebt, moet je het zeggen hoor!’ We vermoeden dat hun houding ook te maken had met het onderwerp en het doel van het onderzoek, namelijk om vanuit het perspectief van de alledaagse praktijk (hún werk) op zoek te gaan naar verbetermogelijkheden. Enkele keren vroegen politiemensen speciaal aandacht voor een onderwerp met de vraag of we dat ook wilden vastleggen (op straat: ‘De batterij van mijn porto is leeg – noteer je dat even? Ik vind dat belangrijk.’).

Het proces van inburgeren is niet eenmalig maar begint bij elk BT opnieuw. Hierna volgt een praktijkervaring daaromtrent. Na een serie diensten bij het eerste team start de onderzoeker aan een ander basisteam. De kennismaking moet opnieuw beginnen, wat even wennen is. Tijdens de tweede dienst aan dit voor hem nieuwe bureau meldt de onderzoeker zich net zoals op de eerste dag bij de publieksbalie. Box 2.1 toont hoe het verder gaat.

Box 2.1 Begin van een nieuwe inburgering (veldwerkaantekeningen)

Ik ben vóór 13:45 uur aan het bureau. Ik meld me bij de receptie. Een jongedame in politieuniform vraagt of ze me kan helpen. Ik vertel dat ik mee kom lopen voor een onderzoek en noem de namen met wie ik vandaag ben ingedeeld. Ze zal het doorgeven en vraagt of ik een kop koffie of thee lust. Ik vraag thee. 'Wat voor een thee?' 'De Himalaya black tea,' – zeg ik, zodat ze kan merken dat ik inmiddels hier mijn weg weet. 'Ah, die,' – zegt ze, dus de boodschap lijkt over te komen. Ze brengt de thee en laat me in de hal zitten. Ik besluit het even af te wachten. Enige tijd later komt de P1 van gisteren langslopen. Hij groet me vriendelijk maar laat me zitten in de ontvangstruimte. Om 14:45 uur komt de schoonmaker langs. We groeten elkaar. Niet meer. Het is inmiddels 14:31 uur en ik zit daar nog steeds. (...) Er komt een vrouw binnen voor een aangifte op afspraak, samen met een kind. 'Gaat het om een aangifte van bedreiging?' vraagt een medewerker van de receptie. 'Ja,' zegt de mevrouw. Om 15:09 bel ik met [naam], bij wie ik deze dienst ben ingedeeld. Ze zegt: 'Ik dacht dat je met een ander koppel mee was. Ik kom je halen.' Dat doet ze dan ook en even later ben ik binnen.

Dit voorbeeld illustreert dat we als onderzoekers bij elk bureau 'de weg moesten leren kennen', niet enkel in de zin van een plattegrond maar ook en vooral in de zin van de routines, gebruiken en welke wegen moeten worden bewandeld om iets te bereiken, om ergens bij te kunnen zijn. In voorgaande casus hebben we met opzet een tijdje afgewacht wat er zou gebeuren, juist om deze fase van 'de eerste aansluiting vinden' even expliciet te verkennen. Het leerde dat in het basisteam de routines dóórgaan en het zaak is om actief en via de juiste weg de ingang te vinden, in dit geval: even bellen met een van de politiemensen. Na verloop van tijd was onze routine bij twee van de drie teams: even bij de poort (personeelsingang) wachten en mee naar binnen gaan met iemand die tegelijkertijd bij het bureau aankwam of iemand bellen die vervolgens de poort opendeed. Bij één van de teams liep dat wat anders want daar kreeg de onderzoeker een *keycard* van de personeelsingang.

Natuurlijk hoor je als onderzoeker, ook al ben je eenmaal binnen het gebouw, er niet van meet af aan vanzelfsprekend bij, al zijn de voorwaarden nog zo gunstig en de intenties nog zo goed. Voor de politiemensen is de situatie immers zo dat er bij hun werk op straat nu ineens iemand achter hen in de auto zit die voortdurend aantekeningen maakt in een notitieblok. Dat kunnen zij licht als ongemakkelijk ervaren. Wij voelden ons als onderzoekers echter meteen welkom en op ons gemak, tegelijk merkten we dat na verloop van tijd de inburgering verder ging en we er als vanzelf bij gingen horen en

werden geaccepteerd. Soms werden we nadrukkelijk bij activiteiten betrokken, kregen we spontaan verhalen over de informatievoorziening en soms hadden we zelfs een rolletje in het politiewerk op straat (zie paragraaf 2.2.3). Tekenend voor het proces van inburgering is dat we in onze aantekeningen steeds pas na een paar dagen meedraaien in een team, dingen noteerden die wezen op duidelijke acceptatie. Ook illustratief was een hoofdagent die op de eerste of tweede dag vroeg of de onderzoeker ook een opsporingsbevoegdheid had. Het antwoord was 'nee', waarna de agent zei dat hij dan niet kon laten meekijken op zijn telefoon. Na enkele dagen was het precies die agent die gedegen uitleg gaf over de mogelijkheden van de diensttelefoon en deze ook demonstreerde. Het ijs was toen kennelijk serieus gebroken.

Kleine signalen maakten duidelijk dat we er na verloop van tijd tot op zekere hoogte bij hoorden. We geven een paar voorbeelden. (i) Tijdens een briefing noemt de OpCo de aanwezigen één voor één bij naam met de vraag of er nog bijzonderheden zijn en slaat daarbij de onderzoeker niet over. (ii) De onderzoeker doet aan het einde van de dienst als vanzelfsprekend mee met een partijtje tafeltennis of tafelvoetbal. (iii) Eén van de politiemensen geeft tijdens het werk op straat de sleutel van de politieauto aan de onderzoeker met de vraag die aan de collega te geven wanneer die straks arriveert. (iv) De politiemensen van de nachtdienst gaan allen voor een actie naar buiten terwijl de onderzoeker, die middagdienst had, nog aantekeningen zit uit te tikken en dus alleen in het bureau achterblijft. (v) Bij een langdurige gebeurtenis op straat zullen twee politiemensen vanaf het bureau voor de collega's op straat iets te drinken en een versnapering komen brengen. Eén van hen over de porto: 'Wouter toch thee, Himalaya?', hetgeen klopt. (vi) Er is geen bus beschikbaar voor het overbrengen van een winkeldief. Eén van de politiemensen brengt samen met de onderzoeker de verdachte naar het bureau ('(...) de betreffende verdachte was rustig. (...) in dreigende situaties was dit niet gebeurd.'). (vii) De politiemensen zeggen een man die zijn ex lastigvalt dat hij daarmee moet stoppen. De man belooft dat. Een van de politiemensen zegt dan tegen de man: 'Wij hebben nu alle drie gehoord dat je zult stoppen' ('hier betreft P1 mij bij het geheel, zet mij als het ware in als extra gewicht'). (viii) De onderzoeker heeft één van de politiemensen geholpen met een klus. Bij einde dienst komt deze naar de onderzoeker toe, raakt even diens schouder aan en zegt: 'Bedankt hè!' (ix) Bij de laatste dienst van de onderzoeker zegt een brigadier tegen de onderzoeker, in aanwezigheid van de OpCo, die instemmend knikt, dat ze zijn aanwezigheid hebben gewaardeerd en dat hij zo goed en schijnbaar moeiteloos zijn weg heeft gevonden onder en tussen de politiemensen. 'Je hoorde er echt bij,' aldus deze brigadier. (x) Bij de laatste dienst van een andere onderzoeker krijgt zij in een gekscherende sfeer als afscheidspresentje van de politiemensen een bos bloemen. Die hadden ze tijdens deze dienst overgehouden van een optreden bij een stalker, die gewapend met die bloemen zijn ex lastigviel. Box 2.2 geeft een wat uitgebreider voorbeeld, dat laat zien hoe politiemensen soms onuitgesproken laten merken dat ze de onderzoeker hebben geaccepteerd als bruikbare aanvulling op straat.

Box 2.2 Politieoptreden bij een ruzie (veldwerkaantekeningen)

Melding: er is een ruzie voor De Super. De politiemensen zijn daar al in de buurt en zijn dus snel ter plaatse. Op straat staan enkele mensen en er gaan er twee De Super binnen. P2 loopt achter die twee aan; P1 maakt geen aanstalten dat ook te doen maar lijkt bij de mensen die buiten staan te blijven. Ik moet snel beslissen bij wie ik aansluit en besluit met P2 mee te lopen De Super in, want mogelijk is dat iemand die zich uit de voeten wil maken en waar P2 dus moeite mee krijgt. P2 is mij wat vooruit, in De Super zie ik hem even niet meer, want hij is een zijgangpad ingegaan. Een klein moment later zie ik hem in dat zijpad staan met een man en een vrouw. Ik loop naar hem toe. P2 zegt juist tegen de mensen: 'We gaan even die kant op' – en maakt een gebaar naar de uitgang. Dan ziet hij mij en zegt: 'Nee laat maar' – en voegt daaraan toe: 'Dit is een collega.' Even later komt P1 door het hoofdpad lopen en ziet ons in het zijpad staan en vraagt met een gebaar (duim omhoog, vragende mimiek) of het bij ons 'oké' is. P2 geeft aan dat het 'oké' is, en ik ook, en P1 loopt weer verder, De Super uit en terug naar de mensen buiten. (Mij is nu wel duidelijk dat ik ben geaccepteerd als 'erbij horend' en 'iemand waar je zo nodig wat aan hebt', en 'te vertrouwen'.)

We hebben niet gemerkt dat er iets van serieus wantrouwen of achterdocht overbleef. Daarmee willen we niet zeggen dat de politiemensen hun gedrag niet hebben aangepast vanwege onze aanwezigheid. Mensen passen immers altijd hun gedrag op elkaar aan. Enkele keren speelden politiemensen met de gedachte dat we, ondanks ons uitgangspunt 'we zijn geen spion van de leiding' en ondanks het gewonnen vertrouwen, toch indringers waren met een verborgen agenda. Eénmaal grappen P1 en P2 over de onderzoeker als 'een stille'. Een andere keer legt een van de politiemensen de onderzoeker de mogelijkheden van de diensttelefoon uit en zegt na een zeer uitgebreid exposé: 'Of ben je soms van Amnesty International, dat je noteert dat de politie te veel informatie over mensen heeft?' Het volgende deed zich voor op straat (box 2.3).

Box 2.3 Spelen met de gedachte dat (...) (veldwerkaantekeningen)

P1 ziet dat een jongen die komt aanlopen even verderop reed zonder helm. Hij roept de jongen naar hem toe te komen. Die doet dat. Ze begroeten elkaar met een boks. De jongen krijgt een waarschuwing voor het rijden zonder helm maar, zegt P1: 'Je krijgt deze keer geen bekeuring omdat je ons laatst zo goed geholpen hebt.' Later zegt P1: 'Hij heeft een keer geholpen bij een diefstal.' P2 merkt lachend op dat ik misschien wel van het VIK ben (bureau voor interne onderzoeken).²³ 'Ik heb niks te verbergen,' zegt P1. (NB: dit gaat er om dat P1 de jongen niet bekeurde omdat hij de politie een keer had geholpen. Kennelijk vond P2 dat iets waar je mee moet oppassen. Ik zeg dat wij als onderzoekers geen spion van de leiding zijn.)

23 'Onderzoekers van de teams Veiligheid, Integriteit en Klachten (VIK) voeren oriënterende en disciplinaire onderzoeken uit.' (<https://www.politie.nl/binaries/content/assets/politie/onderwerpen/interne-onderzoeken/infographic-interne-onderzoeken-a4-def-2018-2.pdf>, geraadpleegd 18 april 2023).

De drie voorbeelden van zojuist ervoeren we zoals gezegd als ‘spelen met de gedachte dat (...)’. We hebben ze niet ervaren als serieuze twijfel.

2.2.3 *Betrokkenheid*

Voor aanvang van het onderzoek was ons al duidelijk dat we niet stilletjes achter in de politieauto konden gaan zitten en onze observaties doen, zoals in principe wel mogelijk was in eerdere onderzoeken (Stol, 1996; Stol et al., 2004). De nieuwe technologie was daarvan de oorzaak. Voorheen moesten agenten als ze informatie wilden hebben uit een systeem, dat via de mobilfoon of portofoon aanvragen bij een centralist van meldkamer. De onderzoeker hoorde dus steeds iedere informatieaanvraag. Bovendien was dat als regel één vraag (‘mag ik deze persoon op signalering?’) en soms twee tegelijk (‘mag ik het kenteken op tenaamstelling en de tenaamgestelde op signalering?’). De meldkamer bevroeg dan het systeem en meldde even later het resultaat in gesproken vorm terug. In die situatie kon een onderzoeker eenvoudig bijhouden welke informatie de politiemensen opvroegen en met welk resultaat. Nu is dat anders. Politiemensen hebben een beeldscherm in de auto waarop zij informatie krijgen en ze hebben een telefoon waarmee ze snel en zo nodig beiden tegelijk informatie kunnen opvragen. Het meeste gebeurt zonder geluid en is dus voor de onderzoeker niet zomaar waar te nemen. Dat wisten we van tevoren en we hielden er dus rekening mee dat we vaak zouden moeten navragen wie welke informatie had opgevraagd en gekregen. Heel passief en op afstand konden we dus niet blijven.

Wat het voor ons als onderzoekers weer wat eenvoudiger maakte, was dat wanneer er op de monitor in de auto per tekst een melding binnenkwam, de rijder de melding hardop las om de bestuurder te informeren. Overigens was het ook mogelijk om vanaf de achterbank iets van de melding op het beeldscherm te lezen, maar niet altijd zonder moeite en zeker niet snel – een en ander afhankelijk van het soort politieauto (in een busje, waarin de politiemensen enkele keren reden, was de afstand tot het beeldscherm groot), het zichtvermogen van de onderzoeker, het licht en de rijstijl van P1. Vaak was het verkrijgen van de informatie over een melding een combinatie van voorlezen door de rijder, plus vragen en lezen door de onderzoeker. Het waarnemen van wat politiemensen via hun telefoon nazochten en wat dat opleverde, was voor de onderzoekers een combinatie van waarnemen en vragen.

Eén van de uitgangspunten van ons onderzoek was dat we hand-en-spandiensten zouden verlenen waar dat uitkwam, zodat onze aanwezigheid voor de politiemensen niet enkel een ballast zou zijn maar soms ook handig of aangenaam. Iets terugdoen voor de gastvrijheid bevordert de acceptatie, doet de sfeer goed en vergroot daarmee de kans op succesvol kunnen (mógen) observeren van het werk van de politiemensen en het krijgen van antwoorden op vragen. We hebben geregeld een hand uitgestoken, meteen al de eerste dienst door de politiemensen te helpen met een losgebroken koe terug de wei in te drijven. We hielpen tijdens het onderzoek verder bijvoorbeeld zoeken naar

een aangereden ree, naar een man op een begraafplaats en naar de bestuurder van een in het bos achtergelaten fiets. We helpen met het aanbrengen of weer opruimen van afzetlint, we passen op de autosleutel, helpen afval opruimen (zoals bij een aanrijding), we houden papieren of andere spullen vast, houden een deur open, houden een lift vast, lichten agenten bij met onze zaklamp en éénmaal rijden we zelfs de (onopvallende²⁴) politieauto terug naar het bureau terwijl P1 een gestolen fiets overbrengt. We probeerden om geen dingen te doen die agenten zouden helpen met hun informatiegebruik. Eén keer echter vraagt een agent aan de onderzoeker om iets voor hem te noteren omdat hij zelf even geen pen en papier bij de hand heeft. Dat weigeren zou de samenwerking schaden, en had het onderzoek ook voor het overige niet geholpen. Het gaat om een vrouw die in haar auto onwel is geworden. 'De ambulancemensen halen de vrouw uit de auto en leggen haar op de brancard. P1 tikt het kenteken van de auto in. (...) Hij heeft geen pen en papier bij zich, vergeten, en vraagt mij of ik de gegevens die hij voorleest wil opschrijven. Het gaat om de naam van de vrouw en haar bsn-nummer. Ik schrijf dat op, scheur het papier uit mijn blok en P1 geeft het aan het ambulancepersoneel.'

Een andere reden waarom we niet zo afzijdig konden blijven als in eerder onderzoek is dat we nu een veiligheidsvest droegen. Dat was ofwel een opvallend politiest (geel met opschrift 'politie') al dan niet gecombineerd met een portofoon en 'oortjes' ofwel een neutraal donkerblauw vest gecombineerd met een portofoon en 'oortjes'. Steeds waren we dus herkenbaar als 'bij de politie horend'. Meestal was dat handig want het maakte voor alle bij het optreden betrokken personen duidelijk dat we 'erbij hoorden' en we ons dus vrij konden bewegen op de plaats van optreden. Ook als de politiemensen een woning of een ander gebouw binnengingen, was het bijna nooit een probleem dat we erbij waren. (Overigens vroegen politiemensen in de regel als ze een woning binnen wilden gaan aan de bewoner: 'Mogen we even binnenkomen?') Een enkele keer gebeurde het dat iemand van een andere hulpdienst aan de onderzoeker zoiets vroeg als: 'Wat is jouw rol?' Dan vertelden we dat. In één van de teams werden we bij een volgende keer door een ambulancemedewerker herkend: 'Hé, dat is de meneer van de communicatie.'

Omdat we een politiest droegen, gebeurde het viermaal dat burgers ons benaderden met een vraag alsof wij van de politie waren. (i) Eénmaal ging het om een wat onduidelijke wegfazetting tijdens het optreden na een verkeersongeval op een grote en drukke kruising. Enkele keren vroeg een automobilist aan de onderzoeker of hij nu wel of niet linksaf mocht. 'De agenten staan ongeveer tweeënhalf uur op de kruising. Soms regelen ze het verkeer, soms staan ze samen te praten en regelt het verkeer zich min of meer zelf. Ik sta ook in een IM-vest²⁵ op de kruising en wordt daarmee onderdeel van het geheel. Sommige automobilisten komen aanrijden en gebaren naar mij of ze linksaf

24 Dit betrof dus geen noodhulp en maakt derhalve geen deel uit van de systematische gegevensverzameling.

25 Incident Management-vest. Opvallend geel vest voor het optreden bij grote verkeersincidenten.

mogen. Soms kan het, soms is het geblokkeerd en kunnen ze beter doorrijden. Ik geef enkele keren een aanwijzing, want als ik niets doe weet de chauffeur niet wat te doen. Beetje gekke situatie, dat ik als onderzoeker sta te helpen met het verkeer te regelen. Alternatief was om in de auto te gaan zitten en zo “onzichtbaar” te zijn, maar dan zou ik geen zicht meer hebben op wat de agenten doen. Dat laatste was toch al lastig, want ze stonden vaak ver van elkaar.’ (ii) Het tweede geval betrof een brandalarm in een seniorenflat. De brandweer is ter plaatse, de politie verzorgt een afzetting. Het blijkt te gaan om aangebrande speklapjes. ‘Bezorgde omstanders, een vrouw en haar dochter, vroegen aan de onderzoeker, die naast P1 en P2 stond, naar de situatie. De moeder van de vrouw woonde in het complex. Omdat expliciet duidelijk was dat het meeviel, vertelde de onderzoeker hen wat de situatie was.’ (iii) Het derde geval betrof een mishandeling in een steeg. De verdachte is verdwenen, twee politiemensen van een andere auto zijn met het slachtoffer bezig, P1 en P2 zetten de steeg af omdat daar mogelijk sporen zijn. De onderzoeker staat zo’n tien minuten alleen bij de afzetting. ‘Tweemaal aangegeven toen mensen vroegen of ze erlangs mochten, om dat niet te doen.’ (iv) De vierde keer ging het om een afzetting vanwege een brand in een restaurant. De politiemensen hadden de straat afgezet. Geregeld vroegen mensen hen of ze toch niet de straat in mochten, bijvoorbeeld omdat ze daar woonden of werkten, of omdat het voor hen de kortste weg was. Soms stonden de politiemensen het toe, soms niet, afhankelijk van de opgegeven reden en van de situatie bij het blussen. Soms vroegen mensen aan de onderzoeker of ze erlangs mochten. Omdat de situatie steeds anders was, legde de onderzoeker die vragen bij P1 of P2 neer (‘Ik zal het even aan mijn collega vragen’).

Een uitgangspunt in het onderzoek was dat we tijdens het politieoptreden zouden ‘ingrijpen’ wanneer we informatie hadden, bijvoorbeeld uit een eerdere dienst, waarmee we een gevaarlijke situatie zouden kunnen voorkomen. Dat deed zich niet voor. Toch brachten we vier keer informatie in tijdens een gebeurtenis. We staan daarbij stil omdat informatiegebruik de kern is van dit onderzoek en we dus die vier keer zelf informatie inbrachten. Het eerste geval was een melding over een onwel geworden persoon in een woning. De ambulance is ook ter plaatse en neemt de man mee. Via het adres van de man achterhalen de politiemensen zijn naam en bsn, en dat hij geen kinderen heeft die ze moeten waarschuwen. De onderzoeker oppert dat de man misschien een broer of zus heeft, maar er volgt verder geen actie meer om nog iemand te waarschuwen. Het tweede geval was een melding van een mishandeling op straat. De politiemensen treffen het slachtoffer; de dader is verdwenen. In een steegje vlakbij ziet P2 een bebloede broek en diverse bloedspetters. P1 en P2 zetten de steeg af met lint want dit is mogelijk de pd. De onderzoeker staat aan de andere kant van de dienstwagen en ziet ook een paar bloedspetters, en meldt dat aan de politiemensen. Ze kijken even, maar doen er verder niets mee. Omdat de politiemensen zelf ook al bloedspatten hebben gevonden kunnen we dit ‘ingrijpen’ van de onderzoeker ook zien als het verrichten van hand-en-spandiensten (helpen bij zoeken). Het derde en vierde geval staan in box 2.4 en 2.5.

Box 2.4 Zoeken naar een winkeldief (citaat is uit veldwerkaantekeningen)

Melding van een winkeldiefstal, de verdachte zou lopen in de Winkelstraat: blanke man, grijs vest, ongeveer twee meter lang. 'Ik zie op een gegeven moment iemand lopen in een grijs vest, capuchon over het hoofd, maar dat klopt niet met de straat. Dan geeft de melder door dat de winkeldief zijn capuchon heeft opgedaan en dat hij staat te zwaaien. We zien hem. Hij zegt dat de straat niet goed is doorgegeven en dat de man misschien wel langs ons is gelopen. Misschien was het dan toch de man die ik zag, al leek die mij geen twee meter lang. Ik zeg het tegen de agenten, maar we zien hem nergens meer. We rijden nog een paar rondjes en geven het dan op.'

Box 2.5 Afsluiten van een woning (citaat is veldwerkaantekeningen)

De politiemensen slaan een van de vier raampjes in van een voordeur omdat de bewoner wordt vermist. P1 wurmt zich door het raampje naar binnen. De man blijkt niet thuis. Dan krijgt P2 via een buurvrouw telefonisch contact met een nicht uit Duitsland en die vertelt dat haar oom in het ziekenhuis ligt. Een andere buurvrouw komt zeggen dat zij de sleutel van de woning heeft. Weer een andere buurvrouw vertelt dat zij de code heeft van de sleutelkluis die naast de voordeur van de vermiste man hangt. De politiemensen noteren al die gegevens in hun boekje. Het bedrijf dat de woning moet komen afdichten, kan voorlopig niet komen en de politiemensen besluiten de deur zelf af te dichten met twee plankjes die P1 in de woning heeft zien liggen. Die plankjes waren zo te zien een vorige keer al eens gebruikt om zo'n raampje af te dichten. P1 wurmt zich weer door het ingeslagen raampje naar binnen om de plankjes te halen. 'P1 belt aan bij een buurvrouw met de vraag of zij schroeven heeft. Zij heeft een schroefboormachine en een doos met schroeven. De vorige keer waren een plank aan de buitenkant en een plank aan de binnenkant tegen elkaar aangeschroefd, dus met de schroeven door het gat waar het raam zat. Zo beschadigt het houtwerk van de deur niet. Maar als je niet binnen kan zijn, kan je de plank aan de binnenkant niet vasthouden en ze tegen elkaar aan schroeven. P1 besluit om dan maar de plank aan de buitenkant met schroeven in het hout van de deur vast te schroeven. Dan beschadigt dus het hout van de deur. Ik realiseer me op dat moment dat de politiemensen al een tijdje beschikken over de code van de sleutelkluis en dus gewoon de deur kunnen openmaken. Ik besluit dat te zeggen, om te voorkomen dat de politiemensen de deur moeten gaan beschadigen. Mijn opmerking dat ze toch gewoon de deur kunnen openmaken omdat ze de code van de sleutelkluis hebben, zorgt voor enige hilariteit, want dat betekent ook dat P2 de tweede maal onnodig naar binnen is geklommen. De sleutelkluis gaat open, de agenten openen de deur. Nu kan P2 aan de binnenzijde een plank vasthouden en P2 aan de buitenzijde schroeven. Maar nu blijkt dat de buurvrouw geen schroeven heeft die lang genoeg zijn. Uiteindelijk schroeft P1 toch met drie kleine schroeven de plaat aan de buitenkant ertegenaan.'

We hebben dus viermaal eigen waarnemingen ingebracht tijdens het optreden, om de politiemensen te helpen en (in het laatste geval) om schade te voorkomen. In de eerste

twee gevallen deden de politiemensen niet merkbaar iets met onze inbreng. In het derde geval (box 2.4) zochten de politiemensen nog even extra naar de verdachte maar dat leverde niets op. In het vierde geval (box 2.5) probeerden de politiemensen eveneens om de informatie nuttig te gebruiken maar wegens gebrek aan lange schroeven zonder succes.

2.2.4 *Afstand*

Ondanks de hiervoor geschetste betrokkenheid hielden we soms ook bewust afstand. Aas (2021) wijst erop dat observatie van politiestraatwerk op gespannen voet staat met de privacy van burgers wanneer de onderzoeker meegaat in een woning. Tegelijk, aldus Aas, draagt observatieonderzoek bij aan de transparantie van politiewerk. Wanneer zij een woning binnen willen terwijl zij daartoe nog niet duidelijk zijn uitgenodigd, vragen de politiemensen als regel aan de bewoner: 'Mogen we even binnenkomen?' Het antwoord is dan altijd bevestigend. Niettemin maakten we als onderzoekers ook steeds zelf de afweging om wel of niet aanwezig te zijn. Enkele keren gingen we niet mee ergens naar binnen of gingen we weer naar buiten. In sommige hulp situaties was onze aanwezigheid voor ons gevoel namelijk een (te) grote belasting voor de hulpbehoevende, bijvoorbeeld vanwege zijn of haar privacy of emoties. We kozen dan bijvoorbeeld een positie net buiten de woning waardoor we uit het zicht waren maar nog wel konden horen wat er gebeurde (zie box 2.6). De waarnemingen vulden we later in de auto aan met een 'debriefing'. Daartoe waren de politiemensen altijd bereid. Meestal spreken de politiemensen na een gebeurtenis toch al samen door wat er gebeurd is. Daar konden we dan eenvoudig op aanhaken. In één geval riep een vrouw die door haar ex was lastig gevallen dat ze het moeilijk vond om daarover te praten 'met zoveel mannen in de kamer' (in de kamer waren deze vrouw, een vriendin van haar, P1, P2 en de onderzoeker). Op dat moment twijfelde de onderzoeker over wel of niet de kamer verlaten, maar hij is gebleven omdat er dan toch nog steeds twee mannelijke politiemensen zouden overblijven.

Box 2.6 Onderzoeker neemt afstand (veldwerkaantekeningen)

Melding. Bij de huisartsenpost zou een man medewerkers hebben bedreigd. Agenten komen bij het huis van de man. Ze kennen hem. Er is een man bij hem. Hij vertelt emotioneel dat hij geen of onvoldoende medicijnen krijgt die hij wel nodig heeft om te kunnen slapen. Hij was bij de huisartsenpost om medicijnen te vragen, maar die wilden hem dat niet geven. (Er was geen arts aanwezig.) Hij is erg geëmotioneerd. Hij zegt dat hij al drie dagen niet heeft geslapen en daardoor totaal van de kaart is. Hij schreeuwt geëmotioneerd: 'Ik wil maar één ding en dat is slapen. Ik wil fucking slapen!' Bij de huisartsenpost wordt hij niet geholpen. 'Ik heb gisteren ook al geprobeerd om een klacht in te dienen, maar ik weet niet hoe dat moet.' Hij voelt zich totaal onbegrepen. Ook is hij boos dat hij nu alweer politie voor de deur heeft, en wat de buurt nu wel niet van hem zal denken. De man die erbij is, is er naar zijn zeggen als vriend om op hem te passen. P2 belt met het bureau voor overleg. [NB: in eerste instantie was ik mee naar

binnen, maar gezien de emotie van de man ben ik buiten gaan staan zodat de ‘politie-aanwezigheid’ wat minder imposant is, vlak bij de open deur, waar ik het meeste nog goed kan volgen. Soms kwam P2 of P1 naar buiten om te bellen met het bureau, en P2 sprak buiten met de vriend van de man, zodat ik vanaf mijn plek zowel binnen als buiten behoorlijk goed kon volgen.]

Eén keer zijn we bij voorbaat een woning niet binnengegaan. Er was sprake van een ‘geen gehoor bewoner’. Kennissen die een afspraak met haar hadden en geen gehoor kregen, waarschuwden bezorgd de politie. Ook na aanbellen, telefoon, roepen en bonzen op de ramen door de politiemensen reageerde de bewoonster niet. In de woonkamer brandden kaarsen. De politiemensen verwachtten dat de bewoonster onwel was geworden en dus ergens bewusteloos zou liggen, of suïcide zou hebben gepleegd. De onderzoeker die hierbij aanwezig was, wilde zo’n situatie liever niet zien en besloot buiten te blijven wachten bij de bezorgde kennissen en burens die op het tumult waren afgekomen. Uiteindelijk bleek dat de vrouw in haar schuur zat te mediteren.

Twee keer hielden we, conform de afspraken, afstand omdat er mogelijk een wapen bij de gebeurtenis betrokken was. Eénmaal ging het om een mes (‘Ik mag niet mee, maar wel vanaf een afstandje kijken.’²⁶) Een ander geval betrof een melding over een vuurwapen. P2 en nog vijf politiemensen, onder wie een hondengeleider, gaan naar de woning waar de man met het wapen gezien was. De onderzoeker vergezelde P1, die langs de melder ging: ‘P1 loopt met de onderzoeker naar de studentenwoning van de twee getuigen. Hun huis grenst aan de woning waar verdachte zich ophoudt en hun balkon heeft zicht op achterkant huis waar de gewapende persoon zou zitten.’ Uiteindelijk bleek het te gaan om een nepwapen dat iemand bij zich had tijdens een themafeest.

In situaties waarin we afstand hielden, vroegen we direct na het optreden naar de dingen die we hadden gemist maar die we voor het onderzoek wel wilden noteren. Dat lukte niet altijd met zekerheid. Eén zo’n situatie betrof een man die zichzelf, zijn hond en zijn woning verwaarloosde en waarbij behalve P1 en P2 ook een hondengeleider en de moeder van de man mee naar binnen gingen. De onderzoeker ging na korte tijd weer naar buiten daar het binnen gevoelsmatig te vol met mensen was. ‘Omdat ik veel buiten was, heb ik niet gezien of en zo ja hoe P1 de identiteit van de zoon heeft vastgesteld. Ik vraag daar later naar en daaruit maak ik op dat P1 de ID van de zoon niet heeft gecontroleerd, al lijkt dat onwaarschijnlijk. Hoewel, het kan ook zonder die check, want de melding bevat het juiste adres, ze weten dat die zoon daar woont en ze hebben de naam van de moeder genoteerd.’ Een enkele keer ontbreekt dus door het nemen van afstand iets over het informatiegebruik. In onze systematisch verzamelde gegevens is dat dan een *missing value*.

26 Dit betrof geen noodhulp en maakt dus geen deel uit van het systematische deel van de observaties.

Eén keer zegt een politieman dat hij het niet handig vindt als de onderzoeker meegaat met een bepaalde zaak. ‘Tijdens de briefing wordt de werkverdeling besproken. Eén van de politiemensen zal in verband met een verkeersongeval een verklaring gaan opnemen van een tienjarig meisje en zegt tegen mij: ‘Ik vind het niet handig als je daarbij meegaat.’ Ik zeg: ‘Nee, dat lijkt mij ook niet handig.’ Ik ga daarom met de andere noodhulpauto mee. NB: dit is mijn twaalfde dienst aan dit team en de eerste keer dat een agent (en terecht) aangeeft dat mijn aanwezigheid niet handig is.’

2.2.5 *Emotionele en ethische aspecten*

In onderzoek naar politiewerk kan een onderzoeker, net zoals de politiemensen, te maken krijgen met een serieus incident zoals een zwaar verkeersongeval, een sterk verwaarloosd persoon of een overlijden. Dat kan dan leiden tot emotionele problemen bij de onderzoeker, zodanig dat het onderzoek niet goed kan worden voortgezet. Ook kunnen onderzoekers te maken krijgen met aspecten van politieoptreden die hen ongewenst voorkomen. Dan kan bij de onderzoeker een ethisch probleem ontstaan en ook dat kan ertoe leiden dat deze niet verder kan met het onderzoek. Om ons daartegen te wapenen, was één van onze uitgangspunten dat we zouden stoppen met observeren indien we dingen zouden waarnemen die het ons emotioneel of ethisch gezien onmogelijk zouden maken om verder te gaan (paragraaf 2.1.1). We hebben van die nooduitgang geen gebruik hoeven maken.

Natuurlijk hebben sommige dingen die we meemaakten een indruk achter gelaten, zoals mensen die zichzelf en hun woonruimte verwaarloosden, personen die slachtoffer waren van een beroving, die in paniek waren of vereenzaamd. Dergelijke serieuze ellende raakte ons wel, maar leverde geen blokkerende emotionele problemen op. Zeer schokkende dingen, zoals eerste hulp verlenen bij iemand met zwaar lichamelijk letsel, hebben we niet van nabij meegemaakt.

Over het politieoptreden viel ons vooral op dat politiemensen op straat netjes hun werk deden, en daarmee ook netter dan in de eerste periode van dit longitudinale onderzoek. Politiemensen bejegenen de mensen met wie zij te maken hadden over het algemeen vriendelijk of in elk geval correct. Wanneer ze een controle uitvoerden, vertelden ze de persoon in kwestie doorgaans wat de aanleiding daartoe was, en legden op die manier dus verantwoording af over hun optreden. Een oude dame die is gevallen bij een bushalte helpen ze overeind en brengen ze vervolgens naar haar huis. Een aangeschoten feestvierder die een lift vraagt echter, krijgt nul op rekest. Politiemensen toonden zich bewust van het fenomeen ‘etnisch profileren’ en voelden zich onrecht aangedaan wanneer zij (een enkele keer) het verwijt kregen zich daar wel schuldig aan te maken. Ze kennen en werken vaak ook volgens het principe dat ze *voorafgaand* aan het optreden bij een overtreding bepalen of ze wel of niet zullen verbaliseren, opdat zij ‘niet verbaliseren op gedrag’, hoewel dat niet altijd staande bleef (zie ook paragraaf 5.3). Ook observeerden we dat politiemensen onderling reflecteerden op hun optreden

(‘Hebben we het goed gedaan?’). Natuurlijk observeerden we ook politieoptredens die in onze ogen voorkomender of netter hadden gekund, maar het nette optreden vonden we over de hele linie kenmerkend.

Uiteraard houden we er rekening mee dat politiemensen zich door onze aanwezigheid netter gedroegen dan ze zouden doen zonder onze aanwezigheid. Of dat zo is, en zo ja tot in hoeverre, kunnen we onmogelijk vaststellen. Het wapen in ons onderzoek tegen ‘het vertonen van sociaal wenselijk gedrag’ is vooral de duur en intensiteit ervan. Mensen kunnen wel een tijdje anders doen dan zij gewoon zijn, maar het valt niet mee om dat langere tijd vol te houden, dus om gewoontegedrag ineens en over een langere periode te vervangen door heel ander gedrag, óók in onverwachte situaties. De mate waarin onze aanwezigheid werd geaccepteerd (zie paragraaf 2.2.2) doet ook vermoeden dat politiemensen in elk geval niet veel voor ons te verbergen hadden. Ook kennen we natuurlijk de discussie over institutioneel racisme bij de politie, over (intern) machtsmisbruik en grensoverschrijdend gedrag. Onze observaties brengen we niet naar voren om dat te verzachten, laat staan te ontkennen. We brengen onze observaties naar voren omdat dit is hoe wij de politiemensen in hun werk hebben waargenomen. Uitzonderingen op het overwegend nette optreden zagen we ook. Dat was nooit dusdanig dat het ons een ethisch probleem opleverde. We geven hierna enkele voorbeelden van politieoptreden waarover discussie mogelijk is, en waarover politiemensen soms ook onderling van opvatting verschilden. We presenteren deze om te tonen dat politiemensen niet alleen maar voorbeeldig hun werk doen en dat wij als onderzoekers ondanks onze inburgering toch ook met de nodige afstand en kritisch keken naar het politiestraatwerk. Vier voorbeelden van politieoptreden waarbij men vraagtekens kan zetten gaan over de interactie met burgers, drie over de omgang met andermans eigendommen en enkele voorbeelden over de taakopvatting van de politiemensen. Ethische aspecten van informatiegebruik bespreken we elders (hoofdstuk 6).

Interactie met burgers. Het eerste geval gaat om een wat hardhandige aanpak van een geboeide verdachte, terwijl deze boos deed tegen de beveiligers van een winkel maar niet de politie tegenwerkte (box 2.7).

Box 2.7 Een wat hardhandige aanpak van een winkeldief (veldwerkaantekeningen)

Melding, een lastige winkeldief. P2 belt met de winkel: de man is toch niet zo lastig. Ter plaatse. De man zit rustig op een stoel. P1 belt met het cellencomplex dat ze er aan komen met een winkeldief. De verdachte is boos op de beveiligers van de winkel want volgens hem heeft die beloofd dat als hij zou meewerken, de politie erbuiten zou blijven. Hij werkte mee en toch komt de politie. De beveiligers zegt dat de winkel altijd aangifte doet als het gaat om een diefstal van meer dan vijftig euro. P1 boeit de verdachte en stuurt hem voor zich uit naar buiten, maar deze richt zich nog boos naar de beveiligers, die hem naar zijn zeggen heeft bedrogen. De agent duwt de man dan fors vooruit, ten teken dat hij door moet lopen. Dit was niet nodig want de man is boos op de beveiligers en niet op de politie, maar meer dan een stevige duw is het niet, de agent

heeft en houdt de man bovendien ook vast aan zijn geboeide armen, zodat hij niet kan vallen. De agenten brengen de verdachte over naar het cellencomplex.

Een andere keer waren de politiemensen in de nachtdienst drie kwartier onderweg om buiten hun wijk bij een specifieke kebabzaak iets te eten te halen. Dat viel ons op vanwege de tijdsinvestering maar ook was het de opmaat voor het volgende. Wanneer de agenten de zaak uit lopen, vraagt de man achter de balie nog of de agenten een blikje drinken mee willen – ‘van ons’ voegt hij eraan toe. De achterste van de twee politiemensen bedankt direct daarvoor en zegt buiten tegen de ander: ‘Hij wilde ons nog wat drinken geven maar dat was denk ik wel uniformgerelateerd.’ De politiemensen besteden er verder geen woorden aan. Tegen het einde van dezelfde nachtdienst zien twee andere politiemensen door het donker een koplamp naderen. De agenten rijden naar de linkerveghelft en manen de bestuurder tot stoppen. Ze zien dan dat het een krantenbezorger is met zijn bromfiets. Tegen de bestuurder: ‘Ah, de krantenman, dan laten we het hierbij.’ De krantenman reikt de politiemensen door het geopende raam van de politiewagen een krant aan, die ze aannemen. Na het verder rijden zegt de bestuurder tegen de bijrijder: ‘Het zou onaardig zijn om dat te weigeren.’ In beide gevallen ging het om een geschenk met een waarde van zo’n drie à vier euro. De observaties roepen de vraag op of politiemensen wel of geen onderscheid moeten maken tussen een geschenk van de kebabman en van de krantenman. Dit is des te meer een vraag omdat de kebabman een man van kleur was en de krantenman niet.

Een derde geval betrof een bemiddeling bij een aanrijding tussen een fietser en een automobilist. De fietser is een oudere man van kleur met grijzend haar. Hij spreekt goed Nederlands en gedraagt zich correct. De automobilist is een witte man van middelbare leeftijd die eveneens voorkomend is. De fietser vraagt geld van de automobilist vanwege de schade aan zijn fiets. De automobilist gaat daar niet in mee. Ze komen er samen niet uit. De politiemensen arriveren. Ze controleren de identiteiten en laten beide bestuurders blazen. Alles is in orde. De automobilist geeft volmondig toe dat hij de fietser niet heeft gezien en hem heeft aangereden. De fietser begrijpt niet helemaal wat er nu moet gebeuren. ‘Een schadeformulier invullen? Waarom? Voor de verzekering? Ik heb geen verzekering.’ P1 legt de man uit dat dit een zaak voor de verzekering is en dat als hij geld wil voor zijn schade, hij dan bij de verzekering van de autobestuurder moet zijn. Hij zegt ook dat ze daarvoor gegevens moeten uitwisselen. De fietser begrijpt het schijnbaar en zegt: ‘We gaan gegevens uitwisselen, u wordt bedankt.’ P1 reageert onmiddellijk en met stemverheffing: ‘Wij zijn hier nu ter plaatse en u bepaalt nu niet meer wat er gebeurt, als wij er zijn, zijn wij degenen die bepalen hoe het verder gaat.’ Het veldwerkverslag vervolgt: ‘Hier zou een taalprobleem een rol kunnen spelen: de man is een donkere wat oudere man die wel zeer goed Nederlands spreekt, maar wellicht een nuance mist. Hij heeft wellicht bedoeld de agenten te bedanken voor hun komst en dat ze het nu verder zelf kunnen regelen, maar P1 vat het op als “je wordt bedankt” in de zin van “u kunt wel gaan”, en dus alsof de man hen wegstuurt.’ Hier lijkt

dus sprake van een misverstand en dat roept de vraag op of de politiemans niet te snel was in zijn oordeel en dus met zijn boze reactie.

Het vierde geval betrof een jonge politievrouw. Zij had een soort colsjaal om die ze steeds in het contact met burgers over haar mond en neus trok. Ze zei dat ze dat deed omdat ze later 'heimelijk' wilde gaan werken en dan niet herkend wilde worden. Ons viel het op dat mensen haar 'eng' vonden op deze manier. Op persfoto's van politieoptredens bij rellen of demonstraties zijn geregeld politiemensen te zien die op de hier beschreven manier hun gezicht (groten)deels bedekken. De vraag is of politiemensen in de noodhulp burgers op gelijke wijze tegemoet moeten treden.

Omgang met andermans eigendommen. Enkele keren riep de manier waarop de politiemensen omgingen met andermans spullen vragen op. Het eerste geval betreft een man die vanwege de drank nog nauwelijks op zijn benen kan staan en over wie is gebeld door de beveiliging van een bedrijf. Het politieoptreden kostte de man zijn fles wijn (box 2.8).

Box 2.8 De fles wijn (veldwerkaantekeningen)

Een dronken man valt bij de ingang van een bedrijf mensen lastig. Deze melding komt van de beveiliging. Ter plaatse. De politiemensen zien een man zwalkend lopen en gaan naar hem toe. Hij kan amper uit zijn woorden komen en amper op zijn benen staan. Hij heeft een fles wijn in zijn handen (gevaar!). P1 vraagt de man om die fles even weg te zetten. Na een paar keer herhalen doet de man dat. De fles is nog plusminus twee derde vol en staat nog binnen zijn handbereik. P1 gaat al pratend met de man rustig naar de fles toe en zet die een eindje verderop neer, buiten het bereik van de man. (...) De politiemensen zeggen de man dat hij naar huis moet gaan. Ze geven hem een zetje, in de hoop dat hij gaat. De man wil wel zijn fles wijn meenemen. Dat mag niet van de politiemensen. P2 neemt de fles en gooit die in een prullenbak (ik sta met mijn rug daarheen, en heb dus niet gezien of hij de fles ook eerst heeft leeggegooid, maar ik hoorde wel de fles in de bak vallen). Na wat aandringen gaat de man weg. De beveiliging van het bedrijf vraagt of de man niet wordt aangehouden voor openbare dronkenschap. De agenten reageren daar ontkennend op en zeggen de beveiliging dat hij weer kan bellen als de man terugkomt. Agenten in de auto: 'Dan moeten we hem aanhouden en insluiten en wij zitten vervolgens binnen met schriftelijk werk.'

Een tweede geval gaat over een kartonnen bordje van een bedelaar. We noteerden: 'Tijdens de briefing deze ochtend was aandacht gevraagd voor bedelen bij De Winkel. De agenten rijden langs De Winkel en zien tegen de muur van De Winkel een karton staan, een bedelbordje van een zwerver. P2 stapt uit en gaat het bordje halen, neemt het mee in de auto. Het is in twee talen: de ene zijde een tekst in het Nederlands (inclusief spelfout) en aan de andere kant een wat andere bedeltekst in het Engels. Het bordje gaat mee naar het bureau en komt te liggen in de agentenwacht. Het is maar een stukje

karton met tekst in ballpoint erop geschreven, maar het was wel iemands eigendom. Of het echt helemaal netjes was om dat zo mee te nemen, is dus maar de vraag.’

Het derde voorbeeld betreft een vermoedelijk gestolen scooter die naar het bureau wordt gebracht om hem veilig te stellen, waarbij tijdens het demonteren van het windscherm, om de scooter in de bus te krijgen, een rubberen ringetje verloren gaat. Deze casus heeft meerdere dimensies omdat de onderzoeker helpt bij het demonteren van het windscherm en naderhand een andere politieman zijn afkeuring over het demonteren uitspreekt (box. 2.9).

Box 2.9 Het rubberen ringetje van het scooterscherm (samenvatting veldwerkaantekeningen)

Melding. In een park staat een scooter die mogelijk gestolen is. Ter plaatse. De politiemensen vinden de scooter. De draden zijn doorverbonden. De eigenaar is niet te achterhalen. Ze zetten de scooter op een parkeerplaats naast het park. Er komt een andere melding tussendoor. Later aan het bureau overleggen P1 en P2 of ze de scooter nog zullen ophalen. Ze besluiten dat te doen want ‘de politie heeft nu die scooter als laatste aangeraakt’. P2 heeft schriftelijk werk. P1 vraagt aan mij of ik wil helpen de scooter ophalen. Natuurlijk wil ik dat, want kleine hand-en-spandiensten verrichten is expliciet onderdeel van het onderzoek (paragraaf 2.1.1). De aanhangwagen van het basisteam staat ingebouwd op de binnenplaats. P1 wil het wel proberen met de bus, want ‘dat is al wel vaker goed gegaan’. We gaan met de bus naar het park. De scooter past er in de hoogte niet in. P1 schroeft het scherm van de scooter af en ik help hem door het scherm vast te houden terwijl hij vier boutjes losdraait, door hem bij te lichten en door de gedemonteerde boutjes voor hem vast te houden. We tillen de scooter in de bus en aan het bureau er weer uit. Bij het weer monteren van het scherm blijkt dat een van de bevestigingsrubbertjes weg is. Het scherm zit bij elk boutje geklemd tussen twee rubbertjes en één daarvan is nu weg. Kennelijk in het donker bij het inladen op de grond gevallen. P1 schroeft het scherm er weer op met één rubbertje minder. ‘Als het gaat rammelen, dan doen ze er wel weer een rubbertje tussen.’ Het zit mij niet lekker maar ik sluit het uiteindelijk voor mezelf af met ‘waar gehakt wordt, valt soms een spaander’. (...) De volgende dag spreekt een andere politieman mij aan: ‘Konden jullie gisteren die scooter nog binnen krijgen?’ Ik antwoord: ‘Ja, maar we moesten wel het scherm er eerst af halen om hem in de bus te krijgen.’ Politie-man: ‘Dat zou ik nooit doen bij iets wat we meenemen, maar ik begrijp het ook wel weer.’ Ik laat het daarbij.

Deze casus gaat over niet meer dan een klein rubberringetje maar laat zien dat je in dit werk (als politiedewerker maar ook als onderzoeker) maar zo in een ongewenste situatie kunt raken, die je mogelijk had kunnen voorkomen als je beter had opgelet. Ook toont hij dat politiemensen niet altijd hetzelfde denken over wat de juiste keuze is.

Taakopvatting van politiemensen. Dat laatste observeerden we ook waar het ging om de vraag hoever politiebemoeienis moet gaan, vooral in hulpsituaties. Het werk waarom

het hier gaat is nóódhulp en hoewel het niet altijd gaat om echte noodgevallen, impliceert 'noodhulp' dat de focus ligt op het nemen van de eerste maatregelen en niet op structurele oplossingen of vergaande hulpverlening. Dit impliceert dat politiemensen ergens een grens trekken in hoever hun bemoeienis gaat. Een verdachte van een straatroof wordt overgebracht en met bewijsstukken overgedragen, waarna een rechercheafdeling de zaak verder behandelt. Iemand die hulp nodig heeft, wordt doorverwezen naar bijvoorbeeld de woningbeheerder of onder de aandacht gebracht van de wijkagent met de bedoeling dat die zich in het probleem verdiepen en helpen zoeken naar een oplossing. We zagen uiteraard ook uitzonderingen die de regel bevestigden. De ethische vraag is hier hoe beperkt of juist uitgebreid het werk van de noodhulp behoort te zijn. Niet altijd zijn de twee politiemensen van een noodhulpkoppel het met elkaar eens. Soms zaten wij daar als onderzoeker tussen.

Bij een boedelverdeling tussen twee ex-partners zet de vrouw de spullen van de man op de galerij. P1 (een wijkagent) die bij de boedelverdeling aanwezig zou zijn, helpt de man zijn spullen in de lift te zetten. De onderzoeker helpt daarbij. In een ander geval staat een man op een etage voor het appartement waar hij een kamer huurde. De verhuur is met onenigheid afgelopen en nu komt hij zijn spullen halen die daar nog staan. Beneden staat een busje met chauffeur klaar om hem en zijn spullen te vervoeren – maar de chauffeur gaat niet sjouwen. 'P2 helpt de man spullen naar beneden brengen, en ik help daarbij. P1 helpt niet. Hij is ouder en heeft als uitgangspunt dat de politie geen werk doet dat anderen behoren te doen (de huurder hoort zelf met zijn spullen te sjouwen of te zorgen dat iemand dat doet, maar niet de politie). P2 en ik sjouwen nog een bank het huis uit, dan zijn alle spullen van de man uit het huis en kan de deur dicht en kunnen de politiemensen weer weg.'

Bij eenvoudige aanrijdingen is ook steeds de vraag of wel echt de bemoeienis van de politiemensen nodig is. Vaak kan worden volstaan met het uitwisselen van gegevens en het invullen van eens schadeformulier. Dat kunnen de bestuurders zelf regelen. Als zij er samen echt niet uitkomen, kunnen de politiemensen helpen. In één geval hadden de bestuurders noch de politiemensen een schadeformulier bij zich, waarna de politiemensen regelden dat een andere politiewagen een formulier kwam brengen, en zij konden vertrekken.

Hoewel politiemensen het dus niet altijd met elkaar eens zijn waar de grens van hun taak ligt en hoever ze dus gaan, observeerden we geen discussie daarover. Ze respecteerden steeds elkaars standpunt en invulling. Ook wij voelden ons vrij om ons standpunt in te nemen en dienovereenkomstig al dan niet een hand uit te steken.

De hoofdlijn uit vorenstaande is dat wij als onderzoekers geen werkelijk schokkend politieoptreden hebben waargenomen. Ook toont het vorenstaande dat politiewerk voortdurend ethische aspecten kent, die soms te maken hebben met integriteit (bij-

voorbeeld wel of niet iets aannemen) maar die vaker te maken hebben met de vraag wat wel of niet bij een goede taakuitvoering hoort.

2.2.6 *Praktische problemen bij SSO als methode*

Het koppel 'P1 en P2' was de eenheid van onderzoek. P1 is de bestuurder, P2 de bijrijder. We maakten geen onderscheid tussen de inbreng van de twee politiemensen. Het ging om de activiteiten en het informatiewerk van *het koppel* waarmee we op pad waren. Was P1 bekend met een adres waarmee het koppel te maken kreeg, dan geldt in ons onderzoek dus dat 'de politiemensen met een bekend adres vandoen hadden'. Wanneer één van de twee achtergrondkennis heeft, deelt die dat ook altijd met de ander. Dat is niet alleen uit praktische overwegingen ('dit moet je even weten') maar ook is het vertellen van verhalen over plaatsen, mensen en gebeurtenissen in de wijk een belangrijk en onderhoudend onderdeel van het werk op straat.

Niet zelden waren er behalve P1 en P2 nog meer politiemensen ter plaatse. Soms waren P1 en P2 ter ondersteuning van collega's en soms waren zij het die ondersteuning kregen (bijvoorbeeld van P3 en P4). In dergelijke gevallen bleven P1 en P2 het koppel waarop onze observaties zich richtten en probeerden we onderscheid te blijven maken tussen wat 'ons koppel' en wat de andere politiemensen wisten, opvroegen en deden. Wanneer bijvoorbeeld P3 bekend was met een adres noteerden we dat in het systematische deel van het onderzoek als 'de politiemensen (ons koppel) krijgt informatie van een collega'. Hoe groter en complexer een gebeurtenis, hoe lastiger het uiteraard is om alle informatieactiviteiten strikt toe te delen aan de ene of de andere aanwezige. Ook debrieven biedt dan niet altijd uitkomst, want ook de politiemensen kunnen dan niet alle informatieactiviteiten exact reconstrueren. Door vast te houden aan 'ons koppel' en wat zij wisten, opzochten, vernamen en deden, wisten we echter wel de systematiek vast te houden.

Soms splitste een koppel zich op, bijvoorbeeld om elk met een bij een gebeurtenis betrokken partij te spreken (bijvoorbeeld bij een ruzie of aanrijding). Soms konden we dan nog steeds beide politiemensen volgen, door tussen hen heen en weer te lopen. Soms ging dat ook niet. We bleven dan bij één van de twee politiemensen en vroegen naderhand in de auto hoe het bij de ander was gegaan en welke informatie daar een rol had gespeeld. Met wie van de twee politiemensen we in zo'n geval meegingen, hing af van de omstandigheden. Vaak kozen we ervoor om mee te gaan met degene die mogelijk profijt zou kunnen hebben van onze aanwezigheid, bijvoorbeeld vanwege een risico (zie box 2.2), een zoekactie of anderszins. We hanteerden niet als criterium wat het interessantst zou zijn vanuit het perspectief van informatiegebruik, want dat was nooit van tevoren te bepalen.

Soms ging een koppel tijdelijk helemaal uit elkaar, bijvoorbeeld wanneer P2 een voertuig ergens heen moest brengen en P1 solo met de politieauto verder reed. De onder-

zoeker bleef dan bij P1 en zat dan als bijrijder in de politieauto. Dat deed zich nooit langdurig voor. Het gebeurde weleens in zo'n situatie dat P1 door een burger werd aangesproken ('verderop staat een auto stil en die hindert het verkeer') waardoor er een 'gebeurtenis' was met enkel P1. Een keer vroeg P1 – zoals hiervoor reeds beschreven – de onderzoeker mee te gaan om samen een scooter op te halen, terwijl P2 aan het bureau schriftelijk werk deed. Dat is geen 'gebeurtenis' (want geen contact met een burger en geen melding) en maakt dus alleen daarom al geen deel uit van het systematische deel van het onderzoek.

Een paar keer was er behalve de onderzoeker ook een politiestudent mee met de noodhulp. In de periode waarin we observeerden, kwamen er namelijk veel nieuwe politiemensen het korps binnen en die moesten in het kader van hun opleiding ook af en toe mee met de noodhulp. Dan waren er dus vier personen in de noodhulpauto. Dat had niemands voorkeur, maar soms kon het redelijkerwijs niet anders. In een enkel geval namen de politiemensen dan niet de gewone noodhulpauto maar een politiebus, om met vier personen wat meer ruimte te hebben. We hebben ervoor gekozen om de gebeurtenissen waarbij ook een student aanwezig was op te nemen in onze observaties. Eén keer namen we waar dat de politiemensen een autobestuurder controleerden omdat de student daartoe de aanzet gaf.

We observeerden politieoptreden op straat bij 'gebeurtenissen'. De definitie daarvan (zie paragraaf 2.1.1) was helder genoeg om op straat te bepalen wat wel of niet een gebeurtenis was. Toch deed zich een lastigheid voor. Soms volgden gebeurtenissen elkaar zo snel op dat de vraag rees of het om één of om twee of meer gebeurtenissen ging, met name wanneer politiemensen fietsers waarschuwden voor fietsen in een voetgangersgebied of fietsen in verboden richting. Wanneer het ging om fietsers die niet bij elkaar hoorden, hebben we dat als aparte gebeurtenissen aangemerkt. De situatie deed zich dan namelijk aan ons voor als 'de politiemensen hebben viermaal een fietser gewaarschuwd'. Ook samenloop kwam voor: tijdens het optreden bij een aanrijding (een gebeurtenis) vraagt iemand aan de politiemensen of hij er met de auto langs kan. Of terwijl de politiemensen staan te wachten bij een onwel persoon maakt één van hen een kort praatje met een kindje dat daar op de stoep staat. Of terwijl politiemensen een afzetting verzorgen bij een brand zijn er burgers die hen vragen wat er aan de hand is. Dergelijke 'geneste gebeurtenissen' hebben we in de regel niet als aparte gebeurtenissen aangemerkt. De situatie deed zich dan namelijk aan ons voor als 'optreden bij een brand' en vragen van voorbijgangers beantwoorden is onderdeel daarvan. Een grote, langdurige gebeurtenis herbergt dus niet zelden een diversiteit aan politie-publiek contacten die als aparte gebeurtenis zouden zijn aangemerkt als ze apart waren voorgevallen (bijvoorbeeld 'praatje maken met een burger' of 'vraag van een burger beantwoorden'). Dat kan van invloed zijn op het beeld dat van politiewerk volgt uit het systematische deel van het onderzoek.

Tot slot van deze reflectie op ons werk staan we stil bij de vraag of het ons in de praktijk van het observeren is gelukt om te werken conform de in paragraaf 2.1.1 genoemde acht uitgangspunten waaraan we ons zouden houden. Het enige uitgangspunt dat tijdens het observeren in de praktijk lastig bleek, was het niet noteren van persoonsgegevens van politiemensen. Van de politiemensen legden we vast hoeveel jaar ze bij de politie werkten na hun opleiding, in de categorieën 0-5, 5-10, 10-15, 15-20, 20-30 en 30 of meer. Ook legden we vast hoeveel jaar ze werkten aan hun huidige BT, in categorieën 0-3, 3-5, 5-10, 10-15, 15-20, 20-30 en 30 of meer. Verder legden we vast of het koppel volgens onze waarneming bestond uit twee mannen, twee vrouwen, of een man en een vrouw. We startten het maken van aantekeningen zonder namen van politiemensen te noteren. Al snel bleek het echter lastig om zonder het noteren van voornamen in korte tijd de mensen van een team te leren kennen en dus betrokkenheid te tonen en 'in te burgeren'. We noteerden om die reden toch voornamen (nooit achternamen) van de politiemensen met wie we op straat waren. De laatste versies van de veldwerkverslagen, die ook beschikbaar zijn voor anderen, hebben we conform ons uitgangspunt op deze punten echter weer geschoond: deze bevatten dus niet meer onze notities omtrent de samenstelling van het koppel, de ervaringsjaren en de voornamen. Zo zijn de aantekeningen alsnog niet meer te herleiden tot een persoon.

2.2.7 *Slotsom over het observeren in de praktijk*

De kennismaking aan het basisteam verliep vlot en we voelden ons snel welkom en geaccepteerd op de werkvloer. Zoals Kop et al. eerder ook ervoeren (1997, p. 45): al vrij snel na de introductie 'hoort de observant erbij'. Tijdens het observeren waren we niet stillietjes aanwezig (geen 'fly on the wall') maar we deden mee in het sociale contact en staken een helpende hand uit waar dat zo uitkwam, ook op straat. Dat kwam niet alleen de acceptatie ten goede maar ook de werksfeer, en het stelde ons in de gelegenheid om vragen te stellen over het werk en het informatiegebruik. De politiemensen toonden zich tegenover ons open over hun werk en het informatiegebruik daarbij. Waar de situatie bij een gebeurtenis daarom vroeg, hielden we afstand om niet tot last te zijn. We ondervonden geen emotionele of ethische problemen die maakten dat we het onderzoek niet konden voortzetten. Wel ervoeren we enkele praktische problemen in de systematiek van het vastleggen van het politiewerk. We hadden weliswaar op een bruikbare wijze gedefinieerd wat wel of geen 'gebeurtenis' is, maar we hadden vooraf niet scherp genoeg bepaald (i) wanneer elkaar snel opvolgende contacten wel of niet één gebeurtenis zijn en (ii) of een contact binnen een grotere 'gebeurtenis' wel of niet een zelfstandige gebeurtenis is. Kleine elkaar snel opvolgende contacten (bijvoorbeeld drie keer een fietser tegen de richting in) hebben we elk als aparte gebeurtenis gerekend, contacten binnen de context van een grote gebeurtenis (bijvoorbeeld bij een afzetting vragen van burgers beantwoorden) rekenden we niet als aparte gebeurtenissen. Er blijven echter altijd grensgevallen waarover discussie mogelijk is. De systematiek van de methode brengt helderheid en draagt bij aan de herhaalbaarheid en vergelijkbaarheid, maar de systematiek kan subjectiviteit dus niet geheel en al uitbannen.

2.3 Realisatie en materiaal

We hadden gepland om aan elk basisteam twintig diensten mee te draaien, een vergelijkbaar aantal als in eerdere Nederlandse onderzoeken (Stol, 1996; Stol et al., 2004; Wildeboer et al., 2006). We liepen in totaal 59 noodhulpdiensten mee: 19 aan Zuid-De Pijp, 19 aan Groningen-Noord en 21 aan Veluwe Vallei Zuid. Aan elk team waren de diensten op ongeveer dezelfde wijze verdeeld over de dagen van de week en de uren van de dag. Een overzicht staat in bijlage 4.

Aan basisteam Zuid-De Pijp observeerden we twintig diensten. Tijdens één dienst kon de onderzoeker niet met de noodhulp mee omdat daar al een politiestudent als ‘opstapper’ was ingedeeld. De onderzoeker kon wel mee met de dienstdoende operationeel coördinator (de OpCo). Van die gelegenheid hebben we gebruikgemaakt. Van die dienst hebben we wel op de gebruikelijke wijze aantekeningen gemaakt maar die hebben we niet opgenomen als observaties van de noodhulp.

Aan het basisteam Groningen-Noord misten we één dienst vanwege een corona-infectie van een onderzoeker (opgelopen tijdens het observeren) en het dientengevolge moeten herzien van de planning. Bij de herziening lukte het niet om alle gemiste diensten in te halen.

Aan basisteam Veluwe Vallei Zuid realiseerden we een extra dienst. Dat was één van de twee diensten die waren toegevoegd om bij aanvang van het onderzoek proef te draaien, met name om uit te testen hoe het waarnemen van het tegenwoordige informatiegebruik zou gaan. De eerste van die twee extra diensten hebben we zoals gepland behandeld als testobservatie. Elk van de onderzoekers heeft die dag enkele uren meegedraaid. De tweede van die twee extra diensten leverde bruikbare aantekeningen op, die we dus in het totaal hebben meegenomen.

De 19 noodhulpdiensten aan Zuid-De Pijp zijn geobserveerd door Wouter (15 x) en Litska (4 x); de 19 diensten aan Groningen-Noord zijn geobserveerd door Jurjen (10 x) en Wouter (9 x); de diensten aan Veluwe Vallei Zuid zijn geobserveerd door Wouter (21 x). Daarnaast heeft Litska aan dat basisteam nog een dienst meegelopen met een wijkagent.

Tabel 2.1 toont in de kolom ‘2022-2023’ per team de aantallen in dit onderzoek meegedraaide noodhulpdiensten (‘dnst’), de aantallen uren dat we op straat waren en hebben geobserveerd (‘uur’) en de tijdens die uren vastgelegde aantallen gebeurtenissen (‘geb.’). De tabel toont ook die gegevens voor het eerdere vergelijkbare onderzoek uit de periodes 1992-1993 en 2001-2005. Uit deze tabel is natuurlijk het ‘aantal gebeurtenissen per uur’ af te leiden, waarna het mogelijk is om vergelijkingen te maken. Dat doen we in hoofdstuk 4.

Tabel 2.1 Aantal diensten (dnst), uren op straat (uur) en aantal gebeurtenissen (geb.) tijdens de negen observaties verdeeld over drie periodes

1992-1993				2001-2005				2022-2023			
	<i>dnst</i>	<i>uur</i>	<i>geb.</i>		<i>dnst</i>	<i>uur</i>	<i>geb.</i>		<i>dnst</i>	<i>uur</i>	<i>geb.</i>
Asd De Pijp	23	97	271	Asd De Pijp	18	71	215	Asd ZDP	19	96	194
Gr. Noord	15	71	223	Gr. Noord	20	91	230	Gr. Noord	19	88	220
Wageningen	23	99	296	Unit Zuid	20	85	199	VVZ	21	77	152
Totaal	61	267	790	Totaal	58	247	644	Totaal	59	261	566

Binnen de stroming van SSO-onderzoek (zie paragraaf 1.2) valt ons onderzoek binnen een specifieke onderzoekslijn, namelijk die waarin de aandacht uitgaat naar de aard van politiestraatwerk en informatiegebruik (de PSWI-lijn). Deze PSWI-lijn omvat 33 observaties van noodhulp-surveillance, waaronder onze drie recente. Elke observatie omvat zo'n twintig diensten. Ze zijn uitgevoerd in de periode 1992-2023, in Nederland (22 x), België (5 x), Duitsland (2 x), Denemarken (2 x) en Noorwegen (2 x). Bijlage 6.1 laat zien hoeveel gebeurtenissen elke observatie telt. Over deze observaties verschenen diverse publicaties (Stol, 1994, 1996, 2009, 2014; Stol et al., 2004, 2006; Wildeboer et al., 2006; Van Altert et al., 2009; Stol et al., 2011, 2017; Feltes et al., 2013). Informatiegebruik kwam slechts in één van die publicaties aan bod (Stol, 1996). Alle PSWI-observaties zijn gebaseerd op één en hetzelfde observatieprotocol. Zij laten zich dus relatief eenvoudig met elkaar vergelijken, zij het dat het protocol gedurende de jaren wel op onderdelen is bijgesteld. Daarover meer in hoofdstuk 4, 5 en 6. De eerste auteur was bij alle PSWI-observaties betrokken, ofwel als veldwerker ofwel als begeleider.

Onze drie recente noodhulpobservaties betreffen de basisteams Amsterdam Zuid-De Pijp, Groningen-Noord en Veluwe Vallei Zuid (Wageningen en Renkum). Waar we de bevindingen bespreken, plaatsen we deze drie recente observaties steeds naast de observaties die in 1992-1993 en in 2001-2005 zijn uitgevoerd in Amsterdam, Groningen en Wageningen, in (ongeveer) dezelfde drie gebieden als de drie recente observaties. Aldus hebben we dan een raamwerk van drie maal drie observaties (drie plaatsen waar is geobserveerd in de drie periodes 1992-1993, 2001-2005 en 2022-2023). Zo beogen we zicht te krijgen op ontwikkelingen door de jaren heen. De drie gebieden en hun politieteams bespreken we in hoofdstuk 3.

Nadat we, in hoofdstuk 4, 5 en 6, voor een bepaald onderwerp het raamwerk met observaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen hebben bekeken, maken we nog gebruik van de overige 24 PSWI-observaties om te onderzoeken of daaruit nog aanvullende bevindingen volgen.

3. Onderzoeksomgeving

3.1 Inleiding

Onderzoek naar politiestraatwerk vindt plaats in een omgeving en die kan richting geven aan de uitkomsten (Liederbach & Frank, 2003; Liederbach, 2005; Liedenbaum, 2011). We kijken daarom naar verschillende aspecten van de onderzoeksomgeving.²⁷ Allereerst zijn dat de politieorganisatie vanwaaruit de politiemensen hun werk doen en de drie gebieden waarbinnen zij hun werk doen. We gaan hierna eerst in op de werkgebieden van de drie teams (paragraaf 3.2). We beschrijven allereerst de plaats van de drie basisteams binnen de politieorganisatie (paragraaf 3.2.1). Daarna gaan we in op het concept ‘gebiedsgebonden politie’ (paragraaf 3.2.2) omdat de drie teams vanuit dat concept werken. Vervolgens geven we een beeld van de drie teams, zowel van de drie werkgebieden (paragraaf 3.3.3) als van de teams en hun operationele prioriteiten (paragraaf 3.2.4). We baseren ons daarbij op politie-informatie, topografische kaarten, CBS-cijfers en verkiezingsuitslagen.²⁸ We gebruiken tevens van elk team een jaarverslag of beleidsnotitie. Een voor dit onderzoek belangrijk aspect van de onderzoeksomgeving bestaat uit de voor de politiemensen beschikbare informatiebronnen (paragraaf 3.3) alsook de juridische en ethische context van informatiegebruik (paragraaf 3.4).

3.2 De drie basisteams 2022-2023

3.2.1 *Plaats van basisteams in de politieorganisatie en kerntaken*

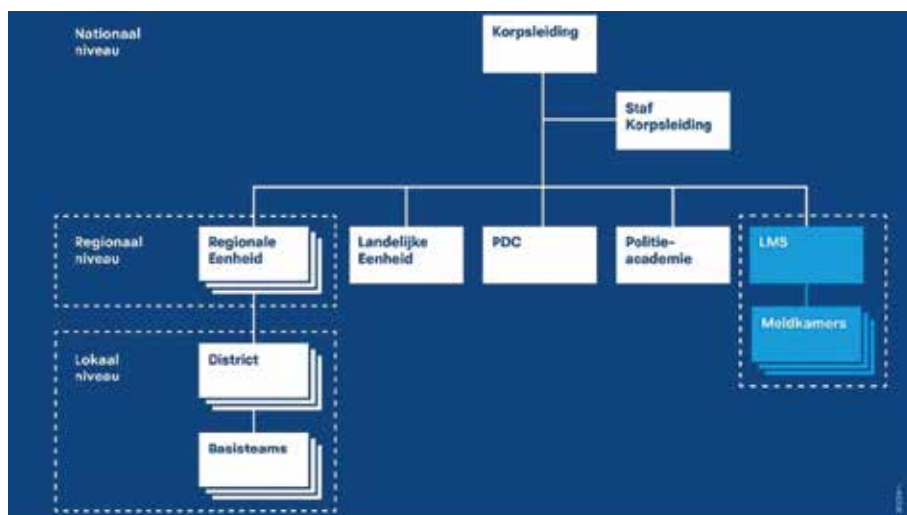
De Nederlandse politie bestaat ten tijde van ons veldwerk uit een korpsleiding met ondersteunende staf, tien regionale eenheden voor geografisch gebonden politiewerk, het politiedienstencentrum voor de bedrijfsvoering (PDC), een landelijke eenheid voor specifieke politietaken op nationaal niveau (LE), de politieacademie voor politieonderwijs (PA) en de landelijke meldkamersamenwerking (LMS) voor de coördinatie van de inzet van politiemensen op straat (figuur 3.1). De basisteams maken onderdeel uit van de kolom voor geografisch gebonden politiewerk: tien geografische eenheden die zijn opgedeeld in 43 districten totaal, die op hun beurt zijn opgedeeld in 167 basis-

²⁷ Delen van dit hoofdstuk zijn ontleend aan het onderzoek naar politiestraatwerk onder corona, dat aan dit onderzoek voorafging (Stol et al., 2022).

²⁸ www.politie.nl, www.gemeentenatlas.nl, www.cbs.nl, www.verkiezingsuitslagen.nl.

teams totaal. De districten zijn het lokale niveau. Elk district bestaat uit meerdere ‘robuuste basisteams’, een districtsrecherche en een flexteam voor specifieke inzet van capaciteit ter ondersteuning van de basisteams.²⁹

Het basisteam Amsterdam Zuid-De Pijp valt samen met drie andere basisteams binnen het district Amsterdam-Zuid en dat valt samen met drie andere districten binnen de eenheid Amsterdam (NP, 2012b). Het basisteam Groningen-Noord valt samen met zes andere basisteams binnen het district Groningen en dat valt samen met twee andere districten binnen de eenheid Noord-Nederland. Het basisteam Veluwe Vallei Zuid valt samen met zes andere basisteams binnen het district Gelderland-Midden en dat valt samen met vier andere districten binnen de eenheid Oost-Nederland. ‘Een robuust basisteam werkt voor een hele gemeente, een deel van een (grote) gemeente of voor meerdere (kleinere) gemeenten.’³⁰ Kerntaken van de basisteams zijn onder meer: toezicht en handhaving van wet- en regelgeving, verlenen van noodhulp, afhandelen van veelvoorkomende criminaliteit, intake (receptiefunctie, opvang publiek, opnemen aangiften), aanpakken jeugdproblematiek en huiselijk geweld, toezicht op horeca en evenementen, milieutaken en slachtofferzorg (NP, 2012a).

Figuur 3.1 Organisatiestructuur van de Nederlandse politie (bron: www.politie.nl)

²⁹ www.politie.nl; NP 2012a.

³⁰ www.politie.nl/informatie/organisatiestructuur-politie-regionaal-en-lokaal.html, geraadpleegd 21 februari 2022.

3.2.2 *Het concept gebiedsgebonden politie*

Alle basisteams in Nederland, dus ook de drie basisteams waar we dit onderzoek deden, werken vanuit het concept ‘gebiedsgebonden politie’. Sinds het rapport ‘Politie in verandering’ van de Projectgroep Organisatiestructuren (Heijink et al., 1977) is *community policing* of gebiedsgebonden politie de basisfilosofie achter politiewerk in Nederland. De politie kan in die benadering vooral effectief zijn wanneer zij in nauw contact staat met de lokale samenleving waarin zij werkt en voor haar werk steun geniet vanuit die samenleving (Heijink et al., 1977; Cachet, 1990; Terpstra & Salet, 2020; Van Steden et al., 2021; Van Duijneveldt, 2024). Centraal staan draagvlak en het vermogen van de politie om krachten te bundelen met sleutelpersonen in de wijk (bijvoorbeeld Bervoets, 2006). Een actuele uitwerking van deze politiefilosofie is het intensiveren van de samenwerking met burgers in de vorm van ‘burgerparticipatie’ (Kop, 2016; Schreurs, 2019; Lam et al., 2020).

Gebiedsgebonden politie is een filosofie die niet strikt gedefinieerd hoeft te worden om bruikbaar te zijn. De term ‘gebiedsgebonden politie’ (hierna ook: GGP) beschouwen we derhalve als een wat Blumer heeft genoemd ‘sensitizing concept’. Een sensitizing concept ‘gives the user a general sense of reference and guidance in approaching empirical instances. Whereas definite concepts provide prescriptions of what to see, sensitizing concepts merely suggest directions along which to look’. (Blumer, 1954, p. 7; zie ook Bowen, 2006). Een bondige en (inter)nationaal gedragen definitie van *community policing* of gebiedsgebonden politie ontbreekt, constateren Van Steden et al. (2021) in hun internationale literatuurstudie naar dit onderwerp. Van Duijneveldt (2024) bevestigt dat beeld. Hij noemt drie kernelementen die hij ontleent aan Skogan (2006): ‘decentralisatie, probleemgericht werken en burgerbetrokkenheid’ (2024, p. 74). Verder weten we hoe de politie ernaar kijkt. Gebiedsgebonden politie is lokaal politiewerk dat zich kenmerkt door: er zijn voor de burger, lokale verankering, nabijheid tot burgers in de zin van aanspreekbaarheid en zichtbaarheid, betrokkenheid van burgers bij politieprioriteiten en politiewerk, reageren op incidenten en tegelijk een proactieve oriëntatie op problemen, en tot slot een taakuitvoering waarbij toezicht, handhaving en opsporing met elkaar in balans zijn (De Vries & Henssen, 2018).

3.2.3 *De werkgebieden van de basisteams*

Dit is een longitudinaal onderzoek waarbij waarnemingen zijn verricht in de drie periodes 1992-1993, 2001-2005 en 2022-2023. Eenvoudig te onthouden is dat de observaties door de jaren heen betrekking hebben op Amsterdam, Groningen en Wageningen. Maar de drie gebieden van de teams waar het politiewerk is geobserveerd, waren niet steeds hetzelfde. We beschrijven beknopt de veranderingen door de jaren heen en de

huidige situatie.³¹ De veranderingen gingen gepaard met de politiereorganisaties van 1993 en van 2013.

In Amsterdam betroffen de observaties in de eerste periode het wijkteam De Pijp van de gemeentepolitie Amsterdam. Het wijkteambureau was gevestigd aan de Pieter Aertsstraat, midden in de wijk. Het wijkteam omvatte het stadsdeel De Pijp, een oude stadswijk die grenst aan het centrum, met een oppervlakte van 1,6 km². Publiekstrekken zijn de Albert Cuyp markt, winkelstraat de Ferdinand Bolstraat, de voormalige Heineken brouwerij, de raamprostitutie aan de Ruysdaelkade, en een grote verscheidenheid aan cafés en eettentjes met buitenlandse keukens (Stol, 1996, p. 72). In 2001-2005 is wijkteam De Pijp onderdeel van district vijf van de regiopolitie Amsterdam-Amstelland. Het werkgebied is nog steeds stadsdeel De Pijp. Het bureau is dan echter gevestigd aan de Ferdinand Bolstraat (1999-2018), in een voormalig schoolgebouw. In 2022-2023 is het werkgebied groter. Bij de vorming van de nationale politie zijn de voormalige teams De Pijp en Rivierenbuurt samengevoegd tot basisteam Zuid-De Pijp. Het bureau is weer verhuisd, nu 'de wijk uit' naar de President Kennedylaan. Het bewakingsgebied is qua oppervlakte gegaan van 1,6 km² naar 3,7 km². Er zijn 65.000 inwoners, ruim 17.500 per km². Het gebied grenst aan de Amsterdamse binnenstad en loopt vanaf daar naar het zuiden tot aan de rivier de Amstel. Het omvat een stedelijk woongebied (Rivierenbuurt) en een stedelijk woon- en vooral uitgaansgebied (De Pijp). In Zuid-De Pijp zijn bijna geen eengezinswoningen. Het gebied is klein en compact met veel nauwe straten en is geheel en al stedelijk. Naast de oude trengleisters (zie hiervoor) omvat het werkgebied nu ook het beurscomplex de RAI.

In Groningen hebben de observaties in de eerste periode (1992-1993) betrekking op het wijkteam Groningen-Noord van de gemeentepolitie Groningen. Het werkgebied van dit team is klein (4,9 km²) en stedelijk. Het wijkteam omvat de stadsdelen Korreweg/Oosterpark en het noordelijk deel van het stadscentrum (Wildeboer et al., 2006). In de tweede periode (2001-2005) betreffen de observaties hetzelfde gebied maar het wijkteam heet dan *basiseenheid* Groningen-Noord. Het gebied kenmerkt zich door veel sociale problematiek (werkloosheid, verslaving). De 'Oosterparkrellen' van eind 1997 liggen dan nog vers in het geheugen en het Oosterparkstadion is nog in gebruik (laatste wedstrijd op 22 december 2005). De observaties in de huidige periode (2022-2023) hebben betrekking op *basisteam* Groningen-Noord. Het huidige BT Groningen-Noord valt binnen het district Groningen van de regionale eenheid Noord-Nederland. Met de vorming van de nationale politie in 2013 is naast de naam ook het werkgebied gewijzigd. De basiseenheden Groningen-Noord (bureau Korreweg) en Groningen-Oost (bureau Parkallee) zijn samengevoegd tot basisteam Groningen-Noord. Op 1 januari 2019 is daaraan de voormalige gemeente Ten Boer toegevoegd en zo omvat het werkgebied nu naast genoemde delen van de stad Groningen ook een groot buitengebied. Het gebied heeft een kleine 96.000 inwoners, het meet

31 Omwille van de leesbaarheid noemen we in deze paragraaf niet veel cijfers; die staan in bijlage 5.

72 km² en heeft dus ruim 1.300 inwoners per km². Het grenst aan de binnenstad van de stad Groningen en beslaat van daaruit het noordwesten, het noorden en het noordoosten van de gemeente Groningen. BT Groningen-Noord omvat een zeer stedelijk gebied met studentenwijken, een stedelijk woongebied, en een goeddeels agrarisch buitengebied met woonkernen. Het gebied heeft geen opvallende trekpleisters.

In Wageningen hadden de observaties in de eerste periode (1992-1993) betrekking op de gemeentepolitie Wageningen met als werkgebied gemeente Wageningen. In de tweede periode (2001-2005) betreffen de observaties de Unit Zuid van het district West-Veluwe Vallei van de politieregio Gelderland-Midden. Deze unit omvat naast de gemeente Wageningen het dorp Bennekom dat een deel is van de gemeente Ede. In de huidige periode (2022-2023) betreft het onderzoek basiseenheid Veluwe Vallei Zuid van het district Gelderland-Midden van de eenheid Oost-Nederland van de nationale politie. Het werkgebied omvat de gemeenten Wageningen en Renkum en heeft bijna 70.000 inwoners. De oppervlakte is 76 km² wat resulteert in ruim 900 inwoners per km². Het gebied ligt tussen de snelweg A12 in het noorden en de rivier de Rijn in het zuiden; de A50 doorsnijdt het gebied noord-zuid. Het basisteam omvat behalve kleinstedelijk gebied (Wageningen) en kleinere woonkernen (gemeente Renkum) ook cultuurland, landgoederen, natuurgebied, industriegebied en een haven aan de Rijn. Toeristische trekpleisters zijn het jaarlijkse bevrijdingsfestival in Wageningen, het Airborne Museum in Oosterbeek en kasteel Doorwerth. In de landelijke omgeving zijn diverse zorginstellingen gevestigd.

Bij elk van de drie teams is een schaalvergroting zichtbaar bij de vorming van de nationale politie. De gedachte daarachter was dat de kleinste eenheden van de politie organisatorisch gezien steviger in hun schoenen moesten staan. Zo werden uit de voormalige 'basiseenheden' de 'robuuste basisteams' gevormd. Het werkgebied van BT Groningen-Noord lijkt nog het meest veranderd, vanwege de toevoeging van de voormalige gemeente Ten Boer op 1 januari 2019. Zo'n 45 km² agrarisch gebied met enkele kleine woonkernen is gevoegd bij een politieteam dat ongeveer 5 km² stadswijken omvatte. Maar ook het gebied van Zuid-De Pijp is meer dan verdubbeld, van 1,6 naar 3,7 km². Veluwe Vallei Zuid verruilde Bennekom (plusminus 25 km²) voor de gemeente Renkum (plusminus 47 km²), waarmee ook daar het totale bewakingsgebied in omvang toenam en wel van zo'n 55 naar zo'n 76 km². Voor alle drie geldt dus dat het werkgebied sinds 2001-2005 is uitgebreid met een 'rustiger' dan wel landelijker deel. Het hectische winkel- en uitgaansgebied De Pijp is uitgebreid met een woonbuurt; in Veluwe Vallei Zuid is het dorp Bennekom ingeruild voor enkele woonkernen in een ruim landelijk gebied; Groningen-Noord is uitgebreid met een fors agrarisch deel van de provincie Groningen.

De drie gebieden hebben elk meer inwoners per vierkante kilometer dan het Nederlands gemiddelde van 500, waarmee de nadruk hier dus ligt op relatief dichtbevolkt gebied. Zuid-De Pijp is verreweg het stedelijkst van de drie teams met overwegend

hoogbouw en met stadsparken als groen. Ook basisteam Groningen-Noord heeft een zeer sterk stedelijk karakter, maar het stedelijk gebied is minder compact dan Zuid-De Pijp en met Groningen-Noord-Oost heeft het basisteam ook een fors agrarisch buitengebied met woonkernen. Net als Groningen-Noord bestaat Veluwe Vallei Zuid uit een stedelijk deel en een buitengebied. Maar de karakters verschillen. Wageningen is klein-stedelijk met ruime zichtlijnen en het landelijk deel van het basisteam bestaat vooral uit dorpskernen binnen cultuur- en natuurgronden.

In Wageningen en de stedelijke delen van Groningen-Noord wonen veel studenten. Dat is terug te zien in de sociale geografie in die twee gebieden. De groep van 15-25 jaar is daar oververtegenwoordigd, de arbeidsparticipatie en het gemiddelde inkomen zijn laag en het aantal éénpersoonshuishoudens is hoog. Vooral in Wageningen is de aanwezigheid van de universiteit merkbaar omdat het gaat om een kleine universiteitsstad. Daardoor is in Wageningen ook het gemiddelde opleidingsniveau relatief hoog. Maar het gemiddelde opleidingsniveau ligt nog weer hoger in Zuid-De Pijp. De bewoners daar zijn jong, cultureel divers, hoog opgeleid, ze hebben een baan en wonen single of in kleine huishoudens. Ze hebben veel te besteden: hier is wat voorheen een volksbuurt was een yuppenbuurt geworden (Van der Tuin, 2013). De stedelijke delen van Groningen-Noord daarentegen kennen, behalve studentenwoningen, flink wat sociale problematiek. Relatief veel bewoners hier hebben een uitkering. Het basisteam omvat twee achterstandswijken of 'vogelaarwijken' (Korrewegwijk en De Hoogte). Hier zijn volksbuurten nog volksbuurten. In de twee buitengebieden Groningen-Noord-Oost en in gemeente Renkum ligt het percentage migranten onder het landelijk gemiddelde. Naarmate de urbanisatiegraad toeneemt, stijgt dat percentage en is dan ook het hoogst in stadsdeel De Pijp.

Genoemde twee buitengebieden onderscheiden zich ook in ander opzicht. Zij tonen een rechtser politiek profiel dan de rest, meer richting het landelijk gemiddelde. Het zijn Wageningen, de stedelijke delen van Groningen-Noord en Zuid-De Pijp die een ander politiek profiel hebben dan het landelijk gemiddelde. Ze stemden bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2021 overwegend links.

Elk van de drie basisteams kent dus twee delen met eigen kenmerken. Veluwe Vallei Zuid kent de gemeente Wageningen (kleine studentenstad) en de gemeente Renkum (buitengebied met woonkernen). Groningen-Noord kent een stedelijk gebied met studentenbuurten en volkswijken (Oud Noord en Noord West) en een groot agrarisch buitengebied met woonkernen (Noord-Oost). Zuid-De Pijp omvat een stedelijk woongebied (Rivierenbuurt) en een yuppenbuurt dat tevens uitgaansgebied is (De Pijp).

3.2.4 *De basisteams en hun operationele prioriteiten*

We geven geen overzicht van de personele sterkte aan de drie teams maar volstaan met de opmerking dat de mensen aan het team een personele krapte ervaren. Niettemin

lukt het steeds de noodhulp te blijven doen, waarbij dan ook wijkagenten en soms vrijwilligers meedoen. Er is aan de drie teams opvallend veel instroom van jonge politiemensen, en er zijn dus geregeld politiemensen in opleiding aanwezig op de werkvloer en op straat. Die instroom heeft niet alleen te maken met de krappe huidige bezetting maar ook met de verwachte uitstroom de komende jaren. Illustratief is de volgende veldwerkaantekening over een briefing: ‘De teamchef vertelt wat er in het districtelijk managementteam is besproken, met name over het opvullen van het personeelstekort. Het basisteam zit nu tien fte onder de sterkte maar dat wordt het komende jaar ingelopen. Daarbij gaat kwantiteit voor kwaliteit, verwijzend naar de verkorte opleiding, en dus het verzoek aan de zittende politiemensen om de instromers te helpen tijdens hun eerste periode.’ Voor een discussie over de politiesterkte verwijzen we naar ander onderzoek (bijvoorbeeld Algemene Rekenkamer 2020). Voor het navolgen-de baseren we ons op beleidsdocumenten van de drie teams.³²

In basisteam Zuid-De Pijp gaan beleidsdocumenten niet over de organisatie in blokkenschema’s of formaliteiten maar over verbeterprocessen, samenwerking, effectiviteit van aansturing, welbevinden van politiemensen, kwaliteit van het werk en verbinding met partners en met de buurt. Inhoudelijk gezien hebben in de opsporing de aanpak van ondermijning en digitale criminaliteit prioriteit, evenals de aanpak van ‘jeugd/drillrap’ en het uitvoeren van zedencontroles. Verder ligt de focus in de wijk op handhaving en toezicht, evenementen en demonstraties, verbinding in de wijk, professioneel controleren en verkeer. Daarnaast kent ook Zuid-De Pijp diverse prioriteiten aangaande de wijze van werken, zoals het versterken van daadwerkelijke sturing door de operationeel coördinator (de ‘OpCo’) onder meer ‘op bonnen’, een eerlijke werkverdeling en personeelszorg.

De organisatie van basisteam Groningen-Noord is in ontwikkeling. Aandachtspunten daarbij zijn de organisatie en aansturing van het wijkgericht werken, personeelszorg, de organisatie van het management en van de (operationele) aansturing, alsook de geplande verhuizing naar een nieuw bureau waarin de twee huidige bureaus van het basisteam zullen samengaan. De focus is het verbinden van de politie met de wijk. In de uitvoering van het werk hebben vier thema’s prioriteit: jeugdproblematiek, ondermijning, overlast en verkeersoverlast. Bij jeugd gaat het om straatroven, overvallen, cybercrime, brommerdiefstal, wapenbezit en gebruik van excessief geweld. Het fenomeen drillrap speelt hierbij een prominente rol. Verkeer is als prioriteit ontstaan uit gesprekken met burgers. Het team gaat vaker en consequenter verbaliseren.

Het beleidsdocument van Veluwe Vallei Zuid heeft de vorm van een powerpointpresentatie. De teamleiding kiest daarmee bewust een andere vorm dan ‘een dik rapport’.

32 Respectievelijk: ‘Basisteam Veluwe Vallei-Zuid, Missie & Visie’ waarin opgenomen ‘Basisteam Veluwe Vallei-Zuid, ontwikkelsporen 2022’; ‘Teamplan 2022. Basisteam Groningen-Noord’; ‘Teamplan 2022. District Zuid, Basisteam Zuid-De Pijp’.

Het daarin opgenomen organisatieplaatje van het basisteam is geen blokkenschema maar een cirkel met in de kern het gebiedsgebonden werk en daaromheen de andere onderdelen van het team, inclusief de leiding, die dat aanvullen of faciliteren. Het team kent diverse ontwikkelsporen. Inhoudelijk gezien zijn prioriteiten in de opsporing: de aanpak van ondermijning en van digitale criminaliteit, en ‘afpakken’ van illegaal verworven zaken. De nadruk ligt daarbij op ‘heterdaadafhandeling’. Binnen de wijkzorg ligt de focus op gebiedsgebondenheid (‘lokale focus’), op samenwerking met partners en bondgenoten en op de zorg voor het ‘sociaal domein’, waarbij te denken valt aan kwetsbare personen. Daarnaast zijn er diverse prioriteiten die meer gaan over de wijze van werken, zoals werken aan inclusief en faciliterend leiderschap, versterken van de samenwerking en het versterken van daadwerkelijke sturing. ‘Verkeer’ ontbreekt in het beleidsdocument, maar wel observeerden we dat tijdens de briefing aandacht werd gevraagd voor optreden tegen fietsen met een mobiele telefoon in de hand.

De beleidsdocumenten overziend, zijn de basisteams volop bezig met ontwikkelen en doorontwikkelen. Er is aandacht voor samenwerking met partners en voor het opbouwen en onderhouden van verbindingen in de buurt. Gebiedsgebonden politiezorg is duidelijk aanwezig. Ook interne kwesties zoals welzijn van teamleden, persoonlijke ontwikkeling en operationele sturing krijgen aandacht. Voor ons onderzoek zijn vooral ook de operationele prioriteiten van belang. Ondermijning en cybercrime zijn prioriteiten in alle drie de teams, waarbij Groningen-Noord cybercrime verbindt aan jeugdproblematiek. Jeugdproblematiek en specifiek het fenomeen drillrap staat behalve in Groningen-Noord ook als prioriteit genoemd in Zuid-De Pijp. Die twee teams noteren ook verkeer expliciet als aandachtspunt en overlastsituaties/handhaving/toezicht in meer algemene zin. Prioriteiten met een duidelijke *couleur locale* zijn in Zuid-De Pijp zedencontroles (in het werkgebied is raamprostitutie) alsook ‘evenementen en demonstraties’ (denk aan de RAI), en in Veluwe Vallei Zuid aandacht voor ‘het sociaal domein’ (veel zorginstellingen in het werkgebied) en evenementen (bijvoorbeeld het bevrijdingsfestival of studentenactiviteiten). In Veluwe vallei Zuid zijn ‘jeugd’ en ‘verkeer’ geen expliciete prioriteiten, maar aandacht voor jeugd kan natuurlijk wel vallen onder aandacht voor het sociaal domein. Tabel 3.1 geeft de prioriteiten schematisch weer.

Tabel 3.1 Inhoudelijke operationele prioriteiten aan de drie BT's in beleidsdocumenten

Amsterdam Zuid-De Pijp	Groningen-Noord	Veluwe Vallei Zuid
Opsporing: - Ondermijning - Digitale criminaliteit - Jeugd/drillrap - Zedencontroles In de wijk: - Handhaving - Toezicht - Evenementen - Demonstraties - Verkeer - Professioneel controleren - Verbinden met partners - Verbinden met de buurt	- Jeugdproblematiek - Drillrap - Straatroven - Overvallen - Cybercrime - Brommerdiefstal - Wapenbezit - Excessief geweld - Ondermijning - Overlast - Verkeersoverlast - Consequenter verbaliseren - Verbinden met de wijk	Opsporing: - Ondermijning - Digitale criminaliteit - 'Afpakken' - Heterdaadafhandeling In de wijk: - 'Sociaal domein' - Lokale focus - Verbinden met partners - Evenementen - Studenten

Vorenstaande is geen uitputtende tour langs alle beleidsvoornemens, eerder een sfeerschets waarin wel de expliciet genoemde operationele prioriteiten staan genoemd. Die zouden immers richting kunnen geven aan het straatwerk en het informatiegebruik van politiemensen.

3.3 Voor politiemensen beschikbare informatiebronnen en informatie

Voor een goed begrip van het informatiegebruik van politiemensen is allereerst een overzicht van de *beschikbare* informatie van belang. Een compleet overzicht is echter niet te geven, zoals we spoedig zullen zien. Wel kunnen we om te beginnen een goed dekkend overzicht geven van *informatiebronnen*. Stol (1996, p. 104) observeerde op straat zeven bronnen waaruit politiemensen informatie putten:

1. Een *burger* kan gevraagd en ongevraagd informatie geven.
2. In hun *fysieke omgeving* kunnen politiemensen iets waarnemen.
3. Uit hun *geheugen* kunnen zij parate kennis putten.
4. De politiemensen kunnen *documenten van burgers* inzien (verbijzondering van de eerste bron).
5. Ze kunnen hun eigen *handmatige bestanden* raadplegen, zoals mappen en boekjes of kaarten.
6. Ze kunnen de bij de politie beschikbare *computerbestanden* raadplegen (ook: *politiecomputer*).
7. *Collega's* kunnen uit hún geheugen gevraagd of ongevraagd informatie geven.

Deze zeven informatiebronnen hanteren we ook in onderhavig onderzoek. In toekomstig onderzoek zouden we *kunstmatige intelligentie* als achtste bron opnemen maar, enigszins vooruitlopend op de bevindingen, dat die nu in dit lijstje ontbreekt hebben we niet gemist. Van geen van de genoemde informatiebronnen kunnen we op voor-

hand een compleet overzicht geven van informatie die daar beschikbaar is. Een burger bijvoorbeeld kan van alles inbrengen, uit eigen waarneming, uit het eigen geheugen, uit een document of uit een digitale bron, en het kan op van alles betrekking hebben zoals een huurcontract, het gedrag van de burens, jeugdoverlast, een inbraak of een overval. Op één na zijn de informatiebronnen niet gestructureerd of centraal geregeld. Die uitzondering is de informatiebron *politie-computerbestanden*. Niettemin durven we ook voor die informatiebron niet te claimen dat we, net als voorheen (Stol, 1996), een uitputtend overzicht hebben kunnen maken van alle informatiemogelijkheden. Hierna geven we een ingekort overzicht op basis van onze observaties en van wat politiemensen ons tijdens ons veldwerk hebben getoond en uitgelegd. Om te beginnen berust de informatiebron ‘politiecomputer’ op diverse registers, zoals:

- a. Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW): bevat informatie over geregistreerde voertuigen, zoals voertuigspecificaties en op wiens naam het voertuig staat geregistreerd, alsook of het voertuig als gestolen staat geregistreerd.
- b. Gemeentelijke Basisadministratie (GBA): bevat informatie over personen (persoonskenmerken zoals naam, geslacht, adres, geboortedatum en familierelaties) en over adressen (wie daar staan ingeschreven).
- c. Straftetendatabank (SKDB): bevat informatie over veroordeelde personen (persoonskenmerken en foto) en over gesignaleerde personen.
- d. Basisvoorziening Handhaving (BVH): onder de naam BlueSpot is BVH-informatie beschikbaar en dat is alles wat politiemensen in de afgelopen vijf jaar hebben vastgelegd over personen, adressen of kentekens.
- e. Verona: registratiesysteem voor verloven/vergunningen op basis van wetten die onder de korpscheftaken vallen, zoals Wet wapens en munitie (WWM – wapenverlof), de Wet natuurbescherming (Wnb – jachtake).³³

Deze registers zijn gekoppeld aan de Basisvoorziening Integrale Bevraging (BV-IB).³⁴ Deze voorziening is een uitvloeisel van het ‘Actieprogramma bureaucratie: Minder regels, meer op straat’ van het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Het programma ‘is een antwoord op de te hoge administratieve lasten van de politie. Het programma heeft als doel het versterken van het presterend vermogen van de politie, de administratieve lasten met 25% te verlagen en het vakmanschap te versterken. Dit moet leiden tot minder administratieve uren en tot meer beschikbare uren voor het echte politiewerk op straat, meer werkplezier voor dienders en meer veiligheid in de samenleving.’ (Smits et al., 2012, p. 10). De voorziening BV-IB is in januari 2012 ingevoerd. ‘Verondersteld wordt dat de integrale bevraging ertoe leidt dat de politie in een bepaalde context over meer informatie kan beschikken, waardoor de politiemedewerker de meest optimale handelwijze kan kiezen. Volgens de Minister komt dit de kwaliteit van het politiewerk ten goede, in vergelijking met de situatie zonder BVI-IB, en zorgt voor vergroting van

33 Onder de korpscheftaken vallen ook de Wet particuliere beveiligingsorganisaties en recherchebureaus (Wpbr) en de Wet explosieven voor civiel gebruik (Wecg). (IJV, 2022, p. 3) De oorsprong van de naam ‘Verona’ is ons niet bekend geworden.

34 Initieel bekend als Basisvoorziening Informatie Integrale Bevraging (BVI-IB) (Smits et al., 2012).

het werkplezier' (ibidem, p. 11). Sinds 1 januari 2013 kunnen politiemensen BV-IB bevragen via een BlackBerry-telefoon of de dataterminal in de auto (Orion+). In recent politiewerk raadplegen de politiemensen BV-IB met hun Samsung telefoon via de app MEOS (Mobiel Effectiever Op Straat). Het aantal bevragingen dat de politie op jaarbasis verricht, is lastig exact vast te stellen maar voor 2013 komen Smits et al. (2014) op ruim 24 miljoen bevragingen en in 2016 is dat 38 miljoen.³⁵ We noemen deze getallen enkel als indicatie van de frequentie van het gebruik. Ook in onze observaties zien we dat politiemensen BV-IB veelvuldig raadplegen. Ons onderzoek gaat verder niet over de frequentie van gebruik maar over wat de informatie betekent voor de aard van het werk.

We noemden hierboven onder a. tot en met e. enkele via BV-IB bevraagbare registers. Die opsomming weerspiegelt wat we vooral gebruikt zagen worden, maar er is meer. Smits et al. noemen negentien registers die aan BV-IB zijn gekoppeld, te weten zes regionaal georiënteerde registers, negen nationale registers en vier internationale registers (2014, p. 47). Voor zover ook andere dan de onder a. tot en met e. genoemde registers een rol spelen komt dat in hoofdstuk 6 aan bod.

Wanneer politiemensen bijvoorbeeld een naam invoeren in MEOS, krijgen ze een overzicht van de registers waarin die naam voorkomt. Bij veel namen komen 'RDW' en 'GBA' als resultaat retour. De meeste mensen komen immers voor in de GBA en veel van hen hebben een voertuig op hun naam staan. Bij iemand met een strafblad bevat het resultaat ook 'SKDB'. Door vervolgens op een aangegeven register te klikken, krijgen de politiemensen de betreffende informatie uit dat register.

Behalve tot deze registers hebben politiemensen toegang tot diverse andere politie-interne digitale informatiebronnen. Speciaal voor de noodhulp is de meldingenlijst van BlueSpot Monitor: een overzicht van meldingen van het Operationeel Centrum (OC). Die lijst toont de actuele meldingen plus welke politie-eenheden aan welke meldingen zijn gekoppeld en dus belast zijn met het behandelen ervan. Andere politie-interne digitale informatiebronnen zijn bijvoorbeeld de bereikbaarheidsgids, dienstrooster, gewijzigde werkinstructies, een selectie van nieuwsberichten van intranet, instructiefilmpjes, de 'koude briefing', werkopdrachten en handelingssuggesties. Naast politie-interne digitale informatiebronnen hebben politiemensen uiteraard via hun telefoon toegang tot algemene bronnen zoals Google Maps en reguliere zoekmachines op internet.

De informatie uit politie-interne digitale bronnen kan langs verschillende wegen tot de politiemensen komen. De politiemensen kunnen zelf de bevraging hebben gedaan en het resultaat krijgen. Ook kan het OC en/of het op het OC gesitueerde *Real Time Intelligence Center* (RTIC – politiemensen zeggen 'ertik') de bevraging hebben gedaan en

35 Tweede Kamer, 22-06-2016, publicatietype Bijlage, nummer 'blg-774892'.

het resultaat aan de politiemensen op straat doorgeven. Het kan natuurlijk ook een andere collega zijn die een bevraging deed en het resultaat aan de politiemensen doorgeeft. De politiemensen op straat hebben verschillende apparaten voor hun informatiewerk: in de auto zijn twee schermen boven elkaar gemonteerd: onder de Mobiele Data Terminal (MDT of 'Orion') voor het doen van bevragingen en boven CityGIS voor navigatie. Buiten de auto dragen de politiemensen een portofoon bij zich alsook een Samsung Galaxy S21³⁶ diensttelefoon. Niet zelden dragen ze bovendien een tweede portofoon en dikwijls ook nog een privételefoon. De MDT en de S21 bieden wat het opvragen van informatie aangaat ongeveer dezelfde mogelijkheden. De S21 is bedoeld voor het werk op straat, wat vooral spreekt uit de applicatie MEOS.

Het voert te ver om alle opties van de S21 hier te behandelen. Dit apparaat biedt toegang tot BV-IB, en dus alle hiervoor genoemde registers, en biedt ook toegang tot de andere politie-interne digitale informatiebronnen. Het startscherm biedt meer dan twintig apps, te activeren door te klikken op de tegel met het icoontje van die app. Niet alle politiemensen hebben dezelfde apps op hun startscherm geïnstalleerd. De typische politiestraatwerk-app MEOS start met een 2 x 4-tabel. Vier van de acht tegels hebben betrekking op het uitvoeren van controles en gaan over personen, vervoermiddelen, locaties en goederen. Bij een controle kan een paspoort of rijbewijs worden gescand, maar de politiemensen kunnen ook iemands naam intikken of iemands KENO-code³⁷. Ook kentekenplaten kunnen worden gescand of handmatig ingevoerd. De andere vier MEOS-tegels gaan niet zozeer over het uitvoeren van een controle maar hebben betrekking op werkprocessen. Ze gaan over multimedia (bijvoorbeeld een foto uploaden), het schrijven en afhandelen van een bekeuring, het terugzoeken van eerdere MEOS-activiteiten van deze gebruiker, en over het opzoeken van meldingen of er zelf een maken. Een bevraging via MEOS loopt via BV-IB en maakt dus steeds gebruik van de eerdergenoemde registers.

MEOS is een landelijke applicatie en dus voor alle politiemensen aan alle basisteams gelijk. CityGIS en de MDT zijn ook gestandaardiseerde voorzieningen. Toch zijn er ook lokale verschillen als het om de informatievoorziening gaat. Met name is niet gestandaardiseerd hoe basisteams hun politiemensen voorzien van informatie over aandachtspunten in het eigen werkgebied en over hoe zij geacht worden met die aandachtspunten om te gaan. In hoofdstuk 5 komen we daarop terug.

36 Dat was ten tijde van ons veldwerk de standaard.

37 Een KENO-code ontstaat door het achter elkaar plaatsen van de eerste vier letters van iemands achternaam, de eerste letter van diens voornaam en de laatste twee cijfers van diens geboortjaar.

3.4 Juridische en ethische context van informatiegebruik

Informatiegebruik in het politiestraatwerk wordt gekaderd door juridische normen en ethische overwegingen. Het juridisch en ethisch kader waarbinnen informatie in het politiestraatwerk wordt gebruikt, lichten we hierna kort toe.

3.4.1 *Juridisch kader: de Wet politiegegevens*

Het juridisch kader rondom informatiegebruik wordt in het geval van politiewerk niet gevormd door de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), maar door de Wet politiegegevens (Wpg). Tegelijkertijd met de AVG werd EU-Richtlijn 2016/680 uitgevaardigd, die betrekking heeft op het verwerken van gegevens in het kader van politieke en justitiële activiteiten. Deze richtlijn is in Nederland geïmplementeerd in de Wpg die, krachtens artikel 1, betrekking heeft op de verwerking van gegevens in het kader van de uitoefening van de politietaak als bedoeld in artikel 3 en 4 Politiewet. Sommige taken van de politie zijn expliciet uitgesloten van de werking van de Wpg. Dit geldt voor: de uitvoering van de Wet administratieve handhaving verkeersvoorschriften (Wahv) en taken op grond van de Vreemdelingenwet (zie artikel 1 onder a Wpg). Daarop is de AVG van toepassing.

In de kern lijkt de Wpg op de AVG. Net als bij de AVG is het beginsel van doelbinding het belangrijkste uitgangspunt. Dat beginsel houdt in dat politiegegevens slechts mogen worden verwerkt voor zover dit noodzakelijk is voor het doel waarvoor ze worden verwerkt. De doelen van het politiewerk worden nader uitgewerkt in de Wpg. Het politiestraatwerk zoals wij dat hebben geobserveerd, valt vrijwel uitsluitend onder artikel 8 Wpg, dat betrekking heeft op de uitvoering van 'de dagelijkse politietaak'. Ook andere uitgangspunten van de Wpg komen overeen met die van de AVG. Zo geldt dat er niet meer gegevens dan nodig mogen worden verwerkt (dataminimalisatie) en dat de gegevens juist en volledig moeten zijn (zie artikelen 3 en 4 Wpg).

De Wpg verschilt van de AVG wat betreft transparantie. Net als in de AVG is ook in de Wpg een transparantiebeginsel opgenomen (artikel 24a en 24b Wpg). Dit geldt echter niet indien daardoor het opsporingsbelang of een ander strafrechtelijk belang te veel in het gedrang zou komen (artikel 24a (3) jo. artikel 27). Dit heeft ook invloed op de rechten van betrokkenen. Er is een recht op inzage (artikel 25 Wpg) en een recht op rectificatie en vernietiging van politiegegevens (artikel 28 Wpg). Maar ook deze rechten mogen worden beperkt in het opsporings- of ander strafrechtelijk belang (artikel 27 Wpg).

Politiegegevens kunnen alleen vanwege een zwaarwegend algemeen belang worden verstrekt aan derden. De politie mag, indien nodig, bijvoorbeeld gegevens delen met het Openbaar Ministerie, de burgemeester en inlichtingen- en veiligheidsdiensten (artikelen 16 en 17 Wpg). Ook mag de politie structureel gegevens delen met personen of instanties die die gegevens nodig hebben om hun taak uit te oefenen (artikel 18 Wpg).

In het Besluit politiegegevens is aangegeven om welke personen en instanties het gaat. Dit zijn onder andere de Raad voor de Kinderbescherming, de reclassering, de stichting Slachtofferhulp Nederland, de Dienst Wegverkeer en de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND). Daarnaast kunnen incidenteel gegevens worden verstrekt aan andere personen en instanties (artikel 19 Wpg). Denk bijvoorbeeld aan het verstrekken van politiegegevens aan het slachtoffer van een strafbaar feit in verband met het vorderen van een schadevergoeding. Artikel 20 Wpg creëert de mogelijkheid tot het verstrekken van gegevens voor samenwerkingsverbanden. Het gaat dan bijvoorbeeld om samenwerking met personen of instanties in het kader van de preventie van criminaliteit. Tot slot kunnen politiegegevens worden verstrekt ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek (artikel 22 Wpg). In artikel 7 van de Wpg is een geheimhoudingsplicht opgenomen die niet alleen geldt voor degenen die politiegegevens verwerken, maar ook voor degenen aan wie ze verstrekt worden.

3.4.2 *Ethisch kader: balans tussen de waarden privacy, transparantie, autonomie en veiligheid*

Vanuit ethisch oogpunt beschermen de hiervoor beschreven bepalingen uit de Wpg twee belangrijke morele waarden, te weten: privacy, oftewel de persoonlijke levenssfeer en transparantie. Hierbij moet aangetekend worden dat transparantie vanuit moreel oogpunt meestal niet wordt gezien als een waarde op zich, maar als een belangrijke voorwaarde voor de bescherming van andere waarden. Immers, als voor mensen niet transparant is welke morele waarden op het spel staan, kunnen zij die ook niet beschermen (Brey, 2010). In de strafrechtelijke context, zo blijkt eveneens uit de Wpg, moeten deze waarden steeds afgewogen worden tegen een andere waarde, namelijk: veiligheid. In het politiewerk kan het cruciaal zijn om bepaalde informatie over iemand te delen, en daarmee de privacy van die persoon te schenden, om de veiligheid van politiemensen, de persoon zelf of de samenleving als geheel te waarborgen. Het kan om diezelfde redenen cruciaal zijn om niet transparant te zijn over welke gegevens men over iemand verwerkt. De Wpg staat dit ook toe. Maar in de afweging tussen privacy, transparantie en veiligheid kunnen morele dilemma's ontstaan, dat zijn situaties waarin niet duidelijk is welke waarde het zwaarst moet wegen.

De snelle ontwikkelingen op het gebied van informatie- en communicatietechnologie (ICT) brengen nieuwe dilemma's met zich mee op dit gebied (Floridi, 2010, preface; EU-Richtlijn 2016/680, overweging 3). Door het gebruik van ICT worden steeds meer gegevens over mensen gegenereerd (Spithoven & Van de Pas, 2020), verwerkt (EU-Richtlijn 2016/680, overweging 3), gekoppeld en geanalyseerd, ook binnen de politieorganisatie (WRR, 2016). Door de koppeling van databronnen kan informatie sneller worden gevonden en kunnen patronen worden ontdekt die met menselijke vaardigheden niet, of niet volledig, zichtbaar zouden worden (Schuilenburg & Soudijn, 2021). Dat kan bijdragen aan de veiligheid, maar ook nieuwe privacyrisico's met zich meebrengen. Die komen in dit geval niet zozeer voort uit de toegang tot losse gegevens

over mensen, waartegen de Wpg beschermt, maar vooral uit de mogelijkheid om conclusies te trekken uit de optelsom van gegevens over een bepaalde groep mensen op basis van correlaties (Stevens et al., 2021), waardoor de privacy van die groep als geheel onder druk komt te staan (Mittelstadt, 2017).

Ook de waarde gelijkheid, of non-discriminatie, kan in de knel komen. Data en de analyse daarvan zijn niet neutraal; de verzameling en analyse daarvan gaat gepaard met menselijke keuzes (Kool et al., 2015). Daardoor kunnen onregelmatigheden en afwijkingen in de gebruikte datasets (bias) ontstaan die nadelig zijn voor bepaalde groepen in de maatschappij (WRR, 2016). Er bestaat dan een reëel risico dat op basis van bias beslissingen worden genomen die discriminerend zijn (Giest & Grimmeli-huijsen, 2020).

Een andere waarde die onder spanning kan komen te staan door datakoppeling en -analyse is autonomie. Een gebruikelijke omschrijving van autonomie is de vrijheid om zelf beslissingen te nemen, zonder invloed van buitenaf (Dworkin, 2015). Nu steeds meer gegevens over steeds grotere groepen burgers, verdacht en niet verdacht, worden verzameld en geanalyseerd, kunnen burgers zich genoodzaakt voelen om hun gedrag aan te passen omdat ze buiten beeld willen blijven (WRR, 2016). Ze zijn dan dus niet meer geheel vrij om hun eigen beslissingen te nemen, maar worden daarin beïnvloed door een externe factor. De autonomie van politiemensen kan eveneens onder druk komen te staan. Hun discretionaire ruimte kan verminderen indien zij steeds meer door data gestuurd worden in hun werk en steeds minder over mogen laten aan hun eigen beoordelingsvermogen (Stol, 1996; Terpstra & Salet, 2020). Stol (1998, p. 1) heeft het in dit verband over ‘informatietechnologie in het spanningsveld van controle door en over agenten’ en concludeert na een analyse van registratiegedrag dat ‘de politieregistratie in de ogen van agenten eerder een instrument is voor chefs voor controle over henzelf dan een instrument voor henzelf voor controle over burgers’ (ibidem, p. 13).

Kort samengevat wordt informatiegebruik in het politiestraatwerk dus ook gekaderd door ethische overwegingen met betrekking tot de waarden privacy, transparantie, autonomie en veiligheid. Die laatste waarde moet voortdurend tegen de andere waarden worden afgewogen. In die afweging kunnen ethische dilemma’s ontstaan.

3.5 Kennismaking met de noodhulp

3.5.1 *Mensen en rollen in de noodhulp*

De hoofdpersonen in ons onderzoek zijn de politiemensen die de noodhulp verrichten: de bestuurder P1 en de rijder P2. Dat zijn meestal politiemensen met de rang van agent of hoofdagent. De politiemensen bij wie we opstapten, waren voor ons zichtbaar als jongere of oudere politiemensen, als mannen en vrouwen en als politiemensen met of zonder kleur. We merkten op dat veel politiemensen bij wie we opstapten nog

niet echt lang bij de politie werkten. Ook zijn geregeld politiestudenten bijrijder in de noodhulp, als zij tenminste voldoende gevorderd zijn in hun opleiding en de bestuurder voldoende ervaring heeft. Politiestudenten die nog niet zo ver in hun opleiding zijn, kunnen wel meedraaien als derde persoon op de auto. We zagen, met andere woorden, dat de politie in deze periode (2022-2023) met een versnelde instroom bezig is om de (verwachte) uitstroom van politiemensen op te vangen. We kregen al met al de indruk van een relatief jonge groep.³⁸ Nu is de noodhulp ook niet de dienst waar politiemensen tot aan hun pensioen werken, een uitzondering daargelaten.

Vrouwen lijken wat aantallen betreft hun positie op de werkvloer te hebben verworven. Ze vormen niet langer zoals in het verleden een (duidelijke) getalsmatige minderheid. Politiemensen van kleur zijn ook geen uitzondering meer. Hoewel we daarover niet systematisch gegevens hebben bijgehouden, is de noodhulp in 2022-2023 volgens onze waarneming evident diverser dan in de twee eerdere periodes van dit onderzoek (1992-1993, 2001-2005). Verder ervoeren we verschillen tussen de teams. Aan het BT Veluwe vallei Zuid viel ons het aandeel vrouwen op. Tijdens één van de diensten noteerden we: 'In de avonddienst zijn nu Emmy, Evelien, Gwen, Chris en Rianna (de OpCo), dus vier vrouwen, onder wie de OpCo, en één man.'³⁹ Aan het BT Zuid-De Pijp viel juist het aandeel politiemensen van kleur op. Groningen-Noord hield naar onze indruk qua samenstelling zo ongeveer het midden tussen de andere twee.

In de noodhulp draaien niet zelden wijkagenten mee (brigadiers) of andere politiemensen met een bijzondere functie, zoals een politievrouw van de dierenpolitie. Sommigen zijn al relatief jong bij de politie begonnen en anderen zijn op latere leeftijd als 'zijinstromer' bij de politie gekomen en brengen dus ook andere werk- en levenservaringen mee. Eén keer troffen we een politievrijwilliger die meedraaide in de noodhulp.

Politiemensen in de noodhulp hebben frequent contact met een centralist van het OC – het operationeel centrum of ook wel meldkamer. Politiemensen zeggen 'het OC'. De taak van het OC is het inzetten van politie-eenheden bij meldingen en het coördineren van politie-inzet. De centralist van het OC is echter niet de leidinggevende van de politiemensen op straat, ook al spreken politiemensen wel over 'een opdracht' van het OC. Ondanks die terminologie zijn het inzetten van politiemensen en het hebben van lijnverantwoordelijkheid hier gescheiden. Hoewel politiemensen weleens kunnen mopperen op een beslissing of opdracht van het OC, hebben we niet meegemaakt dat de scheiding tussen 'opdrachten geven' en lijnverantwoordelijkheid tot een probleem leidde. Wanneer politiemensen al vragen hebben bij een beslissing van het OC, lossen ze dat met het OC op en gaan ze niet klagen bij hun direct leidinggevende. Box 3.1 geeft een voorbeeld van een subtiel samenspel tussen noodhulpeenheid en het OC.

38 Dit is een indruk, we hebben geen leeftijden genoteerd en we maken geen vergelijking met andere groepen of een landelijke leeftijdsopbouw. Ervaringsjaren hebben we wel genoteerd en die betrekken we verderop in dit hoofdstuk bij de analyse.

39 Niet de echte namen.

Box 3.1 Met vervolg na een inbraakalarm? (veldwerkaantekeningen)

Melding inbraakalarm bij een groot huis aan een park. Het zit goed in de hekken. Er doet niemand open, er is geen alarm te horen of te zien. P2 klimt over het hek en kijkt aan de zijkant en achterkant van het huis maar ziet nergens sporen van braak of iets dergelijks. Er staat achter het huis wel een auto. P2 voert het kentekennummer in in MEOS en krijgt de naam van de te naam gestelde. Die naam komt weer voor in BVH en daarin staat ook een telefoonnummer van die persoon. P2 belt dat nummer maar krijgt geen gehoor. P2 klimt weer terug over het hek. P2 meent dat ze nu op het WA moeten wachten. P1 meent echter dat als er geen schade of braaksporen zijn, ze kunnen vertrekken. Ze komen er niet uit. P1 lost het als volgt op. Ze zegt tegen de meldkamer dat er niets is aangetroffen en dat ze 'met uw toestemming weer met vervolg' willen. Meldkamer vindt dat goed. P1 tegen P2: 'De meldkamer gaat akkoord, en dan hebben zij dus toestemming gegeven om te vertrekken.' P1 heeft zelf ook ooit op de meldkamer gewerkt. Tegen P2: 'Je moet ze het gevoel geven dat zij de leiding hebben. Dus vragen of zij het goed vinden dat we vertrekken.' P2 zegt dat hij hiermee weer iets nieuws heeft geleerd.

De coördinatie van de noodhulp ligt bij de 'OpCo' – de operationeel coördinator. Als regel is dat een brigadier, soms vervult een politiemans of -vrouw met een andere rang die rol, bijvoorbeeld een ervaren hoofdagent of een inspecteur. De OpCo verblijft doorgaans op een vaste plek aan het politiebureau en heeft vanaf die plaats verbinding met de politiemensen op straat. Vanuit de noodhulpauto gezien is de OpCo voor de politiemensen steeds bereikbaar voor vragen. Komen zij voor een ernstige situatie te staan, dan gaat de OpCo vaak ook ter plaatse om de politiemensen met ervaring te ondersteunen en zo nodig coördinerend op te treden. Box 3.2 laat iets zien over de verhoudingen in het noodhulpwerk.

Box 3.2 Hoe reageren op een overvalalarm om 04:30 uur? (veldwerkaantekeningen)

Het is 04:30 uur. Melding: ingeschakeld overvalalarm bij de Winkel. Er is een vrachtwagen weggereden. Graag [locatie] positie innemen. Ter plaatse zijn vier politieauto's waaronder de OpCo. Het wachten is nu op een burgereenheid die kan gaan kijken bij de Winkel. P1 stoort zich aan de regie van de meldkamer, want de kans op een gijzeling is nihil, gezien het tijdstip (er is namelijk geen personeel aanwezig). Dus waarom wachten en niet oprijden? Hij zegt dat tegen de meldkamer. Even later geeft de meldkamer door dat de eenheden kunnen oprijden. P1 later: 'Bijna zeker dat dit geen blauwe is op het OC.' Er is nergens braakschade te bekennen. Binnen is niets te zien. De politie gaat weer.

Gezien de melding ligt voor P1 niet een overval maar een bedieningsfout bij de bevoorrading voor de hand. P1 stelt bij het OC hierover een vraag, en stelt daarmee dus de inzetstrategie van het OC ter discussie. P1 benadert hiermee dus niet de OpCo, die eveneens ter plaatse is. Het illustreert dat het samenspel tussen OC, noodhulppolitie-

mensen en OpCo door betrokkenen subtiel, of wellicht beter gezegd deels langs ongeschreven regels, wordt vormgegeven.

Bij werkelijk grote of impactvolle gebeurtenissen komt behalve de OpCo als regel ook de 'OvD' – de officier van dienst – ter plaatse, vooral als het gaat om gebeurtenissen waarbij meerdere hulpdiensten zijn betrokken, zoals een grote brand of een groot ongeval. De OvD is geen 'coördinator' maar leidinggevende. De OvD is een (hoofd)inspecteur en heeft niet alleen meer bevoegdheden dan de OpCo maar is als 'OvD-politie' ook het eerste aanspreekpunt voor de OvD's van andere hulpdiensten, bijvoorbeeld voor een 'motorkapoverleg'.⁴⁰ Gebeurtenissen waarbij een OvD ter plaatse komt, hebben we slechts enkele keren meegemaakt, bijvoorbeeld bij een brand in een pizzeria en een vermissing langs de waterkant.

Bij het OC is het RTIC gevestigd, aan welk onderdeel we reeds aandacht besteedden in paragraaf 1.3.5 vanwege haar rol in de informatievoorziening van de politiemensen op straat. Het RTIC voorziet de politiemensen op straat van informatie na een melding, althans als achtergrondinformatie bij die melding relevant lijkt. Bij een eenvoudige aanrijding bijvoorbeeld is dat niet het geval. Heeft het RTIC wel informatie bij een melding, dan staat die informatie idealiter meteen bij de melding op het scherm in de auto; er kan ook zoiets staan als 'RTIC zoekt' of 'RTIC nee'. Er is geen spraakcontact tussen de politiemensen op straat en medewerkers van het RTIC. De politiemensen kunnen natuurlijk aan het OC vragen of het RTIC iets voor hen wil opzoeken, maar daar hebben we geen voorbeelden van. In hoofdstuk 6, dat gaat over politiestraatwerk in informatieperspectief, komt het RTIC weer aan bod.

Tijdens de noodhulp hebben P1 en P2 een onderlinge rolverdeling. P1 is de bestuurder en heeft als hoofdtaak de veiligheid in het verkeer. Daarnaast observeert P1 wat er in de omgeving gebeurt en doet mee als er moet worden uitgekeken naar iets of iemand, of overlegt met P2 over hoe ze een kwestie zullen gaan aanpakken. P2 heeft tijdens het rijden als hoofdtaak om mee te kijken met het verkeer (is het rechts vrij?) in verband met de veiligheid, en tegelijk als hoofdtaak om te zorgen voor de verbindingen, het bedienen van de twee computerschermen in de auto en het opzoeken van informatie. Tevens observeert P2 de omgeving en voert overleg met P1. Wanneer zij uit de auto zijn en optreden, verdelen zij de rollen naar omstandigheden. Vaste prik is dat wanneer er sprake is van een gebeurtenis met twee partijen (bijvoorbeeld bij een aanrijding of ruzie) zij zich eerst elk met één van de partijen bezighouden, waarna zij overleggen.

40 'Motorkapoverleg' schept het beeld van commandanten die op straat naast een van hun dienstvoertuigen, of wellicht leunend over de motorkap, informeel afstemmingsoverleg voeren. De term betekent inderdaad informeel overleg tussen de officieren van dienst van tegelijk optredende hulpdiensten (politie, brandweer, GGD) tijdens grotere incidenten waarbij nog geen formeel Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijdingsprocedure (GRIP) in het leven is geroepen.

Tot zover een korte schets van de personen die een rol spelen in de noodhulp en hoe hun rollen op hoofdlijnen zijn verdeeld. Hierna behandelen we enkele aspecten van de noodhulpcultuur.

3.5.2 *Enkele aspecten van noodhulpcultuur*

Noodhulpwerk is actiegericht. Politie mensen zijn doeners. Aanpakkers. De politie mensen in de noodhulp hopen vóór alles op ‘een mooie melding’. Dat zijn meldingen met actie, liefst resulterend in een (ook weer) ‘mooie aanhouding’. Voorbeelden van mooie meldingen zijn heterdaadjes (‘er wordt nu ingebroken bij (...)’) of achtervolgingen (bijvoorbeeld ‘met ANPR is een gestolen auto gesignaleerd en die die rijdt nu richting (...)’). De bijrijder in de noodhulp bekijkt dan ook geregeld op de diensttelefoon de lijst met actuele meldingen, om te zien of daar iets bij is waarbij ze kunnen helpen.

De term ‘mooie melding’ is misleidend want ‘mooi’ betekent hier wat anders dan ‘fijn’ of ‘prettig’. Dit is ‘mooi’ in de zin van ‘we hebben echt politiewerk kunnen doen’, liefst met een bevredigend resultaat. Een ‘mooie melding’ in politietermen kan dus ook een melding zijn waar menselijk leed een rol speelt, als het politiewerk dat die melding vergt maar het karakter heeft van actieve misdaadbestrijding of doortastende hulpverlening. Aldus past ook in deze categorie een deur forceren omdat een bewoner is vermist. Een melding over een gesignaleerd persoon die bij andere politie mensen was weggevlucht, leidde tot een zoektocht in en om een winkelcentrum, waar P1 en P2 aan meededen. Na enige tijd gaf het OC het bericht door dat de gezochte persoon was gevonden en door collega’s was aangehouden. P1 en P2 beëindigen hun actie en lopen terug naar de auto. P1 was zeer te spreken over deze melding want dit was nu politiewerk met ‘veel plezier en weinig papier’.

Tegenover de zojuist genoemde soort meldingen staan meldingen waarbij geen serieuze actie wordt gevraagd maar die vooral bestaan uit routinehandelingen en/of papierwerk. Het ophalen van een winkeldief is daarvan een voorbeeld bij uitstek. De verdachte is al aangehouden, het komt er voor de politie mensen dan op aan de verdachte te controleren, met de juiste papieren over te brengen naar een cellencomplex en de winkeldiefstal administratief te verwerken. Vaak is daar veel tijd mee gemoeid, dus de politie mensen ontlopen zo’n melding graag als de gelegenheid daartoe zich voordoet. Ook meldingen ‘aanrijding zonder letsel’ zijn niet bepaald echt populair want dat zijn in principe niet meer dan verzekeringskwesties waarbij hoogstens een onenigheid moet worden beslecht of waarbij mensen moeten worden geholpen met het invullen van een schadeformulier.

De meeste meldingen bevinden zich tussen de twee zojuist genoemde uitersten. Meerdere meldingen in die middencategorie tijdens één dienst zorgen er samen voor dat politie mensen aan het einde van de dienst kunnen zeggen dat ze ‘lekker hebben gewerkt’ of ‘lekker bezig zijn geweest’. Het kan dan gaan om optreden bij problemen

tussen mensen, verdachte situaties of het aantreffen van gestolen goederen. Meer over de inhoud van het werk komt aan bod in hoofdstuk 4.

Behalve ‘rijden op meldingen’ ondernemen politiemensen ook eigen initiatieven. Een noodhulpmotto in dat verband is: ‘Je moet er zelf wat van maken.’ Politiemensen tonen zich dan controlegericht. Frequent gebruiken ze de MDT of hun diensttelefoon om met name kentekens te controleren. Ook houden ze geregeld een bestuurder staande en controleren dan het voertuig en de persoon. De politiemensen controleren behalve voertuigen en personen ook locaties, met name drukke locaties waar ze hun aanwezigheid tonen (bijvoorbeeld stadscentrum, raamprostitutie) of juist achteraflocaties zoals parkeerplaatsen, stille weggetjes of industriegebieden, waar ze misdrijven (bijvoorbeeld drugshandel, diefstal) of samenscholende personen vermoeden. Toezicht houden en controles uitvoeren zit de politiemensen in het bloed. Dat laatste geldt overigens net zo voor hulp verlenen, maar dat doen politiemensen niet vaak buiten een melding om.

De politiemensen in de noodhulp zijn ‘de baas op straat’. Als zij arriveren, bepalen zij hoe het verder loopt. Dat is de norm in de noodhulpcultuur, maar in feite houden de politiemensen binnen hun handelingskaders en -mogelijkheden wel degelijk rekening met de vragen, voorkeuren of emoties van betrokken burgers. Maar zij laten zich door anderen niet vertellen wat ze moeten doen. Tegelijk komt het ook eigenlijk niet voor dat burgers dat proberen. Dat zij ‘de baas zijn op straat’ wordt de politiemensen dus doorgaans ook gegund, en daarmee bevestigd. Een verdachte of iemand die wordt gecontroleerd, werkt weleens tegen natuurlijk, maar iemand in die positie vertelt de politiemensen niet wat ze moeten doen. Voor anderen geldt dat de politiemensen een situatie komen oplossen die zij zelf niet tot een goed einde kunnen brengen, dus ook dan kunnen de politiemensen zonder problemen hun aanpak volgen. In één geval werd deze stilzwijgende overeenkomst doorbroken (en daarmee expliciet gemaakt): het in paragraaf 2.2.5 beschreven voorval waarin een burger ‘u wordt bedankt’ tegen de politiemensen zegt (direct boven box 2.8).

Politiemensen in de noodhulp zijn gericht op het nemen van de eerste maatregelen, dus maatregelen die op dat moment het probleem voldoende oplossen. Zij doen liever niet wat andere instanties horen te doen, of wat burgers zelf kunnen doen (zie ook paragraaf 2.2.5). Dat heet in de taal van de politiemensen ‘van je af organiseren’.⁴¹ Dat wegen de politiemensen dan wel af tegen de behoefte die iemand heeft aan acute hulp en tegen de tijd die het hen kost wanneer ze moeten wachten tot een ander het werk heeft gedaan. Politiemensen zijn het niet altijd met elkaar eens over waar de grens ligt en hoever hun inzet of hulpverlening moet gaan. Soms is het hen duidelijk. Een dxi waarin een zwerver zou liggen slapen, is niet afgesloten en ligt vol drankblikjes en an-

41 Dit verduidelijkte een politieman ons eens door met zijn armen de schoolslag te doen, daarmee uitbeeldend dat je de dingen ‘opzij moet duwen’ – dus ‘van je af’ en in de richting van iemand of instantie die het oppakt.

dere troep. De zwerver is vertrokken. De politiemensen vertrekken weer: 'Het bouwbedrijf moet er maar een slot op zetten.' De beheerder van een wooncomplex meldt een wrak op een parkeerplaats. De politiemensen bekijken de auto. P2: 'Dit is zeker geen wrak, maar er zijn wel twee banden helemaal leeg.' P1: 'Dit moet de beheerder zelf oplossen. Hij kan een mail sturen aan alle bewoners, daar hebben ze een mailgroep voor. Als dat niks oplevert, kan hij de auto laten afslepen.'

Gaat het om een strafbaar feit dan kunnen de politiemensen de kwestie zelf afhandelen (bijvoorbeeld een bekeuring geven, iemand aanhouden) of iemand verwijzen voor het doen van een aangifte. Bij een niet-strafrechtelijk probleem dat meer aandacht verdient, zoals een eenzame zieke of een burenruzie, is het voor de politiemensen zaak om de betrokken personen door te verwijzen of zelf iemand in te schakelen die voor verdergaande hulp kan zorgen, zoals een wijkagent, een arts, een buurtconciërge of een familielid. Soms schakelen de politiemensen nog tijdens de melding iemand in, zoals een familielid dat de zorg overneemt of een bedrijf dat een deur afdicht. Vaak bestaat het inschakelen uit het later aan het bureau sturen van een bericht aan de persoon of instantie die de zaak verder oppakt. Niet zelden is dat de wijkagent – die dan zelf nog eens een keer gaat kijken, óf het geval opneemt met netwerkpartners zoals de GGZ of een woningbouwvereniging. De afhandeling aan het bureau maakt geen deel uit van dit onderzoek, dus dat keert hierna niet meer terug.

4. Inhoud van de noodhulp

4.1 Kijken naar de inhoud van de noodhulp

De inhoud van de noodhulp typeren we door aan te geven welke aandelen de verschillende soorten gebeurtenissen in dat werk hebben. Bijvoorbeeld: de noodhulp in dit BT bestaat voor 32% uit verkeerszaken. Dat betekent: 32% van alle in die plaats geobserveerde gebeurtenissen is aan te merken als verkeerszaak. Binnen de categorie verkeer kennen we diverse soorten gebeurtenissen, zoals ‘aanrijding zonder gewonden’ en ‘verkeer regelen’. Het straatwerk kan dan bijvoorbeeld uit 2% ‘aanrijdingen zonder letsel’ bestaan. Door op deze wijze aan te geven waaruit het straatwerk bestaat, ontstaat een *profiel* van het werk dat toont waarop nadruk ligt. Bijlage 6.1 toont bijvoorbeeld hoe het straatwerk is verdeeld over de zeven categorieën verkeerscontrole, misdrijf, overige rechtshandhaving, ordehandhaving, hulp situaties, netwerken en overige gebeurtenissen. De bijlage toont onder meer dat van alle geobserveerde gebeurtenissen het percentage verkeerscontroles in ‘Amsterdam 2023’ ligt op 39,2, in ‘Groningen 2022’ op 44,1 en in ‘Wageningen 2022’ op 39,5. Over de drie plaatsen samen gezien, dus in recent Nederlands politiestraatwerk, is het aandeel verkeer 41,2%.

Deze benadering focust niet op de tijdsbesteding van de politiemensen (bijvoorbeeld ‘x% van de tijd wordt aan verkeerszaken besteed’) omdat onze methode ontwikkeld is om te reflecteren op de inhoud van het werk en niet om te focussen op hoe politiemensen hun tijd besteden. Op deze benadering maken we in één uitzondering en wel meteen hierna in paragraaf 4.2. In paragraaf 4.2.1 kijken we naar aantallen gebeurtenissen per uur, om bij wijze van achtergrond enig zicht te hebben op de aantallen waarover het gaat en de ontwikkelingen daarin. In paragraaf 4.2.2 kijken we naar hoeveel van hun tijd de politiemensen bezig zijn met het optreden bij een gebeurtenis en hoeveel ‘ongebonden tijd’ er daarna nog resteert. Dat geeft enig zicht op de ruimte die er is voor een discussie over veranderingen of voor aanvullende beleidsprioriteiten.

4.2 Burger- en politie-initiatieven

4.2.1 Aandelen en aantallen

Er zijn burger- en politie-initiatieven. Bij burgerinitiatieven neemt een burger contact op met de politie, via de meldkamer, het politiebureau of op straat door politiemensen

te benaderen. Burgerinitiatieven noemen we hierna ook wel meldingen. Bij politie-initiatieven komen politiemensen uit eigen beweging in actie of op verzoek van een collega, dat laatste bijvoorbeeld om een USB-stick met camerabeelden terug te brengen aan een aangever. We observeerden het werk op straat en dat is dan ook ons perspectief. Bij een politie-initiatief hebben we derhalve niet geredeneerd dat aan de actie van de politiemensen (bijvoorbeeld het terugbrengen van de USB-stick) van oorsprong een burgerinitiatief ten grondslag lag (bijvoorbeeld een aangifte). We hebben enkel geregistreerd wat we waarnamen: de aanleiding tot dit contact is dat de politiemensen de USB-stick terugbrengen (het is dus een politie-initiatief). Zo voorkomen we dat we bij elke gebeurtenis zouden moeten uitzoeken waar de oorzaak-gevolgketen eindigt (achter de aangifte kan immers weer een politie-initiatief liggen in de vorm van een advies om aangifte te doen enzovoort). Tabel 4.1 toont welk aandeel van de gebeurtenissen een politie-initiatief is. De tabel bevat de bevindingen voor de drie plaatsen waar we recentelijk observeerden en ter vergelijking eveneens de bevindingen uit dezelfde plaatsen uit de periode 1992-1993 en de periode 2001-2005.

Een kort methodisch intermezzo is hier op zijn plaats. Tabel 4.1 toont de percentages politie-initiatief in de drie onderzoeksperiodes voor de teams in Amsterdam, Groningen en Wageningen. Van elk percentage is steeds getoetst of dat significant verschilt van het bijbehorende *rand*percentage, dat dus betrekking heeft op het totaal van die kolom of rij, en dat dus een gemiddeld percentage aangeeft. We toetsen streng. Ten eerste hanteren we een grenswaarde van $p < .01$ in plaats van de vaak gebruikte $p < .05$. Ten tweede verkleint het toetsen van een verschil tussen een waarde en een gemiddelde dat mede is gebaseerd op diezelfde waarde de kans op het vaststellen van een verschil. Met andere woorden, we toetsen dus niet van alle waarden welke onderling verschillen, we toetsen van elke waarde of die verschilt van het betreffende totaal (kolom of rij). Deze strengheid is omdat we zicht willen krijgen op de echt opvallende zaken. In een benadering die ruim dertig jaar (ontwikkelingen in) politiewerk bestrijkt, is het nu eenmaal niet doenlijk om kleine verschillen te verklaren vanuit nuances. Het is, zo zal blijken, zelfs niet eenvoudig om alle verschillen die we op deze strenge wijze vaststellen nu, jaren later, nog van een sluitende verklaring te voorzien. Toch biedt de historische vergelijking op hoofdlijnen, zoals we gaandeweg zullen zien, vaak wel duidelijke patronen.

Tabel 4.1 Aandeel politie-initiatief (%Pol.ini) van alle gebeurtenissen in de noodhulp

	1992-1993		2001-2005		2022-2023		Totaal	
	N	%Pol.ini	N	%Pol.ini	N	%Pol.ini	N	%Pol.ini
Amsterdam	271	48,0	214	50,5	194	47,9	679	48,7
Groningen	223	# 40,8	230	46,1	220	54,1	673	47,0
Wageningen	296	# 67,2	199	53,8	151	61,6	646	# 61,8
Totaal	790	53,2	643	49,9	565	54,0	1.998	52,4
*: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$). #: significant verschil met 'totaal' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$ of ## $p < .001$). NB: de drie plaatsen binnen 2022-2023 verschillen geen van drieën van elkaar ($p < .01$)								

Het aandeel politie-initiatief ligt in 2022-2023 over de drie plaatsen gezien even boven de helft (54,0%). Geen van de drie afzonderlijke plaatsen wijkt in 2022-2023 van dat gemiddelde percentage af. Over het totaal van de periodes gezien is het aandeel politie-initiatief in Wageningen (61,8%) significant groter dan het percentage over het totaal (52,4%).⁴² Vooral het aandeel politie-initiatieven in 1992-1993 is groot in Wageningen (67,2%). Verderop zullen we zien dat dit komt door de destijds sterke nadruk op verkeerscontroles en het schrijven van bekeuringen voor verkeersovertredingen.

Om een beter beeld te krijgen van politiestraatwerk, en van het materiaal waarop dit onderzoek is gebaseerd, geven we in tabel 4.2 een overzicht van het *aantal* gebeurtenissen per uur, onderscheiden in politie- en burgerinitiatieven.⁴³

Tabel 4.2 Aantal gebeurtenissen per uur: politie-initiatief, burgerinitiatief en alle gebeurtenissen, in tijdvak 1992-1993 (T1), tijdvak 2001-2005 (T2) en tijdvak 2022-2023 (T3) en het totaal over de drie periodes (TOT)

	Politie-initiatief				Burgerinitiatief				Alle gebeurtenissen			
	T1	T2	T3	TOT	T1	T2	T3	TOT	T1	T2	T3	TOT
Amsterdam	1.3	1.5	1.0	1.3	1.4	1.5	1.1	1.3	2.8	3.0	2.0	2.6
Groningen	1.3	1.2	1.3	1.3	1.9	1.4	1.1	1.4	3.1	2.5	2.5	2.7
Wageningen	2.0	1.3	1.2	1.5	1.0	1.1	0.8	0.9	3.0	2.3	2.0	2.5
Totaal	1.6	1.3	1.2	1.3	1.4	1.3	1.0	1.2	3.0	2.6	2.2	2.6

⁴² $z=4,17$; $p < .001$.

⁴³ Bijlage 6.2 bevat een overzicht van de aantallen in de observaties geobserveerde uren politiestraatwerk en het in die uren geobserveerde aantal politie-initiatieven en burgerinitiatieven.

Over het totaal van de drie plaatsen is de reeks voor alle gebeurtenissen van oud naar recent (rechtsonder in tabel 4.2): 3,0 gebeurtenissen per uur in 1992-1993 (P1), 2,6 in 2002-2005 (P2) en 2,2 in 2022-2023 (P3). Deze neergaande trend doet zich, wederom over het totaal van de drie plaatsen gezien, ook voor bij politie-initiatieven (1.6 – 1.3 – 1.2). Bij burgerinitiatieven toont 2022-2023 ook minder gebeurtenissen dan in de twee eerdere periodes (1.4 – 1.3 – 1.0). We gebruiken een ANOVA-test⁴⁴ om de verschillen te toetsen. Per dienst bepaalden we daarvoor het gemiddeld aantal gebeurtenissen per uur.⁴⁵ We toetsen enkel over het totaal (Amsterdam, Groningen en Wageningen samen) en niet voor de drie plaatsen afzonderlijk, daar in elke periode het aantal waarnemingen (diensten) per plaats ruim onder de dertig ligt (15 tot 23; bijlage 4). Uit de analyse volgt:

- het gemiddeld aantal *gebeurtenissen* per uur ('*alle gebeurtenissen*') is in 2022-2023 significant lager dan gezien over de eerdere twee periodes samen ($F(1, 175)=15.77$; $p<.001$);
- het gemiddeld aantal *burgerinitiatieven* per uur is in 2022-2023 significant lager dan gezien over de eerdere twee periodes samen ($F(1, 175)=11.81$; $p<.001$);
- het gemiddeld aantal *politie-initiatieven* per uur is in 2022-2023 *niet* significant lager dan gezien over de eerdere twee periodes samen ($F(1, 175)=4.15$; $p=.043$).

Laten we de oudste periode achterwege, en vergelijken we dus enkel 2022-2023 met 2001-2005, dan volgt uit de analyse:

- het gemiddeld aantal *gebeurtenissen* per uur ('*alle gebeurtenissen*') is in 2022-2023 significant lager dan in 2001-2005 ($F(1, 175)=6.94$; $p=.009$);
- het gemiddeld aantal *burgerinitiatieven* per uur is in 2022-2023 significant lager dan in 2001-2005 ($F(1, 175)=8.17$; $p<.005$);
- het gemiddeld aantal *politie-initiatieven* per uur is in 2022-2023 *niet* significant lager dan in 2001-2005 ($F(1, 175)=0.93$; $p=.336$).

Kortom, in de hedendaags noodhulp (2022-2023) treden politiemensen per uur op straat *minder* vaak op bij burgerinitiatieven dan voorheen. Ook het aantal politie-initiatieven is minder maar niet significant minder dan voorheen, en dus zeker niet significant méér. Voor het minder aantal meldingen zijn dus niet meer politie-initiatieven in de plaats gekomen. Er is over het totaal gezien geen verband tussen aantallen meldingen en aantallen politie-initiatieven.⁴⁶ Ook in 2022-2023 bestaat zo'n verband niet.⁴⁷ Dus, er zijn minder meldingen per uur en niet méér politie-initiatieven.

44 Omdat we specifiek toetsen of 2022-2023 verschilt van de eerdere periodes gebruikten de een *One-way between-groups ANOVA with planned comparisons*.

45 Het gaat om (61+58+59) 178 diensten (bijlage 4). Alle veldwerkaantekeningen bevatten per dienst het aantal uur dat de onderzoeker op straat was alsook het aantal gebeurtenissen dat in die tijd is waargenomen. We hebben aldus 178 waarnemingen 'gemiddeld aantal gebeurtenissen per uur'.

46 $N=187$, Pearsons $r=-.142$, $p=.059$.

47 $N=59$, Pearsons $r=-.142$, $p=.285$.

Een mogelijk verklaring voor het vorenstaande is dat het optreden bij een burgerinitiatief meer tijd vergt dan voorheen en politiemensen daardoor ondanks minder meldingen toch niet meer tijd hebben voor eigen initiatieven. Vanaf 1993 (dus niet in periode P1) is van alle gebeurtenissen de tijdsduur vastgelegd en gecodeerd in vijf categorieën: 0-1 minuten, 1-5 minuten, 5-15 minuten, 15-16 minuten en 60 minuten of meer. We vergelijken de bevindingen uit 2001-2005 met die uit 2022-2023. Er zijn twee significante verschillen (tabel 4.3):

- van de burgerinitiatieven (meldingen) is het aandeel gebeurtenissen met een duur van 1-5 minuten in 2022-2023 significant kleiner dan in 2001-2005 ($z=-3.11$, $p=.002$);
- van de burgerinitiatieven (meldingen) is het aandeel gebeurtenissen met een duur van 15-16 minuten in 2022-2023 significant groter dan in 2001-2005 ($z=4.27$; $p<.001$).

Dat het aantal meldingen dat een koppel behandelt per uur in 2022-2023 kleiner is dan voorheen zou dus (gedeeltelijk) kunnen komen doordat politiemensen in 2022-2023 *meer tijd besteden* aan meldingen, bijvoorbeeld omdat ze een ander soort meldingen te behandelen krijgen, omdat burgers mondiger zijn geworden, omdat ze hun werk uitgebreider doen of omdat ze per gebeurtenis meer tijd kwijt zijn met informatie opvragen en verwerken. Het onderste deel van tabel 4.3 toont dat de tijd die politiemensen besteden aan politie-initiatieven niet significant wijzigt. Daaruit mogen we echter niet afleiden dat meer informatiewerk *niét* de oorzaak is van een toegenomen tijdsbesteding bij meldingen. Het is immers niet onwaarschijnlijk dat informatiewerk vooral tijd vraagt bij meldingen omdat meldingen complexer zijn.⁴⁸

Er zijn nog andere verklaringen denkbaar voor de afname in aantallen burgerinitiatieven of meldingen. Het zou kunnen zijn dat de meldkamer haar werkwijze heeft gewijzigd of dat een politieteam anders omgaat met meldingen. Meldingen kunnen bijvoorbeeld eerder dan voorheen worden doorgesluisd naar een wijkagent of burgers kan worden gezegd dat er geen politie ter plaatse komt maar dat ze naar het politiebureau kunnen komen voor bijvoorbeeld het doen van een aangifte. Het kan ook zijn dat de binnenkomende meldingen over meer politiemensen worden verdeeld en politiemensen dus per persoon minder meldingen te behandelen hebben. Gezien de moeite die de politie momenteel (2022-2023) doet om de personele sterkte op peil te houden (zie ook paragraaf 5.1.1) lijkt dat echter niet een logische verklaring. Ook kan het zijn dat burgers minder vaak iets te melden hebben of minder snel geneigd zijn contact met de politie te zoeken. Het valt echter buiten het bestek van dit onderzoek om al deze mogelijke verklaringen te verifiëren.

48 Immers: eigen initiatieven zijn doorgaans verkeerscontroles en geen optreden bij misdrijven of hulpverleningssituaties (zie verder paragraaf 4.3).

Tabel 4.3 toont verder nog dat meldingen vaak langer duren dan politie-initiatieven. Over het totaal gezien duurt bijna een kwart (24,3%) van de burgerinitiatieven korter dan vijf minuten; van de politie-initiatieven is dat ruim driekwart (77,5%).⁴⁹ Politie-initiatieven zijn vaak snelle verkeersinterventies of even een praatje maken met een burger. Dat laatste geldt voor 2001-2005 en voor 2022-2023.

Tabel 4.3 Duur van optreden bij gebeurtenissen op initiatief van een burger, in Amsterdam, Groningen en Wageningen samengenomen

	2001-2005		2022-2023		Totaal	
	Burgerinitiatieven					
<i>Duur in minuten</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
0-1	34	10,6	(19)	(7,3)	53	9,1
1-5	62	19,3	(26)	(10,0)	88	15,1
5-15	97	30,1	55	21,2	152	26,1
15-60	116	36,0	139	**53,7	255	43,8
60+	(13)	(4,0)	(21)	8,1	34	5,8
Totaal	322	100,0	260	100,0	582	100,0
0-5	96	29,8	45	*17,3	141	24,2
5+	226	70,2	215	*82,7	441	75,8
	Politie-initiatieven					
<i>Duur in minuten</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
0-1	95	29,6	112	36,7	207	33,1
1-5	141	43,9	138	45,2	279	44,6
5-15	55	17,1	39	12,8	94	15,0
15-60	(24)	(7,5)	(15)	(4,9)	39	6,2
60+	(6)	(1,9)	(1)	(0,3)	7	1,1
Totaal	321	100,0	305	100,0	626	100,0
0-5	236	73,5	250	82,0	486	77,6
5+	85	26,5	55	18,0	140	22,4
NB: enkel getoetst indien N(2001-2005)≥30 én N(2022-2023)≥30.						
*: significant verschil tussen ‘2022-2023’ en ‘2001-2005’ (z-score voor proporties, p<.01 of **p<.001).						

Samengevat zien we het volgende:

- door de jaren heen is in elke observatie meer dan de helft van alle gebeurtenissen een politie-initiatief;

⁴⁹ $z=18,49$; $p < .001$.

- het aantal meldingen is in 2022-2023 minder dan voorheen, het aantal politie-initiatieven is niet toegenomen; er is geen correlatie tussen aantal meldingen en aantal politie-initiatieven;
- optreden bij meldingen vergt meer tijd dan bij politie-initiatieven (bij zo'n 80% van de politie-initiatieven duurt het optreden korter dan vijf minuten, bij meldingen duurt 80% *langer* dan vijf minuten);
- er is in 2022-2023 een kleiner aandeel meldingen dat minder dan vijf minuten vergt en een groter aandeel dat méér dan vijf minuten vergt dan voorheen; dit kan (deels) een verklaring zijn voor het afgenomen aantal meldingen dat een koppel tegenwoordig per uur behandelt.

4.2.2 *Gebonden en ongebonden tijd*

In de drie recente observaties waren we in totaal 15.675 minuten op straat (261,25 uur, zie tabel 2.1). Van die tijd waren de politiemensen 8.155 minuten bezig met een melding of met een optreden op eigen initiatief. Dat is 52,0%. We noemen dat de 'gebonden tijd' – gebonden aan het optreden bij een gebeurtenis. We rekenden daartoe bij een melding de tijd vanaf de melding of, indien de melding kwam terwijl de politiemensen aan het bureau waren, vanaf het moment dat de politiemensen het bureau verlieten. Als eindtijd bij een melding hanteerden we het tijdstip waarop de politiemensen hun optreden afsluiten en weer beschikbaar zijn voor een andere gebeurtenis of het moment van sluiten aan het bureau. We noteerden altijd minimaal één minuut gebonden tijd bij een gebeurtenis, ook al ging het om een waarschuwing voor een verkeersovertreiding die slechts enkele seconden in beslag nam.

Gebeurtenissen die langer dan een uur in beslag nemen, doen het aandeel gebonden tijd in de betreffende dienst snel stijgen. Het gaat dan bijvoorbeeld om afhandelen van een winkeldiefstal, aanwezig zijn bij een zoektocht naar een drenkeling dan wel regelen van het verkeer bij een aanrijding of brand. Het aandeel gebonden tijd in een bepaalde observatie lijkt meer samen te hangen met dergelijke gebeurtenissen dan met de bevolkingsdichtheid van de omgeving. We hebben althans op basis van onze drie observaties geen reden om te veronderstellen dat politiewerk in een plaats met een geringere bevolkingsdichtheid een groter aandeel ongebonden tijd bevat. Daarbij zij opgemerkt dat de observaties alle drie plaats vonden in een omgeving met een hogere bevolkingsdichtheid dan het landelijk gemiddelde (paragraaf 3.2).

De 48,0% óngebonden tijd is dus politiestraatwerk dat niet direct gebonden is aan het optreden bij een bepaalde gebeurtenis, wat *niet* wil zeggen dat dit leegloop is of onnutte tijd. Soms doen politiemensen in die ongebonden tijd via de apparatuur in de politieauto wat aan de administratieve afhandeling van een gebeurtenis, af en toe rijden ze langs aandachtspunten in de wijk, bijvoorbeeld de punten die zijn genoemd in de briefing, en ze maken de politie zichtbaar in de wijk aanwezig daar waar zij met de noodhulpauto rijden. Ze rijden langs plaatsen waar veel mensen zijn of plaatsen die juist

afgelegen zijn en zich om die reden zouden kunnen lenen voor onwettige activiteiten. Ook wisselen P1 en P2 informatie uit over hun bewakingsgebied en wat ze daar hebben meegemaakt. Ze doen overlastlocaties aan. Tegelijk moeten we constateren dat de politiemensen een serieus deel van de ongebonden tijd ongericht invullen. Een percentage hebben we niet daarbij, enkel de observatie dat de politiemensen daarnaar gevraagd meestal niet wisten waarom ze ergens reden en ook geregeld niet wisten waar ze nog zouden rijden of wat ze nog zouden gaan doen.

We geven enkele voorbeelden daarvan uit de veldwerkaantekeningen; de voorbeelden komen uit de verschillende teams. 'Ik vraag hoe P1 bepaalt waar hij nu rijdt. "Dat is nu echt lukraak, dat is echt willekeurig. Het is een gok. We rijden op doorgaande wegen en we rijden sluipteggetjes, ook in verband met alcoholgebruik (mensen die rijden met een slok op, proberen door het nemen van sluipteggetjes onder de radar te blijven). We hebben geen hotspots momenteel, en geen inbraken." [NB: dat laatste klopt in ieder geval niet helemaal, want in de briefing is stevast aandacht voor inbraken en er worden er nu twee genoemd, waaronder de inbraak waar ik bij ben geweest, en waar de agenten toen in het buurtonderzoek van de bewoners hoorden dat er daar in de buurt vaker is ingebroken! De agenten zouden dan toch daar in de buurt de auto kunnen parkeren en eens in de buurt rondlopen, alleen al om te checken of alle deuren en ramen wel dicht zijn.] P1 reed wel langs de plek waar de andere agenten gisteren de scooter hebben gevonden.'

Midden op de dag stellen we de vraag aan een ander: 'Ik vraag aan P1 hoe hij bepaalt waar hij in de surveillance zal rijden. Hij houdt zijn handen op en haalt zijn schouders op: "Geen doel. Zomaar." Hij voegt daaraan toe: "In de late dienst rijd ik wel langs overlastlocaties." Een andere keer in de loop van de middag: 'Ik vraag hoe P1 bepaalt waar hij zal rijden. P1: "Jijja! Dat is eigen initiatief, het is net wat je zelf wilt. Ik probeer wel de hotspots mee te nemen, zoals de school in de briefing, maar verder is het echt eigen initiatief." Een keer op een avond kregen we wel een gericht antwoord op de vraag hoe de politiemensen bepalen waar ze zullen rijden. P1: "Ik kijk bij alle overlastlocaties, overlast met jeugd, zoals een winkelcentrum, de pannakooi waar we net langs reden, en het plein waar werd gevoetbald. [NB: dit is de eerste keer dat een agent op deze vraag een gericht antwoord heeft. Het is iemand met 21 jaar ervaring in de wijk. Overigens valt mij op dat het gaat om overlastlocaties en niet om locaties waar criminaliteit is te verwachten.]'

Uniek zijn vorenstaande bevindingen niet. We zagen immers reeds (paragraaf 1.2) dat in SSO-onderzoek in de Verenigde Staten (Famega et al., 2005; Famega, 2005) werd vastgesteld dat politiemensen in de noodhulp voor niet meer dan een kwart van hun tijd worden ingezet door de meldkamer en dat sturing op wat zij doen in hun 'ungebonden tijd' nagenoeg afwezig is. Op 'ungebonden tijd' komen we terug in hoofdstuk 6 en 7, waar het gaat over sturingsinformatie en over scenario's voor de ontwikkeling van de noodhulp. Hierna beschrijven we eerst de inhoud van de

noodhulp, om te beginnen de initiatieven die de politiemensen zelf nemen tijdens hun werk op straat. Dat is beperkt tot ‘gebeurtenissen op initiatief van de politiemensen’ (paragraaf 2.1.1). Enkel ‘ergens langsrijden om toezicht te houden’ valt daar dus buiten.

4.3 Politie-initiatieven nader bezien

4.3.1 Soorten gebeurtenissen in hoofdcategorieën

Om politiestraatwerk naar inhoud te typeren, wordt vaak gebruikgemaakt van de indeling rechtshandhaving, ordehandhaving en hulpverlening (Stol, 1994). Die driedeling is afgeleid van de taken die aan de politie op hoofdlijnen zijn toebedeeld, zoals in Nederland vastgelegd in artikel 3 van de Politiewet 2012: ‘De politie heeft tot taak in ondergeschiktheid aan het bevoegd gezag en in overeenstemming met de geldende rechtsregels te zorgen voor de daadwerkelijke handhaving van de rechtsorde en het verlenen van hulp aan hen die deze behoeven.’ De daadwerkelijke handhaving van de rechtsorde omvat het handhaven van de wet en van de openbare orde.

Daar verkeerscontroles een hoofdonderdeel van het politiestraatwerk zijn (bijvoorbeeld Stol, 1996; Conover & Liederbach, 2015), houden we die apart uit de categorie ‘rechtshandhaving’. Misdrijven zijn vanwege hun maatschappelijk gewicht gebeurtenissen die we afzonderlijk aandacht geven, en die we dus ook apart houden uit de categorie ‘rechtshandhaving’. Uit de categorie ‘overig’ houden we ‘netwerken’ apart vanwege het basisprincipe ‘kennen en gekend worden’, dat de grondslag is van gebiedsgebonden politiewerk. Ook in de noodhulp kunnen politiemensen immers werken aan het leggen en onderhouden van contacten met mensen in hun werkgebied. Zoals bij dit soort indelingen gewoon is, rest er een categorie ‘overig’. Box 4.1 geeft weer hoe we de aldus ontstane zeven categorieën hebben geoperationaliseerd.

Box 4.1 Operationalisering van zeven categorieën gebeurtenissen waarin politiestraatwerk is opgedeeld

- *Verkeerscontrole (VC)*: proactieve verkeerscontrole, verkeersovertreding, staande controle.
- *Misdrijven (Misdv.)*: rijden onder invloed, inbraak in gebouw, inbraak in auto, diefstal van een motorvoertuig, diefstal van een (brom)fiets, winkeldiefstal, beroving, overval, verdovende middelen, wapens, mishandeling, vernieling, oplichterij, zedendelicten, opgeven valse naam.
- *Overige rechtshandhaving (OvRH)*: horecacontrole, verdachte situatie, gesignaleerd goed of persoon, vreemdelingenwet, milieu (niet geluidsoverlast), verhoor afnemen, buurtonderzoek, criminaliteitspreventie, overige rechtshandhaving.
- *Ordehandhaving (OH)*: regelen verkeer, defect straatmeubilair, gevaarlijke situatie, toezicht bij manifestatie, brand, jeugdoverlast, overige openbare orde.

- *Hulpsituaties (HS)*: aanrijding met gewonden, aanrijding zonder gewonden, ruzie, relatieproblemen, geluidsoverlast woning, geluidsoverlast bedrijf, vermist persoon, verloren of gevonden goed, vraag publiek beantwoorden, overige hulpsituaties (bijvoorbeeld hulp verlenen aan een onwel geworden persoon).
- *Netwerken (NW)*: praatje maken met een burger, praatje maken met een functionaris.
- *Overig (OV)*: overig verkeer, overige orde/hulp/APV (bijvoorbeeld lijkvinding, zwartrijden), loos alarm, interne opdracht of klus, overige diversen.

4.3.2 *Politie-initiatieven in Amsterdam, Groningen en Wageningen*

De politie verricht sociale controle namens de samenleving (Cachet, 1993; Stol, 1996) en komt daarbij geregeld op eigen initiatief in actie. Daar de politie niet namens zichzelf hoort op te treden maar namens de samenleving, is het van belang te zien waaruit de politie-initiatieven bestaan. Daarmee verbonden is de vraag wat bepaalt welke initiatieven politiemensen ondernemen.

Tabel 4.4 toont voor Amsterdam, Groningen en Wageningen de verdeling van politie-initiatieven over de eerdergenoemde zeven categorieën. We kijken eerst naar de recente bevindingen (2022-2023). Verreweg de meeste politie-initiatieven zijn een verkeerscontrole (73,1%). De overige categorieën nemen elk tussen de 0,3 en 7,5% van alle politie-initiatieven in beslag. Bij een verkeerscontrole op eigen initiatief kan men zich al snel iets voorstellen. In de paragraaf over verkeerscontroles (4.4) geven we enkele voorbeelden daarvan. Wat minder voor de hand liggen eigen initiatieven met het karakter van hulpverlening. In box 4.2 staan twee voorbeelden.

Tabel 4.4 Gebeurtenissen op politie-initiatief in politiestraatwerk onderverdeeld in hoofdcategorieën, op basis van observaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen, in drie periodes

	1992-1993	2001-2005	2022-2023	Totaal
	(N=420)	(N=321)	(N=305)	(N=1.046)
<i>Hoofdcategorie</i>	%	%	%	%
Verkeerscontrole	68,1	*56,7	73,1	66,1
Misdrijf	3,6	5,3	*0,3	3,2
Overig rechtshandhaving	8,6	5,6	5,9	6,9
Ordehandhaving	3,8	*10,0	2,0	5,2
Hulpsituaties	3,1	5,0	3,9	3,9
Netwerken	5,7	8,1	7,2	6,9
Overig	7,1	9,3	7,5	7,9
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
*: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$).				

Box 4.2 Politie-initiatieven in de categorie ‘hulpsituaties’ (2022-2023)

Wat aan het politie-initiatief voorafgaat. Melding om 07:31 uur: een vrouw wordt lastiggevallen door haar ex. De politiemensen gaan naar haar huis. De ex heeft het paspoort van hun kind meegenomen. Ze geven advies en zeggen te gaan praten met de ex. Ze bellen hem op en nodigen hem uit op het bureau, alwaar ze een gesprek met hem hebben. De man geeft het paspoort aan de politiemensen. Hij wil nog enkele spullen uit het huis hebben die van hem zijn. Agenten noteren op een papier welke spullen dat zijn.

Politie-initiatief om 10:05 uur: de politiemensen gaan terug naar de vrouw. De politiemensen brengen het paspoort van het kind aan de vrouw. Ze geven de vrouw ook een lijstje met vijf dingen die de man uit de woning wil hebben. Vrouw: “Die airfryer heeft hij mij gegeven – maar als hij er gelukkig mee is (...)” De vrouw zal de vijf items klaarleggen zodat de politie ze kan komen halen. P2 zegt dat ze ook de wijkagent in kennis zal stellen. De vrouw zegt dat andere politiemensen dat ook al hebben gedaan maar dat ze maar steeds niet gebeld wordt. P2: “Ik zag dat hij nu in dienst is, ik ga proberen hem straks te spreken.”

Onderweg naar een melding zien de politiemensen iemand liggen bij de tramhalte die overeind wordt geholpen door voorbijgangers. Ze stoppen. Het is een oudere dame. Zij vertelt dat ze die dag bij de huisarts is geweest in verband met duizelingen en rugpijn. Hij had haar doorverwezen naar het ziekenhuis voor onderzoek. Ze kwam terug uit het ziekenhuis en wilde overstappen op de tram naar huis toen ze weer duizelig werd en viel bij de tramhalte. We zien dat ze een schaafwondje heeft op haar hand en in haar gezicht. De agenten vragen of ze een ID bij zich heeft. Dat heeft ze niet, maar wel een ov-chipcard met haar naam erop. De politiemensen trekken haar naam na in MEOS en vinden een adres. Dat is in de buurt van de tramhalte. Ze besluiten dat een ambulance niet nodig is omdat de oudere dame de duizelingen al had voor ze viel. Ze brengen haar naar huis. Onderweg vraagt de agente of ze iemand kan bellen voor de oudere dame. De dame overhandigt de agente haar mobiele telefoon en vraagt haar een vriend genaamd Karel te bellen. De agente belt Karel, maar hij neemt niet op. De agente drukt haar op het hart dat ze 112 moet bellen als ze helemaal niet lekker wordt. De oudere dame bedankt de politiemensen heel hartelijk en gaat naar binnen.

Bij de politie-initiatieven in tabel 4.4 doet zich op drie plaatsen een significant verschil voor:

- in 2001-2005 is het aandeel verkeerscontrole kleiner dan over het totaal gezien;
- in 2022-2023 is het aandeel misdrijf kleiner dan over het totaal gezien;
- in 2001-2005 het aandeel ordehandhaving groter dan over het totaal gezien.

Een nadere blik (bijlage 6.3) leert dat dit eerste verschil onder meer te maken heeft met een hoog percentage verkeerscontrole in ‘Wageningen 1992’ (78,9%). De oorzaak daarvan is de sterke nadruk die de leiding daar toen legde op ‘bonnen schrijven’. Verder

is in het recente straatwerk het aandeel verkeerscontrole significant hoog in Amsterdam en Groningen (respectievelijk 76,3% en 77,3%). Gezien de eerdere bevinding dat het zelf kunnen raadplegen van politiecomputerbestanden leidt tot meer controles (paragraaf 1.2.2) zijn deze hoge percentages verkeerscontrole in 2022-2023 te relateren aan MEOS. We komen daarop terug waar het gaat over verkeerscontroles (paragraaf 4.4).

Het tweede verschil, een gering aandeel misdrijven in 2022-2023, kan doen denken aan de *drop in crime* (Knepper, 2014; Farrell, 2016). Maar dat deze daling in (traditionele) criminaliteit zichtbaar zou zijn in politie-initiatieven, ligt echter niet zo voor de hand. Eerder is dan te denken aan een daling in het misdrijf 'rijden onder invloed', maar in de analyse over de observaties zien we dat niet bevestigd. Een verklaring blijft hier derhalve uit.

Het derde verschil komt voort uit een groot aandeel ordehandhaving in 'Groningen 2005' (15,1%). Dat heeft te maken met de bijzondere aandacht die de politie daar toen had voor overlast door verslaafden en daklozen. Dat komt terug waar het gaat over kwetsbare personen (paragraaf 4.8).

Zojuist noemden we twee redenen voor politiemensen om bepaalde initiatieven te ondernemen: politiebeleid ('bonnen schrijven') en een probleem in de werkomgeving ('verslaafden en daklozen'). Maar er zijn meer aanleidingen tot politie-initiatieven. Wat ons in de recente observaties opviel, was het effect van neventaken of taakaccenten. Politiemensen met een taakaccent, dat wil zeggen een aan hem of haar door de leiding toegewezen specifiek aandachtsgebied zoals 'jeugd', 'zedes' of 'gesignaleerde personen', besteden aandacht daaraan tijdens de noodhulp. Uit de veldwerkaantekeningen: 'In de loop van de diensten heb ik gezien dat neventaken "werken". De mensen met een neventaak doen daar ook wat mee in de surveillance. "Medewerker GGP" werkt niet richtinggevend. Maar alle bijzondere accenten, ook die van wijkagent of dierenpolitie, geven richting aan waarmee mensen bezig zijn. Niet dat ze steeds met hun taakaccent bezig zijn, maar ze letten er wel op. Denk aan Wilco met zijn gesignaleerden, Eva van de dierenpolitie die ook in de noodhulp extra op dieren let, Stef die als wijkagent aanwezig is bij een manifestatie (zijn wijk).' Box 4.3 bevat nog enkele voorbeelden.

Box 4.3 Taakaccenten die doorwerken in politie-initiatieven tijdens de noodhulp

'P1 rijdt door de Kerkweg, langs de raamprostitutie. Hij is, vertelt hij later, taakaccenthouder zeden, en onderhoudt vanuit die rol de contacten met de vrouwen die daar werken. P1 maakt een praatje met één van de prostituees aan de Kerkweg. Hij heeft de auto geparkeerd en loopt langs de ramen, groet de vrouwen waar hij langs loopt en gaat even naar binnen bij één van de vrouwen om daar even te horen of het goed gaat. Hij kent deze vrouwen.'

‘P1 ziet een jongetje op een fiets op de stoep en meent hem te herkennen van een filmpje die een wijkagent hem heeft laten zien. Hij zegt het jongetje even te stoppen en maakt even een praatje met hem. Hij vraagt ook adres en voornaam. P2 voert die twee in in MEOS en de jongen komt er uit. Later kijkt P1 nog weer even naar het filmpje en concludeert dat dit niet die jongen was. (...) NB: gisteren was één van de agenten Zedenagent (taakaccent zeden) en nu is één van de agenten Jeugdagent (taakaccent jeugd). Dat is te merken in de dingen die ze doen, respectievelijk op bezoek bij en praatje maken met prostituees, en extra contacten met jongeren.’

‘P1 zegt dat het belangrijk is om te kennen en gekend te worden. Daarom worden tijdens deze dienst – op momenten dat er geen meldingen zijn – ook korte interacties met wijkbewoners aangegaan. Met die praatjes haal je veel informatie op. Zij noemt dat “praatje pot”. P1 vertelt specifiek voor haar werkzaamheden met de Antillianen-doelgroep in verbinding te staan. Dat is haar taakaccent. Als ze je even zien kan daar een preventieve werking van uitgaan. Zo zijn andere collega’s die meer met verkeer belast zijn (taakaccent) op rustige momenten meer met verkeer bezig.’

In paragraaf 1.1 noemden we het Criminaliteits Anticipatie Systeem (CAS) als een voor het politiestraatwerk mogelijk relevante informatiebron. CAS toont op basis van politiegegevens over verschillende soorten delicten, op een kaart waar deze delicten frequent hebben plaatsgevonden – waaruit de gebruiker mag concluderen op welke plaatsen en tijden de politie aanwezig zou moeten zijn om meer van dergelijke delicten op die plaatsen te voorkomen. We kwamen CAS in onze observaties niet tegen als informatiebron waarover werd gesproken, noch als systeem waaraan werd gerefereerd in relatie tot politie-initiatieven noch als informatiebron relevant voor de vraag waar de politiemensen zich tijdens hun surveillance zouden moeten begeven. CAS werd kortom, noch door de politiemensen noch door operationeel leidinggevenden ook maar één keer genoemd.

4.3.3 *Bevindingen over politie-initiatieven uit andere PSWI-observaties*

We bekijken nu wat de andere Nederlandse en buitenlandse PSWI-observaties ons leren over politie-initiatieven (zie bijlage 6.3). ‘Verkeerscontrole’ en ‘politie-initiatieven bij een misdrijf’ slaan we hierbij over want die komen aan bod in respectievelijk paragraaf 4.4 en 4.5.

Gezien over alle 33 PSWI-studies is 8,3% van de politie-initiatieven ‘overige rechtshandhaving’ (rechtshandhaving niet zijnde een verkeerscontrole of een misdrijf). In Oostende 2006 (27,9%) en Turnhout 2005 (21,7%) is dat percentage significant hoger dan gemiddeld. In beide plaatsen hebben de politiemensen de taak om bij te dragen aan het ‘draaien van zaken’ oftewel recherchewerk (Dumon, 2007; Cramer, 2005). In de noodhulp nemen zij daarom initiatieven die daarmee te maken hebben, zoals het horen van een getuige of verdachte.

Van alle politie-initiatieven heeft 8,5% het karakter van netwerken. In Lillestrøm 2006 (19,7%) en Gouda Centrum 2003 (19,4%) is dat percentage significant hoger. In Lillestrøm werken alle politiemensen primair volgens het beleid van *Problem Oriented Policing* (POP) (Rønning, 2007). Noodhulp en POP-werk lopen door elkaar. De politiemensen maken diverse praatjes met het publiek zoals met een bekende crimineel, jongeren die met bier lopen, twee mogelijke junks, schijnbaar zomaar een paar jongeren, een beveiligder, en de eigenaar van een huis waar een verslaafde jongen woont. Zo beogen ze, aldus de veldwerkaantekeningen, zicht te houden op het verslaafdenmilieu en te bouwen aan hun netwerk in hun werkgebied. In Gouda Centrum 2003 staat de 'Marokkaanse jongerenproblematiek' centraal (Barendregt et.al., 2003; Bervoets, 2006). De politie volgt een 'tweesporenbeleid'. Het ene spoor is consequente handhaving en het andere 'benadrukt het belang van een permanente relatie met de maatschappelijke omgeving' (Bervoets, 2006, p. 132). Politiemensen maken op straat praatjes met Marokkaanse jongeren en de portier van een uitgaansgelegenheid. Ze drinken een kop koffie bij een jongerencentrum, een pompstation en een school. Kortom, de focus op 'een permanente relatie met de maatschappelijke omgeving' zien we terug in de initiatieven van de politiemensen op straat.

Van alle politie-initiatieven valt 10,2% in de categorie 'overig'. Vier observaties tonen een significant groter aandeel 'overige': Oostende 2006 (23,3%), Leiden Noord 2003 (22,4%), Leiden Midden 2003 (19,4%) en Haarlem 1993 (18,1%). We splitsen eerst de 'overige gebeurtenissen' uit (tabel 4.5). Zo zien we dat 'overige gebeurtenissen' vooral bestaat uit interne klussen zoals het wegbrengen of ophalen van personen of spullen of het afnemen van een verklaring. In Leiden Noord 2003 en Leiden Midden 2003 gaan de politiemensen geregeld bij iemand langs om een verklaring te laten ondertekenen of een stuk uit te reiken vanwege het (opsporings)werk dat zij onder handen hebben. Zo werkt een van hen aan een dossier van een fietsendief en moet daarvoor een getuigenverklaring opnemen, een ander gaat een meisje horen vanwege een winkeldiefstal.⁵⁰ Wat politiemensen tijdens hun straatwerk doen, krijgt hier dus richting door hun taakopdracht.

Van alle politie-initiatieven heeft 5,5% het karakter van ordehandhaving. Het gaat vooral om optreden bij overlastgevende personen, rondhangende of lastige jeugd, regelen van het verkeer en het houden van toezicht bij manifestaties. Twee observaties verschillen significant van die 5,5%: Groningen 2005 (15,1%) en Oslo 2007 (12,8%). Het gaat in beide gevallen om politie-initiatieven in verband met overlast door drugsverslaafden en daklozen. In paragraaf 4.8 (Kwetsbare personen) komt dit nader aan bod.

50 Het hoge percentage 'overige verkeerszaken' in Haarlem 1993 is het gevolg van enkele gebeurtenissen die ook of zelfs beter in de categorie 'verkeersovertreding' geplaatst hadden kunnen worden, zoals dubbelparkeren en laden en lossen in een voetgangersgebied.

Tabel 4.5 Van politie-initiatieven het aandeel overige verkeer (%OvV), overige orde/hulp/apv (%OvO), loos alarm (%LO), klus/boodschap/interne opdracht (%KBI) en overige diversen (%OvD), in diverse plaatsen en jaren

	N	%OvV	%OvO	%LO	%KBI	%OvD
- Oostende 2006	43	0,0	7,0	0,0	14,0	2,3
- Leiden Noord 2003	98	2,0	1,0	0,0	**19,4	0,0
- Leiden Midden 2003	129	0,8	2,3	0,0	**16,3	0,0
- Haarlem 1993	127	**5,5	1,6	0,8	10,2	0,0
Totaal Nederland	2.620	1,4	1,1	0,2	7,1	0,5
Totaal buitenland	775	1,3	0,8	0,4	6,8	0,8
Totaal alle observaties	3.395	1,4	1,0	0,2	7,1	0,5
*: significant verschil met 'totaal alle observaties' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$ of $p < .001$).						

4.3.4 Conclusies

Uit de observaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen volgen drie factoren die invloed hebben op welke initiatieven politiemensen nemen: (i) een omstandigheid in de werkomgeving (bijvoorbeeld 'verslaafden en daklozen'), (ii) politiebeleid op verkeersgebied ('bonnen schrijven') en (iii) politiebeleid geconcretiseerd in neventaken of taakaccenten van politiemensen (bijvoorbeeld 'zedes', 'gesignaleerde personen').

Van de andere PSWI-observaties bevestigt Leiden Noord 2003 dat een omstandigheid in de werkomgeving richting geeft aan politie-initiatieven: jongerenproblematiek en het daarop gerichte politiebeleid. Verder komt enkele keren een verband naar voren tussen de inrichting van de organisatie (taaktoedeling) en politie-initiatieven: (i) politiemensen die als taak hebben om ook recherchezaken te draaien besteden daar aandacht aan tijdens de noodhulp, (ii) nadruk op *problem oriented policing* of relatiebeheer maakt dat politiemensen relatief veel netwerken.

Accenten in politie-initiatieven kunnen dus een politie-externe of -interne oorzaak hebben. Die twee staan niet los van elkaar. Een specifiek probleem in het werkgebied leidt vaak tot beleid om daar wat aan te doen, zoals we bijvoorbeeld heel duidelijk zagen in Gouda en Leiden met projecten in relatie tot de 'Marokkaanse jongerenproblematiek' (Barendregt et al., 2003; Bervoets, 2006). Soms is de relatie tussen beleid en omgeving minder duidelijk, zoals bij de grote nadruk op 'bonnen schrijven' in Wageningen 1992.

Kortom, accenten in politie-initiatieven binnen de noodhulp zijn te relateren aan drie omstandigheden: (i) specifieke problemen in de werkomgeving, (ii) de inrichting van de organisatie inclusief de taakopdracht van de politiemensen en (iii) inhoudelijke prioriteiten in politiebeleid, die weer verband kunnen houden met de specifieke proble-

men in de werkomgeving. CAS is in dit lijstje opvallend afwezig, wat strookt met bevindingen uit eerder onderzoek (paragraaf 1.3.7) waaruit volgt dat het de politie erg slecht lukt om informatie waarover zij beschikt te vertalen naar concrete proactieve activiteiten die resultaat opleveren (Ridgeway, 2018; Hardyns & Rummens, 2018).

4.4 Verkeer, speciaal verkeerscontrole

4.4.1 Verkeer en verkeerscontrole in Amsterdam, Groningen en Wageningen

De categorie ‘verkeer’ bestaat uit gebeurtenissen die we codeerden als: aanrijding, rijden onder invloed/rijverbod, regelen van het verkeer, defect straatmeubilair/infrastructuur, proactieve verkeercontrole, verkeersovertreding, staande controle en overige verkeerszaken. In 2022-2023 in de drie basisteams samen beslaat ‘verkeer’ zo goed als de helft van alle door ons geobserveerde gebeurtenissen (49,3%). Vaak komen de politiemensen uit eigen beweging in actie voor een verkeerscontrole, geregeld gaat ‘verkeer’ ook om een melding bijvoorbeeld over een aanrijding of stremming, of soms over iemand die onder invloed in de auto stapt. Gebeurtenissen op verkeersgebied duren vaak kort als het gaat om het waarschuwen van een bestuurder voor een overtreding: de politiemensen zien een overtreding, ze waarschuwen vanuit de auto, de bestuurder reageert zoals de politiemensen voor ogen staat en zij vervolgen hun weg. Het gaat bij dat soort korte gebeurtenissen vaak om fietsers zonder juiste verlichting, fietsers met hun telefoon in de hand of fietsers die rijden waar dat niet mag. In Groningen-Noord viel bijvoorbeeld op dat de politiemensen geregeld een rondje door het centrum rijden en daar in een straat met éénrichtingsverkeer verschillende keren kort achter elkaar een fietser maanden tot afstappen en gaan lopen. Politiemensen in de drie teams houden echter ook geregeld een bestuurder staande voor een indringender waarschuwing of voor een wat uitgebreidere controle of een bekeuring. Zo’n gebeurtenis neemt dan nog steeds slechts enkele minuten in beslag. Box 4.4 geeft een paar voorbeelden van kleine gebeurtenissen op verkeersgebied.

Box 4.4 Enkele gebeurtenissen op verkeersgebied in 2022-2023 (veldwerkaanteekeningen)

- 16:29 uur. P2 spreekt vanuit auto fietser aan op fietsen met mobiele telefoon. Wordt weggestopt en meneer fietst verder. Duur: 1 minuut.
- 21:30 uur. Fietser met groot voorlicht en zonder achterlicht. De man moet nog een eind. P2 geeft hem een achterlichtje. Waarschuwing. Einde 21:31 uur.
- 16:07 uur. Staandehouding in verband met rijden op een scooter zonder helm. Na enig zoeken vindt de bestuurster haar rijbewijs. Dit wordt gescand in MEOS. Zij krijgt een bon. De communicatie verloopt moeizaam omdat de bestuurster slecht Nederlands spreekt. Duur: plusminus 6 minuten.

Er zijn in het verkeer ook grotere, langduriger gebeurtenissen. We observeerden er drie die langer dan een uur in beslag namen. Tweemaal betrof het een forse aanrijding waarbij

het lang duurde voordat de kapotte voertuigen werden afgevoerd en de politiemensen al die tijd het verkeer moesten regelen. We noteerden bij één van die gevallen: ‘De rest van het werk bestaat uit het verkeer regelen en puinruimen. Het duurt lang voor de bergingswagen er is om de auto en de motor (of wat daarvan over is) mee te nemen.’ In het derde geval reed een kraanwagen van de gemeente op een drukke kruising een bovenleiding kapot, waarna een spoedreparatie moest worden uitgevoerd en de politiemensen tweeënhalve uur het verkeer stonden te regelen. Zoals gezegd zijn dat de uitzonderingen; de meeste verkeerszaken duren niet zo lang en zijn snelle waarschuwingen, korte controles of gevallen waarbij de politiemensen helpen bij een voor hen eenvoudige aanrijding.

Veel verkeerszaken zijn dus een verkeerscontrole. Een nuance bij die term is echter op zijn plaats. Niet altijd is controle op de naleving van de verkeerswetgeving de essentie van een verkeerscontrole. Het kan namelijk ook gaan om een controle van een verdachte situatie, bijvoorbeeld wanneer ’s nachts een auto zoekend door een woonwijk rijdt of de politiemensen menen iemand te zien rijden naar wie de aandacht van de politie uitgaat of zou moeten uitgaan. Wat de aanleiding voor een controle kan zijn, bespreken we in hoofdstuk 6 omdat we dit zien als informatiegebruik. Hier is van belang dat een deel van de verkeerscontroles qua aard ook zou kunnen worden aange merkt als ‘optreden bij een verdachte situatie’ of ‘controle van een persoon’. We hebben evenwel niet getracht dat onderscheid hier te maken.

Niettemin blijft de hoofdlijn dat een opvallend groot deel van alle gebeurtenissen het verkeer betreft. Vreemd is dat natuurlijk niet, want wie op straat is, ziet al gauw een verkeersovertreding of risicovol verkeersgedrag. Bovendien hebben politiemensen de bevoegdheid om ook zonder zo’n aanleiding een bestuurder en het voertuig te controleren. Ook hebben ze met MEOS een instrument om een controle van een voertuig of van een persoon eenvoudig zelfstandig uit te voeren. Gezien de actiegerichte noodhulpcultuur (paragraaf 3.5.2) is verkeer voor politiemensen dan ook een dankbaar handvat om in actie te komen.

Daar komt bij dat ‘verkeer’ en ‘verkeersoverlast’ in beleidsdocumenten als operationele prioriteiten staan genoemd en dat in de briefing tijdens ons onderzoek expliciet aandacht was voor ‘fietsen met een telefoon in de hand’. Dat laatste fenomeen krijgt van politiemensen op straat nadrukkelijk aandacht, méér dan bijvoorbeeld het door voetgangers negeren van een rood verkeerslicht of het door automobilisten niet-gebruiken van een richtingaanwijzer. Een telefoon vasthouden tijdens het fietsen is per 1 juli 2019 strafbaar gesteld middels een uitbreiding van artikel 61a Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990. Het kreeg toen meteen aandacht van de politie (Stol et al., 2023) en heeft die aandacht nog steeds. Verder neemt de laatste jaren het aantal (dodelijke) verkeersongevallen weer toe en fietsers zijn opvallend vaak het slachtoffer (SWOV, 2023), hetgeen ook nog eens de aandacht vestigt op het verkeer en speciaal fietsers als aandachtsgebied voor de politie.

We focussen hierna in deze paragraaf op ‘verkeerscontrole’ omdat dit een groot deel van het werk inneemt en omdat het veelal gaat om politie-initiatieven.⁵¹ ‘Verkeerscontrole’ omvat gebeurtenissen die we hebben aangemerkt als ‘proactieve verkeerscontrole’, ‘verkeersovertreding’ en ‘staande controle’. Een ‘proactieve verkeerscontrole’ is een verkeerscontrole zonder overtreding als directe aanleiding. Politieoptreden dat wel een (vermoedelijke) overtreding als directe aanleiding heeft, noemen we ‘verkeersovertreding’. Bij een ‘staande controle’ gaan politiemensen specifiek daarvoor langs de kant van de weg staan en stoppen dan (als het even kan: alle) bestuurders die komen aanrijden teneinde hen te controleren. Staande controles namen we in 2022-2023 niet waar.

Van alle gebeurtenissen is het percentage verkeerscontrole in 2022-2023 in Zuid-De Pijp 39,2, in Groningen-Noord 44,1 en in Veluwe Vallei Zuid 39,5% (tabel 4.6). De drie percentages liggen dicht bij elkaar. Over het totaal van deze drie observaties is het percentage verkeerscontrole 41,2. Geen van de drie teams verschilt significant daarvan. Toch is een percentage verkeerscontrole van rond de 40 geen natuurwet, hetgeen duidelijk wordt wanneer we kijken naar de eerdere observaties in deze drie plaatsen.

Tabel 4.6 Aandeel verkeerscontrole (%VC) van alle gebeurtenissen in politiestraatwerk

	1992-1993		2001-2005		2022-2023		Totaal	
	N	%VC	N	%VC	N	%VC	N	%VC
Amsterdam	271	30,3	215	29,8	194	39,2	680	32,6
Groningen	223	##25,1	230	27,4	220	*44,1	673	32,1
Wageningen	296	##*54,1	199	**30,2	152	39,5	647	##43,3
Totaal	790	37,7	644	*29,0	566	41,2	2.000	35,9
*: significant verschil met ‘totaal’ in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$, ** $p < .001$). #: significant verschil met ‘totaal’ in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$, ## $p < .001$). NB: de drie plaatsen binnen 2022-2023 verschillen geen van drieën van elkaar ($p < .01$).								

In tabel 4.6 is de opvallendste waarneming de 54,1% in Wageningen in 1992-1993. Dat was destijds een hoog percentage vergeleken met andere observaties en het is significant hoger dan het gemiddelde percentage in Wageningen door de jaren heen. Dat hoge percentage was het gevolg van operationele prioriteiten op verkeersgebied plus een strikt bonnenbeleid en controle daarop door de leiding. In het recente onderzoek is het percentage verkeerscontrole in Groningen met 44,1 significant hoger dan het Groningse gemiddelde gezien over alle periodes (32,1%). Een verklaring daarvoor noemden we al: de politiemensen die we observeerden, traden al rijdende enkele keren op tegen meerdere fietsers die vlak achter elkaar in verboden richting reden. Elke gewaarschuwde fietser

51 In de 33 PSWI-noodhulpobservaties is politieoptreden bij verkeerscontrole voor 94,1% een politie-initiatief. In het recente politiewerk in Amsterdam, Groningen en Wageningen samengenomen, is dat 95,7%.

noteerden we als 'optreden bij verkeersovertreding'. Ook springt de huidige Groningse 44,1% eruit omdat in Groningen in 1992-1993 het percentage verkeer gering was.

We gaan nog wat verder in op verschillen tussen nu en 2001-2005. Tabel 4.6 toont de percentages verkeerscontrole gezien over het totaal van Amsterdam, Groningen en Wageningen voor de periodes 1992-1993 (37,7%), 2001-2005 (29,0%) en 2022-2023 (41,2%). Het recentste percentage is significant groter dan het percentage over 2001-2005 ($z=4.45$, $p<.001$) maar verschilt weer niet significant van het percentage uit 1992-1993 ($z=1.30$, $p=.194$). Dat laatste lijkt te worden veroorzaakt door het bijzonder hoge percentage verkeerscontrole in Wageningen 1992 (54,1%), wat een gevolg is van het strikte verbaliseringsbeleid van de leiding.

We doen nog een analyse over de tijd, nu met gebruikmaking van alle beschikbare Nederlandse observaties. We delen die in drie groepen in: (1) de vijf observaties uit 1992-1993 min Wageningen 1992 vanwege de zojuist genoemde bijzondere omstandigheden aldaar, (2) de twaalf observaties uit 2001-2005 en (3) de drie recente observaties uit 2022-2023. Tabel 4.7 toont het resultaat. De uitkomst bevestigt het beeld dat volgt uit enkel Amsterdam, Groningen en Wageningen: (i) de percentages verkeerscontrole in 1992-1993 en in 2001-2005 wijken beide niet significant af van het totaalpercentage, (ii) het percentage verkeerscontrole in 2022-2023 is significant groter dan het totaalpercentage.

De bevindingen wijzen erop dat in recent politiewerk verkeerscontrole een groter deel van de gebeurtenissen inneemt dan voorheen, met uitzondering van Wageningen 1992 waar een strikt bonnenbeleid gold. De trendbreuk ligt tussen 2001-2005 en 2022-2023. Of verkeerscontroles altijd gericht zijn op controle van de verkeerswetgeving en of hedendaagse verkeerscontrole wat dat betreft anders is dan de verkeerscontrole van voorheen, hebben we niet vastgelegd.

Tabel 4.7 Van alle gebeurtenissen in Nederlands politiestraatwerk het aandeel verkeerscontrole (%VC) in 1992-1993 (4 observaties), 2001-2005 (12 observaties) en 2022-2023 (3 observaties)

	N	%VC	%Anders	Totaal
1992-1993	937	30,2	69,8	100,0
2001-2005	2.986	26,5	73,5	100,0
2022-2023	566	** 41,2	58,8	100,0
Totaal	4.489	29,1	70,9	100,0
**: significant verschil met Totaal ($p<.001$).				

4.4.2 *Bevindingen over verkeerscontrole uit andere PSWI-observaties*

Kijken we naar alle PSWI-observaties dan zien we nogal wat verschil in het aandeel verkeerscontrole, ruwweg variërend van 15 tot 55% van alle gebeurtenissen, met een gemiddelde van 31,2 (bijlage 6.1). Zestien van de 33 observaties wijken significant naar boven of beneden van dat gemiddelde af. Op zoek naar verklaringen voor verschillen selecteren we eerst de drie observaties met de hoogste percentages: Wageningen 1992 (54,1%), Woerden 2001 (53,0%), en Roskilde 2006 (51,5%). Wageningen 1992 is onderdeel van de analyse in de vorige paragraaf. Als volgende observatie met een hoog percentage (bijlage 6.1) komen we dan bij Wageningen 1991 (47,7%).

In Wageningen 1991 en Woerden 2001 legde de leiding net als in Wageningen 1992 veel nadruk op het verbaliseren voor verkeersovertredingen, zoals fietsen zonder licht, foutparkeren en niet-gebruiken van de autogordel. Er zijn productienormen voor aantallen processen-verbaal en de leiding controleert daarop met hulp van productieoverzichten uit de computer. Niet alle politiemensen delen de productienorm van de leiding maar 'een paar bekeuringen op een dag valt binnen de groepsnorm van wat normaal is.' (Stol, 1996, p. 95). Een sturingsmechanisme in Woerden 2001 is 'het thema van de maand'. In de maand mei was dat 'rijden zonder helm' en in de maand juni 'rijden zonder gordel'. De observaties waren in die twee maanden. Voor Roskilde 2006 ligt het wat anders. Het is een opleidingsbureau, waar politiemensen in opleiding hun eerste ervaringen op straat opdoen. 'Dit heeft invloed op de taken die worden uitgevoerd, aangezien vanuit de politieschool de eis/verwachting is dat de agent tijdens de opleiding initiatief toont. Dit betekent vooral dat de agent proactief moet zijn. Dit uit zich onder meer in het aantal acties tegen verkeersovertredingen. Als een agent in opleiding daarvoor veel schrijft, is dat een teken dat hij initiatief kan tonen.' (Krogh, 2007, p. 24). In politieonderzoek is er geregeld op gewezen dat jonge politiemensen controlegerichter zijn en eerder verkeersboetes uitschrijven dan hun oudere collega's (bijvoorbeeld Drupsteen, 2005). In ons recente onderzoek (2022-2023) hebben we de politiemensen die we observeerden gevraagd hoeveel dienstjaren zij hebben na hun opleiding.⁵² Vervolgens hebben we weinig ervaren koppels gedefinieerd als koppels waarbij beide politiemensen 0-5 dienstjaren hebben en ervaren koppels als koppels waarbij beide politiemensen meer dan 10 dienstjaren hebben. De gebeurtenissen hebben we gecodeerd als wel of niet een verkeerscontrole. De analyse laat een significant verband zien tussen jaren politie-ervaring van het koppel en verkeerscontrole: het werk van weinig ervaren koppels bestaat voor een groter deel uit verkeerscontrole dan het werk van ervaren koppels.⁵³ Ook in ons onderzoek vinden we dus het verband tussen 'beginnende politiemensen' en 'verkeerscontrole', hetgeen het vermoeden bevestigt dat de status van opleidingsbureau

52 Politiemensen zijn gewoon om hun opleidingstijd mee te tellen als men vraagt naar hun aantal dienstjaren, maar omdat de opleiding niet voor iedereen even lang was en niet even veel praktijkmaanden kende, hebben we de opleidingsjaren buiten beschouwing gelaten. Voor politiestudenten die diensten meedraaiden als bijrijder (P2), noteerden we dus nul dienstjaren. Bij de observaties in 1992-1993 en 2001-2005 is dit niet vastgelegd.

53 $N=188$, $\text{Chi}^2=8,35$, $p<.01$.

heeft geleid tot, of in elk geval heeft bijgedragen aan, het hoge percentage verkeerscontrole in Roskilde. Aangezien niet alleen Roskilde maar ook Hillerød (DK) in 2006 een significant hoog percentage verkeerscontrole toont (44,3%) is het ook denkbaar dat het gaat om een kenmerk van (toenmalig) Deens politiewerk. Een algemeen Scandinavisch kenmerk is het in elk geval niet, gezien de 15,0% in het Noorse Lillestrøm.

Tot zover deze bredere oriëntatie. Ten eerste komt uit het materiaal naar voren dat duidelijke en door de leiding stevig uitgedragen prioriteiten op verkeersgebied, in combinatie met prestatienormen in de vorm van aantallen bekeuringen en controle daarop, leidt tot een groter aandeel verkeer in politiestraatwerk. Ten tweede speelt ervaring een rol. Startende (jongere) politiemensen doen namelijk vaker een verkeerscontrole dan hun ervaren (oudere) collega's.

4.4.3 *Conclusies*

In 2022-2023 in Amsterdam, Groningen en Wageningen is het aandeel verkeer ruim 40%. Dat is significant meer dan in 2001-2005, maar verschilt weer niet significant van 1992-1993, dat laatste vooral omdat Wageningen 1992 een bijzonder hoog percentage verkeerscontrole laat zien. Wanneer we alle Nederlandse PSWI-observaties in de analyse betrekken, zien we een significant hoog percentage verkeer in hedendaags straatwerk. Als verklaringen daarvoor noemden we: (i) een toename in het aantal verkeersongevallen in combinatie met operationeel politiebeleid, (ii) de strafbaarstelling per 1 juli 2019 van fietsen met een telefoon in de hand en (iii) het met MEOS eenvoudig kunnen uitvoeren van een voertuig- of persoonscontrole in combinatie met de actiegerichte noodhulpcultuur.

In de 33 PSWI-observaties varieert het aandeel verkeerscontrole van zo'n 15 tot zo'n 55%. We verdiepten ons in de drie PSWI-studies met de hoogste percentages. We vonden twee verklaringen voor deze hoge percentages. Operationeel beleid gericht op verkeerscontroles, vooral in combinatie met een bonnennorm, leidt tot een hoog percentage verkeer. Ten tweede bestaat het werk van beginnende politiemensen voor een groter deel uit verkeerscontrole dan het werk van ervaren politiemensen.

4.5 *Misdrijven*

4.5.1 *Misdrijven in Amsterdam, Groningen en Wageningen*

Verkeerscontroles zijn een hoofdbestanddeel van politiestraatwerk. Misdrijven zijn een ander hoofdbestanddeel, niet omdat deze categorie ook zo'n groot aandeel van alle gebeurtenissen inneemt maar omdat politiemensen het optreden bij misdrijven en 'boeven vangen' zien als de kern van hun werk. Een 'mooie aanhouding' maakt een dienst goed. Dat is niet vreemd, want ook de samenleving hecht speciale waarde aan misdaadbestrijding, zie bijvoorbeeld de berichtgeving in de media en series op de televisie en streamingsdiensten. In onderzoek naar politiestraatwerk nemen misdrijven

dan ook stevast een eigen plaats in, zo ook hier. Gebeurtenissen met het karakter van een misdrijf zijn doorgaans complexer en gevoeliger, en soms emotioneler, dan verkeerscontroles. Vaak hebben politiemensen op straat bij een misdrijf met een slachtoffer te maken, niet zelden ook met een verdachte.

De categorie misdrijven omvat gebeurtenissen die we codeerden als: rijden onder invloed, inbraak in gebouw of auto, diefstal van motorvoertuig of (brom)fiets, winkeldiefstal, beroving/zakkenrollerij, overval, verdovende middelen, wapens en vuurwapens, mishandeling, vernieling/vandalisme, oplichterij, zedendelicten, valse naam en een categorie 'overige misdrijven'. Er is dus een kleine overlap met 'verkeer' (rijden onder invloed). Meldingen over een verdachte situatie, waarna de politiemensen geen misdrijf vaststelden ('niets aangetroffen'), codeerden we niet als optreden bij een misdrijf maar rekenden we als rechtshandhaving in meer algemene zin. Stille alarmen (inbraak, overval) die loos bleken, codeerden we eveneens niet als misdrijf maar deelden we in bij 'overige gebeurtenissen' (bijlage 6.5).

In deze paragraaf kijken we naar politiestraatwerk met weglating van verkeerscontroles omdat dit deel van politiestraatwerk veel verschillen laat zien in plaats en tijd (paragraaf 4.4.1). Wanneer we verkeerscontroles hier wel zouden includeren, kunnen patronen die we zien in misdrijven gemakkelijk zijn veroorzaakt door patronen in verkeerscontroles. Immers, hoe groter het aandeel verkeerscontrole, bijvoorbeeld door een strikt bonnenbeleid, hoe kleiner automatisch het aandeel misdrijven. Zo toont bijlage 6.1 twee observaties met een significant laag percentage misdrijven, gezien over alle gebeurtenissen. Dat zijn Wageningen 1991 en Woerden 2001 – twee plaatsen waar politiemensen vanwege politiebeleid zeer gefocust zijn op verkeerscontroles. Door enkel te kijken naar gebeurtenissen buiten verkeerscontrole, dempen we dat mechanisme.⁵⁴

Tabel 4.8 Van alle gebeurtenissen buiten verkeerscontrole het aandeel misdrijven (%Misdr)

	1992-1993		2001-2005		2022-2023		Totaal	
	N	%Misdr	N	%Misdr	N	%Misdr	N	%Misdr
Amsterdam	189	10,6	151	11,3	118	12,7	458	#11,4
Groningen	167	18,0	167	21,6	123	17,1	457	19,0
Wageningen	136	24,3	139	21,6	92	9,8	367	19,6
Totaal	492	16,9	457	18,2	333	13,5	1.282	16,5
*: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$). #: significant verschil met 'totaal' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$). NB: de drie plaatsen binnen 2022-2023 verschillen geen van drieën van elkaar ($p < .01$).								

54 Uiteraard is het zaak om wel alert te blijven op dergelijke mechanismen. Ook wanneer politiemensen bijvoorbeeld zeer frequent een praatje met een burger zouden aankopen (netwerken, bijlage 6.1), neemt het aandeel van alle andere categorieën gebeurtenissen af.

In 2022-2023 in de drie basisteams samen, beslaat ‘misdrijf’ 13,5% van alle door ons geobserveerde gebeurtenissen buiten verkeerscontroles (tabel 4.8). In de regel is een melding de aanleiding tot het optreden bij een misdrijf (97,8%). Gebeurtenissen met het karakter van een misdrijf nemen doorgaans wat tijd in beslag omdat politiemensen dan een melder of getuige spreken, te maken hebben met een slachtoffer of een plaats delict moeten veiligstellen en bewaken. Vaak gaat het werk bij een misdrijf aan het bureau nog een tijd door (bijvoorbeeld rapporteren, verhoor afnemen, in beslag genomen goederen afhandelen) maar dat valt buiten dit onderzoek, dat immers het straatwerk betreft. Bij een misdrijf kan het gaan om van alles maar diverse vormen van diefstal en inbraak zijn min of meer normale onderdelen van het werk. Vooral winkeldiefstal komt geregeld voor: in 2022-2023 zagen we de politiemensen 45 keer optreden vanwege een misdrijf en 17 maal (37,8%) betrof dat een winkeldiefstal. Box 4.5 bevat van elk van de drie basisteams een voorbeeld daarvan. Doorgaans gaat het bij een winkeldiefstal om het ophalen van een verdachte die door de beveiliging al is aangehouden. De politiemensen verzorgen dan transport en administratieve afhandeling. Zij vinden een melding winkeldiefstal dan ook niet echt een leuk of uitdagend onderdeel van hun werk.

Box 4.5 Van elk BT een voorbeeld van optreden bij een winkeldiefstal (conform veldwerkaantekeningen)

- Om 08:48 uur een melding winkeldiefstal. Een vrouw van middelbare leeftijd heeft voor achttien euro aan boodschappen niet door de zelfscanner gehaald. Ze heeft financiële problemen en zegt stom gedaan te hebben. Ze komt er vanaf met een winkerverbod en een boete (‘aanhouden kost ons heel veel tijd’). Duur: 23 minuten.
- Om 15:05 uur een melding winkeldiefstal. Eén verdachte is door het winkelpersoneel vastgezet en twee zijn op de vlucht. De man spreekt geen Nederlands en slecht Engels. Hij heeft volgens de camerabeelden diverse oordopjes in de tas van de hoofdverdachte gestopt. Collega’s houden op straat een tweede verdachte aan, de hoofdverdachte blijft spoorloos. De aangehouden verdachten worden naar het bureau gebracht. Duur 40 minuten. Daarna handelen de politiemensen deze zaak aan het bureau verder af.
- Om 17:53 een melding winkeldiefstal. Verdachte stal een paar schoenen van 49,99 euro en werd betrapt. Er zijn camerabeelden. De politiemensen brengen de verdachte naar het cellencomplex, nemen daar zijn vingerafdrukken en maken een verdachtefoto. Daarna brengen ze de stukken naar de afhandelunit en vervolgen ze de surveillance. Duur: 1 uur en 30 minuten.

Na winkeldiefstal zien we in 2022-2023 het vaakst politieoptreden bij een inbraak in een gebouw (7 van de 45 misdrijven), bij een vorm van oplichting of bedrog (5 maal) en bij beroving of zakkenrollerij, verdovende middelen of diefstal (brom)fiets/scooter (elk 3 maal). Minder vaak dan driemaal kwamen voor: rijden onder invloed, inbraak in auto, wapens, mishandeling, vernieling en een zedenmisdrijf. Box 4.6 geeft een voorbeeld van een inbraak, een oplichting en een beroving.

Box 4.6 Een voorbeeld van een woninginbraak, een oplichting en een beroving (conform veldwerkaantekeningen)

- Om 08:55 uur melding inbraak in woning. RTIC meldt: onlangs is met een babbel-truc van deze 85-jarige vrouw 20K van haar rekening gestolen. Nu blijkt: tijdens de ‘babbel’ hebben de daders de vrouw ontfutseld waar zij haar kostbaarheden bewaart. Ze hebben haar vandaag in alle vroegte naar de bank gelokt (‘we hebben uw geld getraceerd’) waarna ze inbraken in de woning en de kostbaarheden stalen. P1 en P2 nemen verklaringen op, zoeken binnen en buiten grondig naar sporen en checken of er mogelijk camerabeelden zijn. Ze zijn erg gebrand op het vinden van de daders, ze overleggen met de recherche, die zal komen. Ze geven advies en gaan weer. Duur: 1 uur en 23 minuten.
- Om 09:35 uur melding dat in een snackbar met vals geld is betaald. De daders zijn er vandoor. De snackbarhouder toont videobeelden van het voorval. Zijn vrouw komt met het valse briefje. Het is duidelijk nep (dik papier). P1 en P2 overleggen en concluderen dat er geen strafrechtelijk onderzoek zal komen en vertellen dat de melders in het kader van verwachtingenmanagement. Die vinden het het belangrijkste dat andere ondernemers worden gewaarschuwd, ze doen geen aangifte. P2 zegt de informatie te zullen delen met de wijkagent. P1 en P2 nemen het valse briefje mee zodat andere politiemensen kunnen zien hoe het eruitziet. Duur: 34 minuten.
- Om 20:49 uur een melding van een beroving. Een jongen van zeventien heeft zijn scooter op Marktplaats te koop staan. Een bekende van hem toonde belangstelling en voeg om een proefrit. De jongen ging mee achterop, maar de ‘koper’ bedreigde de jongen met een vuurwapen, stuurde hem van de scooter af en ging ervandoor. De jongen weet de naam van de verdachte en zijn *user names* van Instagram en Marktplaats. Een collega aan het bureau, van de recherche, zoekt bij die gegevens een naam en geeft die door aan P2. De politiemensen gaan in overleg met de recherche met het slachtoffer naar het bureau voor het doen van aangifte. Om 21:05 uur sluiten aan het bureau. Duur: 16 minuten. Daarna verder behandelen van de zaak aan het bureau.

Bij het meest voorkomende misdrijf, winkeldiefstal, gaat het meestal om een heterdaadsituatie. De winkeldiefstal is juist gepleegd en de beveiligers wachten met de door hen aangehouden verdachte de komst van de politiemensen af. Bij de zeven inbraken in een gebouw gaat het steeds om een melding buiten heterdaad. Iemand ontdekt dat onlangs een inbraak is gepleegd en belt de politie, waarna de politiemensen langsgaan vooral om te beoordelen hoe verder moet worden gehandeld, zowel qua opsporing als qua slachtofferzorg. Hoe politiemensen optreden bij misdrijven is een onderwerp in het volgende hoofdstuk.

Tabel 4.8 toont het aandeel misdrijven in politiestraatwerk in drie periodes. Er is één verschil tussen een percentage en een bijbehorend randtotaalpercentage. Over het totaal van de drie periodes vertoont Amsterdam een significant laag percentage misdrijf-

ven (11,4% tegen 16,5% gemiddeld). Om zicht te krijgen op een verklaring hiervoor gaan we na of het verschil is toe te schrijven aan een bepaald misdrijf dat door de jaren heen in Groningen en Wageningen wel maar in Amsterdam (bijna) geen deel uitmaakt van politiestraatwerk. We vergelijken daarvoor de percentages voor de afzonderlijke misdrijven in Amsterdam (drie observaties door de jaren heen samengenomen), Groningen (idem) en Wageningen (idem) met de percentages gemiddeld over al deze negen observaties (bijlage 6.5). Dit laat zien dat in Amsterdam over de jaren heen ‘inbraak in een gebouw’ een significant kleiner aandeel van het straatwerk uitmaakt dan gemiddeld over het totaal (1,5% tegen 4,5%). Waarom dit zo is, kunnen we op basis van het beschikbare materiaal niet achterhalen. Mogelijk is de politie in Amsterdam minder dan de politie in de andere plaatsen geneigd om ter plaatse te gaan na een inbraak.

Net als voor ‘verkeerscontrole’ doen we ook voor misdrijven nog een analyse over de tijd met gebruikmaking van *alle* beschikbare Nederlandse observaties. We delen die weer in drie groepen in: (1) de vijf observaties uit 1992-1993, (2) de twaalf observaties uit 2001-2005 en (3) de drie recente observaties uit 2022-2023. We kijken naar het aandeel misdrijven van alle gebeurtenissen buiten verkeerscontrole. Het aandeel misdrijven in recent politiewerk is 13,5%, in 2001-2005 18,5% en in 1992-1993 17,6%. Geen van deze percentages wijkt significant af van het percentage over het totaal van deze observaties (17,8%).⁵⁵ In dit bredere perspectief door de tijd heen vormen misdrijven dus een constant aandeel van het politiestraatwerk buiten verkeerscontrole.

4.5.2 *Bevindingen over misdrijven uit andere PSWI-observaties*

Over alle 33 PSWI-studies gezien, is van alle gebeurtenissen buiten verkeerscontroles 18,2% een misdrijf (bijlage 6.6). In twee observaties is dat significant hoger: Roskilde 2006 (31,8%) en Oslo 2007 (27,4%). In één observatie is het percentage misdrijven significant kleiner: Amsterdam 1993 (10,6%). Die observatie was onderdeel van de analyse in de vorige paragraaf.

Gemeente Roskilde ligt zo’n dertig kilometer buiten Kopenhagen. ‘Vanwege de enorme stijging van de huizenprijzen in Kopenhagen zijn deze plaatsen de laatste jaren erg aantrekkelijk geworden om zich te vestigen.’ (Krogh, 2006, p. 5, onze vertaling). Woninginbraak, met name in villa’s, is één van de prioriteiten in lokaal politiebeleid. ‘Een surveillanceauto gaat dan als regel naar het betreffende huis om sporen veilig te stellen. Het oplossingspercentage voor inbraken in villa’s ligt in Denemarken rond de paar procent, zodat deze activiteiten waarschijnlijk primair tot doel hebben om burgers te tonen dat de politie ‘iets doet’ na een inbraak.’ (Krogh, 2006, p. 27).

In Oslo 2007 gaat het bij misdrijven om een mix van feiten met bovenaan winkeldiefstal, inbraak en mishandeling. Er is geen dominant patroon zichtbaar, of het moet zijn de as-

55 $N(1992-1993)=790$, $N(2001-2005)=2.195$, $N(2022-2023)=333$, $N(\text{totaal})=3.318$. Getoetst voor $p<.01$.

sociatie die de mix van misdrijven oproept met het leven in (de sociale rafelrand van) een grote stad. We geven een sfeerschets. Enkele keren is een dronken persoon het slachtoffer van een mishandeling of een beroving, een ruzie op straat mondt uit in klappen en bloed, een verslaafde steelt medicijnen, een vreemdeling die een telefooncel beschadigt wordt ondanks de geringe schade daarvoor aangehouden zodat de vreemdelingenpolitie zich er de volgende dag mee kan bemoeien, na een inbraak mist de winkelier een stuk chocoladetaart en staat de elektronica onaangerogerd, een toerist drukt een fles champagne achterover, een junk probeert een taartpunt te stelen, een buitenlander met een vliegticket voor de volgende dag jat nog gauw twee chocoladerepen en iemand die van de veerboot komt, heeft in zijn auto een honkbalknuppel en een mes binnen handbereik. De politiemensen hebben geen specifieke taak op recherchegebied; wanneer ze optreden bij een misdrijf is dat als *first responder* en bijna altijd na een melding. Operationele prioriteiten in het jaarplan zijn geweld, zakkenrollerij en overvallen. In het beleid is sprake van werken volgens de *problem oriented policing*-filosofie, maar politiemensen vertellen dat dit er in de praktijk niet van komt (Runhovde, 2007).

Tot slot keken we naar een verband tussen omvang van de plaats waar werd geobserveerd, in termen van inwonersaantal, en het aandeel misdrijven in straatwerk buiten verkeerscontrole. Er blijkt geen verband, ook niet als we Amsterdam 1993 buiten de analyse laten.⁵⁶

4.5.3 Conclusies

Bij misdrijven in straatwerk gaat het allereerst om winkeldiefstal en woninginbraak. In politiestraatwerk buiten verkeerscontroles is het aandeel misdrijven in de drie onderzochte plaatsen opvallend constant: in geen van de drie periodes is er een significant verschil tussen de drie plaatsen en in geen van de drie plaatsen is er een significant verschil in de loop van de tijd. Kijken we naar alle 33 PSWI-observaties, dan zien we wel enkele bijzonderheden. In Roskilde 2006 komen woninginbraken veel voor en de politie besteedt daar aandacht aan, een combinatie van een probleem in het werkgebied en operationeel politiebeleid. In Oslo 2007 ligt eveneens nadruk op misdrijven maar dat is niet terug te brengen tot een duidelijk oorzaak.

4.6 Hulp situaties

4.6.1 Hulp situaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen

Hulp situaties zijn in dit onderzoek aanrijdingen, ruzies, relatieproblemen, geluidsoverlasten, vermiste personen, onwel geworden personen, verloren of gevonden goederen, vragen van het publiek beantwoorden en alle andere hulpverlening aan een per-

⁵⁶ N=33, Pearsons correlation=-.158, p=.380; zonder Amsterdam 1993: N=32, Pearsons correlation=-.053, p=.773.

soon zoals bemiddeling, steun, zorg of bescherming. We gebruiken niet de term hulpverlening maar ‘hulpsituaties’, omdat we niet op voorhand willen invullen of politiemensen wel of geen hulp verlenen. We kijken nu, net als in de vorige paragraaf, naar politiestraatwerk buiten verkeerscontroles.

In recent politiewerk buiten verkeerscontrole omvat optreden bij hulpsituaties 39,9% van alle gebeurtenissen (tabel 4.9). Hulpsituaties zijn globaal onder te verdelen in situaties waarbij twee of meer mensen in conflict met elkaar zijn en situaties waarin iemand hulp nodig heeft zonder dat van een conflict sprake is. Die eerste groep bestaat uit ruzies inclusief relatieproblemen, aanrijdingen en geluidsoverlasten, en beslaat 60,9% van alle hulpsituaties. De tweede groep bestaat uit personen die onwel zijn geworden dan wel personen in gevaar of in andere moeilijkheden (individuele problemen), vermiste personen, verloren of gevonden goederen en vragen van een burger beantwoorden, en beslaat 39,1% van alle hulpsituaties. De meeste hulpsituaties zijn dus gevallen waarin politiemensen bemiddelen tussen twee of meer partijen. De grootste subgroepen binnen de hoofdgroep ‘hulpsituaties’ zijn ruzies inclusief relatieproblemen (33,1%), aanrijdingen (21,8%) en individuele hulpsituaties (21,1%). Van alle hulpsituaties is 91,0% een burgerinitiatief. Het zijn dus hoegenaamd steeds gebeurtenissen waarbij een burger hulp van de politie vraagt.

Box 4.7 geeft drie voorbeelden van politieoptreden bij een ruzie in recent politiewerk. We selecteerden optreden bij een ruzie na een melding en zonder een kwetsbaar of bij de politiemensen bekend persoon, welke gebeurtenis tien tot vijftien minuten in beslag nam. Dertien gebeurtenissen voldoen aan die criteria, vier uit Amsterdam, zes uit Groningen en drie uit Wageningen. Box 4.7 bevat een situatie uit elk van de drie teams.

Box 4.7 Een hulpsituatie uit elk van de drie basisteams in 2022-2023

Wageningen. Melding om 18:19 uur: boa's hebben een aanhouding en problemen daarmee. Ter plaatse. Een jongen van zeventien fietste in de Hoogstraat (winkel- en voetgangersgebied). De boa's spraken hem aan en hij stapte niet af, waarop ze hem vastgrepen. Hij had geen ID bij zich, waarna ze hem aanhielden, maar dat leverde problemen op. P2 vraagt gegevens van de jongen en P1 gaat even verderop met een van de boa's praten. P1 overlegt met de twee boa's en komt met het resultaat: de jongen krijgt twee bonnen (fietsen in de winkelstraat en geen ID bij zich) en daar laten de boa's het dan bij. P1 brengt het naar de jongen als dat de boa's bereid zijn hem te matsen, maar dat hij dus wel fout zat en een volgende keer gewoon moet luisteren. (P1 de-escaleert de zaak vakkundig. Hij weet het zo te spelen dat de boa's inbinden maar geen gezichtsverlies lijden en spreekt de jongen stevig toe. Daarna zet hij de boa's weer aan de klus en moet de jongen het met hen verder regelen.) Even later komt de vader van de jongen met diens paspoort. P1 vraagt de vader om het paspoort aan de verbaliserende boa te laten zien. In de auto vertelt P2 dat de jongen thuis problemen heeft. Zijn moeder heeft het huis verlaten en zijn vader is juist gearriveerd om bij hem te zijn. De jongen was overigens zeer vriendelijk tegen de agenten. Om 18:45 met vervolg.

Groningen. Melding om 18:00 uur: een twaalfjarig bovenbuurjongetje die met een gelblaster op de kat van de melder (onderbuurman) schiet. Ter plaatse. P1 gaat verhaal aanhoren bij de melder. P2 gaat gesprek aan met de moeder van de jongen. Vrouw vertelt dat er langlopende ruzie is tussen haar en de melder, en dat er al oplossingen zijn gezocht zoals buurtbemiddeling, maar dat dat niet werkt. Ze geeft de schuld aan de melder. Ze zegt dat ze aan het winkelen was en dat haar zoon de hele tijd bij haar was. De melder liegt. P1 komt terug en vraagt of ze de zoon erbij haalt. Die komt naar beneden en vertelt meteen dat hij met zijn moeder mee was winkelen. Hij heeft zijn gelblaster mee, op verzoek van P1. P1 laat de zoon gelbolletjes zien die hij net uit de kat van de buurman heeft gehaald. De zoon lijkt wat te schrikken, maar de moeder verklaart weer dat het niet haar zoon geweest kon zijn. P1 en P2 horen het verhaal aan, waarvan ze later zeggen er niets van te geloven. Ze geven het belang aan van goede omgang met de burens, en adviseren buurtbemiddeling, maar dat werkte eerder niet en wil de vrouw niet. Daarop zegt P2 dat dit wordt doorgezet naar de wijkagent. De vrouw vindt dat prima. P1 gaat weer naar de melder en die verklaart met eigen ogen de jongen te hebben gezien en vraagt of hij in het vervolg moet filmen. Ook zegt hij bang te zijn om uit zijn vel te schieten als dit vaker gebeurt. P1 zegt dat het handig is om te filmen. Ook zegt P1 dat ze de wijkagent inschakelen en dat de man weer moet bellen wanneer zich iets voordoet. Niet handig om voor eigen rechter te spelen. Om 18:26 uur vertrek. De wijkagent wordt over het algemeen niet actief geïnformeerd, maar kan de melding in het systeem lezen. P1 en P2 zeggen in dit geval de wijkagent wel te mailen; dan mist de wijkagent het niet.

Amsterdam. Melding om 16:14 uur: verdachte situatie. Twee jongens en een meisje, in een winkel aan de Albert Cuyp. Ter plaatse. De winkelier heeft last van deze drie, ze probeerden een aansteker te stelen uit zijn winkel. Hij wil geen aangifte doen, maar wil wel dat ze weggaan. P1 ziet een ING-pas van een van de drie. P2 ziet een ID-pas van nummer twee en vraagt de gegevens van de derde. Die vindt dat hij er niets mee te maken heeft, maar moet toch gegevens geven. De langste jongen is de brutaalste en gaat langs P1 heen met een passerende vriend praten, waarna P1 vlak voor hem gaat staan en hem krachtig daarover terechtwijst. P1 scant het rijbewijs van de winkelier en geeft advies te blijven bellen. De twee jongens en het meisje staan nu aan de overzijde van de straat. P2 stuurt ze nu van de markt af. Dat gaat schoorvoetend. Om 16:37 met vervolg.

Tabel 4.9 toont hulpsituaties in politiestraatwerk in drie periodes. Geen van de plaatsen wijkt binnen een periode significant af van het gemiddelde over die periode (kolom) en de drie plaatsen tonen zich constant door de tijd heen (rij). Ook over de drie periodes gezien gaat het bij hulpsituaties vooral om ruzies inclusief relationele problemen (26,6%), aanrijdingen (22,3%) en individuele hulpsituaties (19,2%), en bijna steeds gaat het om burgerinitiatieven (91,6%). Kortom, in Amsterdam, Groningen en Wageningen zijn hulpsituaties een constant onderdeel van het werk in de noodhulp.

Tabel 4.9 Van politiestraatwerk buiten verkeerscontrole het aandeel hulpsituaties (%HS)

	1992-1993		2001-2005		2022-2023		Totaal	
	N	%HV	N	%HV	N	%HV	N	%HV
Amsterdam	189	42,3	151	42,4	118	36,4	458	40,8
Groningen	167	37,7	167	34,7	123	40,7	457	37,4
Wageningen	136	32,4	139	33,8	92	43,5	367	35,7
Totaal	492	38,0	457	37,0	333	39,9	1.282	38,1
*: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$). #: significant verschil met 'totaal' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$ of ## $p < .001$). NB: de drie plaatsen binnen 2022-2023 verschillen geen van drieën van elkaar ($p < .01$).								

Net als voor 'verkeerscontrole' en 'misdrijven' doen we ook voor hulpsituaties nog een analyse over de tijd met gebruikmaking van *alle* beschikbare Nederlandse observaties. We delen die weer in drie groepen in: (1) de vijf observaties uit 1992-1993, (2) de twaalf observaties uit 2001-2005 en (3) de drie recente observaties uit 2022-2023. We kijken naar het aandeel hulpsituaties van alle gebeurtenissen buiten verkeerscontrole. Het aandeel hulpsituaties in recent politiewerk is 39,9%, in 2001-2005 32,8% en in 1992-1993 35,8%. Geen van deze percentages wijkt significant af van het percentage over het totaal van deze observaties (34,2%).⁵⁷ Ook in dit bredere perspectief door de tijd heen vormen hulpsituaties dus een constant aandeel van politiestraatwerk buiten verkeerscontrole.

4.6.2 Bevindingen over hulpsituaties uit andere PSWI-observaties

Over het totaal van de 33 PSWI-observaties gezien, is van alle politiestraatwerk buiten verkeerscontrole ruim een derde een hulpsituatie (34,8%, bijlage 6.6). Münster 2006 wijkt daarvan significant naar boven af (59,6%).

Binnen de groep 'hulpsituaties' zien we in Münster twee soorten gebeurtenissen met een significant hoger percentage dan gemiddeld (bijlage 6.7): aanrijding zonder letsel en geluidsoverlast uit een woning. Voor de aanrijdingen laten de veldwerkaantekeningen zien dat de politie een duidelijke taak heeft, en ook voor zichzelf ziet, bij alle aanrijdingen, zelfs al gaat het enkel om lichte of zeer lichte blikschade. Zichtbaar is hier het aan het Duitse politiewerk ten grondslag liggende legaliteitsbeginsel: wat de politie ter kennis komt, pakt zij aan en brengt zij bij de autoriteiten in behandeling (vgl. Liedensbaum, 2011). Politie mensen werken niet, althans niet formeel, met een discretionaire bevoegdheid, zoals politie mensen in Nederland. Die zijn gewend zelf af te wegen of de politie een rol moet spelen en zo ja, hoe. De politie mensen in Münster 2006 behande-

57 N(1992-1993)=790, N(2001-2005)=2.195, N(2022-2023)=333, N(totaal)=3.318. Getoetst voor $p < .01$.

len elke aanrijding als politietaak. Als er een schuldige is aan te wijzen, krijgt deze een mondelinge waarschuwing of al snel een boete: als het om geringe zaken gaat een 'waarschuwingsgeld' direct te pinnen bij de politiemensen (bijvoorbeeld 35 euro bij een kop-staartaanrijding) of bij grotere zaken na tussenkomst van de verkeersafdeling een 'boetegeld' plus enkele strafpunten in de centrale registratie in Flensburg (bijvoorbeeld 65 euro en drie punten voor een aanrijding op een kruising). De politiemensen benadrukken bij een aanrijding met een geparkeerde auto enkele keren dat het goed is dat de bestuurder de politie heeft gebeld omdat het anders zou gaan om het verkeersmisdrijf 'doorrijden na een aanrijding' (*Unfallsflugt*). Onderdeel van deze werkwijze is dat burgers aanrijdingen melden. De drempel om te melden ligt kennelijk laag, daar de veldwerkaantekeningen ook meldingen over zeer geringe aanrijdingen bevatten. Box 4.8 bevat twee voorbeelden daarvan.

Box 4.8 Twee voorbeelden van een geringe aanrijding in Münster 2006

(1) Een melder geeft aan de meldkamer door dat een bus een buitenspiegel van een auto zou hebben aangereden. De politiemensen krijgen de melding en weten de bus te stoppen. De chauffeur zegt niets te hebben gemerkt. Ze controleren alle gegevens en registreren de aanrijding. Collega's van een andere politiewagen kijken op de plaats waar het gebeurde en melden geen schade te kunnen vinden.

(2) Een bestuurder heeft bij achteruitrijden een nummerplaat van een geparkeerde auto geraakt met een lichte beschadiging aan de plaat tot gevolg. De politiemensen checken alle gegevens en behandelen de aanrijding. Ze geven een mondelinge waarschuwing, geen boete, en geven het advies om de zaak met de tegenpartij op te nemen omdat de schade te gering is voor de verzekering.

Het aandeel 'hulpsituaties' in Bochum (ook Duitsland) wijkt niet significant af van het gemiddelde. Kijken we echter enkel naar 'aanrijding zonder letsel', dan zien we dat het aandeel dat 'aanrijdingen zonder letsel' inneemt met 17,3% ook in Bochum significant groter is dan gemiddeld.⁵⁸ Het grote aandeel aanrijdingen zonder letsel in Münster kunnen we dus begrijpen vanuit het systeem en de gewoonten, of zo men wil de cultuur, van de Duitse rechtshandhaving.⁵⁹ Ook 'geluidsoverlast uit een woning' neemt in Münster een significant groot deel van het werk in (11,2% tegen 2,5% gemiddeld). Om te beginnen, lijkt dit hoge percentage geen Duits maar een lokaal verschijnsel, want in Bochum is het overeenkomstige aandeel 1,0%.⁶⁰ Uit het beschikbare materiaal wordt niet duidelijk waarom in Münster het aandeel geluidsoverlast uit een woning significant groter is dan gemiddeld.

58 $z=5.23$, $p<.001$.

59 Illustratief voor het verschil is dat we in onze aanpak 'aanrijdingen' hebben geclassificeerd als 'hulpverlening'. In Duitsland zou het beter geclassificeerd zijn als 'rechtshandhaving'.

60 Het verschil met het gemiddelde van 2,5% is niet significant ($z=0.95$, $p=.342$).

4.6.3 *Conclusies*

Van alle gebeurtenissen buiten verkeerscontroles waarbij politiemensen in 2022-2023 optreden, heeft 40% het karakter van een hulpsituatie. Amsterdam, Groningen en Wageningen vertonen geen significante afwijkingen daarvan, ook niet door de tijd heen. Hulpsituaties gaan vooral om optreden bij ruzies tussen personen, verkeersongevallen en hulpbehoevende personen. Meer dan 90% van alle optredens in hulpsituaties is een melding. In de bredere oriëntatie zien we een cultuurverschil. Münster 2006 toont een groot percentage hulpsituaties, hetgeen volgt uit het karakter van de Duitse rechtshandhaving in samenhang met de Duitse cultuur omtrent het omgaan met geringe aanrijdingen.

4.7 *Netwerken*

4.7.1 *Netwerken in Amsterdam, Groningen en Wageningen*

Politiemensen in onze recente observaties spreken tijdens hun werk op straat frequent met een burger, om te beginnen bij hoegenaamd elke verkeerscontrole en elke melding. Ook buiten verkeerscontroles en meldingen maken zij geregeld een praatje met iemand. We noemen dat 'netwerken'. We observeerden dat 28 maal in de drie plaatsen gezamenlijk. Soms worden de politiemensen aangesproken door een passant die zomaar even een praatje wil maken, maar meestal (22 van de 28)⁶¹ gaat het initiatief tot een praatje van de politiemensen uit. Zij knopen een gesprekje aan met bijvoorbeeld iemand die ze al eens eerder hebben ontmoet om te vragen hoe het gaat, maken een praatje of een dolletje met spelende kinderen of opgeschoten jeugd of spreken even met een werknemer van een bedrijf. Soms spreken ze even met een 'functionaris' zoals een verkeersregelaar, maar dat is maar een klein deel van de gesprekjes (4 van de 28). Een praatje met iemand is nooit helemaal 'zomaar', het is bijvoorbeeld horen wat er speelt, mensen laten weten dat er op ze gelet wordt, gericht informatie ophalen, informatie doorgeven, de politie laten zien, kinderen en jongeren tonen dat de politie niet je vijand is, *public relations*. Box 4.9 geeft uit elk van de drie recente observaties een voorbeeld.

Box 4.9 Gesprekjes met burgers in 2022-2023

P1 haalt even wat te eten bij een supermarkt. P2 blijft in de auto wachten. Een jongen maakt een selfie met de politieauto op de achtergrond. P1 komt terug met de boodschappen en ziet dat. P1 gaat naar de jongen toe en maakt even een praatje met de jongen. De jongen is aan het beeldbellen met een vriendje. P1 gaat met de jongen op een selfie, wat de jongen zeer waardeert. Daarna gaan de politiemensen richting het bureau voor de maaltijd.

61 Omdat $N < 30$ gebruiken we hier geen percentages.

P2 knoopt een praatje aan met een buurtbewoner. Hij kent hem uit eigen ervaring. De man heeft een verslavingsverleden en is bezig met het aflossen van schulden. Even kijken hoe het gaat. Er wordt ook gevraagd naar of hij iets van zijn buurman weet, een 'person of interest'. (...) Er wordt niets schriftelijk of digitaal over vastgelegd.

De politiemensen rijden door een woonbuurt. Daar staat een groepje jongetjes op de stoep, veel jonger dan achttien jaar. De agenten rijden langzaam. Eén van de jongens maakt non-verbaal contact met P1, die doet vervolgens zijn raampje open en ze geven een boks. Enkele andere jongens volgen. Kort praatje en dan weer verder. P1: 'Ik kende die jongens niet, maar zo leer je ze wel kennen.'

Gesprekjes voeren op straat past bij de GGP-filosofie 'kennen en gekend worden'. Dat is politiewerk vanuit het consent-paradigma, de in Nederland (en andere West-Europese landen) dominante politiefilosofie. In de noodhulp ligt er echter ook weer niet een opvallende nadruk op. Politiemensen in de noodhulp komen weinig uit de auto om zomaar eens het contact met mensen op te zoeken. Verreweg de meeste gesprekjes voeren zij door het geopende raam van de politiewagen of wanneer zij om een andere reden toch al uit de auto zijn. Geregeld is 'kennen en gekend worden' of vaker nog een specifiek taakaccent reden om gesprekjes aan te gaan (bijvoorbeeld box 4.3 in paragraaf 4.3.2) en voor anderen is het aangaan van gesprekjes iets wat niet zozeer bij de noodhulp hoort. Uit onze recente veldwerkaantekeningen: 'P1 werkt al dertig jaar in haar wijk. Ik veronderstel dat ze dan de wijk wel goed zal kennen. Dat beaamt ze, maar dan vooral locaties en vaste clientèle. Die clientèle wisselt ook door de jaren heen, generaties schuiven op. Bovendien: 'Het is niet mijn taak om iedereen te kennen. Dat ligt meer bij de wijkagent.'

Tabel 4.10 Van alle gebeurtenissen buiten verkeerscontrole, het aandeel netwerken (%NW)

	1992-1993		2001-2005		2022-2023		Totaal	
	N	%NW	N	%NW	N	%NW	N	%NW
Amsterdam	189	10,1	151	4,6	118	10,2	458	8,3
Groningen	167	3,6	167	6,0	123	7,3	457	5,5
Wageningen	136	7,4	139	10,8	92	7,6	367	8,7
Totaal	492	7,1	457	7,0	333	8,4	1.282	7,4
*: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$). #: significant verschil met 'totaal' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$ of ## $p < .001$). NB: de drie plaatsen binnen 2022-2023 verschillen geen van drieën van elkaar ($p < .01$).								

Tabel 4.10 toont de percentages netwerken in Amsterdam, Groningen en Wageningen door de jaren heen. In politiestraatwerk buiten verkeerscontroles is het aandeel netwerken over het totaal gezien 7,4%. Er doen zich in de tabel geen significante verschil-

len voor. Dit soort gesprekjes zijn, met andere woorden, een stabiele factor in het werk op straat, los van plaats en tijd.⁶² Een ‘stabiele factor’ maar het maken van een praatje met het publiek is geen frequente bezigheid. We observeerden dit in het recente straatwerk 28 keer tijdens 261 uur op straat (tabel 2.1). Dat is gemiddeld één keer een gesprekje met een burger in ongeveer negen uur op straat. De politiemensen namen 22 keer zelf het initiatief tot zo’n gesprekje. Dat is ongeveer eens in de twaalf uur dat zij op straat zijn.

Net als voor de andere soorten gebeurtenissen doen we ook voor netwerken nog een analyse over de tijd met gebruikmaking van *alle* beschikbare Nederlandse observaties. We delen die weer in drie groepen in: (1) de vijf observaties uit 1992-1993, (2) de twaalf observaties uit 2001-2005 en (3) de drie recente observaties uit 2022-2023. We kijken naar het aandeel netwerken van alle gebeurtenissen buiten verkeerscontrole. Het aandeel netwerken in recent politiewerk is 8,4%, in 2001-2005 9,7% en in 1992-1993 5,9%. De 5,9% uit 1992-1993 wijkt significant af van het percentage over het totaal van al deze observaties (8,7%).⁶³ De observatie Haarlem 1993 toont met 1,6% het laagste percentage in de periode 1992-1993. Een verklaring daarvoor vinden we niet in het materiaal. Een duidelijke conclusie laat het lage percentage in de periode 1992-1993 dan ook niet toe, en zeker geen conclusie over het hedendaags straatwerk.

4.7.2 *Bevindingen over netwerken uit andere PSWI-observaties*

Over alle 33 PSWI-observaties gezien is het aandeel netwerken 7,8% (bijlage 6.6). Tweemaal zien we een significant hoger percentage: Woerden 2001 (24,8%) en Gouda Centrum 2003 (12,7%).

Onder politiemensen in Woerden 2001 is ‘gesprekjes aangaan’ een thema. Uit deze observatie stamt dan ook het begrip ‘tweeminutengesprekje’. Dat is een vrij rake typing: van de gesprekjes in de 26 PSWI-noodhulpobservaties van na 1993⁶⁴ valt 86,2% in de categorie 0-5 minuten. De politiemensen benoemen meer dan eens expliciet het nut van dergelijke gesprekken: ‘zo hoor je nog eens wat’ na een gesprekje met een mevrouw, ‘nu weet hij dat we op hem letten’ na een gesprekje met een zwerver of ‘die weten vaak veel’ na een gesprekje met een man die zijn hond uitlaat. Soms heeft het praatje een informatief karakter, zoals een gesprekje met een bouwvakker om eens te horen of er nog steeds veel wordt gestolen van het bouwterrein, een praatje met een gemeentewerker over het dumpen van grofvuil of een praatje met kinderen om te horen of zij weten of er na schooltijd weleens mensen op het schoolplein lopen. Geregeld gaat het

62 Gezien over alle 33 PSWI-noodhulpobservaties is er ook geen verband tussen ‘het aandeel dat dergelijke gesprekjes innemen van alle gebeurtenissen buiten het verkeer’ en ‘het inwoneraantal van de betreffende plaats’ of ‘het jaar van observeren’.

63 $N(1992-1993)=790$, $N(2001-2005)=2.195$, $N(2022-2023)=333$, $N(\text{totaal})=3.318$. Getoetst voor $p < .01$. Voor het significante verschil geldt $z=2.5834$, $p=.00988$.

64 In 1992-1993 is de duur van de gesprekjes op een andere wijze gecodeerd dan daarna.

om contacten met jongeren, maar ook zijn er gesprekjes met bekende volwassenen of schijnbaar zomaar iemand. Uit de veldwerkaantekeningen volgt niet één thema of aandachtspunt waar het bij de gesprekjes steeds om draait. Ook het aanvullend verslag (Van Heel, 2001) biedt geen verklaring voor het significant grote aandeel dat netwerken in hun straatwerk inneemt. Over Gouda Centrum 2003 zagen in paragraaf 4.3.3 al dat het grote aandeel netwerken aldaar samenhangt met de nadruk op het leggen en onderhouden van relaties in het werkgebied.

4.7.3 *Conclusies*

In recent politiestraatwerk buiten verkeerscontrole maakt netwerken 8,4% uit van alle gebeurtenissen. Dergelijke gesprekjes gaan meestal van de politiemensen uit, hoewel ze ook wel worden aangesproken. Gezien de prioriteit die de politie hecht aan kennen en gekend worden, is die 8,4% geen groot aandeel. Politiemensen nemen ongeveer eens in de twaalf uur dat zij op straat zijn het initiatief tot een netwerkgesprekje met een burger. Zo'n gesprekje duurt dan in de regel minder dan vijf minuten. Het straatwerk in Woerden 2001 heeft een significant groot aandeel netwerken. De 'tweeminutengesprekjes' zijn daar een vast begrip onder de politiemensen, maar hoe dat zo gekomen is, valt uit het materiaal niet op te maken. Ook in Gouda Centrum 2003 is netwerken extra onder de aandacht van de politiemensen, hetgeen valt toe te schrijven aan projecten in relatie tot de toenmalige Marokkaanse jongerenproblematiek. Daar werd destijds fors op ingezet met veel capaciteit en prioriteit (Bervoets, 2006).

4.8 *Kwetsbare personen*

4.8.1 *Kwetsbare personen in Amsterdam, Groningen en Wageningen*

Politiemensen krijgen met veel verschillende mensen te maken, en geregeld ook met personen aan de rand van de samenleving, zoals daklozen en verslaafden en met 'verwarde personen'. Of, en zo ja in hoeverre, de zojuist genoemde categorieën overlappen is onduidelijk, ook is de vraag waar de grenzen liggen tussen wel of niet verward. Het probleem is hier: 'Er ontbreekt een eenduidige, operationele omschrijving van "verwarde personen" die voor alle betrokkenen herkenbaar en werkbaar is.' (Koekkoek, 2019, p. 24). Vreemd is dat niet, want de diversiteit in gedrag en in geestelijke gesteldheden is groot. Daarbij is de vraag of we van iemand die niet zo is als de meesten, kunnen zeggen dat die persoon dus een psychische aandoening heeft of 'verward' is. Een bedelende junkie is al snel een opvallende verschijning maar gedraagt zich met het bedelen verre van verward, eerder rationeel. Een goed hanteerbare definitie hebben we niet en verwachten we gezien onze waarnemingen ook niet. Koekkoek (2019, p. 40) geeft een globale doch richtinggevende beschrijving van het begrip 'verwarde personen': 'Ondanks de consistente bevinding dat er onder "verward gedrag" van alles schuilgaat, wordt erg vaak de relatie met (ernstige) psychische stoornissen gelegd (...) – begrijpelijk maar niet helemaal terecht. Onder mensen met verward gedrag vinden

we zowel mensen met een ernstige psychische stoornis (zoals een psychose of een manie), mensen onder invloed van middelen (waarbij soms de ontregeling enorm is), mensen met beperkte verstandelijke vermogens, mensen met heftige emotionele problemen en mensen met randcrimineel gedrag.' Hiermee geeft Koekkoek een diversiteit weer en tegelijk een beknopt aantal categorieën, maar voor politiemensen die ter plaatse komen, is het niet eenvoudig om te doorzien waaruit het (overlastgevend of gevaarzettende) verwarde gedrag voortkomt. Soms krijgen zij achtergrondinformatie mee (bijvoorbeeld 'deze persoon is onder behandeling bij (...)') of '(...) is bekend met (...)'). Soms moeten ze zelf uitvinden of er 'verwardheid' achter bepaald gedrag steekt en hoe zij dus zullen optreden.

We hanteren hier het begrip 'kwetsbare personen met onconventioneel gedrag', hierna kortweg 'kwetsbare personen'. 'Onconventioneel' betekent schurend of strijdig met de heersende maatschappelijke norm. Dat gedrag is de reden voor de politiebemoeienis. 'Kwetsbaar' is van belang omdat het de personen onderscheidt van niet-kwetsbare personen die de wet overtreden. Op hoofdlijnen verstaan we hierna onder kwetsbare personen zowel personen met verward gedrag zoals Koekkoek in de vorige alinea beschrijft, als personen die in de marge van de samenleving verkeren zoals daklozen, morgensterren, junks en zwervers, los van de vraag of hun gedrag als 'verward' kan worden aangemerkt. Vermoedelijk is ons begrip 'kwetsbaar persoon met onconventioneel gedrag' in de praktijk ruimer dan 'persoon met verward gedrag'. Een dakloze bijvoorbeeld die achter een bedelbordje zit of op karton ligt te slapen, vertoont geen verward maar wel onconventioneel gedrag, wat schuurt met de overheersende norm, hetgeen vervolgens politieaandacht voor de hand liggend maakt, al dan niet na een melding.

Anders dan in de politieregistratie, waar code E33 staat voor de *maatschappelijke klasse* 'overlast door verward/overspannen persoon', is in ons onderzoek de categorie 'kwetsbaar persoon' geen aanduiding voor het type gebeurtenis. 'Kwetsbaar persoon met onconventioneel gedrag' is bij ons een *kenmerk* van een gebeurtenis. In het geval van bijvoorbeeld een burenruzie waarbij één van de betrokkenen een kwetsbaar persoon is, hoeven we dus niet te kiezen voor ofwel het label 'onenigheid tussen personen' ofwel het label 'kwetsbaar persoon met onconventioneel gedrag' maar komen wij uit op een gebeurtenis 'onenigheid tussen personen' met als extra kenmerk 'kwetsbaar persoon aanwezig'. Zo trachten we zowel te zien wat er aan de hand is (winkeldiefstal, ruzie, onwel persoon et cetera) als te zien of daarbij een kwetsbaar persoon betrokken is.

We pretenderen niet dat we met het label 'kwetsbaar persoon met onconventioneel gedrag' een sluitende definitie hebben gepresenteerd. Wel menen we dat deze benadering beter dan de term 'verward persoon' aansluit bij de politiepraktijk in die zin dat kwetsbare personen die zich wel onconventioneel maar niet verward gedragen nog steeds sociale conventies doorbreken en daarom onderwerp kunnen zijn van sociale

controle, en dus uiteindelijk van politiebemoeienis. Om een beeld te schetsen van alle-daags politiestraatwerk en hoe kwetsbare personen met onconventioneel gedrag zich daarin kunnen manifesteren, geven we vier voorbeelden van gebeurtenissen die we observeerden in recent politiewerk. De eerste gebeurtenis, in box 4.10, start als verkeerscontrole en toont de subtiliteit van het begrip ‘onconventioneel gedrag’ en hoe politiemensen dat (eerst niet) herkennen.

Box 4.10 Verkeerscontrole met een bijzondere achtergrond (veldwerkaantekeningen)

21:38 uur. De politiemensen zien een scooter enigszins onzeker rijden, niet een vaste lijn volgend. Ze laten de bestuurder stoppen. P1 doet controle van het rijbewijs in MEOS. P2 komt met een blaastest. De bestuurder lukt het niet om goed te blazen. P2 legt het bij herhaling uit, maar het lukt de jongen niet. P2 begint wat geïrriteerd te raken, maar ze legt het nog een keer uit en dan blaast de jongen goed. Negatief. In de auto zegt P2 dat ze dacht dat de bestuurder haar in de maling zat te nemen. Ook twijfelt ze. P1 oppert dat de jongen geestelijk niet helemaal oké was, hij keek ook wat vreemd (dat viel mij ook op) en P1 oppert dat de jongen misschien een autist was. P2 ontdekt via Google dat de jongen woont in een huis met negen bewoners, een ‘Larixhuis’. De jongen had ook gezegd dat hij op weg was naar het Larixhuis. P2 wist niet wat dat was maar heeft het nu gegoogeld. Larixhuizen zijn tehuizen voor jongeren met een geestelijke beperking. Dat had P1 dus goed gezien. Einde om 21:39 uur.

Hier was geen sprake van verward maar van onbegrepen gedrag, waardoor bijna irritatie bij P2 ontstond omdat de jongen in haar ogen bezig was de blaastest en dus haar werk te saboteren. Helemaal zeker was ze echter ook niet van dat oordeel. Niettemin had de controle in een conflict kunnen uitmonden. Maar eigenlijk gedroeg de jongen zich voorkomend en werkte keurig mee, binnen de grenzen van zijn vermogens. Het liep goed af omdat de jongen toch de blaastest wist te volbrengen. Naderhand komen de politiemensen erachter dat de jongen een geestelijke beperking heeft en ze dus te maken hadden met een kwetsbaar persoon.

Box 4.11 Een man met een doodswens (veldwerkaantekeningen)

’s Morgens om 06:45 uur. Melding over een verward persoon. P3 en P4 van de nachtdienst zijn bij die persoon in huis en wachten op de crisisarts. P1 en P2 gaan hen aflossen. Ter plaatse. Het betreft een man (30-40). Hij heeft vannacht problemen met zijn vriendin gehad inzake zijn doodswens. Hij zou zichzelf doodmaken, had hij gezegd, en zij moest toekijken. Hij zegt dat hij al heel lang dood wil, want het leven is nergens goed voor, op het grote geheel gezien, en zeker nu maakt de klimaatcrisis dat ook nog weer duidelijk. Hij zit nu in het huis van zijn vriendin, die nu naar haar werk is. P3 en P4 hebben met de vriendin afgesproken dat ze hier op de arts mogen wachten en dat de man dan het huis verlaat en de politie de deur dichttrekt. De arts komt en heeft een gesprek met de man. Conclusie van de arts: ga nu naar huis, ga slapen en in de loop van de dag zal de crisispsychiater bellen. P2 noteert de naam van de arts in haar boekje. De

politie mensen brengen de man naar vlak bij zijn huis en hij zal dan het laatste stukje lopen. Hij wilde liever niet dat de politie voor de deur zou stoppen. Einde om 08:10 uur.

Dat iemand een doodswens heeft (box 4.11), is niet meteen een bewijs van verwardheid of kwetsbaarheid. De man toont zich zelfs bij de tijd genoeg om een sociale situatie in te schatten (wat zullen de burens zeggen als de politie voor mijn deur stopt?), hij trekt zich daar wat van aan (conformeert zich aan de norm) en bedenkt een oplossing (even verderop stoppen). Toch kan het gedrag van de man, speciaal dat zijn vriendin moest 'toekijken', onconventioneel genoemd worden. Maar het lijkt onder controle. De politie mensen P1 en P2 komen althans tijdens het hele optreden niet voor een verrassing te staan. Er waren al politie mensen ter plaatse, de melding is duidelijk, en P1 en P2 hoeven enkel op de man te passen, een praatje te maken, tot de crisisarts arriveert. De casus in box 4.12 hierna is een geval waarvan de clou zich gaandeweg ontvouwt.

Box 4.12 Overlast van de bovenburen (veldwerkaantekeningen)

Melding 09:43 uur. Overlast van bewoner op driehoog, geluidsoverlast met luidde muziek en pesten door zingen van een lied met homo-onvriendelijke tekst. De melder, de bewoner van tweehoog, een man van plusminus 45-50 jaar oud, komt de politie mensen tegemoet lopen. P2 vindt dat vreemd en zegt: 'Kunnen we even bij u binnen praten?' 'Daar is het erg rommelig,' zegt de man. 'Dat geeft niet,' zegt P2. Ze gaan bij de man naar binnen. Het is een troep, maar niet onleefbaar. De man vertelt dat hij een paar dagen is weggeweest en nog niet aan opruimen is toegekomen en dat hij deze nacht last heeft gehad van een feest op driehoog en dat ze met een groep mensen een homohaatlid aan het zingen waren. Hij zegt dat hij zo'n viermaal per jaar de burens aanspreekt op overlast, maar dat het ook wel logisch is dat je elkaar hoort in deze (gehorige) huizen en dat hij er ook niet altijd wat van zegt. Maar nu was het wel erg en het zingen van die liederen zat hem erg dwars. P2 scant het paspoort van de man in MEOS. Dan gaan P1 en P2 naar driehoog. Na twee keer bellen doet een jonge vrouw open (plusminus 22-27 jaar oud) die de politie mensen binnenlaat. Ze hebben haar wakker gebeld, ze kwam pas laat thuis en is toen gaan slapen, er was zeker geen feest. Het huis ziet er keurig uit, mooi opgeknapt, geen spoor van een feest te bekennen. P2 vraagt aan de vrouw of ze weleens iets vreemds aan haar benedenbuurman heeft gemerkt. Ze ziet hem niet vaak; weet wel via de vve dat hij onlangs weer een baan heeft. Agenten gaan weer terug naar de man op tweehoog. Die snapt niet dat er op driehoog geen feest is geweest en dat er niemand was 's nachts. P2 vraagt: 'Misschien was het in een huis op de binnenplaats, achter?' 'Nee, het was echt boven,' zegt de man – 'ik hoor nu ook weer het zingen van dat lied.' P2 zegt dat hij de enige is die dat hoort en dat hier drie mensen zijn die het niet horen. Dat vindt de man zelf ook wel vreemd. P2 vraagt nu naar de man of hij geestelijk wel oké is. De man zegt dat hij oké is en gewoon een baan heeft in het onderwijs en dat hij goed functioneert. De politie mensen geven advies om eens met iemand te gaan praten over zijn (geestelijke) gezondheid. Ze vertrekken om 10:29 uur.

Box 4.13 geeft tot slot een voorbeeld van een kennelijk dakloze man. Beveiligers willen hem bij hun museum weg hebben, maar verward lijkt hij niet, eerder gewoon een zwerver en dus in onze samenleving een kwetsbaar persoon en onconventioneel.

Box 4.13 Zwerver bij het museum (veldwerkaantekeningen)

Melding, 12:07 uur: er zit een verwarde man bij het museum. P2 leest het telefoonnummer van de melder van het scherm (de beveiliging van het museum), en er staat 'terugbellen'. P2 belt met de melder en die geeft het signalement door. Ter plaatse. De man zit op een trapje naast het museum. Type zwerver. P2 vraagt en krijgt een ID, de man komt uit Duitsland. Op de ID staat een foto. P2 zoekt info op in MEOS. De man heeft een gebiedsverbod voor het centrum. De agenten zeggen de man dat hij van de plaats waar hij zit weg moet. Hij staat op en loopt in de richting van het centrum. P1 tegen P2: 'Hij loopt naar het centrum, dan pakken ze hem daar wel op.' Einde om 12:21 uur.

Politie mensen hebben naar hun indruk geregeld te maken met personen die bijzonder gedrag vertonen. 'Voor 90% zijn we psycholoog en voor 10% vangen we boeven,' aldus één van de politie mensen met wie we op pad waren. Het aantal meldingen 'overlast door een verward persoon' dat de politie ontvangt, is door de jaren heen toegenomen (Koekkoek, 2019, p. 31-32). Het is volgens Koekkoek 'onmogelijk om één alles verklarende oorzaak aan te wijzen' (ibidem, p. 95). Als oorzaken van de toename noemt hij onder meer het complexer worden van de samenleving, minder vrijplaatsen in de stad zoals krakersbolwerken en minder plaatsen in de psychische gezondheidszorg. Het uitdiepen van deze en andere verklaringen is geen doel van ons onderzoek. We hebben nu een globale begripsbepaling en kijken hierna naar de bevindingen uit de verschillende observaties.

Tabel 4.11 toont de bevindingen voor Amsterdam, Groningen en Wageningen, in de drie periodes, gezien over alle gebeurtenissen buiten verkeerscontroles. Vooral Groningen geeft een opmerkelijke reeks met in de tweede periode 18,0% gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon. De veldwerkaantekeningen uit die tijd laten zien dat de politie mensen daar frequent toezicht houden op enkele 'overlastlocaties' waar verslaafden en zwervers rondhangen en bier drinken. Daar wordt ook om gevraagd in de briefings. Er komen diverse meldingen over mensen die staan te schreeuwen op straat, onwel op de grond liggen of in een tuin liggen te slapen. Politie mensen treden geregeld op bij een methadonpost en een opvanghuis. Veel van de betrokkenen zijn voor hen bekenden. De buurt herbergt een concentratie van mensen die zich in de marge van de samenleving begeven en geregeld 'vreemd' of zelfs beangstigend gedrag vertonen. Ook mensen die afwijken omdat ze bij elkaar in het openbaar verslaafd of dakloos zitten te zijn, krijgen politie aandacht. Het hoge aandeel 'kwetsbaar persoon met onconventioneel gedrag' wijst hier dus op een (toenmalig) kenmerk van de werkomgeving van de politie mensen plus sturing via de briefing. We zien dit kenmerk ook terug in een significant groot aandeel gebeurtenissen aangaande de openbare orde (bijlage 6.6). Wildeboer et al. (2006, p. 19) merken op dat de Oosterparkwijk, die deel uitmaakt van

Groningen-Noord, destijds figureerde in de SBS6-serie ‘Probleemwijken’ of ‘Asowijken’. Ze typeren het werkgebied als volgt: ‘In zijn algemeenheid kan voor het werkgebied van de basiseenheid gesteld worden dat veel bewoners uit dit stadsdeel op enigerlei wijze afhankelijk zijn van de overheid en dat veel buurten zich bevinden in kwetsbare posities. (...) Een deel van de problemen ontstaat door de sociaal-economische positie of door verslavingsproblematiek.’ (2006, p. 19).

Tabel 4.11 Van alle gebeurtenissen in politiestraatwerk buiten verkeerscontrole het aandeel gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon (%Kpers)

	1992-1993		2001-2005		2022-2023		Totaal	
	N	%Kpers	N	%Kpers	N	%Kpers	N	%Kpers
Amsterdam	189	*3,2	151	13,2	118	*20,3	458	10,9
Groningen	167	*3,0	167	*18,0	122	7,4	456	9,6
Wageningen	136	5,1	139	##2,2	92	4,3	367	#3,8
Totaal	492	**3,7	457	11,6	332	11,1	1.281	8,4
*: significant verschil met ‘totaal’ in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$). #: significant verschil met ‘totaal’ in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$ of ## $p < .001$). NB: binnen 2022-2023 verschilt Amsterdam significant van de andere twee plaatsen ($p < .01$).								

In 2022-2023 is in Groningen-Noord het aandeel gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon 7,4% en dat is significant minder dan de 18,0% uit 2001-2005.⁶⁵ Toch is de sociale problematiek in Groningen-Noord in 2022-2023 niet verdwenen. Het stedelijk gebied kent immers twee achterstandswijken (paragraaf 3.2.3). ‘Groningen-Noord is een van de zestien “stedelijke vernieuwingsgebieden”. Dit zijn “gebieden waar sprake is van een – overigens per gebied uiteenlopende – combinatie en cumulatie van opgaven op het gebied van onderwijs, werk/armoede/inclusie, veiligheid/ondermijning, wonen en gezondheid.”⁶⁶ (...) De politiemensen uit Groningen-Noord noemen sociale problematiek typerend voor hun werkgebied (...). Verder wijzen zij op stadskenmerken zoals “veel verschillende culturen”, “horeca”, “veel verwarde personen” en “diversiteit” (Stol et al., 2023, p. 31). De problematiek uit 2001-2005 is dus niet verdwenen maar het bewakingsgebied is nu fors groter dan destijds (paragraaf 3.2.3). Mede daardoor is het werkaanbod gevarieerder en minder gefocust op randfiguren op specifieke overlastlocaties, zo is de indruk uit onze recente observaties.

Behalve in Groningen 2005 zien we ook in Amsterdam 2022-2023 een hoog percentage gebeurtenissen met kwetsbare personen. Het gaat om een stoet kwetsbaren van di-

65 In Groningen verschilt de 18,0% in 2001-2005 significant van de 3,0% in 1992-1993 ($z=4.47$, $p < .001$) en van de 7,4% in 2022-2023 ($z=2.60$, $p < .01$).

66 Brief van minister Knops van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan de Tweede Kamer, 31 maart 2020.

verse pluimage. Een vrouw met een psychose (haar echtgenoot belt de politie), een man die dingen hoort die er niet zijn (hij belt zelf), een bierdrinker uit een opvanghuis voor zwervers, een aandoenlijk nette winkeldief met een psychose, een man die voor een ambulance springt maar wegkomt, het 'kattenvrouwtje' waarvan gezegd wordt dat ze katten vangt, een winkeldief met een brief van een psychiatrisch ziekenhuis op zak, een zwerver die een wagonlading huisraad op zijn fietskar laadt, een man die vreest dat zijn data via het ontluuchtingskanaal wordt afgetapt, een verdwaasde zwartrijder, een zwerver onder een plastic zeil, een Franse dakloze in een kerk, om wat voorbeelden te noemen. Een aandachtspunt heeft de politie ook: in een winkelpassage klitten zwervers en alcoholisten samen. Echter, slechts één van de 24 gebeurtenissen heeft daarop betrekking. Het is alles met elkaar een beeld van een stadsdeel dat niet sociaal gekuist of demografisch opgeschoond is maar waar voor velen een plek is en waar de politie op verzoek of eigen initiatief optreedt om een oogje in het zeil te houden of een uitwas in goede banen te leiden. In Amsterdam 2001 is dat beeld hetzelfde. Ook hier gaat het om een diversiteit aan stadsbewoners die op hun eigen manier kwetsbaar zijn: dakloos, dement, overdag dronken op straat, verslaafd, onberekenbaar, depressief, psychotisch, de weg kwijt, eenzaam, maf of gewoon dusdanig onbegrepen dat iemand de politie belt voor hulp.

Verder toont tabel 4.11 dat in politiewerk buiten verkeerscontrole het percentage gebeurtenissen met kwetsbare personen in 1992-1993 significant kleiner is dan over alle jaren gezien (3,7% versus 8,4%). Dat is vermoedelijk het gevolg van de hoge percentages in Groningen 2005 en Amsterdam in 2022-2023 (18,0% en 20,3%). Ook kan een rol spelen dat de onderzoekers in 1992-1993 een persoon minder snel als 'kwetsbaar' hebben aangemerkt dan in de latere onderzoeken. Dat is niet meer na te gaan.

De toename van politiebemoeienis met kwetsbare personen zoals de literatuur beschrijft (bijvoorbeeld Koekkoek, 2019) zien we in tabel 4.11 enkel in Amsterdam. In Groningen zien we in 2001-2005 een significant hoog percentage, dat in 2022-2023 is teruggezaakt, zoals hiervoor beschreven. In Wageningen verandert het aandeel kwetsbare personen door de tijd heen niet wezenlijk. Over het totaal gezien (onderste rij in tabel 4.11) resteert dan een reeks zonder noemenswaardig verschil tussen 2001-2005 en 2022-2023. Dat de tabel over het totaal gezien niet de stijgende lijn weergeeft die we uit de literatuur kennen, valt toe te schrijven aan de zojuist besproken hoge score van 18,0% in Groningen in 2005.

Net als voor de andere soorten gebeurtenissen doen we ook voor gebeurtenissen met een kwetsbaar personen nog een analyse over de tijd met gebruikmaking van *alle* beschikbare Nederlandse observaties. We delen die weer in drie groepen in: (1) de vijf observaties uit 1992-1993, (2) de twaalf observaties uit 2001-2005 en (3) de drie recente observaties uit 2022-2023. We kijken naar het aandeel gebeurtenissen met kwetsbare personen gezien over alle gebeurtenissen buiten verkeerscontrole. Tabel 4.12 toont het resultaat. Door de tijd heen zien we het percentage oplopen van 3,7 via 6,9 naar de

huidige 11,1. Het percentage voor 1992-1993 zit significant onder het percentage over het totaal van alle observaties (6,6%) en huidige percentage zit daar significant boven. Nu we meer observaties in de analyse betrekken, en bijzondere scores zoals de 18,0% in Groningen in 2005 dus minder invloed hebben op het totaal, zien we in ons materiaal de stijgende trend die de literatuur beschrijft. Aldus valt te concluderen dat in politiestraatwerk buiten verkeerscontrole het aandeel gebeurtenissen met kwetsbare personen door de decennia heen is toegenomen maar dat er lokale afwijkingen van die trend zijn waar te nemen (zoals Groningen met een piek in de tweede periode en Wageningen met een gelijkblijvend percentage).

Tabel 4.12 Van alle gebeurtenissen in Nederlands politiestraatwerk buiten verkeerscontrole, het aandeel gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon (%KwP) in 1992-1993 (5 observaties), 2001-2005 (12 observaties) en 2022-2023 (3 observaties)

	N	%KwP	%Anders	Totaal
1992-1993	790	* 3,7	96,3	100,0
2001-2005	2.195	6,9	93,1	100,0
2022-2023	332	* 11,1	88,9	100,0
Totaal	3.317	6,6	93,4	100,0
*: significant verschil met Totaal ($p < .01$).				

4.8.2 *Bevindingen over kwetsbare personen uit andere PSWI-observaties*

Kijken we naar alle PSWI-observaties dan zien we dat politiemensen in hun werk op straat gemiddeld in 6,3% van de gebeurtenissen buiten verkeerscontroles met een kwetsbaar persoon te maken hebben (bijlage 6.8). Er zijn vijf significante uitschieters naar boven: Amsterdam 2022-2023 (20,3%), Oslo 2007 (20,0%), Groningen 2005 (18,0%), Leeuwarden 2005 (15,2%), en Amsterdam 2001 (13,2%). Dit zijn vijf grotere plaatsen uit de 33 PSWI-noodhulpobservaties. We toetsen derhalve om te beginnen of er een verband is met het aantal inwoners van de plaats waar de observatie werd verricht. Er is inderdaad een positief verband tussen die twee.⁶⁷ We kijken nu naar de plaatselijke omstandigheden die de hoge percentages begrijpelijk maken. Zojuist zagen we dat de politie in 'Groningen 2005' veel aandacht gaf aan verslaafden en zwervers en dat de politie in Amsterdam 2022-2023 te maken heeft met zowel verslaafden als met mensen die om sociale en/of psychische redenen zwak zijn. Wat weten we over de andere drie observaties?

Amsterdam 2001 toont wat kwetsbare personen betreft eenzelfde beeld als Amsterdam nu. In Leeuwarden 2005 hebben politiemensen speciale aandacht voor overlast door

⁶⁷ N=33, Pearsons Correlation=-.474, $p=.005$

daklozen en verslaafden. Geregeld spreken zij hen aan op het drinken van alcohol op de openbare weg of bedelen. Beide zijn zogenoemde VAV-feiten (versnelde afhandeling verslaafden). In het bureau is een speciale VAV-cel ingericht. Volgens afspraken met het OM kan bier in beslag worden genomen en aan het bureau in een afvalcontainer worden weggegooid. Deze maatregelen tonen de prioriteit die de verslaafdenproblematiek in deze observatie heeft.⁶⁸ Ook in Oslo 2007 gaat het bij gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon in hoofdzaak om politiecontacten met drugsverslaafden, soms na een melding en soms op eigen initiatief. Hoewel het werkplan van de politie zoïets als ‘overlast door verslaafden’ niet als teamprioriteit aangeeft (dat zijn: geweld, zakkenrollerij en berovingen), is overlast door verslaafden een duidelijk thema in het straatwerk van de politiemensen.

In de vijf observaties waar gebeurtenissen met kwetsbare personen een groot aandeel van het werk uitmaken, zien we goedbeschouwd twee varianten. Het kan gaan om (i) politiebemoeienis met vooral verslaafden/daklozen zoals in ‘Leeuwarden 2005’, ‘Groningen 2005’ en ‘Oslo 2007’, en het kan gaan om (ii) politiebemoeienis met een diversiteit aan kwetsbare personen, dus behalve personen uit de zo-even genoemde groep ook een keur aan sociaal en psychisch zwakkeren in de wijk, zoals in ‘Amsterdam 2001’ en ‘Amsterdam 2002-2003’. Tevens tonen de bevindingen dat de politiebemoeienis met verslaafden/daklozen kan voortkomen uit beleid (Leeuwarden 2005) of uit de situatie op straat.

In Nederland is het aantal personen met onbegrepen gedrag waarmee de politie te maken krijgt sinds 2005 toegenomen (Koekkoek, 2019). In onze studie zien we die stijgende lijn enkel in Amsterdam (tabel 4.11), waarbij zij opgemerkt dat het dan niet enkel gaat om daklozen/verslaafden maar juist ook om personen met psychische problemen.

4.8.3 *Conclusies*

Anders dan Koekkoek (2019), die het heeft over verwarde personen, gaat het bij ons over kwetsbare personen met onconventioneel gedrag. Dat zijn behalve de verwarde personen zoals Koekkoek beschrijft ook personen die geen verward gedrag maar wel onconventioneel gedrag vertonen, zoals rondhangende verslaafden of zwervers. Er is geen scherpe definitie van ‘kwetsbaar persoon’. Daarom gaven we diverse voorbeelden (box 4.10 tot en met 4.13). Het straatwerk buiten verkeerscontroles kent in 2022-2023, gezien over Amsterdam, Groningen en Wageningen samen, een aandeel van 11,1% gebeurtenissen met kwetsbare personen: ruim één op de tien.

⁶⁸ Leeuwarden kent nog steeds een verslaafdenproblematiek. De stad staat op plek 4 in een onderzoek naar cocaïnegebruik in Europese steden. (NRC 23-24 maart 2024, p. 6-7).

In de 33 observaties zijn er vijf plaatsen met een significant groot aandeel kwetsbare personen: Amsterdam 2022-2023, Oslo 2007, Groningen 2005, Leeuwarden 2005 en Amsterdam 2001. Er is een statistisch significant positief verband tussen inwonertal van een plaats en het aandeel gebeurtenissen met kwetsbare personen in het politiestraatwerk. Als politiestraatwerk een groot aandeel gebeurtenissen met kwetsbare personen kent, zijn er twee varianten: (i) politiebemoeienis met vooral verslaafden en daklozen of (ii) politiebemoeienis met een diversiteit aan kwetsbare personen, dus behalve personen uit de zo-even genoemde groep ook een keur aan sociaal en psychisch zwakkeren in de wijk.

Of politiemensen in een groot of klein deel van hun werk vandoen hebben met kwetsbare personen heeft behalve met stadsgrootte ook te maken met politiebeleid (wel of geen speciale aandacht voor verslaafden en zwervers) en met de omvang van het werkgebied. Een concentratie van verslaafden en zwervers in een klein bewakingsgebied leidt tot een groot aandeel van gebeurtenissen waarbij politiemensen en kwetsbare personen met elkaar te maken hebben.

Tot slot nog dit. We zagen vooraf dat van de drie onderzoeksgebieden het BT Groningen-Noord twee officiële probleemwijken heeft (paragraaf 3.2.3). Ons onderzoek laat zien dat juist in BT Zuid-De Pijp 'gebeurtenissen met kwetsbare personen' een opvallend groot deel van het werk innemen en dat dit samenhangt met het inwonertal. De conclusie hieruit is dat inwonertal een betere voorspeller is voor politiebemoeienis met kwetsbare personen dan de bestuurlijke definitie 'probleemwijk'.

4.9 Conclusies over de inhoud van politiestraatwerk

4.9.1 *Inhoud van de noodhulp in Amsterdam, Groningen en Wageningen in 2022-2023*

In dit hoofdstuk keken we naar de inhoud van de noodhulpsurveillance en drukten die uit in soorten gebeurtenissen en welk aandeel de verschillende soorten gebeurtenissen van het werk innemen. Bijvoorbeeld: van het recente politiestraatwerk in Amsterdam, Groningen en Wageningen betreft gemiddeld 54,0% van de gebeurtenissen een initiatief van de politiemensen.

Iets meer dan de helft van alle gebeurtenissen is dus een politie-initiatief. Afwachting zijn de politiemensen zo gezien niet. Bijna driekwart van die politie-initiatieven is een verkeerscontrole. Op eigen initiatief een praatje maken met een burger neemt zo'n 7% van alle gebeurtenissen in beslag. Anders uitgedrukt gaat het om één netwerkcontact op initiatief van de politiemensen per twaalf uur op straat. Op dit vlak tonen de politiemensen dus niet veel initiatief. Deze bevindingen zijn in contrast met het landelijke politiebeleid waarin niet zozeer het doen van verkeerscontroles maar 'verbinding' en 'kennen en gekend worden' centraal staat ('gebiedsgebonden politie'). Ook in lokaal

politiebeleid is aandacht voor verbinding met de buurt (paragraaf 3.2.4). In de noodhulp zien we dat echter niet terug in initiatieven van de politiemensen. Een uitzondering is een oudere politiemans die vanwege zijn taakaccent 'zedes' in een straat met raamprostitutie uit de auto gaat en daar al wandelend een praatje maakt met enkele sekswerkers en een pandeigenaar. We zagen diverse andere voorbeelden van taakaccenten die doorwerkten in wat politiemensen ondernemen op straat (bijvoorbeeld taakaccent jeugd, Antilliaanse gemeenschap, gesignaleerde personen, dieren). Ook een wijkagent in de noodhulp brengt een eigen accent in het straatwerk aan.

Gebeurtenissen (meldingen en politie-initiatieven samen) hebben in de hedendaagse noodhulp voor zo goed als de helft betrekking op het verkeer. Verkeer is zo gezien de hoofdmoot in het werk. Daarbinnen ligt de nadruk op verkeerscontrole, met zo'n 40% van alle gebeurtenissen. In lokaal politiebeleid is verkeer een prioriteit, bijvoorbeeld opgenomen in een beleidsplan en/of genoemd in de briefing, waarbij aandacht voor fietsen met een mobiele telefoon in de hand een gedeeld aandachtspunt is. Overigens zijn niet alle verkeerscontroles gericht op handhaving van de verkeerswetgeving; ook verdachte omstandigheden kunnen de aanleiding zijn.

Gebeurtenissen buiten verkeerscontrole betreffen vooral hulpsituaties (39,9%) en dan in hoofdzaak optreden bij ruzies tussen personen, bij een aanrijding of een hulpbehoevend persoon. Het aandeel misdrijven is minder groot (13,5%). Dat gaat hoofdzakelijk om meldingen over winkeldiefstal en inbraak in een gebouw. Nog weer iets kleiner is het aandeel gebeurtenissen waarin de politiemensen te maken hebben met 'een kwetsbaar persoon met onconventioneel gedrag' (11,1%). Nu komen we aan het enige significante verschil tussen de drie plaatsen: in Amsterdam is het percentage 'gebeurtenis met een kwetsbaar persoon' significant hoger dan in de andere twee plaatsen, die onderling niet verschillen. Het gaat in Amsterdam om kwetsbare personen van diverse pluimage, dus niet enkel rondhangende daklozen of verslaafden maar ook mensen die om tal van andere redenen, al dan niet tijdelijk, in een kwetsbare positie verkeren.

4.9.2 *Veranderingen in Amsterdam, Groningen en Wageningen, 1992-2023*

Politiestraatwerk is niet in beton gegoten maar kan veranderen. Om te beginnen zagen we dat het aantal meldingen dat de politiemensen gemiddeld per uur behandelen geringer is dan voorheen. Dat is niet opgevuld met eigen initiatieven want die namen niet toe. Wel zijn er meer meldingen waarbij het optreden langer duurt. De afname van het gemiddeld aantal meldingen per uur zou te maken kunnen hebben met de *drop in crime* (Knepper, 2014; Farrell, 2016) maar ook met tal van andere factoren, zoals de prioritering en routing van meldingen binnen de politieorganisatie. We hebben dat op basis van ons onderzoek niet kunnen vaststellen. Dat meer meldingen langer duren dan voorheen kan te maken hebben met extra activiteiten van de politiemensen in verband met informatiegebruik, zoals van alle betrokkenen een identiteitsbewijs vragen en scannen. Ons onderzoek geeft daarover geen uitsluitsel. Wel valt te concluderen

dat het optreden op straat niet vanwege MEOS efficiënter is geworden in die zin dat het optreden bij meldingen nu minder tijd vergt dan voorheen.

Verschillen in politie-initiatieven door de jaren heen wijzen erop dat de inhoud van het straatwerk richting krijgt door: (i) wat strafbaar is en wat niet (bijvoorbeeld fietsen met een telefoon in de hand), (ii) operationeel politiebeleid (bijvoorbeeld ‘bonnen schrijven’), (iii) wat zich afspeelt in de werkomgeving (bijvoorbeeld rondhangende daklozen en verslaafden) en (iv) het zelfstandig vanuit de auto politiecomputerbestanden kunnen raadplegen (BV-IB via MEOS). Een analyse over alle twintig Nederlandse PSWI-observaties laat zien dat het huidige politiestraatwerk uit een significant groter deel verkeerscontrole bestaat dan voorheen, met een trendbreuk tussen 2001-2005 en 2022-2023. Die trendbreuk is een gevolg van de digitalisering.

In het politiestraatwerk buiten verkeerscontroles vertoont noch het aandeel misdrijven noch het aandeel hulp situaties significante verschillen in de tijd. Wel is in Amsterdam het aandeel gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon in recent straatwerk significant groter dan voorheen en groter dan in de andere twee plaatsen. In Groningen 2005 is het aandeel gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon significant groter dan in Groningen vandaag de dag, vermoedelijk omdat op straat aanwezige daklozen en verslaafden niet meer zo centraal staan in het werk, wat weer kan komen doordat dit probleem is afgenomen of doordat het bewakingsgebied aanzienlijk groter is geworden en de aandacht van de politie minder geconcentreerd is op de op straat aanwezige daklozen en verslaafden. Wanneer we alle Nederlandse observaties in de analyse betrekken, zien we in politiestraatwerk buiten verkeerscontroles een stijgend percentage gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon, van 3,7% in 1992-1993 via 6,9% in 2001-2005, naar 11,1% in hedendaags straatwerk. Dat is dus niet een trendbreuk zoals bij verkeerscontroles maar wijst op een toename door de decennia heen.

4.9.3 *Bevindingen uit de andere PSWI-observaties*

Behalve door specifieke problemen in de werkomgeving en daarop gericht operationeel politiebeleid krijgen politie-initiatieven ook richting door de basale taakopdracht van de politiemensen in de noodhulp, zoals ‘recherchezaken draaien’ of werken aan concrete problemen binnen *problem oriented policing*. Ook van invloed is de personeelssamenstelling: politiemensen met weinig ervaringsjaren doen veel verkeerscontroles. Naarmate het werkgebied van de politiemensen meer verstedelijkt is, maken gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon een groter deel uit van het werk. Op macroniveau is de nationale cultuur van rechtshandhaving van invloed op wat politiemensen wel of niet aanpakken. Dat laatste tonen de observaties in Duitsland waar zelfs de kleinste aanrijding politieaandacht krijgt.

5. Wijze van optreden

5.1 Wie er optreden

In deze paragraaf kijken we naar gebeurtenissen buiten verkeerscontroles. Geregeld zijn daarbij ook andere dan de geobserveerde politiemensen ter plaatse. Het kan zijn dat die andere politiemensen hen komen helpen. Andersom kan ook. Wanneer meerdere politiemensen na een melding ter plaatse gaan, is niet altijd duidelijk wie wie komt helpen. Soms komt er ook een leidinggevende ter plaatse, meestal bij grotere of ingewikkelder gebeurtenissen, om te helpen met ervaring of specifieke bevoegdheden dan wel om belangstelling te tonen. De andere dan de geobserveerde politiemensen kunnen noodhulpcollega's zijn van het eigen of van een ander team. Ook kunnen er politiemensen van andere afdelingen ter plaatse komen, zoals een hondengeleider, forensisch expert of verkeersspecialist. Politie-externe partijen zien we ook geregeld ter plaatse, waarbij van oudsher natuurlijk te denken valt aan de ambulance of brandweer (Leukfeldt et al., 2007) maar ook aan partijen zoals een arts, beveiliging, sleepwagenchauffeur, huismeester of sleutelsmid. We noteerden de partijen die ten tonele verschenen. Wie ter plaatse nog meer aanwezig zijn dan de geobserveerde politiemensen is hier relevant omdat die andere personen voor de geobserveerde politiemensen een bron van informatie kunnen zijn. Hierna bespreken we om te beginnen de aanwezigheid van politiemensen (paragraaf 5.1.1). Daarna gaan we in op de aanwezigheid van andere partijen (paragraaf 5.1.2). We sluiten af met conclusies (paragraaf 5.1.3).

5.1.1 *Politie ter plaatse*

Allereerst een methodische kanttekening. Het is tijdens een observatie niet moeilijk vast te stellen hoeveel politiemensen ter plaatse zijn, ook niet wanneer iemand in burgerkleding is (bijvoorbeeld voor sporenonderzoek) omdat zo iemand altijd wel contact heeft met de politiemensen van de noodhulp en zich dus kenbaar maakt. Lastiger is het om te zien of de andere politiemensen van het eigen team zijn of van een ander organisatieonderdeel. Meestal is dat wel duidelijk, maar soms niet. We hebben ook niet altijd bij betrokkenen nagevraagd of onze beoordeling correct was.

Het komt voor dat er meer dan twee politiemensen van het eigen team ter plaatse zijn, onder wie chefs. Of een chef ter plaatse komt, is in de PSWI-onderzoeken met ingang van 2005 ook apart bijgehouden. In bijlage 7.1 staat in welk deel van de gebeurtenissen

meer dan twee politiemensen van het eigen team ter plaatse zijn. In de recente observaties is dat 22,2%. Dat is een significant groter aandeel dan het gemiddelde over alle periodes (14,0%). In 6,0% van de recente gebeurtenissen is ook een chef ter plaatse. Omdat dit pas sinds 2005 apart is bijgehouden, is alleen voor Groningen na te gaan of dit significant anders is dan voorheen, hetgeen niet het geval is.⁶⁹

Het is niet uitzonderlijk dat er ook politiemensen van een ander team aanwezig zijn. In de recente observaties is dat 9,9%. Dat is significant meer dan gemiddeld over alle periodes (3,7%). In recent politiestraatwerk zijn dus in een significant groter deel van de gebeurtenissen ook politiemensen van buiten het eigen team ter plaatse. Het gaat dan vooral om de aanwezigheid van noodhulpcollega's, een wijkagent of een hondengeleider. We troffen echter ook andere politiemensen aan zoals een verkeersspecialist, een motorrijder of politiestudenten.

Of de ter plaatse aanwezige 'andere politiemensen' nu wel of niet terecht zijn aangemerkt als zijnde van het eigen team doet dus, gezien de bevindingen, niet veel ter zake: in recent politiewerk zijn in een groter deel van de gebeurtenissen buiten verkeerscontroles behalve de geobserveerde politiemensen ook andere politiemensen ter plaatse. We voegen de variabelen 'andere politiemensen van het eigen team' en 'andere politiemensen van buiten het eigen team' derhalve samen tot de variabele 'andere dan de geobserveerde politiemensen' (tabel 5.1). Het aandeel gebeurtenissen buiten verkeerscontroles waarbij ook andere dan de geobserveerde politiemensen ter plaatse zijn, is in recent politiewerk significant groter dan gemiddeld over de drie periodes. De reeks voor de drie periodes is 12,4-12,3-26,1: de trendbreuk is dus tussen de tweede en de derde periode.

Tabel 5.1 Van alle gebeurtenissen buiten verkeerscontroles het aandeel (%) met andere dan de geobserveerde politiemensen ter plaatse

	1992-1993		2001-2005		2022-2023		Totaal	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Amsterdam	189	10,6	151	15,9	118	*28,8	458	17,0
Groningen	167	16,2	167	12,0	123	26,0	457	17,3
Wageningen	136	10,3	139	8,6	92	22,8	367	12,8
Totaal	492	12,4	457	12,3	333	**26,1	1.282	15,9
*: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$).								
#: significant verschil met 'totaal' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$).								

⁶⁹ $z=1.24$, $p=.215$.

Een nadere analyse (bijlage 7.2) toont dat deze toename vooral wordt veroorzaakt doordat het percentage 'andere dan de geobserveerde politiemensen ter plaatse' is toegenomen bij hulp situaties. Kijken we naar 'gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon' dan zien we ook daar zo'n toename. Een verklaring voor die toename zou kunnen zijn dat de personele sterkte van de politie is toegenomen. Onbetwist is echter dat die momenteel ernstig te wensen overlaat. De politie werft en leidt mensen op om de sterkte op peil te brengen. We troffen inderdaad geregeld politiestudenten aan op de werkvloer. Tegelijk kunnen we niet cijfermatig onderbouwen dat de sterkte nu niet groter of zelfs kleiner is dan in de vorige periodes want we beschikken niet over cijfers die de feitelijke sterkte weergeven in de drie bestudeerde teams in de drie periodes, afgezet tegen het te bewaken grondoppervlak en de hoeveelheid gebeurtenissen.⁷⁰ Gezien alle signalen over personele krapte, en dat die nu groter is dan voorheen, kan de verklaring 'er zijn nu meer politiemensen beschikbaar' geen standhouden.

De constatering dat er relatief veel nieuwe en dus minder ervaren politiemensen zijn, kan het vermoeden doen rijzen dat de relatieve onervarenheid van politiemensen in de noodhulp ertoe heeft geleid dat er vaker meerdere politiemensen ter plaatse zijn: de onervaren koppels weten niet altijd goed wat te doen, waarna collega's ter plaatse komen om hen te helpen. We kunnen dat vermoeden toetsen. We nemen net als in paragraaf 4.4.2 de weinig ervaren koppels (beide politiemensen 0-5 dienstjaren) en de ervaren koppels (beide meer dan 10 dienstjaren). Tevens kijken we naar de aanwezigheid van handelingsverlegenheid: of naar het oordeel van de waarnemer bij de politiemensen in meer of mindere mate sprake is van onzekerheid in het optreden (0=nee, 1=ja).⁷¹ De analyse laat geen significant verband zien tussen jaren politie-ervaring van het koppel en handelingsverlegenheid.⁷² Dat ervaren politiemensen hun minder ervaren collega's te hulp schieten omdat die niet goed raad zouden weten met een situatie, is dus geen aannemelijke verklaring voor de toename in gebeurtenissen waarbij meer politiemensen ter plaatse zijn. Vervolgens kan het zijn dat ervaren collega's een minder ervaren koppel te hulp schieten niet omdat dat minder ervaren koppel in verlegenheid is geraakt maar simpelweg omdat de ervaren collega's weten dat het een minder ervaren koppel is. Dan zou er een verband zijn tussen ervaringsjaren van het koppel en wel of geen extra collega's van het eigen basisteam ter plaatse. De twee variabelen 'ervaring van het koppel' en 'meer dan twee politiemensen van het eigen team ter plaatse' vertonen echter geen samenhang.⁷³ Ook is er geen verband tussen ervaring van het koppel en bemoeienis van chefs bij het optreden.⁷⁴

70 Net als we deze alinea hebben geschreven, verschijnt in het NRC een stuk van vier pagina's met als hoofdlijn dat de politie door onderbezetting veel belangrijk werk moet laten liggen (NRC 31 oktober 2023) met een dag later een stuk van twee pagina's waarin de korpschef dit toelicht en bevestigt (NRC 1 november 2023). Op 19 november 2023 publiceert de NOS een nieuwsbericht onder de kop 'Tekorten bij de politie houden nog langer aan dan gedacht' – en wel tot minstens 2027, volgens gegevens die de NOS bij de politie opvroeg.

71 Een toelichting op deze variabele staat in paragraaf 6.6.3.

72 $N=188$, $\text{Chi}^2=0.33$, $p=0.57$.

73 $N=188$, $\text{Chi}^2=0.88$, $p=.35$.

74 $N=188$, $\text{Chi}^2=0.75$, $p=0.39$.

Als andere verklaring voor het bij een groter deel van de hulpsituaties ter plaatse zijn van meerdere politiemensen kan men opperen dat er per tijdseenheid minder gebeurtenissen zijn zoals bleek in paragraaf 4.2.1. Maar we zagen daar ook dat gebeurtenissen meer tijd zijn gaan vergen, en dus is het nog maar de vraag of politiemensen vanwege minder gebeurtenissen meer tijd hebben gekregen om bij een groter deel van de gebeurtenissen samen op te trekken.

Een nog weer andere, en naar wij menen plausibele verklaring, is dat de politieorganisatie is veranderd. De klassieke dienstgroepen zijn verdwenen en politiemensen horen nu bij een groter geheel dan een enkele dienstgroep, namelijk bij het hele basisteam. In eerdere observatieperiodes was het hoegenaamd ondenkbaar dat een politiemans of -vrouw een noodhulpdienst zou doen met iemand van een andere dienstgroep, ook al deden zij dienst aan hetzelfde bureau. Een PSWI-onderzoeker die destijds wel een dienst meeliep met politiemensen van 'een andere groep', werd daarop vreemd aangekeken als was het een soort 'overlopen'. Verder is vanwege de nationale politie de mobiliteit van politiemensen binnen de organisatie groter geworden en ook is het aantal zijinstromers groter, wat zou kunnen betekenen dat de politiemensen zich niet zozeer verbonden voelen met een klein groepje maar meer met het grotere geheel, sneller over grenzen heen stappen en dus eerder dan voorheen gaan helpen bij collega's, ook die van een ander team. Wat ook meespeelt is dat de huidige 'robuuste basisteams' grotere organisatie-eenheden zijn dan voorheen de wijkteams, met ondanks de personeelstekorten toch een grotere personele sterkte. Van de organisatieverandering maakt ook onderdeel uit de inrichting van gemeenschappelijke meldkamers. Meldkamers coördineren nu de inzet in een groter geografisch gebied dan het geval was in de twee eerdere periodes, hetgeen ook kan bijdragen aan het gebiedsoverschrijdend denken en handelen van politiemensen op straat. Dat er in recent politiewerk bij een groter deel van de gebeurtenissen buiten verkeerscontroles ook andere dan de geobserveerde politiemensen ter plaatse zijn, valt aldus gezien toe te schrijven aan 'ontschotting' en de daarmee samenhangende bredere oriëntatie van de mensen binnen de organisatie. Kennelijk, zo moeten we dan ook constateren, was er ook ruimte in de werkzaamheden om nu vaker dan voorheen collega's te hulp te schieten.

5.1.2 *Andere diensten ter plaatse*

Behalve de politie komen ook geregeld andere instanties ter plaatse (tabel 5.2). De ambulance is van oudsher geregeld ter plaatse, dus die bekijken we apart. Het aandeel gebeurtenissen met een ambulance ter plaatse is in recent politiewerk met 10,8% significant groter dan gemiddeld over de drie periodes (6,2%). Dat niet alleen, er is een stijgend percentage door de periodes heen: 3,0 – 6,3 – 10,8. Er is een significant verband tussen de drie periodes en het ter plaatse zijn van een ambulance.⁷⁵

75 N=1.282, Chi2=20.46, p<.001.

Tabel 5.2 Andere instanties ter plaatse, aandeel (%) van alle gebeurtenissen buiten verkeerscontroles (N)

		1992-1993		2001-2005		2022-2023		Totaal	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Ambulance	Amsterdam	189	3,2	151	5,3	118	8,5	458	5,2
	Groningen	167	4,2	167	7,2	123	13,8	457	7,9
	Wageningen	136	1,5	139	6,5	92	9,8	367	5,4
	Totaal	492	*3,0	457	6,3	333	*10,8	1.282	6,2
Overige instanties	Amsterdam	189	4,2	151	2,6	118	10,2	458	5,2
	Groningen	167	2,4	167	8,4	123	14,6	457	7,9
	Wageningen	136	2,9	139	6,5	92	12,0	367	6,5
	Totaal	492	*3,3	457	5,9	333	**12,3	1.282	6,6
*: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$). #: significant verschil met 'totaal' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$).									

Gezien over de drie periodes bevatten de observaties tachtig gebeurtenissen met een ambulance ter plaatse. Dat is 33 maal voor een aanrijding met letsel (41,3%) en 32 maal voor hulpverlening aan een persoon (40,0%). Daarna volgt viermaal voor een mishandeling (5,0%). Een ambulance komt dus vooral ter plaatse bij 'aanrijding met' en 'persoonlijke hulpverlening'. Het aandeel van die twee (en van elk van die twee apart) is in recent politiewerk niet significant groter dan voorheen (bijlage 7.3). Dat de ambulance in een groter deel van de gebeurtenissen ter plaatse komt, wordt dus niet eenvoudigweg veroorzaakt doordat het aandeel 'aanrijdingen met' en 'persoonlijke hulpverlening' is toegenomen.

Dat in een groter aandeel van de gebeurtenissen ambulance ter plaatse is, kan te maken hebben met de gemeenschappelijke meldkamer, waardoor een 'ambulancerelevante melding' die een burger via het alarmnummer doet, al snel ook bij de ambulancedienst terecht komt. Door de toegenomen aandacht voor personen die vanwege psychische problemen in nood komen (zie paragraaf 4.8) heeft de ambulancedienst mogelijk haar uitrukcapaciteit en -bereidheid verhoogd, met een toegenomen aanwezigheid op straat tot gevolg. In dat verband speelt de opkomst van de 'psycholance' een rol. Dat is een ambulance speciaal voor vervoer en zorg bij meldingen over personen met verward gedrag. In 2014 werd hiermee gestart in Amsterdam en deze voorziening breidt zich sindsdien uit over het land. Per 1 oktober 2020 is bijvoorbeeld ook een psycholance in Groningen van start gegaan. Behalve de opkomst van deze specifieke ambulancesoort kan een rol spelen dat de politie steeds duidelijker haar taak afbakt als het gaat om zorg voor (psychisch) kwetsbare personen. Bij voorkeur gaan dergelijke personen niet mee naar een politiebureau en dus vraagt de politie direct ter plaatse om medische assistentie. De introductie van de psycholance toont dat de zorgsector zich instelt op deze taak. Deze verschuiving in taakopvatting lijkt mede te verklaren waarom bij een

groter aandeel gebeurtenissen de ambulance ter plaatse is. Een illustratie hiervan zagen we in onze recente observaties. De politiemensen treffen een verwarde vrouw aan die uit het ziekenhuis is weggelopen. Ze wil niet terug naar het ziekenhuis, ze wil naar huis. De politiemensen zijn niet van plan haar naar het ziekenhuis terug te brengen maar laten dat over aan het ziekenhuis zelf, dat een ambulance ter plaatse stuurt.

Het aandeel gebeurtenissen met een ‘overige instantie’ ter plaatse is in recent politiewerk met 12,3% ook significant groter dan gemiddeld over de drie periodes (6,6%). Ook hier stijgt het percentage door de periodes heen: 3,3 – 5,9 – 12,3 (tabel 5.2). Het verband tussen de drie periodes en het ter plaatse zijn van een overige instantie is significant.⁷⁶ Het gaat vooral om de afdeling Handhaving van de gemeente (boa’s) (9 x), de brandweer (6 x), sleepdienst (6 x), een arts (5 x), private beveiliging (5 x), een energiebedrijf (3 x), een wegbeheerder (3 x) en een woningcorporatie (3 x). Meestal komt zo’n instantie ter plaatse als reactie op de gebeurtenis. In hoeverre de andere instanties uit eigen beweging ter plaatse gaan, hebben we niet bijgehouden. Wel namen we waar dat niet de politiemensen zelf met hun smartphone dergelijke instanties inschakelen. Dat loopt via het OC. Boa’s zijn ook wel *aanleiding* tot een gebeurtenis omdat zij de politie inschakelen, bijvoorbeeld omdat boa’s een verdachte situatie melden of omdat iemand met wie zij contact hebben zich niet kan identificeren. In de afgelopen jaren kwamen er meer boa’s en breidde hun takenpakket zich uit.⁷⁷ Welke andere factoren de toename van overige instanties ter plaatse zouden kunnen helpen verklaren, is lastig vast te stellen. Daarvoor gaat het om te veel verschillende beroepsgroepen en te kleine aantallen. Een overkoepelende verklaring kan liggen in het toenemende belang dat onze samenleving aan het voorkomen van onveiligheid hecht (Stol et al., 2023, paragraaf 6.3). Mogelijk brengt die ontwikkeling met zich mee dat meer instanties dan voorheen mensen in dienst hebben die ter plaatse gaan als zich ergens een incident voordoet. In dat verband viel ons op dat we in twee verschillende plaatsen bij een brand iemand aantroffen voor bevolkingszorg, die ter plaatse was voor de mensen die door de brand tijdelijk hun huis moesten verlaten.

5.1.3 Conclusies

Bij gebeurtenissen buiten verkeerscontroles hebben politiemensen in de noodhulp geregeld met andere functionarissen te maken. In ruim een vijfde deel van die gebeurtenissen zijn er andere politiemensen ter plaatse. Dat is een significant groter deel dan voorheen. Ook zijn er in een significant groter deel van de gebeurtenissen personen van andere instanties ter plaatse. Dat gaat allereerst om ambulancepersoneel. Van de overige instanties gaat het allereerst om boa’s. Het werk van een noodhulpeenheid is zo gezien dus minder geïsoleerd dan het was, meer verbonden met collega’s en met veilig-

⁷⁶ N=1.282, Chi2=27.11, p<.001.

⁷⁷ <https://boa-expertisecentrum.nl/news/view/207ebd96-f324-4611-8575-aabca11b9521/het-aantal-boas-stijgt-maar-het-systeem-knelt-steeds-meer>.

heidswerkers van andere instanties. Concrete ontwikkelingen die deze verandering kunnen helpen verklaren, zijn de opkomst van zogenoemde psycholances en de opkomst van boa's alsook de verbreding van hun takenpakket. Meer in het algemeen kunnen we deze ontwikkeling zien in het licht van het toenemende belang dat in onze samenleving wordt gehecht aan het voorkomen van onveiligheid.

5.2 Handelwijzen en hun relatie tot soort gebeurtenissen

5.2.1 Typen handelwijzen en gebeurtenissen

Van alle geobserveerde gebeurtenissen noteerden we de handelwijzen van de politiemensen. Administratieve afhandeling laten we buiten beschouwing, ook als de politiemensen dat op straat doen. We onderscheiden negen handelwijzen:

1. intern verwijzen (binnen de politie);
2. extern verwijzen (naar een instantie buiten de politie);
3. advies geven;
4. hulp verlenen;
5. waarschuwing geven;
6. bekeuring geven dan wel een proces-verbaal tegen iemand opmaken;
7. iemand aanhouden dan wel meenemen naar het bureau;
8. een goed in beslag nemen dan wel meenemen naar het bureau;
9. opdracht geven om iets aan het bureau te komen tonen (tonenopdracht).

We pasten op deze negen items een factoranalyse toe om de lijst te comprimeren. De eerste drie opties (intern verwijzen, extern verwijzen, advies geven) komen uit die analyse als samenhangende items naar voren.⁷⁸ We voegen die derhalve samen tot de dichotome variabele 'advisering'. Doorverwijzen is daarmee dus een vorm van advies. Het verschil tussen advies geven en hulp verlenen, is dat de politiemensen in het eerste geval een mondelinge suggestie doen waarmee de betrokkenen aan de slag kunnen en zij in het tweede geval zelf een helpende actie ondernemen. Fietzers zonder licht een lampje uitreiken, is daarvan een voorbeeld, hetgeen overigens kan samengaan met het geven van een waarschuwing of bekeuring. Ook ter plaatse bemiddelen, vatten we op als hulpverlening. Maar strafrechtelijk optreden tegen de ene partij vatten we niet op als hulp aan de ander. De afdoeningswijze 'hulp verlenen' is in de PSWI-onderzoekslijn in de periode 2022-2023 voor het eerst als variabele gebruikt. Een vergelijking met eerder PSWI-onderzoek is voor die optie dus niet mogelijk.

⁷⁸ Omdat het gaat om een schaal met weinig items (<10, namelijk 3) is niet zozeer Cronbach's Alpha geschikt om de betrouwbaarheid van de schaal aan te geven maar de gemiddelde inter-item correlatie (Pallant, 2005, p. 90). Volgens Briggs en Cheek (1986, p. 115) is de homogeniteit van een (kleine) schaal optimaal bij een waarde van 0,2 tot 0,4. De items 'intern verwijzen', 'extern verwijzen' en 'advies geven' hebben, gezien over de observaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen in de drie periodes (N=2.000) een gemiddelde inter-item correlatie van 0,2730.

De handelwijzen waarschuwing, bekeuring en aanhouding vormen in de PSWI-observaties van oudsher een reeks. Ze klimmen op in zwaarte en sluiten elkaar uit. Een waarschuwing kent vele vormen. Het kan gaan om ‘de volgende keer krijg je een bekeuring’ of een bijna adviesachtige uitleg waarom bepaald gedrag beter niet kan worden herhaald omdat het behalve strafbaar ook gevaarlijk is of anderen benadeelt – en alles daar tussenin. We hanteren in de drie recente observaties een waarschuwingsvariant die in eerder onderzoek niet is gehanteerd namelijk de officiële politiewaarschuwing. Sinds de coronacrisis kennen en hanteren politiemensen deze officiële waarschuwing (Stol et al., 2023). Het gaat dan om een waarschuwing die politiemensen ook zeggen te zullen registreren in het BVH (maatschappelijke klasse I912).⁷⁹ Tenzij anders vermeld, nemen we deze varianten (de gewone en de officiële waarschuwing) samen. Behalve waarschuwen kunnen politiemensen een bekeuring geven (proces-verbaal opmaken). Dat is dan de formele start van een strafrechtelijke procedure tegen een verdachte. In zo’n geval is in de hier gehanteerde systematiek geen sprake meer van een waarschuwing. De derde en laatste optie in deze reeks is de aanhouding. Dat betekent dat iemand vanwege een strafbaar feit wordt meegenomen naar het politiebureau of cellencomplex. Het maakt geen verschil of iemand officieel is aangehouden dan wel vrijwillig of zogenaamd vrijwillig meegaat naar het bureau. Komt iemand op verzoek van de politiemensen op eigen gelegenheid naar het bureau, dan spreken we niet van een aanhouding. Als sprake is van een aanhouding is in de hier gevolgde systematiek per definitie geen sprake van een waarschuwing of bekeuring. De reeks waarschuwing-bekeuring-aanhouding is dus een in ernst oplopende reeks van maatregelen waarbij we enkel de zwaarste maatregel aanhouden als de wijze waarop de gebeurtenis is behandeld.

Politiemensen kunnen ook een goed in beslag nemen. We maken wederom geen onderscheid tussen officieel in beslag nemen of een goed meenemen naar het bureau. Het kan om van alles gaan, dus bijvoorbeeld ook een fiets, scooter of auto. Meenemen van evident afval laten we buiten beschouwing. Bij twijfel noteerden we dat een goed in beslag was genomen. Het kartonnen bedelbordje dat de politiemensen meenamen bijvoorbeeld (paragraaf 2.2.5) zouden we dus genoteerd hebben als een inbeslagname, ware het niet dat dit geen ‘gebeurtenis’ was (want geen melding en geen contact met een burger) en dus niet in de kwantitatieve analyse is opgenomen.

Tot slot kunnen politiemensen iemand de opdracht geven om naar het bureau te komen om bijvoorbeeld een rijbewijs of verzekeringsbewijs te tonen, als regel met de expliciete mededeling dat bij niet-verschijnen een bekeuring volgt. Na de samenvoeging van de eerste drie handelwijzen, vertrekken we hierna dus vanuit:

1. advisering;
2. hulp verlenen;

⁷⁹ We hebben niet gecontroleerd of politiemensen hun voornemen om de waarschuwing te registreren als ‘I912’ ook hebben uitgevoerd. We gaan uit van wat de politiemensen tegen de overtreder daarover zeggen.

3. waarschuwing;
4. proces-verbaal;
5. aanhouding;
6. inbeslagname;
7. tonenopdracht.

We hanteren ook zeven hoofdcategorieën gebeurtenissen: verkeerscontrole, misdrijven, overige rechtshandhaving, openbare orde, hulpsituaties, netwerken en overige. Deze sluiten elkaar uit. Box 4.1 bevat de operationalisering van deze zeven. Daarnaast hanteren we als achtste hoofdcategorie gebeurtenissen met kwetsbare personen. Die categorie bestaat uit alle gebeurtenissen waarbij de onderzoeker waarnam dat daarbij een 'kwetsbaar persoon met onconventioneel gedrag' was betrokken. Deze categorie doorsnijdt de andere categorieën en valt vooral samen met 'hulpsituaties'.

5.2.2 *Relatie tussen handelwijzen en soort gebeurtenis*

Tabel 5.3 toont de positieve verbanden tussen soort gebeurtenis en handelwijze, gebaseerd op de observaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen in de drie periodes. De tabel bevat niet de categorie 'overige gebeurtenissen' omdat deze categorie te divers van samenstelling is voor een betekenisvolle analyse. De handelwijze advisering hangt samen met de gebeurtenis hulpsituatie en misdrijf (bijvoorbeeld preventietips geven aan het slachtoffer of verwijzen naar het bureau voor aangifte). Hulpverlening hangt niet verrassend samen met de gebeurtenis hulpsituatie. De handelwijzen 'waarschuwing' en 'proces-verbaal' hangen samen met de gebeurtenis verkeerscontrole. 'Aanhouding' hangt samen met misdrijf en met gebeurtenissen waarbij een kwetsbaar persoon is betrokken. Inbeslagname hangt samen met de gebeurtenis misdrijf. Zo toont elke handelwijze een positief verband met één of twee soorten gebeurtenissen, behalve het verstrekken van een tonenopdracht, vermoedelijk omdat deze afhandelwijze weinig voorkomt.⁸⁰

80 Het verband tussen tonenopdracht en verkeersovertreding is net niet significant ($r=.056$, $p=.012$).

Tabel 5.3 Positieve significante Pearsons correlaties tussen handelwijzen en verkeerscontroles (VC's), misdrijven (Misdrijf), overige rechtshandhaving (OvRH), ordehandhaving (OH), hulp situaties (HS), netwerken (NW) en gebeurtenissen met kwetsbare personen (KPers), op basis van de observaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen in drie periodes (N=2.000 en voor Kpers N=1.999)

Handelwijze	Soort gebeurtenis						
	VC's	Misdrijf	OvRH	OH	HS	NW	KPers
Advisering		.110**			.281**		
Hulpverlening					.405**		
Waarschuwing	.478**						
Proces-verbaal	.310**						
Aanhouding		.263**					.095**
Inbeslagname		.209**					
Tonenopdracht							
*P<.01, **P<.001.							

In de komende paragrafen gaan we nader in op hoe politiemensen handelen bij een bepaalde categorie gebeurtenissen. Categorieën die geen positieve correlatie hebben met een handelwijze laten we daarbij om die reden rusten. Achtereenvolgens komen dus aan bod: verkeerscontrole (dat we toespitsen op verkeersovertredingen), misdrijven, hulp situaties en gebeurtenissen met kwetsbare personen.⁸¹

5.3 Verkeersovertredingen en wijze van optreden

5.3.1 Optreden bij verkeersovertredingen in Amsterdam, Groningen en Wageningen

Verkeerscontrole houdt verband met de handelwijzen 'waarschuwing' en 'proces-verbaal' ofwel bekeuring (tabel 5.3). Bij verkeersovertreding is de correlatie met 'waarschuwing' nog sterker en die met 'proces-verbaal' ongeveer gelijk.⁸² Omdat bovendien de vraag hoe politiemensen optreden bij verkeersovertredingen van groter belang is dan de vraag hoe zij optreden bij een verkeerscontrole waarin ze geen bijzonderheden vaststellen, focussen we hierna op politieoptreden bij verkeersovertredingen.

Van alle gebeurtenissen is 24,2% een verkeersovertreding (bijlage 7.5). We kijken nu eerst naar optreden waarbij de politiemensen een waarschuwing geven. Box 5.1 bevat daarvan enkele voorbeelden uit de veldwerkaantekeningen, uit elke plaats één.

81 Een overzicht van handelwijzen als percentage van alle gebeurtenissen staat in bijlage 7.4.

82 Bij verkeersovertreding is r met 'waarschuwing' .651 (p<.01) en met 'proces-verbaal' .306 (p<.01).

Box 5.1 Waarschuwingen bij verkeersovertredingen

Er loopt een vrouw door rood. De andere mensen staan te wachten en kijken naar de vrouw die door rood loopt én kijken meteen verwachtingsvol naar de politieauto. P1 rijdt naar de vrouw toe en spreekt haar aan. Het blijft bij een waarschuwing.

Auto van pakketbezorger rijdt zonder licht. P1 seint de auto, maar de bestuurder lijkt (onbewust) niet te reageren. Bij stoppen afleveradres stapt P2 uit en spreekt de bestuurder aan. Hij krijgt een waarschuwing.

Over het fietspad rijdt een scooter tamelijk snel. Controle. P1 kent de bestuurder van een zaak die is geseponneerd. P2 controleert het rijbewijs in MEOS. P1 waarschuwt de man dat de scooter te snel kan. De man beaamt dat. P1 geeft het advies om even bij [scooterzaak] langs te gaan en daar te vragen of ze het voor hem in orde willen maken.

In de drie recente observaties delen politiemensen over het totaal gezien in 73,6% van alle verkeersovertredingen een waarschuwing uit (tabel 5.4). Geen van de drie afzonderlijke plaatsen wijkt significant daarvan af. Verkeersovertredingen eindigen dus in ongeveer driekwart van de gevallen met een waarschuwing, maar dat is geen onveranderlijke situatie. In de periode 2001-2005 was die kans over de drie plaatsen gezien namelijk niet meer dan 36,0%. Het verschil tussen nu en 2001-2005 is significant.⁸³ Dit verschil wordt overwegend veroorzaakt door een laag percentage waarschuwingen in Amsterdam 2001: bij niet meer dan 11,9% van de verkeersovertredingen waarbij politiemensen optraden, werd toen door de onderzoeker een waarschuwing vastgelegd. Dat kan komen doordat de onderzoeker de reactie van de politiemensen op de overtreding niet snel als waarschuwing heeft opgevat. Een waarschuwing is immers minder zwart-wit dan wel of geen bekeuring. Een waarschuwing kan expliciet zijn ('je komt er deze keer van af met een waarschuwing'), de vorm van een dreigement hebben ('de volgende keer krijg je een bekeuring'), maar kan ook lijken op een advies ('houd die telefoon nou in je zak in het vervolg' of 'rij voorzichtig') of alles daartussenin. De aantekeningen over Amsterdam 2001 bevatten 38 verkeersovertredingen waarbij geen waarschuwing is gegeven, geen bekeuring is uitgedeeld, geen tonenopdracht is gegeven en geen aanhouding is verricht, kortom: overtredingen waarbij de politiemensen wel optreden maar 'niets' doen. We lazten deze door.

83 $z=6.91$; $p<.001$.

Tabel 5.4 Verkeersovertredingen (N=547) en delen daarvan (%) waarin politiemensen waarschuwen of een bekeuring uitdelen

		1992-1993		2001-2005		2022-2023		Totaal	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Waarschuwing	Amsterdam	67	**82,1	59	###**11,9	72	72,2	198	57,6
	Groningen	49	75,5	50	54,0	84	76,2	183	69,9
	Wageningen	91	64,8	30	53,3	45	71,1	166	64,5
	Totaal	207	72,9	139	**36,0	201	73,6	547	63,8
Bekeuring	Amsterdam	67	10,4	59	22,0	72	18,1	198	16,7
	Groningen	49	18,4	50	36,0	84	17,9	183	23,0
	Wageningen	91	29,7	30	40,0	45	24,4	166	30,1
	Totaal	207	20,8	139	30,9	201	19,4	547	22,9

*: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$).
 #: significant verschil met 'totaal' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$).

Daarbij viel het op dat de politiemensen in Amsterdam 2001 naast waarschuwen en bekeuren nog een specifieke wijze van optreden hanteren die we 'constaterend optreden' noemen. Ze zien een overtreding en zeggen de overtreder wat ze waarnemen, waarna het de bedoeling is dat de overtreder de overtreding stopt. Soms geven de politiemensen een advies, bijvoorbeeld om verderop te parkeren. Bij foutparkeren kan het optreden ook gepaard gaan met een opmerking dat een beetje uitstel nog wel oké is. We geven vier voorbeelden uit de veldwerkaantekeningen van 'constaterend optreden'. (i) Tegen een fietser op de stoep: 'Meneer, u fietst op de stoep.' De fietser legt uit waarom en voegt daaraan toe: 'Je hebt helemaal gelijk.' (ii) Tegen een fietser: 'Meneer, u rijdt door rood. Past u op?' (iii) Tegen een automobilist: 'Meneer, u staat op een zebrapad en dat mag niet. En de kleine mag in de gordel als u weer gaat rijden.' (iv) Tegen een bromfietser die zijn kinband los heeft hangen: 'Vergeet u uw kinband niet?' waarna de jongen de kinband vastmaakt.

Met deze constaterende stijl lijken de politiemensen burgers niet meteen als een wetsdienaar een standje te willen geven maar eerder de burger als een hoeder van lokale orde en veiligheid erop te attenderen die zaken niet te veronachtzamen. De politiemensen stellen zich daarmee minder op als gezaghebber over de burger en meer als veiligheidswerker in hun midden. Dat kan ideologisch zijn gemotiveerd maar ook zijn ingegeven door de wens conflicten te vermijden die zouden kunnen ontstaan wanneer politiemensen in de ogen van burgers te snel of te veel op hun strepen gaan staan. De politiemensen geven ook niet gauw een opdracht ('u moet'), maar doen bijvoorbeeld een verzoek in vragende vorm. Bij een foutparkeerder bijvoorbeeld: 'U staat hier wel ongelukkig, zet u hem even ergens anders neer?' Deze constaterende, conflictvermijdende stijl werkt natuurlijk alleen als de burger die wordt aangesproken het spel meespeelt en gehoor geeft aan de (impliciete)

aanwijzing, het advies of het verzoek van de politiemensen. Soms volgt een kleine onderhandeling. De politiemensen zien een foutparkeerder en spreken deze aan. Bestuurder: 'We gaan zo weg.' P2: 'Wat is zo?' Bestuurder: 'Vijf minuten.' P2: 'Oké, als ik over vijf minuten terugkom ben je weg.' Bestuurder: 'Maak er zeven van.' P2: 'Nee, vijf is vijf.'

In Wageningen 2001 (53,3%) en Groningen 2005 (54,0%) liggen de percentages waarschuwingen bij verkeersovertredingen hoger dan de zojuist besproken opvallend lage 11,9% in Amsterdam 2001 maar nog immer lager dan in recent politiewerk. Tabel 5.4 met weglating van Amsterdam resulteert in 53,8% in 2001-2005 en 74,4% in 2022-2023. Het verschil is significant.⁸⁴ Om na te gaan of in Wageningen en Groningen, zij het in mindere mate, ook sprake was van 'constaterend optreden' selecteren we ook hier de verkeersovertredingen waarbij politiemensen niet waarschuwen, geen bekeuring uitdelen, geen tonenopdracht geven en geen aanhouding verrichten. Het gaat om slechts zes gevallen. Tweemaal troffen de politiemensen niets aan. Viermaal zien de politiemensen bij nader inzien geen reden om op te treden, bijvoorbeeld omdat een automobilist gebaart dat hij zal doorrijden (stilstaan op de rijbaan) of zegt te zoeken naar een parkeergarage (rijden in verboden richting). Constaterend optreden treffen we hier niet aan en kunnen we dus niet zien als reden voor het gering percentage waarschuwingen bij verkeersovertredingen. Om na te gaan of sprake is van een periode (2001-2005) waarin politiemensen in Nederland weinig waarschuwen bij verkeersovertredingen betrekken we in de analyse nog de negen andere observaties uit die periode. Dat resulteert in een percentage waarschuwen van 66,1 en bekeuringen van 22,6. Beide percentages wijken niet significant af van de percentages in 2022-2023.⁸⁵ Al met al leidt het lage percentage 'waarschuwen' in 2001-2005 (tabel 5.4) ons dus enkel tot het fenomeen 'constaterend optreden' in Amsterdam 2001.

Terug naar het Amsterdam van vandaag. De veldwerkaantekeningen bevatten zeven verkeersovertredingen waarbij de politiemensen 'niets' doen. In drie daarvan hebben de politiemensen geen contact met een overtreder (een melding die vervalt, een motorrijder die ervandoor gaat, een mevrouw die de politiemensen wijst op een verkeerssituatie). In twee gevallen geven de politiemensen geen waarschuwing, omdat het gaat om iemand die weliswaar rijdt waar het niet mag maar de weg kwijt is. De politiemensen wijzen deze bestuurder de weg. Resteren twee gebeurtenissen. (i) Agenten zien een busje staan waar dat niet mag. Er komt een man aanlopen. P1 maant de man om door te rijden. De man: 'We zijn net klaar met laden en lossen.' – en hij maakt aanstalten om weg te rijden. Agenten rijden door. (ii) Een auto staat schuin geparkeerd. Vóórdat de agenten in actie komen, komt de bestuurder naar hen toe en zegt dat hij daar maar even zo staat. P1 zegt: 'Ik keur het goed.' Kortom, van een constaterende stijl zoals in 2001-2005 is in recent Amsterdams politiewerk geen sprake.

84 $z=3.07$, $p<.01$; per plaats gezien (Groningen, Wageningen) is het verschil tussen 2001-2005 en hedendaags politiewerk niet significant vanwege de dan lagere N-waarden.

85 $N(2001-2005)=469$, $N(2022-2023)=201$, $z(\text{waarschuwen})=1.91$, $p=.06$; $z(\text{bekeuren})=0.92$, $p=.36$.

Om meer waarnemingen te betrekken bij deze vergelijking tussen Amsterdam 2001 en 2022, en daardoor beter in beeld te krijgen of de stijl van optreden een verklaring kan zijn voor het gering aandeel waarschuwingen bij verkeersovertredingen in Amsterdam 2001, kijken we nu naar de verkeersovertredingen waarbij politiemensen *wel* een waarschuwing geven. Dat zijn er zeven in Amsterdam 2001 en 52 in Amsterdam 2022. In die zeven gevallen uit 2001 valt op dat de politiemensen zich bijna steeds duidelijk uitspreken dan wel expliciet wijzen op de optie van een boete. De onderzoeker heeft zo te zien enkel ‘waarschuwing’ gescoord wanneer de politiemensen nadrukkelijk waarschuwen, wat ze met hun ‘constaterende stijl’ slechts deden in een klein deel van de vastgelegde verkeersovertredingen. De 52 waarschuwingen in Amsterdam 2022 hebben geregeld een gebiedend karakter, met een aanwijzing of opdracht. Bijvoorbeeld: ‘Zet je helm op!’ tegen een scooterrijder zonder helm – en dus niet ‘Je hebt geen helm op’ zoals in de constaterende stijl van 2001. Tegen een automobilist die fout staat geparkeerd zegt P2, wijzend op een lege parkeerplaats: ‘Ga daar even staan!’ Een fietser die door rood rijdt, krijgt te horen: ‘Wilt u dat niet meer doen?!’ (en dus niet: ‘U rijdt door rood’). Tegen een bestuurster van een personenauto: ‘Dat is dubbel parkeren hoor. Dat is negentig euro. Zonde van uw geld.’ Niet altijd citeren we in de veldwerkaantekeningen hoe de politiemensen een waarschuwing geven, dus niet altijd weten we nu nog exact hoe (gebiedend, constaterend of anders) de waarschuwing was geformuleerd. Uit hetgeen in 2001 en 2022 is vastgelegd, volgt niettemin het beeld dat het tegenwoordige Amsterdamse optreden over het geheel genomen eerder gebiedend is dan constaterend. De politiemensen in Amsterdam laten dus nu, anders dan in 2001, wanneer zij optreden bij verkeersovertredingen meer hun gezag gelden. Dat krijgt echter ook weer niet vaak de vorm van het nog weer strengere ‘de volgende keer krijgt u een bekeuring’. We namen zo’n waarschuwing in Amsterdam slechts éénmaal waar en ‘de volgende keer’ kwam sneller dan verwacht (box 5.2).

Box 5.2 De pakjesbezorger (veldwerkaantekeningen)

19:38 uur. De politiemensen zien een bestelbus foutgeparkeerd staan. Het is een pakjesbezorger. P1 spreekt de bestuurder aan. Hij vindt dat de man beter zijn best kan doen om de bestelbus minder hinderlijk te parkeren. Hij spreekt de man daarop aan en eindigt met: ‘Ik heb je kenteken genoteerd en de volgende keer krijg je een bekeuring.’ 19:40 uur. De politiemensen zien een bestelbus foutgeparkeerd staan, op de stoep en op een zebra. P1 ziet dat dit dezelfde bus is als de bus die hij zo-even heeft gewaarschuwd. P1: ‘Hier ga ik wat van vinden.’ Hij spreekt de bestuurder van de bus aan. Deze is de Nederlandse taal niet goed machtig en zegt dat hij de waarschuwing van de vorige keer niet had begrepen. P1 vraagt het rijbewijs en kentekenbewijs, krijgt beide en scant beide in in MEOS. Daar komt uit dat de apk van de bus is verlopen. P1 zegt de man dat hij zijn baas daarop moet wijzen. De bestuurder krijgt een bon voor parkeren op de zebra. P1 maakt ook een situatiefoto ‘als bijlage bij het proces verbaal, als bewijs’. 19:44 uur einde.

We gaan nu naar verkeersovertredingen waarbij de politiemensen een bekeuring uitdelen. In recent politiewerk is dat in 19,4% het geval (tabel 5.4). Er zijn geen significan-

te verschillen tussen de drie plaatsen onderling. Anders dan bij waarschuwen, is die 19,4% geen significant verschil met het vergelijkbare percentage in 2001-2005 (30,9).⁸⁶

In de laatste kolom van tabel 5.4 zien we dat, over het totaal van de drie periodes, het percentage verkeersovertredingen dat eindigt met een bekeuring oploopt van Amsterdam (16,7) naar Groningen (23,0) en naar Wageningen (30,1). Dat suggereert een negatief verband tussen grootte van de plaats en het uitdelen van een bekeuring. Wanneer we de drie plaatsen in een kruistabel uitzetten tegen wel of geen bekeuring bij een verkeersovertreding, toont dat inderdaad een samenhang tussen grootte van de plaats en al dan niet bekeuren bij een verkeersovertreding.⁸⁷ Wanneer we hetzelfde doen maar met Amsterdam en Groningen samengenomen, versterkt dat het beeld nog enigszins.⁸⁸ We vergelijken op die wijze Wageningen met de twee andere plaatsen voor elk van de drie periodes. Enkel in de eerste periode wijst deze analyse op een verband tussen plaats (Wageningen of Amsterdam/Groningen) en het schrijven van een bekeuring bij een verkeersovertreding.⁸⁹ Het is ook in die periode dat gebeurtenissen in politiestraatwerk in Wageningen voor meer dan de helft uit verkeerscontroles bestaan (tabel 4.6). In 2022-2023 is van een verband tussen plaats en percentage bekeuringen bij verkeersovertredingen geen sprake. Ook wanneer we met alle 33 PSWI-observaties zoeken naar een verband tussen grootte van de plaats en het percentage verkeersovertredingen dat afloopt met een bekeuring, vinden we geen verband. De analyse leidt aldus tot de conclusie dat de grote nadruk die de leiding in 1992 in Wageningen legde op het schrijven van processen-verbaal voor verkeersovertredingen, heeft geleid tot het aan het begin van deze alinea vermelde verband en niet zozeer het kale feit dat Wageningen een kleinere plaats is dan Amsterdam en Groningen.

Wat volgens onze observaties wel een effect heeft op de beslissing om wel of niet te bekeuren, is de hoogte van de boete. Politiemensen hebben nogal eens moeite met de bedragen, bijvoorbeeld 140 euro plus negen euro administratiekosten voor het vasthouden van de mobiele telefoon op de fiets. Dat is voor politiemensen geregeld een drempel om te bekeuren.

5.3.2 *Bevindingen over optreden bij verkeersovertredingen uit andere PSWI-observaties*

Over alle PSWI-observaties gezien, geven politiemensen in 66,7% van de verkeersovertredingen een waarschuwing (bijlage 7.5). Vier observaties scoren significant hoger: Zevenaar 2001 (88,2%), Maastricht 1993 (88,1%), Haarlem 1993 (83,5%) en Amsterdam 1993 (82,1%).

⁸⁶ $z=2.44$; $p=.015$.

⁸⁷ $N=547$, $\text{Chi}^2=9.27$, $p=.01$.

⁸⁸ $N=547$, $\text{Chi}^2=7.14$, $p=.008$.

⁸⁹ $N=207$, $\text{Chi}^2=7.81$, $p=.005$.

In Zevenaar 2001 werden slechts twee bekeuringen waargenomen (niet dragen autogordel en een bromfiets zonder verlichting). Voor de rest waarschuwden de politiemensen, vooral voor voertuigen met een defecte verlichting. Het verslag vermeldt geen operationele prioriteiten en geen bonnennorm. Van sturing is überhaupt weinig sprake, aldus het verslag: 'Organisatorische knelpunten betreffen onder meer het gebrek aan sturing in verband met het aanzienlijk aantal personeelsswisselingen in de leiding en de daarmee samenhangende veelvuldige afwezigheid van de leiding in verband met opleiding, vakantie, ziekte en naderend vertrek (unit- en groepschefs). Het gebrek aan sturing manifesteerde zich het meest zichtbaar in de briefings, waar in de onderzoeksperiode slechts zelden een groepschef bij aanwezig kon zijn.' (Foederer, 2001, paragraaf 2.2). Politiemensen in Maastricht 1993, Haarlem 1993 en Amsterdam 1993 waarschuwden geregeld een fietser voor het rijden in verboden richting of een automobilist voor hinderlijk parkeren, wat samenhangt met de binnenstad als werkomgeving. Er is geen operationeel beleid dat dit optreden vraagt. In de verslagen wordt ook niet gerept over een bonnennorm (Van Randen, 1993; Udink, 1994; Stol, 1996). Over Haarlem schrijft Udink dat 'wanneer men door een van de straten reed waar het verkeer maar in één richting mag rijden, de fietsers die men tegemoet reed altijd een waarschuwing, maar overigens nooit een bekeuring, kregen'. (1994, p. 10). Het hoge percentage waarschuwingen in genoemde drie plaatsen lijkt dus vooral te zijn veroorzaakt door de fysieke omgeving (drukke stadswijk, éénrichtingswegen, parkeerproblemen) in combinatie met de afwezigheid van beleid gericht op het schrijven van bekeuringen. De politiemensen in deze werkomgeving jagen niet op bekeuringen maar proberen in het stadsverkeer wat orde te houden.

Het percentage *bekeuringen* is gemiddeld over alle PSWI-observaties 21,1% (bijlage 7.5). Twee observaties scoren significant hoger: Assen 2005 (43,2%) en Bochum 2006 (42,6%).

In Assen 2005 delen de politiemensen geregeld een bekeuring uit voor fietsen zonder juiste verlichting. Voor hen geldt een prestatienorm van vijftig bekeuringen per jaar (Wildeboer et al., 2006, p. 36). De tijd van het jaar en de bonnennorm (het wordt alweer vroeg donker, maar ook nadert de deadline voor de bonnennorm) maakt de aandacht voor fietsen zonder licht begrijpelijk. De Assense bonnennorm is niet hoog; we zagen in Woerden immers al een 160-norm. In Groningen 2005 en Leeuwarden 2005 geldt een 100-norm (ibidem, p. 35). Waarom lopen in Assen 2005 verkeersovertredingen wel vaak af met een proces-verbaal maar in deze andere drie plaatsen niet? De stijl van werken lijkt hieraan ten grondslag te liggen. De politiemensen in Assen waren niet zozeer bezig met het uitvoeren van veel verkeerscontroles, zoals vooral in Woerden 2001 het geval was, maar waren bezig met verbaliserend optreden om bonnen te scoren. Een bonnennorm lijkt dus samen te gaan met ofwel het uitvoeren van veel verkeerscontroles (verkeer als prioriteit) waarna de norm als vanzelf wordt gehaald, ofwel een hoog aandeel overtredingen dat afloopt met een bekeuring (de bonnennorm als prioriteit). Een bonnennorm gaat gepaard met weerstand onder politiemensen als het

naar hun idee (te veel) neerkomt op ‘schrijven om het schrijven’. Bochum 2006 kent ook een hoog percentage bekeuringen. Operationele prioriteiten zijn optreden tegen rijden zonder autogordel en tegen mobiel telefoneren tijdens het autorijden (Fischelmanns, 2007, p. 8). Dat is terug te zien in het veldwerkverslag. Elfmal treden de politiemensen op bij zo’n overtreding en negen daarvan eindigen met een bekeuring. Maar ook voor diverse andere verkeersovertredingen volgt een boete. De drempel voor een bekeuring ligt laag en dat lijkt een kenmerk van (toenmalig) Duits politiewerk.⁹⁰

5.3.3 *Conclusies*

De werkomgeving beïnvloedt bij welke soort overtredingen politiemensen vooral optreden. In een drukke en compacte binnenstad ligt in het straatwerk al snel nadruk op fout parkeren (auto’s) en rijden in verboden richting (auto’s, fietsers) omdat dat zich voor de ogen van politiemensen afspeelt. Ook zonder operationeel beleid reageren de politiemensen daarop. Is er wel operationeel beleid ten aanzien van verkeer, dan beïnvloedt ook dat bij welke verkeersovertredingen politiemensen optreden, zoals autorijden zonder veiligheidsgordel of fietsen zonder licht. Politiebeleid geeft bovendien richting aan de wijze van optreden: waarschuwen of bekeuren. Vooral een daaraan verbonden ‘bonnennorm’ laat effect zien. Ofwel politiemensen gaan daardoor meer verkeerscontroles doen (verkeer als prioriteit) waardoor min of meer als vanzelf de bonnennorm wordt gehaald, ofwel de politiemensen treden gericht op bij verkeersovertredingen en delen dan bekeuringen uit om de norm te halen (de bonnennorm als prioriteit).

Naast bekeuren en waarschuwen zagen we in Amsterdam 2001 een stijl die we ‘constaterend optreden’ noemen. De politiemensen zeggen de overtreder wat ze constateren (‘U rijdt door rood’ of ‘U fietst op de stoep.’) en laten dat vergezeld gaan van een advies of verzoek (‘Past u wel op?’ of ‘Wilt u gaan lopen?’), waarna de overtreder geacht wordt conformerend te reageren, wat zij als regel inderdaad doen. In de recente observaties troffen we die stijl niet aan. Ook troffen we in de drie recente observaties geen bonnennorm aan. Dat fenomeen lijkt zijn tijd te hebben gehad. De observatie in Bochum 2006 duidt op nationale verschillen. De drempel om te bekeuren, ligt in Duitsland relatief laag.

5.4 *Misdrijven en wijze van optreden*

5.4.1 *Optreden bij misdrijven in Amsterdam, Groningen en Wageningen*

Optreden bij misdrijven is vooral verbonden met de handelwijzen ‘aanhouding’, ‘inbeslagname’ en ‘advisering’ (tabel 5.3). Politiemensen kennen speciaal waarde toe aan een aanhouding, met uitzondering van aanhoudingen voor winkeldiefstal want dan bestaat hun werk doorgaans uit het na een melding overnemen van een arrestant uit handen van bedrijfsbeveiligers, het overbrengen van die persoon naar een politiebureau.

90 Münster 2006 bevat 23 verkeersovertredingen; deze plaats betrekken we dus niet in de analyse (N≤30).

reau of cellencomplex en de administratieve afhandeling. Voor de politiemensen in de noodhulp is dit meer een tijdrovende (administratieve) klus dan misdaadbestrijding.

In de drie recente observaties noteerden we 45 maal politieoptreden bij een misdrijf. In negen van die gevallen deden de politiemensen een aanhouding (20,0%, tabel 5.5).⁹¹ Dat was steeds na een winkeldiefstal. Maar niet iedere winkeldiefstal eindigt met een aanhouding. We observeerden in 2022-2023 zeventien politieoptredens bij een winkeldiefstal, in negen daarvan verrichtten de politiemensen een aanhouding en in acht dus niet. Box 5.3 geeft drie voorbeelden van optreden bij winkeldiefstal, uit elke plaats één. Twee daarvan eindigen met een aanhouding.

Box 5.3 Optreden bij winkeldiefstal (veldwerkaantekeningen ingekort)

Melding winkeldiefstal door drie personen die sinds een paar dagen als vluchteling in het land zijn. Ook zijn drie boas ter plaatse. De verdachten spreken enkel Farsi, de communicatie loopt via een vertaal-app van een boa. P2 zegt: 'Die app moet ik ook hebben'. Als legitimatie tonen de verdachten eetkaarten uit Ter Apel, waar hun vluchtelingennummers op staan. Het gaat om een mislukte diefstal van CBD-olie ter waarde van 64 euro per flesje. De winkel heeft camerabeelden maar de politiemensen besluiten daar niets mee te doen. Ze zullen dit geval vastleggen als melding en ze waarschuwen de verdachten dat ze de volgende keer aangehouden kunnen worden.

Melding winkeldiefstal. Eén van de drie verdachten zit in het 'ophoudkantoortje', de andere twee zijn ervandoor. P2 vraagt de verdachte of hij wapens bij zich heeft. Die zegt van niet. P2 fouilleert hem en checkt zijn ID-bewijs met MEOS. Het scannen van het ID-bewijs met RAPP werkt niet. P1 ziet intussen camerabeelden die tonen dat deze verdachte verschillende oordopjes in een tas van de hoofdverdachte stopt. Collega's vatten op straat een tweede verdachte in de kraag. De hoofdverdachte is echter ontkomen en de tas met gestolen goederen is niet gevonden. De winkel zal aangifte doen. P1 en P2 brengen hun verdachte geboeid over naar het politiebureau.

Melding: agressieve winkeldief. Heeft gevochten met de beveiliging. Ter plaatse en met winkelpersoneel mee naar achteren. Geen afhandeling met RAPP want het winkelpersoneel heeft geen inloggegevens. P1 kent de verdachte. Hij zoekt hem op in MEOS en komt met een foto. Een vriend van de verdachte heeft volgens het winkelpersoneel ook wat gestolen, maar is ontkomen. De verdachte vertelt dat hij op een boot woont en zegt waar ongeveer. Een ander koppel politiemensen brengt de verdachte naar het cellencomplex. P1 en P2 gaan kijken bij het bootje waar de verdachte zegt te wonen maar treffen daar de vriend niet aan.

91 Buiten misdrijven (N=521) doen politiemensen in recent politiestraatwerk een aanhouding in 1,5% van de gevallen, bijvoorbeeld bij een aanrijding of aantreffen gesignaleerd persoon. Het verschil met de 20,0% is significant ($z=7.01$, $p<.001$).

De aanleiding tot de zeventien optredens bij winkeldiefstal was steeds een melding van de betreffende winkel. In drie gevallen was er geen verdachte meer aanwezig toen de politiemensen arriveerden. In de veertien overgebleven gevallen waren er dus wel een of meerdere verdachten ter plaatse maar de politiemensen deden niettemin in vijf van die gevallen geen aanhouding. We noteerden in de veldwerkaantekeningen diverse redenen daarvoor, die in verschillende combinaties voorkomen: de verdachte heeft geen antecedenten (3 x), de verdachte wekt mededogen op (2 x), de winkel wil geen aangifte doen (2 x), het gaat niet om een groot bedrag (1 x), de verdachte werkt mee (1 x), het RAPP-systeem voor de afhandeling van winkeldiefstallen kan niet worden gebruikt (1 x), de politiemensen steken er liever niet zoveel tijd in (1 x), de zaak is niet sterk (1 x). Eén van de politiemensen vertelt ons uit eigen beweging het ‘first offender-beleid’ bij winkeldiefstal: ‘Als er geen antecedenten zijn, de diefstal met één persoon wordt uitgevoerd, het bedrag onder de vierhonderd euro is en de goederen zonder probleem worden afgestaan, dan kan een verdachte er met een reprimande vanaf komen. Wel krijgt de verdachte een toegangsverbod tot alle winkels van het betreffende concern in Nederland.’ Dat politiemensen niet staan te popelen om alle verdachten van winkeldiefstal aan te houden, heeft volgens geluiden uit de politie te maken met personele krapte.⁹² Wat zeker een rol speelt is dat politiemensen niet graag voor een (kleine) winkeldiefstal voor langere tijd van straat zijn. Het genoemde ‘first offender-beleid’ is overigens geen landelijke standaard. Een teamchef uit Den Haag vertelt bijvoorbeeld dat winkeldiefstallen onder de honderd euro (in plaats van de hiervoor genoemde vierhonderd euro) worden afgehandeld door de winkel zelf.⁹³

Met optreden bij misdrijven hangt ook samen het in beslag nemen van goederen (tabel 5.3). In de 45 optredens bij misdrijven in de recente observaties, is daarvan acht keer sprake (17,8%, tabel 5.5).⁹⁴ Het gaat bij een in beslagname niet om gestolen spullen bij een winkeldiefstal, want die blijven in de winkel achter. Het kan gaan om goederen die moeten dienen als bewijsmateriaal. Zo zagen we bijvoorbeeld de inbeslagname van: een fiets-slot waarmee een man is neergeslagen waarna hij is beroofd, een bebloede broek die mogelijk iets te maken heeft met een zware mishandeling op straat, gereedschappen die verdachten van winkeldiefstal gebruikten om producten los te knippen en een niet van echt te onderscheiden vuurwapen dat de verdachte mee had op een themafeest ‘jaren twintig’. Ook kan het gaan om goederen die de politiemensen niet zozeer als bewijsmateriaal in beslag nemen maar die zij om een andere reden in handen van de politie willen hebben of willen veiligstellen: een scooter die met doorverbonden startdraden in een park staat (‘wij hebben die het laatst in handen gehad, dus zijn wij er nu verantwoordelijk voor’), een vals bankbiljet terwijl de caféhouder die het aannam geen aangifte doet (‘zodat de politie weet hoe zo’n biljet eruit ziet’), een door de eigenaar op straat teruggevoonden fiets, zodat die mogelijk kan worden teruggegeven (‘Mocht de fiets voor een aanneemelijk bedrag zijn gekocht, dan moet een rechter bepalen wie de fiets terug krijgt.’).

92 ‘Zwaarbelaste politie kan keuzes niet meer uitleggen.’ NRC 31 oktober 2023, p. 6-9.

93 Ibidem, p. 8.

94 Buiten misdrijven (N=521) is dat in recent politiestraatwerk het geval in 0,4%. Het verschil met de 17,8% is significant ($z=8,46$, $p<.001$).

In een geval buiten de hiervoor genoemde acht inbeslagnames, doen de politiemensen een klus voor collega's die twee fietsendieven aanhouden. Zij brengen voor hen de gestolen *fatbike* naar het bureau.⁹⁵ Tot slot observeerden we nog een inbeslagname van een rijbewijs nadat een bestuurder van een auto een flink stuk door de stad had gereden met één wiel zonder band, en verdwaasd bij zijn zojuist haaks op de stoep tot stilstand gekomen auto stond. Eén van de politiemensen: 'Een proces-verbaal voor artikel vijf [wegenverkeerswet] is niet mogelijk want we hebben hem niet zien rijden. De vraag is ook wat ons doel is: die man een bon geven of zorgen dat hij niet meer gaat rijden.'

Het is steeds vrij duidelijk waarom de politiemensen bij een misdrijf een goed in beslag nemen. Het goed dient om sporen van af te nemen (bijvoorbeeld het kettingslot), het dient als geheel als bewijsmateriaal (bijvoorbeeld het dievengereedschap) of het goed moet worden veiliggesteld voor de eigenaar (bijvoorbeeld de scooter). Het valse bankbiljet is een wat vreemde eend in de bijt. Dat nemen de agenten met toestemming van de gedupeerde mee zodat andere politiemensen er kennis van kunnen nemen.⁹⁶

Tabel 5.5 Misdrijven (N=211) en delen daarvan (%) waarin politiemensen iemand aanhouden, een goed in beslag nemen of iemand advies geven

		1992-1993		2001-2005		2022-2023		Totaal	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Aanhouding	Amsterdam	(20)	(25,0)	(17)	(17,6)	(15)	(33,3)	52	25,0
	Groningen	30	16,7	36	19,4	(21)	(14,3)	87	17,2
	Wageningen	33	24,2	30	30,0	(9)	(11,1)	72	25,0
	Totaal	83	21,7	83	22,9	45	20,0	211	21,8
Inbeslagname	Amsterdam	(20)	(0,0)	(17)	(5,9)	(15)	(6,7)	52	3,8
	Groningen	30	6,7	36	11,1	(21)	(28,6)	87	13,8
	Wageningen	33	27,3	30	23,3	(9)	(11,1)	72	23,6
	Totaal	83	13,3	83	14,5	45	17,8	211	14,7
Advisering	Amsterdam	(20)	(20,0)	(17)	(52,9)	(15)	(26,7)	52	32,7
	Groningen	30	43,3	36	52,8	(21)	(42,9)	87	47,1
	Wageningen	33	6,1	30	50,0	(9)	(44,4)	72	29,2
	Totaal	83	22,9	83	51,8	45	37,8	211	37,4

Bij N < 30 is niet getoetst, deze getallen staan daarom tussen haakjes.
 *: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$).
 #: significant verschil met 'totaal' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$ of ## $p < .001$).
 NB: enkel getoets is voor de drie rijen Totaal en de kolom Totaal.

95 Dit codeerden we niet als 'optreden bij een misdrijf' omdat de politiemensen enkel gevraagd was de in beslag genomen gestolen fiets over te brengen. Dat is een 'interne klus'.

96 In paragraaf 2.2.5 beschreven we nog dat politiemensen een kartonnen bedelbordje van een zwerver meenamen naar het bureau. Dat was echter geen 'gebeurtenis' want contact met een burger ontbrak en het was geen melding.

Met het optreden bij misdrijven hangt ook advisering samen (tabel 5.3). In de 45 optredens bij misdrijven in de recente observaties gaven politiemensen in 37,8% van de gevallen een advies (tabel 5.5).⁹⁷ Dat zijn zeventien gevallen. Bij misdrijven adviseren politiemensen een betrokkene tijdens hun optreden bij inbraak in een gebouw (6 x), winkeldiefstal (4 x), oplichting (3 x) en verder nog bij inbraak in auto, diefstal van fiets, mishandeling en een zedendelict.

‘Advisering’ is inclusief doorverwijzen. De advisering behelst viermaal een doorverwijzing naar het eigen politiebureau voor het doen van een aangifte. Eenmaal verwijzen de politiemensen door naar een ander politiebureau en eenmaal naar een arts. Tot slot adviseren zij een keer om opnieuw te bellen zodra het probleem zich weer voordoet. Dat was bij een poging tot diefstal van een telefoon uit een belwinkel, waarbij de verdachte na de mislukte poging is verdwenen. De politiemensen herkennen de verdachte wanneer de winkelier hen filmbeelden laat zien. Ze halen een foto van de verdachte op via MEOS en geven de winkelier de raad de politie te bellen zodra de man weer de winkel binnenkomt, zodat hem een winkelverbod kan worden uitgereikt.

Bij veertien gebeurtenissen geven de politiemensen een advies anders dan doorverwijzen.⁹⁸ Een enkele keer heeft dat een vrij hoog opendeurgehalte, zoals het advies aan een man die bestolen was in een prostitutiepand maar daarvan geen aangifte wil doen: ‘P2 adviseert hem om daar dan maar niet meer heen te gaan.’ Meestal lijken de adviezen toch wel net even verder te gaan dan wat voor de betrokkene voor de hand ligt of wat betrokkene toch al doet. Na een poging tot inbraak geven de politiemensen bijvoorbeeld op verzoek van het slachtoffer advies over wat wel en niet mag met een bewakingscamera. Na een inbraak verwijzen de politiemensen het slachtoffer naar het bureau voor aangifte en adviseren zij om daaraan voorafgaand in de buurt na te gaan of er camerabeelden zijn, met name van buiten, en dan de namen van de eigenaren van die beelden mee te nemen naar de aangifte zodat de politie die beelden kan gaan vorderen. De politiemensen verwijzen toeristen wier auto is opengebroken en waarbij hun paspoorten zijn gestolen naar het dichtstbijzijnde bureau voor het doen van aangifte en ze toetsen het adres van het bureau in op de telefoon van een van hen zodat ze het de volgende dag eenvoudig kunnen vinden. Ze geven tevens het advies om altijd alles uit de auto halen en het dashboardkastje open te zetten om zo tonen dat er niets te halen is. Een advies anders dan een doorverwijzing geven de politiemensen in een derde van de misdrijven (32,6%) en in twee derde dus niet. Waarom de politiemensen wel of geen advies geven, kwam uit de observaties niet naar voren.

Tabel 5.5 plaatst de actuele bevindingen in een langetermijnperspectief. De gemiddelde percentages aanhouding, inbeslagname en advisering over de drie periodes gezien,

97 Buiten misdrijven (N=521) komt in de recente observaties advisering voor in 16,7% van de gevallen, zoals bij ruzies en hulpverlening. Dat is significant minder dan de 37,8% bij misdrijven ($z=3.51$, $p<.001$).

98 ‘Doorverwijzen’ en ‘advies’ kunnen samengaan. Bijvoorbeeld: ga morgen naar het bureau om aangifte te doen en zorg zo gauw mogelijk voor betere deursloten.

staan in de laatste kolom. Geen van de drie periodes wijkt daarvan significant af. Binnen de laatste kolom wijkt geen van de locaties significant af van het gemiddelde over de drie plaatsen. De handelwijze bij misdrijven toont zich dus vrij constant.

5.4.2 *Bevindingen over optreden bij misdrijven uit andere PSWI-observaties*

Van misdrijven met een *aanhouding* heeft Leiden Midden 2002 een significant hoog percentage.⁹⁹ Uit de veldwerkaantekeningen vallen enkele dingen op. Ten eerste is er geen first offender-beleid bij winkeldiefstallen. Een verdachte van winkeldiefstal gaat altijd mee naar het bureau. Ten tweede zijn er aanhoudingen voor diverse andere delicten dan winkeldiefstal, te weten inbraak, diefstal, beroving, drugs, wapens en valse naam. Ten derde gaat het bij een aanhouding in Leiden Midden geregeld om een kwetsbaar persoon, zoals een asielzoeker, een drugsverslaafde dan wel een dronken dakloze. Ook hielden ze driemaal een Marokkaanse jongere aan (zwartrijden, zakkenrollerij en fietsdiefstal) wat mogelijk verband houdt met de toenmalige Marokkaanse jongerenproblematiek aldaar (Bervoets, 2006). Al met al lijken twee factoren van doorslaggevende invloed op het gevonden hoge percentage: de afwezigheid van een first offender-beleid en omstandigheden in de werkomgeving oftewel het werkaanbod. Hoe de politie optreedt bij gebeurtenissen met kwetsbare personen komt aan bod in paragraaf 5.6. Brussel 2006 heeft een significant laag percentage misdrijven met een aanhouding, wat geheel en al te maken heeft met de werkwijze van de politie. Zij gaat bij iedere melding van een misdrijf ter plaatse, ook als al lang geen sprake meer is van een heterdaadsituatie en de kans op een aanhouding dus klein of nihil is. De meldkamer zal een melder niet snel zeggen om naar een politiebureau te komen om aangifte te doen maar stuurt politiemensen ter plaatse. Die doen dan sporenonderzoek en maken een ‘verkort PV’ of een ‘PV van info’ op om het gebeurde vast te leggen. Bij een melding van diefstal van een plexiglas naambord van een gevel bijvoorbeeld, stuurt de meldkamer de politiemensen ter plaatse ‘om de diefstal vast te stellen’. Bij een poging tot inbraak, waarbij een rolluik is beschadigd, maken de politiemensen ter plaatse een ‘PV van Verhoor’ op. ‘De man bedankt de agentes en ze antwoorden dat het geen probleem is, dat ze er daarvoor zijn.’ (VanBeeck, 2006).

Van misdrijven met een *inbeslagname* heeft Wageningen 1992 een significant hoog percentage. Het betreft een variëteit aan gebeurtenissen en voorwerpen. Soms gaat het om vermoede dactyloscopische sporen (zaklamp, glasscherf), soms om gestolen goed (auto, bromfiets fiets, kleding) en soms om een wapen (jachtgeweer, pompbuks). Het is vergeleken bij andere observaties inderdaad een rijke oogst waarvoor de veldwerkaantekeningen niet echt een verklaring bieden. Misschien dat een relatief bescheiden werkaanbod (vgl. tabel 4.2) politiemensen in Wageningen 1992 stimuleert tot extra alertheid (de zaklamp, de glasscherf), waarna ze op het juiste moment in actie komen.

99 We betrekken enkel de dertien observaties in de analyse met dertig of meer geobserveerde misdrijven. Bij minder dan dertig misdrijven achten we het aantal waarnemingen te klein voor statistische toetsing.

Enkele inbeslagnames volgden bijvoorbeeld op een verkeerscontrole, waaronder het jachtgeweer. Wellicht speelt politiegeluk ook een rol. Duffe routine is het in elk geval niet. Over de aangetroffen gestolen auto staat in de aantekeningen: 'P1 en P2 zijn zeer enthousiast over hun zaak; zodra de verdachten in het hok zitten slaan ze elkaar in de handen, zoals je wel ziet bij sportwedstrijden, eerst de een op de hand van de ander en dan omgekeerd.'

Van misdrijven met een advisering hebben Wageningen 1992 en Haarlem 1993 een significant laag percentage. Een verklaring daarvoor in Wageningen 1992 zou kunnen zijn dat de sterke nadruk die de leiding legt op het schrijven van bekeuringen bij de politiemensen een repressieve basishouding heeft gegeven eerder dan een hulpverlenende, ondersteunende, meedenkende. Er is echter over alle PSWI-observaties gezien geen significant negatief verband tussen het percentage processen-verbaal bij overtredingen en het percentage advies bij misdrijven.¹⁰⁰ De veldwerkaantekeningen bieden ook voor de rest geen aanknopingspunten voor een verklaring. Omdat 'advies geven' niet altijd even expliciet gebeurt, is deze handelwijze minder eenduidig waar te nemen dan bijvoorbeeld een bekeuring, een aanhouding of een inbeslagname. Mogelijk dat de veldwerkers in Wageningen 1992 en Haarlem 1993 wat minder snel dan andere veldwerkers noteerden dat van advisering sprake was.

5.4.3 *Conclusies*

Wanneer politiemensen op straat optreden bij een misdrijf zijn kenmerkende handelwijzen het verrichten van een aanhouding, inbeslagname van een goed en het geven van (preventie)advies. In de recente observaties verrichten politiemensen een aanhouding in een op de vijf misdrijven (20,0%), nemen zij een goed in beslag in een op de zes misdrijven (17,8%), en geven ze een advies in een op de drie misdrijven (37,8%). Dat beeld is vrij stabiel. Er zijn geen significante verschillen tussen de drie teams en bij de drie teams doen zich ook geen significante verschillen voor in de tijd. De eerste conclusie is dat de wijze van politieoptreden bij misdrijven zeer constant is. Wanneer een verdachte aanwezig is, volgt veelal een aanhouding tenzij het een bagatel betreft, wanneer er goederen zijn die sporen kunnen bevatten of aan iemand moeten worden teruggegeven, dan nemen ze die in beslag. Wanneer preventie zinvol lijkt, zoals bij inbraak in woning of auto, geven de politiemensen advies.

Binnen het totaal van PSWI-onderzoeken vinden we enkele afwijkende bevindingen. Hoe politiemensen optreden bij misdrijven blijkt dan te worden beïnvloed door operationeel politiebeleid of werkprocedures. Geen first offender-beleid bij winkeldiefstal betekent meer aanhoudingen. Altijd ter plaatse gaan bij meldingen, ook al is van heterdaad al lang geen sprake meer, betekent een kleiner aandeel misdrijven met een aanhouding. In Wageningen 1992 zien we een hoog percentage misdrijven met een inbe-

100 $N(\text{pvb})=33$, $N(\text{advies})=28$, $r=.202$, $p=.302$.

slagname. Dat weerspiegelt mogelijk een zekere alertheid bij de politiemensen, maar het kan ook gaan om politiegeluk en dus een toevallige omstandigheid. Waarom Wageningen 1992 en Haarlem 1993 een laag percentage advies laten zien, wordt uit het materiaal niet duidelijk. Mogelijk beoordeelden de veldwerkers aldaar een opmerking van de politiemensen niet zo snel als advisering. We zagen niet zoiets als een ‘adviseeringsbeleid’ of ‘adviseeringsnorm’.

5.5 Hulpsituaties en wijze van optreden

5.5.1 *Optreden bij hulpsituaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen*

Politieoptreden in hulpsituaties is vooral verbonden met de handelwijzen ‘advisering’ en ‘hulp verlenen’ (tabel 5.3). Het verschil tussen beide handelwijzen is dat advisering kan bestaan uit doorverwijzen of het geven van advies over hoe verder te handelen terwijl hulp verlenen inhoudt dat de politiemensen zelf een hulpverlenende handeling verrichten, zoals een aanrijdingenstaat invullen, EHBO toepassen of een andere dienst inschakelen.

De handelwijze ‘advies geven’ is in alle observatieperiodes op het scoreformulier voorzien van de vraag ‘Geven agenten aan een burger een advies over hoe verder te handelen’, met als toelichting: ‘Een waarschuwing is geen advies, een advies kan wel samengaan met een andere vorm van afhandeling.’ De handelwijze ‘hulp verlenen’ is in het huidige scoreformulier voorzien van de vraag ‘Verlenen agenten hulp aan (een van de) betrokkenen?’ In de toelichting staat: ‘Niet zijnde strafrechtelijk optreden of advies. Strafrechtelijk optreden tegen A dus niet opvatten als hulp voor B.’ De handelwijze ‘hulp verlenen’ is bijgehouden in de recente observaties (2022-2023) maar niet in de eerdere. Box 5.4 geeft drie voorbeelden van recent politieoptreden bij ruzies, uit elke plaats één. Bij elk voorbeeld staan, ter verduidelijking van onze wijze van labelen, de scores vermeld voor ‘advies?’ en ‘hulpverlening?’

Box 5.4 Optreden bij ruzie (veldwerkaantekeningen ingekort)

Melding burenruzie. De zoon van de meldster zit binnen te roken. De buurman is daar boos over. P1 is al eerder hier geweest. Meldkamer en RTIC geven aanvullende info. P1: ‘Ik ben weleens bij die moeder thuis geweest. Ze wonen in een klein huis, een sociale huurwoning.’ Ik vraag of de informatie hen helpt. P2: ‘Ik weet nu dat die zoon ook hulpbehoevend is, het zijn geen tokkies die elkaar het leven zuur maken.’ Met deze informatie kiezen we voor een rustige benadering. Deze mensen zijn geen aso’s maar hebben hulp nodig. Ter plaatse. De buurman heeft PTSS en krijgt een waas voor de ogen van de lucht van sigaretten. Hij ruikt dat via het ventilatiesysteem van de woning. Dan gaat hij door het lint, maar hij wil dat niet. Hij kan dan iemand kwaad doen, maar wil dat ook niet. Morgen komt zijn begeleider weer. Agenten adviseren hem het met de begeleider te bespreken. Daarna gaan P1 en P2 naar de moeder en zoon. De zoon woonde in een instelling en woont nu tijdelijk bij zijn moeder. Hij rookt. Buiten roken,

daar heeft de buurman ook last van. P1: 'We gaan bellen met de hulpverlener van de buurman en lichten de wijkagent in.' P1 en P2 zoeken een oplossing maar kunnen die niet nu zelf tot stand brengen. Vandaar het inschakelen van anderen.

[SPSS: Advies=1, Hulp=0]

Een vrouw staat op straat, over haar toeren. Ter plaatse. Het is een studente uit Engeland die een kamer heeft in een woonboerderij. Ze zou vandaag naar een andere woning gaan en is nu met lieflijke dwang haar kamer uitgezet. De huisbaas heeft nog haar telefoon. De politiemensen gaan naar binnen naar de huisbaas. Hij heeft een paar kamers voor buitenlandse studenten. Gaat altijd goed, maar deze vrouw gaf last. Zat steeds thuis en stookte de kachel hoog op, en dat met de torenhoge energieprijzen. Ze zou vandaag om 09:00 uur vertrekken maar deed dat niet. P1 raadt de studente aan te vertrekken naar haar nieuwe kamer en vraagt haar of er nog dingen van haar binnen liggen. Haar telefoon zit toch in haar tas maar binnen liggen nog een doos theezakjes en toiletpullen. Die mag ze ophalen. De politiemensen bieden aan haar bagage naar haar nieuwe kamer te brengen. Dat aanbod neemt ze graag aan. P1 en P2 nemen de bagage in de auto en zij gaat op de fiets.

[SPSS: Advies=1, Hulp=1]

Melding: mogelijk een auto gestolen. Ter plaatse. Meldster vertelt dat het verhaal anders blijkt. Ze neemt de politiemensen mee naar een man en een vrouw even verderop. De man vertelt dat hij een bezorger van een bezorgdienst aansprak op de manier waarop hij een pakketje bezorgde. De bezorger spuugde hem toen in het gezicht en sloeg hem. Daarop is de man door het raam van de bestelbus gaan hangen. Zijn vriendin (niet de meldster) heeft alles gefilmd. De politiemensen vragen of ze het filmpje mogen zien. De vriendin toont het filmpje op haar mobiele telefoon. De politiemensen zien het kenteken van de bestelbus op het filmpje en checken het in MEOS. Ze zeggen dat als ze de bestelbus vandaag toevallig nog zien rijden, ze deze aan de kant zullen zetten. De man en zijn vriendin willen geen aangifte doen.

[SPSS: Advies=0, Hulp=0]

In de 133 hulpsituaties is in 37,6% van de gevallen sprake van advisering en in 36,1% van hulpverlening (tabel 5.6). In een deel van de gevallen doen de politiemensen geen van beide. Ook komt het voor dat politiemensen zowel advies geven als hulp verlenen. Box 5.4 bevat van de genoemde varianten voorbeelden. In hulpsituaties komt advies of hulpverlening dus niet altijd voor. Dat is ook niet altijd nodig, zoals het derde voorbeeld in box 5.4 toont: de man die bespuugd en geslagen is, wil geen aangifte doen en heeft geen medische eerste hulp nodig. Hij had zelf wellicht überhaupt niet de politie gebeld, maar een getuige belde de politie in de veronderstelling dat een auto werd gestolen.

Tabel 5.6 Hulp situaties (N=489/133) en delen daarvan (%) waarin politiemensen iemand adviseren of helpen

		1992-1993		2001-2005		2022-2023		Totaal	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Advisering [^]	Amsterdam	80	41,3	64	64,1	43	32,6	187	47,1
	Groningen	63	33,3	58	55,2	50	48,0	171	45,0
	Wageningen	44	*15,9	47	**74,5	40	30,0	131	41,2
	Totaal	182	*32,6	169	**63,9	133	37,6	489	44,8
Hulpverlening	Amsterdam	-	-	-	-	43	53,5	43	53,5
	Groningen	-	-	-	-	50	32,0	49	32,0
	Wageningen	-	-	-	-	40	22,5	40	22,5
	Totaal	-	-	-	-	133	36,1	133	36,1

[^]: inclusief politie-interne en -externe verwijzingen.
 *: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$).
 #: significant verschil met 'totaal' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$).

In de 133 recente hulp situaties observeerden we vijftig gebeurtenissen met advisering door de politiemensen. Dat spitst zich toe op ruzies, inclusief relatieproblemen. We observeerden 48 gebeurtenissen waarin de politiemensen hulp verlenen. Dat gaat vooral om hulp verlenen aan iemand die in problemen verkeert. Dat zijn de twee typische gevallen: adviseren bij een ruzie tussen twee partijen en hulp verlenen bij een persoon in problemen. Er zijn ook andere mogelijkheden, zoals advisering of hulpverlening bij een aanrijding of bij een persoon die een vraag aan de politiemensen stelt.

Wat de wijze van optreden betreft, wijkt in de recente observaties geen van de drie basisteams significant af van het gemiddelde over de drie teams. Bij hulp verlenen zien we niettemin een aflopend percentage voor Amsterdam, Groningen en Wageningen van respectievelijk 53,5 – 32,7 – 22,5. Die reeks suggereert een positief verband tussen de grootte van de plaats en het aandeel hulpverlening in hulp situaties. We keken daarom in de recente observaties bij hulp situaties naar een relatie tussen de grootte van de plaats en het aandeel hulp situaties waarin de politiemensen hulp verlenen. Er is net geen significant verband.¹⁰¹ Aangezien in de andere PSWI-observaties 'hulp verlenen' niet systematisch is geobserveerd en vastgelegd, kunnen we een eventueel verband tussen de grootte van de plaats en het hulp verlenen niet breder onderzoeken.

Net als bij het optreden bij misdrijven (paragraaf 5.4.1) toont Wageningen 1992 ook in hulp situaties een laag percentage advisering: significant lager dan gemiddeld in Wageningen over de jaren heen én significant lager dan destijds in de andere twee plaatsen. We opperden bij misdrijven dat dit te maken zou kunnen hebben met de sterke nadruk

101 $\chi^2=9.21$, $p=.01$ (en dus niet $p < .01$).

die de leiding destijds legde op het schrijven van bekeuringen, hetgeen bij de politiemensen een repressieve basishouding zou kunnen hebben gegeven eerder dan een hulpverlenende, ondersteunende, meedenkende. We vonden echter over alle PSWI-observaties en gezien over alle gebeurtenissen, geen significant negatief verband tussen het percentage advies en het percentage proces-verbaal.¹⁰²

We kijken in wat meer detail naar Wageningen 1992 (15,9% advisering bij hulsituaties). De veldwerkaantekeningen bevatten 44 hulsituaties. Die namen we door. In twee gevallen zien we in de tekst een advisering en in het SPSS-bestand niet. In het eerste geval staat bij een aanrijding dat de politiemensen vertrekken 'na advies gegeven te hebben over de afhandelwijze'. In het tweede geval vraagt een burger de weg. Er is markt en er is dus een tijdelijke verkeersomleiding. Daarom geven de politiemensen 'advies over hoe het beste te rijden'. Als we die twee gevallen alsnog zouden coderen als 'advisering', is het percentage advisering in hulsituaties nog steeds significant geringer dan gemiddeld.¹⁰³ Bij lezing valt op dat het in de 44 hulsituaties relatief vaak gaat om een burger die de politiemensen een vraag stelt, namelijk 34,1% tegen gemiddeld 18,1%.¹⁰⁴ Bij de gebeurtenis 'burger stelt een vraag' komt de handelwijze advisering weinig voor.¹⁰⁵ Dat een groot deel van de hulsituaties gaat om een burger die een vraag stelt, maakt dus dat over alle hulsituaties gezien het aandeel 'advisering' gering is. Hier bepaalt de inhoud van het werk dus het aandeel advisering in het werk op straat. Anders gezegd: de werkwijze volgt hier eenvoudigweg de inhoud van het werk. Waarom in Wageningen 1992 hulsituaties voor meer dan een derde bestaan uit burgers die een vraag stellen, valt uit het materiaal niet op te maken.

5.5.2 *Bevindingen over optreden bij hulsituaties uit andere PSWI-observaties*

Wat leren ons de andere PSWI-observaties (bijlage 7.7)? Of de politiemensen hulp verlenen is in die observaties niet vastgelegd. We kijken hier daarom enkel naar het aandeel hulsituaties waarin de politiemensen iemand adviseren (advies geven of doorverwijzen). We betrekken in de analyse de observaties met dertig of meer geobserveerde hulsituaties. In 42,0% van alle hulsituaties adviseren de politiemensen iemand. Zes observaties wijken significant daarvan af. Significant hoge percentages zien we in Zevenaar 2001, Wageningen 2001, Dendermonde 2006 en Amsterdam 2001. Significant lage percentages zien we in Maastricht 1993 en Wageningen 1992. Die laatste kwam zojuist al aan bod. We kijken hierna naar de andere vijf.

102 $N(\text{pvt})=33$, $N(\text{advies})=28$, $r=.202$, $p=.302$.

103 Aandeel advisering is dan 20,5% ($N=44$), hetgeen significant minder is dan het gemiddelde van 42,7% ($N=1.262$): $z=2.93$, $p<.01$.

104 Deze 34,1% uit 44 hulsituaties in Wageningen 1992 is een significant groter aandeel dan het gemiddelde van 18,1% uit alle 1.628 hulsituaties in de noodhulpobservaties ($z=2.70$, $p<.01$).

105 Bij een vraag van een burger zien we advisering in 27,8% ($N=230$) tegen 42,7% gemiddeld ($N=1.262$): ($z=4.24$, $p<.001$).

De vier observaties met een hoog percentage advisering bevatten samen 198 hulpsituaties met in 139 daarvan een advies of doorverwijzing. We namen die 139 door. Bij de observatie met een laag percentage advisering lazen we alle 31 hulpsituaties door. We vonden in de veldwerkaantekeningen geen verklaringen voor de significant afwijkende percentages. Een doorverwijzing is in veel gevallen vrij expliciet en herkenbaar, zoals: 'Neem contact op met de wijkagent' of: 'Ga naar het bureau om aangifte te doen.' Of politiemensen al dan niet een advies geven, is minder eenduidig. Politiemensen komen ter plaatse om burgers te helpen een situatie tot een goed einde te brengen en dat vergt dat zij richting geven. Voor wie ruim interpreteert, is dan al gauw sprake van een advies. Mogelijk is in de observaties met een hoog percentage het begrip 'advies' ruim geïnterpreteerd. Mogelijk zijn er toch wel echt significante verschillen omdat de cultuur aan een politieteam maakt dat politiemensen burgers wel of juist niet adviseren en zij dus een specifieke stijl van werken hebben waar adviseren bij hoort (net zoals de politiemensen in Amsterdam 2001 bij verkeersovertredingen een eigen stijl hadden met hun 'constaterend optreden'). Er lijkt geen sprake van verschillen in adviseringsmogelijkheden of -ideeën, want de adviezen zijn meestal niet heel specifiek of spitsvondig (bij een geluidsoverlast bijvoorbeeld: 'balkondeur dichtdoen'). Ook vonden we geen expliciet adviseringsbeleid, laat staan een 'adviesnorm' zoals een 'bonnennorm'.

5.5.3 Conclusies

Om te beginnen is een methodische conclusie op zijn plaats. Of politiemensen in een hulpsituatie iemand adviseren, is lang niet altijd zo duidelijk als bijvoorbeeld een waarschuwing, en al helemaal niet zo duidelijk als een bekeuring, aanhouding of in beslagname. De interpretatie van de onderzoeker die met het codeformulier in de hand moet scoren of in het optreden wel of geen sprake is van advisering (advies geven, dan wel intern of extern doorverwijzen) speelt hier ongetwijfeld een grotere rol dan bij andere handelwijzen. De bevindingen omtrent advisering moeten dus voorzichtig worden beschouwd. Tegelijk geven de bevindingen geen aanleiding te veronderstellen dat alle gevonden significante verschillen geheel daaraan moeten worden toegeschreven.

Er zijn op hoofdlijnen duidelijke en aannemelijke verbanden tussen type gebeurtenis en de wijze waarop politiemensen optreden in termen van handelwijzen (tabel 5.3). Verder is er binnen de categorie hulpsituaties een negatief verband tussen de gebeurtenis 'burger stelt een vraag' en de handelwijze 'advisering'. Het mechanisme dat we hier zien is: werkwijze volgt de inhoud van het werk. Dat is ook wat intuïtief logisch lijkt: hoe politiemensen handelen, hangt af van wat zij onderhanden hebben. Verder hebben we kunnen concluderen dat bij hulpsituaties geen verband zichtbaar is tussen hulpverlening of advisering en operationeel beleid waarin bijvoorbeeld staat uitgewerkt in welke situatie aan wie welk soort advies behoort te worden gegeven. Waar we bij verkeersovertredingen en bij misdrijven zagen dat het optreden mede richting krijgt door operationeel beleid, hebben we dat dus niet geconstateerd bij politieoptreden in hulpsituaties.

5.6 Kwetsbare personen en wijze van optreden

5.6.1 *Optreden bij kwetsbare personen in Amsterdam, Groningen en Wageningen*

Hierna gaat het over gebeurtenissen waarbij een kwetsbaar persoon is betrokken (voor het begrip ‘kwetsbaar persoon’ zie paragraaf 4.8.1). De categorie ‘gebeurtenis met een kwetsbaar persoon’ doorkruist de eerdergenoemde categorieën. Immers zowel bij een verkeerscontrole, een misdrijf als een hulp situatie kan een kwetsbaar persoon zijn betrokken. Politieoptreden in situaties met kwetsbare personen kent een positief verband met de handelwijze ‘aanhouding’ (tabel 5.3). Dat is contra-intuïtief. Men zou immers eerder verwachten dat optreden in dergelijke situaties een verband zou hebben met de handelwijzen hulpverlening en advisering.

De handelwijze ‘aanhouden’ is in het scoreformulier voorzien van de vraag ‘Verrichten de agenten aanhoudingen (of ‘meenemingen’)? De term ‘meeneming’ is toegevoegd omdat het hier niet hoeft te gaan om een formele aanhouding in de zin van strafverordering. Deze variabele omvat dus alle situaties waarin iemand wordt meegenomen naar het politiebureau, dus ook als dat is om iemand hulp te verlenen. Een verzoek aan iemand om zich te melden aan het bureau is geen aanhouding. Ook het vervoeren van een persoon in de politiewagen om die persoon elders af te zetten, bijvoorbeeld thuis of bij een nachtverblijf, geldt niet als aanhouding.

In de drie recente observaties noteerden we 38 gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon. Dat is 6,7% van alle gebeurtenissen in die drie recente observaties. In termen van de categorieën in box 4.1 zijn die 38 gebeurtenissen ten eerste hulpsituaties (44,7%), ten tweede openbare-ordesituaties (21,1%) en ten derde misdrijven (13,2%). Gaan we niet uit van die hoofdcategorieën maar van de aparte soorten gebeurtenissen, dan gaat het bij de 38 situaties met een kwetsbaar persoon vooral om: een hulpbehoevend persoon (21,1%), openbare-ordesituatie (21,1%), ruzie tussen personen (15,8%) en winkeldiefstal (10,5%). Voorbeelden van gebeurtenissen met een hulpbehoevend persoon gaven we reeds in paragraaf 4.9: de man die dreigt van een dak te springen, de vrouw die zichzelf wat wil aandoen en de vrouw die wegloopt uit het ziekenhuis. Box 5.5 geeft een voorbeeld van nog weer drie andere situaties met een kwetsbaar persoon, achtereenvolgens een openbare-ordesituatie, een ruzie en een winkeldiefstal.

Box 5.5 Optreden bij situaties met een kwetsbaar persoon (veldwerkaantekeningen ingekort)

Amsterdam. Melding: vervelende jongeren in een winkelcentrum. Daar aangekomen checken de politiemensen hun identiteitsbewijzen in MEOS. Het zijn allemaal mensen met antecedenten voor overlast. Een van de mannen, het blijken geen jongeren te zijn, krijgt een bekeuring voor openbare dronkenschap. De rest wordt alleen gemaand te vertrekken. De mannen zeiden niet zo veel en waren behoorlijk dronken. Ze schijnen

daar elke dag rond te hangen en ook weggestuurd te worden. De geverbaliseerde was echt ontzettend dronken. Die wilde of kon geen verklaring afgeven, volgens mij.

Wageningen. Melding: ruzie voor een supermarkt. Ter plaatse. Op straat staan enkele mensen en er gaan er twee een winkel binnen. P2 loopt achter die twee aan. P1 blijft bij de mensen die buiten staan. In de winkel vraagt P2 de man en de vrouw wat er aan de hand was. De man had ruzie met een man buiten omdat die de vrouw die bij hem is had nageroepen. P2 hoort het verhaal aan, begrijpt de reactie van de man maar zegt dat hij de politie moet bellen als er zoiets is. Dringt daarop aan voor een volgende keer (advies). P2 scant de ID-bewijzen in MEOS en gaat weer naar buiten. Daar staat P1 met de andere man te praten. P2 kent die man wel. Iedereen kent die man. Hij is vandaag uit huis gezet, weet P2. Van deze man is geen ID-bewijs nodig, want die kennen ze zo wel. Hij staat geregeld voor deze supermarkt bier te drinken, samen met andere mannen. Een randfiguur. Ze praten een tijdje met hem. Hij wil niet zeggen waar hij van nacht onderdak heeft.

Amsterdam. Melding: een klant heeft winkeldiefstal gepleegd en gespuugd naar het personeel. Ter plaatse. De klant is al aangehouden door de hondengeleider die in de buurt was. Hij heeft hem geboeid omdat hij hem aantrof bij het schap met flessen wijn. Uit wat de caissières vertellen, blijkt dat de man niet daadwerkelijk heeft gestolen. Volgens hen wilde hij met twee flessen wijn met een andere klant meelopen door de poortjes, maar toen hij zag dat zij hem in de gaten hielden, liep hij terug en zette de twee flessen weg. De politiemensen doorzoeken de tas van de man. Er zit een recept in van de dokter en een brief van het psychiatrisch ziekenhuis. Op beide staat dezelfde naam als die hij zelf opgeeft. Ze gaan ervan uit dat de naam klopt en maken zijn boeien los. De man krijgt een winkelverbod uitgereikt en mag gaan. De agenten vragen de caissières voortaan duidelijker te zijn in hun melding. Aan het bureau vraagt de OpCo of zij de caissières erop gewezen hebben dat zij geen melding mogen maken van diefstal als dat niet daadwerkelijk aan de hand is.

In drie van de 38 gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon (7,9%) verrichtten de politiemensen een aanhouding. Kijken we naar de overige 527 gebeurtenissen uit de recente observaties, dan is dat 2,5%. Het verschil is niet significant.¹⁰⁶ Het verband tussen 'kwetsbaar persoon aanwezig' en 'aanhouding' dat we in tabel 5.3 vonden, zien we dus in onze recente observaties niet terug. Voorzichtigheid met het trekken van conclusies blijft geboden, want ook over het totaal van de drie recente observaties is het aantal gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon niet veel meer dan dertig. Was er in de recente observaties één aangehouden kwetsbare persoon meer geweest dan was het verschil met de genoemde 2,5% uit de overige gebeurtenissen wel significant.¹⁰⁷ Gezien

¹⁰⁶ $z=1.93$; $p=.054$.

¹⁰⁷ Indien we 10,5% uit 38 afzetten tegen met 2,5% uit 527 dan is $z=2.78$ en $p<.01$.

over alle negen observaties in de drie plaatsen is er een verband tussen 'kwetsbaar persoon' en 'aanhouding' ($p < .001$, tabel 5.7, zie ook tabel 5.3).¹⁰⁸

Tabel 5.7 verband tussen 'situatie met kwetsbaar persoon' en 'aanhouding' voor observaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen samengenomen, in verschillende periodes

	Chi2	p	Chi2 _(cumulatief)	P _(cumulatief)
1992-1993	4,51	.034	4,51	.034
2001-2005	10.36	.001	16.13	<.001
2022-2023	3.89	.051	18.23	<.001

Tabel 5.8 geeft van situaties met een kwetsbaar persoon het percentage aanhoudingen weer, voor de drie plaatsen en in drie periodes. De meeste waarnemingen omvatten minder dan dertig situaties met een kwetsbaar persoon. Die zijn derhalve niet geschikt om verschillen te toetsen. Ook voor het overige vinden we geen significante verschillen tussen de percentages. Er is dus gezien over alle observaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen een verband tussen 'kwetsbaar persoon' en 'aanhouding' (tabel 5.7) maar in recent politiewerk wordt dat verband niet bevestigd en het onderzoek in deze drie plaatsen bevat te weinig gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon voor een nadere kwantitatieve analyse (tabel 5.8). Om desondanks beter zicht te krijgen op hoe politiemensen te werk gaan in situaties met een kwetsbaar persoon, kijken we wat uitvoeriger inhoudelijk naar de 38 gevallen die we observeerden in recent politiewerk.

Tabel 5.8 Situaties met een kwetsbaar persoon (N=109) en percentages daarvan (%) waarin politiemensen iemand aanhouden

	1992-1993		2001-2005		2022-2023		Totaal	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Amsterdam	(6)	(16,7)	(20)	(10,0)	(24)	(12,5)	50	12,0
Groningen	(5)	(20,0)	30	16,7	(10)	(0,0)	45	13,3
Wageningen	(7)	(14,3)	(3)	(66,7)	(4)	(0,0)	(14)	(21,4)
Totaal	(18)	(16,7)	53	17,0	38	7,9	109	13,8
*: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$). #: significant verschil met 'totaal' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$ of ## $p < .001$). NB: enkel getoetst indien $N \geq 30$.								

108 Deze analyse uitgevoerd over 'politiestraatwerk buiten verkeerscontrole', geeft hetzelfde resultaat.

5.6.2 *Verdieping in situaties met een kwetsbaar persoon*

In deze paragraaf verdiepen we ons wat meer in de 38 in recent politiewerk geobserveerde 'gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon'. We letten speciaal op wat er staat vermeld over hoe de politiemensen de situatie beoordelen en of ze afwegen of ze iemand zullen aanhouden en zo ja wie. De in totaal 38 gevallen omvatten vier gevallen in Veluwe Vallei Zuid, tien gevallen in Groningen-Noord en 24 in Amsterdam Zuid-De Pijp. In drie gevallen noteerden we een aanhouding, alle drie in basisteam Amsterdam Zuid-De Pijp.

In Veluwe Vallei Zuid nemen de politiemensen in situaties met een kwetsbaar persoon een aanhouding geen enkele keer zelfs maar in overweging. Eén keer betreft het een melding van een vrouw die uit een inrichting naar buiten is gegaan in een agressieve toestand. In overleg met de beveiliging van de inrichting besluiten de politiemensen de vrouw voorlopig te laten begaan omdat het zoeken naar de vrouw kan ontaarden in een 'jachtpartij' in het bos, hetgeen de toestand voor de vrouw enkel erger zou maken. Een ander geval betreft een verwarde man die een printer uit het raam gooit en daarna zelf daarover de politie belt. De politiemensen gaan met hem in gesprek. De man heeft al contact met hulpverleners, zo blijkt. De politiemensen tonen zich bezorgd en zullen dus ook nog de wijkagent inzien. In twee andere gevallen gaat het om iemand die de politiemensen al uit eigen ervaring kennen. In een van die gevallen gaat het om een ruzie op straat en laten de politiemensen het bij een praatje. Een andere keer gaat het om een mevrouw die uit het ziekenhuis is weggelopen op weg naar huis en die door de ambulance wordt teruggehaald. Dat is een ingrijpen in iemands vrijheid vanuit de geestelijke gezondheidszorg en geen aanhouding door de politie. De politiemensen troffen haar als eersten aan en praatten haar, vergezeld van de belofte dat ze haar thuis zouden brengen, in eerste aanleg de politiewagen in. Na overleg met de OpCo en het ziekenhuis werd de vrouw alsnog de later arriverende ambulance ingepreparaat, die haar mee terugnam naar het ziekenhuis. Hier was een dilemma. De vrouw was in het ziekenhuis om te worden beoordeeld in verband met een rechterlijke machtiging voor een gedwongen opname. Er was nu dus nog geen rechterlijke machtiging tot gedwongen opname. De politiemensen wilden haar niet (gedwongen) naar het ziekenhuis brengen. Dat moest het ziekenhuis volgens hen doen 'want die hebben haar ook laten lopen'. De ambulance kwam inderdaad en de ambulancemensen hebben haar hun wagen ingepreparaat. Door de vrouw op te houden, ondersteunden de politiemensen de geestelijke gezondheidszorg. De vrouw wilde echter het liefst naar huis. De politiemensen verleenden dus wat we 'dranghulp' kunnen noemen, maar een aanhouding was geen overweging.

Ook in Groningen-Noord en Amsterdam Zuid-De Pijp zijn politiemensen in situaties met een kwetsbaar persoon niet uit op een aanhouding, integendeel. Een man die een pilletje xtc heeft gebruikt, loopt over straat op sokken en houdt zijn shirt voor zijn hoofd. Hij zegt dat hij dingen ziet die er niet zijn en hij wil met de politie mee naar het

bureau. 'Dat gaan we niet doen,' zegt P1. De politiemensen laten hem zijn schoenen aantrekken. Ze overwegen of de ambulance moet komen, maar de man is aanspreekbaar en niet in gevaar. 'Zij nemen hem ook niet mee,' is hun analyse. Dus laten ze de man lopen. Een andere keer zorgt een dronken man voor overlast bij een horecagelegenheid. De man is stomdronken maar de politiemensen weten hem er na enig gedoe toe te bewegen te vertrekken. De beveiliging van de horeca vraagt of de man niet wordt aangehouden voor openbare dronkenschap. De agenten reageren ontkennend en zeggen de beveiliging dat hij weer kan bellen als de man terugkomt. In de auto: 'Dan moeten we hem aanhouden en insluiten en wij zitten vervolgens binnen met schriftelijk werk.' Een nieuwe melding over deze man blijft tijdens deze surveillanceronde inderdaad uit.

Soms maken de politiemensen een praatje met een bekende verslaafde of dakloze. Is er een overlastprobleem of een onenigheid dan proberen ze dat bijvoorbeeld op te lossen met kalmerende woorden, door te bemiddelen of door te zorgen dat de overlast gevende persoon vertrekt. Soms komt er ook nog andere hulp ter plaatse, zoals iemand van een zorginstelling of familie of vrienden van de kwetsbare persoon. Dan kunnen de politiemensen niet zelden de zorg aan hen overlaten. Politiemensen raden ook wel iemand aan de eigen hulpverlener of begeleider te benaderen of, als zo iemand nog niet betrokken is, hulp te gaan zoeken. Ze nemen zich geregeld voor om later aan het bureau tevens de wijkagent op de hoogte te stellen. Politiemensen hebben, kortom, een repertoire aan handelwijzen voor iemand die hulp nodig heeft, en meenemen naar het bureau hoort daar niet direct bij.

Politiemensen krijgen ook met kwetsbare personen te maken omdat een andere handhaver hun hulp inroept, zoals beveiligers van een winkel die iemand hebben aangehouden voor winkeldiefstal, boas die iemands identiteit willen controleren of handhavers van Veiligheid & Service van de NS die een probleem met iemand hebben. Twee van de vier aanhoudingen die de politiemensen in Zuid-De Pijp verrichten, gaan om een winkeldiefstal. Bij winkeldiefstal is het uitgangspunt 'aanhouden'. Toch komt het daar niet altijd van. Bepaalde kleine zaken kunnen met een boete en een winkelverbod worden afgedaan. Zo zagen we in Groningen een 'first offender-beleid' (zie paragraaf 5.4.1). Soms wil de winkelier geen aangifte doen vanwege de tijd die dat vergt. Ook de inbreng van de verdachte doet ertoe. Een zwerfverachtige man, verdacht van winkeldiefstal, was boos op de winkelbeveiligers omdat die hadden gezegd niet de politie te bellen als hij zou meewerken. Hij had meegewerkt en nu werd hij toch door de politie meegenomen. Bij het geboeid weggaan, schold hij al lopend nog in de richting van de beveiligers achter hem. P1 duwde hem daarop stevig voorwaarts. Bij een andere winkeldiefstal was de verdachte een onopvallend ('gewoon') geklede man van middelbare leeftijd die er timide bij staat en zich verontschuldigt voor zijn daad. Hij zegt zelf ook niet te begrijpen waarom hij de spullen heeft meegenomen. 'Ik heb die spullen niet eens nodig.' Hij heeft naar eigen zeggen psychoses en is daar onder behandeling voor. Hij woont elders in het land en is op bezoek bij zijn moeder die vlak bij het winkelcentrum woont.

De winkelier wil geen aangifte doen en heeft geen schoon formulier meer voor een winkelontzegging. Hij komt met een kopie van een gebruikt formulier waarop hij de naam van de vorige verdachte heeft doorgekrast. 'Zoiets uitreiken, daar werken we als politie niet aan mee,' aldus P1. De politiemensen overleggen telefonisch met de hulpofficier van justitie. De man mag weer gaan. Politiemensen zeggen hem dat hij nog wel zijn excuses aan de winkelier moet aanbieden, hetgeen hij terstond doet.

In het laatste geval was overleg met de hulpofficier van justitie nodig omdat de verdachte was aangehouden door een beveiliging en overgedragen aan de politie. Een op straat aangehouden verdachte moet aan een politiebureau worden voorgeleid voor een hulpofficier van justitie, die daarbij de rechtmatigheid van de aanhouding toetst en de verdachte op zijn rechten wijst. Met toestemming van de verdachte heeft nu geen fysieke voorgeleiding aan het bureau plaatsgevonden. In ons onderzoek is dan geen sprake van een aanhouding omdat dit immers vereist dat iemand is meegenomen naar het politiebureau of cellencomplex. We namen nog zo'n geval waar na een melding 'winkel-diefstal'. De verdachte was aangehouden door een hondengeleider die toevallig in de buurt was. De verdachte was daarbij geboeid omdat de aanhouding plaatsvond in een gangpad met flessen (gevaar). Na aankomst van P1 en P2 bleek gaandeweg dat van een voltooid delict geen sprake was. Na telefonisch overleg met de hulpofficier van justitie is de man heengezonden en het winkelpersoneel onderhouden over de melding die zij ten onrechte deden.

In de twee nog niet besproken aanhoudingen in situaties met een kwetsbaar persoon ging het om een aanhouding voor handel in verdovende middelen plus heling van een elektrische fiets en om een zwartrijder die is aangehouden door afdeling Veiligheid & Service (V&S) van de NS. De eerste van die twee is in eerste instantie een zaak van een politiemotorrijder die op straat een aanstaande deal in verdovende middelen vermoedt. De politiemensen was gevraagd de motorrijder te helpen. Dat doen ze en zij brengen uiteindelijk de arrestant over. De zwartrijder van V&S blijkt bij controle door de politiemensen gesignaleerd te staan omdat hij kan worden uitgezet. De politiemensen overleggen met de vreemdelingenpolitie, die weer overlegt met de IND, waaruit volgt dat de jongen kan worden aangehouden. Met dat overleg checken ze of de aanhouding werkelijk moet worden verricht. Ook in deze casus zijn de politiemensen dus niet per se op een aanhouding uit.

Het komt voor dat politiemensen vandoen hebben met een persoon die verkeert in de rafelrand van de samenleving en dat zij deze trachten in het gareel te krijgen met streng optreden. We observeerden althans een keer dat de politiemensen een 'bekende van de politie' die steeds 'van alles flikt', en die volgens de politiemensen onder meer een verbod heeft om dienders te filmen of zich met dienders te laten filmen, een bekeuring krijgt voor het met de auto rijden over het fietspad. De politiemensen lichten hun optreden toe met te zeggen dat ze van deze persoon alle overtredingen aanpakken 'zodat hij het hopelijk een keer gaat leren om meer in het gareel te blijven'. Tegelijkertijd zeg-

gen ze ook dat dit waarschijnlijk vechten tegen de bierkaai is. In een winkelpassage waar stevast dronken daklozen rondhangen, hetgeen ook een aandachtspunt in de briefing is, treden de politiemensen verbaliserend op tegen één van de dronken personen. De anderen zeggen ze te vertrekken. Van een algehele ambitie om met streng optreden deze ‘passage-ellende’ op te lossen, al deze dronken daklozen ‘in het gareel te krijgen’, lijkt geen sprake. Politiemensen noemen dat ook wel ‘pappen en nathouden’, waarmee ze hun werk niet het gewicht lijken toe te kennen dat het heeft: het helpen in stand houden van een lokaal aanvaardbare sociale orde (wat inderdaad een continue inspanning is).

Ondanks soms streng optreden leeft over het geheel genomen het besef, zo maken we op uit de observaties, dat kwetsbare personen aanhouden niet de oplossing is voor de problemen die zij hebben en/of voor anderen veroorzaken. Kwetsbare personen hebben hulp nodig en ‘we zijn in de kern geen zorginstelling’ aldus een basisteamchef van de politie in Amsterdam naar aanleiding van een dodelijk incident met een verward persoon (geen onderdeel van ons onderzoek).¹⁰⁹ Uiteindelijk moet de echte hulp van anderen komen en politiemensen handelen vanuit die wetenschap en trachten doorgaans dan ook anderen in te schakelen. Overlast die derden ervaren, kunnen politiemensen helpen oplossen, bijvoorbeeld door te bemiddelen, te sussen of door daklozen, verslaafden of dronken mensen ergens weg te sturen. Dat lost het probleem niet op, maar het helpt de samenleving de last te dragen. Soms is een aanhouding niet echt te voorkomen, bijvoorbeeld wanneer een misdrijf is gepleegd of iemand gesignaleerd staat.

De conclusie uit deze verdieping moet zijn: (i) in recent politiewerk trachten politiemensen het aanhouden van een kwetsbaar persoon zo veel mogelijk te voorkomen omdat zij weten dat het strafrecht hier niet de oplossing is en (ii) als er in recent politiewerk al een verband is tussen ‘kwetsbaar persoon aanwezig’ en ‘aanhouding’ dan komt dat doordat kwetsbare personen vaker dan anderen in een situatie geraken waarin de politie niet onder een aanhouding uit kan, zoals een winkeldiefstal. Kortom, een eventueel verband tussen ‘kwetsbaar persoon’ en ‘aanhouding’ is niet vanwege maar in weerwil van hoe politiemensen hun werk doen.

5.6.3 *Bevindingen over optreden bij kwetsbare personen uit andere PSWI-observaties*

Slechts één PSWI-observatie haalt de dertig gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon: Groningen 2005. Dus alleen voor dat onderzoek doen we een kwantitatieve analyse: het aandeel aanhoudingen in die observatie (16,7%) verschilt niet significant van het aandeel gezien over alle observaties (10,4%).

109 NRC, donderdag 28 september 2023.

5.6.4 **Conclusies**

Over alle observaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen gezien (1992-2023) is er een significant verband tussen ‘kwetsbaar persoon’ en ‘aanhouding’. Echter, in hedendaags politiewerk proberen politiemensen een aanhouding van een kwetsbaar persoon zo veel mogelijk te voorkomen. Dat lukt niet altijd, zoals bij een winkeldiefstal die niet valt binnen het first offender-beleid. Maar voor het overige trachten de politiemensen voor een kwetsbaar persoon zorg in te schakelen zoals het sociale vangnet van die persoon of een zorginstelling. Ook lichten ze bij tijd en wijle de wijkagent in, als die al niet op de hoogte is, want die heeft contacten die actie zouden kunnen ondernemen. Wanneer derden een probleem hebben met een kwetsbaar persoon trachten de politiemensen de situatie te behandelen door te sussen, te waarschuwen, te bemiddelen of iemand weg te sturen.

Bij verkeersovertredingen en misdrijven zagen we dat hoe politiemensen optreden mede richting krijgt door operationeel politiebeleid. Bij hulp situaties zagen we dat niet. Ook ten aanzien van politiebeleid, maar wel wat anders. Bij politieoptreden in relatie tot kwetsbare personen is het de bredere maatschappelijke discussie die beïnvloedt hoe politiemensen hun werk doen. Op de werkvloer is dat zichtbaar in het instituut ‘psycholance’. Politiemensen doen hun werk in overeenstemming met het uitgangspunt dat kwetsbare personen niet naar een politiebureau behoren te worden gebracht maar zorg moeten krijgen. Resteert dat soms toch vanwege een strafbaar feit een kwetsbaar persoon wordt aangehouden die daardoor in de strafrecht keten belandt.

5.7 **Conclusies over de wijze van optreden**

Politiemensen zijn in hun organisatie meer dan voorheen onderdeel van een groter geheel. Daardoor zijn bij een groter deel van de gebeurtenissen meerdere politiemensen ter plaatse. Ook is bij een groter deel van de gebeurtenissen een ambulance ter plaatse, mogelijk een gevolg van het werken vanuit een gemeenschappelijke meldkamer en de opkomst van de psycholance. Ook andere diensten laten zich zien in een groter deel van de gebeurtenissen. Dat gaat allereerst om boa's, hun aantal en taakgebied neemt toe, maar ook om andere organisaties die voorheen niet in die vorm opereerden zoals personen voor bevolkingszorg die ter plaatse zijn bij een brand. Kortom, politiemensen doen op straat minder geïsoleerd hun werk en werken meer in een hulpverlenerscontext. Dat is toe te schrijven aan organisatieveranderingen bij de politie en een toegenomen maatschappelijke zorg voor veiligheid.

Er is een verband tussen de aard van een gebeurtenis en de wijze waarop politiemensen optreden. Deels ligt dat vast in regelgeving. Voor optreden met een aanhouding of bekeuring is immers een strafbaar feit vereist. Maar het verband tussen de aard van de gebeurtenis en hoe politiemensen handelen, gaat verder dan dat. Bij verkeersovertredingen zien we relatief vaak een waarschuwing of een bekeuring. Bij een misdrijf zien

we verhoudingsgewijs vaak een aanhouding, een inbeslagname of advisering. In hulp-situaties gaat het vaak om hulpverlening en advies. Er zijn, kortom, ondanks alle nuances in een bepaalde situatie, over het geheel genomen duidelijke patronen in hoe politiemensen optreden. De aard van de gebeurtenis speelt daarbij een bepalende rol, maar dat is niet alles.

Ook de omgeving is van belang. In een drukke en compacte binnenstad ligt in straatwerk al snel nadruk op 'binnenstad-verkeersovertredingen' zoals foutparkeren (auto's) en rijden in verboden richting (auto's, fietsers). Politiemensen hebben in zo'n omgeving al gauw begrip voor dergelijke overtredingen en geven niet snel een bekeuring. Of politiemensen optreden tegen bepaalde verkeersovertredingen wordt verder beïnvloed door politiebeleid, waaronder, in het verleden, de 'bonnennorm'. Zo'n productienorm heeft als effect dat politiemensen meer verkeerscontroles doen (verkeer als prioriteit) of dat zij zich richten op verkeersovertredingen en dan bekeuringen uitdelen om de norm te halen (bekeuringen als prioriteit). Dergelijk beleid leidt tot weerstand onder politiemensen wanneer zij ervaren dat het neerkomt op 'schrijven om het schrijven'. In actueel politiewerk kwamen we bonnennormen niet tegen, maar wel bijvoorbeeld een prioriteit als schrijven voor fietsen met een mobieltje in de hand.

Behalve de aard van de gebeurtenis, werkomgeving en beleidsprioriteiten is ook de landscultuur van invloed op hoe politiemensen optreden bij verkeersovertredingen, zo leerden ons de waarnemingen in Duitsland, waar de drempel om een boete te geven voor Nederlandse begrippen laag is. Verwant aan 'cultuur' als factor die beïnvloedt hoe politiemensen optreden, is 'het cultuurtje' of de stijl van optreden die heerst binnen een groep of team politiemensen. In sommige (oudere) observaties was het door operationeel beleid gestimuleerde 'bonnen schrijven' een soort competitie tussen politiemensen geworden. Iets heel anders, bijna het tegenovergestelde, zagen we in de vorm van een stijl die we 'constaterend optreden' hebben genoemd. Dat bestaat eruit dat de politiemensen een overtreder zeggen wat ze constateren (bijvoorbeeld: 'U fietst op de stoep') waarna ze een advies geven of verzoek doen (bijvoorbeeld: 'Wilt u gaan lopen?'). De overtreder wordt dan geacht conformerend te reageren, wat zij als regel ook inderdaad doen. In de recente observaties troffen we deze stijl niet aan.

Optreden bij misdrijven kenmerkt zich door aanhouden van een verdachte, in beslag nemen van bewijsmateriaal en geven van advies aan slachtoffers. In de recente observaties hebben alle aanhoudingen betrekking op winkeldiefstal. Zo'n aanhouding is onder politiemensen niet gewild, want hun werk is dan vooral de administratieve afhandeling, en in die tijd zijn zij niet meer beschikbaar voor hun werk op straat. First offender-beleid, waarbij kleine winkeldiefstallen zonder aanhouding worden afgedaan, komt deels aan dat bezwaar tegemoet.

In hulpsituaties geven de politiemensen advies hoe betrokkenen met de situatie kunnen omgaan, waaronder hier ook is verstaan dat zij iemand doorverwijzen, of ze verle-

nen daadwerkelijk hulp op het moment van optreden. Hulpverlening is een politietaak maar we troffen geen operationeel beleid dienaangaande, bijvoorbeeld met betrekking tot de wijze van optreden. Ook geen operationeel beleid troffen we aan ten aanzien van situaties met een kwetsbaar persoon. Tegelijk is er wel een duidelijke hoofdlijn: kwetsbare personen behoren niet op een politiebureau thuis maar hebben zorg nodig. Politie mensen proberen dan ook om die verbindingen te leggen, direct of via de wijkagent. Pleegt een kwetsbaar persoon een strafbaar feit, zoals een winkeldiefstal niet vallende onder first offender-beleid, dan wordt die persoon aangehouden, net als een ander.

Binnen de hiervoor genoemde hoofdlijnen zagen we dat incidentgebonden factoren van invloed zijn op hoe politiemensen optreden, zoals de persoon van de overtreder (bijvoorbeeld een keurig persoon die ook nog eens niet voorkomt in de politieregistratie), omstandigheden waarin een overtreder verkeert (bijvoorbeeld net gehoord dat een familielid in het ziekenhuis is opgenomen) of de aanwezigheid van derden (bijvoorbeeld omstanders kijken naar de politie en of die iets doet). Op dergelijke factoren hadden de observaties echter geen betrekking. De rol van (achtergrond)informatie komt hierna aan bod.

6. Informatiegebruik

We hebben nu een beeld van de aard van politiestraatwerk, zowel wat betreft de inhoud van het werk (hoofdstuk 4) als van de wijze waarop politiemensen optreden (hoofdstuk 5). In dit hoofdstuk komt aan bod hoe politiemensen daarbij informatie gebruiken en met welk resultaat. De aandacht gaat daarbij speciaal uit naar informatie uit politiecomputerbestanden (paragraaf 3.3), hierna kortweg aangeduid als ‘politiecomputer’. We vangen dit hoofdstuk aan met een schets van het informatieperspectief dat we hanteren bij het observeren en begrijpen van politiestraatwerk en informatiegebruik.

6.1 Informatieperspectief

6.1.1 Enkele begrippen

Informatie is elk signaal dat iemand bewust uit de omgeving waarneemt of heeft waargenomen en onthouden. Daarmee vatten we het begrip informatie ruim op. Informatie kunnen politiemensen dus vanuit veel verschillende bronnen krijgen: een document, een matrixbord, een collega, een burger, een computerbestand, een appje, een kladblok et cetera. De meldkamer kan informatie geven, zoals de inhoud van een melding, en het Real Time Intelligence Center (RTIC) kan informatie uit politiesystemen aan de melding toevoegen. Ook beschikken politiemensen als ieder ander over algemene informatiebronnen zoals websites en Google Maps. Onze speciale aandacht gaat uit naar informatie uit computersystemen van de politie, maar we kijken breder om die informatie een context te geven. Informatie heeft naast een bron ook een route. Een informatieroute is de weg waarlangs de informatie tot de politiemensen komt, zoals een centralist op de meldkamer, de diensttelefoon of de eigen waarneming. Informatie is niet zomaar ‘waar’ of bruikbaar. Dat brengt ons bij het begrip kennis.

Kennis vatten we op als iedere gedachte of voorstelling van een persoon met de bewuste overtuiging dat die gedachte of voorstelling waar of echt is. Kennis is persoonsgebonden en helpt iemand zich te oriënteren in zijn of haar omgeving. Kennis ontstaat uit informatie wanneer de ontvanger daaraan de overtuiging koppelt dat die informatie waar is (‘dit weet ik nu’). Iemand kan kennis opdoen middels informatie uit diverse bronnen, zoals scholing, documenten, ervaring of collega’s. Kennis die iemand al eerder heeft opgedaan, is parate kennis geworden – totdat die persoon die kennis verliest (‘dat ben ik vergeten’) of inwisselt voor andere kennis (‘ik weet nu beter’).

6.1.2 *Theoretisch raamwerk aangaande informatiegebruik in politiestraatwerk*

Eerder onderzoek naar informatiegebruik in politiestraatwerk (Stol 1996, p. 101) leidde tot de conclusie dat politiemensen op straat werken met drie soorten kennis: (a) kennis van details (bijvoorbeeld ‘op Kanaalstraat 38 woont de eigenaar van brasserie Het Gehucht’), (b) kennis van patronen en trends (bijvoorbeeld ‘elke zaterdag is het vechten in het Havenkwartier’) en (c) opvattingen over wat hoort, wat verdacht is en wat normaal (bijvoorbeeld ‘iemand ’s nachts op een verlaten industrieterrein is verdacht’).

De Jong (2023) wijst erop dat mensen om te bepalen wat zij zullen doen, naast het kennissysteem van de waarneming nog een ander kennissysteem nodig hebben, ‘namelijk dat van sturing’. Aan waarnemingen hebben we niet genoeg, zo stelt zij, we moeten ook ‘weten waar we heen willen’ (2023, p. 15). In het vorige hoofdstuk zagen we dat politiemensen in de regel inderdaad kennis dragen van hoe zij geacht worden op te treden. Dat noemen we sturingsinformatie. In combinatie met hun discretionaire ruimte en in combinatie met hoe zij *willen* optreden, leidt dat tot een besluit omtrent de wijze van optreden. Bijvoorbeeld: ‘Ik zie jongeren rondhangen op het plein (waarneming), ik heb taakaccent jeugd (sturingsinformatie), dus ik ga in gesprek met deze jongeren (besluit omtrent optreden)’. Wat natuurlijk ook kan: ‘Ik heb net al een paar gesprekken met jongeren gevoerd, dus nu is het even genoeg.’ Behalve kennis van details, van patronen en van wat normaal of juist verdacht is, is dus om politiewerk te bestuderen en te begrijpen ook aandacht vereist voor sturingsinformatie: informatie over wat politiemensen als reactie op hun waarnemingen zouden moeten gaan doen. Daarbij dienen we niet enkel te denken aan politiebeleid of routine maar ook aan andere bronnen waaruit politiemensen afleiden welke richting zij na hun waarnemingen zullen nemen, zoals de cultuur in de wijk, de cultuur in het politieteam en hun eigen overtuigingen.

Voor het bestuderen van politiestraatwerk in informatieperspectief analyseren we de observaties met een interpretatiekader dat is ontstaan in eerdere onderzoeken en dat bestaat uit *zes voorwaarden voor effectieve informatie*, dat wil zeggen: zes voorwaarden waaraan moet worden voldaan willen politiemensen bepaalde informatie gebruiken voor hun optreden. Deze voorwaarden zijn (Stol & Strikwerda, 2017):

- gewenstheid: politiemensen moeten de informatie *willen gebruiken*;
- legitimiteit: de bron van de informatie en de manier waarop ze is verkregen moeten *legitiem* zijn;
- verkrijgbaarheid: de informatie moet voor politiemensen *eenvoudig verkrijgbaar* zijn;
- betrouwbaarheid: de politiemensen moeten de informatie *betrouwbaar achten* (‘dit is waar’);
- vertaalbaarheid: zij moeten de informatie kunnen *vertalen naar actie* (‘nu ik dit weet, wil ik *dat* gaan doen’);

- uitvoerbaarheid: de voorgenoemde actie moet kunnen worden *uitgevoerd*, dus niet stuiten op praktische hindernissen of morele dan wel juridische bezwaren.

Dit uit empirisch onderzoek afgeleide interpretatiekader kan, net als het theoretisch raamwerk aangaande de inhoud van politiestraatwerk (paragraaf 1.4), worden opgevat als *grounded theory* en ook dit interpretatiekader kunnen we qua reikwijdte beschouwen als een *theory of the middle range*. In dit onderzoek worden de houdbaarheid en bruikbaarheid van dit theoretische model getest. We komen daar op terug in paragraaf 7.2.1.

Bij politie en informatiegebruik is verder de theorie van intensievere politie van belang. Deze theorie stelt dat naarmate informatie over burgers voor de politie toegankelijker is, de intensiteit van sociale controle door de politie toeneemt (Stol, 1996). Het is in essentie een oude theorie (bijvoorbeeld Ellul, 1954) waarvan de grondgedachte breed bekend werd door de roman *1984* waarin Orwell (1949) beschrijft hoe de overheid met alom aanwezige *telescreens* informatie over burgers vergaart ('big brother is watching you') en hen daarmee effectief en onderdrukkend controleert. Een cruciaal ingrediënt in *1984* is het kwaadaardige karakter van een op onderdrukking beluste overheid. De theorie van intensievere politie veronderstelt zo'n dystopisch ingrediënt overigens niet. De politie lijkt de theorie van intensievere politie te onderschrijven. Zij geeft althans al geruime tijd te kennen dat zij met meer en toegankelijker informatie doortastender kan en zal optreden (bijvoorbeeld Buissant des Amorie, 1960). Vandaag de dag is dat nog immer de heersende gedachtegang (bijvoorbeeld Den Hengst et al., 2017). Formele sociale controle is in zichzelf niet goed of slecht. Men kan, het resultaat ervan bezien, natuurlijk van oordeel zijn dat een bepaalde intensiteit van politie uiteindelijk te veel of juist te weinig is. Dit onderzoek focust op de inhoud van politiestraatwerk in relatie tot informatiegebruik. Van 'intensievere politie' is sprake wanneer politiemensen meer dan voorheen sancties toepassen (vaker of ingrijpender) of anderszins dwingend optreden om het gedrag van burgers te reguleren.

De theorie van intensievere politie verdient twee nuanceringen. Ten eerste zijn er de voorwaarden voor effectieve informatie waaraan moet zijn voldaan. Niet vanzelf leidt meer informatie dus tot een intensievere politie. Ten tweede is de vraag of de politie meer invloed in de samenleving heeft (meer 'in control' is) wanneer de intensiteit van haar sociale controle toeneemt. Per slot is zij niet de enige speler in het sociale controleveld. Om te beginnen beschikken burgers, vanwege internet, over veel meer mogelijkheden dan voorheen en dat kan doorwerken in hun vermogen om zich te onttrekken aan controle maar ook in hun vermogen om zelf sociale controle uit te oefenen (bijvoorbeeld whatsapp-buurtpreventie, burgerparticipatie zoals in de casus-Anne Faber). Zij beschikken dus vanwege de digitalisering over een groter informatie- en organisatievermogen (Stol, 2022; Stol et al., 2024). Ook bedrijven beschikken over meer informatie dan voorheen. Ze wenden die niet alleen aan voor aan voor commerciële doeleinden maar ook voor sociale controle (bijvoorbeeld banken die verdachte

transacties detecteren). Het is dus denkbaar dat de intensiteit van politie toeneemt terwijl de relatieve invloed van de politie gelijk blijft of zelfs afneemt, omdat ook mogelijkheden van andere partijen veranderen (Stol et al., 2023).¹¹⁰

Informatievoorziening bij de politie heeft ook nog een ander gezicht dan dat van ‘intensievere politie’. Zij heeft voor politiemensen een januskop (Stol 1998; Emplit et al. 2024). Voor politiemensen is namelijk de keerzijde van de digitalisering dat hun doen en laten controleerbaarder wordt, omdat nu eenmaal alle bevestigingen worden gelogd en alle registraties in BVH zichtbaar zijn voor collega’s en chefs. Zo gezien kan het gebruik van politie-informatietechnologie ertoe leiden dat burgers meer worden gecontroleerd, maar het kan er óók toe leiden dat de politiemensen zelf onderwerp worden van een toenemende controle door politiechefs of het bevoegd gezag. In elk geval wordt hun doen en laten zichtbaarder. Of daarvan ook door chefs gebruik wordt gemaakt voor controle op arbeidsprestaties, en zo ja wat dat dan betekent voor het politiewerk, verdient aandacht wanneer we de bevindingen plaatsen in het licht van de theorie van intensievere politie.

Aan het eind van het onderzoek confronteren we de bevindingen met de theorie van intensievere politie, waarbij dan logischerwijze ook de zes voorwaarden voor effectieve informatie aan bod komen (hoofdstuk 7). Daarbij nemen we de nodige bescheidenheid in acht. Ons onderzoek werpt licht op hedendaags politiewerk en de rol die informatie daarin speelt. De bescheidenheid betreft de zekerheid waarmee we vanuit het onderzoek aangeven waarheen de politie zich als instantie voor sociale controle ontwikkelt in een maatschappelijk veld met diverse andere partijen. Vandaar dat we op dat punt niet kiezen voor harde conclusies maar voor scenario’s die gezien het onderzoek meer of minder waarschijnlijk zijn.

Voordat we ingaan op welke informatie politiemensen tijdens hun optreden krijgen en wat ze daarmee doen, bespreken we nu eerst (paragraaf 6.2) welke kennis politiemensen reeds hebben wanneer zij gaan optreden. Dat is hun parate kennis.

6.2 Parate achtergrondkennis over personen, problemen en adressen

6.2.1 Parate achtergrondkennis in relatie tot soort gebeurtenis

Onze analyse van politiestraatwerk in informatieperspectief start met parate kennis van politiemensen. We keken naar drie onderwerpen van parate kennis: personen, adressen en problemen in de wijk. Om een indruk te krijgen van de parate kennis van politiemensen noteerden we tijdens hun optreden bij een gebeurtenis of zij te maken hebben met een hen bekend persoon, een hen bekend adres of een hen bekend probleem. ‘Bekend zijn met’ is daarbij ruim opgevat. Het is niet nodig dat de politiemensen

¹¹⁰ De verdeling van maatschappelijke invloed via sociale controle is zo gezien geen ‘zero-sum game’, wat de theorie van intensievere politie wel lijkt te veronderstellen.

sen diepgravende kennis hebben over een persoon, adres of probleem. Als zij uit het hoofd iets vertellen, bijvoorbeeld ‘die man heb ik vorige week gehad voor een aangifte’ of ‘ik ben hier eerder geweest vanwege een inbraak’ is dat reeds voldoende om ‘ja’ te scoren bij parate kennis. Bij ‘bekend probleem’ moet het wel gaan om een specifiek probleem waarmee de politiemensen bekend zijn. In het observatieprotocol staat als toelichting:

‘moet gaan om kennis over dit specifieke probleem, dus niet “auto-inbraak is een probleem in de wijk”, maar wel “de jeugd valt altijd deze mevrouw lastig”’.

Of politiemensen parate kennis hebben, laat zich goed waarnemen. Dat kan verrassend lijken maar wanneer zij beschikken over parate kennis over een persoon, adres of probleem, delen zij deze kennis met elkaar en daarmee dus ook met de onderzoeker. Het zou namelijk oncollegiaal zijn om dergelijke kennis niet te delen; bovendien is het tonen van parate kennis iets waarmee politiemensen een zekere eer inleggen omdat het ervaring toont. Ook heeft het delen van achtergrondkennis een onderhoudende functie tijdens de surveillance. Tot slot is het, zo hebben de onderzoekers ook zelf ervaren (Stol, 1996), onnatuurlijk om te verzwijgen wat je al weet over iets of iemand waarmee je te maken krijgt.

We maken bij het beoordelen van ‘wel of geen parate kennis’ geen onderscheid tussen de politiemensen waaruit het koppel bestaat. Dus wanneer P1 en P2 optreden en P1 kent een persoon met wie ze te maken krijgen maar P2 niet, noteren we ‘de politiemensen hebben te maken met een hen bekend persoon’. Wanneer zowel P1 als P2 die persoon kent, verandert dat niets in de score. Hetzelfde geldt voor adressen en problemen (en eveneens voor, verderop, ‘weten hoe te handelen’). De score is steeds ‘wel’ of ‘geen’; het observatieprotocol vraagt niet hoe diepgaand de parate kennis is. Toch zijn ons daarover wel dingen opgevallen, zoals we verderop zullen zien.

Voor een positieve score op ‘de politiemensen hebben parate kennis’ is bij een melding niet vereist dat de politiemensen die kennis al tonen vóórdat zij ter plaatse zijn. Het komt ook voor dat de politiemensen een betrokkene of een adres pas herkennen nadat zij ter plaatse zijn gekomen en de situatie in zich opnemen. Ook dan is in onze systematiek sprake van parate kennis.

We hadden ook aandacht voor hoe de politiemensen hun parate kennis hebben opgedaan. Dat kan zijn uit eigen ervaring, van anderen gehoord, uit een politie-informatiesysteem, uit de briefing (gehoord of gelezen) of uit een andere bron (bijvoorbeeld intranet, prikbord, website of social media). Eigen ervaring is de meest gescoorde bron van parate kennis. Vaak is echter niet duidelijk geworden hoe de politiemensen aan hun parate kennis zijn gekomen. Daarnaar gevraagd zeggen ze dan bijvoorbeeld ‘die ken ik gewoon’ of ‘iedereen weet dat’. Meestal komt het uiteindelijk toch neer op eigen

ervaring. Omdat de oorsprong van de parate kennis anders dan die uit eigen ervaring zelden goed te achterhalen was, laten we dat verder rusten.

Tabel 6.1 toont de significante positieve verbanden tussen parate kennis en soort gebeurtenis, op basis van de observaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen in drie periodes. De soorten gebeurtenissen zijn de zeven categorieën die we eerder gebruikten: verkeerscontrole, misdrijf, overige rechtshandhaving, ordehandhaving, hulp situaties, netwerken en gebeurtenis met kwetsbaar persoon (zie paragraaf 4.3.1). De kans dat de politiemensen bij een gebeurtenis een bekend persoon treffen, is groot bij ordehandhaving, hulp situaties, netwerken en vooral bij gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon. Een bekend adres doet zich vooral voor bij misdrijven en hulp situaties. Met een bekend probleem krijgen de politiemensen vooral te maken in geval van ordehandhaving en bij gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon.¹¹¹

Tabel 6.1 Significante positieve verbanden (Pearsons r) tussen parate kennis en verkeerscontrole (VC), misdrijf (Misdrijf), overige rechtshandhaving (OvRH), ordehandhaving (OH), hulp situatie (HS), netwerken (NW) en gebeurtenis met een kwetsbaar persoon (KPers), op basis van de observaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen in drie periodes ($N=1.998$). Tussen haakjes de waarden zonder gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon

Parate kennis	Soort gebeurtenis						
	VC	Misdrijf	OvRH	OH	HS	NW	KPers
Bekend persoon				.093** (.034)	.062* (.074*)	.190** (.161**)	.207** (-)
Bekend adres		.068* (.079**)			.084** (.074*)		
Bekend probleem				.108** (.058)			.111** (-)
* $P < .01$; ** $p < .001$.							

De eerste zes categorieën gebeurtenissen sluiten elkaar uit maar de groep 'gebeurtenis met een kwetsbaar persoon' overlapt met de andere categorieën. In een hulp situatie bijvoorbeeld kan een kwetsbaar persoon zijn betrokken. We toetsen derhalve of de verbanden in stand blijven wanneer we gebeurtenissen met kwetsbare personen buiten beschouwing laten. Tabel 6.1 geeft tussen haakjes de waarden die dan ontstaan. Bij ordehandhaving is dan geen significant verband meer met parate kennis. Het significante verband tussen parate kennis (bekend persoon, bekend probleem) en ordehand-

111 Hierbij zij opgemerkt dat de verbanden weliswaar significant zijn, meestal zelfs voor $p < .001$, maar meestal niet heel sterk. Het sterkste verband zien we tussen de soort gebeurtenis 'kwetsbaar persoon' en de soort parate kennis 'bekend persoon' en is niet hoger dan .207 (op een schaal van 0.0 tot 1.0). De verbanden zijn dan wel niet heel sterk maar ze worden niettemin als significant zichtbaar doordat de analyse steunt op een groot aantal gebeurtenissen ($1.995 < n < 2.000$).

having wordt dus veroorzaakt door parate kennis bij gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon. Het gaat dan, zoals we nog zullen zien, vooral om daklozen/verslaafden die door de politiemensen worden aangesproken op het drinken van alcohol in het openbaar of het anderszins verstoren van de lokale sociale orde. De relatie tussen bekend adres en misdrijf blijft bestaan. Dit verband valt echter wel weg wanneer we winkeldiefstallen buiten beschouwing laten.¹¹² Die vinden namelijk meestal plaats op een adres dat de politiemensen kennen zoals een supermarkt. Het verband tussen ‘bekend adres’ en ‘misdrijf’ betekent dus zoveel als dat de politiemensen bekend zijn met de supermarkten of andere winkelketens in hun wijk. Die nauwelijks verrassende bevinding laten we verder rusten.

Wat dan overblijft, is een significant positief verband tussen parate kennis en hulpsituaties, netwerken en gebeurtenissen met kwetsbare personen. Bij dergelijke gebeurtenissen is dus de kans groter dan bij andere gebeurtenissen dat de politiemensen beschikken over parate achtergrondkennis.

Afgezien van de zojuist terzijde gelegde bevinding dat winkeldiefstallen geregeld plaatsvinden in supermarkten of winkelketens die bij de politiemensen bekend zijn, toont tabel 6.1 geen significant positief verband tussen parate achtergrondkennis en rechtshandhaving (de drie kolommen verkeerscontrole, misdrijf en overige rechtshandhaving). Bij verkeerscontrole is zelfs juist sprake van een significant negatief verband en hebben politiemensen dus gemiddeld genomen minder vaak met een bekend persoon vandoen dan bij andere gebeurtenissen.¹¹³ Een bekende van de politie wordt wel eens omdat hij of zij bekend is staande gehouden voor een verkeerscontrole maar dat is dan de uitzondering die de regel bevestigt.

Tot zover de verbanden tussen parate kennis en soort gebeurtenis. Om een eerste beeld op hoofdlijnen te geven van *de mate van* parate kennis in politiestraatwerk presenteren we hierna een overzicht van parate kennis gezien over het totaal van de laatste drie categorieën in tabel 6.1 (hulpsituaties, netwerken, gebeurtenis met kwetsbaar persoon) omdat parate kennis vooral bij dergelijke gebeurtenissen aan de orde is. We doen geen analyse over deze afzonderlijke drie groepen omdat het aantal observaties per groep dan al gauw (te) gering is en daarmee de basis voor conclusies (te) smal.¹¹⁴

6.2.2 *Parate achtergrondkennis in Amsterdam, Groningen en Wageningen*

‘Kennen en gekend worden’ is een pijler van het consent-paradigma van waaruit de Nederlandse politie werkt. Het gaat om het kennen van de mensen in de wijk en het

112 N=1965, $r=.056$, $p=.013$.

113 N=2.000, $r=-.199$, $p<.001$.

114 Enkel bij hulpsituaties is het aantal waarnemingen meer dan dertig ($N>30$) bij de meeste van de 33 PSWI-onderzoeken (inclusief dus de drie recente). Bij ordehandhaving, netwerken en situaties met een kwetsbaar persoon is het aantal observaties bijna steeds (veel) minder dan dertig.

gaat er om door hen gekend te worden. Politie mensen noemen dat ook wel 'je pappenheimers kennen'. Het 'kennen en gekend worden' is in het bijzonder een opdracht voor wijkagenten. Maar het gaat aan de politie mensen in de noodhulp niet voorbij, want ook zij werken in een politieorganisatie waarin 'kennen en gekend worden' geldt als belangrijk element van het werk. En ook zij zien wel het belang ervan. Zij kennen doorgaans wel hun 'vaste klanten'. Politie mensen in de noodhulp brengen flink wat tijd op straat door en kennen al doende verschillende typen mensen. Met 'de vaste klanten' verwijzen ze naar de personen die zij kennen omdat die de aandacht van de politie trekken, vooral vanwege overlast of ander probleemgedrag dat hen in beeld brengt. Het kan gaan om mensen die op straat leven of die bij herhaling problemen met andere mensen hebben (of andere mensen met hen). 'Bekenden' kunnen ook mensen zijn met een functie, zoals een veiligheidsmedewerker van een bedrijf of instelling, of een werknemer van een benzinestation. Soms gaat het om mensen in de wijk waarmee de politie mensen ooit contact hebben gekregen, welk contact ze onderhouden door een praatje te maken als dat zo uitkomt, bijvoorbeeld om te horen hoe het ervoor staat met iets of iemand, of gewoon zomaar.

We geven een impressie uit de veldwerkaantekeningen: 'Op een pleintje komen de politie mensen langs een huis waar twee vrouwen buiten zitten. Vanuit de auto spreekt P1 de vrouw aan. Een jongetje (plusminus 6-8 jaar) loopt weg. De vrouw zegt dat ze hem heeft gezegd dat de politie hem komt halen. P1 stapt uit. 'Je gaat toch niet je kinderen bang maken voor ons?!' Hij maakt contact met de jongen en maakt een praatje met de vrouw. De vrouw en hij kennen elkaar uit de tijd dat hij in deze buurt wijkagent was (nu is hij geen wijkagent meer). De vrouw kent de agent ook bij naam. Naderhand in de auto: 'Je moet niet alleen met deze mensen contact hebben als er wat aan de hand is. Je moet ook investeren in vrede stijd'. Daarmee beschrijft deze ervaren politiemans het doel van het onderhouden van contacten: je kunt er op een gegeven moment je voordeel mee doen. Bij dat 'voordeel' moeten we niet meteen denken aan het ontvangen van de gouden tip bij zware strafzaken; in eerste aanleg is in de noodhulp te denken aan een gemakkelijke omgang met de betreffende persoon en het verkrijgen van informatie over hoe het ervoor staat met iets of iemand in de buurt. De 'gemakkelijke omgang' kan eruit bestaan dat de politie mensen, wanneer ze bij een probleem komen optreden, van degenen die zij kennen niet nog eens de personalia hoeven vast te stellen of dat degene met wie zij een goed contact hebben, zich niet snel tegen de politie zal keren. Soms maakt het bekend zijn met elkaar het de politie mensen eenvoudiger om te bemiddelen of om een advies te geven dat wordt geaccepteerd. Kennen en gekend worden zagen we in onze observaties dus niet als wondermiddel voor grote doorbraken maar wel als smeermiddel bij de alledaagse interacties en informatie-uitwisseling tussen politie mensen en burgers.

Er zijn ook mensen in de wijk die bij de politie mensen bekend zijn omdat zij bij herhaling op een vaste plek rondhangen, bedelen of voortdurend de orde verstoren omdat zij dronken zijn. Ook met hen zijn de politie mensen bekend, maar een voordeel in hun

werk levert dat niet zo snel op. Het gaat in die gevallen dan ook meer een om éénzijdig kennen, niet zozeer om kennen en gekend worden. Onze observaties zijn vanuit politieperspectief. Vanuit daar hebben we systematisch bijgehouden of de politiemensen een persoon met wie zij te maken hebben kennen. Of die persoon ook de politiemensen kent, legden we niet systematisch vast, maar noteerden we soms wel. Box 6.1 bevat drie voorbeelden uit de recente observaties, één uit elk van de eerdergenoemde drie categorieën (hulpsituatie, netwerken, situatie met een kwetsbaar persoon).

Box 6.1 Gebeurtenissen met een voor de politiemensen bekend persoon

Op initiatief van P1 gaan de politiemensen naar een adres waar problemen zijn tussen man en vrouw met een knipperlichtrelatie. Uit haar schuur zijn spullen weggehaald van de man, die daar vlakbij woont maar zijn gereedschap nog bij haar heeft staan. P1 heeft camerabeelden opgevraagd bij een buurtbewoner en daarop staat dat drie mannen de poort opendeden en spullen weghaalden. P1 kent de locatie en het probleem en de mensen. Ze kennen hem ook. Hij wil nu te weten komen hoe dat zit met dat weghalen. Geen inbraak in elk geval. Ze vertelt dat haar ex schulden had en dat de spullen zijn weggehaald omdat hij moet betalen. P1 adviseert de vrouw hoe verder hiermee om te gaan. Dan komt een melding en de politiemensen vertrekken.

P1 gaat vanwege zijn taakaccent zeden op De Kade de auto uit en loopt langs de ramen. Hij groet de meeste prostituees en zij groeten hem. Hij maakt bij één van hen een praatje aan de deur.

Melding om 12:28 uur: man valt mensen lastig. Kaal hoofd en een fles in zijn hand. (Ik moet meteen denken aan de man van eergisternacht.) Ter plaatse. De politiemensen zien een man lopen die aan de beschrijving voldoet en P2 zegt meteen dat ze denkt dat dat [naam] is. (En ik zie dat het werkelijk dezelfde man is als eergisternacht.) P2: 'Ik háát het om met die man te praten, hij is zo vervelend. Ik heb hem ongeveer een jaar geleden gehad.' P2 spreekt de man aan en vraagt om een ID-bewijs. Dat gaat niet vlot, de man bralt wat maar komt toch met zijn portemonnee tevoorschijn. Dan komt een andere politieauto langs en stopt bij de politiemensen. Ze gebaren dat ze de man ook al hebben gehad. P1 en P2 gaan weer, zonder ID-bewijs van de man af te wachten. P2: 'Zij hebben de man ook al aangesproken, dan hoeven wij dat niet ook nog weer een keer te doen.'

Tabel 6.2 toont percentages gebeurtenissen met parate kennis van politiemensen, gezien over het totaal van hulpsituaties, netwerken en situaties met een kwetsbaar persoon. Over die drie categorieën gebeurtenissen gezien, hebben de politiemensen in recent politiewerk (2022-2023) in 23,0% van de gevallen parate kennis over een persoon, adres of probleem waarmee zij te maken krijgen. In de eerdere periodes was dat niet veel anders: 24,8% in 1992-1993 en 28,3% in 2001-2005. Zo gezien is op hoofdlijnen het aandeel gebeurtenissen met parate kennis dus vrij stabiel.

Wanneer we inzoomen op de drie onderwerpen van parate kennis (personen, adressen, problemen) komt één significant verschil naar voren. In de periode 2001-2005 heeft Amsterdam een significant hoog aandeel gebeurtenissen met een voor de politiemensen bekend adres (22,0%). Dat komt deze keer niet door winkeldiefstallen, want die maken geen deel uit van de selectie in tabel 6.2. Een verklaring voor dat ene hoge percentage valt uit het onderzoeksmateriaal niet met zekerheid af te leiden. Overigens is de hoofdlijn dat zich, op die ene uitzondering na, in tabel 6.2 geen significante verschillen voordoen. Er zijn dus, gezien over gebeurtenissen waar parate kennis het meest aan de orde is, geen significante verschillen tussen de drie plaatsen of significante verschillen in de tijd. De mate van parate kennis toont zich vrij daarmee stabiel over plaats en tijd, met uitzondering dus van de ene uitschieter in Amsterdam in de periode 2001-2005 (22,0% bekend adres).

Tabel 6.2 Over het totaal van hulsituaties, netwerken en situaties met een kwetsbaar persoon, het aandeel gebeurtenissen waarin de politiemensen te maken hebben met een bekend persoon, bekend adres of bekend probleem, of één of meer van deze

		1992-1993		2001-2005		2022-2023		Totaal	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Bekend persoon	Amsterdam	100	15,0	82	24,4	70	15,7	252	18,3
	Groningen	71	22,5	93	24,7	63	20,6	227	22,9
	Wageningen	55	25,5	62	22,6	47	25,5	164	24,4
	Totaal	226	19,9	237	24,1	180	20,0	643	21,5
Bekend adres	Amsterdam	100	7,0	82	*22,0	70	2,9	252	10,7
	Groningen	71	19,7	93	9,7	62	14,5	226	14,2
	Wageningen	55	9,1	62	6,5	47	14,9	164	9,8
	Totaal	226	11,5	237	13,1	179	10,1	642	11,7
Bekend probleem	Amsterdam	100	11,0	82	20,7	70	1,4	252	11,5
	Groningen	71	19,7	93	20,4	63	12,7	227	18,1
	Wageningen	55	5,5	62	16,1	46	8,7	163	10,4
	Totaal	226	12,4	237	19,4	179	7,3	642	13,6
Eén of meer van deze	Amsterdam	100	21,0	82	25,6	70	15,7	252	21,0
	Groningen	71	29,6	93	33,3	62	29,0	226	31,0
	Wageningen	55	25,5	62	24,2	46	26,1	163	25,2
	Totaal	226	24,8	237	28,3	178	23,0	641	25,6
*: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$). #: significant verschil met 'totaal' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$ of ## $p < .001$).									

Tabel 6.2 toont drie soorten parate kennis. We focussen hierna op parate kennis over personen want het politiebeleid van 'kennen en gekend worden' gaat allereerst over de relatie tussen politiemensen en burgers. Bij 'bekend persoon' tonen de cijfers in tabel 6.2 over het totaal van de drie periodes gezien (laatste kolom) een percentage dat oploopt van de grootste naar de kleinste plaats (Amsterdam 18,3% – Groningen 22,9% – Wageningen 24,4%). Dat suggereert een verband: hoe kleiner de plaats, hoe vaker de politiemensen op straat met een bekende te maken hebben. Een Chi2-toets over de betreffende kruistabel ondersteunt dat echter niet.¹¹⁵ Op basis van de bevindingen tot zover moet de algehele conclusie dus zijn dat, voor gebeurtenissen waar parate kennis vooral een rol speelt (hulpsituaties, netwerken, gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon), de parate kennis van politiemensen geen opvallende patronen laat zien en bovendien door de tijd heen niet significant verminderd is.

Die conclusie verhoudt zich slecht tot hetgeen Stol (1996) schrijft wanneer hij de parate kennis van politiemensen in Wageningen vergelijkt met die van politiemensen in Amsterdam. Het betreft observaties in de eerste periode (1992-1993). We veroorloven ons een lang citaat (1996, p. 134-137).

'Parate kennis van politiemensen in Wageningen draait om kennis over personen. Wanneer zij van een pand bijzonderheden weten, is dat in de regel vanwege personen die bij dat pand horen. Wanneer politiemensen iemand kennen, weten zij niet zelden te vertellen over familieachtergronden, werkkring, problemen in het verleden, eerdere politiebemoeienis en de (liefdes)relaties van betrokkene. Achtergrondkennis gaat niet zelden jaren terug in de tijd. (...) Ruw geschat is er een groep van tien tot twintig goede politiebekenden, waaronder de jonge criminelen, waarover men met de voornaam spreekt. Het noemen van een voornaam is hier genoeg om te weten over wie het gaat. Een buitenstaander kan het verschil soms niet horen tussen klein nieuws over familie van een collega of over een goede bekende van de politie: wat een buitenstaander hoort is dat agenten geïnteresseerd spreken over een bekende in wie zij belang stellen. (...) Tijdens de lunch in de kantine: agent A tegen agente C: "Alma is ook over de kop gegaan." C weet direct wie het betreft: "O, Alma van Wereldsma?" "Ja, die." (...) Agenten in De Pijp weten minder over mensen en panden waarmee zij bekend zijn dan agenten in Wageningen. Het is niet zozeer dat agenten bij minder incidenten parate kennis hebben. Wat vooral opvalt is dat de parate kennis in De Pijp minder uitgebreid is. (...) Wanneer agenten iemand ontmoeten die zij herkennen, weten ze doorgaans waarvan ze die persoon kennen ("een keer gehad voor aangifte") of meer in het algemeen wat voor iemand het is ("die ken ik, dat is een crimineel"). Niet vaak komt voor dat zij een naam weten, en nog minder vaak een familiegeschiedenis, relaties of overige levenswandel. Wanneer agenten in De Pijp een pand of persoon kennen, is dat in globalere termen dan in Wageningen.'

115 Chi2=2.65, p=.265.

Dit citaat geeft een schets van waarop de cijfers niet wijzen, een schets van hoever de bekendheid met personen in de wijk gaat. Het is het verschil tussen 'die ken ik wel, die hangt hier altijd rond' en 'dat is Alma van Wereldsma, die laatst met de auto over de kop is gegaan'. In tabel 6.2 is in de periode 1992-1993 het percentage 'bekend persoon' in Amsterdam 15,0 en in Wageningen 25,5. Het verschil is niet significant. Maar diepgang van de kennis maakt geen onderdeel uit van de systematiek in de observaties en dus ook niet van die vergelijking.

Stol (1996, p. 139) noemt verschillende oorzaken voor de verschillen in diepgang van de parate kennis van politiemensen in Amsterdam en Wageningen in 1992-1993. (i) Politiemensen in Wageningen zijn niet zelden in Wageningen opgegroeid en wonen daar nog steeds. (ii) Wageningen is qua bouw overzichtelijker dan De Pijp en de bevolkingsdichtheid is er geringer. (iii) In Wageningen zijn minder politiemensen die noodhulp doen dan in De Pijp. (iv) Politiemensen in Wageningen hebben meer contact met elkaar (ook privé) en delen hun kennis daardoor onderling frequent. 'De stroom van nieuwtjes is de moeite waard omdat het gaat over mensen die men gezamenlijk kent.'

In ons databestand staat gecodeerd óf politiemensen parate kennis hebben, maar niet hoe diepgaand of uitgebreid die kennis is. En juist dáár zat destijds een verschil tussen Amsterdam en Wageningen. Om na te gaan of daarvan ook nu iets zichtbaar is, bestuderen we de drie recente observaties in Amsterdam, Wageningen en Groningen in meer detail, waarbij we kijken naar parate kennis over een persoon. Het gaat om elf gebeurtenissen met parate kennis over een persoon in Amsterdam, twaalf in Wageningen en dertien in Groningen. We houden die volgorde aan, zodat we om te beginnen kunnen zien of het verschil tussen Amsterdam en Wageningen dat Stol zag in 1992-1993, ook in recent politiewerk zichtbaar is.

Van de elf Amsterdamse gebeurtenissen met parate kennis over een persoon gaat het zeven keer om optreden van de 'taakaccenthouder zeden', een oudere en ervaren politiemans. Hij heeft de noodhulpauto geparkeerd en gaat samen met zijn jongere collega te voet langs een serie panden met raamprostitutie. Bij vijf panden maakt hij een praatje met één van de prostituees. Ze kennen hem en hij kent hen, in elk geval van gezicht. Eénmaal groet hij een pandeigenaar die hij bij naam kent en wisselt een paar woorden met hem. Tijdens deze 'ronde' komt een melding over een man die 'de boel sloopt' bij één van de panden met raamprostitutie. De politiemensen melden zich meteen ter plaatse. De man die de boel sloopt, loopt inmiddels verderop; de politiemensen spreken hem aan. Hij loopt op sokken, heeft een xtc-pilletje gebruikt zegt hij en ziet dingen die er niet zijn. Ze kennen hem niet en noteren zijn gegevens. Dan gaan ze naar de melder, de eigenaar van één van de panden. De taakaccenthouder kent de man maar P2 moet toch nog wel zijn naam vragen voor de mutatie. Bij de vier overige gebeurtenissen met een bekend persoon betrof het niet de 'taakaccenthouder zeden' maar andere politiemensen (box 6.2). In twee van die vier gevallen was de 'bekende persoon' tevens voor de onderzoeker 'een bekende' want ook de onderzoeker had de persoon in kwestie 'al eens eerder gehad'.

Box 6.2 De vier overige gebeurtenissen met een bij de Amsterdamse politiemensen bekend persoon

P1 stapt uit de auto om een praatje aan te knopen met een hem bekende zwerver (waarom, staat niet vermeld).

De melding over een man met een kaal hoofd en een fles in zijn hand (zie box 6.1, nummer 3). P2 kent de man van een eerdere ontmoeting.

P2 ziet een vrouw lopen die hij kent van een melding dat ze katten zou vangen. Ze loopt op straat met een skateboard met daarop een kattenkooi die net als de vorige keer overdekt is met bruine skai. Toen konden hij en zijn collega de vrouw niets verwijten. De vrouw ziet de politieauto, draait zich om en loopt de andere kant op. P1 rijdt naar haar toe, beide politiemensen stappen uit en spreken de vrouw aan. Het wordt een moeizaam gesprek. De vrouw zegt dat het gek is dat zij wordt verdacht enkel en alleen omdat één iemand wat lelijks over haar zegt. Daar is ze best scherp in, tegelijk blijft ze wat zonderling overkomen. P2 kijkt in de kooi. Er ligt wel een kleedje in maar geen kat. De politiemensen vertrouwen het niet maar ze kunnen er niets mee. De achtergrondkennis van P2 maakte dat hij haar aansprak en maakte ook, omdat het een verdenking is en de vrouw zich krachtig verweerd, dat het gesprek onaangenaam verliep. Weer in de auto zegt P1: 'Ik kende haar nog niet.' P2 reageert: 'Ik heb haar onlangs gesproken' en zegt tegen de onderzoeker: 'Daar was jij toch ook bij?' Dat was inderdaad zo. P2 zegt dat de vrouw inmiddels de aandacht heeft van de wijkagent.

Melding van winkeldiefstal. 'De winkeldief is een bekende voor P1. P1 zoekt hem op in MEOS en komt met een foto.'

Van de twaalf Wageningse gebeurtenissen met parate kennis over een persoon hebben er vijf betrekking op het werk van één ervaren hoofdagent die tevens wijkagent is geweest (hierna: Wilco). Dat is niet, zoals bij de Amsterdamse taakaccenthouder zeden in één ronde maar op verschillende dagen (box 6.3).

Box 6.3 De vijf gebeurtenissen met een bij 'Wilco' bekend persoon (Wageningen)

Op zijn initiatief gaan de politiemensen langs bij een vrouw die problemen heeft met haar ex. Ze hebben een knipperlichtrelatie. Wilco en de vrouw kennen elkaar vanwege zijn eerdere bemoeienis bij deze kwestie.

De politiemensen krijgen een melding over een ruzie tussen twee jonge mensen (18-22) met een relatieprobleem. Wilco vertelt dat er problemen zijn tussen deze twee vanwege een telefoon die de jongen haar ooit gaf en die hij toen het uit was weer terug wilde. Hij gaf haar toen een andere, goedkopere telefoon maar wil die nu ook terug. De jongen en het meisje zijn volgens hem vrij simpele zielen. De jongen woont in een schuur bij zijn vader, weet hij. Daar treffen de politiemensen hem inderdaad aan.

De derde casus is het eerdergenoemde geval waarin de politiemensen een gesprek voeren met twee hen bekende vrouwen die buiten zitten, en wat Wilco noemt: ‘investeren in vredestand’ (zie ook box 4.9).

Van een man die ze op straat bij een melding treffen en die een bij die melding betrokken dronken vrouw bij hem thuis heeft laten douchen ‘om weer nuchter te worden’, weet zowel Wilco als zijn collega dat het een bekende fietsendief is en dat hij het aanlegt met vrouwen met het syndroom van down. ‘Het is een vieze gluurder.’

Bij een ruzie tussen een gescheiden moeder en haar dochtertje gaat Wilco het gesprek met de vrouw aan. Zij is besonken. Er is een ‘afsprake op locatie’ op dit adres, inhoudende dat gekeken moet worden of de dochter het goed maakt, en dat de (jeugd)hulpverlening erbij betrokken is. Wilco zegt tegen de vrouw dat zij elkaar toch kennen. De vrouw bevestigt dat. Wilco vraagt of de dochter ook even naar de deur kan komen. Dat wil de vrouw niet. Wilco praat zich naar binnen (samen met zijn collega). Daar kijkt hij even bij de dochter die inmiddels in haar bed ligt. Weer buiten op straat zegt Wilco: ‘Ik ken die vrouw al ongeveer tien jaar.’

Bij de andere zeven Wageningse gevallen waarin politiemensen parate achtergrondkennis over een persoon hebben, gaat het om verschillende andere politiemensen (box 6.4).

Box 6.4 De zeven overige gebeurtenissen met een bij de Wageningse politiemensen bekend persoon

Na een melding van een zorginstelling drinken de politiemensen een kop koffie met een hen bekende beveiligingsmedewerker.

De politiemensen drinken een bak koffie bij een tankstation. P2 vertelt dat de medewerker bij de politie wil en tot nu toe tweemaal is afgewezen, maar het nog een keer wil proberen.

De politiemensen krijgen een melding over een burenruzie van moeder en zoon met hun buurman. P1: ‘Ik ben weleens bij die moeder thuis geweest. Ze wonen in een klein huis, een sociale huurwoning.’ P2: ‘Het is een heel complex verhaal, en wat blijft ervan over? Niks.’ Ik vraag of de informatie hen helpt. P2: ‘Ik weet nu dat die zoon ook hulpbehoevend is, het zijn geen tokkies die elkaar het leven zuur maken. Met deze informatie kiezen we voor een rustige benadering. Deze mensen zijn geen aso’s maar hebben hulp nodig.’

De politiemensen gaan langs een locatie voor opvang van asielzoekers om een medewerker te spreken. Die is niet aanwezig en ze maken een praatje met enkele andere medewerkers. Eén van hen heeft een vraag over een auto die geregeld daar in de buurt staat. Ze geeft het kenteken en P1 checkt het kenteken in MEOS. ‘Geen bijzonderhe-

den.' P1 vraagt aan haar of ze wat wil doorgeven aan degene die hij hoopte te spreken. Dan vertrekken P1 en P2 weer. P1 in de auto: 'Ze moeten daar ook politie zien als er niks aan de hand is.'

Melding over een vrouw met oranje haar die is weggelopen uit een ziekenhuis. Op BBM (BlackBerry Messenger; een app waarmee politiemensen onderling contact hebben) is een foto van haar verstuurd. P2 laat P1 de foto zien en die zegt: 'Die ken ik wel. Ze is een keer eerder uit het ziekenhuis weggelopen. Het enige wat zij wil is terug naar haar ex-man. Ik was toen ook in haar huis in [plaats].'

Melding van een man die met een metaaldetector tussen de bomen een zak horloges heeft gevonden. Hij doet afstand van de spullen. P2 herkent de man van een eerdere melding, de man herkent P2 ook.

Een man heeft medewerkers van een huisartsenpost bedreigd omdat hij geen medicijnen krijgt en daarom niet kan slapen. De politiemensen kennen hem van eerdere ontmoetingen.

De waarnemingen bevestigen de conclusie uit de eerste periode. De Wageningse politiemensen hebben geregeld diepgaandere kennis van de personen met wie zij te maken hebben dan hun Amsterdamse collega's. De Amsterdamse opbrengst qua achtergrondkennis is bovendien vooral afkomstig van één taakaccenthouder zeden die in één ronde gesprekjes voert met hem bekende personen uit de raamprostitutie. In Wageningen valt verder op dat we twee keer hoorden dat de politie ook zonder een directe aanleiding moet werken aan kennen en gekend worden: 'Je moet ook investeren in vredes-tijd.' En: 'Ze moeten daar ook politie zien als er niks aan de hand is.' Tegelijk moet gezegd dat ook in Wageningen veel gevallen met parate kennis verband houden met het optreden van één ervaren politieman (Wilco). Maar ook andere politiemensen weten soms meer van iemand dan enkel 'die heb ik eerder gehad'. Het gonst echter in Wageningen niet meer zo van klein nieuws aan de koffietafel zoals in de eerste periode. Aannemelijk lijkt dat die afname in verhalen over personen in de wijk een gevolg is van de lossere binding die de politiemensen nu hebben met hun werkgebied. Zelden nog zijn de politiemensen daar opgegroeid en werken ze nog in de plaats waar ze naar school en de sportvereniging gingen. Wat ze weten over mensen en problemen in de wijk hebben zij opgedaan tijdens hun politiewerk, een uitzondering daargelaten.

Het opdoen van een eerste, globale kennisniveau ('hier ben ik eerder geweest' of 'die heb ik eerder gehad') gaat redelijk snel. Als onderzoekers en dus totale nieuwkomers, kwamen we binnen de diensten die we meedraaiden ook al tot een eerste parate kennis over mensen, problemen en adressen. Tijdens de achtste dienst in Wageningen bijvoorbeeld ziet de onderzoeker bij een zoektocht in een woonbuurt in een tuin een jongen zitten die andere politiemensen in de vierde dienst hadden aangehouden voor het met zijn scooter rijden met te veel alcohol op. De politiemensen die nu optraden,

kenden de jongen niet. De jongen herkende de onderzoeker wel. Tijdens de twaalfde dienst in Wageningen herkent de onderzoeker een medewerker van de ambulance-dienst en de medewerker herkent ook de onderzoeker, want hij zegt tegen hem: 'Hé, de meneer van de communicatie.' In Amsterdam tijdens de vierde dienst herkent de onderzoeker het 'kattenvrouwtje' dat de politiemensen aanspreken en met wie zij (en de onderzoeker) ook tijdens de eerste dienst te maken hadden gehad. Tijdens de dertiende dienst in Amsterdam herkent de onderzoeker een dronken man die mensen lastigvalt vanwege hetzelfde feit twee dagen eerder, maar dan met andere politiemensen. Het is de man waarvan P2 zegt: 'Ik haát het om met die man te praten, hij is zo vervelend. Ik heb hem ongeveer een jaar geleden gehad.' In de vierde dienst in Groningen vragen boa's hulp bij het vaststellen van een identiteit van een persoon. Ter plaatse gekomen herkennen de politiemensen de man meteen en noemen zijn naam. De onderzoeker herkent de man ook en wel van een vergelijkbare identiteitsvaststelling, tijdens de eerste dienst. Kortom, beschikken over het globale niveau van achtergrondkennis is dus geen al te grote bijzonderheid. Achtergrondkennis die verder gaat dan het eerste, globale niveau, zagen we wel geregeld bij de politiemensen in Wageningen en niet in Amsterdam.

En wat voor een beeld volgt uit de recente observaties in Groningen? Dezelfde selectie van gebeurtenissen (hulpsituaties, netwerken en gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon) bevat in Groningen dertien gevallen waarbij de politiemensen beschikken over parate kennis over een persoon (tabel 6.2). Bij vijf daarvan gaat het om achtergrondkennis op het eerste, globale niveau (zoals 'ik heb wel vaker met deze man te maken gehad', 'hier ben ik ooit eerder geweest' en 'die hebben we onlangs nog aangehouden'). Eénmaal was naar later bleek de persoon die ze kenden geheel niet betrokken bij de melding over een relationele ruzie en diens gevolge hadden ze uiteindelijk in feite over geen van de aanwezigen achtergrondkennis. De politiemensen verweten dit het RTIC: 'Het ging om de dochter, maar RTIC gaf alleen informatie over de vader, omdat daar "vlaggen afgingen". Maar die was uiteindelijk dus niet bij deze melding betrokken.' In vijf gevallen was de achtergrondkennis zeer recent opgedaan. (i) 'Porto meldt stalkingszaak. Betreft een ex (man) van melder (vrouw), die vuurwapengevaarlijk is. Deze figuur zou de camera van de ringdeurbel hebben afgeplakt en loopt rondjes door de straat. Vader van meldster is bij haar in huis. Zaak is op de briefing behandeld, daarom wordt direct geacteerd.' Ter plaatse gekomen blijkt de ex weer vertrokken. (ii) De politiemensen zien een auto over het fietspad rijden. P2 herkent de auto uit de briefing. De bestuurder is 'een bekende van de politie die van alles flikt'. De politiemensen doen een rijbewijscontrole en schrijven een bekeuring voor de verkeersovertreding. Ze zeggen alle overtredingen die hij maakt aan te pakken 'zodat hij hopelijk een keer gaat leren om meer in het gareel te blijven'. (iii) De politiemensen krijgen om acht uur 's avonds een melding die te maken heeft met een vermissingszaak die al sinds de ochtend loopt. (iv) Een vrouw meldt dat zij wordt lastiggevalen door haar ex. De politiemensen gaan ter plaatse en geven advies. Twee uur later belt de man de politie en wil met de politiemensen praten. Ze gaan nu ook bij hem langs en bemiddelen bij de on-

enigheid. De gevonden oplossing zullen ze doorspelen aan de wijkagent. (v) Een vrouw meldt dat zij wordt lastiggevalen door haar ex. De politiemensen nodigen de man uit aan het bureau en gaan drie uur later weer langs bij de vrouw, die zij dus nu kennen, met een oplossing voor het actuele geschil. Waarom de politiemensen in deze laatste twee zaken méér doen dan enkel verwijzen naar de wijkagent, volgt niet uit de observaties.

In twee gevallen hebben de Groningse politiemensen (iets) meer achtergrondkennis paraat. (i) Bij wederom een relationele ruzie spreken de politiemensen met de meldster. Wanneer zij haar appartement binnengaan zegt P1: 'Lange tijd geleden was ik hier ook' (1^e niveau parate kennis omtrent een adres). Nadat ze haar verhaal hebben gehoord, gaan ze naar het adres van de man en voeren met hem een 'stopgesprek'. P1 kent hem wel. Hij is niet lang geleden vrijgekomen (zat in de gevangenis). We zouden dit '1^e niveau-plus' kunnen noemen. (ii) Vanwege een aanrijding verderop zetten de politiemensen op verzoek van de meldkamer een weg af, 's avonds op een rotonde in het buitengebied. Geregeld wijzen ze iemand een alternatieve route. Zowel P1 als P2 treft daarbij een keer een bekende persoon (zelf eerder mee te maken gehad), respectievelijk een scooterrijder ('die is niet helemaal oké in zijn hoofd') en een taxichauffeur ('die laat drugs dealen in zijn auto').

De observaties wijzen erop dat ook in Groningen de diepgang van de achtergrondkennis minder is dan in Wageningen. Van een verschil met Amsterdam wat de diepgang van de kennis betreft, kunnen we niet echt spreken. Er valt wel wat anders op. In Groningen krijgen de politiemensen twee keer op één dag voor een tweede keer met dezelfde relationele ruzie te maken. Die tweede keer kennen ze dan uiteraard de betrokken personen en gaat het om een voor hen bekend probleem. Eén van die gevallen is omdat de politiemensen zelf daartoe het initiatief nemen: ze nodigen de man in de loop van de dienst uit aan het bureau, spreken met hem en gaan daarna nog weer langs bij de vrouw. We zien dan dus een noodhulp die meer doet dan enkel de orde en rust herstellen en eventueel doorverwijzen. Een dergelijke, bredere invulling van het concept 'noodhulp' ligt in Amsterdam minder voor de hand omdat de noodhulp daar meer geldt als pure *noodhulp* met weinig ruimte om tijdens die dienst zelf met een probleem aan de slag te gaan. Met andere woorden, wanneer de politiemensen in de noodhulp een vervolg geven aan een zaak waarmee ze na een melding te maken kregen, zijn ze in die vervolgactie bekend met de personen om wie het gaat, en die personen ook met hen. Dan is dus sprake van kennen en gekend worden, zij het dat het niet om oude bekenden gaat maar om recente. Een tweede opvallende bevinding is dat politiemensen in Groningen tweemaal parate kennis hebben uit de briefing. Het zijn slechts twee gevallen. Het zijn meteen ook de enige twee gevallen uit recent politiewerk waarin we parate kennis over een persoon waarnamen waarbij de politiemensen ver-

wijzen naar de briefing.¹¹⁶ Dit laat geen vergaande conclusies toe, behalve dat het voorkomt dat informatie uit de briefing er soms toe leidt dat de politiemensen achtergrondkennis hebben tijdens het optreden.

6.2.3 *Parate achtergrondkennis in andere PSWI-observaties*

We plaatsen nu de cijfers in het bredere perspectief van alle PSWI-noodhulpobservaties (bijlage 8.1). We kijken nog steeds naar gebeurtenissen die vallen in een van de categorieën hulpsituaties, netwerken en situaties met een kwetsbaar persoon, en we kijken naar het aandeel gebeurtenissen waarin politiemensen enige vorm van parate kennis hebben, dus over een of meer van de drie onderwerpen (personen, adressen, problemen). Van vijf eerdere Nederlandse observaties zijn deze gegevens niet bekend.¹¹⁷ Die blijven dan ook buiten beschouwing.

Het gemiddelde percentage voor 'enige vorm van parate kennis' is gezien over 28 PSWI-observaties 29,7%. Twee observaties tonen een significant hoger percentage: Leeuwarden 2005 (63,2%) en Zevenaar 2001 (49,3%). Leeuwarden 2005 kwamen we eerder tegen (paragraaf 4.8.2) vanwege de grote aandacht van de politiemensen voor daklozen en verslaafden. Daarbij komen zij geregeld iemand tegen die zij kennen van eerdere ontmoetingen.

Zevenaar 2001 kwamen we eerder tegen vanwege een hoog percentage verkeersovertradingen dat eindigt met een waarschuwing en dus niet met een bekeuring (paragraaf 5.3.1). Dat was niet het gevolg van politiebeleid maar leek eerder het gevolg van het ontbreken daarvan. Ook kwamen we deze observatie tegen vanwege een hoog percentage advies of doorverwijzing in hulpsituaties (paragraaf 5.5.1). Een duidelijke verklaring daarvoor vonden we niet. Nu komt Zevenaar 2001 naar voren vanwege een significant groot percentage parate kennis. Wat opvalt, is dat de veldwerkaantekeningen, die gaan over de noodhulp, frequent gewag maken van een 'GGF'er' of 'assistent GGF'er' (gebiedsgebonden functionaris, tegenwoordig 'wijkagent'). Op ruim de helft van de veertig pagina's gaat het in de tekst ook over een GGF'er. Enkele keren staat genoemd dat een GGF'er meedraait op de noodhulp of dat de noodhulp een vraag van een GGF'er meekrijgt. Er is, zo valt te concluderen, een nauwe verbinding tussen wijkagenten- en noodhulpwerk. Vijf à zes keer is het een GGF'er in de noodhulp die parate kennis meeneemt in het optreden en éénmaal kregen de politiemensen de parate kennis direct mee van een GGF'er. Een citaat uit de veldwerkaantekeningen: 'Melding: conflict bij een garage. P1 is via GGF'er op de hoogte van de situatie en legt uit dat de GGF'er hem heeft aangeraden hier niets mee te doen: betreft retentierecht. Ter plaatse. P1 en P2 weten de klant te bewegen nog even af te wachten.' Wanneer we deze GGF-ge-

116 In recent politiewerk observeerden we bij de selectie 'hulpsituaties, netwerken en gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon' in totaal 36 gebeurtenissen met parate kennis over een persoon (tabel 6.2). Tweemaal observeerden we dat de politiemensen daarbij naar de briefing verwezen.

117 Leiden Midden 2003, Leiden Noord 2003, Gouda Centrum 2003, Gouda Oost 2003 en Haarlem 2003.

relateerde gevallen van parate kennis niet meewegen, vervalt het significante verschil. Het eerder gevonden hoge percentage advies en doorverwijzing krijgt nu ook een nieuw perspectief. De hier gesignaleerde verbinding tussen noodhulpwerk en wijk-agentenwerk zou ook daaraan ten grondslag kunnen liggen. Verder past de focus op gebiedsgebonden werk ook bij het eerder aangetroffen hoge percentage waarschuwingen bij verkeersovertredingen – in plaats van bekeuren. In Zevenaar 2001 lijkt het dus de verbinding tussen noodhulp en wijkagenten die in de genoemde bijzondere kenmerken zichtbaar wordt.

Niet altijd is uit de aantekeningen over Zevenaar af te leiden of de parate kennis betekenis had voor de wijze van optreden. Enkele keren is de achtergrondkennis de *aanleiding* tot het optreden, omdat een (waarnemend) GGF'er langs een adres gaat met een bekend probleem. Bijvoorbeeld 'Op verzoek van P2 [waarnemend GGF'er] langs een vrouw die aan bureau is geweest in verband met hond van de bureu. Blijkt inmiddels te zijn opgelost.' Verder is de achtergrondkennis enkele keren aanleiding om terughoudend te zijn met ingrijpen. Eén van die zaken is het zojuist genoemde geval waar retentierecht een rol speelt. Een ander geval betreft een geweldssituatie. 'Ter plaatse blijkt het om een bekend adres en persoon te gaan, en daarom en bij ontbreken van zichtbaar letsel wordt geen aangifte van mishandeling opgenomen.' Een derde geval gaat over een vermist meisje. P1 kent haar. 'Indien om 23:00 uur niet terug, langsgaan. Doorgeven aan nachtdienst.' De achtergrondkennis was ook hier aanleiding om eerst maar eens even af te wachten. Voorbeelden van het juist nemen van maatregelen omdat het een slepend probleem is, bevat de tekst niet, wel voorbeelden van het doorgeven van een probleem aan de GGF'er, zodat die er aandacht aan kan besteden.

6.2.4 *Doorwerking van achtergrondkennis in het optreden*

Parate achtergrondkennis over personen, problemen en adressen, en dan vooral die over personen, kan doorwerken in het optreden, zo observeerden we bij herhaling. Van de in totaal 36 gebeurtenissen (van alle hulsituaties, netwerken en gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon) waarbij politiemensen in recent politiewerk parate achtergrondkennis hebben, beoordeelden we of die kennis een positieve invloed had, een negatieve of geen van beide. Natuurlijk speelt perspectief daarbij een rol. Denk aan de casus van de man die met zijn auto over het fietspad rijdt en wordt bekeurd omdat politiemensen hem kennen en hem, zoals zij zeggen, 'in het gareel willen krijgen'. Is dat positief omdat de kennis helpt om iemand die het niet zo nauw neemt met de regels consequent te corrigeren? Of is het negatief omdat het de man geld kost en omdat het de relatie politie-publiek geen goed doet, terwijl de missie toch kansloos is? We benoemen vanwege deze complexiteit enkel de evident positieve dan wel negatieve gevallen en benoemen ook waarom we spreken van positief of negatief.

Elfmaal maken de politiemensen een praatje met iemand die zij kennen. Die gevallen zijn positief in het licht van politiebeleid ('kennen en gekend worden'). Voor het optre-

den op dat moment heeft de achtergrondkennis echter geen bijzondere betekenis. Mogelijk ervaren de politiemensen het als prettig om even met een bekende te praten, maar als dat zwaar zou wegen, hadden we meer van dergelijke ‘tweeminutengesprekjes’ waargenomen. Eveneens elfmaal treffen de politiemensen bij een gebeurtenis waarbij zij optreden iemand die zij kennen maar heeft dat geen merkbare betekenis voor het optreden. Of de politiemensen het positief hebben ervaren dat zij een bekende troffen, hebben we niet bijgehouden. Bij deze in totaal 22 gebeurtenissen spreken we noch van een positieve noch van een negatieve invloed op het optreden.

Tienmaal kunnen we spreken van een positieve invloed van de achtergrondkennis. In enkele gevallen is die kennis niet van overwegend belang, maar helpt de politiemensen wel enigszins in positieve zin. Van iemand die de politiemensen kennen bijvoorbeeld, hoeven zij niet meer een ID-bewijs te vragen. Zo hoeven ze van een bordeelbaas enkel de naam en het geboortjaar te vragen, omdat ze van de man weten dat hij al in het systeem staat. Met naam en geboortjaar hebben ze dan genoeg, de overige gegevens vinden ze er dan wel bij. Het vragen naar een ID-bewijs zou de informele sfeer van het gesprek kunnen bederven. Een ander voorbeeld waarbij de achtergrondkennis enigszins in positieve zin invloed heeft, is een melding over een stalkingszaak die tijdens de briefing was besproken, waardoor de politiemensen extra alert reageren.

In vijf van de gevallen waarin de parate achtergrondkennis een positieve invloed heeft, helpt de kennis de politiemensen merkbaar bij het behandelen van de situatie. Steeds gaat het daarbij om een sociaal probleem. In twee gevallen hebben de politiemensen achtergrondkennis omdat ze op hun eigen initiatief een vervolg geven aan het bemiddelen bij een relationele ruzie. Dat ze over achtergrondkennis beschikken is dan geen toevalstreffer maar het gevolg van het feit dat ze het initiatief nemen tot een vervolgactie. In de drie andere gevallen helpt de achtergrondkennis in het optreden bij problemen tussen personen omdat een van de politiemensen de partijen kent. Deze drie gebeurtenissen doen zich alle voor in Wageningen en in twee ervan is het de ervaren Wilco die over de achtergrondkennis beschikt.

Tot slot observeerden we vier gebeurtenissen waarin men zou kunnen spreken van een negatief effect van de achtergrondkennis, afhankelijk van welke invalshoek men kiest. Deze staan in box 6.5.

Box 6.5 Van alle hulpsituaties, netwerken en gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon, de vier gebeurtenissen waarin achtergrondkennis van de politiemensen een negatieve invloed op het optreden heeft

P2 ziet de vrouw lopen die katten zou vangen (box 6.1, nummer 3). Zijn achtergrondkennis maakt dat hij haar aanspreekt en maakt ook, omdat hij haar verdenkt en zij zich krachtig verweert, dat het gesprek onaangenaam verloopt.

Dit geval betreft de eerdergenoemde automobilist die over het fietspad rijdt. De politiemensen kennen hem omdat hij overal lak aan heeft en ze verbaliseren hem om hem 'in het gareel te krijgen'. Ze uiten overigens twijfels bij die strategie: 'Het is waarschijnlijk vechten tegen de bierkaai'.

Het derde geval is de beschonken man met het kale hoofd en een fles in zijn hand, die mensen lastigvalt. P2 heeft hem eerder gehad. Ze 'haat het' om met hem te praten en kapte de interactie direct af wanneer collega's gebaren de man ook al gecontroleerd te hebben.

Bij een melding over een ruzie meldt het RTIC dat de vader van de vrouw betrokken is. De politiemensen kennen hem als 'bekende van de politie'. Ter plaatse blijkt de man er niet bij betrokken. De politiemensen hebben zich hierdoor tijdens het aanrijden ingesteld op iets wat niet aan de hand was. Vanuit het RTIC gezien kan men opvoeren dat een alertering te veel beter is dan een te weinig. Hoe dan ook, de politiemensen mopperden op het RTIC, waaruit we opmaken dat de uitwerking negatief was.

Samengevat zien we het volgende. Een taakaccent stimuleert politiemensen om contacten met burgers aan te gaan en contacten te onderhouden met de personen die zij eenmaal kennen. Parate achtergrondkennis over een persoon of probleem kan de interactie soepeler laten verlopen, maar soms juist ook weer niet. Wanneer politiemensen iemand echt beter kennen dan oppervlakkig, kan dat helpen in het behandelen van een situatie, maar dat is een uitzondering omdat niet veel politiemensen over iemand die zij treffen een werkelijk diepgaande achtergrondkennis hebben en de betrokkene ook deze politieambtenaar kent.

6.2.5 *Conclusies*

De kwantitatieve analyse toont dat de parate achtergrondkennis van de politiemensen ten opzichte van de vorige onderzoeksperiode (2001-2005) niet significant is afgenomen, en zeker niet is toegenomen. Een toename zou men kunnen verwachten vanwege alle achtergrondinformatie die politiemensen tegenwoordig voortdurend kunnen raadplegen en waarmee ze dus kennis zouden kunnen opbouwen over mensen, adressen en problemen in hun wijk. Maar politiemensen hebben tijdens hun werk op straat niet vaker met een bekend persoon, adres of probleem te maken dan voorheen.

Een kwalitatieve bestudering van de waarnemingen vult dat beeld aan. Ten eerste is veel van de parate achtergrondkennis die we waarnamen niet meer dan globaal. Politiemensen 'kennen' dan een persoon in de zin van 'die hangt hier altijd rond' of 'die heb ik weleens eerder gehad'. Omdat we hier afgaan op wat politiemensen uit zichzelf zeggen en niet steeds hebben doorgevraagd naar wat de politiemensen precies van iemand weten, bijvoorbeeld een naam, en ook niet hebben onderzocht of wat de politiemensen vertellen klopt, kunnen we de mate van parate kennis niet op een secure schaal plaat-

sen. De waarnemingen laten wel een grove indeling toe: een globaal eerste niveau dat bestaat uit 'die heb ik eerder gezien' en varianten daarop, en een tweede niveau waarbij de politiemensen in elk geval iets meer over die persoon weten te vertellen dan het noemen van één enkel eerder incident ('Die klaagt altijd over jeugdoverlast.'). Een derde niveau zou dan kunnen zijn de situatie waarin de politiemensen een uitgebreider verhaal over een persoon weten te vertellen en de betrokken burger ook de politiemensen kent. Daarvan zagen we voorbeelden bij Wilco, de ervaren politiemans in Wageningen, en bij de taakaccenthouder zeden in Amsterdam. Zij zijn de uitzonderingen.

We ervoeren tijdens de observaties dat wij als onderzoekers ook na enkele diensten al personen tegenkwamen die we al eerder hadden gezien en waarvan we dus 'iets' wisten, zoals de jongen die we tegenkwamen en van wie we wisten dat hij onlangs was aangehouden voor rijden onder invloed. Achtergrondkennis op het eerste niveau is dus niet echt een verdienste maar het min of meer automatische gevolg van een tijdje meedraaien in de noodhulp. Vaak is achtergrondkennis vanwege een bekend adres ook geen verdienste. Het gaat dan eenvoudigweg om een algemeen bekend adres zoals een station, een winkel van een fastfoodketen of een ziekenhuis. Na een paar dagen werken in een wijk horen politiemensen die adressen te kennen. 'Bekend adres' zegt wel iets als het gaat om een particuliere woning en is dan stevast gekoppeld aan 'bekend persoon'. In het werk staat dat laatste centraal. Het gaat niet vaak om een bekend probleem zonder dat daaraan voor de politiemensen een bekend persoon is verbonden. Bij achtergrondkennis verwijzen de politiemensen bijna steeds naar eigen ervaring. In Groningen zagen we daarop twee duidelijke uitzonderingen: achtergrondkennis die dezelfde ochtend was opgedaan of opgefrist tijdens de briefing.

Veel van hun parate achtergrondkennis bouwen politiemensen dus min of meer automatisch op. Ze komen vanzelf weer een keer op een adres waar ze al eens waren, ze komen vanzelf weer een keer de dakloze tegen die in hun wijk verblijft of ze treffen bij een melding vanzelf weer eens een bepaalde veiligheidsmedewerker. Hoe vaak de politiemensen te maken hebben met een hen bekend persoon/probleem is deels een indicatie van hoe goed zij de mensen en specifieke problemen in hun wijk kennen maar is tegelijkertijd ook een weerspiegeling van hoe zij hun werk doen. We zagen immers dat politiemensen die zich echt even bezighouden met het bemiddelen bij een conflict, enkel en alleen om die reden komen op te treden in situaties waarin zij bekend zijn met een persoon en een probleem. Hierbij speelt een rol de wijze waarop wij gebeurtenissen hebben afgebakend. Wanneer politiemensen bij een persoon zijn geweest die in conflict is met iemand anders, en de politiemensen zoeken na enige tijd de andere partij op, merkten we dat aan als een nieuwe gebeurtenis – en dan dus met parate achtergrondkennis over de betrokken personen en hun probleem. Voor een deel laat 'parate kennis' dus zien dat de politiemensen na een eerste contact nog doorgaan met aandacht aan een kwestie te besteden. Voorbeelden daarvan zagen we in Wageningen en Groningen.

Parate kennis is ook vaker aanwezig wanneer politiemensen focussen op een bepaald probleem in hun wijk. In Amsterdam zagen we als voorbeeld daarvan de taakaccenthouder zeden, die zijn doelgroep kent. In Leeuwarden 2005 zagen we dat focussen op overlast door verslaafden maakt dat de politiemensen vaker met een bekende vandoen hebben.

Een verschil in de mate van parate kennis heeft zo gezien niet alleen te maken met over hoeveel mensen en problemen in hun wijk de politiemensen uit het hoofd iets weten, het zegt ook iets over de manier van werken oftewel de taakopvatting van de politiemensen. Indien één partij van een ruziënd stel de politie belt, kunnen de politiemensen het laten bij een advies (bijvoorbeeld 'blijven bellen') of zeggen dat ze het probleem zullen doorgeven aan de wijkagent en dan vertrekken en het daarbij laten. Maar ze kunnen ook dóórpakken en trachten dezelfde dag of even later nog zelf bij de andere partij langs te gaan of die aan het bureau uit te nodigen; ze kunnen proberen een ruzie over spullen te beslechten door te bemiddelen of ze kunnen met een agressor een stopgesprek voeren. Bij zo'n vervolgoptreden hebben ze achtergrondkennis, en het lijkt ook niet vreemd om te veronderstellen dat politiemensen die meer werk hebben gemaakt van een zaak, zich de kwestie langer en beter zullen herinneren (en een volgende keer dus weer starten met parate achtergrondkennis). Uit onze observaties valt af te leiden dat politiemensen in Amsterdam het noodhulpwerk zien als politiewerk waarbij het zaak is om de acute crisis te bezweren. Zodra het weer rustig is, kun je weer gaan. Mensen bellen wel weer opnieuw de politie als het alsnog niet goed gaat. In Groningen en Wageningen omvat de noodhulptaak voor de politiemensen ook een ingrijpen dat is gericht op iets van een oplossing, al is het slechts een oplossing voor het acute probleem. In deze twee plaatsen observeerden we ook dat politiemensen belang hechten aan het opbouwen van kennis over personen in de wijk en aan het onderhouden van goede relaties, getuige de uitspraken 'Je moet ook investeren in vreedstijd' en 'ze moeten hier ook politie zien als er niets aan de hand is'. In Groningen observeerden we dat politiemensen even stilhielden bij een 'bekend adres' dat verkocht was, om contact met de nieuwe eigenaar te zoeken. In Wageningen observeerden we enkele gevallen waarin een ervaren politieman die al zeventien jaar in deze plaats werkt en die ook wijkagent is geweest ('Wilco') uitvoerig bekend was met een probleem of persoon, en dat die persoon ook hém kende. Wellicht speelt hier de relatieve kleinschaligheid van deze plaats een rol.

Mogelijk speelt nog meer een rol dat Wilco wijkagent is geweest en daardoor van meer mensen en problemen achtergronden kent. Dit doet denken aan de taakaccenthouder zeden in Amsterdam die veel mensen op de prostitutiekade kent, en het doet denken aan de GGF'ers in Zevenaar die met hun inbreng zorgen voor een groot aandeel gebeurtenissen waarbij de politiemensen over parate achtergrondkennis beschikken. Taakopdrachten (wijkagent, GGF'er, taakaccenthouder) hebben invloed op hoe vaak de politiemensen optreden in een situatie waarin zij achtergrondkennis paraat hebben over een persoon of probleem, niet alleen omdat zij vaker dan hun collega's toevallig

een bekende ontmoeten maar ook omdat zij de personen opzoeken die zij vanwege hun taak kennen.

Het geheel overziend, is het belang van parate achtergrondkennis over personen, problemen en adressen betrekkelijk in die zin dat het bij het optreden na een melding zelden een doorbraak in het optreden betekent of dat het interventies mogelijk maakt die de politiemensen zonder die achtergrondkennis niet hadden kunnen realiseren, enkele uitzonderingen in het optreden van Wilco daargelaten. Politiemensen die zich verdiepen in een probleem dat mensen met elkaar hebben en het niet bij een enkele interventie laten, maken in hun vervolgoptreden gebruik van achtergrondkennis die zij bij hun recente optreden over het actuele probleem hebben opgedaan. Voor de betrokken burgers zijn zij op hun beurt, voor deze kwestie in elk geval, voor even het gezicht van de politie. Het is een variant van kennen en gekend worden die weliswaar kortstondig is omdat het nog steeds om crisisbeheersing gaat, maar die wel door politiemensen in de noodhulp kan worden gerealiseerd. Dat vervangt niet de wijkagent, die ze nog immer kunnen ineen voor eventuele nazorg en het werken aan een structurelere oplossing maar het geeft de politie wel meer een bekend gezicht.

6.3 Wat verdacht is en wat normaal

Politiemensen in de noodhulp observeren voortdurend hun omgeving en letten op of ze iets waarnemen wat anders is dan gewoonlijk, iets wat anders is dan de plaatselijke maatschappelijke orde of hun voorstelling daarvan.¹¹⁸ Wijkt er iets af, dan komen zij in actie om te onderzoeken wat er aan de hand is en eventueel corrigerend op te treden. Per slot is hun taak het handhaven of herstellen van de orde in fysieke, sociologische en juridische zin. De meeste aandacht hebben de politiemensen voor wat zou kunnen wijzen op strafbare gedragingen, oftewel: wat verdacht is. Iets wat wijst op gevaar heeft tevens hun aandacht, want ook dat zou de maatschappelijke orde kunnen verstoren.

Politiemensen komen in actie als de werkelijkheid afwijkt van hun plaatje van wat normaal is, hetgeen betekent dat zij informatie gaan zoeken over hetgeen zij hebben zien afwijken, om te achterhalen wat de verklaring daarvoor is. Als het gaat om een motorvoertuig, bijvoorbeeld een auto 's nachts op een industrieterrein, is het kenteken een aanknopingspunt voor het opzoeken van informatie. Maar ook andere informatiebronnen kunnen behulpzaam zijn: zij kunnen bijvoorbeeld aanvullende waarnemingen doen en/of iemand aanspreken. Bijvoorbeeld, de politiemensen zien om halftwee in de nacht van zaterdag op zondag langs een buitenweg een eenzame fiets staan tegen een boom aan de rand van het bos. Ze stappen uit, bekijken de fiets en kijken op een pad in het bos en tussen de bomen. Ze vinden niets bijzonders en vervolgen [hun surveillance] weer. Soms wordt hen wel helder wat er aan de hand is. Een kwartier na hun

118 De Noorse politieonderzoeker Finstad (2003) noemt dit 'de politieblik' (*politiblikket*) en die omvat vooral verdachte situaties.

zoekactie bij de fiets zien de politiemensen langs de kant van een rustige weg twee meiden en een jongen. 'Eén van de meiden zit geknield en voorovergebogen in de berm, rug naar de weg toe. De politiemensen stoppen en vragen of alles goed gaat. Het andere meisje komt naar hen toe. Ze zijn uit geweest en het zittende meisje heeft te veel gedronken. P1 vraagt waar ze heen moeten. De jongen zegt dat ze even verderop wonen. P1 vraagt of het wel gaat allemaal. Het zittende meisje zegt bij herhaling dat het oké is. P1 zegt: "Sterkte met je kater morgen." De politiemensen gaan weer.'

De politiemensen kunnen bij 'afwijkende plaatjes' ook gebruikmaken van hun computerinformatie. Tien minuten na het beschonken meisje, dus tegen twee uur 's nachts, zien de politiemensen een man met een rugzak lopen over het fietspad langs een doorgaande buitenweg. Ze rijden terug en spreken de man aan. Hij komt uit Polen en zegt dat hij onderweg is naar een vriend die even verderop op hem wacht. Ze zijn onderweg naar [een plaats verderop]. P2 vraagt hem een ID-bewijs en de man geeft een Pools paspoort dat P2 met behulp van zijn telefoon controleert. Geen bijzonderheden. Ze blijven het een wat vreemd verhaal vinden maar rijden toch door. Verderop staat aan de linkerkant van de weg een man bij een bushalte. De politiemensen spreken hem aan. Het blijkt de man waarheen de wandelaar op weg is. Hij is ook Pools. Wederom krijgen de politiemensen een Pools ID-bewijs. De man lijkt niet echt op de foto op het ID-bewijs. Hij zegt dat hij is afgefallen. Na wat kijken en overleg besluiten de politiemensen dat het oké is. Later in de auto: 'Er wordt hier de laatste tijd veel ingebroken.' Nog weer even later, het is dan kwart over twee dezelfde nacht, zien de politiemensen een eenzame auto rijden in een verder stille woonwijk. Ze controleren het kenteken via MEOS. De wagen staat op naam van iemand uit Almere. 'Wat doet die hier?' De politiemensen zoeken verder in hun systeem. Even later: 'Hij is hier geboren, dan zal het wel kloppen.' Ze laten de wagen ongemoeid.

Een persoon of auto 's nachts op een plaats waar verder niemand is, trekt de aandacht van de politiemensen. Het plaatje van de auto in een verder stille woonwijk is niet heel verdacht, het is per slot weekend, maar valt toch op want een typische woonwijk is gewoonlijk stil rond dit tijdstip. Genoeg reden om er niet zomaar aan voorbij te gaan. De computerinformatie maakt het plaatje in eerste instantie voor de politiemensen nog wat vreemder: de auto is van iemand die ver weg woont. Daarna maakt de computerinformatie het plaatje weer aannemelijk: de eigenaar van de auto is hier geboren, en dus kan het een familiebezoek zijn. De optie dat het gaat om iemand die na een avondje stappen beschonken achter het stuur zit, komt overigens niet voorbij. Dat was ook niet de essentie van deze check; het ging om een aanwezigheid die niet paste in het plaatje van 'een stille woonwijk in de nacht'.

Politiemensen rijden in hun surveillance geregeld langs drukke plaatsen, zoals een winkelgebied of uitgaanscentrum, maar juist ook langs afgelegen plaatsen waarvan ze vermoeden dat daar, juist omdat die plekken afgelegen zijn, weleens dingen kunnen gebeuren die tegen de maatschappelijke orde in gaan. Het 'plaatje' van hoe zo'n plek

hoort te zijn is als het ware leeg en wanneer er dan toch iemand aanwezig is, is dat vreemd en trekt dat de aandacht van de politiemensen. Een voorbeeld: de politiemensen rijden om acht uur 's avonds over een parkeerplaats bij een begraafplaats. Daar staat één auto. Ze kijken in de auto. Niets bijzonders. P2 tikt het kenteken in in MEOS. De wagen staat op naam van een 39-jarige man. P1: 'Die is misschien zijn hondje uitlaten.' (Parkachtige omgeving.) P2: 'Hij komt uit Utrecht.' P1: 'Dat is dan wel weer vreemd.' Ook hier zien de politiemensen een afwijking ten opzichte van 'het plaatje zoals het ideaal gesproken zou zijn als er niets aan de hand was' en bedenken of er een verhaal kan zijn dat wat zij aantreffen laat kloppen met dat plaatje. In dit geval eindigt het met een open eind want de conclusie luidt dat het toch wel vreemd is – waarna de politiemensen doorrijden. In een ander geval zien de politiemensen op een plek achteraf een scooter geparkeerd staan. P1: 'Dit is een gekke plek voor een scooter.' Ze controleren het kenteken maar dat levert geen bijzonderheden op. Even later zien deze politiemensen een geparkeerde auto waarin een man zit. Ze controleren het kenteken. De eigenaar van de auto heeft een bedreiging op zijn naam staan. P1 rijdt een rondje en dan nog een keer langs die auto. Hij ziet dat de man nu naast zijn auto staat te bellen. P1: 'Hij woont om de hoek. Waarom staat hij dan hier op straat te bellen terwijl hij ook thuis kan bellen?' Er volgt geen controle.

We zien dat de informatiebestanden die zij hebben, hen niet altijd helpen bij het maken van een vergelijking tussen wat zij zien en 'het ordentelijke plaatje'. De informatie daaruit kan immers even zo gemakkelijk weer nieuwe vragen oproepen. Wat doet iemand uit Almere in deze woonwijk? Wat doet iemand uit Utrecht bij deze begraafplaats? Overigens gaat de betreffende informatie over degene op wiens naam de auto staat, en dat is natuurlijk niet per se de bestuurder. Ook al weten de politiemensen dat als geen ander, hun ervaring is kennelijk dat de eigenaar vaak wel de bestuurder is of in elk geval rekenen ze daarmee bij hun eerste check. Wanneer hetgeen zij waarnemen niet klopt met het ideale plaatje doen de politiemensen, zoals de voorbeelden tonen, vaak wel die eerste check maar gaan daarna niet tot het uiterste. Het framenummer van de fiets controleren zij niet, de ID's van de drie jonge mensen vragen ze niet, ze vragen de wandelaar niet wat er in zijn rugzak zit, de auto in de woonwijk controleren ze niet, de auto bij de begraafplaats laten ze na enig speculeren voor wat hij is, van de scooter controleren ze geen framenummer, met de bellende man maken ze geen praatje. Kortom, wanneer er na een eerste check geen duidelijk verdachte of gevaarlijke omstandigheden naar voren komen, vervolgen de politiemensen hun weg. Het vergelijken van waarnemingen met 'het ordentelijke plaatje' is een continu en globaal scannen van de omgeving wat dus niet vaak tot een grondig onderzoek leidt.

Het welhaast klassieke verdachte plaatje van jonge jongens die in een 'te dure auto' rijden, kwam in twee van de teams voorbij. De ene keer trekken de politiemensen het kenteken na in MEOS ('dikke bak, jonge gasten') maar er volgt geen verdere controle. De andere keer gaat het eveneens om een jongen in een 'te dure auto' en uit de opgevraagde gegevens concluderen de politiemensen dat het wel de auto van zijn moeder

zal zijn. In een derde geval gaat het om een stilstaande auto waarin een meisje zit dat te jong lijkt voor een rijbewijs. De politiemensen spreken haar aan. Zij toont desgevraagd haar rijbewijs.

De olifant in de kamer heet hier 'etnisch profileren'. De vraag is dan of informatie omtrent etniciteit een rol speelt bij het besluit van politiemensen om een situatie in vergelijking met het 'ordentelijke plaatje' opvallend of zelfs verdacht te vinden en te checken. We hebben daarvan geen voorbeelden waargenomen. Twee relativeringen daarvan zijn op hun plaats. Ten eerste ging het onderzoek over politiestraatwerk en informatiegebruik en niet over etnisch profileren, dus we hebben daar niet specifiek op gelet. Ten tweede waren de onderzoekers zelf niet van kleur en misschien is het zo dat we het daarom niet zagen ook al deed het zich voor. Tegen dat laatste brengen we dan weer in dat we wel verschillende keren bij het optreden *tijdens gebeurtenissen* aantekeningen maakten over de rol van kleur tijdens het optreden, zie paragraaf 2.2.5. Dat komt hierna op enkele plaatsen ook nog aan bod waar we ingaan op informatiegebruik bij verschillende soorten gebeurtenissen (paragraaf 6.5 tot en met 6.9).

Uiteindelijk zijn er geen werkelijk universele regels voor wat verdacht is en wat normaal, want de context doet ertoe. 's Nachts op een stille parkeerplaats trekt een persoon in een stilstaande auto de aandacht van de politiemensen, dezelfde persoon met auto in een winkelstraat valt niet op. Wat in Wageningen de opmerkzaamheid van de politiemensen trekt, doet dat in Amsterdam of Groningen niet altijd. In een drukke omgeving moet er meer gebeuren, wil een situatie opvallen. Tegelijk is het, zeker na een tijdje observeren, redelijk voorspelbaar wat tijdens de surveillance de aandacht van de politiemensen trekt. De informatiemogelijkheden die zij hebben, geven aan de politiemensen lang niet altijd uitsluitsel over wat er aan de hand is, zo zagen we in de voorbeelden. De informatie kan zelfs maken dat een situatie minder goed te duiden is. We namen niet waar dat de politiemensen onterecht ingrepen. Als ze al ingrijpen, blijft het bij niet zo ingrijpende checks, ruim binnen hun bevoegdheden.

Wanneer de politiemensen iemand aanspreken en een verdergaande controle uitvoeren, of zelfs een bekeuring uitdelen, ontstaat in onze systematiek een 'gebeurtenis'. Het aanspreken van de man met de rugzak is daarvan een voorbeeld, door ons gecodeerd als 'verdachte situatie'. De rest van dit hoofdstuk gaat over informatiegebruik tijdens verschillende soorten gebeurtenissen. Dan is het kijken naar en vergelijken van 'plaatjes' overgegaan in optreden. Ook daar gebruiken de politiemensen informatie bij. Hierna gaat het om de rol die informatie speelt in het optreden. We verkennen om te beginnen (paragraaf 6.4) welke informatiebronnen de politiemensen ter beschikking staan en bij welke soorten gebeurtenissen zij welke informatiebronnen gebruiken.

6.4 Politiecomputers in perspectief

Vanaf hier verdiepen we ons in het gebruik dat politiemensen maken van informatiebronnen, speciaal digitale. Om te beginnen biedt deze paragraaf een overzicht van negen informatiebronnen die politiemensen gebruiken. Dat geeft het raadplegen van de bron ‘politiecomputers’ enige context.

6.4.1 *Computers en andere informatiebronnen*

Een politieoptreden start met initiële informatie: een melding van een burger, een verzoek van een collega of, in geval van optreden op eigen initiatief, een initiële waarneming van de politiemensen (bijvoorbeeld ‘daar loopt een eenzame persoon over het industrieterrein’ of ‘daar rijdt iemand door rood’). Daarna vergaren of krijgen zij verdere informatie die hen moet helpen te zien wat er aan de hand is en te bepalen hoe zij zullen optreden. Bij de negen informatiebronnen die hierna aan bod komen, gaat het om het verkrijgen van informatie uit die bronnen nádat het optreden vanwege de initiële informatie is aangevangen.

Politiemensen raadplegen frequent politiecomputerbestanden, veelal via hun telefoon en dan met de faciliteit MEOS. De bevraging loopt dan via het systeem BV-IB (Basisvoorziening Integrale Bevraging). Niet alle informatie die zij langs die weg kunnen opvragen is ‘politie-informatie’ in de zin dat de politie de beheerder ervan is. Het gaat bijvoorbeeld ook om informatie uit het RDW- en GBA-register. Eén trefwoord (bijvoorbeeld naam, kenteken, adres) leidt tot bevraging van meerdere databestanden, vandaar de naam ‘integrale bevraging’. Het gaat ons hier niet om wie de eigenaar of beheerder van de informatie is. Het gaat ons om het informatiegebruik. Steeds wanneer politiemensen informatie krijgen uit een voor hen via de politie beschikbaar digitaal bestand legden we als informatiebron ‘politiecomputer’ vast. Daarnaast keken we naar nog acht andere informatiebronnen die we hierna bespreken, om te beginnen de eigen waarneming.

Die ‘eigen waarneming’ als bron van informatie bleek de lastigste variabele om door de jaren heen systematisch vast te leggen. De bedoeling van ‘eigen waarneming’ als informatiebron is om vast te leggen of politiemensen nadat hun optreden is aangevangen door eigen waarneming aanvullende informatie krijgen, bijvoorbeeld door een situatie te bekijken, sporen te zoeken of een bordje te lezen. Bij de analyse kwam naar voren dat in periode 2001-2005 de variabele ‘eigen waarneming’ vermoedelijk – we kunnen dat niet meer met zekerheid reconstrueren – geregeld is opgevat als ‘optreden naar aanleiding van een eigen waarneming’. Verschillen in ‘eigen waarneming’ tussen toen en nu hebben dus vermoedelijk (deels) een methodologische oorzaak. Min of meer hetzelfde geldt voor de informatiebron ‘tip van een niet-betrokken burger’. Meer daarover in de volgende paragraaf (6.4.2) waar deze methodische kwestie nader aan bod komt.

Tabel 6.3 geeft een overzicht van de negen geobserveerde informatiebronnen en van de percentages gebeurtenissen waarin ze zijn gebruikt. De bronnen staan op volgorde van meest naar minst gebruikt in 2022-2023. We geven hierna in die volgorde een korte eerste indruk van de bevindingen aangaande deze negen bronnen.

Tabel 6.3 Informatie uit informatiebronnen in percentage van alle gebeurtenissen, gezien over de observaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen in drie periodes

	1992-1993	2001-2005	2022-2023	Totaal
Informatiebron	(N=790)	(N=644)	(N≥561)	(N≥1.995)
Opgave betrokken burger	60,9	58,5	54,8	58,4
Politiecomputer	**19,5	*21,7	**46,9	27,9
Eigen waarneming #	*45,4	**71,7	**38,0	51,8
Document burger	20,8	20,2	27,8	22,6
Eigen geheugen (parate kennis)	20,9	19,1	*13,1	18,1
Collega	**3,0	6,7	**10,8	6,4
Device burger ^	-	0,5	**5,7	1,8
Tip (van niet-betrokken burger) #	3,8	**8,4	*1,8	4,7
Document politie	4,2	*6,2	**0,2	3,7
*: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$). #: deze variabele bevat een methodische inconsistentie, zie de tekst, speciaal paragraaf 6.4.2. ^: in 1992-1993 bestond deze optie niet in de scorelijst.				

Opgave van een betrokken burger. Politiepersonen kunnen informatie krijgen door opgave van een bij de gebeurtenis betrokken burger zoals een slachtoffer, verdachte of getuige. In de recente observaties is dit de informatiebron die bij het grootste aandeel van de gebeurtenissen wordt gebruikt (54,8%). Alle andere bronnen laten een lager percentage zien. Die 54,8% betekent tegelijk ook dat de politiepersonen dus niet bij alle gebeurtenissen informatie uit deze bron krijgen. Bij het waarschuwen voor een verkeersovertreding bijvoorbeeld, maar ook in diverse andere situaties, speelt opgave van een burger geen rol. De politiepersonen zien een overtreding en geven een aanwijzing of waarschuwing, waar de burger vervolgens conformerend op reageert. De burger brengt dan in onze systematiek geen informatie in maar volgt een aanwijzing op.¹¹⁹ Het huidige percentage 'opgave van een betrokken burger' verschilt niet significant van het percentage van die informatiebron over het totaal en ook niet van het percentage in 2001-2005.

119 De wijze waarop de burger reageert op een waarschuwing (bijvoorbeeld mobieltje in broekzak doen) vatten we dus niet op als 'burger geeft informatie' ('ik doe mijn mobieltje weg') maar als de wijze waarop de gebeurtenis afloopt ('burger volgt aanwijzing op, politiepersonen houden het bij een waarschuwing').

Politiecomputer. Na 'opgave van een burger' krijgen de politiemensen in recent politiewerk het vaakst informatie uit een politiecomputer (46,9%). Dat percentage is significant toegenomen tussen de tweede en derde periode. Het aandeel gebeurtenissen waarin politiemensen informatie krijgen uit een politiecomputer is meer dan verdubbeld. Dit houdt ongetwijfeld verband met de introductie van de diensttelefoon met MEOS. In de navolgende paragrafen komt aan bod of dat bij alle soorten gebeurtenissen het geval is, en of en hoe de politiemensen de computerinformatie gebruiken.

Eigen waarneming. In recent politiewerk krijgen de politiemensen in een deel van de gebeurtenissen waarbij zij optreden informatie uit eigen waarneming. De gebeurtenissen waarbij dat niet het geval is, zijn met name de gevallen waarin van meet af aan helder is wat er aan de hand is en wat de politiemensen zullen doen. Een waarschuwing geven voor een verkeersovertreding bijvoorbeeld vergt zelden aanvullende eigen waarnemingen. Het percentage 'eigen waarneming' is in 2001-2005 significant hoger (71,7%) dan in recent politiewerk (38,0%). Echter, daar ligt zoals gezegd hoogstwaarschijnlijk inconsequentie in de codering aan ten grondslag. De betreffende variabele is naar het zich laat aanzien in 2001-2005 anders gehanteerd dan in de andere twee periodes. Het percentage uit 2001-2005 kunnen we daarom niet stellig gebruiken. Meer over deze inconsistentie in paragraaf 6.4.2.

Burgerdocument. De vierde observatiebron in deze rij bestaat uit documenten van burgers. Dat zijn documenten in de zin van papieren en kaartjes, ook als ze zijn voorzien van een chip (bijvoorbeeld paspoort, rijbewijs). Het percentage gebeurtenissen waarin politiemensen uit deze bron informatie krijgen is 27,8 in recent politiewerk, wat niet significant afwijkt van het percentage over het totaal maar wél significant meer is dan de 20,2% in 2001-2005 ($p < .01$).

Eigen geheugen. In paragraaf 6.2 bespraken we het fenomeen 'parate kennis' of bekendheid met personen, adressen en problemen in het werkgebied. Gezien over alle gebeurtenissen komt deze informatiebron met 13,1% op de vijfde plaats. Dat percentage is significant kleiner dan het totaalpercentage ($p < .01$) en eveneens significant kleiner dan de 19,1% in 2001-2005. Deze bevinding heeft hierna onze aandacht omdat 'kennis van de wijk' of 'kennen en gekend worden' een belangrijk uitgangspunt is in Nederlands politiebeleid.

Collega. Collega's zijn in deze reeks met 10,8% de zesde informatiebron. Collega's op de meldkamer en/of van het RTIC vallen niet in deze groep. Collega's als informatiebron neemt toe door de jaren heen: 3,0 – 6,7 – 10,8. Uitgezet in een kruistabel zien we een significant verband tussen periode en het gebruik van deze informatiebron.¹²⁰ In paragraaf 5.1.1 zagen we dat in recent politiewerk vaker dan voorheen buiten het geobser-

120 N=2.000, Chi2=33,09, $p < .001$

verde koppel nog andere politiemensen ter plaatse zijn. Dat kan gedeeltelijk of geheel de toename van 'collega' als informatiebron verklaren.¹²¹

Devices van een burger. Dit verwijst naar digitale bronnen van een burger zoals een telefoon, laptop of camera. In de eerste periode (1992-1993) maakte deze optie geen onderdeel uit van het observatieprotocol, in de tweede periode wel en in recent politiewerk is het niet echt een zeldzaamheid dat de politiemensen informatie krijgen uit meestal een telefoon en soms een desktop of laptop van een burger. Het verschil tussen de huidige 5,7% en de 0,5% in 2001-2005 is significant ($p < .001$). Dit is het gevolg van de digitalisering. Toch is 'device van een burger' in deze reeks niet meer dan de zeven-de informatiebron.

Tip of informatie van een niet-betrokken burger. In enkele gevallen (1,8%) krijgen politiemensen tijdens hun optreden informatie van een niet direct bij de gebeurtenis betrokken burger. Het patroon door de jaren heen toont een piek in de tweede periode en het laagste percentage in recent politiewerk. Het recente percentage (1,8%) is significant lager dan de 8,4% in 2001-2005 ($p < .001$). Dit komt vooral door een hoog percentage in Wageningen (13,6%). We namen deze gevallen door en daaruit volgt dat de veldwerker in 2001 het begrip 'niet-betrokken burger' ruimer heeft opgevat dan wij recent deden. We illustreren dat door twee vergelijkbare gebeurtenissen naast elkaar te zetten. Wageningen 2001: een bromfietser kan geen certificaat tonen. Zijn vader en zus komen erbij staan. De zus haalt het certificaat van huis. Het is in orde. Gecodeerd is dat de agenten 'aanvullende informatie krijgen van een niet bij de gebeurtenis betrokken burger' (de zus): INFOTIP=1. Wageningen 2022: twee boa's hebben een jongen aangehouden die fietste in het voetgangersgebied en geen ID bij zich heeft. De politiemensen komen assisteren. Een vriend van de jongen gaat naar diens huis om het ID voor hem te halen maar komt onverrichter zake terug. Even later komt de vader van de jongen alsnog met het ID. Wij coderen 'INFOTIP=0' omdat we de vader niet hebben aangemerkt als 'niet bij de gebeurtenis betrokken'.

Politiedocument. De laatste en achtste informatiebron zijn documenten van politiemensen, in de zin van papieren en kaartjes. Het observatieprotocol had daarbij van oorsprong vooral het oog op het 'feitenboekje' met codes voor overtredingen en een 'stratenboekje' met plattegronden van de stad. In recent politiewerk raadplegen de politiemensen een handmatige bron in 0,2% van de gebeurtenissen. Dat is significant minder dan de 6,2% in 2001-2005 ($p < .001$). Papier heeft hier plaatsgemaakt voor digitaal, beschikbaar op de telefoon.

121 Er is over de drie periodes gezien een significant verband tussen 'meer politiemensen ter plaatse' en 'collega' als informatiebron ($N=2.000$, $\text{Chi}^2=555,7$, $p < .001$).

De hiervoor gegeven indruk is globaal, want die is gezien over alle soorten gebeurtenissen en over de drie teams gezamenlijk. Als hoofdlijnen komen naar voren:

- In hedendaags politiewerk raadplegen de politiemensen in een groter deel van de gebeurtenissen een politiecomputer dan in eerdere periodes.
- Daarmee verband houdt dat ook het raadplegen van documenten van burgers is toegenomen, want die dienen als input voor de computerbevraging.
- Eveneens zijn toegenomen het verkrijgen van informatie uit een digitale device van een burger en het verkrijgen van informatie van een collega. Dat eerste hangt samen met de digitalisering en dat laatste met organisatorische veranderingen waardoor vaker meer dan twee politiemensen ter plaatse zijn (paragraaf 5.1.1) met als gevolg dat politiemensen vaker dan voorheen voor elkaar een bron van informatie zijn.
- We zien geen significante verschillen in het aandeel gebeurtenissen met de opgave van een betrokken burger als informatiebron.
- Afgenomen zijn het verkrijgen van informatie uit een handmatig politiedocument, een gevolg van de digitalisering, en uit het eigen geheugen van de politiemensen oftewel parate kennis.

Met betrekking tot dat laatste (afname parate kennis) zagen we in paragraaf 6.2 dat er over het totaal van de gebeurtenissen ‘hulpsituaties, netwerken en situaties met een kwetsbaar persoon’ géén sprake was van een afname van parate kennis. De afname die we hier over het totaal zien, moet dan dus wel afkomstig zijn van andere dan die drie soorten gebeurtenissen. Daar in politiebeleid ‘kennen en gekend worden’ een belangrijke waarde is, krijgt dit hierna nog aandacht.

We hebben nu een eerste, globale overzicht van de omvang van het gebruik van verschillende informatiebronnen. Dat de politiemensen een informatiebron gebruiken, betekent niet als vanzelf dat de informatie uit die bron voor hen nuttig is. Dat aspect van het informatiegebruik komt in de loop van dit hoofdstuk aan bod.

6.4.2 *Methodische opmerkingen bij het observeren van informatiegebruik*

We observeerden en noteerden welke informatiebronnen de politiemensen raadpleegden. We reconstrueerden niet met de politiemensen na elke gebeurtenis alle informatiegebruik (soms echter wel gedeeltelijk). Dat zou een grote belasting geven voor de politiemensen en daarmee hun acceptatie van het onderzoek doen verminderen. Ook zou dat te veel nadruk leggen op informatiegebruik, hetgeen het ‘informatiegedrag’ van de politiemensen zou kunnen beïnvloeden. In eerder onderzoek ervoeren we namelijk dat het herhaaldelijk stellen van vragen over de herkomst van hun informatie ertoe leidde dat politiemensen gekscherend onderling vroegen: ‘Hoe kom je aan die informatie?’ We verborgen in 2022-2023 niet het onderwerp van onderzoek, maar we wensten ook niet de politiemensen ermee te vervelen.

Wat ons in de kaart speelde, was dat politiemensen open waren over hun informatiegebruik en geregeld onderling hun bevindingen bespraken. Ze waren altijd bereid een vraag over hun informatiebronnen te beantwoorden. Als het RTIC na de initiële melding met aanvullende informatie kwam, merkte P2 (de bijrijder) dat doorgaans op en deelde dat dan met P1 (de bestuurder) – en dus met de onderzoeker. We hebben overigens niet systematisch bijgehouden of het RTIC wel of niet informatie aan de melding had toegevoegd. RTIC-informatie behoort bij de melding. Wel komt het RTIC met enige regelmaat in onze veldwerkaantekeningen voor. Op basis daarvan krijgt het RTIC hier en daar aandacht, vooral in paragraaf 6.10.

Bij twee van de negen variabelen over het gebruik van informatiebronnen stuiten we op een methodische inconsistentie. De minst complexe van de twee betreft de informatiebron ‘informatie van een niet-betrokken burger’ (INFOTIP). Tabel 6.3 toont voor het gebruik van deze informatiebron een significant hoog percentage in 2001-2005. In bijlage 8.2 vinden we dat dit percentage vooral wordt veroorzaakt door een significant hoog percentage in Wageningen 2001 (13,6%). Lezing van de veldwerkaantekeningen maakt duidelijk dat de betreffende veldwerker het begrip ‘niet-betrokken burger’ ruimer heeft opgevat dan wij deden in recent politiewerk. We gaven reeds een voorbeeld. Een tweede illustratie ligt in de sfeer van aanrijdingen. In Wageningen 2001 vermelden de veldwerkaantekeningen vijfmaal dat de politiemensen informatie krijgen van een persoon die geen partij is in de aanrijding. In vier van die gevallen codeert de veldwerker INFOTIP=1 en in één geval – en niet duidelijk is waarom – INFOTIP=0. In Wageningen 2022 vermelden de veldwerkaantekeningen viermaal dat de politiemensen informatie krijgen van een persoon die geen partij is in de aanrijding, maar een getuige. In drie van die gevallen codeert de veldwerker INFOTIP=0 en in één geval – en niet duidelijk is waarom dan wél – INFOTIP=1. Het significante verschil in de kwantitatieve analyse hebben we aldus kunnen terugbrengen tot een inconsistentie in de codering oftewel een verschil in interpretatie van het begrip ‘niet-betrokken burger’. Het significante verschil bij ‘tip van een niet-betrokken burger’ in tabel 8.2 mogen we dus niet zien als een indicatie van een verandering in de rol die informatiebronnen spelen in politiestraatwerk.

Een tweede informatiebron waarbij zich een opmerkelijk patroon voordoet, is ‘eigen waarneming’. Tabel 6.3 toont voor deze informatiebron in de drie achtereenvolgende perioden de percentages: 45,4 – 71,7 – 38,0. Een significante piek dus in 2001-2005. Een eerste verdieping laat zien dat dit patroon zich in alle drie de plaatsen voordoet (bijlage 8.2), wat suggereert dat het niet gaat om een lokaal fenomeen, verbonden met één onderzoeker. Twee verklaringen die zich vervolgens aandienen zijn: er is iets veranderd in het politiewerk (bijvoorbeeld gebeurtenissen waarbij ‘eigen waarneming’ veel voorkomt, hebben in 2001-2005 tijdelijk de overhand) of er is tijdelijk iets veranderd geweest in de systematiek van het waarnemen. Dat laatste vergt om te beginnen de aandacht. Langs twee wegen kunnen we daarover iets reconstrueren: het observatieprotocol en de feitelijke manier waarop ‘het verkrijgen van informatie uit eigen waarneming’ door de onderzoekers in de praktijk is beoordeeld. Eerst het observatieprotocol.

Het protocol is van meet af aan opgebouwd uit blokken, elk bestaande uit meerdere variabelen. Een gebeurtenis start met een melding of met een eigen initiatief. Wat informatie betreft, volgt direct daarna het blok ‘parate kennis’: wat weten de politiemensen op voorhand zelf al over iets of iemand waarmee zij nu te maken hebben? Een volgende blok luidt: ‘Hoe komen de politiemensen aan verdere informatie?’ Dat gaat over informatie uit de negen informatiebronnen die we zojuist bespraken. Daaronder valt ‘eigen waarneming’. Er is dus ‘een gebeurtenis’ vanwege een melding (bijvoorbeeld ‘in de Raadhuisstraat bij nummer 22 ligt iemand op straat’) of een initiële waarneming (bijvoorbeeld ‘daar rijdt iemand door rood’). Politiemensen kunnen parate kennis hebben over wat zich voordoet (bekend probleem, bekend persoon, bekend adres). Vervolgens – en daar gaat het nu om – kunnen zij aanvullende informatie vergaren, zoals door eigen waarneming.

Tot zover de algemene systematiek. De omschrijving of ‘de vraag aan de onderzoeker’ ten aanzien van ‘eigen waarneming’ luidt in de drie perioden letterlijk:

- 1992-1993: ‘Hoe komt het surveillancekoppel aan verdere informatie? Eigen waarneming (ook de apk-sticker)?’
- 2001-2005: ‘Hoe komen agenten aan verdere informatie? Krijgen agenten aanvullende informatie uit eigen waarneming?’
- 2022-2203: ‘Hoe komen agenten aan verdere informatie (dus verder dan melding of eerste waarneming en parate kennis)? Krijgen agenten aanvullende informatie uit eigen waarneming?’

NB: méér dan enkel kijken, bijvoorbeeld iets checken (bijvoorbeeld zie ik een voetafdruk) of iets lezen (bijvoorbeeld naambordje).

De drie instructies overziend, komt naar voren dat vooral de laatste expliciet benadrukt dat het bij ‘eigen waarneming’ moet gaan om meer dan enkel in zijn algemeenheid horen en zien, namelijk om iets concreets zoals zoeken naar sporen (wel/niet waargenomen) of het vergaren van specifieke informatie zoals vanaf een naambordje. Deze nadruk dat het bij ‘eigen waarneming’ niet gaat om het feit dat de politiemensen ‘iets’ zien of horen maar dat het moet gaan om iets specifiek, zou geleid kunnen hebben tot een afname in het percentage gebeurtenissen met ‘eigen waarneming’ als informatiebron. In deze lijn redenerend, zou in de eerste periode de toevoeging ‘ook de apk-sticker’ op de onderzoeker kunnen hebben overgebracht dat het bij ‘eigen waarneming’ om iets concreets moet gaan en niet om de constatering dat de politiemensen ook gaande het optreden nog wel ‘iets’ hebben gehoord of gezien (wat immers altijd wel het geval is). In de drie omschrijvingen valt waar te nemen dat naarmate er meer concrete voorbeelden staan in de ‘vraag aan de onderzoeker’, het percentage ‘eigen waarneming’ daalt: 2001-2005 (geen concrete voorbeelden) 71,1%, 1992-1993 (één concreet voorbeeld) 45,4% en 2022-2023 (twee concrete voorbeelden) 38,0%.¹²²

122 Zowel het verschil tussen de 71,1% en de 45,4% als tussen de 45,5% en de 38,0% is significant ($p < .01$).

Gezien over alle gebeurtenissen doet het grootste verschil in percentages bij 'eigen waarneming' zich voor tussen Groningen 2005 (71,3%) en Groningen 2022 (25,9%). Wanneer we kijken naar verschillende soorten gebeurtenissen (bijlagen 8.5-8.8) doet het grootste verschil zich voor bij verkeersovertredingen en tussen Groningen 2005 (76,0%) en Groningen 2022 (11,9%). We keken in de betreffende veldwerkaantekeningen. In beide observaties treden de politiemensen geregeld op tegen auto's en fietsers die in verboden richting rijden. In 2005 is bij het geven van een waarschuwing daarvoor bij de variabele 'eigen waarneming' in de regel een 'ja' gecodeerd en in 2022 niet. Dat wijst er vrij stellig op dat de onderzoeker in 2005 de variabele 'eigen waarneming' heeft opgevat als 'optreden naar aanleiding van een eigen waarneming'. We kunnen dat echter niet meer met zekerheid reconstrueren.

Uit significante verschillen bij de variabele 'eigen waarneming' en 'tip van een betrokken burger' mogen we dus niet zonder meer afleiden dat er verschillen zijn in hoe politiemensen hun werk doen. Daarvoor schort het te veel aan de betrouwbaarheid van de variabele of beter gezegd de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid door de jaren heen. Dat betekent niet dat andere variabelen aangaande het gebruik van informatiebronnen dus ook niet goed bruikbaar zijn. Om te beginnen is de ene variabele concreter dan de andere. Of bijvoorbeeld de politiemensen al dan niet een computer raadplegen, is eenduidiger vast te stellen dan of ze informatie verkrijgen uit eigen waarneming. Verder vatten we de verschillen in percentages op als begin en vullen dat steeds aan met het doornemen van de originele veldwerkaantekeningen om te beoordelen of we kunnen spreken van een verschil in politiewerk.

Hierna bespreken we in de rest van dit hoofdstuk het informatiegebruik van politiemensen tijdens verschillende soorten gebeurtenissen. Uit het oogpunt van continuïteit en herkenbaarheid vertrekken we daarbij vanuit dezelfde soorten gebeurtenissen als in hoofdstuk 5. We voegen daar 'gesignaleerde personen en goederen' aan toe omdat de verwachting bij de politie was dat het zelf kunnen bevragen van opsporingsregisters zou leiden tot het vaker aanhouden van gesignaleerde personen en het vaker terugvinden van gestolen auto's. Hierna behandelen we aldus achtereenvolgens: gesignaleerde personen en goederen (paragraaf 6.5), verkeersovertredingen (paragraaf 6.6), misdrijven (paragraaf 6.7), hulp situaties (paragraaf 6.8) en gebeurtenissen met kwetsbare personen (paragraaf 6.9).

6.5 Gesignaleerde personen en goederen

6.5.1 *Verwachtingen van informatie over gesignaleerde personen en gestolen auto's*

De in politiekringen geregeld verwoorde verwachting van het vanuit de politieauto kunnen opvragen van informatie over gesignaleerde personen en goederen, is dat dit zou leiden tot het vaker aantreffen van gesignaleerde personen en vaker terugvinden

van gestolen auto's. Begin jaren negentig verschenen de eerste Mobiele Data Terminals (MDT's) in politieauto's, waarmee politiemensen zelfstandig vanuit hun auto opsporingsregisters konden raadplegen. De verwachtingen waren hooggespannen. Zo zei de Amsterdamse politiecommissaris Kuiper in een interview voor de verzekeringsbranche: 'Op elk moment, als we voor een stoplicht staan te wachten of wanneer we achter een andere auto aanrijden, kunnen we gestolen auto's meteen aanhouden.' (CIS, 1993). Het stuk waarin het citaat staat, is veelzeggend getiteld 'Computer vergroot pakkans'. In paragraaf 1.3.3 zagen we dat politiemensen van het op straat zelf eenvoudig kunnen bevragen van opsporingsregisters verwachten dat zij daardoor inderdaad effectiever zijn. Ook zagen we in die paragraaf dat die verwachting niet wordt bevestigd in onderzoeken die zich baseren op cijfers over aantallen aangehouden personen en teruggevonden gestolen auto's. In de volgende paragraaf komt aan bod wat ons huidige onderzoek hierover laat zien.

6.5.2 *Bevindingen voor Amsterdam, Groningen en Wageningen*

Tabel 6.4 toont de percentages gesignaleerde personen of goederen voor de drie teams in ons onderzoek. We vinden geen significante verschillen, ook niet tussen recent politiewerk en 2001-2005. De aantallen zijn daarvoor te gering. In 1992-1993 gaat het in totaal om zeven gevallen, in 2001-2005 om drie en in recent politiewerk om negen. Om de praktijk te benaderen, geven we in box 6.6 de gevallen kort weer, met aandacht voor de informatie die tot de ontdekking leidt.

Tabel 6.4 Percentages 'aantreffen gesignaleerd persoon of goed', gezien over alle gebeurtenissen

		1992-1993		2001-2005		2022-2023		Totaal	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Gesignaleerd persoon of goed	Amsterdam	271	0,0	215	0,5	194	1,0	680	0,4
	Groningen	223	1,3	230	0,4	220	2,3	673	1,3
	Wageningen	296	1,4	199	0,5	152	1,3	647	1,1
	Totaal	790	0,9	644	0,5	566	1,6	2.000	1,0
*: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$). #: significant verschil met 'totaal' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$ of ## $p < .001$).									

Box 6.6 Beknopte weergave van de gebeurtenissen 'gesignaleerd persoon of goed' in Amsterdam, Groningen en Wageningen

1992-1993

- Zien iemand fietsen waarvan ze weten dat hij in de gevangenis zou moeten zitten. Aangehouden. Was niet teruggekeerd na verlof.

- Verlenen tweemaal assistentie aan parketpolitie bij het ophalen van een gesignaleerd persoon.
- Houden driemaal op verzoek van de recherche iemand aan.
- Zoeken naar de verdachte van een beroving die zojuist plaatsvond, maar niet gevonden.

2001-2005

- Buurtbewoner tipt dat een mogelijk gezocht iemand aanwezig is. Gaan ter plaatse, vragen 'iets waar naam op staat' en trekken de persoon na via het bureau. Staat niet gesignaleerd.
- Een man tipt dat bij hem een jongen thuis is die (wederom) uit een inrichting is weggelopen. Halen de jongen op.
- Zien een man staan te urineren. Hij is dakloos. Ze vragen zijn ID-bewijs en vragen de meldkamer om een controle. De man staat gesignaleerd voor het betekenen van twee vonnissen. Aanhouding.

2022-2023

- Naar een adres waar volgens de lijst met gesignaleerde personen ('OPP') een jongeman woont die nog een boete heeft uitstaan. Hij zal aan het bureau komen betalen.
- Na een aandachtsvestiging van de 'taakaccenthouder gesignaleerde personen' een man thuis aanhouden.
- Na een tip van een burger kijken bij een in verband met een steekpartij gezochte scooter. Blijkt niet het gezochte exemplaar.
- Ziet een fietser die voldoet aan signalement van een verdachte voor winkeldiefstal. Is hem niet.
- Helpen een jeugdagent te fiets die iemand ziet die kan worden aangehouden. Aanhouding.
- Fietsenmaker heeft een negen jaar geleden gestolen fiets ingeruild gekregen. Ter plaatse. Hij zal de fiets vernietigen en de politiemensen zullen de signalering laten intrekken.
- Collega's troffen een gesignaleerd persoon aan maar die is gevlucht. Helpen zoeken. De collega's houden de man alsnog weer aan.
- Controle foutparkeerder. MEOS: rijbewijs staat als gestolen gesignaleerd. Man zegt dat hij dit rijbewijs onlangs bij de gemeente heeft afgehaald. P1 vordert het rijbewijs in en zegt de man het met de gemeente in orde te maken. Kan rijbewijs komen ophalen als het niet meer als gestolen staat geregistreerd.
- Melding van bedrijf dat gestolen fietsen opspoor: ze hebben er een gevonden. Politiemensen checken en geven toestemming de fiets los te slijpen.

Geen van de negentien gevallen gaat over een gesignaleerde auto. De stelling dat er door het zelf kunnen opvragen van opsporingsinformatie meer gestolen auto's worden teruggevonden, vindt in dit onderzoek dus geen steun. Verder is de aanleiding tot het optreden, ook in recent politiewerk, in het merendeel van de gevallen informatie van

een collega of een burger. De recherche of de parketpolitie vraagt om iemand aan te houden, of een burger tippt de politie dat ergens een gesignaleerd persoon of goed is. Geregeld gaat het dan echter om een vermoeden dat niet blijkt te kloppen. Drie keer gaat het om een initiatief van de politiemensen met het aantreffen van een gesignaleerd persoon als resultaat: in 1992-1993 zien de politiemensen een bekende lopen die naar hun weten in de gevangenis zou moeten zitten, in 2001-2005 blijkt een dakloze wildplasser gesignaleerd te staan voor het betekenen van twee vonnissen, in 2022-2023 treffen de politiemensen een rijbewijs dat als gestolen staat gesignaleerd, hetgeen de bestuurder ontkent en waarvan dus nog moet blijken of het gaat om een correcte of een valse treffer.

Een verklaring voor het uitblijven van een toename in teruggevonden gestolen auto's kan zijn dat er minder auto's worden gestolen, waardoor er in de openbare ruimte minder gestolen auto's aanwezig zijn die politiemensen kunnen terugvinden. Er is over de jaren gezien inderdaad sprake van een daling in autodiefstal. In het landelijke slachtofferonderzoek van het CBS is een daling te zien van slachtofferschap van autodiefstal, met slachtofferpercentages van 0,2 tot 0,4 in 2005-2010 en een percentage van 0,1 in 2019, 2021 en 2023.¹²³ Ferwerda et al. (2005) presenteren de aantallen in Nederland gestolen auto's over de periode 1995-2003 en spreken van een opvallende daling in 2003. In recent onderzoek hebben Ferwerda et al. (2013) het over een trendbreuk tussen 2000 en 2005. Een verklaring daarvoor geven ze niet. Betere anti-diefstalbeveiliging ligt als verklaring voor de hand. In de jaren van onze derde onderzoeksperiode (2022-2023) ligt het slachtofferpercentage van autodiefstal met 0,1 nog weer lager dan in de jaren daarvoor. Of door deze daling in autodiefstallen ook het aantal gestolen auto's is afgenomen dat zich in de openbare ruimte bevindt en dus door de politie kan worden aangetroffen, is daarmee nog niet gezegd, want dat is vooral afhankelijk van wat de daders met de gestolen auto doen (bijvoorbeeld meteen geheel laten verdwijnen, met valse kentekenplaten gebruiken voor het plegen van een misdrijf of er voor de pret mee rijden en ergens achterlaten).

Een eenduidige conclusie is niet eenvoudig te trekken. In elk geval vindt de politie in ons onderzoek niet dankzij de digitalisering meer gestolen auto's terug dan voorheen. Dat kan zijn omdat er in 2002-2023 minder auto's worden gestolen dan in de periodes 2001-2005 en 1992-1993. Maar nog steeds kan het ook zijn dat de veronderstelling dat er voorheen gestolen auto's met hun gesignaleerde kentekenplaat bleven rondrijden, en die bij gebrek aan politiecontroles nooit werden teruggevonden, niet klopt. Toch, zo zagen we in de observaties, is de digitalisering niet geheel zonder gevolgen. De lijst met gesignaleerde personen in MEOS/OPP bijvoorbeeld, ondersteunt het werk van de 'taakaccenthouder gesignaleerde personen' die collega's aanspoort om gesignaleerde

¹²³ Geraadpleegd zijn de Veiligheidsmonitor van het CBS over 2005 tot en met 2023. De percentages zijn: 0,4 (2005), 0,2 (2007), 0,3 (2009), 0,3 (2010), onbekend want samengevoegd met diefstal uit auto (2011), 0,2 (2012), 0,2 (2013), 0,2 (2015), 0,2 (2017), 0,1 (2019), 0,1 (2021), 0,1 (2023).

personen te gaan aanhouden. En een bedrijf dat met tracking technologie gestolen fietsen opspoor, bestond voor de digitalisering eenvoudigweg niet.

6.5.3 *Bevindingen over gesignaleerde personen en gestolen auto's uit andere PSWI-observaties*

We plaatsen de bevindingen nu in een breder perspectief door daarbij ook de andere Nederlandse en de buitenlandse PSWI-observaties te betrekken. Twee eerdere PSWI-observaties tonen een significant hoger percentage gebeurtenissen 'gesignaleerd persoon of goed' dan gemiddeld (bijlage 8.3): Hilleröd 2006 (DK) en Lillestrøm 2006 (NO). Die twee bekijken we dus nader om te achterhalen waarom de percentages 'gesignaleerd persoon of goed' in de twee plaatsen zo hoog zijn.

In Hilleröd 2006 kunnen de politiemensen via een *handheld* mobiele data terminal (de 'Thorterminal') zelfstandig vanuit de auto computerbevestigingen doen in verschillende systemen, zoals het opsporingsregister, voertuigregister, gestolen goederenregister, rijbewijsregister en het Schengensysteem. 'Dat wil zeggen in principe alle informatie over voertuigen, personen en luxegoederen, waardoor de agenten in de regel geen informatie van de wachtcommandant of anderen nodig hebben om de gewone politietaken uit te kunnen voeren.' (Simonsen, 2007, p. 6). Het systeem werkt echter vaak traag, waardoor het geregeld sneller is om toch de wachtcommandant of een ander te vragen te bevestiging te doen (Krogh, 2006, p. 17). In Lillestrøm 2006 heeft de politie niet een dergelijke mogelijkheid in de politieauto.

De gebeurtenissen 'gesignaleerde personen of goederen' zijn in beide plaatsen een mix van interne opdrachten en meldingen. Interne opdrachten zijn bijvoorbeeld het ophalen van een verdachte voor een politieverhoor en het ophalen van iemand die voor de rechtbank moet verschijnen. De meldingen gaan bijvoorbeeld om het aantreffen van een mobiele bouwkeet of aanhangwagen die gestolen blijkt, of over de verblijfplaats van een gezocht persoon. Geen van de gebeurtenissen is op initiatief van de politiemensen zelf. Dat de politiemensen in Hilleröd 2006 beschikken over een 'Thorterminal' is dan ook niet te zien als de oorzaak van het hoge percentage 'gesignaleerd persoon of goed' aldaar. Eén melding (in Lillestrøm 2006) gaat over een auto die geparkeerd staat voor het huis van de melder. De kentekenplaten staan als gestolen gesignaleerd. Aan de auto is geen schade. In de auto ligt een briefje waarop de naam van een auto-dealer staat. Navraag bij dat bedrijf levert op dat de auto daar is gestolen met een sleutel van het bedrijf en dat de wagen nog niet in Noorwegen is geregistreerd omdat hij recentelijk is geïmporteerd. De politiemensen laten de auto afslepen door een bergingsbedrijf. Ze vermoeden dat de diefstal door professionals is uitgevoerd. Deze casus is in de genoemde twee observaties het eerste voorbeeld van een door politiemensen aangetroffen gestolen auto, zij het met als aanleiding een melding van een burger die het vreemd vond dat deze haar onbekende wagen voor haar huis stond geparkeerd.

Lillestrøm 2006 kwamen we eerder tegen vanwege een hoog percentage politie-initiatieven als gevolg van interne opdrachten (paragraaf 4.4.1). Dat bleek het gevolg van de taken die daar aan de noodhulp zijn toebedeeld. Daarin ligt dan ook deels een verklaring voor het hoge percentage ‘gesignaleerd persoon of goed’ in deze plaats: het op verzoek van een collega ophalen van een gesignaleerd persoon.

Hilleröd 2006 kwamen we niet eerder tegen vanwege een brede taaktoedeling en/of het doen van interne opdrachten. Dat de politiemensen in deze plaats tweemaal iemand moeten ophalen die voor de rechtbank moet verschijnen en eenmaal om iemand op te halen voor een politieverhoor, wijst er echter op dat ook hier het takenpakket van de noodhulpsurveillance een rol speelt bij het hoge percentage ‘gesignaleerd persoon of goed’. Het zelf kunnen raadplegen van opsporingsinformatie via het Thor-systeem speelt bij geen van de gebeurtenissen een rol.

6.5.4 *Conclusies*

De ingebruikname van apparatuur in de politiewagen waarmee de politiemensen zelfstandig politiesystemen kunnen bevragen, ging gepaard met de verwachting dat politiemensen daardoor meer controles zouden uitvoeren en dus meer gesignaleerde personen en meer gestolen auto's zouden aantreffen. Noch de observaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen noch de andere PSWI-observaties bieden enige onderbouwing daarvoor. Wanneer politiemensen optreden bij ‘gesignaleerd persoon of goed’ is dat doorgaans naar aanleiding van een verzoek vanuit de politieorganisatie of naar aanleiding van een melding en niet omdat de politiemensen op eigen initiatief een gesignaleerd persoon of goed hebben ontdekt. Het zelfstandig vanuit de politieauto kunnen bevragen van politiebestanden heeft dat niet veranderd. Een omstandigheid die hierbij voor wat betreft gestolen auto's een verklarende rol kan spelen, is dat het aantal gestolen auto's door de jaren heen is gedaald en er dus ook minder gestolen auto's zijn om terug te vinden. Rest de constatering dat onduidelijk blijft hoe het eerder terugvinden van gestolen auto's precies in zijn werk zou moeten gaan, oftewel op welk moment in het proces van autodiefstal dat zou gebeuren (bijvoorbeeld: tussen het moment van ontvreemding en het moment dat de dieven de auto laten verdwijnen). Niettemin is de digitalisering niet zonder gevolgen: (i) de lijst met gesignaleerde personen in MEOS/OPP ondersteunt het werk van de ‘taakaccenthouder gesignaleerde personen’ en (ii) er zijn nu bedrijven die met trackingtechnologie gestolen fietsen opsporen.¹²⁴

124 Hetzelfde geldt voor andere gestolen goederen, zoals auto's met een gps-tracker, maar dat kwamen we in geen van de observaties tegen.

6.6 Verkeersovertredingen

6.6.1 Informatiegebruik bij verkeersovertredingen

In paragraaf 5.3 beschreven we hoe politiemensen optreden bij verkeersovertredingen (bijvoorbeeld waarschuwen of bekeuren). Nu gaan we in op informatiegebruik bij verkeersovertredingen, waaronder de rol die informatie speelt bij de wijze van optreden. Of de politiemensen überhaupt in actie komen bij een overtreiding die zij waarnemen en hoe zij dan optreden, krijgt om te beginnen richting door sturingsinformatie: opvattingen van politiemensen omtrent wat ontoelaatbaar of gevaarlijk is en politiebeleid aangaande het verkeer. Zo had 'fietsen met een telefoon in de hand' belangstelling van de politiemensen in alle drie de teams, wat weer niet wil zeggen dat daarvoor stevast werd bekeurd. Gebruik van sturingsinformatie in de zin van beleid of (groeps)opvattingen hebben we niet systematisch vastgelegd. De negen informatiebronnen die we systematisch observeerden, staan in tabel 6.5. De bronnen staan op volgorde van meest naar minst gebruikt in 2022-2023.

Tabel 6.5 Informatie uit informatiebronnen in percentage van alle verkeersovertredingen, gezien over de observaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen in drie periodes

	1992-1993	2001-2005	2022-2023	Totaal
Informatiebron	(N=207)	(N=139)	(N≥199)	(N≥545)
Politiecomputer	*17,4	23,7	*38,5	26,7
Opgave betrokken burger	43,5	47,5	30,8	39,9
Document burger	15,9	20,9	26,6	21,1
Eigen waarneming #	*16,4	**62,6	**13,4	27,1
Eigen geheugen (parate kennis)	*12,1	0,7	3,0	5,9
Device burger ^	-	0,0	2,0	0,7
Collega	0,0	1,4	0,0	0,4
Tip (van niet-betrokken burger) #	0,5	5,0	0,0	1,5
Document politie	7,2	*15,1	0,0	6,6
*: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$). #: Deze variabele bevat een methodische inconsistentie, zie de tekst, speciaal paragraaf 6.4.2. ^: in 1992-1993 bestond deze optie niet in de scorelijst.				

In recent politiewerk zien we dat wanneer politiemensen optreden bij verkeersovertredingen, zij drie informatiebronnen het vaakst gebruiken: de politiecomputer, opgave van de betrokken burger en documenten van burgers zoals een rijbewijs of ID-bewijs. Eigen waarneming neemt een tussenpositie in. Weinig tot helemaal niet aan de orde zijn parate kennis, een device van een burger, informatie van een collega, een tip van

een niet-betrokken burger en een handmatig politiedocument. Die vijf laten we hierna dan ook verder rusten.

Als de politiemensen bij een verkeersovertreding een informatiebron raadplegen, is dat dus allereerst een politiecomputer, als regel de smartphone met MEOS. Gezien over de drie teams samen, is dat in recent politiewerk in 38,5% van alle verkeersovertredingen het geval. Dat is significant meer dan in 2001-2005 ($p < .01$). Er is zelfs een gestage toename door de drie periodes heen (17,4% – 23,7% – 38,5%). De recente toename is toe te schrijven aan MEOS met BV-IB waardoor de politiemensen op hun diensttelefoon zelfstandig diverse computerbestanden kunnen raadplegen. Het is vooral het zélf kunnen raadplegen dat deze toename heeft veroorzaakt, méér dan de informatiemogelijkheden sec. Steun voor die conclusie vinden we in het verleden, in Amsterdam. In de periode 1992-1993 beschikten de politiemensen daar in hun auto over Mobiele Data Terminals (MDT's) waarmee ze zonder tussenkomst van de meldkamer zelfstandig het kenteken- en opsporingsregister konden bevragen. Dat leidde toen tot intensief gebruik van de politiecomputer als informatiebron (Stol, 1996). In Amsterdam werd in die periode in 34,3% van de verkeersovertredingen een computer geraadpleegd; in Groningen en Wageningen was dat respectievelijk in 10,2 en 8,8% (bijlage 8.5). In 2001-2005 was het percentage computerbevragingen bij verkeersovertredingen in Amsterdam overigens niet langer hoger dan in de andere twee plaatsen en in recent politiewerk ook niet.

Een nuance op het toegenomen computergebruik bij verkeersovertredingen volgt uit het totaal van de PSWI-observaties (bijlage 8.4). In Nederland tonen zoals gezegd de drie recente observaties met 38,5% gemiddeld, een significant hoger percentage computergebruik dan het gemiddelde over de eerdere observaties in dezelfde drie plaatsen. Dat dit percentage nu hoger is dan voorheen, komt dus doordat de politiemensen nu zelf, zonder tussenkomst van anderen, met hun smartphone computerbevragingen kunnen doen. Wat het totaal aan de PSWI-observaties verder nog toont, is dat politiemensen in Denemarken 2006 en in Duitsland 2006 óók in een significant hoog percentage verkeersovertredingen een computerbevraging doen, namelijk in respectievelijk 44,3 en 45,7% van de verkeersovertredingen (tabel 6.6). Dit suggereert dat er nationale verschillen kunnen zijn. De bevindingen wijzen er althans op dat politiemensen in Duitsland en Denemarken in 2006 bij verkeersovertredingen al net zo vaak een computerbevraging doen als hun Nederlandse collega's in 2022-2023 en dat de politiemensen in Duitsland en Denemarken destijds eerder een politiecomputer raadpleegden dan hun collega's in Nederland in hetzelfde tijdsgewricht (Groningen, Leeuwarden en Assen in 2005).

Er is een verschil tussen Duitsland 2006 en Denemarken 2006. In beide observaties in Duitsland konden de politiemensen de computerbevragingen niet zelf vanuit de auto met een mobiele data terminal doen. 'Natuurlijk zouden de politiemensen het zeer

waarderen als ze zo'n systeem zouden hebben.¹²⁵ Zij moesten echter over de mobilofoon of portofoon de meldkamer verzoeken een bevraging voor hen uit te voeren en dan het resultaat afwachten. In beide observaties in Denemarken daarentegen konden de politiemensen zelf via een *handheld* mobiele data terminal (de 'Thorterminal') vanuit de auto computerbevragingen doen (zie paragraaf 6.5.3). Het zelfstandig kunnen uitvoeren van een bevraging maakt dus dat politiemensen in Denemarken sneller een computerbevraging doen bij een verkeersovertreding. Het hoge percentage verkeersovertredingen waarin de politiemensen in Duitsland een computerbevraging doen, is niet het gevolg van het zelf kunnen uitvoeren van de bevragingen. Dat hoge percentage lijkt eerder toe te schrijven aan de in paragraaf 5.3 beschreven strikte manier waarop de politiemensen in Duitsland (in 2006) met verkeersovertredingen omgaan. Niet alleen technologische faciliteiten maar ook beleid of zo men wil de nationale cultuur binnen de strafrechtspleging is dus van invloed op het al dan niet raadplegen van de politiecomputer.

Tabel 6.6 Percentages verkeersovertredingen waarin politiemensen een politiecomputer bevragen, in Denemarken 2006 (Roskilde, Hillerød), Duitsland 2006 (Bochum, Münster) en Nederland 2005 (Groningen, Leeuwarden, Assen)

	Denemarken	Duitsland	Nederland	Totaal PSWI-obs.
	2006	2006	2005	
Informatiebron	(N=106)	(N=70)	(N=110)	(N=1.394)
Politiecomputer	*44,3	*45,7	24,5	23,8
*: significant verschil met 'Nederland 2005' (z-score voor proporties, p<.01).				

In ongeveer een vijfde van alle verkeersovertredingen (19,4%, tabel 5.4) delen de politiemensen in recent Nederlands politiewerk een bekeuring uit. Bekeuren heeft een positief verband met informatie verkrijgen uit een politiecomputer, uit een document van een burger en uit wat de burger vertelt.¹²⁶ We observeerden in recent politiewerk 39 verkeersovertredingen waarbij de politiemensen een bekeuring uitdelen. Ze raadplegen hun device met MEOS in al deze gevallen (100,0%). Verder krijgen ze in deze gevallen informatie uit documenten van burgers (82,1%) en/of uit opgave van de burger (59,0%), in elk geval altijd uit één van deze twee. Bij een computerbevraging in MEOS gebruiken de politiemensen dus als input documenten van burgers, welke documenten zij dan in de regel scannen, of zij gebruiken daarvoor iets wat een burger aan hen vertelt (naam, adres et cetera). Documenten hebben aldus in hedendaags politiewerk een andere functie dan voorheen. Ze dienen namelijk zelden nog als zelfstandig bewijsma-

125 Fischelmanns, persoonlijke mededeling per mail, 3 mei 2007.

126 Pearson's r is respectievelijk .622, .533 en .299, met steeds p<.001, gezien over verkeersovertredingen in recent politiewerk (N=201).

teriaal maar ze dienen als input voor een computerbevraging. Het document wordt gescand en de interesse van de politiemensen gaat primair uit naar de resultaten van de scan, niet naar het document *an sich*. Als iemand geen document bij zich heeft, vragen de politiemensen aan die persoon een naam en geboortedatum, en gebruiken die informatie voor een computerbevraging. Eventueel gebruiken ze daarvoor dan de 'KENO-code' (de eerste vier letters van de achternaam plus de eerste letter van de voor naam plus de twee laatste cijfers van het geboortjaar). Een KENO-code kan meerdere hits opleveren, wat verwarrend kan zijn, maar met dóórvragen komen de politiemensen altijd wel bij de juiste persoon. Wanneer zij zich baseren op de opgave van een burger, stellen zij tevens controlevragen zoals: 'Bij wie woon je in huis?' of: 'Wanneer is de verjaardag van je vrouw/man/moeder?' Ze controleren het antwoord op zo'n vraag met de informatie die zij via MEOS uit het bevolkingsregister hebben verkregen.

Omdat documenten niet per se nodig zijn om iemands identiteit vast te stellen, kan men menen dat documenten van burgers hun waarde hebben verloren. Echter, bij burgers die geen documenten bij zich hebben, hameren de politiemensen er geregeld op dat een document wel degelijk van belang is, en wel wanneer iemand bij een ongeval het bewustzijn is verloren en de politie zijn of haar identiteit wil vaststellen om familie te kunnen waarschuwen. Overigens zullen politiemensen, zo leiden wij af uit onze waarnemingen, ook dan zo'n document direct gebruiken als input voor een computerbevraging. Verder zij in dit verband vermeld dat het scannen van een document niet enkel de identiteitsvaststelling als functie heeft, maar ook het vastleggen van de gegevens van de betrokkene in het politiesysteem (BVH).

Opgave van een burger kan behalve op het vaststellen van iemands identiteit uiteraard ook betrekking hebben op de verkeersovertreding, vaak in de vorm van een toelichting, bij foutparkeren bijvoorbeeld 'ik moet alleen even wat afgeven, ik ben zo weer weg'. Indien een bekeuring volgt, geven de politiemensen altijd de verdachte de gelegenheid om een verklaring in het proces-verbaal te laten opnemen, maar niet altijd wenst die daarvan gebruik te maken.

Tabel 6.5 laat verder nog een significant verschil zien bij het eigen geheugen als informatiebron. In de eerste periode (1992-1993) is het aandeel verkeersovertredingen waarbij politiemensen informatie putten uit het eigen geheugen met 12,1% significant groter dan gemiddeld over de jaren heen (5,9%). Zowel in 2001-2005 als in 2022-2023 ligt het percentage lager dan in 1992-1993 ($p < .001$). Bijlage 8.4 toont dat het hoge percentage eigen geheugen als informatiebron vooral afkomstig is uit Wageningen 1992. Daar hadden de politiemensen in 22,0% van alle verkeersovertredingen parate kennis uit het eigen geheugen. Dat zijn twintig gevallen. We namen deze door. In zeventien van deze twintig gevallen gaat het om informatie uit het eigen geheugen omdat het een bekend probleem betreft. De politiemensen treden dan op tegen foutparkeren: voor de snackbar, rondom de kerk tijdens het opbouwen van de markt, voor de Albert Heijn, op de voorrijstrook van de schouwburg, bij het postkantoor en op een locatie aan de

Willemsweg waar de bewoners hebben geklaagd over foutparkeren. Hier komt de uitzonderlijke situatie in Wageningen 1992 weer aan het licht: het destijds intensieve optreden op verkeersgebied (zie ook paragraaf 4.5). De politiemensen hadden toen parate kennis over heel specifieke parkeerproblemen omdat het verkeer zo'n hoge beleidsprioriteit was en de politiemensen bij herhaling optraden op de genoemde locaties.

Een bijzondere gebeurtenis op verkeersgebied lichten we er op deze plaats even uit want in eerste instantie was dit voor ons een verrassend slimmigheidje van de politiemensen en daarna riep het enige vraagtekens op. Tijdens een controle van een door hen gestopte personenauto sprak P1 de bestuurder aan en stond P2 aan de achterzijde van de auto. P2 probeerde door de achterzijruit in de auto te kijken maar had geen goed zicht omdat het getint glas was. P2 nam zijn telefoon, legde die tegen het getinte glas en startte een video-opname. Daarbij corrigeerde de telefoon automatisch de belichting, waarna P2 via het telefoonscherm beter zicht kreeg op wat er zich in de auto bevond. Dat was het verrassende slimmigheidje, de vraag is natuurlijk of P2 hiertoe de bevoegdheid had en of eventueel bewijs rechtmatig zou zijn geweest. De waarneming leverde overigens geen bijzonderheden op.

We vergelijken nu het informatiegebruik bij verkeersovertredingen (tabel 6.5) met het informatiegebruik gezien over alle gebeurtenissen (tabel 6.3). We kijken daarbij uitsluitend naar de percentages voor de negen informatiebronnen in 2022-2023. Op vier van de negen verschilt het informatiegebruik bij verkeersovertredingen significant van het totaal en steeds is het percentage voor verkeersovertredingen lager, wat wijst op minder intensief informatiebronnengebruik. Bij verkeersovertredingen zien we geringere percentages voor: opgave van een betrokken burger (30,8 versus 54,8%), eigen waarneming (13,4 versus 38,0%), eigen geheugen ofwel parate kennis (3,0 versus 13,1%) en informatie van een collega (0,0 versus 10,8%).¹²⁷ Optreden bij verkeersovertredingen is dus vergeleken met het totaal aan gebeurtenissen arm aan gebruik van informatiebronnen. Vreemd is dat niet want het gaat vaak enkel om het uitdelen van een waarschuwing. Van de informatiebronnen die de politiemensen bij een verkeersovertreding geregeld gebruiken, zijn 'politiecomputer' en 'document burger' *niet* significant minder vaak aan de orde dan gemiddeld over het totaal. Dit koppel (politiecomputer en burgerdocument) spelen vanwege de digitalisering bij alle soorten gebeurtenissen een rol.

De codelijst die we gebruiken om elke gebeurtenis systematisch in kaart te brengen, sluit af met de evaluatieve vraag aan de waarnemer welke informatie die de politiemensen tijdens het optreden opdoen, van primair belang is voor de wijze waarop zij optreden. Daarmee zetten we de stap van informatiebronnen raadplegen naar welke informatie doorwerkt in de wijze van optreden en dan hier met name de vraag of

127 z-score voor proporties, $p < .01$.

politie mensen wel of niet een bekeuring geven voor een verkeersovertreding. Deze variabele heeft niet de exactheid van een variabele zoals ‘Hebben de agenten wel/niet een politiecomputer geraadpleegd?’ De waarnemer kan immers niet altijd weten welke afwegingen de politie mensen in hun hoofd precies hebben gemaakt en welke informatie dus van groter of minder groot belang was voor de wijze van optreden. We hebben dat ook niet steeds nagevraagd. Niettemin was geregeld duidelijk welke informatie die zij tijdens op optreden opdeden primair van belang was, en dus doorslaggevend kan worden genoemd voor de wijze van optreden.

Het gaat hierna *niet* om de vraag waarom de politie mensen in actie komen. Het gaat dus ook niet om de vraag of de wijze van optreden wordt bepaald door politiebeleid of andere sturingsinformatie. Bij verkeersovertredingen is vaak bij aanvang van het optreden al bepaald hoe de politie mensen zullen optreden. Ze spreken bijvoorbeeld een fietser zonder verlichting aan (‘U heeft geen verlichting. Gaat u lopen?!’) waarna de fietser gaat lopen. Of ze stappen uit de politieauto omdat ze een bekeuring gaan uitdelen aan een fietser die fietsend telefoneert. Het gaat hierna om de vraag of informatie die zij tijdens het optreden krijgen, richting geeft aan en dus bepalend is voor de wijze van optreden.

Indien een verklaring van een burger de politie mensen doet afzien van een bekeuring (‘Ik ben op weg naar familie in het ziekenhuis’), of een computerbevraging doet de politie mensen besluiten tot enkel een waarschuwing (‘Want dit is een brave burger. Nog nooit een bekeuring gehad!’), merken we die informatie aan als primair bepalend voor de wijze van optreden. Als de politie mensen een bestuurder aanspreken op een overtreding en een check in de computer toont dat het voertuig onverzekerd is en de politie mensen delen daarop een tonenopdracht uit, is de computerinformatie van primair belang voor de wijze van optreden. Indien de politie mensen een automobilist waarschuwen voor te snel rijden en ze zien dat de aanhanger niet goed is aangekoppeld en ze delen daarvoor een bekeuring uit, is de eigen waarneming van de politie mensen (‘Ik zie dat uw aanhangwagen niet goed is aangekoppeld’) van primair belang voor de wijze van optreden. Als politie mensen optreden zoals zij zich van tevoren hadden voorgenomen, bijvoorbeeld op basis van sturingsinformatie (zie paragraaf 6.1.2 en 6.6.1), speelt informatie die zij tijdens het optreden opdoen geen bepalende rol. Tabel 6.7 toont de bevindingen.

Tabel 6.7 Informatie primair van belang voor de wijze van optreden, in percentage van alle verkeersovertredingen, gezien over de observaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen in drie periodes

	1992-1993	2001-2005	2022-2023	Totaal
Informatiebron	(N=207)	(N=139)	(N=201)	(N=547)
Politiecomputer	1,0	0,0	6,0	2,8
Opgave betrokken burger	13,5	12,2	6,0	10,4
Eigen waarneming #	**5,3	**84,9	4,0	29,8
Document burger	0,5	0,0	0,0	0,2
Eigen geheugen (parate kennis)	1,4	1,4	0,5	1,1
Device burger ^	-	0,0	0,5	0,0
Collega	0,0	0,0	0,0	0,0
Tip (van niet-betrokken burger) #	0,5	0,0	0,0	0,2
Document politie	0,0	0,0	0,0	0,0
*: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$). #: Deze variabele bevat een methodische inconsistentie, zie de tekst, speciaal paragraaf 6.4.2. ^: in 1992-1993 bestond deze optie niet in de scorelijst.				

Behalve het ook hier in 2001-2005 afwijkende resultaat voor 'eigen waarneming', als gevolg van een methodische inconsistentie (zie paragraaf 6.4.2), zijn er geen significante verschillen tussen de drie periodes en de totaal-percentages. Wel is het percentage gebeurtenissen waarbij in recent politiewerk informatie uit een politiecomputer van belang is (6,0%) significant groter dan in 2001-2005 en dan in 1992-1993 ($p < .01$). Die 6% staat voor twaalf gebeurtenissen. Viermaal volgt *geen* bekeuring omdat de overtreder nog nooit eerder een bekeuring heeft gehad en viermaal volgt juist een bekeuring vanwege het *trackrecord* van de overtreder. In twee andere gevallen gaat het om een 'tonenopdracht' die de burger krijgt opgelegd omdat (i) de auto als onverzekerd uit het systeem komt en (ii) er in het systeem geen rijbewijs van de bestuurder bekend is (de bestuurder woont in Nederland maar zou nog een Amerikaans rijbewijs hebben). Bij een 'tonenopdracht' volgt een proces-verbaal tenzij de burger aan het politiebureau komt tonen dat het in orde is. Eén geval gaat om een scooter waarvan geregistreerd staat dat een gladde achterband moet worden vervangen, hetgeen de politiemensen controleren. Het laatste geval betreft een fietser zonder licht, een student uit Spanje, die nog niet ingeschreven staat in Nederland, waardoor de politiemensen besluiten het met een waarschuwing af te doen.

De informatiebron 'device van een burger' lieten we hier buiten beschouwing omdat politiemensen informatie uit die bron zelden gebruiken in recent optreden bij verkeersovertredingen (2,0%, tabel 6.5). In een nog kleiner percentage is informatie uit een device van een burger van *primair belang* voor hoe de politiemensen optreden bij een

verkeersovertreding (0,5%, tabel 6.6). Die 0,5% is één gebeurtenis. Omdat onze speciale belangstelling uitgaat naar digitale informatie tonen we hier die gebeurtenis. Het gaat om een bromfietser in overtreding, die met een whatsappbericht zijn verklaring onderbouwt, hetgeen de politiemensen overtuigt (box 6.7).

Box 6.7 Zonder helm naar de fietsenwinkel

P1 ziet een bromfietser rijden met achterop iemand zonder helm. Hij ziet dat de bestuurder meteen afslaat en naar een winkel gaat om daar naar binnen te gaan. Hij rijdt naar de bromfiets toe. De bestuurder van de bromfiets komt direct naar de politieauto toe om uit te leggen wat er aan de hand is. Hij zou met zijn zoon (de passagier) een fiets gaan kopen en hij trof zijn zoon op de parkeerplaats bij de winkel en reed toen het stukje van de parkeerplaats naar de winkel met de jongen achterop. 'Dat kan geen kwaad,' had hij nog tegen zijn zoon gezegd, en op dat moment zag hij de politiewagen komen aanrijden. P1 toont zich verbolgen over dat hij zag dat de man gauw de winkel in wilde verdwijnen. De man toont nu zijn mobiel en het whatsappgesprek waaruit blijkt dat ze echt een afspraak hadden om naar die winkel te gaan. Dat overtuigt P1. De man toont ook nog meer op zijn telefoon waaruit blijkt dat ze hier een afspraak hebben om een fiets te gaan kopen. P1 laat het bij een waarschuwing. Agenten hebben niets genoteerd of vastgelegd, zelfs geen ID gevraagd.

We observeerden informatiegebruik maar ook viel ons een keer het niet-gebruiken van informatie op. Tijdens onze negende dienst merkten we voor het eerst dat de smartphone van de politiemensen informatie geeft over hoe vaak een voertuig is nagetrokken. Dat deed zich voor tijdens de controle van de zwarte Golf, beschreven in box 6.9. We noteerden: 'MEOS geeft ook aan hoe vaak een kenteken is opgevraagd en hoe vaak een kenteken in het BVH voorkomt. Dat is in dit geval 38 maal en 12 maal, in 12 weken. Die cijfers staan boven het locatiokaartje in MEOS. Later laat P2 zien dat je dat zelf kunt instellen, hoelang je terug wilt kijken. P2 heeft dat op twaalf weken staan, er zijn verschillende opties (korter en langer) en je kunt maximaal kiezen voor twee jaar.' P2 kent deze optie en heeft deze naar zijn voorkeur ingesteld, maar verder hebben we niet waargenomen dat deze informatie werd gebruikt. Dat is opvallend omdat deze informatie is bedoeld om *over policing* tegen te gaan en daarmee professioneel controleren te stimuleren.

Tijdens de veertiende dienst vragen we een politievrouw met één jaar werkervaring na haar opleiding, naar de betekenis van de getallen bij het kaartje op haar smartphone. We noteren: 'Ik vraag P2 naar de getallen boven het kaartje in MEOS, en dat wat het derde getal weergeeft. P2 weet zo niet waarover ik het heb. Ze zoekt het kaartje op en ziet dan voor het eerst de getalletjes daar staan.' P2: 'ik zie die cijfers nu voor het eerst!' [NB: wat bijzonder is, want het verschijnt bij iedere MEOS-controle.] (...) P2: 'ik zou niet weten waarvoor dat kaartje is.' P1: 'ik ook niet eigenlijk.' (NB: later zegt een andere politieman: dat kaartje is de locatie van de melding. Dat is in het RTIC-scherm.) Van die laatste politieman leren we waar de drie getallen boven het kaartje voor staan: het

eerste getal is het aantal politiecontacten van die persoon, het tweede getal is het aantal controles van dat kenteken en het derde getal is het aantal vermeldingen in het BVH.

Tot zover een eerste indruk over informatiegebruik bij een verkeersovertreding. In recent politiewerk komt als meest gebruikte informatiebron bij verkeersovertredingen de politiecomputer naar voren (38,5%, tabel 6.5). De computerinformatie heeft in een groter aandeel van de verkeersovertredingen dan voorheen gevolgen voor hoe de politiemensen optreden, in het bijzonder of zij wel of niet een bekeuring geven (6,0%, tabel 6.8). Was voorheen de opgave van de betrokken burger het vaakst doorslaggevend, nu is informatie uit de politiecomputer even vaak van primair belang. Het gaat er dan vooral om dat bepaalde achtergrondinformatie invloed heeft op hoe de politiemensen oordelen over de persoon die zij voor zich hebben en hoe dat oordeel vervolgens doorwerkt in het optreden. Daarover meer in de volgende paragraaf.

6.6.2 *Dataprofilering*

Dat bepaalde achtergrondinformatie over een persoon invloed kan hebben op hoe politiemensen naar die persoon kijken en hoe zij die persoon tegemoet treden, is een oud gegeven. Zo liet politiemans en antropoloog Young (1991) van binnenuit zien dat 'bekenden van de politie' (*prigs*) anders worden tegemoetgetreden dan 'brave burgers'. In de PSWI-observatie Bochum 2006 noteert de onderzoeker dat personen die in het politiesysteem een 'BTM-vermelding' hebben (*Betäubungsmittel* – verdovende middelen) door de politiemensen als 'BTM'er' bij een volgende ontmoeting extra hard worden aangepakt. Wanneer informatie over iemands huidskleur richtinggevend is voor het politieoptreden, spreken we over etnisch profileren. Daarover merkten we reeds op (paragraaf 6.3) dat we daarvan geen voorbeelden hebben waargenomen, waarbij we meteen noteerden dat dat misschien het gevolg kan zijn van het feit dat (a) het onderzoek daarop niet was gericht en (b) wij zelf niet van kleur zijn en het om die reden mogelijk niet hebben gezien. We staan niettemin even stil bij wat we hieromtrent wel hebben waargenomen, als aanloopje naar het vermoedelijk inmiddels grotere probleem dat we 'dataprofilering' noemen.

We noemden al dat politiemensen zich bekend tonen met het fenomeen etnisch profileren en dat zij trachten te voorkomen dat zij dat doen. Een eerste hulpmiddel dat zij daarbij aanwenden, is dat zij steeds aan iemand vertellen op grond van welke waargenomen gedragingen hij/zij wordt staande gehouden en eventueel een bekeuring krijgt. We namen waar dat de politiemensen als regel aan iemand zie zij aanspreken voor een verkeerscontrole, vertellen welke waargenomen gedragingen daartoe hebben geleid. We hielden dit niet systematisch bij, maar het viel ons op. Een tweede hulpmiddel tegen etnisch profileren dat de politiemensen aanwenden, is dat zij vóór het aangaan van de interactie bepalen of zij al dan niet zullen bekeuren, om zo te voorkomen dat het verloop van de interactie daarop van invloed is. Dat heet 'niet schrijven voor gedrag', oftewel niet een bekeuring geven omdat iemand zich tijdens de interactie in jouw ogen

afkeurenswaardig of niet respectvol gedraagt. Politie mensen zijn zich van dit hulpmiddel bewust, ze spreken erover en ze gebruiken het, maar ze gebruiken het niet altijd zo expliciet dat we steeds konden waarnemen wat op voorhand het voornemen was (wel of niet bekeuren). Het omgekeerde zagen we overigens wel: dat een overtreder een in gedachten al uitgedeelde bekeuring ontloopt omdat hij/zij een heel goede verklaring gaf voor de overtreding, bijvoorbeeld een man die in tranen vertelt dat hij telefoneerde op de fiets omdat zijn moeder zojuist in het ziekenhuis was beland en hij nu daarheen onderweg was.

Eén gebeurtenis waarbij we in dit verband even stilstaan, betreft de controle van een zwarte Volkswagen Golf vanwege een ANPR-hit (box 6.8). Volgens de ANPR-informatie zou de auto geregeld worden bestuurd door een persoon met een ingevorderd rijbewijs. Maar het is een auto met een bedrijfskenteken, dus de tenaamstelling levert geen informatie op over wie er mogelijk in zou kunnen zitten. De politie mensen leren uit MEOS dat de auto frequent is gecontroleerd. ‘Het lijkt wel plagen,’ aldus P2. Maar ‘hij staat niet voor niks in het ANPR,’ aldus P1. Dát de politie mensen de wagen controleren, is toe te schrijven aan de ANPR-informatie. Zij wisten tot aan het moment van stilhouden niet wie er in de wagen zouden zitten. De controle kan dus niet worden toegeschreven aan etnisch profileren door deze politie mensen. Het ‘plaatje’ dat de politie mensen na het stilhouden te zien krijgen, is voor hen verre van alledaags: een zwarte Golf GTI huurauto met een ingeplakte achterraut met voorin een Duitse en een Nederlandse man, beiden van kleur, en op de achterbank een Griekse vrouw. De ANPR-hit betrof ‘mogelijk heeft deze auto een bestuurder met ingevorderd rijbewijs’. Dat bleek nu al snel niet het geval. Toch koesteren de politie mensen enige verdenking, gezien het feit dat ze doorgaan met hun controle en graag in de kofferbak zouden willen kijken. Het ‘plaatje’ van het geheel is daartoe de aanleiding, zo voelt het voor de onderzoeker. De bestuurder spreekt P2 aan op etnisch profileren, waarna P2 op zijn hurken naast de auto gaat zitten en uitlegt dat daarvan echt geen sprake is. Hij zegt ook dat hij het erg vervelend vindt dat hem dat verwijt wordt gemaakt. Aan het eind geven de politie mensen de bestuurder het advies om deze auto niet meer te huren omdat bij de politie staat geregistreerd dat in die auto geregeld iemand zou rijden met een ingevorderd rijbewijs. Na deze gebeurtenis staat in de veldwerkaantekeningen: ‘De vraag die bovenstaande oproept is of zo’n geval wel via ANPR moet worden opgelost. Je zou ook het verhuurbedrijf eens kunnen benaderen over hoe dit zit.’

Box 6.8 Controle van een zwarte Golf

Maandag, 16:26 uur. Er komt een ANPR-melding over een auto waarvan de mogelijke bestuurder een ingevorderd rijbewijs zou hebben. De wagen rijdt over de snelweg, en komt mogelijk over de A80. De politie mensen gaan op een toerit op de vluchstrook van de A80 staan zodat ze kunnen zien welke auto’s voorbijrijden. P2: ‘Maar hij kan ook een andere richting hebben genomen, de A90 op.’ Het gaat om een zwarte Golf, met kenteken x, dat staat op naam van een verhuur- of leasebedrijf. P2: ‘De ANPR-app slurpt wel stroom.’ P1: ‘Ja, na een halve dienst moet mijn telefoon aan de lader.’ P2 kijkt

nog even naar de informatie over de zwarte Golf. MEOS geeft aan hoe vaak een kenteken is opgevraagd en hoe vaak een kenteken in BVH voorkomt. Dat is in dit geval 38 maal en 12 maal, in 12 weken. P2 in reactie op de vele controles van deze auto: 'Dat lijkt op plagen.' P1: 'Maar hij staat niet voor niks in ANPR toch?' De Golf komt niet voorbij en de politiemensen rijden om 16:50 de snelweg op om verderop te keren. Dan ziet P1 dat ze worden ingehaald door een zwarte Golf GTI met het gezochte kenteken. P1 gaat achter de wagen rijden en geeft een stopteken. De wagen gaat van de snelweg af en naar een parkeerplaats. In de auto zitten drie personen: twee mannen voorin en een vrouw achterin. De bestuurder is een Nederlander van kleur, de bijrijder is een Duitser van kleur en de vrouw achterin heeft een Grieks ID-bewijs. De achterraut van de auto is met zwarte tape in de sponning geplakt. De bestuurder zegt daar later over dat Carglass dat zo heeft gerepareerd. P1 scant het rijbewijs van de bestuurder en van de bijrijder en neemt van het Griekse ID-bewijs een foto, want scannen gaat niet. P2 spreekt met de bestuurder. Die zegt dat hij de auto heeft gehuurd. Zijn rijbewijs is oké en MEOS geeft geen bijzonderheden. P2 vraagt of de bestuurder een huurcontract kan laten zien. Dat heeft hij niet. 'In de achterbak misschien?' probeert P2. (Hij wil graag in de achterbak kijken, maar zegt later dat hij geen mogelijkheid zag om dat voor elkaar te krijgen.) De bestuurder vraagt via zijn telefoon aan de verhuurder of die een foto van de huurovereenkomst kan sturen. Die doet dat. P2 kijkt op de telefoon van de bestuurder naar het huurcontract en ziet geen onregelmatigheden. De bestuurder begint tegen P2 over etnisch profileren. P2 zegt dat hij het erg vervelend vindt dat de bestuurder hem dat verwijt en legt uit dat hij van achteren echt niet kan zien wie er in de auto zitten en dat het gaat om een hit op het kenteken, dat er geregeld iemand in deze auto zou rijden met een ingevorderd rijbewijs. P2 geeft het advies om deze auto niet meer te huren. De agenten hebben het idee dat er iets niet klopt in het hele plaatje, maar ze krijgen dat niet bevestigd. 'Gewoon even vastleggen,' zegt P2.

Misschien had de politie het betreffende verhuurbedrijf al benaderd en misschien al vaker dan eens; we zijn dat niet nagegaan. Als dat wel zo was, is informatie daarover niet tezamen met de ANPR-hit aan de politiemensen doorgegeven, zo namen we waar. De politiemensen hadden zich heel zuinig kunnen beperken tot het vaststellen of van de bestuurder al dan niet het rijbewijs was ingevorderd. Dan was de ANPR-hit vlot afgehandeld. Het 'plaatje' was echter aanleiding om de controle uit te (willen) breiden. Of daarbij de kleur van de betrokkenen een rol speelde, kunnen we niet beoordelen. Volgens de politiemensen was dat niet het geval en dat is ook niet onmogelijk want het 'plaatje' was voor de politiemensen sowieso al anders dan standaard: een zwarte Golf GTI huurauto met ingeplakte achterraut en met voorin een Duitse en een Nederlandse man en achterin een Griekse vrouw.

Het is niet het doel van dit onderzoek om vast te stellen of wel of niet sprake geweest zou kunnen zijn van etnisch profileren. Dat laten we hier dan ook in het midden. Wat deze casus echter wel leert voor ons onderzoek is dat politiemensen het vaak controleren van een auto/persoon kunnen ervaren als het schenden van een norm: 'Het lijkt

wel plagen.’ Tegelijk was dit de enige keer dat we waarnamen dat de politiemensen de MEOS-informatie over hoe vaak een auto reeds is gecontroleerd, opmerken en er waarde aan toekennen. In paragraaf 6.6.1 zagen we ook al dat veel politiemensen niet weten van het bestaan van deze informatie. Ook toont deze casus dat de vraag kan worden gesteld of het via ANPR opsporen van een huurauto waarin frequent iemand rijdt met een ingevorderd rijbewijs wel altijd de beste strategie is om het probleem op te lossen. Tot slot leert de casus dat politiemensen wanneer zij menen dat er iets niet klopt, als strategie voorhanden hebben om een en ander ‘gewoon even vast te leggen’. De vraag die dan weer oproept, is of en zo ja in hoeverre dat dan weer bijdraagt aan het ‘plagen’ dat P2 bij aanvang van deze casus signaleert.

Het vastleggen van informatie over een persoon in een politiesysteem is in eerste aanleg te zien als niet meer dan een registratie ter verantwoording over verricht werk. Het is echter meer, want of iemand staat geregistreerd, en zo ja wat er dan over die persoon staat geregistreerd, heeft bij een volgende ontmoeting effect op hoe de politiemensen tegenover die persoon optreden. We noemen dit mechanisme ‘dataprofilering’. We zullen hierna laten zien dat dit werkt en hoe het werkt.

Zwart-wit gesproken betekent dataprofilering dat wie eenmaal in het politiesysteem voorkomt, meer kans loopt om te worden gecontroleerd en om vervolgen een nieuwe registratie te krijgen enzovoort. Dataprofilering is op te vatten als een handelingsregel (‘als iemand een bekende van de politie is, dan repressief optreden’) maar de regel is niet zo strikt en vooral informeel, onderdeel van de politiecultuur, zo tonen ook de voorbeelden. Eerder dan de term handelingsregel lijkt een term als ‘politieculturele neiging’ een adequate omschrijving, of een in politiecultuur ontstaan algoritme. Nieuw is dit mechanisme niet, bekenden van de politie krijgen van oudsher meer aandacht van politiemensen dan onbekenden (bijvoorbeeld Young, 1991; Stol, 1996), maar de schaal waarop het nu werkt, is door de politiedigitalisering toegenomen. Dataprofilering werkt namelijk ook voor ‘onbekenden’. Om deze bevinding te testen, legden we enkele keren op informele wijze aan politiemensen en aan burgers in ons eigen netwerk, het volgende voor. ‘Je ziet ’s nachts tijdens de noodhulp een auto voor je rijden. Je checkt het kenteken en krijgt als resultaat dat de te naam gestelde eens een proces-verbaal kreeg voor rijden onder invloed. Wat doe je?’ Het standaardantwoord van zowel politiemensen als anderen is: ‘Controleren.’ We namen dat tijdens de observaties ook driemaal waar, bijvoorbeeld: ‘02:35 uur. Kentekencontrole. De te naam gestelde heeft een artikel 8 op zijn naam staan (rijden onder invloed). Dus toch maar even laten stoppen voor een alcoholcontrole. De bestuurder heeft een ID-bewijs. P2 vraagt ook om het rijbewijs. Daar zit een gat in en is dus stuk. Kan niet meer gescand worden, maar het ID-bewijs wel. MEOS. Blazen. Negatief. Vervolg. 02:38 uur einde.’ Dit voorbeeld toont meteen dat bij zo’n controle vanwege een registratie, ook nog weer iets heel anders boven water kan komen (i.c. kapot rijbewijs). Rijden onder invloed is een verkeersmisdrijf, maar dataprofilering begint al bij overtredingen. Box 6.9 geeft het mischien wel meest expliciete voorbeeld van dataprofilering dat we waarnamen.

Box 6.9 Dataprofilering die voor de overtreder gunstig uitpakt: fietsster met telefoon in de hand

Dinsdag, 11:26 uur. Langs de weg over het fietspad komt een fietsster de politiewagen tegemoet. De bestuurster heeft haar telefoon in de hand, is daar mee bezig, en ziet kennelijk de politiewagen niet, want rijdt langs de politiewagen terwijl ze met haar telefoon bezig blijft. P1 keert de wagen, rijdt achter haar aan, gaat naast haar rijden. P2 opent raampje en vraagt haar om even verderop in een inham te stoppen. Dat doet ze. Ze is een nette jonge vrouw, studente, beetje timide. P2 vraagt haar ID-bewijs en krijgt dat. Hij zoekt politie-informatie over haar op, op de telefoon. P1 zoekt inmiddels op verzoek van P2 het boetebedrag op. P1 laat dat op zijn telefoon aan P2 zien (149 euro). P2 vindt geen enkele politiegegevens over haar. 'Helemaal niks. Nul.' Hij legt haar uit dat het bureaubeleid is dat strenger zal worden opgetreden tegen vasthouden van een mobiel. Maar omdat ze nog nooit met de politie te maken heeft gehad, en omdat de boete maar liefst 149 euro is, laat hij het bij een waarschuwing. Ook advies: monteer een telefoonhouder op je stuur. Het meisje zegt dat ze het niet meer zal doen.

Men zou kunnen menen dat hier juist geen sprake is van dataprofilering omdat de politiemensen het meisje *niet* hebben geverbaliseerd en geregistreerd. Maar juist dat is de ene kant van dataprofilering: wie niet in de politiesystemen voorkomt heeft een bovengemiddelde kans erbuiten te blijven. Wie er wel in zit, heeft een bovengemiddelde kans op een nieuwe controle, waarbij, zoals we zagen, weer nieuwe dingen gevonden kunnen worden. Box 6.10 bevat nog enkele voorbeelden van dataprofilering die voor de burger goed uitpakt.

Box 6.10 Nog enkele voorbeelden van dataprofilering die voor de burger gunstig uitpakt

- Een scooter rijdt door rood licht maar 100% goed waargenomen hebben ze het ook weer niet. Ze laten de bestuurder stoppen en spreken hem erop aan. P1 scant het rijbewijs in MEOS. Het blijft bij een waarschuwing. P1: 'Hij had ook geen gekke dingen op zijn naam.'
- De politiemensen rijden op een voorrangsweg en van rechts komt een auto die hen geen voorrang verleent en die vervolgens ook andere weggebruikers geen voorrang verleent. De politiemensen stoppen de auto. Naast de bestuurder op de bijrijdersstoel ligt een telefoon voor de navigatie. Hij snapte niet wat er op zijn telefoon stond, was daarop gefixeerd en lette dus niet op het verkeer. P2 vraagt een rijbewijs en scant dat in MEOS. De RDW-foto toont de bestuurder. De man krijgt een waarschuwing 'want hij heeft nog geen eerdere verkeersfeiten' en 'iedereen kan weleens een foutje maken, dat gebeurt mij ook wel'.
- De politiemensen zien een auto driemaal een inrijverbod passeren en rijden over het fietspad. P1 laat de wagen stoppen. De bestuurster zegt dat ze hier niet bekend is en de verkeerde afslag nam. P1 scant haar rijbewijs. De vrouw krijgt een waarschuwing. P1: 'Als ik nog niet besloten heb te bekeuren, kijk ik naar de informatie. Zij had nog niets behalve meldingen waarbij zij de meldster was. Als ze wel eerder

een geslotenverklaring had gehad, dan is dat voor mij reden om een bekeuring te geven.'

- Er rijdt een auto waar dat niet mag. De politiemensen laten de wagen stoppen. 'We komen uit Venray,' zegt de bestuurder. P2 vraagt zijn rijbewijs en scant dat in MEOS. Het eindigt met een waarschuwing. P2 in de auto: 'Dat was een eerzame burger, die had niet één boete op zijn naam staan.' P1: 'Je had hem nu de eerste kunnen geven.' P2: 'Neuhhh.'
- P2 ziet een huurbrommer rijden zonder helm. Ze stoppen hem en P2 spreekt de man aan. Hij is Amerikaan en hij geeft P2 een Amerikaans rijbewijs. De man zegt dat hij niet wist dat een helm verplicht is. Het is een jonge man die een keurige indruk maakt. Hij geeft zijn adres in Nederland op en P2 controleert dat in MEOS. Het klopt. De man heeft geen enkele politieregistratie. Hij krijgt een waarschuwing, mag nu niet verder rijden zonder helm. In de auto verbazen de politiemensen zich er over dat hij geen enkele registratie had. Maar nu krijgt hij een geregistreerde officiële waarschuwing, dus met de BVH-code I912.
- P2 ziet een deelscooter met een bestuurder zonder helm. P1 stopt de scooter. P2 stapt uit met het voornemen te bekeuren. P2 vraagt een rijbewijs en scant dat in MEOS. De bestuurder, een jongeman van 25-30 jaar oud, heeft niet direct een idee waarom deze controle. P2 wijst op de helmplicht. De bestuurder is verbaasd want er zat geen helm bij de scooter. P2 zegt dat die onder het zadel zit. P2 zegt dat de bestuurder niet meer mag rijden en vraagt waar hij heen moet. 'Naar [chic kantorenged]'. P2: 'Dat is nog maar tien minuten lopen.' P2 zegt de bestuurder dat hij er vanaf komt met een waarschuwing 'omdat hij nog nooit iets heeft gehad'. De bestuurder bedankt P2.

Wanneer iemand wel bekend is bij de politie of 'bekend is bij ons' (dat is wat anders dan bekend zijn bij deze politiemensen) heeft die persoon volgens het principe van dataprofilering een bovengemiddelde kans op wél een bekeuring. Ook dat kwamen we tegen (box 6.11).

Box 6.11 Dataprofilering die voor de burger ongunstig uitpakt

- De politiemensen zien een scooter door rood rijden en zonder helm. De scooter slaat rechtsaf, P1 ook. De scooter stopt en de bestuurder komt op de agenten toe. P1 vraagt zijn rijbewijs en scant dat in MEOS. De man zegt dat hij op weg is om een toets te doen. 'Wat voor een toets?' vraagt P1. 'Burgerschap,' zegt de man. P1 zegt dat het gaat om rijden door rood en rijden zonder helm. De man vertrekt met een bekeuring. P1 in de auto: 'Hij is een bekende van ons, hij komt veel voor.' P1 zegt het op een manier die er op wijst dat het tijd was voor (weer) een bekeuring.
- Een auto rijdt tegen een geslotenverklaring in. P2 controleert het kenteken in MEOS. Er komen veel eerdere registraties uit, waaronder voor lachgas. Stopteken. P1 ziet het rijbewijs in en scant dat in MEOS. P2 kijkt met zijn zaklamp door de achterraut achter in de auto vanwege de lachgasregistratie. P1 schrijft een bekeuring voor de geslotenverklaring.

- De politiemensen kijken vanwege een melding uit naar een witte Mercedes. Ze zien zo'n wagen rijden in strijd met een geslotenverklaring, maar deze heeft een ander kenteken. P1 voert het kenteken in in MEOS. Er volgt een bekeuring voor de geslotenverklaring. P2 kijkt nog even naar de staat van de banden, maar dat moeilijk te zien want de auto heeft een lage bouw. De bestuurder had wel eerdere politiecontacten blijkens MEOS. P2: 'Dan weet je wat voor vlees je in de kuip hebt.'
- Agenten zien een auto snel rijden. P2 zoekt kenteken op in MEOS. Geen bijzonderheden voor nu. Ze laten de wagen stoppen. De bestuurder moet blazen. Negatief. Het is een jonge man die zegt dat hij natuurlijk niet gedronken heeft want hij komt net van een stage. Waarschuwing voor te snel rijden. Later in de auto P2: 'In MEOS staan twee vermeldingen van stalking van nog maar drie dagen geleden en een AOL.' Deze gebeurtenis is niet 'op locatie' en heeft op het oog niets met stalking te maken, maar de agenten bespreken dat ze deze controle eigenlijk ook maar even moeten vastleggen.

We hebben dus zowel verschillende voorbeelden van overtreders die enkel een waarschuwing ontvangen omdat ze geen registraties hebben als van burgers die een bekeuring krijgen omdat ze 'bekenden van ons' zijn. Ondanks deze twee mechanismen is het niet zo dat iemand die niet staat geregistreerd daarom dus nooit zal worden geregistreerd. Bijvoorbeeld: de politiemensen zien een fietsster door rood rijden en mobiel vasthouden. Ze stoppen de vrouw en vragen een ID-bewijs. Ze scannen die met MEOS. De vrouw krijgt een proces-verbaal voor mobiel vasthouden. Het rode licht laten de politiemensen zitten. Terug in de auto vraag ik of ze eerdere registraties had. 'Nee, ze kwam niet voor, ze was helemaal schoon. Maar ééns moet de eerste keer zijn.' In een 'nota bene' voegt de onderzoeker daar aan toe: 'Dit was ook wel een serieuze overtreding: door rood en mobiel vasthouden.'

Een andere reden waarom iemand een eerste registratie oploopt, kan zijn dat het een melding betreft. Politiemensen worden namelijk geacht die aan te vullen met informatie over wie en wat zij aantreffen. We zagen dit bij een melding over drie jongens die 's nachts om 04:24 uur langs de kant van een rijksweg lopen en voor de auto's zouden springen. 'De politiemensen spreken de jongens aan en vragen hen om een ID-bewijs. Ze geven elk hun rijbewijs. Scannen met MEOS. Geen bijzonderheden. De jongens krijgen een reprimande voor het lopen op de weg. Ze zijn, zo zeggen ze, op weg naar huis en er rijden geen bussen meer dus proberen ze te liften. De politiemensen zeggen dat ze moeten gaan lopen of op een bus wachten maar niet naast en half op de rijksweg lopen. De jongens vragen wat er met hun gegevens gebeurt, waarom die worden opgeslagen. De politiemensen zeggen dat ze een verslag maken van wat er is gebeurd, met hun namen erbij. Dat hun namen nu bij een volgende situatie weer naar boven komen, vermelden de agenten niet, maar gezien hun vraag zal dat de jongens niet verbazen.

We observeerden ook een geval van een bekeuring waarbij het verleden geen rol speelde: fietsster met mobiel in de hand. P2 spreekt haar aan en vraagt een ID-bewijs, krijgt

een rijbewijs en scant dat met MEOS. Ze krijgt een bekeuring. In de auto vraag ik of ze ook voorkwam in MEOS. P2: 'Er stond een melding voor BlueSpot, maar ik had al besloten dat ze een bon kreeg.' P2 gaat toch nog even opzoeken wat dat voor een vermelding was, in BlueSpot. P2: 'Ze heeft hem al een keer eerder gehad, op 15 september 2021.' Deze vrouw kreeg dus een bekeuring los van de vraag of ze al eens eerder met de politie te maken had gehad, want P2 had daartoe al besloten toen hij uitstapte. Naderhand bleek dat ze eerder al was bekeurd voor hetzelfde feit.

Ook komt het voor dat iemand wel al een vermelding heeft maar toch wegkomt met (opnieuw) een waarschuwing. 'Een auto komt uit een straat, tegen het eenrichtingsverkeer in. De politiemensen zien dat en stoppen de auto. P1 vraagt het rijbewijs en scant dat met MEOS. Naar voren komt onder meer een waarschuwing voor rijden in strijd met een geslotenverklaring. Ook deze nieuwe overtreding eindigt met een waarschuwing.

Zoals vermeld in paragraaf 5.2.1 kennen en hanteren politiemensen sinds de coronacrisis de officiële politiewaarschuwing met registratiecode 1912. Ze kunnen ook een vermelding maken van de overtreding onder de code van die overtreding (bijvoorbeeld telefoneren tijdens het fietsen, met de registratiecode die bij dat feit hoort) en daarbij noteren dat betrokkene hiervoor is gewaarschuwd. In beide gevallen vinden andere politiemensen de waarschuwing terug wanneer zij de betreffende persoon bevragen via MEOS. We observeerden echter geen enkele maal dat politiemensen een bekeuring gaven als reactie op een eerder door een collega vastgelegde waarschuwing. Tijdens een terugkoppeling van deze bevinding, in mei 2023, vertelden andere dan de door ons op straat geobserveerde politiemensen dat zij weleens een bekeuring hadden uitgedeeld vanwege een eerder door een collega vastgelegde waarschuwing, en wel vanwege telefoneren tijdens het fietsen.

Dataprofilering is de hoofdlijn en zoals altijd, zo zagen we in de aangehaalde gebeurtenissen, zijn er op een hoofdlijn uitzonderingen, want de werkelijkheid is gevarieerd. De uitzonderingen doen de hoofdlijn echter niet verdwijnen. Dataprofilering ontstaat (ondanks de uitzonderingen) gaandeweg in de praktijk maar het was nooit de bedoeling om dat te introduceren, zo valt op te maken uit een studie van Smits et al. (2014) naar 'de betekenis van integrale bevraging voor het operationele politiewerk'. Die studie vond plaats vlak na de introductie van BVI-IB. De auteurs schrijven (2014, p. 14): 'Het doel van BVI-IB is het mogelijk maken om de politiesystemen tegelijk integraal te bevragen. Verondersteld wordt dat de integrale bevraging ertoe leidt dat de politie in een bepaalde context sneller over meer informatie kan beschikken, waardoor de politiemedewerker de meest optimale handelwijze kan kiezen. Dit komt volgens de minister de kwaliteit van het politiewerk ten goede, in vergelijking met de situatie zonder BVI-IB, en zorgt voor vergroting van het werkplezier. Daarnaast houdt de politiemedewerker volgens de minister door het gebruik van de BlackBerry op straat meer tijd over voor

zijn primaire taken.¹²⁸ Het door de minister geformuleerde inhoudelijke doel van de nieuwe mogelijkheden was dus dat politiemensen 'de meest optimale handelwijze kunnen kiezen' en dat daarmee 'de kwaliteit van het politiewerk' zou toenemen. Dat roept de vraag op of dataprofilering de kwaliteit is die de minister voor ogen stond.

Samengevat komt uit de observaties als effect van computerinformatie als hoofdlijn naar voren het verschijnsel 'dataprofilering': het afstemmen van het huidige optreden op iemands dataprofiel uit het verleden, in die zin dat iemand die geen politieregistraties heeft kan rekenen op minder intensievere politiebemoeienis dan iemand die wel eerdere registraties heeft. Dat effect lijkt niet te zijn wat met het systeem ooit werd beoogd.

6.6.3 *Verkeersovertredingen en handelingsverlegenheid*

In de recente observaties kreeg de waarnemer over elke gebeurtenis nog twee andere evaluatieve vragen. De eerste is of de politiemensen zonder na te vragen of na te zoeken weten hoe zij in dit geval zullen handelen ('handelingskennis'). Dat zij weten hoe te handelen, spreken de politiemensen zelden hardop uit, maar is zichtbaar in hoe zij te werk gaan. We beantwoorden daarbij niet de vraag of de politiemensen het juiste hebben gedaan of dat zij bepaalde regels wel goed hebben toegepast. Het gaat om de aanwezigheid of afwezigheid van handelingsverlegenheid. Enkel wanneer we waarnamen dat zij navroegen of nazochten hoe ze een kwestie zouden behandelen, noteerden we dat de politiemensen in dat geval geen of niet genoeg handelingskennis paraat hadden. De tweede evaluatieve vraag is of de politiemensen er bij de afhandeling zeker van zijn dat zij het goede hebben gedaan. De instructie bij die vraag luidt dat de onderzoeker moet uitgaan van de eigen waarneming en niet de politiemensen hierop bevragen. Daarvoor is gekozen opdat deze vraag geen nadruk zou krijgen en het handelen van de politiemensen niet zou worden beïnvloed. De twee variabelen vertonen een sterke correlatie.¹²⁹ We voegen de twee derhalve samen tot één variabele die aangeeft of naar het oordeel van de waarnemer bij de politiemensen in meer of mindere mate sprake is van onzekerheid of handelingsverlegenheid in het optreden (0=nee, 1=ja).

Daarvan is sprake in 1,5% van alle verkeersovertredingen, oftewel drie gebeurtenissen (tabel 6.8). Dat betekent niet dat de politiemensen in de noodhulp verkeersspecialisten zijn. Het betekent vooral dat de politiemensen optreden bij veelal dezelfde soort verkeersovertredingen, waarmee zij dan ook goed bekend zijn. Er zijn geen significante verschillen tussen de drie plaatsen. Eén gebeurtenis waarin de politiemensen niet zeker zijn, betreft een staandehouding van een snorscooterrijder zonder helm, op 5 januari 2023. De politiemensen weten niet per welke datum de helmplicht voor snorscooters

128 Minister van Veiligheid en Justitie, Voortgangsrapportage actieprogramma 'Minder regels, meer op straat', 6 mei 2013.

129 Pearsons $r=.505$, $p<.001$.

geldt. Ze zeggen dat er in het centrum al voor bekeurd wordt maar ze menen ook dat de helmplicht officieel pas zou ingaan op 1 februari. Ze vragen of zoeken het niet na. De scooterrijder krijgt een waarschuwing.¹³⁰

De tweede verkeersovertreding waarin de politiemensen niet zeker zijn van hun zaak betreft een controle van een scooter. 'De bestuurder toont een Engels rijbewijs, een 'provisional driving licence' en toont een Engels paspoort. P1 zoekt in Google naar 'provisional driving licence' en of hij erachter kan komen of dat in Nederland geldig is als scooterrijbewijs. Hij zoekt ook op de www.gov.uk-site maar komt er niet uit. P2: 'En het is ook nog eens niet de EU'. P1: 'Dat óók nog.' Ze vinden online niet hoe het zit. De man krijgt niettemin een proces-verbaal voor het rijden zonder rijbewijs, 'en dan zoeken ze bij het OM maar uit hoe het zit.' Ook nu zoeken of vragen de politiemensen niets na, maar ze hakken pragmatisch de knoop door.

Tabel 6.8 In recent politiewerk (2022-2023) bij verkeersovertredingen de percentages gebeurtenissen waarin volgens de waarnemer bij de politiemensen sprake is van onzekerheid in of over hun optreden

	Onzekerheid in/over optreden	
	N	%
Amsterdam	71	1,4
Groningen	84	2,4
Wageningen	45	0,0
Totaal	200	1,5
#: significant verschil met 'totaal' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$ of ## $p < .001$).		

De derde gebeurtenis waarbij de onderzoeker bij de politiemensen onzekerheid over hun optreden waarneemt, betreft een controle van een auto om 04:38 uur in de nacht. De politiemensen stoppen de wagen. De bestuurster komt nogal verward over en uit de controle volgt dat ze bekend is met psychologische problemen en geen rijbewijs heeft. De vrouw woont sinds acht jaar in Nederland en zegt dat ze wel een rijbewijs heeft. De politiemensen besluiten dat ze nu niet meer mag rijden en dat ze aan het bureau kan komen om haar rijbewijs te tonen. De onzekerheid in deze casus betreft de vraag of de vrouw al dan niet een rijbewijs heeft. Daarvoor hebben de politiemensen een standaardoplossing: de tonenopdracht. Zo hoeven ze het niet ter plaatse uit te zoeken. Dit betekent ook dat ze niet blindelings afgaan op wat de computer zegt maar dat zij hun oordeel als het ware opschorten.

In alle drie de gevallen waarin bij de politiemensen onzekerheid heerst over hun optreden komen zij er vrij vlot en zonder problemen uit. Bij de snorscooter zoeken de poli-

¹³⁰ De helmplicht voor snorscooters is ingegaan op 1 januari 2023 (www.rijksoverheid.nl).

tiemensen niet op wanneer de helmplicht ingaat; ze geven een waarschuwing. Bij de ‘provisional driving license’ proberen de politiemensen via Google een antwoord te vinden maar vinden dat niet en schuiven dan middels een proces-verbaal het vraagstuk door naar het OM. Bij de onzekerheid over de CBR-hit hebben de politiemensen de standaardoplossing van een tonenopdracht. Ook daar hoeven ze dus geen verdere informatie te zoeken.

6.6.4 *Bevindingen over informatie bij verkeersovertredingen uit andere PSWI-observaties*

We plaatsen de bevindingen nu in een breder perspectief door daarbij ook de andere Nederlandse en de buitenlandse PSWI-observaties te betrekken. Bijlage 8.6 toont welke informatie in eerdere PSWI-onderzoeken primair van belang is voor het politieoptreden bij verkeersovertredingen. We gebruiken daarbij weer de eerder gehanteerde negen informatiebronnen. Bij vijf daarvan is het percentage gebeurtenissen waarbij die informatie van primair belang is voor het optreden, minder dan 1,0%: documenten van politiemensen (0,0%), tip van een niet bij de gebeurtenis betrokken burger (0,1%), computer van een burger (0,1%), een collega (0,1%) en document van een burger (0,7%). Deze vijf laten we vanwege die geringe impact op het optreden verder buiten beschouwing. Aan bod komen dus hierna: eigen waarneming (41,5%), opgave van een burger (6,7%), het eigen geheugen (2,7%) en de politiecomputer (1,5%).

Eigen waarneming. De meeste significante verschillen doen zich voor bij de informatiebron ‘eigen waarneming’. Over alle observaties gezien is het percentage verkeersovertredingen waarbij de eigen waarneming doorslaggevend is voor de wijze van optreden 41,5. Eerder voerden we aan dat hieraan een methodische inconsistentie ten grondslag ligt (paragraaf 6.4.2), waardoor in 2001-2005 hoge scores optreden, in 1992-1993 significant lager en in 2022-2023 ook weer significant lager. Die verklaring wordt bevestigd door het patroon in alle PSWI-observaties. Niet alleen de observaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen in 2001-2005 tonen een significant hoog percentage, ook de drie andere Nederlandse observaties in 2001-2005 laten een significant hoog percentage zien. Van de zes buitenlandse observaties in 2001-2005 vertonen er vier een significant hoog percentage ‘eigen waarneming’. De twee uitzonderingen zijn Brussel 2006 (0,0%) en Hilleröd 2006 (1,6%). De observaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen in 1992-1993 tonen een significant laag percentage ‘eigen waarneming’. De andere vier observaties in de periode 1991-1993 tonen eveneens een significant laag percentage. Uit de periode 2022-2023 beschikken we niet over nog meer observaties dan de drie in Amsterdam, Groningen en Wageningen. Alles bijeengenomen bevestigen acht eerdere PSWI-observaties de eerdergenoemde methodische inconsistentie en twee niet.

Opgave van een burger. Over alle PSWI-observaties is in 6,7% van de gebeurtenissen wat een betrokken burger vertelt van primair belang voor de wijze van optreden. Drie

observaties wijken daarvan significant af: Groningen 1992, Amsterdam 2001 en Wageningen 2022. Het gaat om respectievelijk negen, elf en acht gebeurtenissen en deze namen we door.

In de veldwerkaantekeningen over Groningen 1992 is niet bij alle negen gebeurtenissen meer te achterhalen hoe de interactie verliep en waarom de opgave van de burger primair van belang was voor de wijze van politieoptreden. Waar dat wel duidelijk was, ging het bijvoorbeeld om het voornemen van P1 om een proces-verbaal op te maken vanwege het onverzekerd op de weg laten staan van een auto. P1 liet het voornemen echter varen nadat de eigenaar vertelde dat een autosloper de wagen in de loop van de dag zou komen ophalen. Een ander voorbeeld is het gaan uitschrijven van een boete voor foutparkeren, waarmee P2 stopt wanneer de eigenaar komt aanlopen, zich verontschuldigt en de auto verplaatst.

In de aantekeningen over Amsterdam 2001 is ook niet bij alle gebeurtenissen de inbreng van de burger te achterhalen, maar het patroon is duidelijk: een bestuurder van een auto maakt een overtreding, meestal foutparkeren, en de reactie van de bestuurder geeft richting aan hoe de politiemensen optreden. Verontschuldiging en een toelichting (bijvoorbeeld 'ik wilde alleen even aanbellen', 'ik moest hier even naar het toilet' of 'ik zet hem meteen weg') kunnen maken dat de politiemensen afzien van een voorgenomen bekeuring. Een van deze situaties is de kleine onderhandeling in paragraaf 5.3.1 (vlak voor tabel 5.4). Andersom is tweemaal 'bekeuren voor gedrag' geobserveerd. Eén maal reageert een bestuurder volgens de veldwerkaantekeningen 'onbeschoft'. Een andere keer lijkt de bestuurder de regie en de beoordeling te willen overnemen: 'Ik moest iemand bellen, drie seconden. Ik rijd nu weg, dan is het toch goed?' Waarop P1 riposteert: 'Nee, dan krijgt u van mij een bon.' Hier is van toepassing wat Knutsson en Partanen waarnamen in Zweden: 'Wanneer men denkt dat het aardiger is een bekeuring te krijgen dan een mondelinge reprimande, kan men met een gepast commentaar ervoor zorgen dat men zoiets krijgt.' (1986, p. 84, onze vertaling).

Ook uit de aantekeningen over Wageningen 2022 is niet altijd op te maken of en hoe de inbreng van de burger bepalend was voor het optreden. De hoofdlijn bevestigt wel het vorenstaande. Een inschikkelijke, eventueel schuldbewuste, en vriendelijke reactie van de burger, al dan niet vergezeld gaand van een plausibele verklaring voor de overtreding, kan maken dat de politiemensen in hun optreden toeschietelijk zijn. Verschil met Groningen 1992 en Amsterdam 2001 is echter dat de politiemensen in die twee grotere plaatsen geregeld hadden aangegeven dat ze zouden gaan bekeuren, waarna ze door de reactie van de burger daarvan afzagen. Box 6.12 bevat een voorbeeld uit Wageningen 2022, waarin de inbreng van de burgers, met de als gemoedelijke getypeerde interactie, richting geeft aan het optreden. De bestuurder mag naar huis rijden, hoewel hij strikt genomen geen geldig rijbewijs heeft.

Box 6.12 Gemoedelijke interactie en mog[en] doorrijden

P1 en P2 zien een auto rijden. Ze gaan die controleren. Er is een bestuurder en een bijrijder. P2 vraagt aan de bestuurder een rijbewijs. De man spreekt geen Nederlands en nauwelijks Engels. Hij toont een ID-bewijs en een Syrisch rijbewijs. P2 weet dat je na aankomst in Nederland nog 185 dagen (een halfjaar) mag rijden op een buitenlands rijbewijs, maar de man is al ongeveer een jaar in Nederland. Hij woont (aldus MEOS) in een AZC. Hoe die 185 dagen uit te leggen?! De bijrijder spreekt ook geen Nederlands of Engels, maar heeft wel een vertaalapp op zijn telefoon. Je spreekt in en de app geeft in geschreven tekst het gesprokene weer in een andere taal. Dat werkt best goed. De mannen maken een goedwillende indruk. Duidelijk wordt dat de bestuurder bezig is met het halen van zijn rijbewijs. 'Ik ben nu bezig met de eerste periode en daarna doe ik de tweede periode' – zoiets vertaalt de app. De agenten maken eruit op dat dat gaat om het theorie- en praktijkdeel van het rijbewijs, waarmee de man bezig is. Bij het inspreken en vertalen via de app heerst bijna enige vrolijkheid, of in elk geval een gemoedelijke stemming. Ze waarschuwen hem dat hij niet meer mag rijden, want in feite rijdt hij zonder geldig rijbewijs, en zeggen hem dat hij nu naar huis moet rijden en dan eerst zijn rijbewijs halen. P2 zegt later: 'Die twee waren wel "oké", en hij kan natuurlijk rijden, want hij heeft een rijbewijs.'

Stellige conclusies kunnen we niet verbinden aan de drie observaties met een hoog percentage gebeurtenissen waarin de inbreng van de burger van primaire invloed is op het optreden van de politiemensen. In die drie observaties is immers niet altijd meer precies te achterhalen hoe de interactie verliep en hoe dus de inbreng van de burger bepalend was. De gebeurtenissen vertonen wel een patroon: een respectvolle dan wel vriendelijke en indien van toepassing schuldbewuste houding van de burger, kan een overwegende invloed hebben op hoe de politiemensen optreden. In de twee drukkere plaatsen lijken de politiemensen ook wel begrip te hebben voor een verkeersovertreding, als de bestuurder daarvoor een enigszins plausibele reden geeft en meewerkt door de overtreding zo snel mogelijk of indien de politiemensen dat vragen meteen te beëindigen.

Geheugen (parate kennis). Over alle PSWI-observaties gezien is in 2,7% van de verkeersovertredingen parate kennis van de politiemensen van primair belang voor de wijze van optreden. Geen van de PSWI-observaties wijkt daar significant vanaf.

Politiecomputer. Informatie uit een politiecomputer is in 1,5% van de verkeersovertredingen beoordeeld als primair richtinggevend voor het politieoptreden. Dat percentage is zo laag omdat dit in de oudere PSWI-onderzoeken nauwelijks voorkwam. Als een bestuurder de documenten in orde had (met name apk-keuringsbewijs, verzekeringsbewijs, rijbewijs, kentekenbewijs), was er sowieso al geen reden om aan de meldkamer te vragen een computerbevraging uit te gaan voeren. Drie observaties tonen een significant afwijkend hoog percentage: Woerden 2001 (6,2%), Amsterdam 2022/3 (6,9%) en Wageningen 2022 (6,7%). De significant hoge percentages in Amsterdam

2022/3 (6,9%) en in Wageningen 2022 (6,7%) bespraken we reeds in paragraaf 6.5.1. Woerden 2001 kwamen we eerder tegen, vooral vanwege een sterke nadruk op verkeerscontroles. Bij zes verkeersovertredingen in Woerden 2001 geeft informatie uit een computerbevraging primair richting aan het optreden. Vijf keer gaat het om een computerbevraging waaruit blijkt dat de apk is verlopen. Vier keer geven de politiemensen een bekeuring daarvoor en één keer een waarschuwing omdat de apk pas recent is verlopen. In de zesde gebeurtenis volgt uit de bevraging dat de apk is verlopen en bovendien dat de auto niet is verzekerd. De politiemensen geven de bestuurder een proces-verbaal voor beide.

Van de 28 PSWI-observaties waarin het gebruik van informatiebronnen is bijgehouden, tonen 22 observaties geen enkele gebeurtenis waarbij informatie uit een politiecomputer primair richting geeft aan het optreden. Vier van de zeven observaties waarin dergelijke gebeurtenissen wel voorkomen, hebben we zojuist besproken: Woerden 2001 en de drie recente observaties. Vanwege de speciale aandacht in dit hoofdstuk voor het gebruik van computerinformatie, kijken we kort naar de twee andere observaties waarin het optreden van de politiemensen richting kreeg door informatie uit een politiecomputer. Het gaat om drie gebeurtenissen:

- In Roskilde 2006 trekken de politiemensen een kenteken na en krijgen terug dat deze auto als onverzekerd staat geregistreerd. De bestuurder zegt dat hij onlangs van verzekeraar is gewisseld. De politiemensen zeggen de man dat hij een proces-verbaal krijgt tenzij hij aan het politiebureau komt laten zien dat zijn auto is verzekerd ('tonenopdracht').
- In Oslo 2007 gaat het om twee gevallen. Het eerste betreft een hinderlijk foutgeparkeerde auto. Een computerbevraging leert de politiemensen dat op deze auto het verzoek rust om de nummerplaten in te nemen. Dat doen ze en ze laten de auto wegslepen. Het tweede geval betreft een controle van een auto omdat op de kentekenplaat de juiste wegenbelastingsticker ontbreekt. Een computerbevraging laat zien dat de wegenbelasting inderdaad niet is betaald. Een aanvullende bevraging leert dat de bestuurder geen geldig rijbewijs heeft omdat de aantekening 'wintercursus gevolgd' ontbreekt, hetgeen in deze maand (februari) een vereiste is om te mogen rijden. De politiemensen nemen de nummerplaten van de auto in.

6.6.5 Conclusies

Uitgaande van de rol die zij speelt in het politiewerk, zien we bij verkeersovertredingen drie soorten informatie:

- identificatie-informatie, waarmee politiemensen iemands identiteit vaststellen;
- profileringsinformatie, waarmee politiemensen een persoon typeren, in de zin van 'bij de politie bekend en dus de doelgroep' of 'een brave burger en dus niet de doelgroep';
- bewijsinformatie, waarmee politiemensen een strafbaar feit of een signalering aan het licht brengen, zoals een hit na een bevraging of camerabeelden.

We hielden niet systematisch bij hoe vaak deze drie voorkomen bij verkeersovertredingen. Echter, wanneer de politiemensen iemand bekeuren of officieel waarschuwen, speelt identificatie-informatie standaard een rol. Meestal gaat het om een identiteitsbewijs dat ze scannen in MEOS. Profileringsinformatie speelt geregeld een rol. Een hit is zeldzaam.

In het optreden bij verkeersovertredingen zijn de drie informatiebronnen die de politiemensen het meest raadplegen: een politiecomputer (telefoon met MEOS), opgave van een betrokken burger en documenten van burgers. Politiemensen scannen die documenten met hun telefoon in en die zijn aldus input voor de politiecomputer. Documenten hebben in feite geen zelfstandige bewijswaarde meer. Het scannen leidt tot controle in verschillende registers en tot administratieve vastlegging van de gegevens. Heeft een burger geen document bij zich, dan checken de politiemensen iemands identiteit door daarnaar te vragen en controlevragen te stellen, die zij checken aan de hand van de computergegevens. Dat is omslachtiger dan scannen maar lukt uiteindelijk altijd. In 38,5% van de politieoptredens bij verkeersovertredingen raadplegen de politiemensen een politiecomputer. Dat is een significant hoger percentage dan voorheen. Dat is toe te schrijven aan de introductie van smartphones waarmee politiemensen zelfstandig bevragingen kunnen doen. Dat effect van zelf kunnen bevragen zagen we ook bij de twee observaties in Denemarken 2006 waar de politiemensen beschikken over een mobiele data terminal. Overigens is de beschikbaarheid van apparatuur waarmee politiemensen zelf de bevragingen kunnen doen niet het enige wat bepaalt hoe vaak zij een computer bevragen. In de twee observaties in Duitsland 2006 zagen we dat de politiemensen vaak een computerbevraging deden terwijl zij niet over dergelijke apparatuur beschikten. Hieraan lijkt de strikte wijze van optreden in Duitsland ten grondslag te liggen. Bij veel verkeersovertredingen een computer raadplegen, betekent overigens niet dat computerinformatie in al die gevallen ook steeds primair richting geeft aan het optreden.

Onder 'primair richting geven aan' verstaan we dat de informatie overwegend beïnvloedt (méér dan andere informatie) wat de politiemensen ondernemen, zoals een waarschuwing of bekeuring uitdelen omdat de computerinformatie aangeeft dat iets niet in orde is. Als de politiemensen voornemens waren een bekeuring uit te delen maar dat niet doen vanwege bepaalde informatie, ook dan geeft die informatie richting aan het optreden. Echter, géén bekeuring uitdelen omdat de computerinformatie aangeeft dat alles in orde is, valt niet daaronder omdat de informatie dan geen wending geeft aan het optreden en dus ook niet werkelijk de richting bepaalt.

De computerinformatie die de politiemensen zo veelvuldig opvragen, is in 6,0% van de verkeersovertredingen primair bepalend voor hoe zij optreden, in het bijzonder of zij wel of niet een bekeuring geven. Het gaat er dan vooral om dat bepaalde achtergrondinformatie invloed heeft op hoe de politiemensen oordelen over de persoon die zij voor zich hebben en hoe dat oordeel vervolgens doorwerkt in het optreden. In oudere

PSWI-onderzoeken (2007 en eerder) geeft computerinformatie richting aan het optreden na een 'hit' zoals 'de apk van deze auto is verlopen' of 'deze auto is onverzekerd'. Dat politiemensen een 'hit' hebben komt nog steeds voor, maar vaker kunnen we de werkzaamheid van de computerinformatie aanduiden met de term 'dataprofilering'. Of iemand wel of niet eerder met de politie in aanraking is geweest, een 'brave burger' is of juist niet, beïnvloedt de beslissing van de politiemensen om al dan niet te controleren of te verbaliseren. Wie in het politiesysteem voorkomt, heeft een grotere kans om (wederom) te worden gecontroleerd dan iemand die niet in het systeem voorkomt. Wie betrapt wordt op een overtreding en *niet* voorkomt in het politiesysteem, heeft een grotere kans om er met een waarschuwing vanaf te komen dan iemand die wordt betrapt op een overtreding en *wel* in het systeem voorkomt. Dit is te zien als een door politiecultuur gevormd algoritme. In het ethisch kader van informatiegebruik (paragraaf 3.4.2) zagen we dat bij informatiegebruik de waarde gelijkheid, of non-discriminatie, in de knel kan komen (WRR, 2016). In dataprofilering wordt dat zichtbaar. Overigens hebben we niet waargenomen dat een eerder geregistreerde waarschuwing leidt tot het deze keer uitdelen van een bekeuring. De politiemensen laten zich dus wel iets gelegen liggen aan iemands politieverleden, om in te schatten of iemand tot de doelgroep van de politie behoort, maar een eerder door een collega geregistreerde waarschuwing is voor hen niet meteen een reden om nu te verbaliseren. In een gesprek met politiemensen over deze bevindingen gaven enkelen van hen aan dat zij wel degelijk eens hebben geverbaliseerd omdat een collega al een waarschuwing had geregistreerd, bijvoorbeeld voor fietsend telefoneren.

Soms (1,5% van de gevallen) is tijdens het optreden bij een verkeersovertreding sprake van handelingsverlegenheid: de politiemensen weten dan even niet hoe zij zullen optreden. De hoofdbevinding is dus dat de politiemensen bijna altijd weten of vrij vlot weten vast te stellen hoe zij zullen handelen, namelijk in de andere 98,5%. In de uitzonderingsgevallen ontbreekt het hen aan de juiste informatie daarvoor. Dat lossen ze dan op door het zekere voor het onzekere te nemen (niet bekeuren maar waarschuwen) of het informatie- en beslismoment naar elders te verleggen (het OM het laten uitzoeken of een tonenopdracht geven). Dit betekent dat zij dan, zoals vanouds (Stol, 1996), niet blindelings geloven wat de computer zegt maar hun oordeel opschorten.

De bevindingen uit eerdere PSWI-observaties ondersteunen de conclusies. Ten eerste tonen ze dat politiemensen in Nederland nu vaker de politiecomputer raadplegen dan voorheen. Ten tweede tonen ze in lijn daarmee dat in eerder politiewerk informatie uit een politiecomputer zelden primair bepalend was voor het optreden. Dat was enkel zo in geval van een 'hit', dat wil zeggen dat een computerbevraging een overtreding aan het licht bracht zoals 'niet apk-gekeurd', 'niet verzekerd', 'rijden zonder rijbewijs' of 'geen wegenbelasting betaald' (dat laatste in Noorwegen). 'Dataprofilering' is in eerder politiewerk niet waargenomen, hetgeen benadrukt dat dit een nieuw fenomeen is.

6.7 Misdrijven

6.7.1 Informatiegebruik bij misdrijven

Om te zien bij wat voor soort misdrijven politiemensen optreden, kijken we eerst naar de observaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen in de drie genoemde periodes. Die observaties omvatten 211 misdrijven. Daaronder vallen inbraak in een gebouw (27,5%), winkeldiefstal (16,6%), vernieling waaronder graffiti (10,4%), inbraak in auto (6,2%), beroving van een persoon of zakkenrollerij (6,2%) en mishandeling (5,7%). Andere misdrijven maken elk minder dan 5% van het totaal uit.

Bij de 45 misdrijven in recent politiewerk (2022-2023) gaat het allereerst om winkeldiefstal (37,8%) en daarna om inbraak in een gebouw (15,6%), oplichting (11,1%), diefstal (brom)fiets (6,7%), beroving van een persoon of zakkenrollerij (6,7%) en verdovende middelen (6,7%). Andere misdrijven komen elk één of twee keer voor en blijven daarmee elk onder de 5% van alle misdrijven. Winkeldiefstallen zijn in de recente observaties de meest voorkomende misdrijven (17 x). Daarbij bestaat het werk van de politiemensen niet zelden uit het na een melding overnemen van een verdachte uit handen van bedrijfsbeveiligers met daarna transport en administratie. Politiemensen ervaren dit vooral als een tijdrovende en onaantrekkelijke klus.

Verkrijgen van informatie tijdens het optreden bij een misdrijf kan op initiatief van de politiemensen (bijvoorbeeld ze raadplegen een computer of vragen iets aan een burger) maar kan ook het initiatief zijn van een ander (bijvoorbeeld een collega deelt een signalement of een burger laat een filmpje zien). Tabel 6.9 toont in welk percentage van alle misdrijven de politiemensen in Amsterdam, Groningen en Wageningen in de verschillende periodes informatie kregen uit bepaalde informatiebronnen.

De drie informatiebronnen waaruit de politiemensen in recent politiewerk tijdens hun optreden bij misdrijven het vaakst informatie krijgen, zijn een burger en een politiecomputer (beide plusminus 80%) en de eigen waarneming (51,1%). Daarna krijgen ze in ongeveer een kwart van de gevallen informatie van een document van een burger, een collega of een device van een burger. We kijken naar dezelfde soorten bronnen als eerder bij verkeersovertredingen en zien dan dat de intensiteit waarmee politiemensen deze bronnen in recent politiewerk gebruiken bij misdrijven aanzienlijk groter is dan bij verkeersovertredingen, met uitzondering van 'document van een burger' en 'document politie'.¹³¹ Politiedocumenten (analoog) spelen tot nu toe überhaupt geen rol als informatiebron in recent politiewerk. Als eerste bevinding zien we dus dat optreden bij

131 Met uitzondering van die twee, zijn alle percentages in recent politiewerk voor het optreden bij misdrijven (tabel 6.8) significant hoger dan de percentages voor het optreden bij verkeersovertredingen (tabel 6.4) ($p < .001$).

misdrifven ‘informatierijker’¹³² is dan bij verkeersovertredingen: vaker informatie uit meer verschillende bronnen met als top drie: (i) wat de burger inbrengt, (ii) wat een computerbevraging oplevert en (iii) wat de politiemensen zelf waarnemen.

Tabel 6.9 Informatie uit informatiebronnen in percentage van alle misdrijven, gezien over de observaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen in drie periodes

	1992-1993	2001-2005	2022-2023	Totaal
Informatiebron	(N=83)	(N=83)	(N=43-45)	(N=209-211)
Opgave betrokken burger	79,5	77,1	82,2	79,1
Politiecomputer	*16,9	22,9	**79,5	32,4
Eigen waarneming #	78,3	[81,9]	**51,1	73,9
Document burger	16,9	14,5	27,9	18,2
Collega	6,0	13,3	*26,7	13,3
Device burger ^	-	1,2	**25,6	5,7
Eigen geheugen (parate kennis)	19,3	20,5	15,6	19,0
Tip (van niet-betrokken burger) #	9,6	8,4	6,7	8,5
Document politie	2,4	4,8	0,0	2,8
*: significant verschil met ‘totaal’ in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$). #: deze variabele bevat een methodische inconsistentie, zie de tekst, speciaal paragraaf 6.4.2. ^: in 1992-1993 bestond deze optie niet in de scorelijst.				

De informatierijkheid bij misdrijven is niet alleen groter dan bij verkeersovertredingen, zij is ook groter dan voorheen. ‘Eigen waarneming’ laten we in dit verband weer even buiten beschouwing, gezien de eerder besproken methodische inconsistentie door de jaren heen. Dan zien we sinds de vorige periode een significante toename in informatie uit een politiecomputer (van 22,9 naar 79,5%, $p < .001$) en informatie uit een device van een burger (van 1,2 naar 25,6%, $p < .001$). Hier zien we een gevolg van de digitalisering. Vooral de politiecomputer als informatiebron is tegenwoordig veel vaker aanwezig dan voorheen en de politiemensen bevragen de politiecomputer in zo’n 80% van de misdrijven waarbij zij optreden.

In 2022-2023 observeerden we 45 maal politieoptreden bij een misdrijf. Bij één hectische winkeldiefstal met drie verdachten hebben we niet alle informatiegebruik weten te observeren, dus daarvan ontbreken de gegevens. Bij de overige 44 misdrijven deden de politiemensen in 35 gevallen een computerbevraging en in negen niet. We kijken eerst naar die negen. In twee gevallen is na een melding niets aangetroffen; in twee andere gevallen assisteerden de politiemensen collega’s (en vroegen dus zelf geen informatie op). In één geval was er een computerstoring. In een ander geval controleerden

132 Voor recent politiewerk is het totaal van alle percentages bij verkeersovertredingen 114,3 (tabel 6.4) en bij misdrijven 312,7 (tabel 6.8).

de politiemensen vanwege een melding via Meld Misdaad Anoniem of in een bepaald huis wiet werd gekweekt. De melder is onbekend en de personalia van de bewoners zijn al in BVH vastgelegd. Een computerbevraging tijdens het optreden vinden de politiemensen derhalve niet meer nodig. Drie keer gaat het om een situatie die de politiemensen kennelijk op dat moment inschatten als zijnde van gering belang. (i) Een man heeft van een date een digitaal bericht ontvangen met daarin een phishing link. Dat het om phishing gaat heeft de bank bevestigd. De politiemensen verwijzen de man voor het doen van aangifte. (ii) Een mislukte winkeldiefstal door drie vluchtelingen die net drie dagen in het land zijn. Ze tonen 'eetkaarten' van Ter Apel waar hun V-nummer op staat. De politiemensen maken foto's daarvan, ze doen geen computerbevraging. (iii) Een café-eigenaar heeft een vals geldbriefje ontvangen. Hij doet geen aangifte. De politiemensen leggen personalia van de man vast in hun smartphone, maar we nemen geen bevraging waar.

Bij 35 van de 44 optredens bij misdrijven deden de politiemensen een computerbevraging. Een scherp onderscheid tussen het doel van de bevragingen is niet altijd te maken. Met name het scannen van een ID-bewijs kan een administratief doel hebben (vastleggen van deze persoon als betrokken bij deze gebeurtenis) en een informatief doel (controleren van deze persoon, bijvoorbeeld op eerdere politiecontacten). Voor zover we hebben kunnen waarnemen, gaat het bij een bevraging vaak primair om het eerste: het vaststellen en registreren van de juiste identiteiten van de betrokken personen. We zagen geen duidelijke lijn in wanneer politiemensen wel en wanneer zij niet naar een ID-bewijs vragen om te scannen. We geven twee voorbeelden. (i) Een man spreekt de politiemensen in het Engels aan en zegt dat zijn auto, een SUV die vlak bij hem staat geparkeerd in een chique winkelstraat, eerder die dag is opengebroken. De man is samen met drie anderen en ze zijn hier voor een toeristisch bezoekje. De kapotgeslagen ruit is inmiddels dichtgeplakt met plasticfolie. De politiemensen verwijzen de man voor aangifte. Ze vragen zijn paspoort en scannen dat ter controle. Het is een Indisch paspoort en de man heeft een verblijfsvergunning voor Zwitserland. (ii) De politiemensen krijgen een melding. Het gaat om een man uit Libanon. Hij spreekt Engels en vertelt dat hij op Grindr een jongen heeft ontmoet. Daar heeft hij onlangs mee gedatet. De date wilde nu nogmaals afspreken maar had geen geld voor een tramkaartje en vroeg of de man dat kon voorschieten. De man vond dat al raar, maar bood aan dat hij een tikkie mocht sturen. Maar het kon alleen via een link volgens de date. De man klikte op de link en werd toen gebeld door de ING-bank dat hij op een phishing-link had geklikt. De politiemensen adviseren de man aangifte te komen doen van phishing. Dat zal hij doen. Waarom de politiemensen in eerste geval wel en in het tweede niet om een ID-bewijs vragen, werd ons niet duidelijk.

Bij winkeldiefstal gaat het niet alleen om het vaststellen van iemands identiteit maar bovendien om de vraag of de verdachte *first offender* is of al eerder voor een winkeldiefstal staat geregistreerd. 'First offender of niet?' is namelijk een criterium in het handelingskader bij winkeldiefstal. Als het om een gering bedrag gaat, er geen eerdere regis-

traties zijn en de verdachte de goederen teruggeeft, kan de zaak zonder aanhouding worden afgedaan, bijvoorbeeld met een boete van 181 euro en een winkelverbod. De informatie over eerdere politieregistraties is dan dus van direct belang en gaat ook vóór op wat burgers op zo'n moment inbrengen. Eén keer hoorden we althans dat een winkelmanager en -beveiliger over een verdachte verklaren dat hij wel vaker is betrapt op winkeldiefstal, en dat hij door meerdere winkeliers in het winkelcentrum in de gaten wordt gehouden. Maar omdat de politiecomputer geen eerdere gevallen toont, loopt het af met een reprimande. Dat informatie uit de politiecomputer gaat voor een andere bron, zagen we ook bij een poging tot inbraak. 'De bewoner is thuis, een man, middelbare leeftijd. Hij zegt dat het al eerder is gebeurd en zoekt in zijn computer op wanneer dat was (maar met die info gebeurt verder niks). Er was toen geen politie bij, dus het staat niet in de politieregistratie.'

Enkele keren observeerden we dat de politiemensen Google Maps gebruiken om een locatie op te zoeken waarheen zij op weg zijn. Soms biedt dat programma achtergrondinformatie. Een melding over een winkeldiefstal bijvoorbeeld bevat het woonadres van de verdachte. P2 zoekt op haar telefoon op Google Maps op wat dat voor een adres is. 'Het is een winkel, dus dat zal wel niet kloppen.' Het blijkt een adres dat is verkregen via een door de verdachte gestolen en in de winkel achtergelaten betaalpas. In nog zeven andere gevallen bevragen de politiemensen de politiecomputer op zoek naar achtergrondinformatie in relatie tot het misdrijf waarbij zij optreden. Zo vinden ze:

- een foto van een bij de politie reeds bekende verdachte;
- wie er staat ingeschreven op het adres van een mogelijk prostitutiepand (een man);
- de tenaamstelling van een auto waarin een man rijdt die verdacht wordt van oplichting (de auto staat op naam van een vrouw);
- de tenaamstelling van een gevonden scooter (naam en adres, maar de woning blijkt verlaten);
- het telefoonnummer van de dochter van een beroofde en neergeslagen oudere man;
- een vermelding van een vorige winkeldiefstal bij een kleine ondernemer, welke eerdere gebeurtenis de ondernemer zelf naar voren bracht;
- eerdere meldingen over een auto met deels afgeplakte (dus vervalste) kentekenplaat ('Dit is een misdrijf maar we kunnen er niks mee als de eigenaar ontkent dat hij dat gedaan heeft').

De politiemensen gaan met de informatie niet altijd door tot het uiterste. Zo gaan ze niet langs het adres van de vrouw op wiens naam de auto staat waarin de verdachte reed. Ze voorzien het slachtoffer van advies en laten het daarbij. Ze gaan ook niet langs het adres van de man die zijn kenteken afplakt, maar laten het bij de constatering dat de zaak strafrechtelijk gezien moeilijk te bewijzen zal zijn. Mogelijk vonden de politiemensen een verdere bemoeienis niet stroken met de aard van noodhulp en/of vonden zij de zaak niet de moeite waard. We vermoeden dat laatste, daar de politiemensen zelfs niet overwegen of ze er op enigerlei wijze werk van zouden kunnen maken. Daarin trekken niet alle politiemensen eenzelfde grens. In het geval van de gevonden scooter gaan de politiemensen

wél langs het adres van de tenaamstelling. Ze treffen daar een verlaten woning en daar houdt het voor hen op. Ze doen bijvoorbeeld geen navraag meer in de buurt.

Behalve de politiecomputer is voor de politiemensen, anders dan voorheen, nu ook een device van een burger geregeld een bron van informatie. We zagen dat bij elf van de 45 politieoptredens bij misdrijven. Acht van de elf keer ging het om informatie van een bedrijf: zesmaal camerabeelden, éénmaal een foto van een van diefstal afkomstige en voor afrekenen gebruikte pinpas en éénmaal om een filmpje van een vorige winkeldiefstal door dezelfde verdachte en een foto van die verdachte (P1 direct: 'O, die ken ik wel'). We observeerden ook dat politiemensen bij een misdrijf op zoek gaan naar camerabeelden waar iets van het misdrijf op staat, bij voorkeur een verdachte persoon of auto. Een buurtonderzoek bijvoorbeeld is vandaag de dag eerder een zoektocht naar camera's, bijvoorbeeld bevestigd aan een gevel, in een voordeurbel of in een auto, dan een zoektocht naar verklaringen van personen. Driemaal kregen de politiemensen informatie uit een device van een particulier, geen bedrijf zijnde. (i) Een vrouw die meldt dat ze bij haar gestolen fiets staat en op haar telefoon foto's laat zien van toen zij deze fiets nog in haar bezit had. Het overtuigt de politiemensen. (ii) Bij een poging tot inbraak meldt het slachtoffer dat het al eerder is gebeurd en zoekt op zijn computer op wanneer dat was. Met die informatie doen de politiemensen niks. (iii) Bij een inbraak in een studentenwoning is onder meer een pinpas gestolen en er is mee gepind. Het slachtoffer laat op zijn telefoon zien hoe laat en in welke winkels is gepind, waarna de politiemensen in die winkel camerabeelden bemachtigen waar degene die pint goed herkenbaar op staat. De voorbeelden laten zien dat informatie uit devices van burgers zijn doorgedrongen in politiestraatwerk en dan vooral van bedrijven in de vorm van camerabeelden.

In 2001-2005 kwam informatie vanaf een device van een burger bij de 83 toen geobserveerde misdrijven slechts éénmaal voor. Het betrof een poging tot een overval op een winkel, waarbij een winkelmedewerkster video-opnames laat zien van wat er was voorgevallen.

Net als op verkeersgebied (paragraaf 6.6.1) lichten we hier een gebeurtenis uit omdat die bij ons vragen oproept. P1 en P2 brengen een verdachte van winkeldiefstal naar een cellencomplex. Daar zal hij worden gefotografeerd en zullen vingerafdrukken worden genomen, waarna insluiting volgt. P1 rijdt de politieauto de sluis in en als de deuren achter de wagen gesloten zijn, laten ze de verdachte uitstappen en bellen aan. Op dat moment maakt P2 met de diensttelefoon een foto van de verdachte. Daarna gaat de deur open en lopen de politiemensen met de verdachte het cellencomplex binnen. De vraag is hier natuurlijk of het door P2 maken van een foto van de verdachte in overeenstemming is met het informatiebeleid van de politie.

Tot zover zien we dat politiemensen tijdens hun optreden bij misdrijven vaker dan voorheen informatie krijgen van een collega (want er zijn vaker meerdere politiemensen ter plaatse) en vaker dan voorheen informatie krijgen uit de politiecomputer of uit een de-

vice van een burger (vanwege de digitalisering). In paragraaf 5.4 zagen we dat hoe politiemensen optreden bij misdrijven door de jaren heen niet is gewijzigd. We keken daar naar het percentage misdrijven waarbij de politiemensen iemand aanhouden, iets in beslag nemen of een advies uitbrengen en we zagen geen verschil in de tijd en geen verschil tussen de drie teams. Een en ander wijst erop dat vaker informatie verkrijgen uit een digitale bron niet heeft geleid tot veranderingen in de wijze van optreden.

We vergelijken nu het gebruik van informatiebronnen bij misdrijven (tabel 6.9) met het gemiddelde gebruik gezien over alle gebeurtenissen (tabel 6.3), enkel de percentages voor 2022-2023. Op vier van de negen verschilt het informatiegebruik bij misdrijven significant van het totaal en steeds is het percentage voor misdrijven hoger, wat wijst op intensiever informatiebronnengebruik. Bij misdrijven zien we significant hogere percentages voor: opgave van een betrokken burger (82,2 versus 54,8%), politiecomputer (79,5 versus 46,9%), een collega (26,7 versus 10,8%) en device van burger (25,6 versus 5,7%).¹³³ Optreden bij misdrijven is dus vergeleken met het totaal aan gebeurtenissen rijk aan gebruik van informatiebronnen. De politiemensen hebben een vraagstuk op te lossen (Wat is er gebeurd? Hoe? Wie kan het gedaan hebben? Zijn er sporen?) en gebruiken daarbij de informatie die zij zelf kunnen vinden en ze krijgen informatie van anderen die bij het vraagstuk betrokken zijn (burgers, beveiligers, collega's).

Net als bij verkeersovertredingen noteerden we ook bij misdrijven welke informatie *van primair belang* was voor het optreden van politiemensen. Tabel 6.10 geeft weer in welk percentage van de misdrijven een bepaalde informatiebron primair richting geeft aan het optreden op straat. Bovenaan staan wat een burger vertelt (22,2%) en de eigen waarneming van de politiemensen (17,8%). Informatie uit de politiecomputer of informatie uit een device van een burger tonen zich zelden primair bepalend voor het optreden bij misdrijven (beide éénmaal of 2,2%). Verder volgt uit de tabel dat de percentages niet zijn veranderd ten opzichte van 2001-2005 of van 1992-1993.

Tweemaal is *computerinformatie* door de onderzoeker aangemerkt als primair richtinggevend voor het optreden.

(i) Informatie uit een device van een burger was primair richtinggevend voor het optreden bij een oplichting van een tankstationhouder. De veldwerkaantekeningen hierover: 'Het gaat om een klant die gukt en die bij een contante uitbetaling van 170 euro winst, met succes [bij een werknemer van de pompstationhouder] claimde dat hij twintig euro te weinig had gehad. Op de camerabeelden is te zien dat de man een briefje van twintig op de aflegplank laat vallen en dan uittelt dat hij te weinig heeft gekregen.' De politiemensen kijken secuur naar de niet al te scherpe beelden en de oplichting is voor hen aannemelijk. Zij maken een foto van een beeld waarop de verdachte te zien is en een beeld waarop de auto van de verdachte te zien is, met het kenteken leesbaar in zicht. De politiemensen trekken het kenteken na maar dat staat op naam van een vrouw. Op de beelden baseren ze

¹³³ z-score voor properties, $p < .01$.

uiteindelijk hun advies aan de tankstationhouder om de beelden te bewaren en als hij de klant weer ziet het geld terug te vragen en te zeggen dat hij anders aangifte zal gaan doen. De politiemensen trachten niet via de eigenaresse van de auto de verdachte te achterhalen. (ii) Informatie uit een politiecomputer was primair richtinggevend voor het optreden bij een winkeldiefstal. De veldwerkaantekeningen hierover: 'In een magazijnhok staat de verdachte en twee winkelmedewerkers. De verdachte staat er nu rustig bij, maar eerder zijn er wel klappen gevallen, over en weer, aldus de winkelman. P1 gaat naar de verdachte en boeit hem onmiddellijk en doet een veiligheidsfouillering. P2 vraagt naar een ID-bewijs. De verdachte maakt duidelijk dat dat in zijn tas zit. Het is een Pool die wel een paar woorden Engels kan maar vooral Pools praat. De verdachte gaat door zijn knieën en wijst met zijn geboeide handen aan waar het ID-bewijs in zijn tas zit. Gevonden. Scannen in MEOS. Staat wel in GBA maar zonder een adres (geen ingezetene). In BlueSpot komen er onder meer eerdere vermeldingen voor winkeldiefstal uit. Dat is reden om hem aan te houden en in te sluiten. (Handelingskader is dus daarmee meteen duidelijk, ook voor een diender met anderhalf jaar ervaring.) De agenten overleggen even over hoe verder. P1 gaat met de verdachte naar de auto en P2 gaat de aangifte opnemen.' Dit is in lijn met de eerdere constatering dat in relatie tot een 'first offender-beleid' iemands politieantecedenten ertoe doen. Dat 'informatie uit een politiecomputer' niet bij elke winkeldiefstal primair richting geeft aan de wijze van optreden heeft verschillende oorzaken. Ten eerste zijn er meer criteria in het first offender-beleid die doorslaggevend zijn, zoals de winkelwaarde van het gestolen goed en de vraag of bij de diefstal geweld is gebruikt. Ten tweede noteerden we bij elke gebeurtenis drie informatiebronnen die achtereenvolgens van belang waren voor de wijze van optreden en kijken we hier, omdat we focussen op de hoofdzaken, enkel naar de eerstgenoemde.

Tabel 6.10 Informatie primair van belang voor de wijze van optreden, in percentage van alle misdrijven, gezien over de observaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen in drie periodes

	1992-1993	2001-2005	2022-2023	Totaal
Informatiebron	(N=83)	(N=83)	(N=45)	(N=211)
Opgave betrokken burger	22,9	42,2	22,2	30,3
Eigen waarneming #	31,3	47,0	17,8	34,6
Collega	7,2	4,8	6,7	6,2
Tip (van niet-betrokken burger) #	2,4	0,0	4,4	1,9
Politiecomputer	0,0	0,0	2,2	0,5
Device burger ^	-	0,0	2,2	0,5
Document burger	1,2	0,0	0,0	0,5
Eigen geheugen (parate kennis)	3,6	3,6	0,0	2,8
Document politie	0,0	0,0	0,0	0,0
*: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$). #: deze variabele bevat een methodische inconsistentie, zie de tekst, speciaal paragraaf 6.4.2. ^: in 1992-1993 bestond deze optie niet in de scorelijst.				

Bij het misdrijf winkeldiefstal is dus een expliciete handelingsregel van kracht waarin de informatie uit de politiecomputer een variabele is die de politiemensen in die regel toepassen. In zo'n geval is die informatie dus rechtstreeks relevant en is het soms de informatie die de doorslag geeft. De handelingsregel geeft betekenis aan de computerinformatie. Voor de andere misdrijven die we observeerden, bestaat zo'n expliciete handelingsregel niet.

Met het voorgaande, met name met de percentages door de jaren heen in tabel 6.10 die geen veranderingen laten zien, is niet gezegd dat het politiewerk door de digitalisering in het geheel niet is veranderd. De wijze van werken is dat immers wel degelijk. Google Maps kunnen raadplegen bijvoorbeeld is soms gewoon handig. Het telefoonnummer achterhalen van de dochter van een neergeslagen en beroofde oudere man, is bijna zeker een pluspunt (of de politiemensen de dochter hebben gebeld, viel overigens buiten de observaties). Kunnen nazoeken of een verdachte van een winkeldiefstal valt binnen de criteria van een first offender-beleid, geeft een handvat voor het optreden. Camerabeelden kunnen zorgen voor extra bewijs waarmee de recherche bij het later aan het bureau afhandelen van een zaak haar voordeel mee kan doen. Verder speelt bij misdrijven ook dataprofilering een rol.

Bij verkeersovertredingen wezen we op het fenomeen dataprofilering, wat inhoudt dat personen die eenmaal bij de politie vanwege een strafbaar feit staan geregistreerd ('een bekende van ons'), meer kans lopen op politieaandacht en ook op repressief optreden dan personen die in het politiesysteem niet voorkomen ('een eerzame burger'). Bij misdrijven is een first offender-beleid een geïnstitutionaliseerde equivalent daarvan. We zagen bij misdrijven ook niet-geïnstitutionaliseerde verschijningsvormen van dataprofilering. Bij het overbrengen van arrestanten bijvoorbeeld is eenieders veiligheid een belangrijk aandachtspunt voor politiemensen. Bij een winkeldiefstal doet een van de politiemensen een computerbevraging en meldt: 'Hij heeft wel antecedenten voor diefstal maar niet voor geweld of iets dergelijks, dus we kunnen hem wel zonder boeien meenemen.' De computerinformatie leidde tot de profilering 'deze persoon is geen geweldpleger' en dus tot een mild transportregime (geen handboeien). Zoals hiervoor al beschreven, observeerden we bij een winkeldiefstal dat winkelpersoneel tegen de politiemensen zegt dat de verdachte al vaker is betrapt op winkeldiefstal maar dat de politiemensen dat niet terugzien in de politieregistratie, waarna ze de verdachte labelen en ook behandelen als first offender. Ook hier werkt de dataprofilering dus in het voordeel van de betrokkene. Bij een beroving waarbij het slachtoffer onder bedreiging met een wapen zijn scooter moest afstaan, komen de politiemensen er aan het bureau achter dat het slachtoffer in het politiesysteem staat vanwege handel in vals geld en dat hij een keer een verhaal tegen de politie vertelde dat niet klopte. De dienstdoende chef besluit daarom dat ze de beroving nu niet met prioriteit als heterdaadzaak oppakken maar dat de recherche

er de volgende dag mee verdergaat als reguliere zaak. De dataprofilering ‘dit is zelf ook geen lieverdje’ geeft hier dus richting aan het werk van de politiemensen.¹³⁴

6.7.2 *Misdrijven en handelingsverlegenheid*

Op dezelfde wijze als bij verkeersovertredingen legden we vast of bij de politiemensen in meer of mindere mate sprake is van onzekerheid of handelingsverlegenheid in het optreden (0=nee, 1=ja). In 20,0% van de 45 misdrijven was dat het geval.¹³⁵ Dat percentage is significant hoger dan de 1,5% bij de verkeersovertredingen ($p < .001$). Dat is niet zo vreemd omdat optreden bij misdrijven in de regel complexer is dan bij verkeersovertredingen, denk alleen al aan de aanwezigheid van slachtoffers en getuigen, en niet zelden ook een verdachte, bewijsmateriaal, en aan het (al dan niet) vinden en veiligstellen van sporen. Ook hier onderzoeken we waaruit de onzekerheid bestaat en hoe de politiemensen daarmee omgaan – en welke informatie zij daarbij gebruiken.

In één geval heeft de OpCo een melding voor de politiemensen gemaakt over een man die zegt dat hij tijdens het bezoek aan een prostituee bestolen is van tweehonderd euro. Hij wil echter geen aangifte doen. De politiemensen vragen zich af wat zij dan nog met die melding moeten. Ze vragen het de OpCo en die zegt dat de bedoeling is dat ze gaan kijken om vast te stellen of het om een prostitutieappartement gaat. Zo ja, dan zal de politie daarvan de gemeente in kennis stellen. Het ging hier dus om een niet meteen duidelijk toegelichte opdracht. In een ander geval treden de politiemensen op bij een winkeldiefstal in een aangrenzend basisteam. Ze weten niet naar welke locatie ze de arrestant moeten overbrengen. De meldkamer weet het ook niet maar vraagt het aan politiemensen van het aangrenzende basisteam, die het vertellen. Een derde geval gaat over een winkeldiefstal die conform het first offender-beleid met een reprimande zal worden afgedaan en waarbij RAPP vraagt om een aangifte. Twijfel bij de politiemensen. Na overleg met de OpCo blijkt dat deze stap in RAPP kan worden overgeslagen. In deze drie gevallen brengt overleg met collega's dus de oplossing.

In twee gevallen gaat het om een verdachte van winkeldiefstal die is aangehouden, waarna blijkt dat van een winkeldiefstal geen sprake is. Eén keer is de verdachte aangehouden door een winkelmedewerker en overgedragen aan de politiemensen en een andere keer is de verdachte aangehouden en geboeid door een hondengeleider die toevallig eerder aanwezig was dan P1 en P2. In het eerste geval kan de verdachte als first offender meteen weer vertrekken en overleggen de politiemensen met de dienstdoende hulpofficier van justitie (hOvJ) over het zonder fysieke voorgeleiding wegzenden van een aangehouden persoon. In het tweede geval blijkt gaandeweg dat van winkeldiefstal helemaal geen sprake is. De man krijgt een winkelverbod omdat hij naar twee win-

134 Zoals gezegd: dit voorbeeld van dataprofilering speelde zich af op het bureau en maakt dus geen deel uit van het werk op straat, dat hier centraal staat. Het dient dan ook slechts als illustratie.

135 We geven geen percentages per team omdat daarvoor de N=waarden per team te gering zijn ($N \leq 30$).

kelmedewerkers heeft gespuugd en mag uiteindelijk zonder voorgeleiding weer vertrekken. De agenten vragen de caissières voortaan duidelijker te zijn in hun melding. Terug op het bureau vraagt de OpCo hen ook nog of zij de caissières er wel op gewezen hebben dat zij geen melding mogen maken van diefstal als dat niet daadwerkelijk aan de hand is. In het eerste geval plegen de politiemensen overleg en vinden zo met de hOvJ een oplossing, in het tweede geval zien de politiemensen op een gegeven moment in dat de man ten onrechte is beschuldigd en dus niet aangehouden had moeten worden. De twee flessen wijn waarvan het winkelpersoneel dacht dat de man die zou willen stelen, staan nog bij de weegschaal bij de zelfscankassa's. De politiemensen hakken dan op eigen gezag een knoop door en doen de man de boeien af en stellen hem weer op vrije voeten.

Viermaal gaat het om een inbraak dan wel een (vermoedelijke) beroving waarbij voor de politiemensen de vraag rijst welke activiteiten zij nog zullen verrichten om duidelijk te krijgen wat er precies is gebeurd (van het slachtoffer is daarover in drie van deze gevallen geen duidelijkheid te krijgen) en/of wat zij zullen doen om eventueel bewijsmateriaal veilig te stellen. Drie keer voeren de politiemensen daarover op straat al overleg met collega's (OpCo, FO, DR) en een vierde keer nemen ze de onduidelijkheid mee naar het bureau, waar nader overleg volgt.

De hoofdlijn uit deze gebeurtenissen is dat de politiemensen in geval van twijfel overleg voeren met (specialistische) collega's om te achterhalen hoe zij het beste kunnen handelen. We observeerden geen enkele keer dat ze daarvoor via hun telefoon bijvoorbeeld een in het systeem opgeslagen werkinstructie raadpleegden. In het geval van de man die door winkelpersoneel ten onrechte werd beschuldigd van winkeldiefstal hakken de politiemensen uiteindelijk zelf de knoop door omdat zij gaandeweg duidelijk kregen dat er in feite geen delict was. Aan het bureau bespreken ze de casus nog wel met de OpCo.

6.7.3 *Bevindingen over het belang van informatie bij misdrijven uit andere PSWI-observaties*

We plaatsen de bevindingen nu in een breder perspectief door daarbij ook de andere Nederlandse en de buitenlandse PSWI-observaties te betrekken. We kijken naar het belang van de negen verschillende soorten informatie voor het optreden van de politiemensen (bijlage 8.8). Enkel voor de acht observaties met dertig of meer misdrijven is getoetst of de percentages verschillen van het percentage over het totaal van de observaties. Een informatiebron laten we hierna buiten beschouwing indien: (i) gezien over alle PSWI-observaties het percentage gebeurtenissen waarbij informatie uit die bron van primair belang is voor het optreden minder is dan 1,0%, of (ii) bij die informatiebron geen van de afzonderlijke PSWI-observaties significant afwijkt van het percentage gezien over alle PSWI-observaties. In het eerste geval is het belang van die informatie voor het optreden te gering om er dieper op in te gaan. In het tweede geval

zijn er dus geen observaties die afwijken van het totaalgemiddelde terwijl juist van afwijkende percentages iets aanvullends valt te leren uit de andere PSWI-observaties. Op basis van deze twee selectiecriteria blijven drie informatiebronnen over: eigen waarneming (35,5%), opgave van een burger (34,4%) en het eigen geheugen (3,6%).

Eigen waarneming. Over het geheel gezien is 'eigen waarneming' bij 35,5% van primair belang voor het optreden. Haarlem 1993 scoort met 68,8% significant hoger ($p < .001$). Dat valt extra op omdat we eerder zagen dat in 1992-1993 de percentages 'eigen waarneming van primair belang' juist laag waren vanwege een methodische inconsistentie door de jaren heen (paragraaf 6.4.2). Het gaat in Haarlem 1993 om 22 gevallen waarvan twaalf inbraken in een gebouw (bijvoorbeeld woning, atelier, café, winkel). In die gevallen is het aan de politiemensen van de noodhulp om waarnemingen te verrichten en vast te stellen of al dan niet de technische recherche ter plaatse moet komen voor het veiligstellen van sporen, of dat dat niet nodig is en het slachtoffer kan worden verwezen voor het doen van een aangifte. Aldus is er in Haarlem 1993, ondanks slechts twaalf woninginbraken, een verband tussen inbraak in de woning en het belang van waarnemingen door de politiemensen.¹³⁶ Dat verband is er ook gezien over alle observaties uit 1992-1993 en ook gezien over die selectie maar dan zonder Haarlem 1993.¹³⁷ In de observaties uit 2001-2023 zien we een dergelijk verband niet meer terug, welke selectie we uit die observaties ook maken.¹³⁸ Informatie uit eigen waarneming was dus van speciaal belang in politiewerk in 1992-1993 bij woninginbraken en dan specifiek voor de vraag of er al dan niet door de technische recherche op de plaats van het delict (pd) sporenonderzoek moest worden verricht. Daarmee is niet gezegd dat vandaag de dag bij inbraken waarnemingen van politiemensen niet meer van belang zijn omdat er geen sporenonderzoeken meer worden gedaan, maar deze routine is kennelijk niet meer zo evident en wellicht ook niet meer aantoonbaar in een systematische observatie omdat er tegenwoordig minder inbraken zijn (de drie recente observaties bevatten niet meer dan zeven inbraken in een gebouw). Het voorgaande toont wel dat interne regels van belang zijn voor het informatiewerk dat de politiemensen op straat (behoren te) doen. De handelingsregel is hier 'als er mogelijk sporen zijn moet de technische recherche c.q. de forensische opsporing komen' dus dienen de politiemensen de voor die regel relevante informatie te verzamelen. De politiemensen kennen die regel en handelen daarnaar. De handelingsregel stuurt zo gezien het informatiewerk.

Opgave van een burger. In drie observaties is de inbreng van een burger in een significant groot deel de gebeurtenissen van primair belang voor de wijze van optreden: Oslo 2007 (64,9%), Groningen 2005 (61,1%) en Brussel 2006 (57,1%).

136 $\chi^2=13.24$, $p < .001$

137 Resp. (i) 1.727 gebeurtenissen, 57 woninginbraken, $\chi^2=44.19$, $p < .001$ en (ii) 1.460 gebeurtenissen, 45 woninginbraken, $\chi^2=28.8$, $p < .001$.

138 De observaties uit 2001-2023 bevatten 4.992 gebeurtenissen waarvan 187 inbraken in een gebouw.

In Oslo 2007 is informatie van een burger door de onderzoeker aangemerkt als van primair belang bij 24 misdrijven. Het gaat om twaalf verschillende soorten misdrijven, waarvan winkeldiefstal de meest voorkomende is (7 x). In de veldwerkaantekeningen is in diverse van de 24 gevallen niet terug te vinden welke informatie van een burger de doorslag in het optreden gaf. Twee keer staat bij een winkeldiefstal beschreven dat de politiemensen de camerabeelden bekeken en daarna tot hun actie kwamen. Bij een andere winkeldiefstal ontkent de verdachte iets te hebben gestolen maar vinden de politiemensen het omstreden artikel, een mes, in de laars van de verdachte, hetgeen de doorslag geeft. Diverse keren maakt de tekst wel duidelijk dat de inbreng van een burger de doorslag geeft. Een op straat mishandelde man wil niet met de politiemensen mee om naar de daders te speuren omdat hij bang is en naar huis wil, waarna de politiemensen hem laten gaan met het advies medische hulp te zoeken. Bij een andere straatroof vragen de politiemensen aan het slachtoffer of hij aangifte wil doen; tevens vragen ze hem of hij naar de eerste hulp wil en of wellicht zijn bankpas moet worden geblokkeerd. De man wil naar de eerste hulp en dus laten de politiemensen een ambulance komen. In deze twee gevallen geeft de inbreng van de burger primair richting aan het optreden, maar over het geheel gezien is er geen duidelijk patroon te ontdekken zoals wel bij inbraken in Haarlem 1993.

In Groningen 2005 gaat het om 22 misdrijven waarbij de inbreng van een burger door de onderzoeker is aangemerkt als van primair belang voor het politieoptreden. Het gaat om zeven soorten misdrijven waarvan inbraak in een gebouw de meest voorkomende is (7 x). Ook winkeldiefstal (5 x) en auto-inbraak (4 x) komen vaker voor. Ook hier staat in de veldwerkaantekeningen niet altijd expliciet dat en hoe de inbreng van een burger van primair belang was voor de wijze van optreden. Toch is er een patroon zichtbaar. De veldwerkaantekeningen beschrijven dat de politie in Groningen 2005 als werkwijze heeft dat de noodhulp bij de zojuist genoemde drie typen strafbare feiten op basis van wat het slachtoffer verklaart een aangifte opmaakt. De politiemensen sturen daarvan dan later per post twee exemplaren op met het verzoek één exemplaar ondertekend te retourneren of ze gaan langs om een handtekening te halen, of ze vragen het slachtoffer om naar het bureau te komen om te ondertekenen. In de helft van de genoemde misdrijven staat vermeld dat de politiemensen zo'n aangifte opmaken. Voor woninginbraken hanteren ze bovendien een 'inbrakenmap' (werkinstructie). Daarmee bepalen politiemensen onder meer of na een inbraak het adres op de lijst voor de technische recherche komt. Hoewel de aantekeningen ook vermelden dat de politiemensen waarnemingen doen (sporen), is vooral wat de melder/aangever vertelt door de onderzoeker aangemerkt als van primair belang voor de wijze van optreden, te weten het opnemen van een conceptaangifte die zij later zullen uitwerken en ter ondertekening voorleggen.

Brussel 2006 kwamen we eerder tegen vanwege een laag percentage aanhoudingen bij misdrijven omdat de politiemensen in beginsel bij elke melding van een misdrijf ter plaatse gaan, los van de vraag of er kans op een aanhouding is (paragraaf 5.4). Nu komt

deze observatie naar voren omdat volgens de onderzoeker in een hoog percentage van de misdrijven (57,1%) de inbreng van een burger van primair belang is voor het politietoedreden. Het gaat om twintig misdrijven, van zes verschillende soorten, met inbraak in een gebouw als meest voorkomende (11 x). Net als we zojuist zagen in Groningen 2005 is in Brussel 2006 de werkwijze bij inbraken dat de politiemensen meteen ter plaatse een proces-verbaal opmaken, waardoor de focus dan komt te liggen op hetgeen het slachtoffer vertelt. De politiemensen laten het slachtoffer bijvoorbeeld vertellen hoe er is ingebroken en wat er is ontvreemd. Wat de burger zegt, staat meestal niet op zichzelf en wordt ondersteund door bijvoorbeeld sporen van braak of ander bewijsmateriaal. Toch is begrijpelijk dat de inbreng van de burger in veel gevallen als van primair belang wordt aangemerkt, want de burger levert het ‘verhaal’ die de andere informatie zoals sporen in een context plaatst en betekenis geeft (vgl. De Poot et al., 2004). Het is ook het verhaal van de burger dat inhoud geeft aan de aangifte die de politiemensen moeten opmaken, en welke informatie zij dus om die reden nodig hebben.

Geheugen (parate kennis). Over alle PSWI-observaties gezien is parate kennis in 3,6% van primair belang voor het optreden bij misdrijven. Leeuwarden 2005 toont met 13,3% een significant hoger percentage. Het gaat om vier gebeurtenissen. Eerder zagen we dat politiemensen in Leeuwarden in een groot deel van de gebeurtenissen parate kennis hebben over het probleem waarmee zij te maken hebben of over een betrokken persoon of adres (paragraaf 6.2.3). Dat was het gevolg van een gerichte aanpak van overlast door zwervers en verslaafden. Logisch gevolg daarvan is dan weer dat ook in een relatief groot deel van de gebeurtenissen parate kennis van primair belang is voor de wijze van optreden. Het gaat om (i) een bij de politiemensen bekende man die een vernieling pleegt omdat hij de nacht in het politiebureau wil doorbrengen, (ii) een vrouw die problemen heeft in de buurt waar ze woont en die de politiemensen herkennen van eerdere meldingen en (iii) een bekende veelpleger die een winkeldiefstal pleegt. Het vierde geval is een diefstal van een fiets uit een berging, waarbij de politiemensen nadat zij ter plaatse komen in de bewoner een collega herkennen. De 13,3% komt dus niet helemaal op het conto van notoire overlastplegers.

De informatiebronnen ‘politiecomputer’ en ‘computer van een burger’ vielen zojuist buiten de selectie. Gezien over alle PSWI-observaties is informatie uit deze bronnen in niet meer dan respectievelijk 0,9 en 0,2% van primair belang voor het optreden. Daar de rol van computerinformatie in dit onderzoek speciale aandacht heeft, staan we hier na toch stil bij de gebeurtenissen waarin computerinformatie van primair belang is voor het optreden. Informatie uit een computer van een burger was, over alle observaties gezien, één keer primair bepalend voor het optreden. Dat was in Wageningen 2022 bij de oplichting van een tankstationhouder (paragraaf 6.7.1).

Informatie uit een politiecomputer is, over alle PSWI-observaties gezien, zes keer van primair belang voor het optreden. Oslo 2007 spring eruit met driemaal, en wijkt daar-

mee met 8,1% significant af van het gemiddelde van 0,9% ($p < .001$). Oslo 2007 kwamen we eerder tegen vanwege veel bemoeienis van de politiemensen met drugsverslaafden en daklozen (paragraaf 4.4) en met misdrijven in de sociale rafelrand van een grote stad (paragraaf 4.6 en 4.7). Ook zagen we in Oslo 2007 een hoog aandeel misdrijven waarbij de inbreng van een burger van primair belang is voor de wijze van optreden (paragraaf 6.6.4) alsook op verkeersgebied twee hits uit een computerbevraging (paragraaf 6.5.4). En nu zien we dus bij misdrijven dat informatie uit een politiecomputer driemaal de wijze van optreden bepaalt. (i) Een man heeft ter identificatie enkel een asielzoekerskaart en de politiemensen vinden daarbij in een computerbevraging dat er mogelijk een uitzettingszaak tegen hem loopt en dat zijn echte naam onbekend is. De politiemensen besluiten hem mee te nemen naar het bureau. Echter, voordat ze daar arriveren, zegt de meldkamer dat ze hem moeten laten gaan omdat hij mag blijven tot zijn identiteit bekend is. In feite is hier dus het vanwege de computerinformatie in gang gezette optreden *overruled* door de meldkamer en de computerinformatie verliest daarmee uiteindelijk zijn relevantie (ii) Melding van winkeldiefstal die gaat om een fles parfum. De verdachte ontkent dat zij de fles gestolen heeft. De politiemensen vinden in de politiecomputer dat ze diverse keren staat geregistreerd voor winkeldiefstal. Ze besluiten daarom haar mee te nemen naar het bureau 'om haar een lesje te leren'. Hier volgt het optreden direct uit de computerinformatie. Tevens is dit een voorbeeld van dataprofilering die deze keer voor de verdachte ongunstig uitpakt. (iii) Melding van vernieling van een telefooncel om half twaalf 's nachts. De politiemensen treffen een Poolse man aan. Uit de politiecomputer volgt dat hij de vorige nacht de nacht heeft doorgebracht in een politiecel in een andere Noorse stad en dat hij toen geld heeft gekregen om naar de Poolse ambassade in Oslo te reizen. Daar is hij kennelijk niet geholpen. Aan de telefooncel zien de politiemensen geen schade. Ze overleggen met een politiejurist of ze de man voor vernieling mogen meenemen zodat hij onderdak heeft en de vreemdelingenpolitie zich de volgende dag over hem kan ontfemen. Ze krijgen toestemming daarvoor. De onderzoeker beoordeelde de computerinformatie als van primair belang, maar ook eigen waarneming (geen schade) en informatie van de politiejurist spelen een rol.

De andere drie keren dat computerinformatie van primaire invloed is beoordeeld bij het optreden tijdens een misdrijf is in Wageningen 2002, Bochum 2006 en Brussel 2006. We presenteren die achtereenvolgens. (iv) Wageningen 2002 gaat het om de eerdergenoemde Poolse verdachte voor winkeldiefstal (paragraaf 6.7.1). 'De verdachte (...) wijst met zijn geboeide handen aan waar het ID-bewijs in zijn tas zit. Gevonden. Scannen in MEOS. Staat wel in GBA maar zonder een adres (geen ingezetene). In BlueSpot komen er onder meer eerdere vermeldingen voor winkeldiefstal uit. Dat is reden om hem aan te houden en in te sluiten.' De politiemensen gebruiken de computerinformatie in het handelingskader van het first offender-beleid en weten daardoor dat zij deze verdachte dienen aan te houden. (v) In Bochum 2006 meldt een barman dat hij is mishandeld door een bezoeker. De politiemensen komen ter plaatse. De bezoeker is duidelijk onder invloed van drugs. Ze noteren zijn gegevens en controleren

die in de politiecomputer. Zo blijkt dat hij recent nog gedetineerd was. Intussen blijft hij de barman bedreigen. De politiemensen laten de man vertrekken omdat zijn gegevens zijn gecontroleerd en zijn adres bekend is. De barman doet aangifte. (vi) De politiemensen in Brussel 2006 komen na een melding bij een auto met een ingeslagen ruit. Ze vragen de meldkamer om bij het kenteken de naam en het adres van de eigenaar te zoeken. Het adres blijkt even verderop en de politiemensen halen de eigenaar van de auto op en nodigen haar uit om voor het doen van aangifte naar het bureau te komen. In dit voorbeeld helpt de computerinformatie de politiemensen een praktische en in dit geval cruciale stap verder in hun werk: het traceren van het slachtoffer.

Deze zes gebeurtenissen tonen dat de computerinformatie op verschillende manieren van primair belang kan zijn voor het optreden. Ten eerste, zo tonen de eerste vijf cases, kunnen de politiemensen de computerinformatie via een formele of informele handelingsregel vertalen naar hoe zij omgaan met een verdachte die zij voor zich hebben. Dat is vergelijkbaar met computerinformatie die de politiemensen gebruiken om te bepalen of op een verdachte van winkeldiefstal het first offender-beleid van toepassing is. Ten tweede, zo zien we in de laatste casus, kan de computerinformatie de politie helpen bij een naspeuring.

We keken zojuist naar afzonderlijke observaties en daarbinnen naar gebeurtenissen. We nemen nu de 28 PSWI-observaties waarin informatiegebruik is vastgelegd bijeen en kijken vervolgens over het geheel naar verbanden tussen misdrijf (ja/nee) en of een informatiebron is beoordeeld als zijnde van primair belang voor de wijze van optreden (ja/nee). Anders dan het voorgaande is dit een benadering op hoofdlijnen zonder oog voor de context van het werk. Het gaat over verbanden in West-Europees politiewerk in de periode 1992-2023. We onderzoeken of er een verband bestaat tussen de aard van het werk (wel of geen misdrijf) en de negen in tabel 6.10 genoemde informatiebronnen (wel/niet van primair belang). De aard van het werk toont een significant verband met twee van de negen informatiebronnen, te weten: 'collega' en 'opgave van burger'.¹³⁹ Het verband tussen aard van het werk en informatie van een collega kan worden verklaard doordat bij een misdrijf vaker dan bij andere gebeurtenissen meerdere politiemensen ter plaatse zijn. Er is namelijk een verband tussen aard van het werk (wel/geen misdrijf) en hoeveel politiemensen ter plaatse zijn én er is een verband tussen hoeveel politiemensen ter plaatse zijn (0, 1-2 of meer dan 2) en informatie van een collega als van primair belang voor het optreden van de geobserveerde politiemensen.¹⁴⁰ Wanneer we de hier gehanteerde selectie van gebeurtenissen verkleinen tot enkel de gebeurtenissen waarbij naast de geobserveerde politiemensen nog andere politiemensen ter plaatse zijn, zien we geen significant verband meer tussen misdrijven en collega's als doorslaggevende informatiebron.¹⁴¹ Kortom, dat over het geheel gezien bij misdrijven

139 'Collega': $N=5.332$, $\text{Chi}^2=42,12$, $p<.001$; 'opgave van burger': $N=5.332$, $\text{Chi}^2=75,77$, $p<.001$.

140 Aard van het werk * aantal politiemensen ter plaatse: $N=5.332$, $\text{Chi}^2=83,25$, $p<.001$; aantal politiemensen ter plaatse * info van collega van primair belang: $N=5.332$, $\text{Chi}^2=478,85$, $p<.001$.

141 $N=652$, $\text{Chi}^2=4,88$, $p=.027$.

vaker dan in ander werk collega's een belangrijke informatiebron zijn, wordt veroorzaakt doordat er bij misdrijven vaker collega's ter plaatse zijn. Bij 'opgave van een burger' is dat anders.

Zoals gezegd, vertoont de aard van het werk (wel/geen misdrijf) een significant positief verband met opgave van een burger als doorslaggevende informatie voor het optreden (wel/niet van primair belang). Dat zou (vgl. informatie van collega's) kunnen komen doordat bij misdrijven vaker dan bij andere gebeurtenissen burgers aanwezig zijn.¹⁴² Echter, wanneer we de hier gehanteerde selectie van gebeurtenissen verkleinen tot enkel de gebeurtenissen waarbij de geobserveerde politiemensen op straat contact met een burger hebben, zien we nog immer een significant verband tussen misdrijven en inbreng van een burger als doorslaggevende informatiebron.¹⁴³

Kortom, er is een significant positief verband tussen aard van het werk (wel/geen misdrijf) en opgave van een burger als informatiebron die doorslaggevend is voor het optreden van de politiemensen (wel/niet van primair belang). De andere acht informatiebronnen vertonen geen significant verband met de aard van het werk. Eerder zagen we (paragraaf 6.6.1) dat de meest gebruikte en tevens voor het optreden bij misdrijven belangrijkste informatiebronnen zijn: eigen waarneming van de politiemensen en opgave van een burger. Dat 'eigen waarneming' niet net als 'inbreng van een burger' een significant verband vertoont met de aard van het werk, betekent niet dat 'eigen waarneming' bij misdrijven niet belangrijk is. De bevindingen wijzen er daartegen op dat 'eigen waarneming' altijd belangrijk is in politiewerk (niet een specifieke relatie heeft met misdrijven) en dat 'opgave van een burger' vooral belangrijk is bij misdrijven en niet zozeer bij bijvoorbeeld verkeersovertredingen. Bij overtredingen wordt burgers standaard naar een verklaring gevraagd, maar die is niet van primair belang voor de wijze van optreden (hoewel soms een uitzondering deze regel bevestigt). Bij misdrijven stemmen de politiemensen hun optreden af op de informatie die zij van burgers krijgen.

6.7.4 Conclusies

Uitgaande van de rol die zij speelt in het politiewerk, zien we bij misdrijven zes soorten informatie:

- identificatie-informatie, waarmee politiemensen iemands identiteit vaststellen;
- beslisinformatie, die politiemensen toepassen in een handelingsregel;
- profileringsinformatie, waarmee politiemensen een persoon typeren;
- geo-informatie, waarmee politiemensen hun plaats of route bepalen;

¹⁴² Immers: 'gebeurtenissen' zijn alle contacten tussen politie en burger plus alle meldingen die niet in zo'n contact uitlopen. Er zijn dus gebeurtenissen waarbij na een melding, op straat geen contact is tussen politiemensen en een burger.

¹⁴³ $N=5169$, $\text{Chi}^2=79,34$, $p<.001$.

- bewijsinformatie, waarmee politiemensen een verdachte of toedracht trachten te achterhalen;
- naspeuringsinformatie, waarmee politiemensen een verdere naspeuring kunnen doen.

We hielden niet systematisch bij hoe vaak deze zes voorkwamen bij misdrijven. Echter, min of meer standaard is dat politiemensen bij een misdrijf met identificatie-informatie werken, meestal een identiteitsbewijs dat ze scannen in MEOS. Beslisinginformatie zagen we bij winkeldiefstal, om te bepalen of een verdachte al dan niet valt binnen het first offender-beleid. Profileringsinformatie zagen we bijvoorbeeld bij de verdachte voor winkeldiefstal die geen registraties had die op gevaar wezen, waarna de politiemensen hem classificeerden als niet gevaarlijk en hem ongeboeid vervoerden. Geo-informatie gebruiken de politiemensen geregeld, vanaf het scherm met CityGIS of vanaf hun telefoon met Google Maps. Bewijsinformatie, in de vorm van camerabeelden, zagen we bij de oplichting bij het tankstation. Naspeuringsinformatie maakt het politiemensen mogelijk om een stap verder te komen in het optreden bij een misdrijf en een volgende actie te ondernemen. Het geeft een stukje in een puzzel, bijvoorbeeld de informatie van een schoonmaker die vertelt wie de eigenaar is van een café waar een ruit is vernield. Aangezien de noodhulp vooral is gericht op het nemen van de eerste maatregelen maken de politiemensen niet altijd gebruik van alle naspeuringsinformatie.

Politieoptreden bij misdrijven is informatieverrijker dan het optreden bij verkeersovertredingen want politiemensen gebruiken bij misdrijven informatie uit meer verschillende bronnen, vooral: wat de burger inbrengt, wat zij opvragen uit de politiecomputer en wat zij zelf waarnemen. Het optreden bij misdrijven is ook informatieverrijker dan voorheen want politiemensen hebben in recent politiewerk in een groter deel van de misdrijven: (i) informatie van een collega en (ii) informatie uit een politiecomputer of uit een device van een burger. Dat eerste is het gevolg van het feit dat er vaker dan voorheen meer dan twee politiemensen ter plaatse zijn, het tweede komt door de digitalisering. Politiemensen bevragen de politiecomputer in zo'n 80% van de misdrijven waarbij zij optreden. Dat heeft niet geleid tot ander politieoptreden in termen van aanhoudingen, in beslagnames en uitgebrachte adviezen. Op die punten zijn geen verschillen tussen de drie teams of in de tijd. Politieoptreden is zo gezien vrij uniform en constant.

De informatiebronnen die in recent politiewerk geregeld primair *bepalend* zijn voor hoe politiemensen optreden zijn de inbreng van een burger (in 22,2% van de geobserveerde misdrijven) en de eigen waarneming van de politiemensen (in 17,8%). Informatie uit de politiecomputer of uit een device van een burger is zelden primair bepalend voor het optreden (beide in 2,2%). Vaststellen van verschillen tussen de drie teams is niet mogelijk want daarvoor is het aantal misdrijven te gering. De zojuist genoemde percentages zijn niet significant anders dan 2001-2005 of 1992-1993. De doorwerking van informatie op hoe politiemensen optreden, is zo gezien ook vrij constant. Met an-

dere woorden, bij misdrijven is informatie uit digitale bron niet vanwege de digitalisering significant bepalender geworden voor het optreden.

Informatie speelt echter wel een rol in het optreden. Voor winkeldiefstal geldt een handelingsregel in de vorm van first offender-beleid en bij dat delict is dus van belang dat politiemensen informatie krijgen over het politieverleden van een verdachte ('beslissing-informatie'). Die informatie passen de politiemensen dan toe in de handelingsregel. Maar nog steeds kunnen andere factoren belangrijker zijn, waardoor de computerinformatie alsnog toch niet bepalend is voor het optreden. Voor andere misdrijven zagen we in de recente observaties niet van dergelijke handelingsregels. First offender-beleid is op te vatten als een geïnstitutionaliseerde vorm van dataprofilering. Niet-geïnstitutionaliseerde vormen daarvan zien we bij misdrijven ook, zoals de verdachte van winkeldiefstal die vanwege de computerinformatie een licht transportregime krijgt. Wanneer politiemensen twijfelen over een te volgen aanpak, vinden zij een oplossing niet in een politiecomputer maar bij collega's.

Ook in eerdere observaties zagen we voorbeelden van handelingsregels. We zagen de regel dat politiemensen bij een inbraak moeten vaststellen of er sporen zijn en of dus de technische recherche (TR) dan wel de dienst forensische opsporing (FO) moet komen. Dan is eigen waarneming extra belangrijk. Een andere regel die we tegenkwamen, is dat politiemensen bij inbraken ter plaatse een (concept)-proces-verbaal opmaken. Dan telt de opgave van een burger extra zwaar.

Kortom, de digitalisering heeft niet ineens het politiewerk bij misdrijven radicaal veranderd, noch inhoudelijk noch in hoe politiemensen optreden. De informatie die vooral bepalend is voor het optreden bij misdrijven was én is wat de burger inbrengt en wat politiemensen waarnemen. Handelingsregels geven informatie betekenis omdat zo'n regel als het ware informatie vertaalt naar een wijze van optreden. In hedendaags politiewerk bij misdrijven zagen we één geïnstitutionaliseerde handelingsregel: het first offender-beleid bij winkeldiefstal. Niet of niet duidelijk geïnstitutionaliseerde handelingsregels zagen we ook, bijvoorbeeld aangaande de bejegening van aangehouden verdachten in verband met de veiligheid van de politiemensen en van anderen.

6.8 Hulpsituaties

6.8.1 Informatiegebruik bij hulpsituaties

Om te zien bij wat voor soort hulpsituaties politiemensen optreden, kijken we eerst naar de observaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen in de drie periodes. Die observaties omvatten in totaal 489 hulpsituaties. Daaronder vallen politieoptreden bij ruzies tussen personen (die vormen inclusief relationele ruzies 26,6% van alle hulpsituaties), aanrijdingen met of zonder letsel (22,3%), hulp aan (onwel geworden) personen (19,2%), vraag van een burger beantwoorden (15,3%) en verder nog optreden bij

geluidsoverlast (11,0%), vermiste personen (3,1%) en verloren of gevonden goederen, waaronder fietsen (2,5%).

In recent politiewerk observeerden we 133 hulpsituaties. Daarbij gaat het vooral om ruzies tussen personen (33,1%), aanrijdingen (21,8%), hulp aan (onwel geworden) personen (21,1%), vraag van een burger beantwoorden (8,3%), geluidsoverlast (6,0%), vermist persoon (7,5%) en verloren of gevonden goederen waaronder fietsen (2,3%). Geen van deze percentages uit recent politiewerk verschilt significant van het overeenkomstige percentage uit de drie periodes samen. Zo gezien is de top drie in hulpsituaties: ruzies, aanrijdingen en hulpverlening aan al dan niet onwel geworden personen.

In hulpsituaties krijgen de politiemensen in 2022-2023 in de genoemde drie plaatsen het vaakst informatie uit opgave van een betrokken burger (in 72,2% van deze gevallen), eigen waarneming (58,5%) en een politiecomputer (55,3%) (tabel 6.11). Verbonden met dat laatste is informatie uit documenten van burgers (30,8%) in de vorm van een ID-bewijs of rijbewijs dat de politiemensen scannen met hun telefoon.

Net als bij misdrijven zien we ook bij hulpsituaties dat de intensiteit waarmee politiemensen in recent politiewerk informatiebronnen gebruiken significant groter is dan bij verkeersovertredingen, met uitzondering van 'document van een burger' en 'document politie'.¹⁴⁴ Documenten van burgers zijn namelijk in alle drie de periodes en bij elk soort gebeurtenis een belangrijke informatiebron voor politiemensen, zij het dat de documenten in recent politiewerk zijn voorzien van een chip en vooral dienen als te scannen input voor een computerbevraging. Analoge documenten van de politie speelden nooit een grote rol en in hedendaags politiewerk al helemaal niet, ongeacht wat voor een soort gebeurtenis het betreft.

Kortom, politieoptreden bij zowel misdrijven als hulpsituaties is informatiever dan het optreden bij verkeersovertredingen. Maar het informatiegebruik bij misdrijven en hulpsituaties is niet identiek. Er zijn twee verschillen. Bij misdrijven maken de politiemensen significant vaker gebruik van de politiecomputer en van een device van een burger. Bij hulpsituaties gebruiken de politiemensen dus *minder vaak digitale bronnen* dan bij misdrijven.

144 Met uitzondering van die twee, zijn alle percentages in recent politiewerk voor het optreden bij hulpsituaties (tabel 6.10) significant hoger dan de percentages voor het optreden bij verkeersovertredingen (tabel 6.4) ($p < .01$). Het totaal van alle percentages bij verkeersovertredingen is 114,3 (tabel 6.4), bij misdrijven 312,7 (tabel 6.8) en bij hulpsituaties 271,4 (tabel 6.10).

Tabel 6.11 Informatie uit informatiebronnen in percentage van alle hulsituaties, gezien over de observaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen in drie periodes

	1992-1993	2001-2005	2022-2023	Totaal
Informatiebron	(N=187)	(N=169)	(N=131-133)	(N=187-189)
Opgave betrokken burger	67,9	63,9	72,2	67,7
Eigen waarneming #	54,0	70,4	58,6	60,9
Politiecomputer	20,3	* 16,0	** 55,3	28,3
Document burger	13,9	18,3	30,8	20,0
Collega	4,8	6,5	** 24,1	10,6
Eigen geheugen (parate kennis)	18,7	21,3	17,6	19,3
Device burger ^	-	1,2	9,0	2,9
Tip (van niet-betrokken burger) #	6,4	14,2	3,8	8,4
Document politie	2,7	1,8	0,0	1,6

*: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$).
 #: deze variabele bevat een methodische inconsistentie, zie de tekst, speciaal paragraaf 6.4.2.
 ^: in 1992-1993 bestond deze optie niet in de scorelijst.

De informatierijkheid bij hulsituaties is niet alleen groter dan bij verkeersovertradingen, zij is ook groter dan voorheen. 'Eigen waarneming' laten we ook hier buiten beschouwing, gezien de eerder besproken methodische inconsistentie door de jaren heen. Vergeleken met de vorige periode (2001-2005) zien we een significante toename bij informatie uit een politiecomputer (van 16,0 naar 55,3%), bij informatie van een collega (van 6,5 naar 24,1%) en bij informatie uit een device van een burger (van 1,2 naar 9,0%). Een significante afname zien we bij tip van een burger (van 14,2 naar 3,8%).

De toename van de politiecomputer en van een device van een burger als informatiebron zijn het gevolg van de digitalisering. De toename bij informatie van een collega konden we relateren aan een groter aandeel gebeurtenissen waarbij naast het geobserveerde koppel ook nog andere politiemensen ter plaatse zijn – een gevolg van organisatieveranderingen bij de politie (paragraaf 5.1.1). Voor de afname van informatie uit een tip van een burger dient zich niet direct een verklaring aan.

In 2022-2023 observeerden we 133 maal politieoptreden bij een hulsituatie. Bij één hulsituatie hebben we gemist of de politiemensen een ID-bewijs dat ze inzagen ook hebben gescand met MEOS. Bij de resterende 132 hulsituaties deden de politiemensen in 73 gevallen een computerbevraging en in 59 niet. We onderzochten of het raadplegen van een politiecomputer verband hield met andere kenmerken van gebeurtenissen. Bij hulsituaties die korter duren dan vijf minuten raadplegen de politiemensen minder vaak een computer dan bij hulsituaties die langer duren (21,7 versus 62,4%; $\chi^2=12,7$, $p < .001$). Daarbij is te denken aan een burger die de weg vraagt of een een-

voudige aanrijding waarbij de bestuurders zeggen dat ze het zelf kunnen regelen. Ook gebeurt het dat de politiemensen na een melding ter plaatse niets aantreffen. Bij hulsituaties met minderjarigen raadplegen de politiemensen vaker een computer dan bij hulsituaties zonder (92,3 versus 51,7%, $\text{Chi}^2=7,8$ en $p<.01$).¹⁴⁵ We komen daar zo op terug.

In 73 van de 132 hulsituaties (55,3%) deden de politiemensen een computerbevraging. In iets meer dan de helft (37) van die 73 gevallen gaat het er uitsluitend om dat de politiemensen een identiteit vaststellen, bijvoorbeeld bij een aanrijding of bij een eenvoudige hulpverlening aan een onwel persoon. Achtergrondinformatie zoeken de politiemensen in die gevallen niet en ze doen dan eveneens geen naspeuringen per computer. Het gaat dan enkel om identiteitsvaststelling voor administratieve doeleinden en het daarmee tegelijkertijd vastleggen van informatie voor toekomstige bevragingen. Het komt ook voor dat een onwel persoon is meegenomen door de ambulance voordat de politiemensen een identiteit hebben vastgesteld. Of en zo ja hoe de politiemensen in zo'n geval eventueel naderhand de identiteit van de betrokkene vaststellen, viel buiten onze observaties.

Zevenmaal zagen we dat de politiemensen een digitale kaart raadpleegden om de route te vinden. Na een melding geeft de boordcomputer met CityGIS weliswaar een kaart met navigatie-informatie maar het komt voor dat de politiemensen vanwege die melding ook nog ergens anders heen moeten. Eén van die zeven gevallen was een melding op de Albert Cuypmarkt in Amsterdam. De politiemensen gebruikten niet CityGIS maar Google Maps om daar te komen want 'de Albert Cuyp is overdag niet toegankelijk en daar houdt CityGIS geen rekening mee'. Eveneens één keer zochten de politiemensen met Google Maps het adres van een kerk, waar een suïcidale man zich mogelijk zou bevinden.

Bij 21 hulsituaties zochten de politiemensen achtergrondinformatie bij een adres of vooral een persoon. Minder dan bij misdrijven en bij verkeersovertredingen leek dat bedoeld om een persoon te typeren of te 'profilieren'; meer leek het hier te gaan om een beeld te krijgen van de context of van de achtergrond van de situatie waarmee de politiemensen te maken zouden gaan krijgen, of waar zij al in waren beland. Zo maken we nu dan wel een onderscheid tussen enerzijds wat we eerder hebben genoemd 'profileringsinformatie' en anderzijds 'achtergrondinformatie', maar een grens tussen die twee is niet scherp te trekken. Toch gaat het om twee verschillende accenten, welk verschil om te beginnen te maken heeft met de aard van het werk. Bij verkeersovertredingen en misdrijven treden politiemensen op in een wettelijke context met formele regels en, vaak duidelijke, aanvullende praktijkregels zoals 'een aangehouden geweldpleger wordt

145 Geen verband vonden we tussen computergebruik en geweld, aanwezigheid van chefs, aanwezigheid van een kwetsbaar of bekend persoon, aanwezigheid van een ambulance, parate voorkennis over het probleem, gerichtheid op een langetermijnoplossing, intern of extern verwijzen, opmaken proces-verbaal, iemand meeneemen naar het bureau en zekerheid van de politiemensen over hun optreden.

geboeid overgebracht'. In hulsituaties gaat het om zaken als bemiddelen in gezinsrelaties, helpen van gewonden en het omgaan met onbegrepen gedrag en met emoties. Dit is een ander speelveld dan dat waarover het strafrecht en de wegenverkeerswetgeving heersen.

In een hulsituatie is er soms veel achtergrondinformatie omdat het een slepend probleem betreft. Voor de politiemensen volstaat dan de hoofdlijn. Ze hebben bij een burenrucie bijvoorbeeld niet echt behoefte aan uitgebreide teksten over eerdere politie-interventies. De essentie volstaat. Na een melding over twee weggelopen kinderen raadpleegt P2 BVH en leest zich in. De vader van de jongens heeft een keer bedreigingen geuit. De jongens wonen bij een wooninstelling voor kinderen. Die instelling deed de melding. Mogelijk zijn de jongens met de bus of trein naar Lelystad, waar hun moeder woont. Het zijn broertjes en ze hebben een Italiaanse of Roma-achtergrond. Ze lopen best vaak weg. Het is een heel verhaal. P2 (vrouw, 2 jaar ervaring): 'Kort samengevat komen we bij een probleemgezin.' Een ander voorbeeld is de verwarde man die een printer uit het raam gooit en daarover zelf de politie belt (eerder genoemd in paragraaf 5.5.1). P2 (man, 45 jaar ervaring) leest zich tijdens het aanrijden in. P2 leest de informatie hardop. Het gaat om een man van zo'n zeventig jaar oud, hij is als enige ingeschreven op dat adres, de laatste melding is van september dit jaar et cetera. P2: 'Ehhh, samengevat: die meneer is een beetje in de war.' De politiemensen in de noodhulp hebben bij een hulsituatie geen behoefte aan 'alle' achtergrondinformatie maar aan de essenties. Dat is geen gevolg van het huidige informatieaanbod maar eerder een kenmerk van noodhulpwerk, zo leert een voorbeeld uit Amsterdam De Pijp 1993 (box 6.13).

Box 6.13 Twistmelding en achtergrondinformatie op een adres, Amsterdam De Pijp 1993

01:58 uur. De meldkamer geeft een twist door op De Hoopkade 17. 'De boel wordt afgebroken.' De politiemensen zijn nog binnen. Ik [de onderzoeker] zit op dat moment net wat zoekdingen in de computer te proberen. P1 zegt dat tegen mij: zoek even dat adres op in de computer. Ik doe dat via het Locatie Informatie Systeem (LIS), dan blijkt dat De Hoopkade 17 er vijftienmaal in zit. De terugkerende mutatiekoppen zijn 'geluidsoverlast' en 'twist', en één mishandeling. Ik zeg dat tegen P1 en laat hem het scherm zien. Op het eerste scherm staan twaalf mutatiekoppen, de drie op het volgende scherm ziet hij dus niet. P1 zegt 'we zien wel', en maakt voort om er uit te gaan en rijdt er vervolgens ook vlot heen.

Nadat ze in geval van een melding hebben doorgekregen wat er aan de hand is (bijvoorbeeld burenrucie, vermissing, aanrijding) is de eerste essentie of er gevaarsindicaties zijn. Vervolgens is van belang of de politie al eerder met dit probleem te maken had. Zo'n voorgeschiedenis hoeft dus niet in detail want de politiemensen in de noodhulp komen niet voor een diepgravende aanpak van het probleem maar voor een oplossing voor het moment en zo nodig het initiëren van verdergaande hulpverlening

door anderen. Een andere essentie is dan ook of er al hulpverlening bij een geval betrokken is. Is dat het geval, dan kunnen de politiemensen de betrokkenen daarnaar verwijzen of hun mutatie daarop afstemmen. Is er nog geen hulpverlening betrokken dan kunnen de politiemensen overwegen dat in gang te zetten, bijvoorbeeld door de wijkagent expliciet in te seinen en/of een 'VT-melding' te maken (Veilig Thuis, zie veiligthuis.nl). Hier zien we een handelingsregel, namelijk: zijn er serieuze problemen in een gezinssituatie en is er nog geen hulpverlening bij betrokken, maak dan een VT-melding of een melding voor de wijkagent ('als dit, dan dat'). Klip-en-klaar is die regel niet, want de vraag blijft wanneer een situatie ernstig genoeg is om hulpverlening in gang te zetten. Verder is bij hulpsituaties van belang of er een 'afspraak op locatie' (AOL) of 'afspraak op persoon' (AOP) geldt. Dan is het zaak dat de politiemensen daaraan gevolg geven. Bij een melding over een moeder-dochterruzie luidt de AOL 'Kijk of het goed gaat met het meisje', hetgeen de politiemensen doen. Bij een melding over een verwarde vrouw luidt de AOL 'Als je in huis bent even kijken naar gestolen houten speelgoed; dat is gemakkelijk te herkennen want dan zitten de labels er nog aan'. De vrouw laat de politiemensen binnen. Ze bekijken de woonsituatie en letten op de aanwezigheid van houten speelgoed. Een AOL heeft voor zover we hebben waargenomen de vorm van 'graag alert reageren' of de vorm van een verzoek om bepaalde informatie te vergaren. Het is een werkvoorschrift ('als dit, dan dat') maar geen regel voor hoe een situatie moet worden afgehandeld. Meer over AOL's en AOP's in paragraaf 6.10.

Belangrijker dan de vraag 'Wat is er in het verleden allemaal gebeurd?' is voor de noodhulp de vraag 'Is een vervolgactie nodig?' Lijkt het een eenmalige kwestie zoals een aanrijding of een toevallige geluidsoverlast, dan handelen de politiemensen het af en leggen ze het gebeurde vast in de politieregistratie (BVH). Is het een kwestie die bij de politie nog niet bekend is maar waarvoor wel structurelere aandacht nodig lijkt, zoals een nog onbekend verward persoon of ruzie, dan volstaan de politiemensen soms met een mutatie omdat ze ervan uitgaan dat de wijkagent dergelijke mutaties als vanzelf leest, of ze kunnen de wijkagent expliciet inseinen en/of een VT-melding maken. Treden de politiemensen op bij een probleem waarbij een wijkagent of hulpinstantie al betrokken is, dan is hun vervolgactie erop gericht die personen te informeren over wat zich deze keer heeft voorgedaan. Het is dan zaak om *geen* VT-melding te maken bijvoorbeeld, om te voorkomen dat er een nieuw proces wordt opgestart. Kortom, bij hulpsituaties, en dan vooral sociale problemen zoals ruzie, geluidsoverlast en kwetsbare of verwarde personen, behandelen de politiemensen in de noodhulp een crisissituatie én ze verzorgen een deel van het informatieproces daaromtrent.

In hulpsituaties gebruiken politiemensen informatie ook om naspeuringen te doen, zoals het bij een onwel geworden persoon achterhalen of er familie is die gewaarschuwd moet worden, of het achterhalen van de identiteit van een onwel geworden persoon. Voor dergelijke naspeuringen zijn vele routes. We geven een voorbeeld. Een vrouw is naast een huisartsenpost onwel geworden in de auto. Haar man die ook in de auto zit, is daardoor in shock en tot niets meer in staat. Een huisarts is al aanwezig en

ook de ambulance arriveert. Maar wie is de onwel geworden vrouw? P1 zoekt met MEOS de tenaamstelling van de auto (RDW). De te naam gestelde is de man. Vervolgens vindt P1 met MEOS, aan de hand van het adres van de man, via de GBA de gegevens van de vrouw. Met de informatie uit het RDW-register, de GBA en BVH, en het uitvoeren van vervolgebvragingen zoals hiervoor, achterhalen de politiemensen meestal wat ze willen weten, maar niet altijd. Na een melding 'bewoner geeft geen gehoor' zoeken de politiemensen met MEOS naar een telefoonnummer van de man die geen gehoor geeft, maar vinden dat niet. Ze zoeken dan in de GBA of op het adres nog iemand staat ingeschreven, maar dat is niet het geval. Dan blijkt de melder een telefoonnummer van de man te hebben. De agenten bellen dat nummer maar krijgen geen gehoor. Met een sleutelsmid gaan ze vervolgens de woning in. Ze treffen daar niets verontrustends aan en ronden de zaak daarmee af. Bij een andere melding 'bewoner geeft geen gehoor' vonden de politiemensen ook geen informatie via MEOS-bevragingen. Nadat de politiemensen de voordeur hebben geforceerd, komt de overbuurvrouw zeggen dat zij de sleutel van de woning heeft.

In de kwantitatieve analyse vonden we dat politiemensen in hulpsituaties met minderjarigen vaker een computer raadplegen dan bij hulpsituaties waarbij geen minderjarige is betrokken (92,3 versus 51,7%, $\chi^2=7,8$ en $p<.01$). Het gaat om tamelijk verschillende gebeurtenissen, zoals een aanrijding, problemen in de gezinssfeer, ruzie op straat, baldadigheid en een vermissing. In de veldwerkaantekeningen vinden we geen verklaring voor het verband. Mogelijk dat politiemensen bij hulpsituaties waarbij minderjarigen aanwezig zijn in zijn algemeenheid geneigd zijn om meer informatie op te zoeken.¹⁴⁶

Net als bij het verkeer en bij misdrijven lichten we hier een bijzondere gebeurtenis uit. Dit keer is het een slimmigheidje dat slechts kort een vraag opriep. P1 en P2 hebben een melding 'bewoner geeft geen gehoor'. Op bellen, kloppen en roepen wordt niet opengedaan. Het ruikt door de brievenbus niet naar een overlijden. P1 steekt zijn telefoon door de brievenbus en maakt een foto, en zo wordt duidelijk dat er een stapeltje post op de grond ligt. Of er ongeopende post op de mat ligt, is in dergelijke gevallen relevante informatie. (Of de politiemensen de bevoegdheid hebben om met hun telefoon in de woning een foto te maken, is de vraag die bij de onderzoeker opkomt.) Er is ook een man ter plaatse gekomen die de broer zegt te zijn van de vermiste; hij is tevens de melder. De man geeft de politiemensen het telefoonnummer van de ex van de vermiste vrouw. P2 belt de ex maar dat levert geen bruikbare informatie op. De politiemensen zeggen de broer verderop te gaan staan. Ze willen hem, om de privacy van de vermiste vrouw te beschermen, niet in de buurt van de woning waar ze straks naar binnen zullen gaan. Later aan het bureau praten de onderzoeker en de politiemensen,

146 Of een minderjarige (<18 jaar) is betrokken, hebben de onderzoekers vastgesteld ofwel op basis van de identiteitsvaststelling door de politiemensen ofwel op basis van een schatting. Dat laatste is bij kinderen geen probleem maar kan bij opgeschoten jeugd hebben geleid tot onjuiste codering in de variabele JEUGD (0=nee, 1=ja).

inclusief de OpCo, na over het maken van de foto. Daar het hulpverlening betreft op basis van artikel 3 Pw en de privacy-inbreuk gering was, is er niemand die twijfelt aan de rechtmatigheid van het optreden.

We vergelijken nu het informatiegebruik bij hulpsituaties (tabel 6.12) met het gemiddelde informatiegebruik gezien over alle gebeurtenissen (tabel 6.3), enkel de percentages voor 2022-2023. Op drie van de negen verschilt het informatiegebruik bij hulpsituaties significant van het totaal en steeds is het percentage voor hulpsituaties hoger, wat wijst op intensiever informatiebronnengebruik. Bij hulpsituaties zien we hogere percentages voor: opgave van een betrokken burger (72,2 versus 54,8%), eigen waarneming (58,6 versus 38,0%), een collega (24,1 versus 10,8%).¹⁴⁷ Optreden bij hulpsituaties is dus vergeleken met het totaal aan gebeurtenissen rijker aan gebruik van informatiebronnen. De politiemensen hebben een vraagstuk op te lossen (Wat is er aan de hand? Is verdere hulp nodig? Wie moeten we waarschuwen?) en gebruiken daarbij informatie uit verschillende bronnen met vooral een nadruk op menselijke bronnen: eigen waarneming, opgave van betrokken burgers en de inbreng van collega's.

Net als bij verkeersovertredingen en misdrijven noteerden we ook bij hulpsituaties *welke informatie van primair belang* was voor het optreden van de politiemensen (tabel 6.12). Net als bij misdrijven staan in recent politiewerk bij hulpsituaties met afstand bovenaan wat een burger vertelt (33,1%) en de eigen waarneming van de politiemensen (30,8%).¹⁴⁸ Informatie uit de politiecomputer of informatie uit een device van een burger tonen zich zelden of nooit primair bepalend voor het optreden (respectievelijk 0,8 en 0,0%). Twee percentages in tabel 6.12 springen er significant uit. (i) Het percentage 'eigen waarneming' is in 1992-1993 significant lager dan het totaalpercentage (17,1 versus 27,4%). (ii) Het percentage 'eigen geheugen' is in 2022-2023 significant lager dan het totaalpercentage (3,0 versus 10,2%). Op één punt verschilt recent politiewerk van dat in 2001-2005: het percentage 'eigen geheugen' is significant lager. We gaan nu nader in op deze twee.

147 z-score voor properties, $p < .01$.

148 De verschillen tussen de percentages voor hulpsituaties en misdrijven zijn niet significant.

Tabel 6.12 Informatie primair van belang voor de wijze van optreden, in percentage van alle hulpsituaties, gezien over de observaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen in drie periodes

	1992-1993	2001-2005	2022-2023	Totaal
Informatiebron	(N=187)	(N=169)	(N=133)	(N=489)
Opgave betrokken burger	44,9	44,4	33,1	41,5
Eigen waarneming #	*17,1	36,1	30,8	27,4
Collega	1,6	1,2	5,3	2,5
Eigen geheugen (parate kennis)	12,3	13,6	~*3,0	10,2
- eigen geheugen excl. burgervraag ®	5,3	6,4	0,8	4,3
Politiecomputer	0,0	0,0	0,8	0,4
Tip (van niet-betrokken burger)	0,5	0,0	0,0	0,2
Device burger ^	-	0,0	0,0	0,0
Document burger	0,5	0,6	0,0	0,4
Document politie	0,0	0,0	0,0	0,0
*: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$). ~: significant verschil van 2022-2023 met 2001-2005 ($p < .01$ of ~ $p < .001$). #: deze variabele bevat een methodische inconsistentie, zie paragraaf 6.4.2. ^: in 1992-1993 bestond deze optie niet in de scorelijst. ®: de N-waarden voor deze kolommen zijn achtereenvolgens 151, 141, 122 en 414.				

We verdiepen ons eerst in het lage percentage 'eigen waarneming van primair belang voor het optreden' in 1992-1993. Gezien over de drie periodes is er een verband tussen 'eigen waarneming van primair belang voor het optreden' en 'geluidsoverlast' ($r = .208$, $p < .001$). Bij een geluidsoverlast weegt voor de politiemensen dus doorgaans het zwaarst wat zij zelf van het geluid waarnemen. In 1992-1993 is het aandeel geluidsoverlast 14,4% en in de andere twee periodes samen 8,9%. Het verschil tussen die twee percentages is niet significant en zeker is het aandeel geluidsoverlast in 1992-1993 niet kleiner dan in de jaren daarna. Het lage percentage 'eigen waarneming van primair belang voor het optreden' in 1992-1993 kan dus niet worden verklaard doordat het politiewerk voor een geringer deel bestaat uit optreden bij een geluidsoverlast. We vinden in het materiaal ook voor het overige geen verklaring voor het lage percentage 'eigen waarneming van primair belang voor het optreden'. Mogelijk speelt ons hier de eerder besproken methodische inconsistentie parten.¹⁴⁹

Het tweede afwijkende percentage is bij 'eigen geheugen of parate achtergrondkennis van primair belang voor het optreden': 3,0% van de hulpsituaties in 2022-2023. Dat is significant minder dan het gemiddelde van 10,2. Gezien over de drie periodes is er een verband tussen 'eigen geheugen van primair belang voor het optreden' en 'burger stelt

¹⁴⁹ Voor de methodische inconsistentie, zie paragraaf 6.4.2.

vraag aan de politiemensen' ($r=.456$, $p<.001$). In 2022-2023 is het aandeel 'burger stelt vraag' 8,3% en in de eerste twee periodes 18,0%. Het verschil is significant ($z=2.65$, $p<.01$). Wanneer we 'burger stelt vraag' buiten beschouwing laten, verschilt 2022-2023 met 0,8% niet meer significant van de andere percentages (tabel 6.12, rij 'Eigen geheugen excl. burgervraag').¹⁵⁰ Dat het percentage hulpsituaties waarin de parate kennis van de politiemensen van primair belang is voor het optreden in recent politiewerk geringer is dan in de eerdere observaties kan dus worden verklaard doordat in recent politiewerk het aandeel 'burger stelt een vraag' geringer is. Waarom dát zo is, kunnen we niet met zekerheid zeggen maar een voor de hand liggende reden is natuurlijk dat burgers vanwege hun smartphone niet vaak nog aan politiemensen de weg hoeven te vragen. Het zou zo gezien dus een gevolg van de digitalisering kunnen zijn. Verder valt bij het doorlezen van de veldwerkaantekeningen op dat 'burger stelt een vraag aan de politiemensen' vooral voorkomt wanneer de politiemensen uit de auto zijn voor bijvoorbeeld het houden van een staande controle of het uitschrijven van parkeerboetes op overlastlocaties en dus eenvoudig aanspreekbaar zijn. Hoe vaak of hoeveel tijd de politiemensen op zo'n wijze aanspreekbaar zijn, hebben we niet systematisch bijgehouden. Of politiemensen in recent politiewerk minder vragen van burgers krijgen omdat ze nu minder vaak aanspreekbaar zijn, kunnen we dus niet nagaan.

6.8.2 *Hulpsituaties en handelingsverlegenheid*

Op dezelfde wijze als bij verkeersovertredingen en misdrijven legden we in hulpsituaties vast of bij de politiemensen in meer of mindere mate sprake is van onzekerheid of handelingsverlegenheid in het optreden (0=nee, 1=ja). Dat was in 10,6% van de 132 hulpsituaties het geval ($N=14$).¹⁵¹ Dat percentage is significant hoger dan de 1,5% bij de verkeersovertredingen ($p<.001$) en verschilt niet significant van de 20,0% bij misdrijven. Net als het optreden bij misdrijven is het optreden bij hulpsituaties in de regel complexer dan bij verkeersovertredingen. In hulpsituaties is dan wel geen sprake van een verdachte, maar wel van conflicterende partijen, voorgeschiedenissen, slachtoffers, emoties en vaak ook van een puzzel die de politiemensen moeten zien op te lossen zoals het achterhalen van een identiteit of het opsporen van familieleden. Hulpsituaties kunnen ze niet oplossen met een aanhouding en daarmee als het ware verplaatsen naar het bureau. Wel kan een onwel, verward of gewond persoon met een ambulance of psycholance worden meegenomen, maar dat is dan aan de zorgmedewerkers. We onderzoeken hierna waaruit in hulpsituaties de onzekerheid van politiemensen bestaat en hoe zij daarmee omgaan – en welke informatie zij daarbij gebruiken. Daarvoor hebben we dus de beschikking over veertien gebeurtenissen.

150 De reeks 5,3% – 6,4% – 0,8% suggereert nog steeds een trendbreuk. Maar ook wanneer we de eerste twee periodes samen nemen ($N=292$ en percentage 'eigen geheugen van primair belang voor het optreden, gezien over alle hulpsituaties exclusief burger-stelt-vraag' is 5,8%) is het verschil tussen die twee periodes samen en recent politiewerk niet significant voor $p<.01$ (want $z=2.28$, $p=.02$).

151 We geven geen percentages per team omdat daarvoor de N -waarden per team te gering zijn ($N\leq 30$).

Eén duidelijke hoofdverklaring voor de waargenomen handelingsverlegenheid komt uit die gevallen niet naar voren, eerder gaat het om enkele factoren die voor politiemensen onduidelijkheid of onzekerheid in de hand lijken te werken.

In een hulpsituatie kan een medische kwestie centraal staan. Als er dan (nog) geen zorgverlener ter plaatse is die het voortouw neemt, hebben de politiemensen niet echt vaste grond onder de voeten. We geven twee voorbeelden. (i) Een man is over zijn toeren omdat hij bij de huisartsenpost niet de medicijnen krijgt die hij naar eigen zeggen nodig heeft. Het enige was hij wil is slapen, schreeuwt hij uit, maar dat lukt hem niet. Na een tijdje met de man en een aanwezige vriend gepraat te hebben, geven de politiemensen hem het nummer van de crisisdienst en vertrekken weer. Ze weten niet wat ze met hem aanmoeten en zijn blij met de aanwezigheid van de vriend. 'Deze man heeft hulp nodig' is hun conclusie. (ii) Een man wil van een dak springen, mogelijk zijn drugs in het spel. Hij is schaars gekleed en het is koud. Uiteindelijk klimt hij met een ladder naar beneden. De politiemensen boeien hem en doen hem een reddingsdekken om. De man vaagt om water en een sigaret. De politiemensen weten niet of ze hem dat kunnen geven; de ambulance laat op zich wachten.

Bij drie vermissingen zagen we handelingsverlegenheid. Anders dan medische kwesties zijn vermissingen een politieonderwerp. Protocollen zijn er ook, maar we zagen desalniettemin geen systematische aanpak. Het volgende deed zich voor. (i) Bij een tiener die niet is thuisgekomen, stelt P1 aan de moeder uit het hoofd een reeks vragen die de indruk geven van een adequate benadering. P1 belt na enige tijd toch ook de OvD-Recherche. Dan komen er nog enkele vragen bij, zoals of er ook een vader in beeld is en op wat voor een fiets de jongen is vertrokken. De jongen duikt alweer op nog voordat de politiemensen klaar zijn. In de politieauto staat op de MDT nog de tip om goed in huis te zoeken (onder bed, in kasten) of het vermiste kind daar wellicht is. (ii) Vanwege een weggelopen zeventienjarig meisje gaan de politiemensen naar de instelling waar ze woont. Op haar kamer zoeken ze naar aanwijzingen voor haar verblijfplaats. Ze zoeken zo te zien tamelijk ongericht naar iets op schrift of iets digitaals, maar vinden niets bruikbaar. (iii) Een jongeman wordt vermist nabij een water. Er is veel politie, waaronder enkele eenheden van het team, hondengeleiders en waterpolitie met een kleine en een grote boot. Verschillende politiemensen nemen initiatieven. P3 vindt sporen op een plaats nabij het water. Deze informatie bereikt de politiemensen op de boot pas na anderhalf uur. Daarna vinden zij op de bewuste plaats onder water het lichaam van de vermiste. P3: 'Er is geen duidelijke leider; eerst was het de OvD-ochtend, toen iemand van ons bureau en nu de OvD van de middagdienst.' Goedbeschouwd hebben de drie cases dat gebrek aan sturing gemeen. Ze tonen tamelijk improviserend optreden zonder de structuur van een vast plan.

Bij drie aanrijdingen zagen we handelingsverlegenheid. (i) Bij een aanrijding met letsel tussen een auto en motor bellen de politiemensen met de verkeerspolitie met de vraag of er een (technisch) onderzoek moet worden ingesteld. Daar het letsel beperkt is, is

dat niet nodig, luidt het antwoord. Daarmee hebben de politiemensen hun vraag omtrent hun optreden opgelost. (ii) Een auto is tegen een lantaarnpaal gecrasht. De bestuurder en bijrijder zijn ongedeerd. De politiemensen bellen met de OvD of de bestuurder moet worden aangehouden. Het antwoord is 'nee'. Daarna volgt uit een alcoholtest dat de bestuurder te veel gedronken heeft. Hoewel hij dus niet wordt aangehouden, moet hij wel mee naar het bureau voor een bloedproef en het opmaken van een proces-verbaal. Onduidelijk is gebleven waarom de politiemensen de OvD belden voordat ze de alcoholtest deden, en waarom de OvD niet heeft gevraagd of ze een alcoholtest hadden gedaan. (iii) Bij een aanrijding zonder letsel op een doorgaande weg komt ook de verkeerspolitie ter plaatse. Deze specialist zegt de politiemensen dat ze de aanrijding moeten afhandelen als aanrijding met gewonden. Mochten er dan later toch medische klachten ontstaan, dan is er een dossier voor de verzekering. Later zeggen de politiemensen dat zij de regel volgen die zij gewend zijn: geen gewonden, geen proces-verbaal. In deze drie verkeerszaken komt in het optreden op straat steeds vrij snel een eind aan de handelingsverlegenheid omdat de politiemensen een regel hebben waarop zij terugvallen: het letsel is beperkt dus is geen technisch onderzoek nodig, de bestuurder heeft gedronken en gaat dus mee naar het bureau, er is geen letsel dus is geen proces-verbaal nodig.

We zagen ook enkele keren handelingsverlegenheid in situaties waarin niet echt duidelijk was wat er aan de hand was. Dan was de melding onduidelijk en mogelijk was, aldus de politiemensen 'niet goed doorgevraagd'. Dan staan de politiemensen dus in feite voor de opgave om eerst te achterhalen wat er aan de hand is dan wel te achterhalen óf er iets aan de hand is. Dergelijke situaties zijn natuurlijk niet altijd te voorkomen. Tot slot noemen we een melding inzake het volgens de omgangsregeling van de vader aan de moeder overdragen van een vierjarig kind. De moeder heeft de vader geslagen, zo luidt zijn melding, en daarbij ook het kind geraakt. De vader wil in die omstandigheid het kind niet overdragen. De moeder loopt verderop haar bril te zoeken die naar zij zegt, door de vader van haar hoofd is geslagen. De politiemensen overleggen met de OpCo wat te doen. Daaruit volgt dat het kind conform de omgangsregeling met de moeder mee moet.

De hoofdlijn is als volgt. Als het om gezondheidszorg gaat, moet een oplossing voor een vraagstuk waarmee de politiemensen zich geen raad weten uit de gezondheidszorg komen. Betreft het primair een politietaak, dan betekent handelingsverlegenheid dat de politiemensen op dat moment niet beschikken over een handvat in de vorm van routine, protocol, checklist of coördinatie door een leidinggevende. Dat lossen ze niet zelden op door met een chef of specialist te bellen. Het nazoeken van protocollen of handelingsvoorschriften namen we niet waar. Of de geraadpleegde chef of specialist wel een protocol raadpleegt, hebben we niet kunnen vaststellen.

6.8.3 *Bevindingen over het belang van informatie bij hulsituaties uit andere PSWI-observaties*

We plaatsen de bevindingen nu in een breder perspectief door daarbij ook de andere Nederlandse en de buitenlandse PSWI-observaties te betrekken (bijlage 8.10). Bij de PSW-observaties met dertig of meer hulsituaties is getoetst of de percentages 'informatie van primair belang' verschillen van het percentage over het totaal van de PSWI-observaties. Vervolgens focussen we, zoals steeds, op de hoge percentages omdat vooral dan uit de veldwerkaantekeningen van de PSWI-observaties is op te maken welke rol bepaalde informatie in het politiewerk speelt en waarom.

Zes van de negen informatiebronnen zijn over alle observaties gezien zelden van primair belang voor het optreden: device van een burger (0,0%), document van een burger (0,5%), tip van een burger (0,9%), document van de politie (0,1%), politiecomputer (0,2%) en een collega (2,8%). Soms toont een observatie een significant hoger percentage maar dat is dan het gevolg van één of enkele waarnemingen die, gezien de inhoud, geen conclusies toelaten over de waarde van bepaalde informatie.

Er resten nog drie informatiebronnen: de inbreng van een bij de gebeurtenis betrokken burger (deze informatie is in 36,5% van de hulsituaties van primair belang voor het optreden), de eigen waarneming van de politiemensen (29,5%) en het geheugen van de politiemensen (12,3%). We bespreken deze drie hierna. Bij elk van deze drie informatiebronnen zijn er enkele observaties die een significant hoog percentage laten zien en waarvan we vervolgens nazoeken waarom dat zo is.

Informatie van een burger (36,5%). Vijf observaties scoren significant hoger dan die 36,5%: Oslo 2007, Oostende 2006, Groningen 2005, Wageningen 2001 en Amsterdam 1993 (bijlage 8.10). Gezien over alle hulsituaties is informatie van een bij de gebeurtenis betrokken burger vooral van primair belang in geval van politieoptreden bij ruzies tussen personen ($p=.131$, $p<.001$). Vreemd is dat niet, want juist bij ruzies is het zaak dat de politiemensen van de betrokken partijen horen wat er volgens hen aan de hand is. Dat verklaart echter niet de zojuist genoemde hoge percentages, want in geen van de vijf zojuist genoemde observaties is het percentage ruzies significant groter dan gemiddeld (bijlage 8.11). We hebben in de veldwerkaantekeningen ook voor het overige niet kunnen achterhalen waarom deze vijf hoog scoren op 'informatie van een betrokken burger'. Niet uit te sluiten valt dat de wijze waarop het informatiegebruik destijds is beoordeeld, daaraan ten grondslag ligt.

Eigen waarneming van de politiemensen (29,4%). Significant hoger dan gemiddeld scoren hier Dendermonde 2006, Aarschot 2006, Haarlem 1993 en Zevenaar 2001 (bijlage 8.10). Gezien over alle hulsituaties is informatie uit eigen waarneming vooral van primair belang in geval van politieoptreden bij geluidsoverlast ($p=.221$, $p<.001$). Ook dat is niet vreemd, want geluidsoverlast is immers typisch een gebeurtenis waarbij de

politie mensen kunnen waarnemen of er aan de hand is wat werd gemeld, en vervolgens gewapend met hun eigen waarneming kunnen bepalen hoe zij zullen optreden. Dit verband tussen 'eigen waarneming van primair belang' en 'geluidsoverlast' verklaart echter niet de hoge percentages in de zojuist genoemde vier observaties, want geluidsoverlast maakt daar geen opvallend groot deel uit van alle hulpsituaties (bijlage 8.11). Ook hier speelt mogelijk een rol hoe de onderzoekers in de vier plaatsen 'eigen waarneming van de politie mensen is van primair belang voor het optreden' hebben gewaardeerd en gecodeerd. Het kan gaan om subtiele inschattingsverschillen. Box 6.14 bevat een voorbeeld uit Dendermonde van politieoptreden bij een relationele ruzie. De onderzoeker scoort dat de eigen waarneming van primair belang is voor het optreden van de politie mensen. Als tweede van belang echter scoort de onderzoeker de opgave van de betrokken burgers.¹⁵² Deze onderzoeker heeft hier dus het belang van de eigen waarneming hoger ingeschat dan het belang van wat de betrokken personen inbrachten. Mogelijk is dus deze onderzoeker eerder dan andere onderzoekers geneigd om de balans naar 'eigen waarneming' te laten doorslaan. Maar ook kunnen we niet uitsluiten dat een verschil in lokale politiecultuur een rol speelt, dus dat de politie mensen in deze vier teams geneigd zijn om hun optreden eerder te laten afhangen van hun eigen waarneming dan van wat de burger inbrengt, en dat wat de onderzoeker heeft vastgelegd over het belang van informatie dáárvan een correcte weergave is. We kunnen dit met het beschikbare materiaal niet meer achterhalen.

Box 6.14 Politieoptreden bij relationele ruzie in Dendermonde 2006 (veldwerkaantekeningen)

Oproep binnengekregen van een echtelijke ruzie. Het adres en de personen zijn bekend bij de agenten. De vrouw was iets gaan drinken bij de burens en haar man kwam haar halen. Er ontstaat een meningsverschil want de vrouw wil niet naar huis. De vrouw, dronken, wil met een flesje naar haar man gooien. Om haar tegen te houden, neemt de man zijn vrouw bij haar schouder vast. De vrouw rukt zich los en haar T-shirt scheurt. Er is hier geen sprake van geweldpleging. Toen we ter plaatse kwamen (twee patrouilles: drie inspecteurs, een hoofdinspecteur) was de dronken vrouw nog steeds in alle staten en ze begint te roepen en te tieren naar haar man. De man blijft heel rustig en vraagt aan de agenten om binnen te komen. De ene agent luistert naar het verhaal van de vrouw, terwijl de andere agent iets verder naar de man luistert. Nadat beide partijen hun verhaal gedaan hebben, wordt er binnen verder gepraat. De dronken vrouw is nog steeds voor geen rede vatbaar. Man en vrouw slapen apart: man boven, vrouw beneden. De agenten zeggen de man rustig naar boven te gaan slapen zodat zijn vrouw beneden haar roes kan uitslapen en er geen escalatie van de situatie komt. De man gaat rustig naar boven en de agenten vragen de vrouw ook naar bed te gaan en als er iets is de politie te bellen. Eenmaal als de gemoederen bedaard zijn, wordt de pa-

152 Bij elke gebeurtenis kan de onderzoeker aangeven: informatie die als eerste van belang is voor het optreden, als tweede van belang en als derde van belang. Dit hoofdstuk is gebaseerd op de variabele 'als eerste van belang'.

trouille verdergezet. De agenten maken een vereenvoudigd pv voor twist zonder geweld op.

Informatie uit het geheugen van de politiemensen (12,3%). Significant hoger dan gemiddeld scoren hier de vier observaties Lillestrøm2006, Wageningen 1991, Wageningen 1992 en Amsterdam 2001. Gezien over alle hulpsituaties is informatie uit het eigen geheugen (parate kennis) van de betrokken politiemensen vooral van primair belang wanneer een burger de politiemensen een vraag stelt ($p=.265$, $p<.001$). Dat is logisch omdat burgers als regel voor politiemensen eenvoudige vragen stellen, die zij dan uit het hoofd kunnen beantwoorden. Ze vragen in de regel naar een straat of een specifiek gebouw, of ze vragen waar ze mogen parkeren. Voor de politiemensen is dat zo goed als altijd parate kennis. Van de vier genoemde observaties is het percentage 'vraag van burger' enkel bij Wageningen 1992 significant hoger dan gemiddeld (bijlage 8.11). Ook gezien over de vier plaatsen gezamenlijk, is het percentage 'vraag van burger' hoger dan gemiddeld.¹⁵³ De hoge percentages 'parate kennis van primair belang voor het optreden' worden dus deels verklaard door het aandeel dat 'vraag van een burger' van het werk uitmaakt. We keken vervolgens naar de vier plaatsen apart. De veldwerkaantekeningen uit Lillestrøm 2006 leiden niet tot een aanvullende verklaring. De veldwerkaantekeningen uit Wageningen 1991 laten zien dat het belang van parate kennis bij hulpsituaties daar niet enkel speelt bij vragen die burgers stellen maar ook bij andere hulpsituaties. De politiemensen in deze observatie hebben een grondige kennis over mensen in hun wijk, zoals we eerder bespraken (paragraaf 6.2.2). Box 6.15 geeft daarvan een voorbeeld.

Box 6.15 Onwel persoon in Wageningen 1991, met parate kennis van primair belang voor het optreden

Melding. [Locatie] zou een dronken man liggen. P1 rijdt in ongeveer vijftien seconden ter plaatse en zegt dan: 'O, er is geen ambulance nodig, want dat is Jan van Loos.' Hij zegt dat tegen het bureau en vraagt een bus erbij om hem over te brengen. Op straat probeert P1 de personalia en adres van Jan te krijgen. Blijft enigszins onduidelijk, want Jan is zeer dronken. Jan wordt overgebracht en in een cel gelegd. [Wat hierna volgt is geen straatwerk meer.] Wordt arts gebeld. Arts komt. Jan blijft ingesloten. P1: 'Ik ken Jan van Loos, want die loopt altijd in de stad, dat is één van de notoire dronkenlappen, hij is altijd samen met Herman de Cowboy, die met die grote hoed. Die praat met een Amerikaans accent.' P1 vraagt aan een collega of zij in het schaduwbestand (van het bevolkingsregister) de personalia van Jan wil opzoeken, op adres of naam. De collega vindt het niet in het schaduwbestand. P1 belt dan met de zus van Jan, mevrouw De Grift. Zij heeft een geheim nummer, maar dat staat in een map op de meldkamer 'met een lijst van telefoonnummers van bekende Wageningers waar we zaken mee doen'. De zus van Jan vertelt de volledige personalia. P1: 'Die personalia moet ik hebben voor de mutatie en voor het proces-verbaal. Ik weet niet of Jan al eerder een pv voor openbare

153 25,9% voor de vier plaatsen samen (N=197) tegen 17,9% over alle hulpsituaties (N=1.283): $z=2,67$, $p<.01$.

dronkenschap heeft gehad, maar ik heb nu zo vaak met hem te maken gehad, nu is het wel mooi.' P2 tegen de onderzoeker: 'Mevrouw De Grift is een zus van Jan van Loos, die zagen we laatst op de hoek staan toen we met Ineke in de auto zaten, weet je nog? Die kennen we al jaren, we kennen de hele familie.' Later volgt aan de koffietafel nog even de vraag hoe ook alweer de achternaam van Herman de Cowboy is. P3 weet het.

In Wageningen 1992 zien we, zoals te verwachten, dezelfde vergaande achtergrondkennis. Voor de betrokken burgers is die achtergrondkennis overigens niet altijd een voordeel. Na een melding over lastige jeugd bij het Internationaal Agrarisch Centrum (IAC), vermelden de veldwerkaantekeningen: 'Daar staat ook nog steeds Dennis (zie eerdere melding) met zijn brommer. De politiemensen kennen hem. Hij wordt uitgeoeferd, dat hij moet wegwezen en gewoon rustig thuis moet gaan zitten, bij zijn vriendin. P1 geeft hem een bekeuring voor het rijden zonder achterlicht. Ze noteert zijn naam en adres. Dan gaan de politiemensen naar de voorkant van het IAC. Daar lopen de bekende Freddie en Arie. P2 stuurt ze weg en schudt ze aan hun kragen door elkaar, omdat ze naar hem moeten luisteren.' Box 6.16 bevat nog een voorbeeld van parate kennis die voor de betrokken burger niet prettig uitpakt. Achtergrondkennis kan, zo blijkt ook hier, ook de neutraliteit van de politiemensen belemmeren.

Box 6.16 Lastige klant in Wageningen 1992, met parate kennis van primair belang voor het optreden

Melding over een lastige klant bij een snackbar. Het gaat om Dries Bikker. P2 zegt: 'Dat is een bekende van ons, een lastig type.' De politiemensen gaan naar de snackbar, daar zit Dries, die wil niet betalen. P2 sommeert hem direct te betalen, Dries is aangeschoten tot dronken, en reageert wat lamlendig, P2 grijpt hem ogenblikkelijk in zijn nek en sleept hem naar de toonbank, hij betaalt de 3,25 die hij moest betalen, en P2 zegt hem nu direct op te roepen. Dries blijft nog even staan en zegt tegen de snackbarhouder dat hij hem nog wel zal krijgen. P2 grijpt Dries om zijn nek, en legt hem neer, na een worsteling wordt Dries de zaak uitgewooid. Op straat wordt er nog wat heen en weer gepraat, P2 duwt Dries weg en sommeert hem weg te gaan. Als hij nog wat draalt, wordt hij wederom gegrepen en tegen de auto aangelegd, hij krijgt de boeien om en wordt in de auto gepropt. Mee naar het bureau. (...) Bij het naar binnen gaan in het bureau, heeft P2 Bikker nog steeds bij zijn nek en bij de deur gekomen knalt hij hem met zijn hoofd tegen de deur, terwijl hij zegt 'even de deur opendoen', en de deur gaat open. Dries wordt dan ingesloten.

Tot slot heeft ook Amsterdam 2001 een significant hoog percentage 'eigen geheugen van primair belang voor het optreden'. Het gaat om twintig gebeurtenissen waarvan dertienmaal een burger die een vraag stelt die de politiemensen uit het hoofd beantwoorden. Meestal gaat het om een burger die de weg vraagt, zoals de weg naar de Albert Cuypstraat, de Rijnstraat of het Rijksmuseum, soms gaat het om een burger die vraagt waar parkeren mogelijk is. We zien hier nadrukkelijk het zojuist genoemde verband tussen 'burger stelt vraag' en het belang van 'parate kennis'. Het zijn goeddeels

vragen die burgers tegenwoordig, met Google Maps op zak, niet meer zo gauw zullen stellen. Tweemaal kennen de politiemensen een hulpbehoevend persoon omdat het optreden een vervolg is op wat er eerder die dag speelde. Het optreden krijgt steeds primair richting doordat de politiemensen de betrokkenen kennen, maar niet in een opvallende zin zoals in Wageningen. De politiemensen wijzen bijvoorbeeld de hen bekende hoofdbewoner van een 'junkenpand' erop dat hij bezig is het voor zichzelf moeilijk te maken, en ze vragen een vrouw die zij inmiddels kennen om haar balkondeur te sluiten zodat de omwonenden geen last meer hebben van haar muziek.

6.8.4 *Conclusies*

Politieoptreden bij hulsituaties is net als het optreden bij misdrijven informatiever dan het optreden bij verkeersovertredingen in die zin dat politiemensen meer informatiebronnen gebruiken. Politieoptreden bij hulsituaties verschilt ook van het optreden bij misdrijven want bij hulsituaties gebruiken politiemensen minder vaak digitale informatiebronnen dan bij misdrijven. Vooropstaat informatie uit opgave van een betrokken burger.

Recent politiestraatwerk bij hulsituaties is ook informatiever dan in 2001-2005. Politiemensen krijgen tegenwoordig bij een groter percentage hulsituaties informatie uit een politiecomputer of een device van een burger. Dat is een effect van de digitalisering. Ook krijgen ze vaker informatie van een collega. Dat komt doordat er vaker dan voorheen meerdere politiemensen ter plaatse zijn, hetgeen een gevolg is van organisatieveranderingen. Informatie uit een tip van een niet-betrokken burger komt nu minder vaak voor dan destijds. Daarvoor vonden we geen verklaring.

De computerbevragingen gaan meestal om het vaststellen van een identiteit en hebben daarmee een administratief karakter: vastleggen van wie er bij de hulsituatie waren betrokken en daarmee tegelijk de vastgelegde informatie opvraagbaar maken op naam. Geregeld vragen de politiemensen op weg naar een hulsituatie uit de politiecomputer achtergrondinformatie op om een beeld te krijgen van de context of van de achtergrond van de situatie waarmee ze te maken zullen gaan krijgen. Gevaarindicaties zijn voor hen als eerste van belang en daarna informatie over een eventuele voorgeschiedenis. Een algemeen beeld van de voorgeschiedenis is dan in de regel genoeg (bijvoorbeeld 'deze twee hebben vaker ruzie' of kortweg 'we zijn er vaker geweest'). Belangrijker dan de details van het probleem is het voor de politiemensen om te weten dat het een slepend probleem betreft. Verder is van belang informatie die aangeeft of een wijkagent en/of hulpverlener al bij het probleem is betrokken, dan kunnen zij daarheen verwijzen. Relevant voor het optreden is verder of er een 'afspraak op locatie' (AOL) of 'afspraak op persoon' (AOP) is. Een AOL houdt in 'alert reageren' of een verzoek om bepaalde informatie vast te leggen, zoals wie er in huis aanwezig zijn. Een AOL namen we enkele keren waar en de politiemensen gaven dan gevolg daaraan. Meer over de AOL en AOP in paragraaf 6.10.2.

Uit de opgevraagde informatie volgt niet direct een concrete beslissing omtrent hoe te handelen. In hulsituaties gaat het om bijvoorbeeld bemiddelen in gezinsrelaties, helpen van gewonden, omgaan met onbegrepen gedrag en met emoties. Dit is een speelveld met nuances, emoties en invoelend optreden, een speelveld waar de zaken doorgaans minder bipolair zijn dan op het speelveld waarover het strafrecht en de wegenverkeerswetgeving heersen (wel/niet aanhouden, wel/niet verbaliseren). In hulsituaties gebruiken politiemensen informatie ook, en doorgaans met succes, om naspeuringen te doen, zoals het bij een onwel geworden persoon achterhalen of er familie is die gewaarschuwd moet worden, of het achterhalen van de identiteit van een onwel geworden persoon. In hulsituaties raadplegen de politiemensen som ook Google Maps (en niet CityGIS) om hun weg te vinden.

Informatie uit een politiecomputer of uit een device van een burger is in recent politiewerk dan wel vaker aan de orde dan voorheen, ze zijn in hulsituaties zelden of nooit *van primair belang* voor het optreden van de politiemensen. Van primair belang bij hulsituaties zijn allereerst 'informatie van een bij de gebeurtenis betrokken burger' en 'eigen waarneming van de politiemensen'. Wanneer welke soort informatie van primair belang is, hangt samen met de aard van de gebeurtenis. Informatie van een bij de gebeurtenis betrokken burger is vooral van primair belang voor politieoptreden bij ruzies tussen personen. De eigen waarneming van de politiemensen is vooral van primair belang voor hun optreden bij geluidsoverlast. Het geheugen van de politiemensen is vooral van primair belang voor hun optreden in het geval een burger aan hen een vraag stelt. Kortom, de aard van het werk bepaalt welke informatie van primair belang is, oftewel: bij wat voor een hulsituaties politiemensen optreden geeft richting aan het informatiegebruik – en niet andersom.

Soms is bij politieoptreden in hulsituaties sprake van handelingsverlegenheid. Dat lossen de politiemensen dan op door overleg met hulpverleners en/of politiespecialisten. Nazoeken van protocollen of handelingsvoorschriften namen we niet waar.

Uit het totaal van de PSWI-observaties zijn gemiddelde waardes af te leiden voor de onderwerpen die we zojuist bespraken, zoals: in 12,3% van alle hulsituaties is het eigen geheugen van de politiemensen (parate kennis) van primair belang voor hoe zij optreden. Bij gemiddelde waardes zijn er geregeld enkele observaties die daarvan significant afwijken. Dat kwam dan doordat een bepaalde gebeurtenis in die observatie vaak voorkwam of uit de veldwerkaantekeningen was niet een oorzaak voor de afwijkende waarde te achterhalen. In zo'n geval is het een niet te identificeren combinatie van omstandigheden die een bijzonder waarde veroorzaakt. De wijze waarop de onderzoeker zijn/haar waarnemingen heeft gewaardeerd (in een score heeft vertaald) is één van die omstandigheden. In Wageningen 1991 en 1992 kwam opvallend uit de gebeurtenissen naar voren dat de diepgaande kennis van politiemensen over personen in hun werkgebied geregeld primair richting gaf aan hun optreden. Dat laatste overi-

gens niet altijd ten gunste van de betrokken burgers. Veel achtergrondkennis is dus niet altijd een pre.

Bij misdrijven (paragraaf 6.7.4) zagen we informatie met verschillende rollen in politiewerk: (i) identificatie-informatie, (ii) beslisinformatie, (iii) profileringsinformatie, (iv) bewijsinformatie, (v) geo-informatie en (vi) naspeuringsinformatie. Bij het optreden in hulpsituaties vonden we geen nieuwe varianten, maar wel een ander accent. Bij hulpsituaties gaat het namelijk vooral om identificatie-informatie (vaststellen van identiteiten), bewijsinformatie (achterhalen van de toedracht), naspeuringsinformatie (bijvoorbeeld familie achterhalen) en route-informatie (Google Maps). Profileringsinformatie was niet geheel afwezig, met name in Wageningen 1991 en 1992 zagen we politiemensen burgers classificeren op basis van hun parate kennis. Beslisinformatie (informatie die politiemensen toepassen in een handelingsregel: ‘als dit, dan dat’) speelde geen rol van betekenis. Daarvoor is optreden bij hulpsituaties te veel maatwerk gerelateerd aan nuances, inschattingen en emoties.

6.9 Gebeurtenissen met kwetsbare personen

6.9.1 *De categorie ‘gebeurtenissen met kwetsbare personen’*

Deze categorie overlapt met de hiervoor behandelde groepen gebeurtenissen. Bij een verkeersovertreding bijvoorbeeld kan een kwetsbaar persoon betrokken zijn. ‘Kwetsbaar persoon aanwezig’ is zo gezien een kenmerk van een gebeurtenis, niet de aard ervan. Onze codelijst kent 51 aardcodes, zoals ‘10. aanrijding met gewonden’, ‘39. mishandeling’ en ‘86. buurtonderzoek’. Door aardcodes thematisch samen te voegen, ontstaan hoofdcategorieën. Hiervoor behandelden we de hoofdcategorieën verkeersovertredingen, misdrijven en hulpsituaties. Van de verkeersovertredingen in Amsterdam, Groningen en Wageningen is, gezien over alle periodes, 0,2% een gebeurtenis met een kwetsbaar persoon. Van de misdrijven is dat 2,4% en van de hulpsituaties 7,8%. Gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon hebben vooral overlap met de hier om die reden niet apart behandelde categorie ‘openbare orde’ (29,9%).

Wanneer we vertrekken vanuit de 109 gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon in Amsterdam, Groningen en Wageningen in de drie periodes, dan zien we dat deze gebeurtenissen voor bijna 90% behoren tot de drie hoofdcategorieën ordeverstoringen (42,2%), hulpsituaties (34,9%) en netwerken (11,0%).

In recent politiewerk (2022-2023) observeerden we 38 gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon. Daarbij gaat het vooral om hulpsituaties (44,7%), openbare-ordeverstoringen (21,1%) en optreden bij misdrijven (13,2%), te weten vier winkeldiefstallen en één mishandeling. Het accent ligt dus ook nu op openbare-ordeverstoringen en hulpverlening aan een persoon. Bij verstoringen van de openbare orde gaat het veelal om optreden op bekende overlastlocaties (hangplekken), openbare dronkenschap of om

bier drinken dan wel het voorhanden hebben daarvan op de openbare weg, en niet zelden gaat het om een combinatie van die drie. Bij hulp situaties met daarbij aanwezig een kwetsbaar persoon, is vooral te denken aan kwetsbare personen die in de ogen van anderen overlast veroorzaken (schreeuwen op straat, gevaar veroorzaken) of kwetsbare personen die een ongeluk hebben gehad, onwel zijn geworden of anderszins in de problemen zijn geraakt.

6.9.2 *Informatiegebruik bij gebeurtenissen met kwetsbare personen*

Bij gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon krijgen de politiemensen tegenwoordig in de genoemde drie plaatsen (tabel 6.13) het vaakst informatie uit opgave van een betrokken burger (in 78,9% van deze gevallen), de politiecomputer (68,4%) en de eigen waarneming (57,9%). Verbonden met dat laatste is informatie uit documenten van burgers (31,6%) in de vorm van een ID-bewijs of rijbewijs dat de politiemensen scannen met hun telefoon. Ook putten de politiemensen geregeld informatie uit het eigen geheugen (34,2%) of krijgen ze informatie van een collega (21,1%). Tabel 6.13 toont één significant verschil: het percentage 'informatie uit politiecomputer' is in recent politiewerk significant groter dan gezien over het totaal van de drie periodes.

Tabel 6.13 Informatie uit informatiebronnen in percentage van alle gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon, gezien over de observaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen in drie periodes

	1992-1993	2001-2005	2022-2023	Totaal
Informatiebron	(N=18)	(N=53)	(N=38)	(N=109)
Opgave betrokken burger	(55,6)	45,3	78,9	58,7
Politiecomputer	(22,2)	26,4	*68,4	40,4
Eigen waarneming #	(50,0)	77,4	57,9	66,1
Eigen geheugen (parate kennis)	(50,0)	49,1	34,2	44,0
Document burger	(5,6)	7,5	31,6	15,6
Collega	(16,7)	5,7	21,1	12,8
Tip (van niet-betrokken burger) #	(0,0)	7,5	2,6	4,6
Device burger ^	-	1,9	0,0	0,9
Document politie	(0,0)	7,5	0,0	3,7
*: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$). #: deze variabele bevat een methodische inconsistentie, zie de tekst, speciaal paragraaf 6.4.2. ^: in 1992-1993 bestond deze optie niet in de scorelijst.				

Net als bij misdrijven en hulp situaties zien we in recent politiewerk bij gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon dat de intensiteit waarmee politiemensen informatiebronnen gebruiken significant groter is dan bij verkeersovertredingen, deze keer met uitzondering van 'document van een burger', 'document politie', 'device van een burger' en

'tip van een niet-betrokken burger'.¹⁵⁴ Documenten van burgers zijn heden ten dage bij alle vier de soorten gebeurtenissen belangrijk omdat de politiemensen documenten van burgers (ID-bewijs, rijbewijs) gebruiken als input voor een computerbevraging en om via die scan meteen de personalia van de betrokken personen in BVH vast te leggen. 'Document politie' laat geen verschillen tussen de vier soorten gebeurtenissen zien omdat het percentage steeds nul is: de politiemensen betrekken bij geen van de vier soorten gebeurtenissen informatie uit analoge politiebronnen, wat een gevolg is van de digitalisering. Bij misdrijven en hulpsituaties betrekken de politiemensen vaker dan bij verkeersovertredingen informatie uit een 'device van een burger'. Bij gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon is dat niet het geval. Dat is te begrijpen omdat het bij misdrijven en hulpsituaties veelal gaat om vraagstukken die opgelost moeten worden (Wat is er gebeurd? Is er bewijsmateriaal? Wie moet worden gewaarschuwd?) en bij het zoeken naar antwoorden ook informatie uit devices van burgers behulpzaam kan zijn. Bij gebeurtenissen met kwetsbare personen gaat het vaak om dronken personen of personen die (woon)overlast veroorzaken, en dan moeten politiemensen niet zozeer een vraagstuk oplossen als wel de orde herstellen, bijvoorbeeld door iemand gerust te stellen of te manen zich rustig te houden. Bij misdrijven en hulpsituaties krijgen de politiemensen vaker dan bij verkeersovertredingen informatie in de vorm van een tip van een niet bij de gebeurtenis betrokken burger. Bij gebeurtenissen met kwetsbare personen is dat niet het geval. Ook dat valt te begrijpen uit het bij misdrijven en hulpsituaties moeten oplossen van een of meer vraagstukken terwijl dat bij gebeurtenissen met kwetsbare personen niet of minder het geval is.

We vergelijken nu het informatiebronnengebruik in recent politiewerk bij gebeurtenissen met kwetsbare personen (tabel 6.13) met het gemiddelde informatiebronnengebruik gezien over alle gebeurtenissen (tabel 6.3). Op twee van de negen verschilt het hedendaagse informatiegebruik bij kwetsbare personen significant van het totaal en beide keren is het percentage voor gebeurtenissen met kwetsbare personen hoger, wat wijst op intensiever informatiebronnengebruik dan gemiddeld over alle gebeurtenissen. Bij kwetsbare personen zien we significant hogere percentages voor: opgave van een betrokken burger (78,9 versus 54,8%) en eigen geheugen (34,2 versus 13,1%).¹⁵⁵ Optreden bij gebeurtenissen met kwetsbare personen is dus vergeleken met het totaal aan gebeurtenissen rijker aan gebruik van informatiebronnen. De politiemensen hebben hier meestal geen vraagstuk op te lossen, ze moeten meestal de orde herstellen of hulp verlenen. Ze gebruiken daarbij meer dan gemiddeld de twee menselijke informatiebronnen: wat de betrokken burgers inbrengen en het eigen geheugen (Wat weet ik van dit probleem? Wat weet ik van deze persoon?).

154 Met uitzondering van die vier, zijn de percentages in recent politiewerk voor het optreden bij hulpsituaties (tabel 6.12) significant hoger dan de percentages voor het optreden bij verkeersovertredingen (tabel 6.4) ($p < .01$). Het totaal van alle percentages bij verkeersovertredingen is 114,3 (tabel 6.4), bij misdrijven 312,7 (tabel 6.8), bij hulpsituaties 271,4 (tabel 6.10) en bij gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon 294,7 (tabel 6.12).

155 z-score voor properties, $p < .01$.

Ook bij gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon noteerden we welke informatie van primair belang was voor het optreden van de politiemensen (tabel 6.14). Net als bij misdrijven en hulpsituaties staan in recent politiewerk bij gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon met afstand bovenaan de eigen waarneming van de politiemensen (34,2%) en wat een burger inbrengt (26,3%). Ook politieoptreden in situaties met een kwetsbaar persoon is dus vooral mensenwerk. Soms is informatie uit een politiecomputer van primair belang voor het optreden en soms informatie van een collega (beide 5,3%). De andere vijf informatiebronnen leggen in dit soort situaties geen gewicht in de schaal.

Tabel 6.14 toont geen significante verschillen tussen de drie periodes en het totaal. Daarmee duidt de tabel erop dat het politieoptreden in situaties met een kwetsbaar persoon van oudsher primair richting krijgt vanuit de interactie ter plaatse. Nadruk verdient daarbij dat ‘opgave betrokken burger’ niet per se wijst op inbreng van de kwetsbare persoon. Het kan ook gaan om informatie die de politiemensen krijgen van een andere aanwezige persoon, zoals de melder of een getuige.

Tabel 6.14 Informatie primair van belang voor de wijze van optreden, gezien over alle gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon, in Amsterdam, Groningen en Wageningen in drie periodes

	1992-1993	2001-2005	2022-2023	Totaal
Informatiebron	(N=18)	(N=53)	(N=38)	(N=109)
Eigen waarneming #	(16,7)	69,8	34,2	48,6
Opgave betrokken burger	(38,9)	20,8	26,3	25,7
Politiecomputer	(0,0)	0,0	5,3	1,8
Collega	(0,0)	0,0	5,3	1,8
Eigen geheugen (parate kennis)	(5,6)	3,8	0,0	2,8
Document burger	(0,0)	1,9	0,0	0,9
Tip (van niet-betrokken burger)	(0,0)	0,0	0,0	0,0
Device burger ^	-	0,0	0,0	0,0
Document politie	(0,0)	0,0	0,0	0,0
*: significant verschil met ‘totaal’ in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$); #: deze variabele bevat een methodische inconsistentie, zie paragraaf 6.4.2; ^: in 1992-1993 bestond deze optie niet in de scorelijst.				

6.9.3 *Kwetsbare personen en handelingsverlegenheid*

Ook bij gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon legden we vast of bij de politiemensen in meer of mindere mate sprake is van onzekerheid of handelingsverlegenheid in het optreden (0=nee, 1=ja). Dat was in recent politiewerk het geval in 18,4% (7 x) van

de 38 gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon.¹⁵⁶ Dat percentage is significant hoger dan de 1,5% bij verkeersovertredingen ($p < .001$) en verschilt niet significant van de 20,0% bij misdrijven of de 10,6% bij hulp situaties. Buiten het verkeer is handelingsverlegenheid dus bij alle hier behandelde groepen gebeurtenissen geen onbekend verschijnsel (20,0%, 10,6% en 18,4%). We bekijken hierna waaruit in gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon de onzekerheid van politiemensen bestaat en hoe zij daarmee omgaan – en welke informatie hen daarbij helpt. We hebben daarvoor zeven gebeurtenissen.

In twee gevallen betreft de onzekerheid een kwestie op het terrein van de gezondheidszorg. Bij een uit het ziekenhuis weggelopen vrouw weten de politiemensen niet wat ze met haar aanmoeten en laten dat over aan het ambulancepersoneel dat enige tijd later ter plaatse komt (die praten haar de ambulance in en nemen haar mee terug naar het ziekenhuis). Bij een man die van een dak dreigt te springen maar daar gaandeweg toch vanaf ziet, weten de politiemensen niet of ze hem water en een sigaret kunnen geven, waar hij om vraagt. Ook nu wachten ze op de komst van de ambulance en laten het over aan het ambulancepersoneel. In beide gevallen is geen sprake van informatie zoeken, eerder van even uitstellen en het dan overlaten aan deskundigen.

In drie gevallen betreft de onzekerheid een opsporingsvraagstuk. Dat lossen de politiemensen op door een collega te bellen voor advies dan wel een beslissing. Bij een geval waarbij een kwetsbaar persoon op straat zou zijn mishandeld door een ander kwetsbaar persoon, was de vraag of een steegje als pd afgezet moest worden gehouden voor sporenonderzoek. Na overleg met de OpCo en de hOvJ gaven de politiemensen de steeg weer vrij. In een ander geval was de vraag wat te doen met een kwetsbaar persoon die was aangehouden voor een winkeldiefstal. Na overleg met de hOvJ lieten de politiemensen de man gaan omdat hij afzag van een voorgeleiding voor de hOvJ. Een zwartrijder die gesignaleerd staat omdat hij kan worden uitgezet, houden de politiemensen pas aan nadat zij overleg hebben gevoerd met een collega van de Afdeling Vreemdelingenpolitie, Identificatie en Mensenhandel (die daarvoor eerst nog overleg voert met de IND en daarna de politiemensen terugbelt).

In twee gevallen plegen de politiemensen geen overleg maar komen tot een pragmatische oplossing met onheldere grondslag. Een dakloze vrouw die in de toegang van een winkel ligt, en die een winkelverbod heeft, willen ze vlak voor het einde van dienst niet aanhouden. P2: 'Nee hè, niet nú een aanhouding. Die gaan we platlullen.' Ter plaatse gekomen zegt P1 tegen de winkelman: 'We brengen haar een eind uit de buurt.' Ze brengen de vrouw naar een onderdak voor daklozen, een eind verderop, maar dat blijkt gesloten. Daar wandelt de vrouw bij de politiemensen weg naar achter het gesloten gebouw. De politiemensen laten haar gaan en vertrekken. Het optreden lijkt op een

156 We geven geen percentages per team omdat daarvoor de N-waarden per team te gering zijn ($N < 30$).

miniaturuitgave van de methode-Koppejan¹⁵⁷ maar men kan er ook een mislukte aanzet tot hulpverlening in zien. Het laatste geval betreft een melding over winkeldiefstal. De politiemensen laten een daarvoor aangehouden en geboeide kwetsbare persoon weer gaan, nadat zij merken dat van winkeldiefstal geen sprake is. Net als in het eerdere, vergelijkbare geval vindt hier geen voorgeleiding plaats, zij het dat we in onderhavig geval niet hebben waargenomen dat de politiemensen daarover met een hOvJ overlegden.

De hoofdlijn in de geobserveerde gevallen waarin we handelingsverlegenheid noteerden is dat de politiemensen geen steun zoeken bij protocollen of voorschriften. Als het gaat om gezondheidszorg laten ze het handelen over aan ambulancepersoneel. Gaat het om een politiekwestie dan bellen ze met een ter zake kundige collega. Soms bedenken ze zelf een onorthodoxe oplossing.

6.9.4 *Bevindingen over het belang van informatie bij kwetsbare personen uit andere PSWI-observaties*

We plaatsen de bevindingen nu in een breder perspectief door daarbij ook de andere Nederlandse en de buitenlandse PSWI-observaties te betrekken. Er is slechts één eerdere PSWI-observatie met dertig of meer gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon (bijlage 8.13). Dat is Groningen 2005 (N=30). We toetsen dus enkel voor deze observatie of het belang van de verschillende informatiebronnen significant verschilt van het totaal. Er is één significant verschil: in Groningen 2005 is in 73,3% van de gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon informatie uit eigen waarneming van primair belang voor het optreden. Over het totaal gezien is dat 44,9% ($p < .01$). Nadere bestudering van de veldwerkaantekeningen geeft een verklaring voor dit verschil. Veel van de gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon in Groningen 2005 zijn politie-initiatieven vanwege op straat rondhangende daklozen of verslaafden. Het gaat doorgaans om bekende hangplekken waar de politie toezicht houdt op bij hen bekende personen – oppervlakkig bekend in de zin van ‘die hangt hier altijd rond’ of ‘die heb ik eerder gehad’. De politiemensen houden toezicht en afhankelijk van wat (en wie) zij daarbij waarnemen is hoe zij optreden, bijvoorbeeld een waarschuwing geven voor het drinken van alcohol op de openbare weg. Ook hier bepaalt dus de aard van de gebeurtenis welke informatie van primair belang is: als het optreden bij gebeurtenissen met kwetsbare personen het karakter heeft van op eigen initiatief toezicht houden op rondhangende zwervers/daklozen, is informatie uit eigen waarneming van primair belang voor het optreden.

157 ‘De Amsterdamse hoofdinspecteur Anton Koppejan maakte zich onsterfelijk (...) door in 1966 honderden demonstranten tegen de escalerende Vietnamoorlog op te laten pakken en te vervoeren naar de rand van de stad om ze daar weer vrij te laten.’ (onsamsterdam.nl/artikelen/17-juli-1966-de-methode-koppejan).

6.9.5 *Conclusies*

Gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon hebben veelal het karakter van een verstoring van de openbare orde (daklozen/verslaafden op hangplekken) of van hulpverlening (mensen met psychische problemen). Soms ligt in politiewerk het accent op de eerste groep (zoals in Groningen 2005), soms op de tweede (zoals in Amsterdam 2001 en Amsterdam 2022-2023).

Net als bij misdrijven en hulpsituaties kenmerkt politieoptreden bij gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon zich door een intensiever, veelzijdiger informatiebronnengebruik dan het optreden bij een verkeersovertreding. Tijdens hun optreden krijgen politiemensen tijdens 'gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon' vaak informatie uit opgave van de betrokken burger(s), de politiecomputer en de eigen waarneming ter plaatse. Niet zelden hebben ze met een bekende of een bekend probleem vandoen en hebben ze dus ook informatie uit het eigen geheugen. Informatie uit de politiecomputer komt in hedendaags politiewerk bij gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon vaker voor dan voorheen, hetgeen een gevolg is van de digitalisering. Maar informatie uit een device van een burger speelt hier ondanks de digitalisering dan weer geen opvallende rol (wat wel het geval is bij misdrijven en hulpsituaties). Het informatiegebruik bij gebeurtenissen met kwetsbare personen toont zich veelzijdiger dan bij verkeersovertredingen maar is alles bijeengenomen wat minder veelzijdig dan bij misdrijven en hulpsituaties. In gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon hebben de politiemensen vaak niet echt een vraagstuk op te lossen, zoals 'wat is er gebeurd?' of 'wie moet er worden gewaarschuwd?' maar gaat het vaak om het herstellen van de openbare orde. Daarbij speelt informatie geen grote rol. Dan komt het vooral aan op eigen waarneming. Dat is anders wanneer de gebeurtenis met een kwetsbaar persoon het karakter heeft van hulpverlening. Dan moet er juist wel een vraagstuk worden opgelost, zoals 'wie is deze persoon?' of 'is er al een hulpinstantie bij betrokken?' De aard van de gebeurtenis bepaalt dus het informatiegebruik.

Wat informatie betreft, blijkt in het optreden bij gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon de eigen waarneming van politiemensen en wat burger inbrengen van primair belang voor het optreden. Daarin is geen verschil tussen actueel politiewerk en politiewerk in eerdere periodes. Dat duidt erop dat het politieoptreden in situaties met een kwetsbaar persoon van oudsher primair richting krijgt vanuit de interactie ter plaatse. Computerinformatie is daarbij geen rol van betekenis gaan spelen. Van dataprofilering lijkt hier dan ook geen sprake, eerder van maatwerk.

Wanneer de politiemensen het even niet (zeker) meer weten, en er dus sprake is van handelingsverlegenheid, zoeken zij geen steun bij protocollen of voorschriften in de politiecomputer. Als het gaat om gezondheidszorg verlaten zij zich op ambulancepersoneel, gaat het om een politiekwestie dan bellen ze met een collega en soms hanteren ze in zo'n geval een onorthodoxe oplossing.

6.10 Pushberichten en andere sturingsinformatie

6.10.1 RTIC-informatie

Tot zover besteedden we niet apart aandacht aan de informatie die de politiemensen bij een melding kunnen krijgen van het *Real Time Intelligence Centre* (RTIC).¹⁵⁸ Ons observatieprotocol vraagt namelijk niet apart aandacht voor RTIC-informatie. Het gaat uit van een melding inhoudende alle informatie die de meldkamer in eerste instantie doorgeeft aan de politiemensen op straat, en dat is inclusief eventuele RTIC-informatie. We maken dus geen onderscheid tussen de informatie afkomstig van de centralist en de informatie afkomstig van de RTIC-medewerker, ook niet als de RTIC-informatie wat later binnenkomt dan de melding. Nadat de politiemensen de initiële melding hebben ontvangen, dus inclusief eventuele RTIC-informatie, komt een fase waarin zij nadere informatie vergaren. Wanneer in die fase het RTIC nog aanvullende informatie geeft of indien de politiemensen informatie vragen bij het RTIC, hebben we dat genoteerd als een informatiebron die de politiemensen bij hun optreden gebruiken. Wat we standaard zagen, is echter dat het RTIC bij of direct na de melding informatie toevoegt of niet, en dat daarna de politiemensen het informatiewerk doen.

Een enkele keer komt het RTIC enige tijd na de melding wel nog met aanvullende informatie. Zo observeerden we dat bij een melding over een man die voor een ambulance wilde springen het RTIC, voordat de politiemensen ter plaatse waren, aanvullende informatie gaf over het signalement en de laatst bekende locatie van de betreffende persoon, alsook: 'De melder is hem nu kwijt.' Kennelijk had het RTIC de melder aan de lijn. De politiemensen treffen niets aan en P2 belt nu zelf met de melder. Die weet er niets meer aan toe te voegen. De politiemensen kijken nog even in de buurt rond en laten het er dan verder bij.

De meeste meldingen gaan niet gepaard met RTIC-informatie. Het RTIC beoordeelt meldingen en voegt daaraan informatie toe indien zij dat nodig acht (en daartoe in de gelegenheid is). Het gaat bijvoorbeeld om achtergrondinformatie bij een adres waarheen de politiemensen gaan vanwege een ruzie of geluidsoverlast, of achtergrondinformatie bij een persoon als er bij de melding al meteen een naam bekend is. Op het scherm in de politieauto verschijnt bijvoorbeeld in de melding het woord 'RTIC:' en dan de toegevoegde informatie bijvoorbeeld: 'Dit adres komt vijfmaal voor in BVH.' Het bericht kan ook zijn 'RTIC: nee' (het RTIC heeft niet naar informatie gezocht) of 'RTIC: zoekt' (het RTIC is bezig met informatie zoeken). In dat laatste geval komt de RTIC-informatie dus wat later bij de politiemensen binnen dan de melding.

Ons werd niet geheel duidelijk wanneer het RTIC wel of niet een bericht aan een melding koppelt. Bij conflicten op een adres in de regel wel. Zo observeerden we een situ-

158 Door politiemensen uitgesproken als 'ertik'.

atie waarin de politiemensen als tweede auto reageren op een melding van een man die zegt dat hij wordt bedreigd door twee personen die bij hem voor de deur staan. Er is RTIC-informatie: 'Er zijn eerdere meldingen geweest van ruzie, maar geen bedreigingen of iets dergelijks.' De melding bevat niet iets van een signalement. P2: 'Slecht doorgevraagd.' P2 belt nog met de melder maar krijgt geen gehoor. Na in de buurt gekeken te hebben, vervolgen de politiemensen hun surveillance. (Mogelijk zijn de politiemensen van de eerste auto bij de melder aan de deur geweest.) We observeerden ook een melding van een moeder die vertelde dat haar kinderen door een jongen uit de buurt waren bedreigd met een mes. Er is geen RTIC-informatie. P2: 'Het RTIC komt bij een adres vaak met aanvullende info. Dat werkt wel goed.' Nadat zij ter plaatse zijn, krijgt P2 een telefoontje van collega Jos met taakaccent jeugd. Hij had de melding gezien. Jos kent dit gezin en zal bij een volgend contact aandacht aan deze melding besteden. Hij vraagt aan P2 of hij wil vaststellen wie er in de woning aanwezig zijn. Dat zal P2 doen. De kinderen beschrijven de jongen die hen heeft bedreigd. De politiemensen adviseren de moeder om een volgende keer weer de politie te bellen, en ze vertrekken weer. Even later zien ze buiten een jongen die aan de beschrijving voldoet, ze maken een praatje met hem, controleren of hij een mes bij zich heeft en leggen zijn gegevens vast.

Politiemensen kunnen ook zelf naar achtergrondinformatie zoeken en doen dat ook geregeld. We hoorden politiemensen zelfs zeggen dat ze liever zelf achtergrondinformatie opzoeken dan dat ze dat aan het RTIC overlaten. Soms komt het RTIC te laat met informatie, was een kritiekpunt. Als de politiemensen snel ter plaatse zijn, bereikt de RTIC-informatie hen niet voordat ze aan hun optreden beginnen. Dan zou de RTIC-informatie niet op een scherm maar via de portofoon in spraak moeten worden doorgegeven om de politiemensen te bereiken, maar dat, aldus politiemensen, gebeurt vaak niet. Maar ondanks punten van kritiek, zo is uiteindelijk de consensus onder politiemensen, moet het RTIC blijven bestaan. Wanneer we politiemensen vroegen naar de meerwaarde van het RTIC, wezen ze op drie dingen: (i) bij grote spoed (en dus snel rijden) hebben de politiemensen zelf niet de gelegenheid om informatie op te zoeken maar moeten zij op het verkeer letten, (ii) het RTIC kan bij meer informatiebronnen dan de politiemensen zelf kunnen raadplegen zoals het researchesysteem Summ-IT en (iii) in geval van een solosurveillance is het lastig om op straat zelf informatie op te vragen. Dat het RTIC bij een melding kwam met informatie die de politiemensen wat autorisatie betreft niet zelf hadden kunnen opzoeken, is ons niet opgevallen. Solosurveillance hebben we niet of hoogst zelden meegemaakt.

Om het beeld nog wat verder aan te vullen, geven we hierna drie voorbeelden van een melding met RTIC-informatie (box 6.17, 6.18 en 6.19). We nemen uit elk van de drie plaatsen de eerste melding met RIC-informatie die we vastlegden.

Box 6.17 Melding geluidsoverlast, met RTIC-informatie

19:24 uur. Melding geluidsoverlast van de onderbuurman, adres. De onderbuurman heeft een hersenoperatie gehad. RTIC-info op het scherm: is harddruggebruiker en

pleegde winkeldiefstallen. Agenten praten met de onderbuurman. Die praat wat vreemd en zegt steeds dat de bovenbuurman gek is. Er is iets bijzonder met de man. Hij heeft ook lekkage van de bovenbuurman. P2 kijkt daarnaar, is een tamelijk ernstige lekkage inderdaad: grote bruine plekken in het plafond en een stuk van het plafond is zelfs weg. P2 vraagt aan de benedenbuurman of hij daar alleen staat ingeschreven. 'Ja.' 'Dan weten we wie je bent.' Dan naar de bovenbuurman. Die praat gewoon en vertelt van geluidsoverlast. 'Dat van die hersenoperatie weet ik van mijn moeder. Hij heeft ook inderdaad een lekkage, daar is naar gekeken maar het is nog niet verholpen (huurwoning). P2: 'Dit is iets voor de WA en de woningbouw'. P2 zegt tegen de bovenbuurman dat ze een en ander gaan doorgeven aan de wijkagent. 19:43 uur einde.

Het eerste voorbeeld (box 6.17) betreft een geluidsoverlast, waarbij een man van één-hoog klaagt over lawaai van de onderbuurman. De meldkamer geeft daarbij door dat de onderbuurman een hersenoperatie heeft gehad (dat is naar later blijkt iets wat de melder van zijn moeder heeft gehoord). Het RTIC voegt toe dat de onderbuurman harddrugsgebruiker is en winkeldiefstallen heeft gepleegd. Die RTIC-informatie lijkt de onderbuurman te plaatsen in een crimineel hokje (een drugsverslaafde winkeldief) maar tijdens het optreden ontstaat de indruk dat de man eerder iemand is die hulp nodig heeft of in elk geval dat hier sprake is van een woonsituatie die aandacht behoeft. De politiemensen waarderen de situatie dan ook als 'iets voor de wijkagent' en als 'iets voor de woningbouwvereniging'. Bij deze RTIC-informatie gaat het dus niet zozeer om de letterlijke informatie maar eerder om de boodschap in overdrachtelijke zin: let even extra op de onderbuurman. Het risico daarvan is natuurlijk dat de onderbuurman onderwerp wordt van dataprofilering (zie paragraaf 6.6.2 en 6.7.1) maar de waarde van deze boodschap is dat de politiemensen attent worden op iemand die mogelijk hulp nodig heeft. We namen althans waar dat de politiemensen de onderbuurman niet als 'drugsverslaafde crimineel' benaderden of behandelden.

Box 6.18 Melding lastige ex, met RTIC-informatie

Melding: [locatie] staat een ex voor de deur. Politie is er vannacht al geweest. Volgt signalement. Om 08:30 uur gaan de politiemensen naar buiten. P2 belt onderweg met de meldster. Ter plaatse. De politiemensen bellen aan en gaan naar boven. Daar gaan ze het appartement binnen. Bij binnengaan zegt P1 wijzend op het interieur: 'Lange tijd geleden was ik hier ook.' De vrouw doet haar verhaal over de man, haar ex, die haar lastigvalt. Zij wil niets meer met hem te maken hebben. P2 geeft het advies: blijven bellen als hij weer voor de deur staat. De politiemensen gaan weer. Bij de melding staat ook het adres van de man over wie het gaat, toegevoegd door het RTIC, plus: 'In BVH staan vijf soortgelijke meldingen.' De agenten gaan naar het adres van de man. P1 kent hem wel. Hij is niet lang geleden vrijgekomen (zat in de gevangenis). P2 voert met de man een 'stopgesprek'. Het moet ophouden, hij moet geen contact meer opnemen met de vrouw. De man zegt zich daaraan te zullen houden. De politiemensen vertrekken weer. In de auto belt P2 met de melder om de afloop te vertellen.

Het tweede voorbeeld (box 6.18) betreft een melding van een vrouw die wordt lastiggevallend door haar ex. Dat de politie er deze nacht ook al is geweest alsook het signalement van de man, is vermoedelijk informatie die de meldster gaf. Het RTIC voegt daaraan het adres van de man toe en dat in het politiesysteem BVH al vijf soortgelijke meldingen staan. Dat is informatie die de politiemensen ook zelf zouden kunnen opvragen, maar die ze nu gelijk met de melding krijgen aangereikt. Dat het een slepend probleem betreft, zal de meldkamer ook van de vrouw hebben gehoord of in elk geval hebben kunnen horen. De RTIC-informatie dat er vijf soortgelijke meldingen in het systeem staan, voegt daaraan toe dat het niet alleen een slepend probleem is maar dat de politie inmiddels daarover ook een dossier heeft opgebouwd. Van geen belang is wat er precies de vorige keren is voorgevallen, het feit dat het om een terugkerend probleem gaat waarbij de politie nu al meerdere keren is opgetreden, is de voor de politiemensen de essentie van de informatie.

Box 6.19 Melding ongeval, met RTIC-informatie

Melding aanrijding met. Rijden met optische en geluidssignalen. De navigatie werkt niet. P2 navigeert met haar telefoon. Ze rijden een keer verkeerd, maar daarna gaat het verder goed. Ter plaatse. Man ligt op het fietspad. Eenzijdig ongeval, hij is gevallen met de fiets en buiten bewustzijn. Dronken. Er is al een andere noodhulpauto ter plaatse en ook een ambulance. P2 vraagt aan P3 de gegevens van het slachtoffer. Ze heeft haar boekje al klaar om te noteren, maar P3 zegt: 'De gegevens heb ik al aan de melding toegevoegd, dus die heb je al.' Slachtoffer is een bewoner van een zorginstelling. Op haar telefoon heeft P2 informatie van het RTIC. Ze licht dat toe: 'P3 heeft het ID-bewijs van de man in MEOS opgezocht, en dat wordt dan aan de melding toegevoegd. Het RTIC heeft vervolgens gezocht naar informatie over de man en dat weer toegevoegd. Hij heeft een aantal vermeldingen in BVH voor onder andere geweld. Maar ja, hij was toch bewusteloos.' De ambulance laadt de man in. P3 en P4 helpen de agenten met het resetten van hun navigatie. Dat lukt en hij doet het weer. Agenten rijden langs de zorginstelling. Daar staat de ambulance al. Ze groeten die al rijdend en gaan weer verder.

Het derde voorbeeld (box 6.19) bevat een informatiesamenspel tussen de politiemensen op straat en het RTIC. Het RTIC heeft geen informatie aan de melding toegevoegd want er was geen aanknopingspunt (naam, adres of kenteken) aan de hand waarvan dat zou hebben gekund. Met dat een van de politiemensen die het eerst ter plaatse waren (P3) het ID-bewijs van het slachtoffer scande, werden de persoonsgegevens van het slachtoffer aan de melding toegevoegd. Een RTIC-medewerker merkte dat en zocht bij die naam informatie in het politiesysteem en voegde dat weer toe aan de melding. De man heeft enkele vermeldingen in BVH, onder meer voor geweldpleging. Die informatie echter, zo geeft P2 aan, is voor de politiemensen niet relevant want 'hij was toch bewusteloos'. Maar ook al wist het RTIC dat de man bewusteloos was, ze kon op afstand niet weten of dat zo zou blijven en het betrof wel een gevaarsindicatie. Het is, zo toont dit voorbeeld, niet eenvoudig voor RTIC-medewerkers om de situatie op straat altijd goed in te schatten en dus juiste en adequate informatie te verstrekken, dat

wil zeggen informatie die de politiemensen kunnen vertalen naar iets doen of laten (zie ook paragraaf 6.1.2).

Dat de situatie op straat anders is dan het RTIC inschat, is geen uitzondering. Bij een relationele ruzie zou volgens RTIC-informatie een man betrokken zijn met een zwaar crimineel verleden. Ter plaatse blijkt dat de man met het criminele verleden de vader is van de vrouw van het ruziënde stel en dat die vader geen rol speelt in deze gebeurtenis. 'In de auto geven P1 en P2 aan dat dit een kritiekpunt is van het RTIC. Het ging om de dochter, maar het RTIC gaf alleen informatie over de vader, omdat daar vlaggen afgingen. Maar die was uiteindelijk dus niet bij deze melding betrokken. Het RTIC googelt soms wat te fanatiek, was het oordeel. Ze komen bijvoorbeeld met iets uit 2018 en gaan daar helemaal op los, terwijl dat mogelijk niet meer relevant is. Dit gebeurt volgens P1 en P2 wel vaker. Ook geven ze aan dat degene die de melding opneemt niet voldoende doorvraagt. Dat moeten ze beter doen, omdat een melder vaak emotioneel is en daardoor dingen worden gemist of niet goed worden beschreven.' Bij een melding over een burenruzie (zoonlief schiet met een gelblaster op de kat van de burens) meldt het RTIC dat op deze adressen geen eerdere BVH-registraties zijn. Ter plaatse vertelt de klager dat de burenruzie al lang speelt. Het blijkt toch ook bij de politie bekend. 'P2 zocht op zijn mobiel en vond op beide adressen meerdere registraties. P2 verklaart dat het RTIC misschien op een verkeerde straatnaam heeft gezocht; misschien '(...)straat' in plaats van '(...)plein' maar dat is gissen.'

Het komt ook voor dat de RTIC-informatie adequaat en bruikbaar is, zoals bij de melding van een moeder die belt omdat ze bang is dat haar buurman haar volwassen zoon zal doodmaken omdat die binnen zit te roken (box 5.4). Beide partijen hebben psychische problemen, aldus de achtergrondinformatie van het OC/RTIC. Het RTIC schrijft daarbij: 'Rustig benaderen.' P2: 'Ik weet nu dat die zoon ook hulpbehoevend is, het zijn geen tokkies die elkaar het leven zuur maken. Met deze informatie kiezen we voor een rustige benadering. Deze mensen zijn geen aso's maar hebben hulp nodig. Het stelt voor ons niet veel voor. We kunnen hulpverlening inschakelen, want die is er al bij betrokken.' De politiemensen weten hier de achtergrondinformatie te vertalen naar hoe zij zullen optreden. Een relativering is echter wel op zijn plaats: ze kenden de situatie ook uit eigen ervaring. Een ander geval ging om een inbraak. 'Er is bij de melding een aanvulling van het RTIC, dat er onlangs sprake was van een babbeltruc en dat er zo twintigduizend euro is gestolen.' Natuurlijk kregen de politiemensen deze informatie even later ook van de melder, maar dankzij deze achtergrondinformatie konden zij zich bij aanvang van hun optreden geïnformeerd tonen.

Eén van de politiemensen die we spraken, belichtte ook een andere kant van 'geïnformeerd zijn'. Zij zegt om te beginnen dat het RTIC met name bij zwaardere meldingen moet meezoeken naar achtergrondinformatie, eerder dan bij bijvoorbeeld een melding over geluidsoverlast. Dan belicht zij een andere kant van de achtergrondinformatie. 'Zij geeft eveneens aan dat het soms ook goed is dat je niet te veel informatie hebt. 'Dan ga

je blanco de situatie in. Dan ben je opener en misschien ook transparanter in hoe je de situatie aanpakt. Ik kan mij voorstellen dat collega's door de informatie soms wel gestuurd kunnen worden in hoe ze handelen in een situatie.'

We maken de balans op. Het RTIC valt niet binnen het systematische deel van ons onderzoek, maar komt wel geregeld voor in onze aantekeningen. Het gaat dan om achtergrondinformatie die het RTIC toevoegt aan een melding, met als aanknopingspunt een adres of een naam. We namen niet waar dat politiemensen het RTIC vragen om wat voor hen op te zoeken. Hoewel politiemensen geregeld wijzen op onvolkomenheden in de RTIC-informatie willen zij het RTIC niet kwijt. Daarvoor hechten zij te veel waarde aan het krijgen van achtergrondinformatie voordat zij naar een melding ter plaatse gaan. Tegelijk namen we niet waar dat politiemensen even wachten met optreden om eerst eventuele RTIC-informatie af te wachten. Onmisbaar voor het optreden is de RTIC-informatie dus kennelijk niet. Ook zagen we geen vast patroon in wanneer het RTIC wel of geen informatie bij een melding zoekt. Politiemensen wachten de RTIC-informatie niet af wanneer zij ter plaatse zijn maar handelen dan naar omstandigheden. Voor het RTIC is het ongetwijfeld lastig om altijd goed in te schatten welke informatie in een bepaald geval voor de politiemensen op straat relevant is. We observeerden niet dat het RTIC informatie verstrekke over handelingsprotocollen, hoewel handelingsverlegenheid bij politiemensen op straat toch geen zeldzaam verschijnsel is.¹⁵⁹ Te denken valt hier aan de melding over de tiener die niet is thuisgekomen (paragraaf 6.8.2). Een checklist met vragen die politiemensen bij een vermissing moeten stellen, had een handvat voor het optreden kunnen zijn.

6.10.2 *Afspraak op locatie of persoon (AOL en AOP)*

Een oude (en achterhaalde) verwachting van achtergrondinformatie uit een politiecomputer is dat die informatie politiemensen helpt om in hun optreden eenvoudigweg verder te gaan waar hun collega's de vorige keer ophielden. De vastgelegde en later weer opgevraagde informatie zou moeten voorkomen dat politiemensen bij een slepende kwestie, zoals herhaalde geluidsoverlast, steeds weer 'de laatste waarschuwing' uitleiden. Een eenmaal gegeven laatste waarschuwing zou bij een volgend optreden uit het systeem naar voren komen en worden opgevolgd door verdergaand optreden, zoals verbaliseren of in beslag nemen van geluidsapparatuur bij de zoveelste geluidsoverlast – in plaats van het in onwetendheid uitleiden van wederom een laatste waarschuwing (Stol, 1996). 'De volgende keer de geluidsapparatuur in beslag nemen' zou dan een 'afpraak op locatie' zijn. In eerder onderzoek (Stol, 1996) is al vastgesteld dat 'afpraak op locatie' niet die van oorsprong bedachte vorm heeft gekregen, dus niet de vorm van een voorschrift hoe de volgende keer zal worden opgetreden. De reden daarvoor is dat voor het bepalen van 'de beste manier van optreden' vooral de actuele omstandigheden van belang zijn en dat *rücksichtslos* volgen van een voorschrift zoals 'volgende keer de

159 Over handelingsverlegenheid zie paragraaf 6.6.3, 6.7.2, 6.8.2 en 6.9.3.

spullen in beslag nemen' zelden de beste oplossing is om de rust te herstellen. De 'afpraak op locatie' (AOL) bestaat echter nog steeds, evenals inmiddels ook de 'afpraak op persoon' (AOP). Nog steeds zijn het vormen van informatiegebruik die beogen richting te geven aan het politieoptreden.

De politiemensen krijgen een AOL of AOP in de regel meteen bij een melding. Het kan ook dat een AOP of AOP tijdens het optreden wordt toegevoegd, bijvoorbeeld omdat tijdens het optreden een bepaalde naam of adres bekend raakt en het RTIC is gaan zoeken op de nieuw opgedoken naam of het nieuw opgedoken adres. Die variant komt in onze aantekeningen echter niet voor. Ook AOL's en AOP's staan niet in de scorelijst die we hanteerden en AOL's/AOP's zijn dus geen onderdeel van wat we systematisch hebben vastgelegd. We kwamen beide wel tegen en maakten aantekeningen daarvan. Daarop baseren we ons hierna.

Een AOL/AOP is eigenlijk geen afspraak in de zin van een werkvoorschrift inzake te nemen maatregelen. In die zin is de oorspronkelijke gedachte niet alsnog gerealiseerd. De oorspronkelijke gedachte (nooit meer herhaaldelijk de laatste waarschuwing uitleiden maar doorpakken) heeft een wat andere vorm gekregen. Een AOL/AOP is namelijk enige achtergrondinformatie bij een adres of persoon aangevuld met een aan de politiemensen gerichte waarschuwing, advies of informatieverzoek. Als zo'n aanvulling zou ontbreken en het uitsluitend zou gaan om achtergrondinformatie, dan voegt een AOL/AOP in principe niets toe aan informatie die de politiemensen op naam of adres uit het BVH kunnen opvragen of meekrijgen van het RTIC. De volgende casus illustreert dat. 'Melding van de meldkamer: op [adres] wordt meldster lastiggevallen door haar ex. Collega's zijn zojuist al bij haar geweest. P2 heeft de info op het MDT-beeldscherm: hij heeft haar fietsbanden laten leeglopen en ook die van hun dochtertje, in september heeft hij de vrouw een kopstoot gegeven in verband met ruzie over hun kind. Ik vraag of er ook een AOL is.' P2: 'Er is geen AOL of AOP.' Kort daarop: 'O, ja, tóch: dat wás de AOL!'

Een AOL/AOP beoogt meer te zijn dan enkel een aandachtsvestiging, het is immers een 'afpraak'. In aandachtsvestigingen is al voorzien middels icoontjes voor bijvoorbeeld 'wapengevaarlijk', 'suïcidaal', 'drugs', en 'medische indicatie'. Bij foto's van personen in de politieregistratie staan dergelijke tekentjes opgenomen, bijvoorbeeld een injectiespuitje voor 'drugsgebruiker'. Een AOP is dus niet bedoeld als aandachtsvestiging in die zin, want daarvoor zijn al de icoontjes. Toch is dat niet altijd duidelijk. Zo hoorden we het volgende gesprekje na de gebeurtenis met de verwarde man die een printer uit het raam gooide. 'In de debriefing vraagt de OpCo aan P2 of er ook een Afspraak Op Locatie is gemaakt. P2 antwoordt: 'Nee, er is daar geen gevaar voor ons.' P2 ziet een AOL hier dus als een middel om een gevaarsindicatie aan een persoon of adres te koppelen. De OpCo laat het daarbij.

Geregeld is de inhoud van een AOL/AOP een inzetadvies, zoals we waarnamen bij een melding van overlast en vermoedelijk een ruzie in een huis. P2 leest op haar telefoon de historie door. De meldkamer gaf door dat er gevaar bij zou zijn. AOL: bij een eerder optreden op dit adres is een collega gewond geraakt, dus bij optreden is een tweede auto noodzaak. Een andere auto blijft daarom in de buurt als back-up. De veldwerkaantekeningen gaan als volgt verder: 'De politiemensen gaan ter plaatse. Er lijkt niet direct sprake van geluidsoverlast. Dan hoort P2 vanaf straat luide stemmen uit een huis op éénhoog. P1 en P2 gaan naar de deur en kloppen aan. Een vrouw doet open en zegt dat het zeker gaat om dat de muziek zachter moet. Ze zegt dat ze de muziek zachter zal zetten en doet de deur dicht, waarmee ze de politiemensen wat lijkt te overbluffen. [NB: ik heb de vrouw vanuit mijn standpunt niet kunnen zien, ze deed de deur ook niet ver open, maar ze was volgens de politiemensen zeer schaars gekleed en het leek hen eerder dat het lawaai met seksuele activiteiten te maken had. Hoe dan ook het lawaai is over.]' Een ander inzetadvies luidt 'alert reageren', zoals in de volgende casus. Meldster wordt lastiggevalen door haar ex. Zie ook de AOL. De AOL houdt in: een beschrijving van het probleem (zoiets als 'mevrouw wordt lastiggevalen door haar ex') en dan 'graag alert reageren'. Ik vraag wat nu precies de afspraak is in deze AOL. P3 geeft als antwoord: 'Alert reageren.' Ik zeg: 'Maar dat doen politiemensen toch altijd?' P3 daarna verder: 'Dát vind ik dan ook zo'n dooddouner.'

Een AOL/AOP kan ook de vorm hebben van een informatieverzoek, dus een verzoek om bepaalde informatie over een adres of persoon te vergaren en vast te leggen. We namen dat enkele keren waar. (i) Bij een melding over een ruzie tussen moeder en haar dochtertje laat P2 zien dat er een AOL is op dit adres, die zegt dat gekeken moet worden of de dochter het goed maakt, en dat de (jeugd)hulpverlening erbij betrokken is. De politiemensen doen dat. Hier bevat de AOL dus achtergrondinformatie plus een informatieverzoek. (ii) 'Melding: bewoonster breekt haar woning af. P2 zoekt info op. Mevrouw is bekend. Er is een AOL: als je in huis bent even kijken naar gestolen houten speelgoed; dat is gemakkelijk te herkennen want dan zitten de labels er nog aan.' De agenten mogen binnenkomen van de (wat afwezige) vrouw. Ze kijken rond in de woning. Het is er een enorme bende, de politiemensen kunnen er nauwelijks lopen, maar ze kijken rond en zien geen houten speelgoed. De vrouw zegt dat ze gaat slapen. De politiemensen gaan weer. (iii) Het derde geval betreft de eerder beschreven casus (box 5.4) van de man met PTSS die vanwege die aandoening een waas voor zijn ogen krijgt wanneer zijn buurman binnen zit te roken (hij ruikt dat via het ventilatiesysteem en kan daar niet tegen). De AOP betreft de man met PTSS. Er zit ook begeleiding op, zegt de meldkamer. Het RTIC geeft aanvullende info: 'Rustig benaderen.' De politiemensen kennen het adres uit eigen ervaring en weten ook daardoor dat het niet om kwaadaardigheid gaat maar om mensen die hulp nodig hebben. 'Met deze informatie kiezen we voor een rustige benadering. Deze mensen zijn geen aso's maar hebben hulp nodig.' Deze casus lijkt wat op de 'alert reageren'-casus, zij het dat de politiemensen hier zeggen dat ze de informatie zien als een nuttig inzetadvies.

Politie mensen brengen een AOL/AOP ook wel in verband met een waarschuwing. Ze kunnen, bijvoorbeeld bij een verkeersovertreding, een geluidsoverlast of een ruzie, een waarschuwing uitdelen en het daarbij laten, dus de waarschuwing niet vastleggen. We noemen dat een 'kale waarschuwing'. Ze kunnen ook in hun mutatie schrijven dat ze een waarschuwing hebben uitgedeeld. De mutatie luidt bijvoorbeeld 'E321 Geluidsoverlast Particulieren' en in de tekst staat dan dat een waarschuwing is uitgedeeld. Wanneer een collega naderhand met dezelfde persoon of hetzelfde adres te maken krijgt, BVH raadpleegt op naam of adres en die mutatie 'E321 Geluidsoverlast Particulieren' leest, komt die collega in de tekst tegen dat er eerder al eens een waarschuwing is uitgedeeld. Politie mensen kunnen ook een 'officiële politiewaarschuwing' in BVH opmaken door de geluidsoverlast te muteren onder registratiecode 1912 ('Opleggen Politiewaarschuwing'). Wanneer dan een collega later met dezelfde persoon of hetzelfde adres te maken krijgt, BVH raadpleegt op naam of adres, komt er '1912 Opleggen Politiewaarschuwing' naar voren. In de tekst staat dan waarvoor de waarschuwing is. In de eerste variant ligt primair de nadruk op de geluidsoverlast en in de tweede variant op de waarschuwing. Dan is er dus nog de AOL, die ook een waarschuwing kan bevatten. We observeerden dat de politie mensen bij een geluidsoverlast een waarschuwing uitdeelden. In de auto: 'Ze hebben nu een waarschuwing, de volgende keer volgt een bon en daarna inbeslagname. Dat geldt dan voor deze nacht. Eventueel kunnen we het dan nog doorgeven aan de nachtdienst.' P2 licht nog toe: 'We hebben ook een officiële politiewaarschuwing en we kunnen ook een afspraak op locatie maken.'

Zoals gezegd, hebben we een AOL in de vorm van 'volgende keer een bekeuring uitdelen' of 'volgende keer in beslag nemen' niet meegemaakt. Een AOL hebben we niet gezien of gebruikt zien worden als instrument voor het doorgeven van opdrachten of 'afspraken' over welke maatregel de politie mensen moeten nemen. In paragraaf 6.6.2 merkten we in verband met verkeersovertredingen op dat we niet hebben waargenomen dat politie mensen een bekeuring gaven als reactie op een eerder door een collega vastgelegde waarschuwing. Ook schreven we daar dat tijdens een gesprek over deze bevinding andere politie mensen dan die wij hadden geobserveerd vertelden dat zij weleens een bekeuring hadden uitgedeeld vanwege een eerder door een collega vastgelegde waarschuwing, bijvoorbeeld in verband met telefoneren tijdens het fietsen.

Alles overziend is het systeem van AOL's en AOP's inconsistent en ondoorzichtig. Soms werkt het, bijvoorbeeld wanneer het om een verzoek gaat om een bepaalde waarneming te doen, soms werkt het niet en vaak lijkt het er niet zoveel toe te doen. De meerwaarde van het systeem met AOL's/AOP's is mogelijk vooral dat het politie mensen erop wijst dat ze moeten blijven letten op onverwachte situaties, dat ze werk doen waarbij het onvoorziene toch ook kan gebeuren. Een schakel in een geoliede machine is het systeem in elk geval niet.

6.10.3 *Andere attenderingen (videoschermen, A4'tjes, NFC-tags en de IGP-opdracht)*

In onze observaties brachten we de werkelijkheid van informatiegebruik terug tot een handzaam model van twee politiemensen dat als koppel gebruik kan maken van negen informatiebronnen. We zagen evenwel ook informatiehulpmiddelen die niet naadloos passen in dat model, hulpmiddelen die zijn bedoeld om de politiemensen van de noodhulp te bereiken en om hun attentie (en zo nodig actie) te vragen voor specifieke onderwerpen. In alle drie de teams hing bijvoorbeeld hoog aan de muur een beeldscherm waarop bijvoorbeeld aandachtspunten uit de briefing werden herhaald. Op sommige plaatsen hingen A4'tjes aan de muur om aandacht te vragen voor een onderwerp. Een verrassende vorm daarvan troffen we in Amsterdam, waar op de binnenzijde van de toiletdeur een papier was geplakt met daarop de aandachtspunten van die week, en dat, voor zover we dat hebben kunnen volgen, wekelijks werd vervangen door een actueel exemplaar. Ook zagen we aan dat team aan de muur in de agentenwacht een A4'tje hangen waarop de afzender aandacht voor een bepaald wijkprobleem vraagt met op dat papier een 'NFC-tag'. NFC staat voor *Near Field Communication* en de tag is een sticker waarin een chip is verwerkt. Wanneer politiemensen hun telefoon bij die tag houden, voert de telefoon de opdracht uit die in de chip is voorgeprogrammeerd, bijvoorbeeld bepaalde informatie tonen of registreren dat met die telefoon contact is geweest en/of op die telefoon een invoerveld openen waar de gebruiker informatie kan invoeren. Meer dan deze toepassing in de agentenwacht, om informatie te verstrekken, zagen we aan dit team niet. We hebben ook geen enkele keer gezien dat de politiemensen hun telefoon bij de tag hielden.

Een politiemans die tot voor kort in een andere stad werkte, vertelde dat een collega daar een app had ontwikkeld die gebruikmaakt van een NFC-tag. Het systeem werkt ongeveer als volgt. De NFC-tag is aanwezig in de politieauto. Tijdens de noodhulp kun je die scannen en dan krijg je een Google Maps-kaartje met spelden bij de aandachtspunten in jouw wijk. Je kunt op een speld klikken en dan meteen je bevindingen aan dat aandachtspunt toevoegen. 'Ik vond dat reuze-efficiënt en ik mis dat hier,' aldus deze politiemans. Het systeem heet MPM (*Mobile Police Mapping*).

In Wageningen maakten politiemensen ook gebruik van de NFC-tag, zij het op een weer wat andere wijze. De sticker met chip is geplakt op het niet-rokenbord naast de hoofdingang van basisschool De Klimboom. De school krijgt deze aandacht vanwege de aldaar buiten schooltijd rondhangende jeugd. De wijkagent die met dit probleem bezig is heeft de NFC-tag geplaatst en ervoor gezorgd dat dit aandacht krijgt in de briefing. Tijdens één van de controles om halfzes in de namiddag treffen de politiemensen twee jongens van twaalf en dertien jaar oud die daar samen van één patatje zitten te eten. Ze vragen de jongens naar hun namen, checken die met controlevragen, registreren de namen via MEOS en sturen dan de jongens weg. 'We zullen niets tegen jullie ouders zeggen hoor, ook niet dat je hier stiekem een patatje zat te eten.' Dan gaan

ze naar de NFC-tag. P2 laat P1 zien hoe je dat doet met je telefoon. Na het scannen komt er een tekst in MEOS met een toelichting op wat er op die plaats aan de hand is en of agenten melding willen maken van wat ze aantreffen. De tekst begint met 'IGP'. P1 en P2 weten dat dat staat voor 'informatiegestuurde politie' maar ze weten niet waarom dat er op die plaats bij staat. Het is gewoon een verzoek van de wijkagent. Anders dan bij het in de vorige alinea genoemde MPM-systeem is de tag is hier dus niet de aanleiding om op het schoolplein van De Klimboom te gaan kijken, maar dient de tag om bij te houden hoe vaak de politie heeft gecontroleerd en wat zij aantreffen. De politiemensen gebruiken voor dit geval niet de officiële politiewaarschuwing (code I912). Hun bericht gaat naar de wijkagent en die behandelt het verder.

De politiemensen in Wageningen controleren vaker bij De Klimboom. Tijdens een andere dienst noteren we: 'In de wacht gaat het nog even over de NFC-tag bij de school. Daar zijn andere agenten kennelijk weer een keer geweest. Ze hebben het erover dat de tag niet op elke telefoon goed werkt. Bij Wilco deed ie het helemaal niet en bij een ander pas na een tijdje en een derde agent zegt dat het zonder probleem meteen werkte.' Op een ander moment noteren we: 'Ik vraag nog even naar de NFC-tag en IGP. P2 vertelt: "NFC gebruiken we voor overlastlocaties. De wijkagent regelt dat, die heeft van die NFC-tags die hij ergens op kan plakken. Zo kunnen we overlastlocaties gericht controleren voor de wijkagent. IGP, dat zijn werkopdrachten, die komen ook van de wijkagent." (NB: ik krijg niet duidelijk wat er nu "informatie-gestuurd" aan is.) P2 vervolgt: "De NFC-locaties en de werkopdrachten moeten we beter scheiden, dan is het duidelijker. Nu is aan een NFC-locatie vaak ook een IGP-werkopdracht gekoppeld." Dat laatste is dus ook het geval bij De Klimboom.

We spreken ook met de betreffende wijkagent: 'Wijkagent Joost over De Klimboom, de school waar hij een IGP-opdracht van heeft gemaakt. "Ik zie zelf wat er aan de hand is bij de school, ik zie de mutaties van collega's en het komt tot me in het overleg dat ik heb met onder andere de school, ook via WhatsApp. Ik heb er een IGP-opdracht van gemaakt. Collega's besteden er dan aandacht aan in de surveillance. Ik zie nu dat de overlast afneemt. Ik koppel de resultaten terug naar de OE-wijk en naar de school."

We noteerden dat het ons "opviel dat deze manier van werken als positief wordt ervaren, zowel door de wijkagent als door de noodhulpcollega's die de controles doen. Hun werk wordt zo meer dan voorheen controleerbaar, maar kennelijk lukt het om dat te gieten in de vorm van "we pakken samen een probleem aan" en "we doen het voor de wijkagent" en "dan kan de wijkagent in zijn overleg laten zien wat we eraan gedaan hebben en wat we hebben waargenomen." De grote controleerbaarheid gaat dus niet over in controle door chefs op het doen en laten van agenten. Ik merk niet dat iemand turft wie hoe vaak de NFC-tag heeft gebruikt, ook hoor ik geen toespelingen daarop. Het is een subtiel evenwicht. Er is aandacht voor het probleem: de wijkagent heeft er een "IGP-opdracht" van gemaakt (opdracht dus, geen verzoek) en het komt in de briefing. Dat is met elkaar een niet-vrijblijvende sturing, maar binnen de context van de

uitvoering en niet in de context van hiërarchische sturing, en agenten besteden er aandacht aan om twee redenen die zich niet gemakkelijk uiteen laten rafelen: samen een probleem in de wijk oplossen en collegialiteit richting wijkagent.’

6.11 Conclusies over informatiegebruik

6.11.1 *De omgeving scannen en dataprofilering*

Politie mensen scannen voortdurend hun omgeving en beoordelen die op wat normaal is en wat verdacht of gevaarlijk is en wat dus hun aandacht behoeft. Dat scannen doen ze door bij wat ze zien (het ‘plaatje’) een verhaal te bedenken en zichzelf vragen te stellen. Wat zie ik eigenlijk? Is dit normaal? Is dit logisch? Ze gebruiken daarbij in eerste aanleg hun visuele waarnemingen en houden het ‘plaatje’ naast wat zij normaal en onschuldig vinden. Ze vullen dat geregeld via kentekens aan met informatie uit de politiecomputer. Het scannen van de omgeving is dus vanwege de digitalisering niet langer uitsluitend een visuele bezigheid maar ook een databezigheid. De computerinformatie kan een antwoord opleveren (‘Die persoon woont hier.’) maar ook een nieuwe vraag (‘Wat doet iemand die daar woont op deze plek?’). De politie mensen gaan overigens meestal niet ver in het checken van het plaatje. Het scannen van de omgeving lijkt zo gezien eerder een globale gewoonte om de omgeving te observeren en soms even summier te checken, dan een voortdurend en grondig onderzoek. Als dat scannen van de omgeving in de ogen van de politie mensen iets bijzonders oplevert, iets verdachts of anderszins afwijkends, volgt doorgaans een actie om erachter te komen hoe het zit. Het kan gaan om een nachtelijke wandelaar met een rugzak in een buurt waar volgens de politie mensen veel wordt ingebroken, of een bestuurder die niet trefzeker zijn lijn volgt.

Hier speelt meteen het fenomeen ‘dataprofilering’ een rol. Politie mensen vragen met grote regelmaat informatie op bij een kenteken. Daarbij gaan ze er in eerste aanleg van uit dat degene op wiens naam het voertuig staat ook degene is die het voertuig op dat moment bestuurt, want vaak is dat het geval. Iemand die voorkomt in de politiesystemen als ‘een bekende van ons’ heeft meer kans om gecontroleerd te worden dan iemand die niet of neutraal in de systemen voorkomt, bijvoorbeeld als melder of getuige. ‘Een bekende van ons’ is dan iemand die geregistreerd staat voor meerdere overtredingen, een misdrijf of veroorzaker van overlast. Daartegenover staan personen over wie niets geregistreerd staat. Dat zijn ‘brave burgers’. Tussen die twee uitersten bevinden zich mensen die een enkele keer zijn bekeurd of gewaarschuwd. Iemand met één bekeuring is niet meteen ‘een bekende van ons’ maar valt in een soort tussengroep van ‘die hebben we eerder gehad’. De grens tussen ‘brave burger’ en ‘bekende van ons’ is dus niet altijd even scherp maar wel van duidelijk belang voor hoe politie mensen optreden.

Het scannen van de omgeving betreft plaatjes zonder en met een kenteken. In het eerste geval besluiten de politie mensen op grond van hun ervaringen en opvattingen of ze iets checken. Een nette fiets ’s nachts tegen een boom aan de rand van een bos is een

gek plaatje en maakt dat de politiemensen uitstappen en even tussen de bomen een kijkje nemen (maar ook weer niet een hectare bos uitkammen). Is er sprake van een kenteken, dan vragen de politiemensen dat kenteken na en krijgen dan meteen ook via de integrale bevraging informatie over te te naam gestelde, en zij betrekken die informatie bij hun oordeel over het plaatje dat zij voor zich zien. 'Een bekende van ons' loopt vervolgens meer kans om gecontroleerd te worden en loopt ook meer kans op een bekeuring bij een overtreding. Een 'brave burger' loopt juist meer kans om niet gecontroleerd te worden en er bij een overtreding met een reprimande vanaf te komen. De computerinformatie geeft zo richting aan het optreden en wel in een richting die de genoemde tweedeling bevestigt en verstevigt. Dat bij wijze van uitzondering ook een 'brave burger' weleens tegen een bekeuring aanloopt doet aan deze hoofdlijn niets af. Dataprofilering doet zich vooral voor in het verkeer (Wie controleren we? Wie krijgt een bekeuring?). Bij andersoortige gebeurtenissen zoals optreden bij misdrijven of hulp situaties is dataprofilering niet per definitie afwezig maar ook niet zo vaak waarneembaar als in het verkeer.

Het zonder overtreding als aanleiding opvragen van informatie bij een kenteken van een personenauto komt dus veelvuldig voor en kan verschillende andere aanleidingen hebben. Een aanleiding is eigenlijk altijd wel iets in 'het plaatje' en is niet willekeurig zoals 'we controleren de eerstvolgende drie rode auto's' of we controleren de volgende auto met een dubbele lettercombinatie in het kenteken. De aanleiding kan liggen in het totaalplaatje, zoals een auto 's nachts in een industriewijk, want dat is verdacht. De aanleiding kan ook liggen in het rijgedrag (snel rijden, geen richting aangeven) want ook dat is een afwijkend plaatje waar mogelijk iets achter steekt (geen rijbewijs? Middelengebruik?) of het wijst op een gevaarlijke rijstijl die een waarschuwing behoeft. De olifant in de kamer heet hier 'etnisch profileren'. Daarvan zagen we geen voorbeelden, waarmee niet is gezegd dat dit niet meer bestaat. Wel is het klassieke plaatje van zeer jonge mensen in een dure auto, aanleiding voor politie-aandacht. Tot slot zij benadrukt dat informatie opvragen bij een kenteken dus lang niet altijd ingegeven is door controle van de verkeerswetgeving maar een breed toepassingsgebied heeft.

6.11.2 *Parate kennis*

Indien politiemensen optreden, hebben zij soms vooraf al parate kennis over een persoon, adres of probleem. Deze parate achtergrondkennis is ten opzichte van de vorige onderzoeksperiode (2001-2005) niet significant af- of toegenomen. We zagen drie niveaus van achtergrondkennis: (i) globaal zoals 'die hangt hier altijd rond', (ii) globaal-plus zoals 'die klaagt altijd over jeugdoverlast', en (iii) uitgebreid zoals 'zij hebben ruzie omdat hij haar een telefoon heeft gegeven die hij nu terug wil'. Doorgaans gaat de achtergrondkennis van de politiemensen niet verder dan globaal en soms globaal-plus. Politiemensen doen dergelijke kennis op in de praktijk. De onderzoekers hadden dergelijke kennis ook al na een paar diensten. We zagen drie uitzonderingen: (i) een paar ervaren politiemensen toonden uitgebreide achtergrondkennis, (ii) een enkele keer was de achter-

grondkennis opgedaan in de briefing en (iii) een enkele keer hadden de politiemensen parate kennis over een situatie omdat ze een vervolg gaven aan hun eerdere optreden. Bovendien biedt globale parate kennis zelden een handvat in het incidentmatige optreden van de noodhulp dat eruit bestaat een acute crisis te bezweren.

Focussen op een probleem (een beleidsprioriteit, een taakaccent) maakt dat de betreffende politiemensen vaker achtergrondkennis hebben wanneer zij optreden bij een nieuwe gebeurtenis binnen dat aandachtsgebied. Voor het overige zijn politiemensen in de noodhulp niet gericht op ‘kennen en gekend worden’. Dat wordt van hen ook niet verwacht, er wordt althans niet op gestuurd.

6.11.3 *Informatiegebruik bij verschillende soorten gebeurtenissen*

We keken naar politieoptreden en informatiegebruik bij verkeersovertredingen, misdrijven, hulp situaties en gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon. Bij verkeerscontrole en in het bijzonder verkeersovertredingen is het informatiegebruik tamelijk ongecompliceerd in die zin dat het, nadat de politiemensen hebben besloten om op te treden, gaat om het samenspel tussen informatie uit de politiecomputer, opgave van de burger en de documenten die de burger toont. Het frequente gebruik van de politiecomputer, frequenter dan voorheen, komt doordat de politiemensen die nu zonder tussenkomst van anderen kunnen gebruiken voor het opvragen en registreren van informatie. De documenten van burgers hebben geen zelfstandige bewijswaarde meer, maar dienen als input voor de politiecomputer door deze te scannen met de diensttelefoon. Heeft de burger geen document bij zich dan lossen de politiemensen dat op met controlevragen, zoals: ‘Bij wie woon je in huis?’ of: ‘Wat is de geboortedatum van je moeder?’

Bij verkeersovertredingen spelen drie soorten informatie de hoofdrol, onderscheiden naar de functie die deze speelt in het werk: (a) identificeren, waarbij politiemensen iemands identiteit vaststellen, (b) profileren, waarbij politiemensen een persoon typeren in de zin van ‘bij de politie bekend en dus de doelgroep’ of ‘een brave burger en dus niet de doelgroep’, (c) bewijzen, waarbij de politiemensen een strafbaar feit of signalering vaststellen. Wanneer de politiemensen iemand bekeuren of officieel waarschuwen, speelt identificatie-informatie standaard een rol, profileringsinformatie speelt geregeld een rol en een hit is zeldzaam. De meeste verkeersovertredingen waarbij de politiemensen optreden, eindigen met een waarschuwing. Voor de vraag of zij zullen bekeuren, speelt identificatie-informatie geen rol, die dient administratieve doeleinden, maar profileringsinformatie wel, zij het niet voortdurend maar wel dermate frequent dat het opvalt. Een hit geeft ook richting aan het optreden maar komt zelden voor.

Bij optreden in verband met misdrijven zien we behalve de zojuist genoemde drie soorten informatie of informatiefuncties ook nog: (d) lokaliseren, waarbij politiemensen hun plaats of route bepalen, (e) naspeuren, waarbij politiemensen een aanwijzing

krijgen hoe zij verder kunnen komen in het behandelen van een gebeurtenis, zoals iemand die vertelt wie de eigenaar is van een café waarvan een ruit is vernield, (f) beslissen, waarbij de politiemensen informatie toepassen in een handelingsregel, zoals het first offender-beleid bij winkeldiefstal. De eerdergenoemde bewijsinformatie heeft buiten het verkeer de vorm van bijvoorbeeld sporen en camerabeelden waarmee de politiemensen de toedracht van een misdrijf vaststellen of een verdachte identificeren. Hiermee zijn de zes belangrijkste functies benoemd die informatie kan vervullen in politiestraatwerk.¹⁶⁰

Bij misdrijven gebruiken politiemensen meer verschillende informatiebronnen dan bij verkeersovertredingen. Gaande het optreden bij misdrijven speelt vooral ook de eigen waarneming van de politiemensen frequent een rol, zoals bij het zoeken naar sporen. Net als bij verkeersovertredingen is de burger geregeld een bron van informatie, maar anders dan bij verkeersovertredingen betreft het nu informatie die gaat over wat er precies gebeurd is. Vanwege de digitalisering krijgen politiemensen bij misdrijven niet alleen vaker dan voorheen informatie uit een politiecomputer maar ook uit een device van een burger. Dat heeft evenwel niet geleid tot ander politieoptreden in termen van aanhouden, iets in beslag nemen of een advies uitbrengen. De digitalisering heeft zo gezien niet ineens het politiewerk bij misdrijven veranderd. Wel nieuw is het first offender-beleid bij winkeldiefstallen: een handelingsregel waarin de politiemensen computerinformatie toepassen.

Primair bepalend voor hoe politiemensen optreden bij misdrijven zijn de inbreng van een burger en de eigen waarneming van de politiemensen. Computerinformatie is dat bij misdrijven zelden. Waar het optreden bij verkeersovertredingen veel weg heeft van een zakelijke transactie heeft het optreden bij misdrijven meer het karakter van probleemgeoriënteerde interactie. Handelingsregels in de vorm van 'als dit, dan dat' bepalen welke informatie voor de politiemensen betekenis heeft. Enkel bij winkeldiefstallen zagen we hoe politiemensen computerinformatie toepassen op een handelingsregel die overigens ook op te vatten is als een geïnstitutionaliseerde vorm van dataprofilering. Niet-geïnstitutionaliseerde vormen daarvan zien we bij misdrijven ook, zoals de verdachte van winkeldiefstal die vanwege de computerinformatie een licht transportregime krijgt. In eerdere PSWI-onderzoeken zagen we ook handelingsregels bij misdrijven, zoals 'als je sporen ziet, moet de technische recherche ter plaatse komen', maar omdat de recente observaties weinig optreden bij misdrijven bevat (met uitzondering dus van winkeldiefstal) werden dergelijke patronen nu niet zichtbaar.

Ook in hulp situaties gebruiken politiemensen meer informatiebronnen dan bij verkeersovertredingen. De informatie dient de diverse genoemde functies behalve beslissingsinformatie (informatie die politiemensen toepassen in een handelingsregel: 'als dit,

160 Een universele informatiefunctie naast de geografische lokalisering is uiteraard nog het bepalen van de kloktijd, maar die is niet van speciaal belang voor hoe politiemensen hun werk doen.

dan dat'). We zagen dus ook niet een beslisregel zoals 'als je bij een betrokkene psychische problemen vermoed, schakel de psycholance in'. Optreden bij hulpsituaties gaat om nuances en emoties. Het draait bij hulpsituaties vooral om de opgave van een burger. Digitale informatiebronnen zijn vaker aan de orde in hulpsituaties dan voorheen (een gevolg van de digitalisering), maar minder vaak dan bij misdrijven.

Als zij onderweg zijn naar een hulpsituatie gebruiken de politiemensen informatie uit de politiecomputer. De aandacht gaat dan uit naar mogelijke gevaarsindicaties, een eventuele voorgeschiedenis en afspraken die gelden voor die locatie of die persoon (AOL of AOP). Wat de voorgeschiedenis betreft, is het genoeg voor de politiemensen om de hoofdlijn te weten ('hier zijn we vaker geweest' of 'deze persoon is bekend met de psychiatrie') en of er al hulpverlening of een wijkagent betrokken is. Dan kunnen zij daarheen verwijzen. AOL's en AOP's bespreken we in de volgende paragraaf. Informatie, zeker die uit de politiecomputer, helpt politiemensen in hulpsituaties om naspeuringen te doen, zoals het achterhalen van familieleden die moeten worden gewaarschuwd. In hulpsituaties volgt uit de computerinformatie echter niet direct hoe nu te handelen want hulpsituaties zijn het speelveld van emoties, nuances, onbegrepen gedrag en invoelingsvermogen, minder rechttoe, rechtaan dan het optreden bij verkeersovertredingen en misdrijven. Zoals gezegd is er voor hulpsituaties geen beslisregel zoals we zagen bij winkeldiefstal.

Bij de hulpsituatie 'ruzie' zijn, net als bij misdrijven, voor het optreden van primair belang 'informatie van een burger' en 'eigen waarneming van de politiemensen'. Bij geluidsoverlast is dat 'eigen waarneming van de politiemensen' en bij het beantwoorden van een vraag van een burger is het geheugen van de politiemensen (parate kennis) van primair belang voor het optreden. De aard van de hulpsituatie bepaalt aldus welke informatiebronnen voor het optreden als eerste van belang zijn. Parate kennis van politiemensen over personen in een hulpsituatie heeft twee gezichten. Soms helpt het hen om in contact te komen en wat te bereiken maar het komt ook voor dat de voorkennis een interactie bemoeilijkt ('ik háát het om met die man te praten, hij is zo vervelend').

Gebeurtenissen waarbij een kwetsbaar persoon met onconventioneel gedrag betrokken is, kenmerkt zich net als optreden bij misdrijven en hulpsituaties door een veelzijdig informatiebronnengebruik. Net als bij hulpsituaties dient de informatie de diverse genoemde functies behalve beslisinformatie. Gebeurtenissen met kwetsbare personen zijn bijna altijd een hulpsituatie of openbare-ordekwestie (rondhangende daklozen of verslaafden). De meest gebruikte informatiebronnen zijn opgave van een burger, de politiecomputer, de eigen waarneming van de politiemensen en, omdat ze nu vaak met een bekende of een bekend probleem vandoen hebben, het eigen geheugen ofwel parate kennis. Die parate kennis is in de regel tamelijk oppervlakkig (bijvoorbeeld 'die hangt hier altijd rond'). Anders dan bij misdrijven en hulpsituaties komt een device van een burger niet veel voor als informatiebron. Het informatiebronnengebruik is alles met elkaar minder veelzijdig dan bij misdrijven en hulpsituaties, vermoedelijk

vooral doordat bij gebeurtenissen met daklozen en verslaafden de politiemensen niet veel meer kunnen doen dan ‘pappen en nathouden’. Er is dan ook geen vraagstuk op te lossen zoals ‘Wat is er gebeurd?’ of ‘Wie moet er worden gewaarschuwd?’ De politiemensen nemen waar wat de situatie is en herstellen zo nodig en voor zover mogelijk de orde. Gaat het om een hulpsituatie, dan spelen informatiebronnen een grotere rol, want dan moeten wel vraagstukken worden opgelost, zoals ‘Wie is deze persoon?’ en ‘Zijn er al hulpverleners bij betrokken?’ Ook hier geeft de aard van de gebeurtenis (ordenvraagstuk of hulpsituatie) richting aan het informatiebronnengebruik.

Van primair belang voor het optreden zijn de eigen waarneming van de politiemensen en de inbreng van burgers. Dat was voorheen zo en is ook vandaag de dag zo. Het gaat om de interactie ter plaatse. Computerinformatie speelt geen rol van betekenis en dus ook dataprofilering niet; er zijn geen beslisregels. Het gaat om mensenwerk op maat.

In dit onderzoek namen we negen informatiebronnen in acht. We zagen dat informatie in het politiestraatwerk verschillende functies kan vervullen. We noemden: geografische plaatsbepaling, een persoon ‘plaatsen’ of profileren, een persoon identificeren, een aanwijzing geven voor een naspeuring, het leveren van bewijs en input geven voor een handelingsregel zodat daaruit een beslissing volgt (‘als dit, dan dat’). Er is lang niet altijd een simpele relatie tussen informatiebron en -functie, zoals: informatie uit bron x heeft altijd functie y. Maar hoofdlijnen zijn er wel. We vatten die samen in tabel 6.15. Dit overzicht geeft niet alle mogelijkheden weer en ook niet alles wat we hebben geobserveerd, maar weerspiegelt de hoofdlijnen uit de observaties. In de tabel maken we geen onderscheid in soort gebeurtenis. Het belangrijkste in dat verband is het onderscheid tussen optreden bij verkeersovertredingen en optreden bij de andere drie soorten besproken gebeurtenissen. Bij verkeersovertredingen gaat het in hoofdzaak om profileren op basis van computerinformatie en identificeren van de betrokken burger. De overtreding is de aanleiding tot het optreden en hoeft dus tijdens het optreden niet meer te worden vastgesteld. De verklaring die de burger aflegt over de overtreding (informatiebron ‘burger’) is zelden van belang voor het optreden en dient de procedurele verplichting om een verklaring op te nemen. Die functie is niet opgenomen in de tabel. De andere informatiefuncties (lokaliseren, naspeuren, bewijzen, beslissen) met bijbehorende informatiebronnen zien we vooral bij de andere drie soorten gebeurtenissen. De functie ‘beslissen’ verwijst naar het gebruiken van informatie in een handelingsregel (‘als dit, dan dat’) en dat zagen we enkel duidelijk ten aanzien van winkeldiefstal, in de vorm van het first offender-beleid. De tabel doet uiteraard geen recht aan alle nuances en mogelijkheden in het politiewerk, maar laat wel over het geheel enkele hoofdlijnen zien: (i) de belangrijkste informatiebronnen in politiestraatwerk zijn de politiecomputer, de eigen waarneming en de burger, (ii) informatie uit de politiecomputer vervult een groot aantal functies en (iii) politiemensen maken voor naspeuren (vooral bij misdrijven en hulpsituaties) gebruik van een diversiteit aan informatiebronnen.

Tabel 6.15 Hoofddijnen in de functies van de verschillende informatiebronnen.

Informatiebron	Informatiefunctie					
	Lokaliseren*	Profileren	Identificeren	Naspeuren	Bewijzen	Beslissen
Burger			X	X		
Politiecomputer		X	X	X	X	X [@]
Eigen waarneming				X	X	
Geheugen		X				
Document burger			X ^{\$}	X ^{\$}		
Collega						
Tip						
Device burger				X [#]		
Document politie						

*: Bronnen die politiemensen hiervoor gebruiken, zijn de CityGIS-terminal in de politieauto en Google Maps op hun smartphone, beide hebben we in dit onderzoek niet aangemerkt als 'politiecomputer' (zie paragraaf 3.3);
 \$: documenten van burgers hebben geen eigen bewijswaarde maar dienen als input voor de politiecomputer;
 #: m.n. camerabeelden;
 @: beperkt tot first offender-beleid.

6.11.4 Sturingsinformatie

‘Elke overeenkomst tussen beleid en uitvoering berust op louter toeval’ is een legendaire uitspraak van commissaris Rob Hessing, voormalig korpschef van Rotterdam (Nap & Verhage, 2022). Daarmee was hij echter toch wel te bescheiden over de rol van het politiemangement. Operationeel politiebeleid kwamen we herhaaldelijk tegen als van invloed op de aard van politiestraatwerk. Tegelijk legde hij wel de vinger op een zwakke plek. Wat politiemensen doen tijdens de noodhulp wordt om te beginnen aangestuurd door het Operationeel Coördinatiecentrum (OC), ook wel meldkamer. Het OC geeft politiemensen meldingen door die burgers hebben gedaan via de 112-alarmlijn. Na een melding van het OC gaan de politiemensen bijna altijd direct daarmee aan de slag (wanneer zij binnen zijn als een melding komt, maken ze soms nog wel eerst wat werk af als de melding dat naar hun inschatting toelaat). Een OC-melding is dus zeer effectieve sturingsinformatie. Het RTIC voegt achtergrondinformatie aan meldingen toe. Het afzonderlijke effect daarvan was geen focus van dit onderzoek. In de volgende paragraaf komen we terug op het RTIC. Voor zover politiemangement richting geeft aan hoe het OC meldingen behandelt, en dan met name welke soort meldingen welke prioriteit krijgen, geeft politiemangement dus sturing aan het werk op straat. In hoeverre het politiemangement dat stuurt, valt buiten dit onderzoek. Na de sturingsinformatie van het OC komt een tijd niets.

Daarna gaat ook sturing uit van taakaccenten. Politiemensen met een taakaccent besteden tijdens de noodhulp aandacht daaraan in de vorm van eigen initiatieven op hun taakaccentgebied, zoals zeden, jeugd of signaleerde personen. Vergelijkbaar hiermee is het sturend effect van een andere hoofdfunctie. Politiemensen met de functie van wijkagent of dierenpolitie die worden ingezet in de noodhulp, ondernemen tijdens de noodhulp initiatieven die voortvloeien uit hun hoofdfunctie. Het werkzame mechanisme bij zowel taakaccent als andere hoofdfunctie is dat de betreffende politiemensen gecommitteerd zijn, zich ook gecommitteerd voelen aan een bepaald onderwerp en daardoor op dat terrein initiatieven nemen in de noodhulp. We kunnen zeggen dat het hier gaat om de sturingsinformatie 'dit is jouw taakgebied' die deze politiemensen hebben gekregen van de politieleiding, ofwel als taakaccent ofwel als functiebeschrijving na een sollicitatie. Het is zelfs zo dat politiemensen met dergelijke speciale taakgebieden hun collega's in de noodhulp aansporen om een bijdrage aan dat taakgebied te leveren.

Als derde bron van sturingsinformatie kunnen we noemen de briefing met daaraan verbonden het digitale of fysieke planbord en andere middelen die worden gebruikt (van NFC-tag tot een papieren lijst met aandachtspunten bevestigd aan de binnenkant van een wc-deur) om aandachtspunten en operationele prioriteiten kenbaar te maken. De doorwerking van de briefing is over het geheel genomen tamelijk indirect en mede afhankelijk van toevalsfactoren die bepalen of het ervan komt om tijdens een dienst aan het onderwerp aandacht te geven. Maar zonder effect is het niet. Op verkeersgebied zagen we langs deze weg aandacht voor fietsen met een mobiele telefoon in de hand. Op openbare-ordegebied zagen we aandacht voor specifieke locaties waarvoor langs deze weg aandacht was gevraagd (bijvoorbeeld parkeeroverlast, kermis, overlast door verslaafden). Ook werden soms interne klussen toebedeeld (bijvoorbeeld terugbrengen of juist ophalen van een USB-stick, vonnis betekenen) die dan ook inderdaad werden gedaan. Een duidelijke sturing ging wel uit van de IGP-opdracht in combinatie met een NFC-tag, hetgeen we waarnamen in Wageningen. De IGP-opdracht werd kenbaar gemaakt via de briefing, maar als 'het werkzame bestanddeel' deed vooral het gebruiken van de NFC-tag zich gelden.

Handelingsregels, dat zijn formules die aangeven in welke situatie hoe dient te worden gehandeld ('als dit, dan dat'), kunnen ook sturing geven aan het werk. We doelen daarmee niet op informele handelingsregels, denk aan dataprofilering, maar op beleidsregels. In eerder PSWI-onderzoek zagen we bij voorbeeld de regel 'als er mogelijk forensische sporen zijn moet de technische recherche komen'. In recent politiewerk zagen we qua handelingsregels enkel het first offender-beleid, waarbij computerinformatie over betrokkenheid bij eerdere winkeldiefstallen richting geeft aan het optreden. Overigens omvat het first offender-beleid ook nog andere criteria dan enkel het 'first offender zijn', namelijk het bedrag van de diefstal moeten beneden een bepaald bedrag liggen en de verdachte moet afstand doen van de bewuste goederen. Het beleid is overigens niet landelijk, want in verschillende eenheden gelden verschillende criteria. Hoewel sturen

via dergelijke expliciete beleidsregels dus wel doorwerkt, komen dergelijke regels in het werk van alledag dus niet vaak voor.

6.11.5 *Afstemming via AOL's, AOP's en (laatste) waarschuwingen*

Een computersysteem kan dienen om het werk van politiemensen onderling af te stemmen ook als zij geen direct contact met elkaar hebben of hebben gehad, en ook als er een zekere tijd tussen hun acties ligt. De één legt iets vast en de ander vraagt het later op als daartoe aanleiding is en kan dan voortbouwen op wat die eerste collega destijds heeft gedaan en ervaren. Het opvragen van informatie over eerder politieoptreden en eerdere ervaringen kan eenvoudig middels het intoetsen van een naam van een persoon, een adres van een gebouw of een kenteken van een voertuig. Deze potentie van een politiecomputer werd van meet af aan onderkend en was reden om verbeteringen te verwachten in politiestraatwerk. Met name bij sociale problemen (hulpsituaties) zoals geluidsoverlast en burenruzie werd verwacht dat de politie hierdoor doortastender zou optreden vanwege de betere onderlinge afstemming. Het bij herhaling uitdelen van 'de laatste waarschuwing' bijvoorbeeld, zou niet meer hoeven voorkomen (Stol, 1996).

Zo bleek het echter niet te werken. De eerste prioriteit bij geluidsoverlast was (en is) het herstellen van de rust in de wijk. Dat doel is niet per se gediend met *coûte que coûte* een inbeslagname en het daarbij behorende risico op een vechtpartij plus aanhouding, waarna de politiemensen enkele uren binnen zitten met schriftelijk werk (ibidem). Politiemensen bepalen in zo'n hulpsituatie aan de hand van de actuele situatie (eigen waarneming, opgave burger) welk optreden hier en nu de voorkeur verdient. Wat collega's eerder deden of hebben gezegd alsook prioriteiten in operationeel politiebeleid zijn daaraan ondergeschikt.

Nederlandse politiemensen zijn gewend om te handelen vanuit hun discretionaire ruimte. Dat is de hen gegeven ruimte om te handelen naar bevind van zaken, uiteraard met inachtneming van de wettelijke kaders en rechtsnormen zoals subsidiariteit en proportionaliteit. Politiemensen hebben het zelfs over hun discretionaire *bevoegdheid*. Zo gezien had Rob Hessing wel een punt. Met dit alles is echter niet gezegd dat informatie uit het verleden geen betekenis heeft voor politiemensen, maar de les is wel dat informatiegebruik in de politiepraktijk niet altijd te voorspellen valt vanuit een logica die niet vertrekt vanuit die praktijk. In recent politiewerk is dat niet anders.

Om te beginnen dit: politiemensen hechten veel waarde aan achtergrondinformatie uit de politiecomputer, maar dus niet omdat die hen voorschrijft hoe zij moeten optreden. Het allerbelangrijkst vinden zij gevaarsindicaties, zoals een wapen of geweldsindicatie of, met dat laatste verbonden, een indicatie dat iemand met wie zij te maken gaan krijgen een psychische aandoening heeft. Tegelijk deinzen politiemensen niet terug voor gevaar. Dat bleek recent nog weer eens tijdens de coronapandemie (Stol et al., 2023).

Informatie uit de computer in de vorm van ‘nu op deze wijze optreden’ is tamelijk kansloos, hebben we ook in dit onderzoek weer gezien (paragraaf 6.10). Dat verhoudt zich namelijk slecht tot de praktijk waarin de politiemensen op grond van hun bevindingen in het hier en nu bepalen hoe zij zullen optreden. ‘Optreden tegen fietsers met een mobiel in de hand’ kan bijvoorbeeld een operationele prioriteit zijn, en politiemensen doen daar ook wel iets mee, maar in elke situatie maken zij hun eigen afweging, waarbij zoals we zagen dataprofilering een duidelijke rol speelt. Een burenruzie of een ruzie tussen ex-partners mag een verleden hebben, bij een herhaald optreden gaat het er gewoon opnieuw om de crisis te bezweren en te trachten het conflict via de geëigende paden te kanaliseren (advocaat, mediator, GGZ, wijkagent, Veilig Thuis, huisarts et cetera).

Een ‘Afspraak Op Locatie’ (AOL) suggereert dat de politiemensen op een bepaalde in die afspraak weergegeven wijze zullen optreden. Niets is minder waar. Een AOL is geen afspraak. Het gaat doorgaans om tamelijk algemeen geformuleerde en soms nietszeggende attentiesignalen, zoals ‘graag alert reageren’. Een uitzondering is de AOL ‘met twee auto’s ter plaatse gaan’ – maar ook dat zegt dan nog niets over de wijze van optreden. Dan zijn er nog AOLs in de vorm van een informatieverzoek, zoals ‘graag vaststellen of de vader op dit adres aanwezig is’. Aan dat soort verzoeken geven de politiemensen een vervolg want kennelijk is een collega (wijkagent? jeugdagent?) bezig met een probleem op dit adres en is dit voor hem of haar belangrijke informatie. Ook van AOP’s hebben we niet kunnen vaststellen dat politiemensen handelden op een wijze zoals daarin aangegeven. Een andere vorm van ‘afspraak op persoon’ is een signalering, dus dat iemand wordt gezocht en kan worden aangehouden. Op signaleringen wordt door politiemensen immer geacteerd.

Wat geldt voor AOLs en AOP’s geldt in de regel ook voor geregistreerde waarschuwingen. Politiemensen kunnen een waarschuwing in de politiecomputer registreren maar dat betekent geenszins dat een collega die dezelfde persoon op een later moment weer aanspreekt voor dezelfde misdraging, nu dus een verdergaande maatregel neemt zoals een bekeuring uitschrijven. We zagen dat althans geen enkele keer, hoewel politiemensen ons na afloop van het onderzoek vertelden dat zij weleens hadden bekeurd omdat er al een waarschuwing stond geregistreerd. Natuurlijk komen alle varianten weleens voor. De hoofdlijn is echter dat AOLs, AOP’s en (laatste) waarschuwingen een tamelijk vaag communicatiestelsel vormen waar ieder naar eigen inzicht mee omgaat.

Daarmee is dan weer niet gezegd dat informatie over politieoptreden in het verleden geen betekenis heeft voor toekomstig optreden. Dat loopt echter niet via opdrachten die de een aan de ander doorgeeft en waarin staat hoe die ander moet optreden. Pogingen om het wel zo te laten werken worden al snel omgevormd, of zo men wil afgezwakt, tot globale indicaties. Een op basis van eerdere ervaringen vooruit geplande werkdagdracht verhoudt zich simpelweg niet goed tot de nuances die het werk van de politiemensen kenmerkt en evenmin tot de discretionaire ruimte die de politiemensen daar-

bij gewoon zijn te hanteren. Zoals we zagen zijn, behalve bij verkeersovertredingen, de eigen waarneming en wat de burger inbrengt van primair belang voor hoe de politiemensen optreden. Computerinformatie geeft daarbij niet vaak de doorslag. Informatie uit het verleden heeft wel effect op het optreden via het mechanisme van dataprofilering dat we dan weer vooral zagen in relatie tot optreden bij verkeersovertredingen, maar ook dat is meer een globale aanwijzing ('deze persoon is een bekende van ons') dan een concreet voorschrift dat moet worden gevolgd.

6.11.6 *Handelingsverlegenheid en oplossingen daarvoor*

Niet vaak, maar toch zo af en toe, weten de politiemensen even niet zeker wat te doen. We merkten dat aan als handelingsverlegenheid. Gezien vanuit het perspectief in dit onderzoek is dan de vraag hoe zij aan de informatie komen om toch tot een besluit te komen. We bevonden het volgende. In geval van handelingsverlegenheid zoeken de politiemensen niet via de politiecomputer een antwoord in protocollen of voorschriften maar ze raadplegen een leidinggevende of specialist of, als het gaat om een hulp situatie, iemand van de ambulancedienst. De protocollen en voorschriften bereiken de politiemensen dus niet direct maar eerder indirect omdat zij collega's benaderen van wie ze aannemen dat die weten hoe in dit geval gehandeld dient te worden. We namen niet waar dat de politiemensen vanwege een handelingsverlegenheid in een impasse raakten. Een geïnstitutionaliseerde reactie op handelingsverlegenheid is het uitreiken van een tonenopdracht. Wanneer bijvoorbeeld onduidelijk is of een burger al dan niet een rijbewijs heeft of een autoverzekering, kunnen de politiemensen de burger vragen naar het politiebureau te komen om het bewuste document te tonen, onder mededeling dat wanneer hij of zij niet komt, een proces-verbaal volgt.

7. **Politiestraatwerk en informatie-gebruik: antwoorden, discussie en aanbevelingen**

In dit laatste hoofdstuk beantwoorden we allereerst de onderzoeksvragen waarmee we in het eerste hoofdstuk aanvingen. De eerste zeven vragen bespreken we in paragraaf 7.1. De laatste onderzoeksvraag betreft scenario's voor de toekomst en komt aan bod in paragraaf 7.2. We staan dan eerst stil bij de zes criteria voor effectieve informatie (paragraaf 7.2.1) en trekken dan vandaaruit drie lijnen door, resulterend in drie verschillende scenario's (paragraaf 7.2.2).

7.1 **Antwoorden op de eerste zes onderzoeksvragen**

7.1.1 *De aard van politiestraatwerk*

De eerste onderzoeksvraag luidt: 'Wat is de aard van politiestraatwerk (inhoud en wijze van optreden) en wat beïnvloedt dat?'

We typeren de inhoud van het werk door te kijken naar de verdeling van het werk over de verschillende categorieën gebeurtenissen, zoals 'in recent Nederlands politiestraatwerk (2022-2023) is 41,2% van alle gebeurtenissen een verkeerscontrole'. 'Verkeerscontrole' is meteen de grootste groep gebeurtenissen en maakt onderdeel uit van 'rechtshandhaving', welke groep verder nog bestaat uit misdrijven (8,0%) en overige rechtshandhaving (9,2%). Bij misdrijven in hedendaags politiestraatwerk moeten we vooral denken aan winkeldiefstal. Dat betekent voor de politiemensen doorgaans het logistiek en administratief afhandelen van een zaak die door de bedrijfsbeveiliging is aangebracht, inclusief de aangehouden verdachte.

Rechtshandhaving beslaat in totaal 58,4% van alle gebeurtenissen. Daarna volgt optreden in hulp situaties met 23,5%, waarbij is te denken aan ongevallen en sociale problemen. Netwerken neemt 4,9% van alle gebeurtenissen in beslag en ordehandhaving een ongeveer even groot deel met 4,2%. Dan rest er nog een categorie 'overig' van 9,0%, waarbij onder meer valt te denken aan het uitvoeren van interne klussen zoals bij iemand iets ophalen of afleveren.

Zo gezien is politiestraatwerk van de noodhulp in hoofdzaak rechtshandhaving aangevuld met optreden bij hulp situaties (samen 81,9%). Daarna volgt 'diversen' (vooral in-

terne klussen) en tot slot nog de twee kleine categorieën netwerken en ordehandhaving, beide minder dan 5% en dus in omvang marginaal. Het grote aandeel rechtshandhaving komt vooral doordat politiemensen op eigen initiatief verkeerscontroles doen of verkeersovertreders waarschuwen.

Waarschuwen is over het geheel gezien de meest voorkomende wijze van optreden (32,5%) en dat is niet vreemd want verkeerscontrole is zoals we zagen de grootste groep gebeurtenissen. Na waarschuwen komt adviseren, en wel bij 18,4% van de gebeurtenissen. Dat houdt in het geven van een advies over hoe om te gaan met de situatie of het doorverwijzen van iemand naar een afdeling binnen de politie of een externe instantie. Daarna volgt het verlenen van hulp (12,2%), zoals het wijzen van de weg, bemiddelen bij een ruzie of het invullen van een schadeformulier bij een aanrijding. In 8,3% van alle gebeurtenissen maken de politiemensen een proces-verbaal op. Dat is net als waarschuwingen vooral bij verkeersovertredingen. Soms verrichten de politiemensen een aanhouding (2,8%), de helft daarvan voor winkeldiefstal. In een nog kleiner deel van de gebeurtenissen nemen de politiemensen iets in beslag (1,6%) of geven ze een tonenopdracht (0,9%).

Kortom, hoewel ‘boeven vangen’ nogal eens wordt gezien als de essentie van politiewerk, is politiestraatwerk eerder te typeren als verkeerstoezicht, met zo af en toe een bekeuring, plus hulpverlening. Misdrijven maken maar een klein deel uit van het werk, evenals het doen van een aanhouding. Ordehandhaving en netwerken zijn marginale onderdelen van het werk.

Op basis van de internationale literatuur schetsten we in paragraaf 1.2 een sterk samengevat beeld van politiestraatwerk. Het beeld dat volgt uit de recente Nederlandse PSWI-observaties wijkt daarvan niet veel af en luidt als volgt:

‘Noodhulp is voor bijna de helft ongebonden tijd, dat wil zeggen zonder melding of ander contact met burgers. Wanneer politiemensen optreden, gaat het primair om controle van rechtsregels. Daarna komt hulpverlening. Ordehandhaving en netwerken zijn zeldzaam. Misdrijven komen niet frequent voor maar wel geregeld, en dan vooral winkeldiefstal. Politie-initiatieven betreffen nog meer dan voorheen verkeerscontroles of -overtredingen. Meldingen zijn aanzienlijk gevarieerder dan het verkeer, maar hebben wel gemeen dat ze vaak gaan over problemen tussen mensen. Als politiemensen corrigerend optreden, is dat meestal een waarschuwing, hoewel een bekeuring voor een verkeersovertreding niet uitzonderlijk is. “Bekenden van de politie” hebben meer kans op politie-aandacht en op een bekeuring dan “brave burgers”. Arrestaties komen niet veel voor en betreffen overwegend winkeldiefstal.’¹⁶¹

161 We hebben het over het beeld in 2022-2023 gezien over Amsterdam, Groningen en Wageningen samen. Lokale verschillen, zoals een groter aandeel gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon in Amsterdam, laten we hier buiten beschouwing.

Ook wijkt het recente Nederlandse beeld niet veel af van het beeld van Nederlands politiestraatwerk uit 2001-2005. We vonden niettemin enkele verschillen. Daarover gaat de vijfde onderzoeksvraag (paragraaf 7.1.5). De tijdsbesteding van politiemensen hebben we niet uitgebreid onderzocht, dus of politiemensen het meeste van hun tijd besteden aan gebeurtenissen op het gebied van het strafrecht zoals Plecas et al. (2012) en Terrill et al. (2014) in hun SSO-studies aantreffen, kunnen we niet zeggen.

Onlangs een zekere uniformiteit op hoofdlijnen is politiestraatwerk niet altijd en overal gelijk. Het tweede deel van de eerste onderzoeksvraag luidt dan ook wat de aard van politiestraatwerk beïnvloedt. Om die vraag te beantwoorden, keken we behalve naar Amsterdam, Groningen en Wageningen ook naar andere PSWI-observaties. Zo zagen we dat de aard van politiestraatwerk bepaald wordt door:

- a. Wat strafbaar is gesteld en wat niet (bijvoorbeeld fietsen met een telefoon in de hand).
- b. Nationale cultuur of gewoonten in rechtshandhaving (bijvoorbeeld discretionaire ruimte van politiemensen, kijk op verwarde personen, omgang met verdachten van winkeldiefstal).
- c. De problematiek in de werkomgeving van de politiemensen (bijvoorbeeld de aanwezigheid van verslaafden, verkeersdruk in een dichtbevolkte binnenstad).
- d. Operationeel politiebeleid, in de regel samenhangend met lokale problematiek (bijvoorbeeld aandacht voor overlast vanwege verslaafden of voor bepaalde verkeers-overtredingen). Ook welke meldingen van burgers het OC wel of niet doorgeeft aan de politiemensen op straat is op te vatten als politiebeleid.
- e. Informatietechnologie die het uitvoeren van controles vereenvoudigt.
- f. Taaktoedeling in de organisatie, zowel basistaken (bijvoorbeeld noodhulp die rechetaken heeft) als persoonlijke taakaccenten (bijvoorbeeld zeden, jeugd).
- g. Organisatie- of groeps cultuur (belang hechten aan een bepaalde wijze van optreden zoals bonnen schrijven of juist 'constaterend optreden').
- h. Personeelssamenstelling (bijvoorbeeld jonge politiemensen doen meer verkeers-controles).

Tot een weging van deze factoren komen we op basis van ons onderzoek niet. Wel zij opgemerkt dat niet alle factoren even veranderbaar zijn. Binnen de context van een basisteam laten 'operationeel politiebeleid' en 'taaktoedeling binnen de organisatie' zich vermoedelijk het eenvoudigst bewerken.

7.1.2 *Informatie in politiestraatwerk*

De tweede onderzoeksvraag luidt: 'Welke (digitale) informatie gebruiken politiemensen in hun optreden en welk effect heeft die informatie op hun doen en laten?'

Informatie is in dit onderzoek elk signaal dat iemand bewust uit de omgeving waarneemt of heeft waargenomen en onthouden (paragraaf 6.1.1). De zojuist genoemde

factoren (a tot en met h) die bepalend zijn voor de aard van politiestraatwerk, hebben hun invloed omdat ze politiemensen informatie geven over de kaders waarbinnen en de wijze waarop zij dienen te werken. Sommige van deze factoren veranderen niet zo snel, vooral niet wat strafbaar is gesteld, de cultuur van rechtshandhaving en de problematiek in de werkomgeving. Dat verklaart waarom politiestraatwerk op hoofdlijnen tamelijk stabiele kenmerken heeft.¹⁶² Tegelijk toont ons onderzoek dat politiewerk niet in beton is gegoten en kan veranderen en kan worden bijgestuurd. Tegen deze achtergrond gaan we in op de tweede onderzoeksvraag en nemen daarbij weer als vertrekpunt de alledaagse praktijk van politiestraatwerk.

Wat politiemensen doen, wordt deels bepaald door informatie die zij krijgen van het OC, in de vorm van meldingen. Het OC beoordeelt de voor de politie binnenkomende meldingen van burgers en geeft de meldingen die zij prioriteert door aan de politiemensen op straat. Deze selectie is op te vatten als het sturen op de inhoud van het straatwerk via politiebeleid, hoewel het politiebeleid hier uiteindelijk niet te ver kan afwijken van wat in de samenleving als politietaak wordt gezien en wat burgers dus melden. Soms spreekt een burger direct op straat de politiemensen aan en ook deze situaties hebben we als melding opgevat. Bij meldingen zijn het niet of nauwelijks de politiemensen in de noodhulp die bepalen waarbij zij zullen optreden.

Meldingen maken bijna de helft van alle gebeurtenissen uit (46,0%). In meer dan de helft van de gebeurtenissen gaat het dus om politie-initiatieven en daar is dan de vraag wat bepaalt wanneer de politiemensen op straat in actie komen. Allereerst is daarvoor bepalend wat de politiemensen waarnemen in het verkeer. Verreweg het grootste deel van de politie-initiatieven zijn namelijk verkeerscontroles, al dan niet naar aanleiding van een overtreding (73,1% van alle politie-initiatieven). Dat verkeer zoveel aandacht van de politiemensen krijgt, heeft verschillende oorzaken. Ten eerste is verkeer overal zichtbaar aanwezig en zijn er in het verkeer frequent overlastsituaties en strafbare feiten waar te nemen. Ten tweede zijn kentekens van auto's een aanknopingspunt voor het opvragen van informatie over het voertuig en de te naam gestelde en hebben de politiemensen bevoegdheden om controles uit te voeren. Ten derde hebben de politiemensen de mogelijkheid om met hun smartphone zelfstandig, dus zonder tussenkomst van derden, politieregisters te raadplegen. Ten vierde zijn er operationele prioriteiten ten aanzien van het verkeer, zoals fietsen met een mobiele telefoon in de hand en in donkere dagen het voeren van verlichting op de fiets.

Aanvullende informatie bij een melding kunnen de politiemensen krijgen van het RTIC. Welk effect deze informatievoorziening heeft op het doen en laten van de politiemensen is tot nu toe nog niet in kaart gebracht (paragraaf 1.3.5 en 1.3.8). RTIC-informatie is ook in ons onderzoek geen zelfstandig aandachtspunt, want het is daarin een onderdeel van de informatie die bij de melding hoort. Wat we niettemin bevonden

162 Met uitzondering van politiestraatwerk tijdens de coronacrisis (Stol et al., 2023).

over RTIC-informatie (paragraaf 6.10.1) nodigt uit tot het alsnog uitvoeren van een secure evaluatie van deze informatievoorziening, met speciale aandacht voor drie van de zes criteria voor effectieve informatie: betrouwbaarheid, vertaalbaarheid en uitvoerbaarheid (paragraaf 7.2.1).

Er is nog meer sturingsinformatie die doorwerkt in wat politiemensen op eigen initiatief ondernemen. Ten eerste is dat de basale taakopdracht van de politiemensen in de noodhulp, zo merkten we vooral in andere dan de Nederlandse PSWI-observaties. Wanneer bijvoorbeeld ‘recherchezaken draaien’, ‘arrestantenzorg’ of *problem oriented policing* een nadrukkelijk onderdeel van hun werk is, ondernemen de politiemensen tijdens de noodhulp activiteiten die daarmee vandoen hebben (bijvoorbeeld een verdachte verhoren). Ten tweede, zo zagen we in het actuele Nederlandse straatwerk, werken taakaccenten die aan individuele politiemensen zijn toebedeeld, door in het werk. Die betreffen stevast iets anders dan verkeer, want taakaccent ‘verkeer’ kwamen we niet tegen. Politiemensen met een taakaccent, besteden metterdaad aandacht daaraan. Ten derde, en op afstand van ‘taakaccenten’, gaat in recent Nederlands straatwerk ook enig effect uit van de aandachtspunten in de briefing en eventuele opdrachten (‘interne klussen’) die via het digitale planbord worden uitgegeven.

Politiemensen controleren met hun smartphone (MEOS) frequent kentekens, kentekenhouders alsook personen met wie zij op straat contact hebben. We namen niet waar dat dit leidde tot aantreffen van gesignaleerde personen of terugvinden van gestolen auto's.¹⁶³ Bij verkeerscontroles na een overtreding gaat het vooral om de vraag of de politiemensen een bekeuring geven of waarschuwen. Achtergrondinformatie over de persoon van de overtreder geeft richting aan de wijze van optreden, in de zin dat ‘bekenden van de politie’ een grotere kans hebben om bekeurd te worden dan ‘brave burgers’. We noemen dit ‘dataprofilering’: het afstemmen van het huidige optreden op iemands dataprofiel uit het verleden, in die zin dat iemand die geen politieregistraties heeft kan rekenen op minder intensievere politiebemoeienis dan iemand die wel eerdere registraties heeft. Informatietechnologie stuurt politiestraatwerk aldus richting het uitvoeren van controles en introduceert of versterkt dataprofilering.

Operationeel politiebeleid geeft, zoals we zagen, wel richting aan *waarbij* de politiemensen in actie komen maar niet zozeer aan *hoe* de politiemensen daarbij vervolgens optreden. Op verkeersgebied waren er voorheen ‘bonnennormen’ die het bekeuren stimuleerden. Dat fenomeen bestaat nog wel maar de norm ligt zo laag dat er geen merkbare sturing van uitgaat, zoals in het verleden wel gebeurde. Bij misdrijven, hulp-situaties en gebeurtenissen met kwetsbare personen krijgt de wijze van optreden primair richting door informatie uit waarnemingen van de politiemensen en uit wat bur-

163 Eerder onderzoek hiernaar geeft wisselende bevindingen (paragraaf 1.3).

gers inbrengen.¹⁶⁴ Daar is politiewerk vooral mensenwerk, gebaseerd op waarnemingen, interactie, wensen en emoties. Dataprofilering bestaat ook daar, maar minder nadrukkelijk. Bij winkeldiefstallen gaat enige sturing uit van first offender-beleid. Computerinformatie over iemands winkeldiefstalverleden ('first offender of niet?') geeft dan mede richting aan hoe de politiemensen optreden. Meer van dergelijke expliciete handelingsregels ('als dit, dan dat') kwamen we niet tegen.

Politiemensen krijgen vaker dan voorheen informatie uit een politiecomputer of device van een burger, hetgeen dient om achtergrondinformatie te vergaren en de administratieve afhandeling te doen. Achtergrondinformatie op hoofdlijnen is voldoende, ook in hulsituaties of gebeurtenissen met kwetsbare personen (bijvoorbeeld 'we zijn hier vaker geweest' of 'ehhh, samengevat: die meneer is een beetje in de war'), waarna de actuele informatie voor de politiemensen leidend is.¹⁶⁵ Toch helpt specifieke informatie de politiemensen soms in een hulsituatie, bijvoorbeeld informatie over familie van een slachtoffer en hoe die is te bereiken. Van speciaal belang voor politiemensen is achtergrondinformatie in de vorm van een gevaarsindicatie (bijvoorbeeld 'geweldpleger'). Zo'n indicatie komt zelden voor maar mag niet worden gemist. Een 'hit' (bijvoorbeeld gesignaleerd persoon, gestolen of onverzekerd voertuig) is eveneens een zeldzaamheid.

Nog even terug naar het optreden bij verkeersovertredingen. We merkten dat de hoogte van de boete niet zelden een rem is voor de politiemensen om een bekeuring uit te delen. Ook zagen we het mechanisme van dataprofilering. De informatie waarover de politiemensen beschikken (hoogte van de boete, iemands eerdere politiecontacten) brengt de politiemensen in de positie dat zij moeten afwegen of deze persoon met dit dataprofiel nu voor deze overtreding wel of niet een boete van deze omvang moet krijgen. De vraag is of de politiemensen daarmee wel moeten worden belast. Een systeem met variabele boetebedragen, bedragen die oplopen naarmate betrokkene vaker voor dat feit een boete heeft gehad, kan een alternatief zijn. De politiemensen hoeven dan geen rekening meer te houden met het boetebedrag of het verleden van de betrokkene.

7.1.3 *Informatie die politiemensen niet gebruiken*

De derde onderzoeksvraag luidt: 'Welke (digitale) informatie gebruiken politiemensen niet terwijl die hen wel ter beschikking staat? Waarom?'

Via hun telefoon hebben de politiemensen toegang tot een groot aantal informatiebronnen, zowel politiespecifieke als algemene zoals Google Maps. Daarnaast zijn er uiteraard nog veel analoge informatiebronnen zoals al dan niet specialistische collega's,

¹⁶⁴ Dit bevestigt wat Bonner (2018) uit de POPN-data concludeerde, welke data stamt uit 1996-1997 (paragraaf 1.3.2).

¹⁶⁵ Ook Bonner (2018) vond dat politiemensen veel van de achtergrondinformatie niet gebruiken.

wijkbewoners, personen met een speciale rol of functie in de wijk en naslagwerken. Als we alle opties in ogenschouw nemen, gebruiken de politiemensen in hun werk maar een fractie van de informatie die hen ter beschikking staat. Om te beginnen, is goed genoeg goed genoeg. Politiestraatwerk is immers een praktische bezigheid waar een oplossing telt, al is het maar een tijdelijke, en geen theoretische bezigheid waar alles moet worden uitgeplozen. Zelfs binnen de contouren van hun praktisch politieoptreden pluizen de politiemensen niet alles uit. Ze scannen hun omgeving, doen een check wanneer hen iets vreemd of verdacht voorkomt, maar spitten niet dieper waar dat nog wel zou kunnen (bijvoorbeeld iemand aanspreken of ergens aanbellen om navraag te doen). De inhoudelijke horizon van politiestraatwerk is breed, het is geen rekerche-werk. Het gaat in de noodhulp om overzicht en, in geval van een incident, het nemen van de eerste maatregelen om de orde en veiligheid te herstellen, en het gaat om het leggen van verbindingen tussen het incident en de personen of instanties die wel verder de diepte ingaan. Bij dit overzichthoudende karakter van het werk past een zekere selectiviteit of zo men wil terughoudendheid in het informatiegebruik, ten einde niet in details te verzanden (vgl. Bonner, 2018).

De politiemensen gebruiken zelden tot nooit de informatie op hun telefoon over hoe vaak een voertuig reeds is opgevraagd of voorkomt in BVH. Die informatie staat op hun telefoon om *over policing* tegen te gaan en wordt op het beeldscherm in de vorm van enkele cijfertjes vrij onopvallend gepresenteerd. Veel (de meeste?) politiemensen weten bovendien niet wat die cijfertjes beduiden. Het lijkt ook niet belangrijk, gezien de onopvallende wijze waarop de cijfertjes worden gepresenteerd.

Dan zijn er nog enkele praktische of ergonomische kwesties die een diepgravend informatiegebruik beperken. Als de rijder in de auto zich in digitale informatiebronnen verdiept, kan deze niet op het verkeer letten wat wel een taak van de rijder is in het kader van de verkeersveiligheid. Ook neemt de rijder dan de omgeving niet meer waar. Met het opzoeken van informatie, naar je telefoon of beeldscherm kijken in plaats van naar je omgeving, gaat dus een deel van het surveillancevermogen van het koppel verloren. Tot slot is het niet zeldzaam dat politiemensen wagenziek worden wanneer zij als rijder tijdens het rijden te lang lezen vanaf een beeldscherm. Aan deze ergonomische aspecten die informatiegebruik in de weg staan, is elders ruim aandacht besteed (Hampton & Langham, 2005; Vergouwen, 2007; Sanquist et al., 2016; Zahabi & Kaber, 2018; Zahabi et al., 2020; Shupsky et al., 2021).

7.1.4 *Informatie die politiemensen missen*

De vierde onderzoeksvraag luidt: ‘Welke informatie missen politiemensen in hun straatwerk en hoe gaan ze daarmee om?’

De observaties geven geen dringende aandachtspunten wat betreft informatie die politiemensen missen. Ze zijn over de hele linie te spreken over de mogelijkheden die

MEOS biedt en ze willen het RTIC niet meer kwijt ook al hebben ze regelmatig kritiek op deze informatievoorziening. Overigens hebben we niet aan politiemensen gevraagd welke informatie ze nog meer zouden willen hebben, teneinde geen verkeerde verwachtingen over ons onderzoek te wekken.

Een tekortkoming waarop de politiemensen wijzen is dat de routeplanner CityGIS is gemaakt voor burgergebruik en niet is afgestemd op politiegebruik. De routeplanner geeft bijvoorbeeld bij het presenteren van de snelste route geen opties die wel politieprijktijk zijn, zoals een route over een trambaan of, mocht dat nodig zijn, door het bos of over een fietspad. Ook stopt CityGIS, zoals een reguliere navigatie, met het navigeren naar een adres wanneer dat is bereikt. In de politieprijktijk komt het niet zelden voor dat de politiemensen langs het adres rijden ('bestemming bereikt') en dan nog doorrijden om bijvoorbeeld in de omgeving een persoon te zoeken, en daarna weer willen terugrijden naar het oorspronkelijke adres. CityGIS navigeert dan niet meer daarheen, want de bestemming was immers al bereikt. Politiemensen gebruiken dan Google Maps als zij de route niet uit het hoofd weten.

Wanneer politiemensen tekortkomingen in de informatievoorziening benoemen, hebben die in de meeste gevallen te maken met technische kwesties. De batterij van de telefoon gaat door het vele gebruik snel leeg, bijvoorbeeld. ANPR blijvend volgen is daardoor lastig want dat neemt veel stroom. Andere voorbeelden van technische onvolkomenheden waar politiemensen mee te maken hebben zijn het niet goed functioneren van RAPP omdat in een magazijn van winkel onvoldoende bereik is, of een verbroken verbinding in de politieauto. Dat laatste weten enkele politiemensen op te lossen door een kabelsteekkertje achter de achterbank los te halen en weer in te pluggen.

7.1.5 *Veranderingen in politiestraatwerk en informatiegebruik*

De vijfde onderzoeksvraag luidt: 'Zijn politiestraatwerk en informatiegebruik in politiestraatwerk veranderd tijdens de laatste decennia? Zo ja, hoe en waarom? Zo nee, waarom niet?'

Veel in het politiestraatwerk is de laatste decennia gelijk gebleven, door een oudgediende enigszins laconiek samengevat als 'noodhulp is noodhulp'. Optreden bij burenrudies en inbraken, fietsers laten afstappen omdat ze geen verlichting voeren, toezicht houden op overlastlocaties, het zijn bekende en bijna tijdloze ingrediënten van het werk. Zo gezien heeft die oudgediende wel een punt. Toch zijn er ook dingen veranderd, zeker in detail. Verkeerscontroles bijvoorbeeld gingen twintig jaar geleden niet over 'fietsen met een mobiele telefoon in de hand' en tegenwoordig maken 'geen geldig deel III' of 'niet apk-gekeurd' geen deel meer uit van het werk. Tegenwoordig zijn er bedrijven die met *track and trace*-technologie gestolen fietsen opsporen, voorheen niet. Ook verschuiven lokale aandachtspunten omdat er bijvoorbeeld nu in wijken en buurten andere overlastlocaties zijn dan voorheen. We kijken hier echter meer naar veranderingen

op hoofdlijnen, met bijzondere aandacht voor veranderingen die te maken hebben met het gebruik van informatie en informatietechnologie.

We hebben enkele veranderingen op hoofdlijnen kunnen vaststellen. Eerst de veranderingen in de inhoud van het werk en in informatiebronnengebruik:

- het aantal meldingen dat de politiemensen per uur behandelen is minder dan voorheen;
- het aantal meldingen dat langer dan vijf minuten duurt is toegenomen en het aantal meldingen dat korter dan vijf minuten duurt is afgenomen;
- het huidige politiestraatwerk bestaat voor een groter deel uit verkeerscontrole dan voorheen;
- in Amsterdam is het aandeel gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon groter dan voorheen;
- in hun optreden bij misdrijven hebben politiemensen vaker dan voorheen (i) informatie van een collega, (ii) informatie uit een politiecomputer en (iii) informatie uit een device van een burger.

Hoe zijn de veranderingen te verklaren? De afname in het aantal meldingen zou kunnen komen door de *drop in crime*, maar kan ook komen door veranderde werkwijzen bij de politie. De prioritering en routing van meldingen vielen echter buiten de scope van dit onderzoek. Het aantal meldingen dat meer tijd in beslag neemt, is toegenomen. Daaruit is in elk geval te concluderen dat het computergebruik niet heeft geleid tot efficiënter optreden in de zin van het vlotter afhandelen van meldingen. Eerder het tegenovergestelde. Dat meer meldingen nu langer duren, zou te maken kunnen hebben met extra informatiewerk dat de politiemensen nu hebben uit te voeren, zoals ieders ID-bewijs vragen en scannen, dan wel controlevragen stellen bij het zonder een ID-bewijs vaststellen van een identiteit. Dat verkeerscontrole een groter deel uitmaakt van het straatwerk is een gevolg van de digitalisering, en wel van het zelfstandig via kentekens met MEOS kunnen navragen van politieregisters. De toename in het aandeel gebeurtenissen met kwetsbare personen in Amsterdam is toe te schrijven aan landelijk beleid aangaande mensen met een psychische aandoening en komt niet door politiebeleid of digitalisering. Het gaat vanuit de politie gezien om een gewijzigd werkaanbod in de samenleving. Dat de politiemensen in een groter deel van de gebeurtenissen informatie krijgen van een collega is het gevolg van de organisatieverandering (zie hierna); dat zij ook bij een groter deel van de gebeurtenissen informatie krijgen uit een politiecomputer of een device van een burger is het gevolg van de digitalisering.

Veranderingen in de wijze van optreden zijn:

- in een groter deel van de gebeurtenissen dan twee decennia geleden, zijn er meer dan twee politiemensen ter plaatse alsook meer personen van andere hulpinstanties, waar onder de psycholance (een nieuw fenomeen in de gezondheidszorg);
- in een groter deel van alle gebeurtenissen en in een groter deel van alle verkeersovertredingen dan twee decennia geleden, geven politiemensen een waarschuwing;

- in Amsterdam hadden politiemensen in 2001-2005 bij verkeersovertredingen een stijl van ‘constaterend optreden’ (in plaats van waarschuwend) maar in recent politiewerk niet meer.

Dat er bij een groter deel van de gebeurtenissen meer dan twee politiemensen ter plaatse zijn is een gevolg van de organisatieveranderingen bij de politie. Politiemensen zijn aan een groter geografisch gebied verbonden en tonen zich ook betrokken bij een groter geheel ofwel betrokken bij collega's wat verderop. Ook zijn er vaker andere instanties ter plaatse, wat we met name toeschrijven aan de opkomst van de psycholance en van boa's. We zien in deze ontwikkeling het toenemend belang dat in onze samenleving wordt gehecht aan het voorkomen van onveiligheid. Dat een groter deel van de gebeurtenissen afloopt met een waarschuwing komt doordat verkeerscontrole een groter deel van het werk is gaan uitmaken en dát is weer het gevolg van de digitalisering. Dat van alle verkeersovertredingen een groter deel dan voorheen in een waarschuwing eindigt, komt doordat in 2001-2005 vrij weinig werd gewaarschuwd. Het aandeel waarschuwingen bij verkeersovertredingen is weer terug op het peil van 1992-1993. Het lijkt erop dat de politie in 2001-2005 minder streng optrad, waarbij met name opvalt dat de politiemensen in Amsterdam waarschuwingen ontliepen door ‘constaterend optreden’ (‘u rijdt door rood, past u wel op?!’) in plaats van te waarschuwen (‘u rijdt door rood, dat is gevaarlijk en kan u flink geld kosten’). Het is niet onwaarschijnlijk dat deze wat strengere stijl van optreden is ingegeven door de focus op verkeerscontrole. De focus op verkeerscontrole die ooit in operationeel politiebeleid werd gestimuleerd door ‘bonnennormen’ is nu door de digitalisering weer terug vanwege het gemak waarmee de politiemensen zelfstandig controles kunnen uitvoeren.

Veranderingen in informatiegebruik zijn:

- de parate kennis over personen, adressen en problemen in de wijk is bij de politiemensen in Wageningen minder gedetailleerd dan in het verleden, over de drie plaatsen gezien hebben de politiemensen bij gebeurtenissen minder vaak parate kennis dan voorheen;
- over alle gebeurtenissen gezien hebben politiemensen vaker dan voorheen informatie uit hun politiecomputer, uit een document van een burger, van een collega of uit een device van een burger, en minder vaak uit een analoog document van de politie;
- bij verkeersovertredingen is computerinformatie vaker dan voorheen van primair belang voor het optreden;
- in Wageningen 1991 en 1992 is achtergrondkennis over burgers vaker van primair belang voor het optreden dan in Wageningen 2022, geregeld ook ten nadele van de betrokken burgers (negatieve profilering op grond van parate kennis);
- afspraken op locaties (AOI's) met het karakter van een verzoek om bepaalde waarnemingen te doen en vast te leggen, zijn een nieuw fenomeen in vergelijking tot 2001-2005 en de politiemensen geven gevolg aan dergelijke verzoeken.

Het politiestraatwerk is informatieverrijker dan voorheen, want de politiemensen krijgen bij het optreden bij gebeurtenissen informatie uit meer verschillende bronnen, vooral de politiecomputer (en daarmee verbonden: documenten van burgers), devices van burgers of een collega. Documenten van de politie, zoals het voormalige stratenboekje en feitenboekje, spelen geen rol meer. In deze veranderingen zien we de gevolgen van de digitalisering en, wat de collega als informatiebron betreft, de organisatieveranderingen bij de politie. Minder vaak dan in het verleden putten de politiemensen uit hun parate kennis over personen, adressen en problemen. Dat komt doordat weinig politiemensen nog werken in de plaats waar ze zijn op gegroeid, wat we vermoedelijk ook kunnen zien als een gevolg van de organisatieveranderingen. Informatiebronnengebruik wil niet meteen zeggen dat de verkregen informatie gewicht heeft in het optreden. Kijken we naar welke informatie van primair belang is daarvoor, dan zien we enkel bij verkeersovertredingen een markant verschil met voorheen, vanwege wat we dataprofilering hebben genoemd: ‘bekenden van ons’ lopen meer kans op een bekeuring dan ‘brave burgers’. Dat is een gevolg van de digitalisering. AOLs in de vorm van informatieverzoeken ‘werken’ omdat ze een beroep doen op de politiemensen om een collega te helpen. AOLs in de vorm van een ‘afpraak’ over hoe de politiemensen nu dienen op te treden, kwamen we niet tegen (en die zouden ook niet werken omdat politiemensen aan de hand van hun actuele waarnemingen en doelstellingen besluiten hoe zij optreden).

7.1.6 *Wisselwerking tussen politiestraatwerk en informatiegebruik*

De zesde onderzoeksvraag luidt: ‘Hoe is, gezien de antwoorden op vraag één tot en met vijf, de wisselwerking tussen de aard van politiestraatwerk en informatiegebruik? Hoe kunnen de bevindingen worden verklaard?’

De inhoud van het werk geeft richting aan informatiegebruik. Dat is de hoofdlijn die herhaaldelijk opdook. Andersom kan informatie ook van invloed zijn op de inhoud van het werk. We hebben het dan over sturingsinformatie. Die relatie (informatie bepaalt de inhoud van het werk) is echter beduidend minder sterk aanwezig dan de relatie ‘werkinhoud bepaalt informatiegebruik’. Bij een melding bepaalt de inhoud van de melding de inhoud van het straatwerk. Daarnaast treden de politiemensen ook ongeveer eens per uur op eigen initiatief op. Wat bepaalt de inhoud van dat deel van het werk? Sturing door informatieverstrekking in de briefing of met het digitale planbord werkt niet meer dan mondjesmaat door in het straatwerk. Vaak is er voor alle politiemensen in een dienst ook maar een enkel aandachtspunt en/of een enkele opdracht te vergeven. Operationele aandachtspunten vanuit politiebeleid die in de briefing aan bod komen, werken ook niet meer dan af en toe door op de inhoud van het werk. We zagen dat persoonlijke taakaccenten duidelijker doorwerken. Een taakaccent is te zien als een permanente opdracht vanuit operationeel politiebeleid aan een specifiek persoon, om aandacht aan dat specifieke onderwerp te besteden. De taakaccenthouder weet zich verbonden met dat thema en besteedt aandacht daaraan. Voor het overige

betreffen de initiatieven van de politiemensen vooral het verkeer, eenvoudigweg omdat dit overal aanwezig is, er geregeld overtredingen zichtbaar zijn, de politiemensen bevoegdheden hebben om controles uit te voeren, auto's kentekens hebben om te gebruiken als aanknopingspunt voor een informatievraag, en er soms operationele prioriteiten zijn in verkeershandhaving. Kortom, het verkeer is een voor de hand liggend gebied voor politie-initiatieven. Dat geeft richting aan het informatiebronnengebruik, namelijk het bij een kenteken of een document van een burger opvragen van computerinformatie. En dat geeft vervolgens via het mechanisme van dataprofilering richting aan hoe politiemensen optreden.

In de wisselwerking tussen politiestraatwerk en informatiegebruik heeft informatie verschillende functies: (i) lokaliseren (geografische plaatsbepaling), (ii) profileren (personen typeren), (iii) identificeren (iemand's naam bepalen), (iv) naspeuren (een situatie ophelderen of iets of iemand vinden), (v) bewijzen (vaststellen hoe iets is gebeurd en wie welke rol daarbij had) en (vi) beslissen (bepalen hoe te handelen – 'als dit, dan dat'). Als we CityGIS meerekenen, vervult informatie uit de politiecomputer al deze functies in meer of mindere mate. Andersom is 'naspeuren' de activiteit waarbij politiemensen de meeste informatiebronnen gebruiken. Bij het naspeuren biedt de politiecomputer soms aanknopingspunten, zoals een 06-nummer van een familielid van een onwel geworden persoon, zodat die persoon kan worden gewaarschuwd. Daarbij is dan wel de vraag of de politie die informatie voor dat doel zou moeten gebruiken want mogelijk wil het slachtoffer helemaal niet dat dit familielid van deze medische informatie (het onwel worden) op de hoogte raakt (vgl. paragraaf 3.5.2). Ondanks de nieuwe mogelijkheden zagen we door de tijd heen geen significante veranderingen in het politietoetreden buiten het verkeer. Daarvoor speelt de computerinformatie buiten het verkeer niet vaak genoeg een doorslaggevende rol. Bij verkeersovertredingen is dat wel het geval, maar ook daar speelt computerinformatie in niet meer dan 6,0% van de verkeersovertredingen een primaire rol voor de wijze van optreden.

7.1.7 *Betekenis van de bevindingen voor de politieke informatievoorziening*

De zevende onderzoeksvraag luidt: 'Wat betekenen de bevindingen voor ontwikkelingen in de politieke informatievoorziening? Kan het optreden van politiemensen worden beïnvloed door verandering in de informatievoorziening? Zo ja, in welke richting en hoe? Zo nee, waarom niet?'

Om te beginnen dit: ja, het optreden van politiemensen kan worden beïnvloed door verandering in de informatievoorziening. Dat valt te concluderen uit de observatie dat de ingebruikname van MEOS ertoe heeft geleid dat het straatwerk van de politiemensen in de noodhulp nu voor een groter deel uit verkeerscontrole bestaat dan voorheen, of in elk geval controles op basis van de verkeerwetgeving. Politiemensen zijn vanwege het zelf kunnen raadplegen van politiecomputerbestanden vaker controles gaan uitvoeren. Of de inhoud van het straatwerk in elke gewenste richting kan worden ge-

stuurd door iets in de informatievoorziening te veranderen, lijkt echter onwaarschijnlijk gezien de vrijheidsgraden die het straatwerk kenmerkt en die ook nodig zijn om het werk te kunnen afstemmen op de actuele context en om rekening te kunnen houden met nuances en emoties. Politie mensen zijn over het geheel genomen tevreden met de informatiemogelijkheden die hen ter beschikking staan. Verbeterpunten zien zij vooral in technische en ergonomische kwesties. Ons onderzoek wijst echter ook op een zwaarwegend aandachtspunt: dataprofilering. We herhalen nog even kort wat het inhoudt: wie volgens de informatie uit de politiecomputer een ‘bekende van de politie’ is, dus niet als getuige of melder maar als overtreder, overlastgever of verdachte in het systeem voorkomt, loopt meer kans op repressief of streng optreden dan iemand die niet als zodanig voorkomt en dus een ‘brave burger’ is.

De huidige informatiemogelijkheden staan politie mensen ter beschikking en het wordt aan hen overgelaten wat zij daarmee doen. We zagen geen beleid waarin het leerstuk van ‘professioneel controleren’ (wat in elk geval betekent: zonder vooroordelen) wordt gekoppeld aan het gebruiken van de beschikbare informatie.¹⁶⁶ Moet iemand die blijkens de computerinformatie eerder een keer een proces-verbaal kreeg voor rijden onder invloed, om die reden bij de volgende ontmoeting worden gestopt en gecontroleerd? Moet de informatie dat iemand eerder al bekeuringen heeft gehad, bij een nieuwe overtreding betekenen dat er dus weer een bekeuring volgt? Is het wel zeker dat er via deze route van dataprofilering toch niet een vorm van etnisch profileren of andere vorm van profileren opduikt die we niet als zodanig herkennen omdat het immers om ‘objectieve gegevens’ gaat? Het zijn serieuze vragen, zeker met *artificial intelligence* (AI) in aantocht, waarvan inmiddels bekend is dat het een kleine oneffenheid in een informatiehuishouding kan uitvergroten tot een aanzienlijke afwijking, met ontsporingen in de dienstverlening als gevolg. Ook zonder AI kan de datahuishouding kleine oneffenheden ongewenst uitvergroten. Wanneer bijvoorbeeld politie mensen in Nederland, op individueel niveau heel af en toe een heel klein beetje onprofessioneel controleren en verbaliseren, kunnen vele beetjes optellen tot een databestand met een serieuze afwijking in ongewenste richting.

De vraag stellen is hier niet hetzelfde als hem beantwoorden. Ons rechtssysteem is immers deels gebaseerd op dataprofilering: een rechter houdt in een vonnis rekening met eerdere veroordelingen. Wie eerder is veroordeeld, krijgt een volgende keer een strengere behandeling. Is het dan niet logisch dat iemand die herhaaldelijk overtreedingen heeft gepleegd, een volgende keer niet een waarschuwing maar zeker weer een bekeuring krijgt? Of kunnen we beter iedere overtreding op zichzelf beoordelen – en het al dan niet verbaliseren dus *niet* laten afhangen van eerdere bekeuringen, net zo goed als professioneel controleren inhoudt dat politie mensen niet iemand bekeuren

166 Het ‘Handelingskader professioneel controleren’ versie 2.0 d.d. 13 november 2020 (www.politie.nl), gaat over ‘een politiecontrole van een geselecteerde burger zonder constatering van een overtreding of een strafbaar feit’ en dus niet over optreden na een geconstateerde overtreding.

omdat die persoon zich onhebbelijk gedraagt? Onderdeel van informatievoorziening is de vraag wie welke informatie in welke situatie nodig heeft. Vanuit dat perspectief dient zich de vraag aan of informatie over voorgaande bekeuringen altijd nodig is voor professionele controle. Er zijn zowel argumenten voor de ene als de andere richting. We weten echter geen argument om dit niet te bespreken en er geen beleid op te maken. Ook dat behoort bij de informatievoorziening.

Behalve de effectiviteit van het politieoptreden en de veiligheid tijdens dat optreden, is de Europese Law Enforcement Directive (LED) belangrijk in deze discussie.¹⁶⁷ Kamersgaard Christensen (2024) ziet bijvoorbeeld dat de manier waarop Deense politiemensen omgaan met persoonsgegevens op gespannen voet staat met de LED omdat de politiemensen in veel gevallen uit hun politiesysteem POL-INTEL informatie krijgen die niet beperkt is tot het onderwerp of doel van hun optreden. Ze concludeert: 'Om enkele van de privacyrechtelijke uitdagingen in POL-INTEL aan te pakken, kan men overwegen om de informatie die het systeem geeft, afhankelijk te maken van het specifieke doel van de bevraging. Als de politieambtenaar bijvoorbeeld wil controleren of een autobezitter eerder is aangehouden voor snelheidsovertredingen, zou dit doel kunnen worden aangegeven, waarna alleen informatie over dit onderwerp wordt getoond. Iets soortgelijks kan men zich voorstellen wanneer het gaat om het opvragen van contactinformatie, wapenvergunningen, het bezit van drugs enzovoort.' (2024, p. 142). Het Deense POL-INTEL kent, met andere woorden, geen doelbinding. MEOS (of BVH-IB) kent een dergelijke doelbinding evenmin.

Wel hebben Nederlandse politiemensen op hun telefoon een 'telltje' dat informatie geeft over hoe vaak een auto of een persoon in een bepaalde tijdsperiode is gecontroleerd. Het doel ervan is om *over policing* tegen te gaan (paragraaf 7.1.3). Een telltje is echter nog geen normering. Dat wordt voor zover wij hebben waargenomen aan politiemensen zelf overgelaten. Wat verder opviel, was dat de meesten met het bestaan van dat telltje niet bekend zijn.

In de vorige paragraaf sneden we de kwestie aan van politiemensen die een familielid van een onwel geworden persoon willen waarschuwen en de vraag die daarbij rijst of de politie daarmee mogelijk de privacy van het slachtoffer schendt. Ook hier is de vraag of en hoe het informatiegebruik is geregeld en of politiemensen daarvan op de hoogte zijn. Eén keer observeerden we dat een politiestudent bij een ouderlijke ruzie om een kind opperde om de school te bellen om te horen of het kind daar inmiddels veilig was gearriveerd. Een ervaren politieman zei toen dat ze dit beter niet konden doen omdat de moeder mogelijk niet zou willen dat de school, of althans degene die de telefoon zou opnemen, van de situatie op de hoogte zou raken. Tijdens de coronacrisis maakten

167 Richtlijn (EU) 2016/680 van het Europees Parlement en de Raad, van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens door bevoegde autoriteiten met het oog op de voorkoming, het onderzoek, de opsporing en de vervolging van strafbare feiten of de tenuitvoerlegging van straffen, en betreffende het vrije verkeer van die gegevens.

politie mensen soms een andere afweging, bijvoorbeeld door na een vechtpartij aan het slachtoffer te vertellen dat de dader corona had (Stol et al., 2023).

We zagen driemaal een opmerkelijk gebruik van de diensttelefoon: (i) de politie mensen leggen de telefoon op de getinte ruit van een personenauto om vervolgens met de camera toch ter controle door de ruit in de auto te kunnen kijken, (ii) de politie mensen steken na een melding ‘bewoner geeft geen gehoor’ een telefoon door de brievenbus van de woning om een foto te maken van de deurmat, teneinde te controleren of daar post ligt en (iii) de politie mensen maken een foto van een verdachte vlak voordat deze het cellencomplex wordt binnengebracht, alwaar hij zal worden ‘geprogist’ (vingerafdrukken afnemen en politiefoto maken met het identificatiesysteem Progis). Ons is geen beleid bekend geworden omtrent dergelijk operationeel gebruik van de diensttelefoon. De waarnemingen suggereren dat een dergelijk beleid duidelijkheid kan scheppen inzake het gebruik van de diensttelefoon, zowel in de zin van wat niet de bedoeling is als in de zin van wat handig is om te doen.

Het stelsel van de politieke informatievoorziening kent drie onderdelen die expliciet zijn bedoeld om te helpen bij het afstemmen van elkaar opvolgende activiteiten van verschillende politie mensen. Waarschuwingen die de politie mensen registreren vallen daar onder maar vooral Afspraken Op Locatie (AOLs) en Afspraken Op Persoon (AOPs) (paragraaf 6.10.2). Geregistreerde waarschuwingen zijn mededelingen inhoudende dat een persoon is gewaarschuwd en niet meer. Dat wil zeggen, welke consequentie de politie mensen die een volgende keer die vermelding in het systeem aantreffen, daaraan zouden moeten verbinden, blijft in het midden. AOLs en AOPs zijn afspraken omtrent hoe een volgende keer te handelen ten aanzien van deze locatie of deze persoon. AOLs en de AOPs zijn bedoeld als voorschriften (‘afspraken’) voor de politie mensen die gaan optreden, maar ze werken in de praktijk niet zo. Om te beginnen, bevatten ze geen afspraken maar meestal een algemene attendering of het verzoek om een bepaalde waarneming te doen en daarover te rapporteren. Het idee dat P_a op moment A een eerste actie onderneemt en vaststelt hoe de volgende keer moet worden opgetreden, waarna P_b later op moment B doet wat P_a eerder heeft bedacht, sluit erg slecht aan bij de politie praktijk. Het past niet bij de zelfstandigheid die politie mensen in hun werk hebben (discretionaire ruimte) en staat eveneens op gespannen voet met de politie praktijk waarin het zaak is om een oplossing te vinden die past bij de actuele situatie. Het werken met de genoemde drie informatievoorzieningen deed zich alles met elkaar voor als inconsistent en ondoorzichtig. Systemen voor sturingsinformatie zouden derhalve nog eens goed tegen het licht gehouden mogen worden op functionaliteit en onderlinge samenhang (zie ook paragraaf 6.10.3).

We hebben in ons onderzoek geen van de politie mensen horen refereren aan het Criminaliteits Anticipatie Systeem (CAS). Dit doet de vraag rijzen of dat informatiesysteem enig effect heeft op het werk op straat en zo ja hoe. De literatuurstudie (paragraaf 1.3) geeft niet op voorhand reden tot hooggespannen verwachtingen. De

meerwaarde van criminaliteit voorspellende systemen zou dus onderwerp van een daarop toegesneden evaluatie mogen zijn, waarbij de eerste vraag is of en hoe het wordt gebruikt en de laatste vragen zijn of het werken met zo'n systeem leidt tot reductie in criminaliteit of overlast en welke andere effecten het heeft voor de burgers die in het betreffende gebied wonen.

Misschien wel de belangrijkste bevinding uit ons onderzoek is dat veel is gedaan aan het ter beschikking stellen van informatie maar dat weinig aandacht is besteed aan hoe politiemensen met de informatie dienen om te gaan. Er is, met andere woorden, wel veel informatie beschikbaar gesteld maar geen begeleidend beleid voor het gebruik ervan, terwijl juist in het gebruik het effect van de beschikbare informatie tot stand komt. Op 6 mei 2013, in aanloop naar de implementatie van BV-IB, schrijft minister Opstelten van Veiligheid en Justitie in een brief aan de Tweede Kamer: 'Maatregelen waardoor het politiewerk slimmer kan worden uitgevoerd, zoals BVI-IB (Basisvoorziening Informatie – Integrale Bevraging) en het uitrusten van de diender met een smartphone, waarmee de integrale bevraging ook op straat plaats kan vinden. Met het digitale systeem BVI-IB kan de politie in dezelfde tijd meerdere informatiesystemen tegelijkertijd bevragen. Daardoor kan de politie in bepaalde context over meer informatie beschikken, waardoor de politieman of -vrouw de meest optimale handelwijze kan kiezen. Dit komt de kwaliteit van het politiewerk ten goede in vergelijking met de situatie zonder BVI-IB en zorgt ook voor vergroting van het werkplezier.'¹⁶⁸ De verantwoordelijke minister komt dus in feite niet verder dan de stelling dat de nieuwe informatiemogelijkheden 'de kwaliteit van het politiewerk' ten goede komen en zorgen voor meer werkplezier onder politiemensen. In de praktijk leiden die nieuwe faciliteiten vooral tot meer controles en dataprofilering.

In 1977 sloeg de politie met het rapport *Politie in verandering* (Heijink et al., 1977) een koers in waarin maatschappelijk draagvlak, contact met haar sociale omgeving en samenwerking met diverse partijen voor de politie centraal staat, oftewel *community policing* (Meershoek, 2024; Van der Torre, 2024; Scholtens et al., 2024; Van Duijneveldt, 2024). Hoewel de politie met diverse organisatie-inrichtingen aan dit concept heeft gewerkt, was de essentie al die jaren hetzelfde, namelijk 'kennen en gekend worden' of nog korter 'verbinding'. Op het meest strategische niveau is het beleid van de politie al die tijd om in verbinding te staan met haar sociale omgeving. Het is geen inhoudelijke prioriteit, zoals tegengaan van ondermijning of geweld, maar het is wat we kunnen noemen een randvoorwaardelijke of strategische prioriteit. Het grote belang daarvan is er voor de politie in gelegen dat zij op inhoudelijke prioriteiten niet effectief kan zijn zonder in verbinding te zijn met burgers en (andere) partners in veiligheid.

168 TK, 2012-2013, dossier 29.628, nr. 391, 6 mei 2013. Destijds was de afkorting BVI-IB, tegenwoordig is die afkorting nog weer verder ingedikt tot BV-IB.

Uit ons onderzoek volgt dat van alle gebeurtenissen in politiestraatwerk nog geen 5% bestaat uit een praatje maken met een burger of met een functionaris (samen: netwerken). Politiepersonen nemen ongeveer eens in de twaalf uur dat zij op straat zijn het initiatief tot een netwerkgesprek met een burger. Buiten een melding of verkeerscontrole komen de politiepersonen niet uit hun auto. Politiepersonen in de noodhulp leggen geen contact met burgers of functionarissen in hun wijk en geven geen vervolg aan een eenmaal vanwege een melding gedane interventie. De enkele uitzonderingen die we observeerden, bevestigen die regel. In verbinding staan met de sociale omgeving is de meest strategische prioriteit van de politie maar heeft dus geen prioriteit in het werk waarin zij haar meeste capaciteit investeert. Dit is niet anders op te vatten dan een omvangrijke strategische mismatch, of het moet zo zijn dat men 'veel controles uitvoeren' gelijkstelt aan 'betere verbinding met de samenleving'. Ook kan men menen dat het beleid van 'verbinding' niet geldt voor de noodhulp en dat de politie het realiseren en in stand houden van verbinding met haar sociale omgeving heeft belegd bij wijkagenten. Maar ook dan blijft de vraag waarom politiepersonen in de noodhulp geen bijdrage zouden hoeven leveren aan de hoogste strategische beleidsprioriteit. In dat verband memoreren we hier dat politiepersonen in de noodhulp gemiddeld één melding en één eigen initiatief (verkeerscontrole) per uur hebben. Dat neemt 52% van hun tijd die zij op straat zijn, waarna er dus nog 48% ongebonden capaciteit op straat beschikbaar is (paragraaf 4.2.2). Die ongebonden tijd is niet per se onnutte tijd maar deze bevindingen dwingen wel tot een reflectie op de wijze waarop de noodhulp wordt ingezet.

We doen derhalve de suggestie om de noodhulp op te waarderen vanuit een informatieperspectief en daarmee tegelijk bij te dragen aan de verbinding tussen politie en haar sociale omgeving. De politie werkt aan diverse inhoudelijke aandachtspunten, bijvoorbeeld een overlastlocatie, een slepende ruzie in de wijk, een serie inbraken of een rechercheonderzoek. Het werken aan inhoudelijke aandachtspunten is gebaat bij informatie over het betreffende probleem. De noodhulp kan helpen om daarover informatie te verzamelen. Gezien de bevinding dat aansturing van de noodhulp vooral effectief is via meldingen, en aanzienlijk minder effectief via bijvoorbeeld de briefing of een planbord, krijgt het verzoek om bepaalde informatie te verzamelen de vorm van een melding: een 'intel-melding'. Niet alleen krijgen daarmee de politiepersonen die aan het probleem werken de daarvoor benodigde informatie, met het verzamelen van de informatie werken de politiepersonen in de noodhulp aan verbinding tussen politie en sociale omgeving. Het hoeft niet om grote aantallen intel-meldingen te gaan. Wanneer de noodhulp in elke ochtend- en avonddienst één of twee van dergelijke meldingen behandelt, zijn dat 60 à 120 informaties per maand en evenzoveel momenten waarop de politiepersonen hun auto verlaten en verbinding maken met de sociale omgeving. Intel-meldingen kunnen hun oorsprong ook vinden in een data-analyse, bijvoorbeeld: na een tweede inbraak in een buurt krijgt de noodhulp de opdracht bij mensen op een bepaalde adressen langs te gaan om preventieadvies te geven. Na een tweede melding over overlast op een locatie krijgt de noodhulp de intel-melding om op een bepaald adres te informeren naar de situatie en dat vast te leggen voor de wijkagent. Dergelijke

intel-meldingen kunnen ook geheel geautomatiseerd ontstaan. De politie ontwikkelt dan informatietechnologie die politiemensen in de noodhulp aanzet om uit hun auto te komen en te werken aan verbinding.

7.2 Scenario's voor de toekomst van de noodhulp

De achtste en laatste onderzoeksvraag luidt: 'Wat voor effect kan, gezien de bevindingen, worden verwacht van verdergaande digitalisering op de aard van politiewerk en het politievermogen tot sociale controle (scenario's)?' We schetsen in deze paragraaf enkele scenario's die in lijn zijn met de bevindingen. Als vertrekpunt hanteren we de theorie van intensievere politie (Stol, 1996).

Deze theorie stelt dat naarmate informatie over burgers voor de politie toegankelijker is, de intensiteit van sociale controle door de politie toeneemt (paragraaf 6.1.2). Maar 'toegankelijker' in de zin van 'is ergens beschikbaar' is niet het hele verhaal. We vullen de theorie daarom aan met zes criteria voor effectieve informatie. Aan die criteria moet zijn voldaan voordat informatie(technologie) in de praktijk ook werkelijk doorwerkt in het doen en laten van politiemensen en dus kan leiden – of niet – tot intensievere politie. Hierna geven we eerst aandacht aan de zes criteria voor effectieve informatie (paragraaf 7.2.1). We noemen de criteria nog even en behandelen dan wat ons onderzoek voor elk van die criteria laat zien. Is eraan voldaan of niet, of deels? Daarna komen we aan de scenario's die een antwoord vormen op de vraag hoe politiestraatwerk zich de komende tijd verder zou kunnen ontwikkelen. Ook nu uiteraard weer gezien vanuit informatieperspectief. Het eerste scenario is 'ongewijzigd beleid' (paragraaf 7.2.2). Daarna schetsen we het scenario 'politie voor iedereen', waarin beleidsmaatregelen inzake dataprofilering een rol spelen (paragraaf 7.2.3). We sluiten af met het scenario 'maatschappelijke effectiviteit', waarbij de beleidsmaatregelen betrekking hebben op zowel dataprofilering als beleidseffectiviteit (paragraaf 7.2.4).

7.2.1 De zes criteria voor effectieve informatie toegepast op de huidige noodhulp

In deze paragraaf leggen we de zes criteria voor effectieve informatie (paragraaf 6.1.2) langs het huidige politiestraatwerk. Om effect te kunnen hebben op de aard van politiestraatwerk, hetgeen wil zeggen: op het doen en laten van politiemensen, moet informatie aan die zes criteria voldoen. De zes criteria zijn, we herhalen zo nog even:

1. gewenstheid: politiemensen moeten de informatie *willen gebruiken*;
2. legitimiteit: de bron van de informatie en de manier waarop ze is verkregen moeten *legitiem* zijn;
3. verkrijgbaarheid: de informatie moet voor politiemensen *eenvoudig verkrijgbaar* zijn;
4. betrouwbaarheid: de politiemensen moeten de informatie *betrouwbaar achten* ('dit is waar');

5. vertaalbaarheid: zij moeten de informatie kunnen *vertalen naar actie* ('nu ik *dit* weet, wil ik *dat* gaan doen');
6. uitvoerbaarheid: de voorgenomen actie moet kunnen worden *uitgevoerd*, dus niet stuiten op praktische hindernissen of morele dan wel juridische bezwaren.

Deze criteria veronderstellen dus dat de gevolgen van de digitalisering zijn ingebed en in zekere zin dus ook begrensd door de heersende normen en waarden in onze samenleving. Immers, de criteria verwijzen naar maatschappelijke normen en wettelijke grenzen. Er zijn ook scenario's denkbaar waarin wordt verondersteld dat de technologische ontwikkelingen een eigen geest en eigen dynamiek kennen en zich niets aantrekken van bestaande barrières tegen uitwassen. Zo voorzag de Franse socioloog Ellul (1954) al ruim voor de introductie van de computer dat mensen zouden worden onderworpen aan de wetten van de technologie: de mens als wezenloos radertje in een alomvattende technologische machine. Hij schetst een gitzwart scenario: 'The techniques of the police, which are developing at an extremely rapid tempo, have as their necessary end the transformation of the entire nation into a concentration camp' (1954, p. 100). Dit is voor Ellul een autonome ontwikkeling. Niemand kan die stoppen. In literaire vorm beschrijft Orwell (1949) een iets minder zwart scenario in zijn roman *1984*. Iets minder zwart, want zijn dystopie ontstaat niet onvermijdelijk maar heeft een overheid nodig ('Big Brother') die haar burgers wil onderwerpen en verregaand disciplineren, en dat lukt dan ook. De politie met informatietechnologie is daarvoor haar instrument. Zowel bij Ellul als Orwell speelt de politie zowel een cruciale rol als onderdrukkende machinerie op basis van informatietechnologie. Hiermee zijn de zwartste scenario's wel zo ongeveer genoemd. Onze scenario's gaan niet uit van zo'n donker toekomstbeeld want dan zouden pogingen tot bijsturen al snel zinloos zijn en zou defaitisme de boventoon voeren. Ons uitgangspunt is dat wat mensen tot stand brengen ook door mensen kan worden bijgestuurd of zo nodig gestopt. In dat perspectief is het zinvol te kijken naar de zes criteria voor effectieve informatie en te inventariseren hoe het er voorstaat en waar dingen bij voorkeur anders zouden moeten gaan, en waar dus bijsturing een aan te bevelen optie is. We lopen de zes criteria langs.

1. *Gewenstheid*. Politiemensen willen de informatie die hen ter beschikking staat gebruiken, zij het dat ze vaak niet alle details willen hebben – maar die laten ze dan wel buiten beschouwing.
2. *Legitimiteit*. We observeerden twee informatieactiviteiten waarbij we een vraagteken plaatsten vanuit het oogpunt van legitimiteit: (i) bij een verkeerscontrole de telefoon gebruiken om door het getinte glas van de achterraut te kijken (paragraaf 6.6.1) en (ii) een foto maken van een verdachte vlak voordat deze wordt ingesloten en officieel zal worden gefotografeerd (paragraaf 6.7.1). Het eerste geval is op te vatten als *informatiegebruik*. De actie leverde geen bijzonderheden op en leidde dus niet tot een vervolgactie, de wijze van informatie vergaren werd dus verder niet getoetst. Dit voorval is een aandachtspunt maar maakt niet de eigen waarneming als informatiebron ineffectief. Het tweede geval betreft het vastleggen van informatie maar (nog) niet het gebruiken ervan. Echter, als dergelijk fotograferen van een

verdachte niet legitiem blijkt te zijn, zou dat een belemmering kunnen zijn voor toekomstig gebruik van die informatie. Wanneer we onze waarnemingen toetsen aan het ethisch kader dat we presenteerden (paragraaf 3.5) is de conclusie dat het legitimiteitscriterium geen overwegend of structureel probleem oplevert in het informatiegebruik.

3. *Verkrijgbaarheid.* Met name informatie uit de politiecomputer is eenvoudig toegankelijk via de mobiele telefoon. Ook informatie uit de andere bronnen die we onderscheidden, is voor de politiemensen doorgaans gemakkelijk toegankelijk, hoewel niet iedere bron even toegankelijk is als de politiecomputer. Toegankelijkheid van informatie uit de politiecomputer staat overigens niet altijd gelijk aan het (op tijd) vinden van informatie. Wat zij veel gebruiken, vinden de politiemensen altijd wel. Wanneer ze aanvullende informatie nodig hebben, is het (snel genoeg) kunnen vinden ervan niet altijd vanzelfsprekend. Toch komen de politiemensen daarmee zelden of nooit in de problemen omdat zij dan een andere oplossing vinden. We zagen bijvoorbeeld niet dat politiemensen serieus vastliepen of in gevaar raakten door gebrek aan informatie. Een voorbeeld hiervan is de keer dat de politiemensen een antwoord zochten op de vraag of de houder van een Engels 'provisional driving license' daarmee in Nederland een scooter mag besturen. Ze vonden geen antwoord en schreven een bekeuring uit: 'en dan zoeken ze bij het OM maar uit hoe het zit' (paragraaf 6.6.3). Een andere dimensie is hier dat de politiemensen soms baat zouden hebben bij bepaalde informatie maar daarnaar niet op zoek zijn. Een voorbeeld daarvan is de gebeurtenis waarbij een tiener niet is thuisgekomen en P1 de moeder uit het hoofd een reeks vragen stelt, zonder in de politiecomputer te zoeken naar een checklist met in zo'n geval te stellen vragen (paragraaf 6.8.2). Hoewel er dus nuances en uitzonderingen zijn, is gebrek aan verkrijgbaarheid geen overwegend of structureel probleem in het informatiegebruik.
4. *Betrouwbaarheid.* De betrouwbaarheid van informatie is voor politiemensen vooral een aandachtspunt bij de burger als informatiebron. Politiemensen houden daar rekening mee. Bij een ruzie of aanrijding bijvoorbeeld, dus bij conflicterende partijen, spreken zij standaard elk met één van de partijen en overleggen daarna om te checken of er tegenstrijdigheden zijn en er dus iets in de hen verstrekte informatie niet klopt. Politiemensen houden er ook bij informatie uit andere informatiebronnen rekening mee dat de informatie niet klopt, vooral als die informatie niet klopt met het 'totaalplaatje' van wat zij waarnemen. Een speciaal geval is informatie van het RTIC. Dat is informatie uit politiesystemen, opgezocht en doorgegeven door collega's – wat in de ogen van de politiemensen in de noodhulp garant zou moeten staan voor een hoge mate van betrouwbaarheid. Toch gaat er ook weleens iets mis met de RTIC-informatie. Dan is de informatie te laat, niet relevant of onjuist (paragraaf 6.10.1). Dan uiten politiemensen kritiek op het RTIC. Dat het RTIC er soms naast zit, lijkt niet te voorkomen, daar RTIC-medewerkers niet altijd precies kunnen weten wat de situatie op straat is. Dat de politiemensen kritiek uiten op het RTIC als het een keer misgaat, wijst erop dat zij met name deze informatie willen kunnen vertrouwen. Over de hele linie levert betrouwbaarheid van informatie geen

- serieus probleem op daar de politiemensen, zeker buiten de RTIC-informatie, gewend zijn om niet blind te varen op één informatie maar het totaalplaatje te bekijken (paragraaf 6.3).
5. *Vertaalbaarheid.* Veel van de informatie die de politiemensen krijgen past niet zo zeer in een handelingsregel ('als dit, dan dat') maar heeft meer het karakter van achtergrondinformatie. Vaak zijn handelingsregels niet heel expliciet, bijvoorbeeld wanneer voor een gezin wel of geen hulpverlening moet worden ingeschakeld. Soms zijn ze wel expliciet, zoals het first offender-beleid bij winkeldiefstallen. Ook expliciet is de handelingsregel bij een 'hit' zoals 'deze auto of deze persoon staatesignaleerd' (dan: in beslag nemen respectievelijk aanhouden). Dataprofilering zouden we daarentegen een impliciete handelingsregel kunnen noemen, meer een onderdeel van de politiecultuur. We noemden het een 'politiculturele neiging'. Politiewerk bestaat goeddeels uit situaties waarvoor geen exacte handelingsregels gelden, hetgeen we geïllustreerd zien in het feit dat meestal informatie van een burger en de eigen waarneming van de politiemensen van primair belang zijn voor hoe de politiemensen optreden. Zo gezien valt te begrijpen dat Ridgeway (2018) in zijn overzichtsstudie vaststelt dat het de politie slecht lukt om de informatie waarover zij beschikt proactief te vertalen naar concrete strategieën die in de politiepraktijk resultaat opleveren.
 6. *Uitvoerbaarheid.* Hebben de politiemensen zich na verkregen of ingewonnen informatie een concrete actie voorgenomen, dan kunnen zij die in de regel ook ten uitvoer brengen. Een enkele keer ontkomt een scooter of motorfiets aan een controle door snel weg te rijden. Dat voor wat betreft de praktische uitvoerbaarheid. Een andere kwestie is of een op basis van informatie voorgenomen actie past binnen de privacywetgeving en binnen het normenkader van professioneel controleren. In onze observaties kwamen we enige aandacht daarvoor tegen: (i) De politiestudent die voorstelt de school te bellen om te vragen of het kind waarover onenigheid is, daar veilig is gearriveerd, krijgt van een collega te horen dat ze dit beter niet kunnen doen omdat de moeder misschien liever niet heeft dat de school van de problemen op de hoogte raakt. (ii) Bij een 'bewoner geeft geen gehoor' houden de politiemensen bij het openmaken van de voordeur een broer op afstand omdat ze niet weten of de vermiste persoon het goed vindt dat haar broer informatie over haar krijgt, want, zo vernamen ze, de broer staat op goede voet met haar ex. Bij een andere 'bewoner geeft geen gehoor' bellen andere politiemensen zonder twijfel naar een gevonden telefoonnummer om na te vragen of die persoon wellicht weet waar de vermiste kan zijn en geven daarmee informatie over de persoon prijs. Zouden dergelijke naspeuringen in zijn algemeenheid stuiten op een juridisch (privacy)bezwaar, dan zou politiewerk welhaast onmogelijk worden omdat navraag doen bij de bureaus dan al niet eens meer mogelijk zou zijn. Toch is er ergens een grens, zoals de casus met de broer illustreert. (iii) Bij de controle van een zwarte VW Golf als gevolg van een ANPR-hit blijkt dat de wagen al frequent is gecontroleerd, waarna P2 opmerkt: 'Het lijkt wel plagen.' De auto wordt evenzogoed aan de kant gezet. Over vormen van dataprofilering namen we verder geen bemerkingen of twijfels waar.

Het grootste obstakel op weg naar effectieve informatie is voor de politiemensen dat vaak niet duidelijk is hoe de informatie die zij verkrijgen zich laat vertalen naar een bepaalde actie ('vertaalbaarheid'). Dat is begrijpelijk omdat politiewerk vaak bestaat uit het omgaan met vage omstandigheden of complexe situaties met emoties en tegenstrijdige belangen. Een handelingsregel in de vorm van 'als dit, dan dat' zou daaraan al snel onvoldoende recht doen. Politiemensen wegen de informaties uit verschillende bronnen en komen dan tot een besluit omtrent hun optreden. Dat geldt vooral bij misdrijven en hulsituaties want die zijn, anders dan verkeersovertredingen, wat informatiegebruik betreft complex en informatierijk. Vooral in dat complexere werk speelt het zojuist geschetste probleem van vertaalbaarheid. Gezien in informatieperspectief is politiewerk dan niet zozeer het toepassen van een informatie in een handelingsregel maar is het eerder het wegen van informatie uit verschillende bronnen.

De digitalisering heeft geleid tot meer controles, vooral op verkeersgebied, en heeft in die zin inderdaad geleid tot intensievere politie. Dat is gepaard gegaan met 'dataprofieling', wat betekent dat de intensievere politie niet iedereen in gelijke mate treft. Of de digitalisering, zoals de minister beloofde, de kwaliteit van het werk ten goede is gekomen doordat de politie met de computerinformatie vaker 'de meest optimale handelwijze kan kiezen', is dus nog maar de vraag. Vanzelf gaat dat in elk geval niet, hetgeen wel is wat de tekst van de minister suggereert. De analyse aan de hand van de criteria voor effectieve informatie wijst erop dat het voor politiemensen vooral niet eenvoudig is om de computerinformatie te vertalen naar een bepaalde (laat staan 'optimale') wijze van optreden. Juist het kiezen van 'de meest optimale handelwijze' is wat de computerinformatie niet als vanzelf met zich meebrengt. Vooral niet dus in geval van een misdrijf of hulsituatie. Elders hebben we blind geloof in technologie 'naïef optimisme' genoemd (Stol & Jansen, 2024, p. 242). Daarvan lijkt hier sprake. Dat informatie als vanzelf leidt tot een kwalitatief hoogstaand politiewerk is een voorstelling van zaken die blind is voor de politiepraktijk alsook blind is voor onvoorziene en onbedoelde gevolgen. De vraag bij claims zoals van de minister, moet natuurlijk ogenblikkelijk zijn: 'Hoe dan?' Daaraan is te weinig aandacht besteed, evenals aan mogelijke onbedoelde gevolgen.

7.2.2 *Hoe gaat het verder? Drie scenario's*

Voor onze scenario's gaan we uit van een tijdshorizon van vijftien jaar, wat misschien lang lijkt maar wat tegelijk niet meer is dan de helft van de periode die ons onderzoek bestrijkt. Ons onderzoek laat zien dat politiestraatwerk niet zomaar onherkenbaar verandert door de tijd heen. We schetsen drie scenario's en die hebben dus een deel met elkaar gemeen. We beschrijven dat gemeenschappelijke deel nu eerst. Dat is hoe het in elk van de drie scenario's in de basis verder gaat in de komende vijftien jaar. Onderdeel van dat gemeenschappelijke deel is een verdergaande digitalisering. Daarna schetsen we de drie varianten. Deze zijn in belangrijke mate gebaseerd op de bevindingen: (i) dat een strategische prioriteit van de politie is om in verbinding te staan met de samen-

leving, (ii) dat ook 'datagedreven samenwerken' een strategische politieprioriteit is, (iii) dat digitalisering leidt tot meer controle en dat daarbij sprake is van dataprofilering, (iv) dat een substantieel deel van de noodhulp bestaat uit ongebonden tijd en (iv) dat behalve via meldingen weinig directe sturing wordt gegeven aan het werk van de noodhulp.

Het eerste scenario is 'ongewijzigd beleid'. Dat gaat uit van een zich verder ontwikkelende informatietechnologie zonder gerichte ingrepen op hoe politiemensen dat gebruiken. Het tweede scenario kijkt daarvan af omdat de politie 'de politie van iedereen' wil zijn en vanuit dat beginsel in haar beleid rekening houdt met het verschijnsel van dataprofilering. In het derde scenario voert de politie niet enkel beleid op dataprofilering maar stuurt ook nadrukkelijk op de aard van de noodhulp.

Gemeenschappelijke basis van de drie scenario's

De politie heeft geüniformeerde politiemensen die in een auto op straat hun werk doen, welk werk bestaat uit het houden van toezicht en het reageren op meldingen vanuit de samenleving: de noodhulp. De aansturing hiervan ligt deels bij het Operationeel Coördinatiecentrum ('het OC') en deels bij de Operationeel Eerstelijns Leidinggevende ('de OEL', politiemensen zeggen 'o-el'). Langzaamaan loopt de politie de tekorten die ontstonden door de uitstroom in de jaren twintig weer in. Er zijn daardoor relatief veel jonge politiemensen in de noodhulp. Omdat de personele krapte afneemt, staat de noodhulp niet meer zo ter discussie omdat zij zoveel capaciteit opslokt. Wijkagenten bijvoorbeeld, kunnen meestal weer werken volgens de 80-20-regel, met dus 80% van hun tijd beschikbaar voor casusoverleg met de gemeente en de GGZ en voor netwerkoverleg met veiligheidspartners en bewonerscomités. Niet meer dan 20% van hun tijd doen ze noodhulp.

In verbinding staan met burgers, met belangengroepen en met partners in veiligheid, is nog immer de belangrijkste strategische prioriteit van de politie. Inhoudelijke topprioriteiten zijn bijvoorbeeld het bestrijden van drugscriminaliteit, mensenhandel en digitale criminaliteit plus lokale prioriteiten zoals inbraak, overlast, uitgaansgeweld en verkeersveiligheid. Eveneens hoge prioriteit hebben het in goede banen leiden van maatschappelijke protesten tegen klimaatmaatregelen, energietransitie en migratie. De digitalisering in de samenleving en bij de politie gaat onverminderd voort. Bij de politie groeien de bestanden met door politiemensen vastgelegde informatie over burgers snel en de politie gebruikt kunstmatige intelligentie om haar databestanden te analyseren. Politiemensen in de noodhulp gebruiken de informatiebestanden frequent. Het scannen van kentekens en het vervolgens daarmee bevragen van politieregisters gaat steeds eenvoudiger.

Eerste scenario: 'ongewijzigd beleid'

Bij de politie loopt een experiment, afgekeken van dienst parkeerbeheer, met een politiewagen die is voorzien van een camera op het dak, die tijdens het surveilleren non-

stop kentekens controleert van rijdende auto's. De politiek maakt geen bezwaar want, aldus de minister van Justitie in een Kamerbrief, het komt de kwaliteit van politietoezicht, de efficiëntie van het werk en de arbeidsvreugde van de politiemensen ten goede. Een innovatief clubje binnen de politie is aan het uitzoeken of dat systeem ook kan worden gebruikt om volautomatisch adressen te scannen en te controleren. Het aantal verkeerscontroles in de noodhulp neemt jaarlijks toe, niet alleen door de technische mogelijkheden maar ook omdat de vele jonge politiemensen graag 'iets doen' en dus verkeerscontroles gaan uitvoeren.

De OEL, die de operationele leiding heeft over zowel de noodhulp als de wijkagenten, verzorgt bij aanvang van een dienst een briefing en geeft aan het koppel in de noodhulp aandachtspunten mee en soms een klus zoals iets ophalen of wegbrengen. Zo kunnen wijkagenten bijvoorbeeld aandacht vragen voor kwesties die spelen in de wijk.

Dataprofilering leidt gaandeweg en onopgemerkt tot een robuuste tweedeling in de samenleving, met aan de ene kant een groep van mensen die frequent in het systeem voorkomen en dus ook steeds weer worden gecontroleerd en geverbaliseerd, en aan de andere kant een groep van mensen die in de systemen onzichtbaar zijn en dat om die reden ook blijven. In een landelijke kwaliteitskrant verscheen vorig jaar een bericht hierover. Een Tweede Kamerlid heeft hierover twee maanden geleden kritische vragen gesteld aan de minister van Justitie. In essentie wilde zij weten of hier wellicht ook sprake is van etnisch profileren en hoe zich een en ander verhoudt tot het politiebeleid 'eerlijk controleren'. De minister heeft uitstel van beantwoording gevraagd want de politie kan de minister op deze vragen geen goed onderbouwd antwoord geven. In de korpsleiding ontstaat onrust over waarheen deze discussie leidt.

Eén ding is zeker, als er wat mis is, kan dat niet liggen aan Blue-AI dat helpt bij de selectie van te controleren voertuigen, want die app is nog slechts in één proeftuin operationeel. Echter, politiemensen gebruiken reguliere AI wel al geregeld hiervoor, gewoon op hun eigen smartphone, maar daar heeft niemand zicht op.

Tweede scenario: 'politie voor iedereen'

De eisen die de samenleving aan de politie stelt, veranderen in de richting van een diversere en inclusievere organisatie met een niet-discriminatoire wijze van optreden (bijvoorbeeld Muller, 2024; Çelik, 2024). Dat is ook wat de politie wil zijn, getuige haar slogan 'politie voor iedereen'. En het blijft niet bij een slogan. De wijze waarop de politie de gegevens die zij over burger heeft gebruikt, is een aandachtspunt binnen het korps en in het politieonderwijs. De directe aanleiding daartoe was een actie van het burgercollectief BlueWatch, waarin zij aantoonde dat de kans om door de politie gecontroleerd te worden en een proces-verbaal te krijgen, niet enkel samenhangt met de actuele situatie, zoals een begane overtreding, maar ook en vooral met wat er over die persoon in politiecomputers staat geregistreerd. Social media en landelijke dabladen schreven hierover onder de kop 'Big Blue is Watching You'. De politie begreep dat dit

niet klopte met haar ambitie om er voor iedereen te zijn en haar werk te doen zonder aanzien des persoons, en zij greep in.

Op de werkvloer zijn vele discussies gevoerd en experimenten uitgevoerd met 'eerlijk controleren' om te ontdekken welke informatie politiemensen werkelijk nodig hebben. Later is dat ontwikkeld tot 'eerlijk en veilig controleren' (EVC). De kern van deze professionele aanpak is dat controleren geschiedt in overeenstemming met de waarden van de rechtsstaat én veilig is voor zowel burgers als politiemensen. Politiemensen hebben daarbij de beschikking over alle informatie die zij nodig hebben (*need to know*) om hun werk effectief, integer en veilig te doen. Niet minder maar ook niet meer. De beschikbaarheid van informatie is in MEOS daarom contextgerelateerd. Op het startscherm zit achter de knop 'verkeerscontrole' een andere informatiebeschikbaarheid dan achter de knop 'hulpverlening'. Ontwikkelt een incident zich van 'verkeerscontrole' naar 'optreden in verband met een vermoedelijk misdrijf' of naar 'hulpverlening', dan kunnen de politiemensen ook in MEOS omschakelen van de ene naar de andere informatiebeschikbaarheid.

Algoritmen worden ingezet om voertuigen die frequent worden gecontroleerd en die op naam staan van een autoverhuurbedrijf te selecteren. Bij zo'n bedrijf gaat dan een wijkagent op bezoek om eens te zien wat daar aan de hand is en welke maatregelen mogelijk zijn. Ook helpen algoritmen om politiemensen er met een duidelijk signaal op te attenderen dat zij een auto aan het controleren zijn die al vaak is gecontroleerd, waarbij ze direct een 'advies voor optreden' (AVO) krijgen. Behalve interne partijen zijn diverse partners uit de samenleving bij deze ontwikkelingen betrokken, zoals Veilig Verkeer Nederland (VVN), de ANWB en de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). Het burgercollectief BlueWatch doet als *critical friend* op enige afstand mee.

Het aantal verkeerscontroles in de noodhulp neemt jaarlijks toe, niet alleen door de technische mogelijkheden waaronder Blue-AI dat politiemensen helpt bij het selecteren van te controleren voertuigen, maar ook door de grote instroom van jonge politiemensen, die nu eenmaal graag 'iets doen' en dus verkeerscontroles gaan uitvoeren. De grote groep nieuw instromende politiemensen is van meet af aan vertrouwd met EVC en het daarbij behorende contextuele informatiegebruik. Om deze werkwijze verder te ontwikkelen, werkt de politie samen met het Openbaar Ministerie aan een systeem van getrapte bekeuringen, waarbij de boete in hoogte oploopt naarmate iemand vaker voor dat feit een bekeuring kreeg. De politiemensen in de noodhulp juichen dat toe, ook al weten zij bij het uitreiken van een bekeuring niet de hoeveelste dat voor die persoon is, en dus ook niet hoe hoog de boete gaat worden. Zo hoeven zij niet af te wegen of iemand een (nu direct altijd een zware) bekeuring 'verdiend heeft'. Bij het ministerie van Justitie is men geen voorstander van zo'n systeem want daar verwacht men een daling van de boete-inkomsten. Er is echter wel maatschappelijk en politiek draagvlak en experimenten laten zien dat politiemensen met zo'n systeem vaker een bekeuring uitdelen, waardoor een serieuze daling van de boete-inkomsten niet te verwachten is.

De OEL, die de operationele leiding heeft over zowel de noodhulp als de wijkagenten, verzorgt bij aanvang van een dienst een briefing en geeft aan het koppel dat de basis-surveillance gaat doen aandachtspunten mee en soms een klus zoals iets ophalen of wegbrengen. Zo kunnen wijkagenten bijvoorbeeld aandacht vragen voor kwesties die spelen in de wijk.

Derde scenario: 'maatschappelijke effectiviteit'

In dit scenario komen de ontwikkelingen zoals in het tweede scenario terug, maar dit derde scenario omvat meer. Dat politiemensen in de noodhulp als gevolg van de digitalisering steeds vaker bezig zijn met controles van kentekens en adressen, riep vragen op bij zowel de pers als de politiek. Ook kwam in die discussie nog weer naar voren dat de politiemensen behalve voor verkeerscontroles en meldingen, zelden hun auto uitkomen. In het landelijk programma 'Datagedreven samenwerken' gaf de politie prioriteit aan het op basis van informatie verbeteren van de interne samenwerking, ten gunste van haar effectiviteit (NP, 2024). Datagedreven samenwerken zoals zich dat inmiddels heeft ontwikkeld, is een combinatie van informatie gebruiken om richting te geven aan het werk en gericht de informatie verzamelen die nodig is om maatschappelijk effectief te zijn.

De kloof tussen enerzijds het politiebeleid met 'in verbinding staan met de omgeving' als centrale waarde en anderzijds het alledaagse straatwerk waarin verkeerscontroles de boventoon voeren als politiemensen op eigen initiatief in actie komen, trok de aandacht van de korpsleiding. Zij stelde een werkgroep in om hiernaar te kijken en advies uit te brengen. Deze werkgroep verdiepte zich in de materie en stelde verder nog vast dat politiestraatwerk voor een substantieel deel bestaat uit wat zij noemt 'ongebonden tijd' – tijd dat de politiemensen geen melding hebben en niet een concreet eigen initiatief nemen. Ook viel het de werkgroep op dat politiemensen met een taakaccent meer verbinding zoeken met de wijk dan politiemensen zonder taakaccent. De werkgroep constateerde unaniem dat de noodhulp onvoldoende werd benut. 'Dit krachtige en waardevolle instrument verdient beter!' was haar conclusie. Het werk op straat zou daarom beter moeten gaan aansluiten bij de inhoudelijke beleidsprioriteiten. Die verbinding is nu gelegd. Alle politiemensen in de noodhulp hebben een taakaccent voor een jaar, afgeleid van het beleidsplan van het team. Naast meldingen van burgers krijgen de politiemensen nu van het OC of van de OEL per dienst één of twee 'intel-meldingen', in sommige basisteams ook wel 'IGP-meldingen' genoemd. Zo komt conform het beleid van 'datagedreven samenwerken' een betere interne samenwerking tot stand.

Een intel-melding is een melding die voortkomt uit een probleem in de wijk of een rechercheonderzoek waar een collega aan werkt, en behelst een vraag van die collega aan de noodhulp om een bepaalde activiteit uit te voeren en bepaalde informatie te verzamelen. Dat is dan informatie die die collega nodig heeft om aan het probleem te werken. Die collega kan een wijkagent zijn, een rechercheur of een taakaccenthouder. Een intel-melding komt dus voort uit een informatievraag en leidt tot informatie waar-

mee de vraagsteller weer een stap verder komt. Het werken met NFC-tags is in deze aanpak opgenomen, omdat dat het gericht verzamelen van informatie kan faciliteren.

Elk basisteam heeft een intern 'IGP-overleg' dat bepaalt welke beleidsprioriteiten of lokale projecten de komende maand dienen als basis voor de intel-meldingen. In het overleg worden ook de resultaten besproken, om te zien of de intel-meldingen de collega die aan het probleem werkt, hebben geholpen. De noodhulp heet nu overigens basissurveillance. De politiemensen in de basissurveillance hebben door het IGP-werk tegenwoordig frequent contact met bewoners en (informele) sleutelpersonen in hun werkgebied. Dat benadrukt dat deze activiteit een breder terrein bestrijkt dan noodsituaties en van groot belang is voor alle andere organisatieonderdelen. Wat voorheen de noodhulp was, is nu de basis van een informatiebewuste en -gestuurde politie.

De aard van dit straatwerk is nu een mix van reageren op meldingen en daadwerkelijk proactief optreden. De grote groep nieuw instromende politiemensen is van meet af aan vertrouwd met EVC en het daarbij behorende contextuele informatiegebruik als ook met het werken op basis van taakaccenten en IGP-meldingen. Zij hoeven niet langer verkeerscontroles te doen 'om er wat van maken'. Het heeft hun werk leuker gemaakt en vooral: een grotere maatschappelijke impact gegeven.

7.3 Nabeschouwing op essenties

De vraag rijst nu welke van de drie scenario's het gaat worden. Moeten we daarover optimistisch zijn of juist niet? Om te beginnen nog even de belangrijkste bevindingen uit het onderzoek. Ten eerste heeft de digitalisering de inhoud van politiestraatwerk veranderd: het aandeel verkeerscontrole is groter geworden doordat een controle met digitale middelen nu zo eenvoudig gaat. Ten tweede heeft de digitalisering geleid tot 'dataprofilering' – het optreden afstemmen op iemands verleden in de politiedata, vooral volgens het onderscheid 'onze doelgroep' versus 'brave burger'. Het risico is hier natuurlijk dat dataprofilering ongemerkt aspecten van etnisch profileren met zich meebrengt, die niet zo eenvoudig zijn te adresseren als klassiek etnisch profileren. Een derde bevinding, een relevante achtergrond maar blijkens de literatuur niets nieuws, is dat politiestraatwerk voor ruwweg de helft bestaat uit ongebonden tijd. Dat is tijd waarin de politiemensen geen melding hebben en ook niet op eigen initiatief optreden in contact met een burger; tijd waarin ze surveilleren, toezicht houden of zonder specifiek doel aanwezig zijn in hun werkgebied. Ten vierde is het met de aansturing van de werkzaamheden zorgwekkend gesteld. Het toekennen van een taakaccent heeft merkbaar effect op wat de politiemensen doen tijdens hun straatwerk. Effect van de briefing en van het uitdelen van aandachtspunten is maar weinig waarneembaar. Het systeem van AOP's, AOL's, officiële politiewaarschuwingen en andere allerteringen is halfslachtig en rommelig te noemen. Halfslachtig, want de 'A' staat voor afspraak, maar is *de facto* nooit een afspraak. Rommelig, want de allerteringsinstrumenten overlappen elkaar. Toch zijn we niet pessimistisch over de noodhulp. Het is een krachtig instrument

dat veel beter benut kan (zou moeten) worden. De politie moet dus niet afwachten welk scenario het gaat worden, maar ingrijpen.

Digitale hulpmiddelen ter beschikking stellen en vervolgens verkondigen dat daarmee alles beter wordt, alsof dat vanzelf gaat, is wat we hiervoor ‘naïef optimisme’ hebben genoemd. De minister van Justitie brengt dat in de praktijk (paragraaf 6.6.2). Dat moet anders. Hoofdzaak in het beleid van de Nederlandse politie is dat zij in goed contact wil staan met de samenleving, volgens het principe ‘kennen en gekend worden’ en ‘verbinding met de wijk’. Wat de digitalisering brengt, is meer nadruk op verkeerscontrole. Op eigen initiatief een praatje maken met iemand doen politiemensen in de noodhulp eens in de twaalf uur dat zij op straat zijn. Ofwel de politieleiding acht deze situatie dé invulling van ‘kennen en gekend worden’ ofwel zij zou willen dat het anders was maar heeft niet of nauwelijks invloed gehad op hoe de digitalisering in de politiepraktijk doorwerkt. We vermoeden dat laatste. Kan het toch nog anders gaan dan het eerste scenario voorspelt? Ja, maar dat vergt dan wel een stevige inzet. Als ‘kennen en gekend worden’ inderdaad belangrijk is, geldt dat niet enkel voor wijkagenten maar ook voor de noodhulp en moet de noodhulp dienovereenkomstig worden aangestuurd. Dat betekent vaker contact aangaan met burgers, en niet enkel bij een verkeerscontrole. Politiebestanden bevatten een schat aan informatie, maar die wordt niet merkbaar gebruikt om het straatwerk van de noodhulp richting te geven. Daar liggen kansen voor *intelligence led policing*: concrete ‘intel-meldingen’ voor de noodhulp. Een eenvoudig voorbeeld is: ‘Op Schoolstraat 4 is vorige week ingebroken. Vraag hoe het nu met de bewoners gaat en of preventiemaatregelen zijn genomen.’ Dat is verbinding maken en criminaliteitsbestrijding ineen.

Een andere hoofdzaak in politiebeleid is ‘politie voor iedereen’ en ‘professioneel controleren’. Dataprofilering staat op gespannen voet daarmee. Dit noopt de politie tot nadenken over haar informatiebeleid. De vraag is: in welke omstandigheden hebben politiemensen welke bij de politie beschikbare informatie nodig? Bij eenvoudige controles ligt dat anders dan bij hulsituaties en misdrijven. Kortom, de minister zag het verkeerd: het gaat door de digitalisering niet vanzelf beter en de politie staat nu voor de opgave een contextafhankelijke informatievoorziening te ontwikkelen.

Nastrevenswaardig is dus het derde scenario. Eenvoudig zal het realiseren ervan niet zijn. Is het misschien zelfs onmogelijk? Hierover laten we graag het laatste woord aan techniekfilosoof Lewis Mumford (1934, p. 435) met de laatste zin van zijn *Technics and Civilization*: ‘Impossible? No: for however far modern science and technics have fallen short of their inherent possibilities, they have taught mankind at least one lesson: Nothing is impossible.’

7.4 Beperkingen en reikwijdte van dit onderzoek

Dit onderzoek komt via observaties in alledaagse situaties uit bij de aard van politiestraatwerk in Nederland en hoe zich dat op middellange termijn ontwikkelt. Het onderzoek overspant daarmee de afstand van incidenten naar een beeld op hoofdlijnen gezien over enkele decennia, althans dat is wat zij beoogt. Die exercitie berust primair op negen observaties in Nederland, verricht in Amsterdam, Groningen en Wageningen in de drie periodes 1992-1993, 2001-2005 en 2022-2023. Om zicht te krijgen op specifieke kenmerken van het politiewerk in deze negen observaties én zicht te krijgen op kenmerken die niet specifiek zijn maar die juist breder gelden, gebruikten we als referentiemateriaal 24 andere, volgens hetzelfde protocol uitgevoerde observaties: dertien uit Nederland en totaal elf uit Duitsland, België, Denemarken en Noorwegen. Dat is alles met elkaar een ruime hoeveelheid materiaal maar garandeert nog steeds geen absolute zekerheid omtrent de uitkomsten, geen absolute zekerheid dat de afstand van incidenten naar beelden op hoofdlijnen vlekkeloos is overbrugd.

De observaties gaan over politiewerk in relatief dichtbevolkt gebied. Zij vonden soms plaats in een deel van een grote stad en soms in een gebied met duidelijke woonkernen. Steeds gaat het overwegend over politiewerk tegen een decor van straten en gebouwen, een gebied met een bevolkingsdichtheid boven het landelijk gemiddelde. Of de beelden die we verkregen ook gelden voor politiewerk dat zich afspeelt tegen een decor van bossen en weidevelden met hier en daar wat huizen en een buurtschap, dus een gebied met een bevolkingsdichtheid duidelijk onder het landelijk gemiddelde, is nog maar de vraag. De Nederlandse Politieacademie verricht momenteel onderzoek naar politiewerk in ruraal gebied ('Politiewerk in verre uithoeken') en doet een PSWI-observatie in ruraal gebied. De uitkomsten daarvan zijn nog niet gepubliceerd. Deze onderzoeken kunnen de beelden uit onderhavig onderzoek aanvullen en nuanceren.

Een beperking van het hier gepresenteerde onderzoek is dat het uitsluitend de noodhulp betreft, oftewel een algemene toezichthoudende surveillance van twee geüniformeerde politiemensen in een opvallende politiewagen die beschikbaar is voor meldingen van de meldkamer. Dit onderzoek gaat dus niet over het straatwerk van wijkagenten of speciale surveillances zoals een horecadienst in het weekend, surveillance te voet of met de fiets of per motor, of met een onopvallende politiewagen. De keuze voor de noodhulp is omdat die binnen de politie hoge prioriteit geniet en zij daarin veel capaciteit investeert en omdat in het er juist in noodgevallen op aan komt dat de informatievoorziening goed is. Een beperking is dus dat het onderzoek slechts een uitsnede van alle straatwerk betreft.

Het onderzoek schetst een beeld van de noodhulp in termen van soorten gebeurtenissen en welk aandeel (percentage) die van het totaal van de gebeurtenissen innemen, bijvoorbeeld 41,2% van alle gebeurtenissen in recent politiestraatwerk is een verkeerscontrole. Dat geeft geen zicht op tijdsbesteding. Het is dus niet zo dat politiemensen

41,2% van hun tijd op straat aan verkeerscontrole besteden. Deze keuze is gemaakt omdat het onderzoek moest focussen op de aard van het werk en de ontwikkelingen daarin, en niet op hoe politiemensen hun tijd besteden. De aard van het werk is inderdaad de hoofdlijn, met als gevolg dat het onderzoek niet gaat over tijdsbesteding en efficiency.

Ook de gehanteerde methode (SSO) kent haar beperkingen. Hoewel de systematiek houvast biedt en eraan bijdraagt dat de onderzoekers steeds dezelfde soort verschijnselen op overeenkomstige wijze vastleggen, is enige variatie niet te vermijden. Dat dit onderzoek over een lange periode loopt (1992-2023) brengt extra variatie met zich mee, ook al was de eerste auteur bij alle onderzoeken betrokken. Ten eerste weet iedere SSO-onderzoeker dan wel vanuit het script precies wat moet worden vastgelegd en wat daarvan moet worden vastgelegd, maar iedere onderzoeker heeft toch een eigen stijl wat betreft detaillering en het vastleggen van aanvullende waarnemingen en het al dan niet doorvragen bij bijzonderheden. Ten tweede zijn de informatiemogelijkheden door de jaren heen gewijzigd en daarop hebben we, binnen de gelijkblijvende hoofdlijnen, de codelijst aangepast. Ten derde moeten we constateren dat de toelichting bij de vraag aangaande 'eigen waarneming' door de jaren heen niet hetzelfde is gebleven, omdat het lastig was om goed tot uitdrukking te brengen wat de onderzoeker wel of niet onder 'informatie uit eigen waarneming' dient te rekenen. In een longitudinaal onderzoek een vraag of code aanpassen is zelden een goed idee, en ook hier heeft het geleid tot opeenvolgende waarnemingen die zich niet goed meer laten vergelijken. Ten vierde is SSO zeer geschikt om gedrag en omstandigheden waar te nemen maar minder geschikt om zicht te krijgen op wat zich in hoofden van mensen afspeelt.

Het beeld dat dit onderzoek geeft van de aard van politiestraatwerk (noodhulp) is ontstaan uit observaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen. Het is een beeld op basis van het totaal van die drie waarnemingen, een soort gemiddelde. De vraag is hoe ver de geldigheid van dat beeld reikt, geografisch gezien. Als we de exacte percentages die hij dat beeld horen (zoals de 41,2% verkeerscontrole) aannemen als kenmerk van hedendaags straatwerk in Nederland, is te verwachten dat het beeld al snel niet strookt met de realiteit in een andere plaats, en dat het beeld dus 'niet geldig' is. Gieten we het beeld in wat algemenere termen, zoals in paragraaf 7.1.1, dan reikt de geldigheid verder. Maar door de vergelijkingen met eerdere PSWI-onderzoeken hebben we bijvoorbeeld gezien dat wanneer stevig wordt gestuurd op het houden van verkeerscontroles, of juist op een heel ander onderwerp zoals overlast door verslaafden, het aandeel verkeer groter respectievelijk kleiner zal zijn. Deels levert het onderzoek dus een beeld van de aard van het politiestraatwerk en deels levert het zicht op welke omstandigheden maken dat politiestraatwerk een specifiek lokaal karakter krijgt. Verder zijn er ook kenmerken, zo blijkt uit de vergelijkingen, waar de lokale verschillen minder groot zijn dan bij het aandeel verkeerscontrole. Op sommige onderdelen is politiestraatwerk dus uniformer dan op andere.

Literatuur

- Aas, G. (2021). 'Fieldwork in police studies – the ethical dilemma in participatory observation with police patrols'. *Police practice and research*, 22, 1, p. 835-848. <https://doi.org/10.1080/15614263.2020.1724788>.
- Ackroyd, S., Harper, R., Hughes, J.A., Shapiro, D. & Soothill, K. (1992). *New Technology and Practical Police Work*. Buckingham: Open University Press.
- Algemene Rekenkamer (2020). *Politie ter plaatse. Sturing op inzetbaarheid en inplanbaarheid verdient verbetering*. Den Haag: Algemene Rekenkamer.
- Altert, K. van, Enhus, E. & Stol, W.Ph. (2009). *De twee gezichten van de politie: interventie versus wijkwerking*. Cahier Politiestudies, 4, 4, 15-35.
- Bantema, W., Kerstens, J., Veenstra, S. Westers, S. & Stol, W. (2018). *Automatic Number Plate Recognition (ANPR). Een studie naar effecten in politiewerk*. Leeuwarden/ Apeldoorn: NHL Stenden Hogeschool/Politieacademie.
- Barendregt, M., Griffioen, M., Lotterman, A. & Vink, N. (2003). *Interactie Politie en Jongeren*. Universiteit Utrecht.
- Bervoets, E.J.A. (2006). *Tussen respecten doorpakken. Een onderzoek naar de politieke aanpak van Marokkaanse jongeren in Gouda, Utrecht en Amsterdam*. Den Haag: Elsevier.
- Blumer, H. (1954). 'What is wrong with social theory?' *American Sociological Review*, 19(1), 3-10.
- Bowen, G.A. (2006). 'Grounded Theory and Sensitizing Concepts'. *International Journal of Qualitative Methods*, 5(3), 12-23.
- Braga, A.A. (2005). 'Hot spots policing and crime prevention: A systematic review of randomized controlled trials'. *Journal of Experimental Criminology* 1(3), 317-342.
- Braga, A.A., Turchan, B., Papachristos, A.V. & Hureau, D.M. (2019). 'Hot spots policing of small geographic areas effects on crime'. *Campbell Systematic Reviews*, 15(3), 1-88. DOI: 10.1002/cl2.1046.
- Brey, P. (2010). 'Values in technology and disclosive computer ethics', in: L. Floridi (ed.), *The Cambridge Handbook of Information and Computer Ethics*. Cambridge: Cambridge UP, p. 47-53.
- Briggs, S.R. & Cheek, J.M. (1986). 'The role of factor analysis in the development and evaluation of personality scales'. *Journal of Personality*, 54(1), 106-148.
- Brink, T. ten, Mors, J. ter & Hengst, M. den (2017). 'Informatiegestuurd werken en business intelligence'. In: M. den Hengst, T. ten Brink & J. ter Mors (red.) *Informatiegestuurd politiewerk in de praktijk*. Deventer: Vakmedianet.

- Buissant des Amorie, C. (1960). 'Kan een MO-systeem ons bij de oplossing van gepleegde misdrijven helpen?' *Algemeen Politieblad*, 109 (3), 43-45.
- Cachet, A. (1990). *Politie en sociale controle*. Arnhem: Gouda Quint.
- CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) (2007). *Veiligheidsmonitor Rijk 2007*. Tabellenrapport. Voorburg: CBS.
- CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) (2022). *Veiligheidsmonitor 2021*. Den Haag: CBS.
- Çelik, S. (2024). 'Een politie voor iedereen door diversiteit en inclusie'. In: E.R. Muller, N. Kop & E.J. van der Torre (2024). *Politie. Organisatie en functioneren van de politie in Nederland*. Wolters Kluwer, p. 417-439.
- CIS (Centraal Informatie Systeem van Verzekeraars) 'Computer vergroot pakkans'. *CIS-informatie*, jrg. 6, nr. 1, p. 8.
- Cramer, R. (2005). *Observatiestudie Regionale Politie Turnhout mei 2005 – september 2005. Aanvullend verslag*. Universiteit van Tilburg.
- Dewinter, M., Vandeviver, C., Vander Beken, T. & Witlox, F. (2020). 'Analysing the Police Patrol Routing Problem: A Review'. *ISPRS International Journal of Geo Information*, 9(3), 157, doi:10.3390/ijgi9030157.
- Drupsteen, I. (2005). *Een verbaal apart. Een observatieonderzoek naar de invloed van persoonskenmerken op het straatwerk tijdens de interactie met het publiek*. Universiteit Twente (afstudeerscriptie).
- Duineveldt, I. van (2024). *De maatschappelijke integratie van de politie*. Boom.
- Dumon, P. (2007). *Onderzoek politiestraatwerk: Oostende. Bijkomend verslag*. Universiteit Gent.
- Dworkin, G. (2015). 'The nature of autonomy', *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 2015:2, DOI: 10.3402/nstep.v1.28479.
- Ellul, J. (1964, oorspr. 1954). *The technological society*. New York: Vintage Books.
- Emplit, K., Mauquoy, M., Meulebroucke, L. Vande & Praet, S. Van (te verwachten). 'The Digitalisation of Police. A State of the Art on Body-Worn Cameras, Multi-tenant Platforms and Crime Analysis Software'. In: W.Ph. Stol, I.M. Sunde, L. Wachter Lenz, M. Naarttijärvi, L. Strikwerda, J. Jansen & A. Jackson (2024). *Policing in the Digital Society. Legal and Ethical Issues*. Eleven International Publishers.
- Enhus, E. & Hendrieckx C. (1988). *De relatie bevolking-politie: eindrapport deel II*. Brussel, Vrije Universiteit.
- Ericson, R.V. (1982). *Reproducing order: a study of police patrol work*. University of Toronto Press.
- Famega, C.N. (2005). 'Variation in officer downtime: a review of the research'. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 28, 3, p. 388-414.
- Famega, C.N., Frank, J. & Mazerolle L. (2005). Managing Police Patrol Time: The Role of Supervisor Directives. *Justice Quarterly*, 22, 4, p. 540-559.
- Farrell, G. (2016). 'Attempted Crime and the Crime Drop'. *International Criminal Justice Review*, 26, 1, 21-30. doi: DOI: 10.1177/1057567715615392.
- Feest, J. & Blankenburg E. (1972). *Die Definitionsmacht der Polizei*. Düsseldorf: Bertelsmann Universitätsverlag.

-
- Feltes, T., Schreiber, M. & Stol, W. (2013). Polizeialltag: Der Bürger und seine Polizei. Eine empirische Studie'. *Polizei und Wissenschaft*, 14, 4, 42-66.
- Ferwerda, H., Arts, N., Bie, E. de & Leiden, I. van (2005). *Georganiseerde autodiefstal. Kenmerken en achtergronden van een illegale branche in beeld gebracht*. Den Haag: WODC.
- Ferwerda, H., Ham, T. van & Bremmers, B. (2013). *Georganiseerde voertuigcriminaliteit in Nederland. Een beeld van de omvang, kenmerken, werkwijzen en aanpak anno 2013*. Bureau Beke.
- Finstad, L. (2003). *Politiblikket*. Pax Forlag A/S.
- Flight, S. (2016). 'Politie en beeldtechnologie: gebruik, opbrengsten en uitdagingen'. *Justitiële Verkenningen*, 42(3), 68-94.
- Floridi, L. (2010). 'Information ethics'. *The Cambridge handbook of information and computer ethics*, 77-99.
- Foster, J.T., Zimmerman, L., Terrill, W. & Somers, L.J. (2024). 'Finding the path of least resistance: An examination of officer communication tactics and their impact on suspect compliance'. *Criminology & Public Policy*, special issue, p. 1-24. DOI: 10.1111/1745-9133.12676.
- Geerlings, R.C. (1978). *Politie-surveillance: controle, toezicht en dienstverlening - een sociologisch veldonderzoek in Groningen*. Rijksuniversiteit Groningen.
- Giest, S. & Grimmelikhuijsen, S. (2020). 'Introduction to special issue algorithmic transparency in government: Towards a multi-level perspective'. *Information Polity*, 24, p. 410.
- Goldenbeld, C., Aarts, L.T. & Mathijssen, M.P.M. (2010). *Verkeershandhaving in ontwikkeling*. SWOV.
- Guerette, R.T. & Przeszlowski, K. (2023). 'Does the Rapid Deployment of Information to Police Improve Crime Solvability? A Quasi-Experimental Impact Evaluation of Real-Time Crime Center (RTCC) Technologies on Violent Crime Incident Outcomes'. *Justice Quarterly*, 40(7), 950-974. <https://doi.org/10.1080/07418825.2023.2264362>.
- Guevara, C. & Santos, M. (2022). 'Smart Patrolling Based on Spatial-Temporal Information Using Machine Learning'. *Mathematics* 2022, 10, 4368. <https://doi.org/10.3390/math10224368>.
- Hampton, P. & Langham, M. (2005). 'A contextual study of police car telematics: the future of in-car information systems'. *Ergonomics*, 48(2), 109-118, DOI: 10.1080/00140130412331290844.
- Hardyns, W. & Rummens, A. (2018). 'Predictive Policing as a New Tool for Law Enforcement? Recent Developments and Challenges'. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 24(3), 201-218. <https://doi.org/10.1007/s10610-017-9361-2>.
- Heel, L. van (z.d.). *Woerden Korpsverslag*.
- Heijink, K., Andersson, H., Berkhout, J.Th.A.M., Nordholt, E.E., Peters, P.C., Straver, M.A. & Wiarda, J. (1977). *Politie in Verandering. Een voorlopig theoretisch model*. Rapport Projectgroep Organisatie Structuren, Den Haag: Staatsdrukkerij.

- Hengst, M. den & Veld, M. in 't (2014). *Briefen voor en door basisteamen. Een onderzoek naar verbeteringen in de overdracht van briefingsinformatie*. Apeldoorn: Politieacademie.
- Hengst, M. den, Brink, T. ten & Mors, J. ter (red.) (2017). *Informatiegestuurd politiewerk in de praktijk*. Deventer: Vakmedianet.
- Hengst, M. den, Regterschot, H. & Torre, E. van der (2011). *Real-Time Intelligence Center. Actieonderzoek*. Apeldoorn: Politieacademie.
- Herchenrader T. & Myhill-Jones, S. (2015). 'GIS supporting intelligence-led policing'. *Police Practice and Research*, 16(2), 136-147, <http://dx.doi.org/10.1080/15614263.2014.972622>.
- Hofstra, L.J. (1994). 'Observatieonderzoek in Sheffield'. *Tijdschrift voor de Politie*, 56 (7/8), 18-23.
- Hollywood, J.S., McKay, K.N., Woods, D. & Agniel, D. (2019). *Real-Time Crime Centers in Chicago. Evaluation of the Chicago police department's Strategic Decision Support Centers*. RAND Corporation.
- Holmberg, L. (1999). *Politiets skøn i retssociologisk belysning*. København: Det Samfundsvidenskabelige Fakultet Reprocenter.
- IJV (Inspectie Justitie en Veiligheid) (2022). *Toezicht door de politie op particuliere beveiligingsorganisaties en recherchebureaus*. Den Haag: Ministerie van Justitie en Veiligheid.
- Jong, F. de (2023). *Kiezen voor wat van waarde is. Van feiten gebaseerd naar ethisch gefundeerd onderwijs*. Almere: Parthenon.
- Junger-Tas, J. & Zee-Nefkens, A.A. van der (1977). *Een observatie-onderzoek naar het werk van de politie surveillance*. 's-Gravenhage: Ministerie van Justitie.
- Kammersgaard Christensen, T. (2024). 'POL-INTEL er politiets behandling af person-oplysninger i overensstemmelse med EU's retshåndhævelsesdirektiv? [POL-INTEL - Is the police processing of personal data in accordance with the Law Enforcement Directive?]' *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 111(2), p. 126-146.
- Kelling, G.L., Pate, T., Dieckman, D. & Brown, C. (1974). *The Kansas City Preventive Patrol Experiment*. Police Foundation.
- Khalfa, R. & Hardyns, W. (2024). 'Led by Intelligence. A Scoping Review on the Experimental Evaluation of Intelligence-Led Policing'. *Evaluation Review*, 48(5), 797-847. DOI: 10.1177/0193841X231204588.
- Knepper, P. (2014). 'Falling crime rates: What happened last time?' *Theoretical Criminology*, 19(1), 59-76. doi: 10.1177/1362480614541290.
- Knutsson, J. & Partanen, P. (1986). *Vad gör polisen? [Wat doet de politie?]*. Stockholm, Brottsförebyggande Rådet.
- Koekkoek, B. (2019). *De kwestie verwarde personen. Naar een andere benadering van onbegrepen gedrag*. Amsterdam: LannooCampus.
- Kooijman, E. (2013). *Een onderzoek naar de waarde van RTIC-informatie*. Apeldoorn: Politieacademie.
- Kool, L., Timmer, J. & Est, R. van (2015). *De datagedreven samenleving*, Rathenau Instituut.

-
- Kop, N. (2016). Burgerparticipatie in de opsporing: kunnen we een treetje hoger? *Tijdschrift voor de Politie*, 78(7), 27-30.
- Kop, N., Spaan, R.A., Lelij, B. van der & Driessen, F.M.H.M. (1997). *Politie en publiek. Een onderzoek naar de interactie politie-publiek tijdens de surveillancedienst*. Deventer: Gouda Quint.
- Koper, C.S., Lum, C. & Hibdon, J. (2015). 'The Uses and Impacts of Mobile Computing Technology in Hot Spots Policing'. *Evaluation Review*, 39(6), p. 587-624. DOI: 10.1177/0193841X16634482.
- Koper, C.S., Lum, C., Wu, X., Johnson, W. & Stoltz, M. (2022). 'Do license plate readers enhance the initial and residual deterrent effects of police patrol? A quasi-randomized test'. *Journal of Experimental Criminology*, 18(4), 725-746. <https://doi.org/10.1007/s11292-021-09473-y>
- Koper, C.S., Taylor, B.G. & Woods, D.J. (2013). 'A randomized test of initial and residual deterrence from directed patrols and use of license plate readers at crime hot spots'. *Journal of Experimental Criminology*, 9(2), 213-244.
- Kortleven, W.J. (2013). *Voorzorg in Nederland. Ontwikkelingen in de maatschappelijke omgang met kindermishandeling, verkeersonveiligheid en genetische modificatie*. Oisterwijk: Wolf Legal Publishers.
- Krogh, J. (2006). *Additional field report, Roskilde police district*. Roskilde.
- Lam, J., Kop, N., Bruin, A. de & Jonge, S. de (2020). 'Boeven vangen met slimme burgers'. *Tijdschrift voor de Politie*, 82(5), 18-20.
- Leukfeldt, E.R., Straten, K.W.C. van der, Kruis, M.P. & Stol, W.Ph. (2007). *Ter plaatse. Alledaagse samenwerking tussen de primaire hulpdiensten*. BJU.
- Liedenbaum, C. (2011). *Politiewerk: tussen taak en uitvoering*. Nijmegen: WLP.
- Liederbach, J. & Frank, J. (2003). 'Policing Mayberry: The Work Routines of Small-Town and Rural Officers'. *American Journal of Criminal Justice*, 28, 1, p. 53-72.
- Liederbach, J. (2005). 'Addressing the "Elephant in the Living Room". An observational study of the work of suburban police'. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 28, 3, p. 415-434.
- Lum, C., Hibdon, J., Cave, B., Koper, C.S. & Merola, L. (2011). 'License plate reader (LPR) police patrols in crime hot spots: an experimental evaluation in two adjacent jurisdictions'. *Journal of Experimental Criminology*, 7(4), 321-345. DOI 10.1007/s11292-011-9133-9
- Lum, C., Koper, C.S., Wu, X., Johnson, W. & Stoltz, M. (2020). 'Examining the Empirical Realities of Proactive Policing Through Systematic Observations and Computer-Aided Dispatch Data'. *Police Quarterly*, 23, 3, p. 283-310. DOI: 10.1177/1098611119896081.
- Mastrobuoni, G. (2020). 'Crime is Terribly Revealing: Information Technology and Police Productivity'. *Review of Economic Studies*, 87(6), 2727-2753. doi:10.1093/restud/rdaa009.
- Mastrofski, S.D., Parks, R.B. & McCluskey, J.D. (2010). 'Systematic Social Observation in Criminology'. In: A.R. Piquero & D. Weisburd (eds), *Handbook of Quantitative*

- Criminology*, Springer Science and Business Media. DOI 10.1007/978-0-77650-7-12.
- Matthews, C.T. (2015). *New in-car Computer Technologies in Police Vehicles Benefit NOT Distraction*. Midland Police Department, Midland, Texas.
- McCluskey, J., Uchida, C.D., Feys, Y. & Solomon, S.E. (2023). *Systematic Social Observation of the Police in the 21st Century*. Springer.
- Meershoek, G. (2024). 'De modernisering van de Nederlandse politie; een drierapsrakket?' In: E.R. Muller, N. Kop & E.J. van der Torre (2024). *Politie. Organisatie en functioneren van de politie in Nederland*. Wolters Kluwer, p. 3-24.
- Meesters, P. (2014). *Intelligent Blauw. Intelligence-gestuurde politiezorg in gebiedsgebonden eenheden*. Universiteit Tilburg (proefschrift).
- Merton, R.K. (1968). *Social theory and social structure*. New York: The Free Press.
- Mittelstadt, B. (2017). 'From Individual to Group Privacy in Big Data Analytics'. *Philos. Technol.* 30, 475-494. <https://doi.org/10.1007/s13347-017-0253-7>.
- Muller, E.R. (2024). 'Politie in een democratische rechtsstaat'. In: E.R. Muller, N.Kop & E.J. van der Torre (2024). *Politie. Organisatie en functioneren van de politie in Nederland*. Wolters Kluwer, p. 43-67.
- Mumford, L. (1934). *Technics and Civilization*. Harcourt Brace Jovanovich Publishers.
- Nap, N. & Verhage, A. (2022). 'Discretionaire ruimte voor politieprofessionals. Enkele vragen'. *Cahier Politiestudies*, jrg. 2022, nr. 4, p. 11-18.
- Norman, A. & Allen, D. (2005). 'Deployment and Use of Mobile Information Systems. A case study in police work'. In: J. Krogstie, K. Kautz & D. Allen (eds). *Mobile Information Systems II. MOBIS 2005. The International Federation for Information Processing*, vol 191. Springer. https://doi.org/10.1007/0-387-31166-1_15.
- NP (Nationale Politie) (2012a). *Inrichtingsplan Nationale Politie*. Ministerie van Veiligheid en Justitie.
- NP (Nationale Politie) (2012b). *Bijlage Inrichtingsplan Nationale Politie*. Ministerie van Veiligheid en Justitie.
- NP (Nationale Politie) (2024). *Landelijk programmaplan Datagedreven Samenwerken*. Landelijk Programma DGSW.
- Orwell, G. (1989, oorspr. 1949). *Nineteen eighty-four*. Harmondsworth: Penguin Books.
- Owens, E. & Ba, B. (2021). 'The Economics of Policing and Public Safety'. *Journal of Economic Perspectives*, 35(4), 3-28.
- Pallant, J. (2005). *SPSS survival manual*. Crows Nest: Allen&Unwin.
- Paoline, E.A. & Terrill, W. (2004). 'Women Police Officers and the Use of Coercion'. *Women & Criminal Justice*, 15, 3/4, p. 97-119. DOI: 10.1300/J012v15n03-05.
- Parks, R.B., Mastrofski, S.D., DeJong, C. & Gray, M.K. (1999). 'How Officers Spend Their Time With the Community'. *Justice Quarterly*, vol. 16, no. 3, p. 483-518.
- Pieterman, R. (2008). *De Voorzorgcultuur. Streven naar veiligheid in een wereld vol risico en onzekerheid*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Plecas, D., McCormick, A.V. & Cohen, I.M. (2012). *RCMP Surrey Ride Along Study: General Findings*. BC Centre for Social Responsibility/University of the Fraser Valley.

-
- Politie Rotterdam-Rijnmond (2007). *Automatic Number Plate Recognition. Naar een landelijke toepassing*.
- Poot, C.J. de, Bokhorst, R.J., Koppen, P.J. van & Muller, E.R. (2004). *Rechercheportret*. Kluwer.
- Przeszlowski, K., Guerette, R.T. & Sudderth, L.K. (2023b). 'The Role and Impact of the Use of Information Technologies by Police in Response to Violence against Women'. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 20, 6125. <https://doi.org/10.3390/ijerph20126125>.
- Przeszlowski, K., Guerette, R.T., Lee-Silcox, J., Rodriguez, J., Ramirez J. & Gutierrez, A. (2023a). 'The centralization and rapid deployment of police agency information technologies: An appraisal of realtime crime centers in the U.S.'. *The Police Journal: Theory, Practice and Principles*, 96(4), 553-572. DOI: 10.1177/0032258X221107587j.
- Punch, M. (1978). 'The policeman's occupational culture'. *Sociologische Gids*, 25, 6, 517-530.
- Punch, M. (1979). *De Warmoesstraat, politiewerk in de binnenstad*. Deventer: Van Loghum Slaterus.
- Rabe-Hemp, C.E. (2008). 'Female officers and the ethic of care: Does officer gender impact police behaviors?' *Journal of Criminal Justice*, 36, p. 426-434. doi:10.1016/j.jcrimjus.2008.07.001.
- Randen, F. van (1993). *Raamverslag. Ten behoeve van het observatieonderzoek gehouden te Maastricht bij het politiekorps aldaar en als stageverslag voor de studie communicatiewetenschap*. Universiteit van Amsterdam.
- Regoecki, W.C. & Kent, S. (2014). 'Race, poverty, and the traffic ticket cycle Exploring the situational context of the application of police discretion'. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 37, 1, p. 190-205. DOI 10.1108/PIJPSM-06-2013-0060.
- Reiss, A.J. (1971). *The police and the public*. London: Yale University Press.
- Reiss, A.J. (1979). 'Systematic social observation in police research'. In: J. Knutsson, E. Kühlhorn & A.J. Reiss (1979). *Police and social order*. Kristianstads Boktryckeri AB: Stockholm.
- Ridgeway, G. (2018). 'Policing in the Era of Big Data'. *Annual Review of Criminology*, 1(1), 401-419. <https://doi.org/10.1146/annurev-criminol-062217-114209>.
- Roberts, F.R. (2004). *Mobile Data Computers. A Feasibility Study for the Flower Mound Police Department*. Flower Mound Police Department.
- Rønning, K. (2007). *Additional field work report*. Lillestrøm.
- Sanquist, T.F., Brisbois, B.R. & Baucum, M.P. (2016). *Attention and Situational Awareness in First Responder Operations Guidance for the Design and Use of Wearable and Mobile Technologies*. Pacific Northwest National Laboratory, U.S. Department of Energy (PNNL-25158).
- Santos, R.B. & Taylor, B. (2014). 'The integration of crime analysis into police patrol work Results from a national survey of law enforcement agencies'. *Policing: An*

- International Journal of Police Strategies & Management*, 37(3), 501-520. DOI 10.1108/PIJPSM-08-2012-0075.
- Scholtens, A. & Helsloot, I. (2019). 'Naar een efficiëntere noodhulp? Een verkennend actieonderzoek'. *Reeks Politiewetenschap*, nr. 110. Den Haag: Sdu.
- Scholtens, A., Groenendaal, J. & Helsloot, I. (2013). 'De operationele politiebriefting onderzocht. Een onderzoek naar de effectiviteit van de operationele politiebriefting'. *Reeks Politiekunde*, nr. 51. Amsterdam: Reed Business.
- Scholtens, A., Helsloot, I. & Helsloot, M. (2024). 'Noodhulp en de weerbarstige noodhulp noodhulpmentaliteit'. In: E.R. Muller, N. Kop & E.J. van der Torre (2024). *Politie. Organisatie en functioneren van de politie in Nederland*. Wolters Kluwer, p. 191-208.
- Scholtens, A., Hengst, M. den & Waterreus, R. (2016). 'Het real-time informeren van noodhulpeenheden. Een onderzoek naar de RTI-functie om frontlijnpolitiefunctionarissen snel te voorzien van relevante informatie'. *Reeks Politiekunde*, nr. 77. Amsterdam: Reed Business.
- Schreurs, W. (2019). *Crossing Lines Together: How and why citizens participate in the police domain*. Enschede: University of Twente.
- Schuilenburg, M. & Soudijn, M. (2021). 'Big data in het veiligheidsdomein: onderzoek naar big datatoepassingen bij de Nederlandse politie en de positieve effecten hiervan voor de politieorganisatie', *Tijdschrift voor Veiligheid*, (20) 4. doi: 10.5553/TvV/000028.
- Sharma, R. (2006). 'Prevention of crime and community policing in India: an empirical evaluation of the strategies and practices of the Delhi police'. *The Police Journal*, 79(1), 43-76.
- Shupsky, T., Lyman, A., He, J. & Zahabi, M. (2021). 'Effects of Mobile Computer Terminal Configuration and Level of Driving Control on Police Officers' Performance and Workload'. *Human Factors*, 63(6), p.1106-1120. DOI:10.1177/0018720820908362.
- Simonsen, R. (2007). *Additional field report Hilleröd Police District*.
- Skogan, W. (2006). 'The promise of community policing'. In: D. Weisburd & A. Braga (eds), *Police Innovation. Contrasting Perspectives*. Cambridge University Press, p. 27-44.
- Smits, I., Hengst, M. den, Wijga, P. & Hagelstein, R. (2014). *Onderzoek naar de betekenis van integrale bevraging voor het operationele politiewerk*. WODC, AEF, Politieacademie.
- Spithoven, R. & Pas, J. van de (2020). 'Bij voorbaat effectiever? Over de noodzaak van het herwaarderen van vakmanschap en de onvermijdelijkheid van actieonderzoek bij het gebruik van bigdata-toepassingen door de politie'. In: W. Hardyns & T. Snaphaan (red.), *Big data en innovatieve methoden voor criminologisch onderzoek*. Boom criminologie.
- Steden, R. van, Anholt, R. & Koetsier, R. (2021). *De kracht van gebiedsgebonden politiewerk. Een internationale literatuurstudie*. Politie Nederland/VU/NSCR.

-
- Stevens, L. et al. (2021). 'Strafvorderlijke normering van preventief optreden op basis van datakoppeling. Een analyse aan de hand van de casus "Sensingproject Outlet Roermond"', *Tijdschrift Bijzonder Strafrecht & Handhaving* 2021, afl. 4, p. 234-245.
- Stol, W.Ph. & Jansen, J. (2024). 'Politie in een digitaliserende samenleving'. In: E.R. Muller, N.Kop & E.J. van der Torre (2024). *Politie. Organisatie en functioneren van de politie in Nederland*. Wolters Kluwer, p. 229-246.
- Stol, W.Ph. & Strikwerda L. (2018). 'Online vergaren van informatie voor opsporingsonderzoek. Een beknopte evaluatie van voorgestelde wetgeving'. *Tijdschrift voor Veiligheid*, 17, 1-2.
- Stol, W.Ph. & Strikwerda, L. (2017). *Strafrechtspleging in een digitale samenleving*. Den Haag: Boom Juridisch.
- Stol, W.Ph. (1983). 'Nieuwe meldkamer over twee jaar operationeel'. *Tijdschrift voor de Amsterdamse politie*, 37(8/9), p. 22-24.
- Stol, W.Ph. (1994). *Beelden van politiestraatwerk uit observaties in Europa en Amerika: hun inhoud en betekenis*. Dordrecht/Amsterdam: SMP/VU.
- Stol, W.Ph. (1996). *Politieoptreden en informatietechnologie*. Lelystad: Koninklijke Vermande.
- Stol, W.Ph. (1998). 'De januskop van politieautomatisering. Informatietechnologie in het spanningsveld van controle door en over agenten'. In: D. Hilarides, A.J.N. de Jong, J.A. Nap, W.Ph. Stol, J.H.F. Treur & B. Wijbenga (red.). *Handboek Politie-management*, deel C4170, p. 1-15.
- Stol, W.Ph. (2009). 'Veranderingen in politiestraatwerk in Nederland 1991-2005'. *Cahier Politiestudies*, 4, 4, 199-225.
- Stol, W.Ph. (2014). 'Informatie voor politiewerk: basisprincipes'. In: E.R. Muller, E.J. van der Torre, A.B. Hoogenboom & N.Kop, *Politie. Studies over haar werking en organisatie*. Deventer: Kluwer, p. 231-245.
- Stol, W.Ph. (2022). 'Digitalisering en maatschappelijke veiligheid'. In: R. Spithoven, M. van der Land, L. Kleijer-Kool, R.C. van Halderen, F. Vorenkamp, E. De Pauw, J. Wildenburg & B. Nissen (red.). *Basisboek integrale veiligheid*, Den Haag: Boom criminologie, p. 105-124.
- Stol, W.Ph., Gundhus, H.I., Runhovde, S.R. & Rønning, K. (2011). 'Manageability of Police Patrol Work in Norway. The Problem of Implementing Community Policing'. *SIAK Journal, Zeitschrift für Polizeiwissenschaft und Polizeiliche Praxis*, 8, 3, 78-89.
- Stol, W.Ph., Gundhus, H.I., Runhovde, S.R. & Rønning, K. (2017). 'Police patrol work in Norway and the implementation of community beat policing'. In: D. Nogala, J. Fehérváry, H.G. Jaschke & M. den Boer (red.). *European Police Science and Research Bulletin*, edition nr. 2, p. 177-187. doi: 10.2825/13491.
- Stol, W.Ph., Jansen, J. & Landman, W. (2024). 'Digitalisering en de politiefunctie. Hoe het speelveld verandert en wat dat van de politie vraagt'. *Tijdschrift voor Veiligheid*, 2024 (23) 1-2, p. 52-69.
- Stol, W.Ph., Strikwerda, L., Westers, S. & Schreurs, W. (2023). *Politiestraatwerk onder corona. Verbinding tussen landelijk beleid en lokale gemeenschap*. Den Haag: Sdu.

- Stol, W.Ph., Wijk, A.Ph. van, Vogel, G., Foederer, B. & Heel, L. van (2004). 'Politiestraatwerk in Nederland'. *Reeks Politiewetenschap*, nr. 14. Zeist: Kerckebosch.
- Stol, W.Ph., Wijk, A.Ph. van, Vogel, G., Foederer, B. & Heel, L. van (2006). *Police Patrol Work in The Netherlands; an observational study in an international perspective*. Frankfurt: Verlag für Polizeiwissenschaft.
- Strikwerda, L. (2019). 'Meer veiligheid betekent niet minder risico's'. In: J.W. Sap & E. Koltthoff (red.), *De veilige stad als collectief doel* (p. 53-66). Nijmegen: Ars Aequi Libri.
- Strikwerda, L. (2021). 'Predictive policing: The risks associated with risk assessment'. *The Police Journal*, 94(3), 422-436. <https://doi.org/10.1177/0032258X20947749>.
- SWOV (2023). *Verkeersdoden in Nederland*. SWOV-factsheet, april 2023. Den Haag: SWOV.
- Talbert, M. (2022). 'Moral Responsibility', *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2022 Edition), Edward N. Zalta & Uri Nodelman (eds.), URL = <<https://plato.stanford.edu/archives/fall2022/entries/moral-responsibility/>>.
- Taylor, B., Koper, C. & Woods, D. (2011). *Combating auto theft in Arizona: A randomized experiment with license plate recognition technology. Final Report to the National Institute of Justice*. Washington, DC. Police Executive Research Forum.
- Terpstra, J. & Salet, R. (2018). 'De abstracte politie'. *Tijdschrift voor de Politie*, 80 (5), 42-46.
- Terpstra, J. & Salet, R. (2020). 'Big Data Policing als Sociale Praktijk - schets van een miskend, maar urgent onderzoeksterrein', *Cahiers Politiestudies*, Jg. 2020/1, N° 54, Gompel&Svacina.
- Terpstra, J., Duijneveldt, I. van, Eikenaar, T., Havinga, T. & Stokkum, B. van (2016). 'Basisteams in de Nationale Politie'. *Reeks Politiewetenschap*, nr. 88. Amsterdam: Reed Business.
- Terrill, W., Rossler, M.T. & Paoline, E.A. (2014). 'Police service delivery and responsiveness in a period of economic instability'. *Police Practice and Research*, 15, 6, p. 490-504.
- Todak, N. & James, L. (2018). 'A Systematic Social Observation Study of Police De-Escalation Tactics'. *Police Quarterly*, 21, 4, p. 509-543. DOI: 10.1177/1098611118784007.
- Torre, E.J. van der (1999). 'Politiewerk. Politiestijlen, community policing en professionalisme'. Alphen aan den Rijn: Samsom.
- Torre, E.J. van der (2024). 'Gebiedsgebonden politie'. In: E.R. Muller, N. Kop & E.J. van der Torre (2024). *Politie. Organisatie en functioneren van de politie in Nederland*. Wolters Kluwer, p. 93-111.
- Veen, E. van der (2012). '24 uur per dag geïnformeerd'. *Blauw*, 8(7), 6-9.
- Veendrick, L. & Jongman, R. (1976). *Met de politie op pad - een onderzoek naar het aanhoudingsbeleid van de politie op straat*. Groningen: Kriminologisch Instituut.
- Vergouwen, R.J.M. (2007). *Hybride diensten. Mobiele informatiesystemen voor de agent op straat*. Technische Universiteit Eindhoven (masterscriptie).

-
- Verwee, I. (2009). *Wat doet de politie? Onderzoek naar de dagelijkse politiepraktijk*. Cahier Politiestudies, 4, 4, 37-66.
- Vries, H.R. de & Henssen, M.W.J. (2018). *Ontwikkelagenda GGP. Podium voor goed politiewerk*. Den Haag: Politie.
- Whitaker, G.P., Mastrofski, S., Ostrom, E., Parks, R.B. & Percy, S.L. (1980). *Basic issues in police performance*. National Institute of Justice, US Department of Justice.
- Wildeboer, G.R., Tuijt, F.F. & Wassenaar, B.A. (2006). *Politiestraatwerk in Noord-Nederland*. Leeuwarden: NHL Hogeschool.
- WRR (2016). *Big Data in een vrije en veilige samenleving*, Amsterdam University Press.
- Young, M. (1991). *An inside job. Policing and Police Culture in Britain*. Oxford, Clarendon Press.
- Zahabi, M. & Kaber, D. (2018). 'Identification of task demands and usability issues in police use of mobile computing terminals'. *Applied Ergonomics*, 66, 161-171. DOI <http://dx.doi.org/10.1016/j.apergo.2017.08.013>
- Zahabi, M., Pankok Jr., C. & Park, J. (2020). 'Human factors in police mobile computer terminals: A systematic review and survey of recent literature, guideline formulation, and future research directions'. *Applied Ergonomics*, 84, 103041. <https://doi.org/10.1016/j.apergo.2019.103041>.

Bijlage 1 **Methodische verantwoording bij de literatuurscan**

In hoofdstuk 1 positioneerden we ons onderzoek in het veld van politiestudies, ten eerste door het (in paragraaf 1.2.1) te plaatsen in de traditie van observatieonderzoek naar politiestraatwerk, speciaal systematische sociale observatie (SSO) en ten tweede door het (in paragraaf 1.2.2) te plaatsen in het veld van onderzoek naar politiestraatwerk en informatiegebruik.

Om een indruk te krijgen van wat in eerdere systematische sociale observaties is bevonden over de aard van politiestraatwerk deden we een literatuurscan over de periode 1994 tot en met 2024. Het startjaar is 1994 omdat er reeds een overzicht is van eerdere systematische sociale observaties van politiestraatwerk (Stol, 1994). We raadpleegden de mediatheek van de Open Universiteit, daarbinnen in het bijzonder de databanken voor rechtswetenschappen HeinOnline, Sage Journals, ScienceDirect, Taylor & Francis Online, SpringerLink en Web of Science. Ook zochten we via Google Scholar en in de mediatheek van de Politieacademie. Wat internationale literatuur betreft, zochten we naar peer reviewed artikelen uit de periode 1994-2024. Als zoekterm gebruikten we <'police patrol' AND 'systematic social observation'>. Dit leidde tot 140 treffers uit HeinOnline, één uit Web of Science, veertien uit Sage Journals, vier uit ScienceDirect, acht uit Taylor & Francis Online en negen uit SpringerLink. Google Scholar gaf veertien treffers. De mediatheek van de Politieacademie raadpleegden we met de zoekterm <['politiestraatwerk' OR 'noodhulp'] AND 'observatie'>. Dat leidde tot twee treffers. We namen eerst de genoemde 140 treffers door en beoordeelden aan de hand van titel, samenvatting en zo nodig een scan van de tekst, of dit werk was gebaseerd op een systematische social observatie (soms kwam de term enkel voor in de literatuurlijst) en of in de tekst op basis van die methode cijfermatige bevindingen staan vermeld omtrent kenmerken van politiestraatwerk. We selecteerden studies die handelen over thema's die ook in ons onderzoek aan bod komen, zoals waaruit bestaat politiestraatwerk, welke initiatieven nemen politiemensen wanneer zij geen melding hebben, het verrichten van een aanhouding, omgaan met kwetsbare personen of de aansturing van het werk. Wanneer zo'n thema aan bod kwam, namen we het artikel in onze collectie op. Artikelen die een thema betroffen dat niet in ons onderzoek een rol speelt, zoals verschillen in optreden tussen politiemannen en -vrouwen of een verdieping in de sociale vaardigheden van politiemensen, nemen we niet op omdat dergelijke artikelen geen vergelijking bieden voor onze studie. Eén keer vonden we in een artikel een verwijzing naar

een andere relevante publicatie. Uiteindelijk selecteerden we langs deze weg 27 publicaties ter aanvulling op het materiaal waarover we reeds beschikten.

Om een indruk te krijgen van eerder onderzoek naar informatiegebruik in politiestraatwerk deden we een literatuurscan over de periode 1996 tot en met 2024. We zochten empirisch onderzoek naar informatiegebruik in politiestraatwerk. Het startjaar is 1996 omdat er reeds een overzicht is van eerder empirisch onderzoek naar informatiegebruik in politiestraatwerk (Stol, 1996). We selecteerden steeds zo veel mogelijk op peer reviewed artikelen uit de periode 1996-2024. We raadpleegden de mediatheek van de Open Universiteit OU met <'police' AND 'Information'> hetgeen resulteerde in 198 treffers. We zochten via Google Scholar met <'police patrol' AND 'police officers' AND 'information'>, hetgeen resulteerde in 306 treffers. Daarna zochten we via Google Scholar met <'police patrol' AND 'police officers' AND 'information use'> hetgeen 46 treffers opleverde. We zochten via de mediatheek van de Politieacademie met <'noodhulp' en 'informatie'> hetgeen resulteerde in 16 treffers. Een eerste beoordeling van de in totaal 566 gevonden publicaties deden we steeds via de titel en samenvatting, waarna eventueel een tweede beoordeling via de methodenparagraaf en de paragraaf met conclusies. De geselecteerde publicaties tonen vijf invalshoeken: mobiele devices zoals MDT's, ANPR of LPR, RTIC's of RTCC's, de briefing, systemen voor data-analyse zoals CAS. In de mediatheek van de OU en Google Scholar zochten we vervolgens gericht naar nog weer andere publicaties bij deze invalshoeken.

We geven twee voorbeelden. Ook nu selecteerden we steeds zo veel mogelijk op peer reviewed artikelen uit de periode 1996-2024. Voor de briefing zochten we via Google Scholar met <'police patrol' AND 'Briefing'> hetgeen resulteerde in 27 treffers en met <'police patrol' AND 'Roll Call'> wat 9 treffers opleverde. Via de OU mediatheek vonden we met die zoektermen in HeinOnline respectievelijk 216 en 119 treffers. Voor ANPR/LPR zochten we via Google Scholar met <'police patrol' AND 'LPR'> en met <'politie' AND 'ANPR'> hetgeen 11 treffers opleverde. Via de mediatheek van de OU zochten we in Heinonline met <'police patrol' (title) AND 'LPR'> hetgeen 1 treffer opleverde. Bij de mediatheek van de Politieacademie resulteerde <'ANPR'> in 1 treffer. Net als bij de algemene zoekactie naar eerder onderzoek naar informatiegebruik in politiestraatwerk, namen we de treffers door en beoordeelden aan de hand van titel, samenvatting en zo nodig een scan van de tekst of de tekst ging over een empirisch onderzoek politiestraatwerk en informatiegebruik. Uiteindelijk resulteerde dit in 56 publicaties die we includeerden in de literatuurstudie.

Bijlage 2 Een dag uit de observatieverslagen

Woensdag 19 oktober 2022, middagdienst¹⁶⁹

Collega's laten bij aanvang zien hoe porto's worden gekoppeld aan dienst(auto). Om 14.30 zou er een briefing zijn. Ging niet door. Vermoedelijk opco bij melding. A vindt daar wat van. Ook was er geen ochtendbriefing. Goed om een briefing te doen, ook al zegt de opco dat er geen bijzonderheden zijn. Anders mis je nieuwe informatie. Het is handig om te weten dat je moet uitkijken naar 'bepaalde koppen en kentekens', en wat er de afgelopen 24 uur is gebeurd. Het is ook even een moment dat je als collega's bij elkaar bent. A en B hebben geen werkopdrachten meegekregen, en surveilleren daarom in de voor hen bekende gebieden.

UIT: 14.35

(166) 202210191440

A ziet dat een scooterrijder zich verdekt opstelt na zicht politieauto. Keert om en rijdt naar de scooterrijder toe die achter een busje staat. A spreekt persoon aan controleert rijbewijs m.b.v. MEOS, B checkt kenteken m.b.v. MEOS. De scooter is geregistreerd op andere naam die geen rijbewijs heeft. Persoon die erop rijdt wel. Controle is OK en om 14:42 weer onderweg.

(167) 202210191458

Er komt een melding 'stil' binnen op het systeem in de auto over een woninginbraak. A maakt zich hier druk over; 'ik vind dat niks'. Hij geeft aan dat – vooral op momenten dat het rustig is op de ether – meldingen ook auditief gemeld moeten worden. Als je de ogen op het verkeer hebt, of op kantoor zit papierwerk te doen, dan kun je door een koppeling zonder spraak zo een melding missen, of pas een half uur later ontdekken. A meldt dat hij op die manier onbewust een melder een uur had laten wachten die langs de weg stond te wachten i.v.m. aanrijding met schade. Bovendien weet je zo niet waar collega's mee bezig zijn. Stel dat je een ervaring hebt die van belang kan zijn – bijvoorbeeld gevaarlijk figuur – waar collega's op af gaan. Dan kun je ze niet informeren of waarschuwen. Er zijn spullen weggenomen; laptop, tas, pinpas en portemonnee. De eerste drie spullen horen bij een student, de andere twee bij een andere student. Met de

169 Deze veldaantekeningen horen bij de methodische verantwoording en zijn dus niet geredigeerd.

pinpas is ook meerdere malen gepind. Om 15.10 stappen A en B uit bij studentenwoning (bovenwoning), die de voordeur delen met andere bewoners (begane grond). A klopt 2x op de deur en wordt niet open gedaan. Ze zien nabij het slot een inkeping. A overlegt met B en pakt zijn mes tevoorschijn en is binnen 1 seconde binnen. Lopen de trap op en treffen drie studenten aan. Zij hadden het geklop blijkbaar niet gehoord. A en B houden zich ieder bezig met een slachtoffer. Ze vertellen over details; deur wel dicht niet op slot. Bevestigen wat weg is en noemen daarbij nog een merk van de tas en een aanvullende jas van slachtoffer 1. Slachtoffer 2 kan zien dat tussen 4.25 en 10.00 uur zes keer gepind is. Rond 10.00 uur blokkeerde slachtoffer zijn bankpas. De adressen en tijdstippen van de transacties worden genoteerd in een fysiek bloknot. Dit geldt ook voor de telefoonnummers van beide slachtoffers. Rijbewijs/ID worden ook van beide gecheckt (MEOS). Er hangen geen camera's in en rond de woning. Wel wijzen de studenten op een café aan de overkant waar mogelijk wel een camera hangt. A en B geven aan dat ze voldoende informatie hebben, maar alvorens ze weg gaan (15.22) laten ze zien hoe makkelijk het is om in hun huis te komen. Ze adviseren hen met anti-inbraaktips, zowel op hun eigen deur (strips e.d.) als gezamenlijk afspraken maken met andere bewoners over de gemeenschappelijke voordeur (op slot e.d.).

Er is voldoende opsporingsindicatie a.d.h.v. camerabeelden. Om 15.29 rijden A en B langs een supermarkt waar de laatste pintransactie plaatsvond. A en B lopen met personeel naar achteren om de camerabeelden op te halen. Om preciezer te zoeken belt B met slachtoffer 2 om de bedragen waarmee in de supermarkt gepind is (2x in 5 minuten) door te geven. Aan de hand daarvan kon medewerkster de bon opzoeken en zodoende ook bij welke kassa deze transacties plaatsvonden. Met die informatie waren de beelden binnen no time tevoorschijn gehaald. De vermeende dader stond er duidelijk op, en leek samen met iemand te zijn. Er wordt gesuggereerd dat er mogelijk sprake kan zijn van inbraak in vereniging. B klikt twee foto's; van beide mannen die betrokken lijken. Tevens verwerkt hij e.e.a. via de mobiele telefoon. Om uit te sluiten dat de pinpas niet is overgedragen moeten ook de andere beelden van de pintransacties worden opgevraagd. Om 15.47 vertrekken A en B. A geeft bij personeel aan dat de beelden nog officieel worden gevorderd door collega's. Op kantoor belt B met alle pinlocaties om te vragen hoe lang de camerabeelden bewaard blijven. Dit geeft de 'collega's van centrum' mogelijk wat ademruimte qua snelheid om de beelden officieel te vorderen. A maakt ondertussen de aangiften op en verstuurd deze naar de slachtoffers.

*Op kantoor hoort een noodhulp-collega het verhaal op de achtergrond aan. Hij meldt aan A en B dat eerder die ochtend melding is gedaan van een verdachte situatie in het centrum waar iemand een tas met laptops (mv) aan het verkopen zou zijn.

IN: 15.54

B deelt mede dat het 'bizar rustig' is vandaag. Amper meldingen, ook niet op telefoon.

UIT: 16.58

IN: 17.48

UIT: 19.26

(168) 202210191928

Rijden op eigen initiatief langs slecht verlichte parkeerplaats. Staat auto waarin mensen lijken te zitten, maar zonder autoverlichting. Polshoogte halen. Man lijkt wat achterover te liggen. Man stapt uit aan bestuurders kant en wordt gecontroleerd op rijbewijs door A. Kenteken wordt ook gecheckt door B. Geen antecedenten. Man houdt vaag verhaal op over waarom hij daar is met zijn/een vriendin. Zonder actie weer verder. Vermoeden van seksuele handelingen, maar kon niet hard worden gemaakt. 19.30 weer weg.

(169) 202210191939

(170) 202210191940

(171) 202210191942

Fiets rijdt zonder voorlicht en tegen verkeer in (eenrichting). Wordt aangesproken door B in Engels. Blijft bij waarschuwing. Dit gebeurt drie keer in vier minuten in dezelfde straat, waarvan de laatste in het Nederlands. Elke interactie minder dan 1 min.

(172) 202210191948

Een scooter staat geparkeerd op de weg i.p.v. op de stoep. B controleert kenteken. Eigenaar heeft rijverbod. Op dat moment stapt degene die erop rijdt naar buiten. Is een ander persoon. Rijbewijs gecheckt. Komt eraf met een waarschuwing. 4 min.

(173) 202210191953

A ziet dat een scooter rijder ineens rechts af slaat na zien politiewagen. Gaan erachteraan. B wil rijbewijs scannen, maar mobiel werkt niet mee. A scant rijbewijs in MEOS, en controleert kenteken in MEOS. Geen hits. Jonge man wordt gezegd voorzichtig aan te doen en mag weg vervolgen. 2 min.

(174) 202210191957

A ziet weer een scooter rijden die ineens af slaat bij zien politiewagen. Weer erachteraan. A scant ID in MEOS en controleert kenteken in MEOS. De bestuurder zijn rijbewijs is ongeldig verklaard voor auto (B). hij mag dus wel op de scooter rijden. Bestuurder wordt gezegd voorzichtig te rijden en mag weg vervolgen.

(175) 202210192000

Er wordt melding gemaakt van een vermissingszaak die al sinds de ochtend loopt. De telefoon van de betreffende oudere man (60) staat uit, maar zou nog wel hebben uitgestraald in een dorp nabij Groningen. Worden verzocht te bellen. Zijn weinig aanknopingspunten. De man heeft een afscheidsbrief geschreven. Hij is verward en zou erg kerkelijk zijn geworden. Er wordt gevraagd om in twee dorpen een kijkje te nemen of hij bij de kerken in die dorpen zich zou ophouden. Een foto van de man wordt gestuurd. A en B (en observant) lopen met zaklamp in de hand over begraafplaats bij de twee kerken om te kijken of de man aanwezig is. In beide gevallen niets aangetroffen.

A checkte na kerk 1 nog via Google Maps de locatie van kerk 2. B meldt negatief resultaat door aan meldkamer. Om 20.25 weer onderweg.

(176) 202210192009

Kenteken wordt gecheckt in MEOS. Bestuurder van een bromfiets rijdt zonder verlichting. Geen bijzonderheden. De bestuurder kreeg twee maal stopteken en werd ook twee keer geseind voordat ze het doorhad. A haalt verhaal en checkt rijbewijs in MEOS. Krijgt waarschuwing en mag weg vervolgen. 3 min.

(177) 202210192030

Ontvangen melding van overlast van of door verkeer. Auto's zouden met hoge snelheid rijden en zou sprake zijn van hard geluid; muziek en schreeuwen door jongeren (let op; niet zo geregistreerd in SPSS, want 18+). Om 20.40 wordt een kort praatje aangeknoopt met de jongeren die zich daar ophouden. Een jongedame (18) meldt zich als organisator van de meeting. Ze geeft aan geen problemen te willen en de boel aan te sporen e.e.a. binnen de perken te houden. Ter plekke lijkt het verder rustig. B noteert de gegevens van de vrouw. ID wordt gecheckt en telefoonnummer wordt genoteerd. Dat als er zich iets voordoet ze meteen contact kunnen leggen. B legt uit dat dat er twee overlastclubjes zijn. Dit is de redelijke club. Een andere schijnt minder redelijk te zijn. B belt vijf minuten later met melder en geeft aan hoe er is gehandeld, en dat het op dit moment rustig is. Melder geeft aan nog steeds geluidsoverlast te ervaren. A en B besluiten om naar de locatie van de aangever te rijden, om zelf oordeel te vellen. 20.57 t.p. en horen toch een bass-geluid. Niet heel overdreven, maar wel aanwezig. B probeert de vrouw van eerder te bellen, maar krijgt twee keer niet te pakken, dus beslissen ze om er weer naar toe te gaan. Om 21.11 weer op de plek van de overlast. Jongeren aangesproken dat de bass – die bij eerste keer ook te horen was – toch storender was dan gedacht en gevraagd wordt om die uit te zetten. Tussen de woning van de melder en de parkeerplek waar de jongeren zich ophouden loopt een vaart. Vermoedelijk versterkt die het geluid. De jongeren gaan akkoord en doen radio uit. De jonge bestuurder van wie de betreffende auto is wordt gecontroleerd op rijbewijs en kenteken. Verder niets aan de hand. Wordt toegevoegd aan registratie. Bij wegrijden om 21.21 zien A en B een scooter verdekt opgesteld en snellen er naar toe. Het was de melder. A en B kennen hem uit eerdere meldingen die meneer heeft gemaakt over overlast waarin ze contact met hem hadden, en spraken met hem over de huidige gebeurtenis. Meneer klaagde daarbij dat vaker overlast wordt veroorzaakt. A en B zeiden dat hij altijd melding mag doen. Na praatje van 5 minuten weer vertrokken.

IN: 21.44

EINDE: 22.15

Bijlage 3 Scoreformulier voor het vastleggen van gebeurtenissen

“*” = nieuwe variabele t.o.v. versie 2001-2005 (en dus ook nieuw in SPSS-bestand)

A. Algemene gegevens over de gebeurtenis en de politiemensen

Variabele naam	Variabele label	Waarden plus labels (plus evt. toelichting)
01 ONDRZOEK	Betreft welk onderzoek (welke observatie)?	01 = Wageningen 1991 (N=283) 02 = De Pijp 1991 (N=211)
		03 = Wageningen 1992 (N=296) 04 = De Pijp 1993 (N=271) 05 = Groningen Noord 1992 (N=223)
		10 = Wageningen 2001 NH (N=199) 14 = De Pijp 2001 NH (N=215) 24 = Groningen Noord 2005 NH (N=281)
		51 = Wageningen/Renkum 2022 NH (N=...) 52 = Groningen Noord 2022 (N=...) 53 = Zuid-De Pijp 2022 NH (N=...)
02 CASENR	Nummer van deze casus ('gebeurtenis')?	(12 pos: jaar, maand, dag, en tijd) (bv. 202211011240)
03 SOLODUO *	Solo of duosurveillance	01 = Duo (tweetal) 02 = Solo 03 = Anders
04 KOPPEL *	Samenstelling van het koppel NB: bij solo kiezen 2 (man) of 3 (vrouw)	01 = Man-vrouw 02 = Man-man 03 = Vrouw-vrouw 04 = Anders
05 DNSTJARENA *	Aantal dienstjaren van A (bestuurder) bij de politie, incl. opleiding Let op: "0 tot 5" is 0, 1, 2, 3 of 4. etc.	01 = 0 tot 5 02 = 5 tot 10 03 = 10 tot 15 04 = 15 tot 20 05 = 20 tot 30 06 = 30 en meer
06 DNSTJARENB *	Aantal dienstjaren van A (bestuurder) bij de politie, incl. opleiding Let op: "0 tot 5" is 0, 1, 2, 3 of 4. etc.	01 = 0 tot 5 02 = 5 tot 10 03 = 10 tot 15 04 = 15 tot 20 05 = 20 tot 30 06 = 30 en meer

07 BTJARENA *	Aantal dienstjaren van A (bestuurder) in dit BT Let op: "0 tot 3" is 0, 1 of 2, etc.	01 = 0 tot 3 02 = 3 tot 5 03 = 5 tot 10 04 = 10 tot 15 05 = 15 tot 20 06 = 20 tot 30 07 = 30 en meer
08 BTJARENB *	Aantal dienstjaren van B (bijrijder) in dit BT Let op: "0 tot 3" is 0, 1 of 2, etc.	01 = 0 tot 3 02 = 3 tot 5 03 = 5 tot 10 04 = 10 tot 15 05 = 15 tot 20 06 = 20 tot 30 07 = 30 en meer
09 AANL	Aanleiding tot het optreden?	01 = eigen initiatief van agenten 02 = melding via bureau/meldkamer 03 = melding direct van burger (burger spreekt hen aan) 04 = verzoek van collega / interne klus 05 = vervolgactie op eigen werk 06 = e-mail van een burger 07 = overig initiatief bij burger 08 = overig initiatief bij politie 09 = onbekend
10 CONTACT	Wat voor soort contact met burger? NB: meest "nabije" contactvorm aangeven.	00 = geen contact (m.i.v. oz 16) 01 = face-to-face en verbaal 02 = face-to-face en non-verbaal 03 = via telefoon 04 = anders
11 DUUR	Duur van de gebeurtenis	00 = geen (tot oz 8) 01 = 0-1 minuut 02 = 1-5 minuten 03 = 5-15 minute 04 = 15-60 minuten 05 = 60 minuten of meer 09 = minstens een praatje (tot oz 8)
12 KLOPTMELD *	Is (bij een melding of verzoek) inderdaad aan de hand wat werd doorgegeven?	00 = n.v.t. (bv bij eigen initiatief van de politiemensen) 01 = ja 02 = nee 03 = onbekend
13 AARD	Aard van de gebeurtenis?	VERKEER 10 Aanrijding met 11 Aanrijding zonder 12 Rijden onder invloed / Rijverbod 13 Regelen van verkeer 14 Defect straatmeubilair / infrastructuur 15 Verkeerscontrole (tijdens surveillance, dus niet 17) 16 Verkeersovertreding 17 Staande controle 18 "palenklant" (alleen oz 7; Haarlem) 19 Overig verkeer

		<i>STRAFRECHT / BIJZONDERE WETTEN</i> 30 Inbraak gebouw (bv. huis/bedrijf/hotelkamer/school) 31 Inbraak in auto 32 Diefstal van een motorvoertuig 33 Diefstal van (brom)fiets 34 Winkeldiefstal / ophalen winkeldief 35 Beroving persoon / zakkenrollerij 36 Overval van een bank /postkantoor / winkel / bedrijf 37 Verdovende middelen 38 Wapens en vuurwapens 39 Mishandeling 40 Vernieling / Baldadigheid / Graffiti 41 Oplichterij, Bedrog, Fraude 42 Zeden 43 Horeca - controle 44 "Posten" / verdachte situaties bekijken 45 Gesignaleerde goederen / personen 46 Valse naam 47 Valse aangifte 48 Vreemdelingenwetgeving (v.a. oz 6) 49 Overig (bv. bommelding, openbare dronkenschap)
	NB: 51 is ruzie tussen mensen die elkaars parterers zijn; ruzie tussen ex"en is 50.	<i>OPENBARE ORDE / HULPVERLENING / APV</i> 50 Twist / ruzie / onenigheid, problemen tussen personen (niet 51) 51 Relatieproblemen 52 Geluidsoverlast uit woning 53 Geluidsoverlast uit horecapand / ander bedrijf 55 Milieu (niet geluidsoverlast) 57 -vervallen- 58 Gevaarlijke situaties (niet verkeer/wapens) 59 Vermist persoon 60 Toezicht bij manifestaties 61 Hulpverlening / bemiddeling / waarneming / onwel persoon 62 Openbare orde (anders dan 60) 63 Brand 64 Verloren / gevonden goederen (ook fietsen) 65 Vraag publiek beantwoorden 66 Overlast jeugd 69 Overig orde/hulp/apv (bv. lijkvinding, zwartrijden)
		<i>INTERN BERICHT (NVT: IS VOOR CODEREN MUTATIES)</i> (deze waarden zitten wel in het SPSS-bestand maar zijn niet gebruikt). 70 Mededeling intern 71 Waarschuwen collega 72 Verzoek aandacht algemeen 73 Verzoek aandacht speciaal 74 Melding schade/letsel 79 Overig intern bericht

		DIVERSEN 80 Loos alarm (inbraak, brand, overval) 81 Klus/ Boodschap /Interne opdracht 82 Horen van een verdachte/getuige/slachtoffer 83 Helpen collega / aanleunen 84 Praatje met publiek maken 85 Praatje/overleg/netwerken met een functionaris 86 Buurtonderzoek 87 Criminaliteitspreventie 89 Overige diversen	
14 GEWELD	Is sprake van geweld of dreiging met geweld?	00 = nee 01 = ja	NB: fysiek geweld <i>tijdens</i> het optreden, van burger of agent.
15 JEUGD	Is sprake van interactie met jongeren (0-18 jaar)?	00 = nee 01 = ja	
16 RANDFIG	Is sprake van interactie met verwarde personen / randfiguren?	00 = nee 01 = ja	NB: bv. verslaafd, verward, verward suïcidaal, dakloos, bedelaar
17 IDWET	Vraagt de politie o.g.v. wetgeving naar een ID-bewijs?	00 = nee 01 = ja	NB: bv. paspoort, rijbewijs, ID-kaart
18 INZET	Politie-inzet eigen bureau?	00 = geen 01 = t.p. 1 á 2 politiemensen van eigen bureau; 02 = t.p. meer pol.mensen (w.o. chefs) van eigen bureau	
19 CHEFS	Zijn er politiechefs t.p.?	00 = nee 01 = ja	NB: iedereen hoger in rang dan hoofdagent. Indien chef onderdeel van koppel, dan "ja" als deze als chef optreedt.
20 IETS	Treffen agenten t.p. iets aan?	00 = nee; 01 = ja, maar geen actie; 02 = ja en actie; 09 = n.v.t. (NB: altijd 9 indien politie-initiatief of inzet=0).	
21 ASSDIV	Krijgen politiemensen t.p. hulp van andere politieafdelingen?	00 = nee 01 = rechercheur / forensisch expert 02 = politiebus of -kraan 03 = afd. verkeersongevallen 04 = afd. verkeersongevallen + motorrijder(s) 05 = hondengeleider 06 = motorrijder(s) 07 = wijkagent (helpt een noodhulpagent) 08 = criminaliteitspreventiemedewerker 09 = noodhulpagent (helpt een wijkagent) 10 = nh-agent + hondengeleider (helpen een wijkagent) 11 = milieuspecialist 12 = anders	
22 HULPAMB	Is een ambulance t.p.?	00 = nee 01 = ja	
23 HULPBRW	Is een brandweerwagen t.p.?	00 = nee 01 = ja	

24 HULPKRA	Is er een kraanwagen t.p. (niet-politie)?	00 = nee 01 = ja
25 HULPDIV	Zijn er andere hulpverleners ter plaatse (niet-politie)?	00 = nee 01 = dokter / arts 02 = gem. dienst voor deuren afdichten (na inbraak) 03 = dienst voor wegonderhoud 04 = wegwacht 05 = loodgieter en sleutelsmid (beiden) (zie ook 14) 06 = private beveiligingsdienst 07 = dierenambulance 08 = traumaheli 09 = deurwaarder 10 = woningcorporatie / huisvesting 11 = tolk 12 = gemeentelijke milieudeskundige 13 = huismeester, buurtconciërge 14 = sleutelsmid 15 = anders 16 = BOA of BOA's *

B. Parate kennis (wat agenten zelf al weten bij aanvang van de gebeurtenis)

Variabele naam	Variabele label	Waarden plus labels (plus evt. toelichting)	
26 BEKADR	Hebben agenten te maken met een voor hen bekend adres?	00 = nee 01 = ja	
27 BEKPERS	Hebben agenten te maken met een voor hen bekend persoon?	00 = nee 01 = ja	
28 BEKPROBL	Hebben agenten te maken met een voor hen bekend probleem?	00 = nee 01 = ja	NB: moet gaan om kennis over dit specifieke probleem, dus niet: auto-inbraak is een bekend probleem in de wijk, maar wel: de jeugd valt altijd deze mevrouw lastig.

29 GEHEUG1	Agenten hebben die informatie uit het geheugen, maar niet bekend hoe.	00 = nee 01 = ja	Let op: Geen onderscheid maken in wat politiemensen weten over adres, persoon of probleem. Het gaat erom hoe ze aan hun voorkennis komen. Je kan meermaals 'ja' kiezen (in het veldwerkverslag de nuances vastleggen).
30 GEHEUG2	Agenten hebben die informatie uit het geheugen, uit eigen ervaring	00 = nee 01 = ja	
31 GEHEUG3	Agenten hebben die informatie uit het geheugen, ervaringen van anderen gehoord.	00 = nee 01 = ja	
32 GEHEUG4	Agenten hebben die info uit het geheugen, gelezen in dagrapport / computersysteem	00 = nee 01 = ja	
33 GEHEUG5	Agenten hebben die info uit het geheugen, in de briefing gehoord/gezien/gelezen	00 = nee 01 = ja	
34 GEHEUG9	Agenten hebben die info uit het geheugen, anders (bv.: intranet, prikbord, internet, social media)	00 = nee 01 = ja	

C. Aanknopingspunten voor verdere informatie?

Variabele naam	Variabele label	Waarden plus labels (plus evt. toelichting)
35 ADRES	Is bij de gebeurtenis een adres betrokken (niet een politiebureau)?	00 = nee 01 = ja
36 BEDRIJF	Is sprake van een naam of adres van een bedrijf?	00 = nee 01 = ja
37 AUTO	Is bij de gebeurtenis een motorvoertuig betrokken (met kentekenplaat; niet zijnde een politieauto)?	00 = nee 01 = ja
38 BRFTS	Is bij de gebeurtenis een bromfiets betrokken (met kentekenplaatje)?	00 = nee 01 = ja
39 LUXGOED	Zijn bij de gebeurtenis luxegoederen betrokken (ivm serienummers)?	00 = nee 01 = ja
40 BESTUUR	Is sprake van een bestuurder van mtvg of brfts (ivm toonplicht rijbewijs, verz. bewijs)?	0 = nee 1 = ja, motorvoertuig 2 = ja, bromfiets 3 = ja, motorvoertuig en bromfiets

D. Hoe komen agenten aan verdere informatie (dus verder dan melding of eerste waarneming en parate kennis)?

Variabele naam	Variabele label	Waarden plus labels (plus evt. toelichting)	
41 EIGENW	Krijgen agenten aanvullende informatie uit eigen waarneming?	00 = nee 01 = ja	NB: méér dan enkel kijken, bv. iets checken (bv. zie ik voetafdrukken?) of iets lezen (bv. naambordje).
42 EIGENW_INI *	Wie nam het initiatief tot de informatie uit eigen waarneming?	00 = n.v.t. 01 = de agenten zelf 02 = iemand anders 03 = onbekend of onduidelijk	
43 INFOCOLL	Krijgen agenten aanvullende informatie van collega's (anders dan de centrale), al dan niet gevraagd?	00 = nee 01 = ja, van noodhulp-collega's 02 = ja, van wijkzorg-collega's (m.i.v. oz 8) 03 = ja, anders	
44 INFOCOLL_INI *	Wie nam het initiatief tot de informatie van collega's?	00 = n.v.t. 01 = de agenten zelf 02 = iemand anders 03 = onbekend of onduidelijk	
45 INFOHAND	Krijgen agenten aanvullende informatie uit een handmatig politiebron?	00 = nee 01 = ja, feitenboekje (meestal ivm bekeuring) 02 = ja, kaart/stratenboekje 03 = ja, briefingpapieren/-print 04 = ja, anders	
46 INFOHAND_INI *	Wie nam het initiatief tot de informatie uit een handmatig politiebron?	00 = n.v.t. 01 = de agenten zelf 02 = iemand anders 03 = onbekend of onduidelijk	
47 OPGAVE	Krijgen agenten aanvullende informatie opgegeven van een bij de gebeurtenis betrokken burger (so, vd, getuige)?	00 = nee 01 = ja	NB: dit is meestal "ja" (56,5%) maar bv. niet als agenten een fietser zeggen te gaan lopen of een vraag van een burger beantwoorden (zie ook BELIN-FO1=09).
48 OPGAVE_INI *	Wie nam het initiatief tot de informatie van een bij de gebeurtenis betrokken burger?	00 = n.v.t. 01 = de agenten zelf 02 = iemand anders 03 = onbekend of onduidelijk	
49 INFODOC	Krijgen agenten aanvullende informatie uit documenten/bronnen die een bij de gebeurtenis betrokken burger laat zien?	00 = nee 01 = ja, handmatige bron 02 = ja, digitale bron (m.i.v. oz 8) 03 = ja handmatige en digitale bron	
50 INFODOC_INI *	Wie nam het initiatief tot het inzien van de documenten/bronnen?	00 = n.v.t. 01 = de agenten zelf 02 = iemand anders 03 = onbekend of onduidelijk	
51 INFOTIP	Krijgen agenten aanvullende informatie van een niet bij de gebeurtenis betrokken burger (een "tip" van een voorbijganger bv.)?	00 = nee 01 = ja	

52 INFOTIP_INI *	Wie nam het initiatief tot de informatie van een niet bij de gebeurtenis betrokken burger?	00 = n.v.t. 01 = de agenten zelf 02 = iemand anders 03 = onbekend of onduidelijk
53 INFOCOMP	Krijgen agenten aanvullende informatie uit een digitale bron van de politie? NB: zie ook INFODOC NB: als INFOCOMP=00 dan geheel rubriek E = 00.	00 = nee 01 = ja 02 = onbekend of onduidelijk
54 INFOCOMP_INI *	Wie nam het initiatief tot de informatie uit een digitale bron? NB: let op value 2, 3 en 4	00 = n.v.t. 01 = de agenten zelf 02 = iemand van de meldkamer 03 = iemand van het RTIC 04 = iemand van de meldkamer of van het RTIC 05 = een collega 06 = een burger 07 = anders 09 = onbekend of onduidelijk

E. Details computerinformatie: doel, systeem, kapstok, soort informatie, resultaat, vertrouwen

NB: er is in deze rubriek ruimte voor het coderen van drie computerinformaties (A, B en C)

Variabele naam	Variabele label	Waarden plus labels (plus evt. toelichting)
55 SYSTDOEL	Voor welk doel is/zijn het systeem /de systemen door de agenten geraadpleegd? NB: grens tussen values is niet altijd duidelijk: belangrijkste doel kiezen.	00 = n.v.t. (geen computersysteem geraadpleegd) 01 = controle / strafbaar feit 02 = achtergrondinformatie zoeken bij probleem 03 = natrekken signalering / antecedent 04 = kentekencontrole voorafgaand aan interactie 05 = anders
56 SYST_A	Welk systeem werd geraadpleegd? NB: value 13-29 zijn nieuw (*) NB: indien meerdere van toepassing, dan een 2 ^e bevraging invullen bij SYST_B t/m VERTR_B en evt. nog een 3 ^e bij SYST_C t/m VERTR_C.	00 = geen/n.v.t. 01-12 – vervallen – 13 = MEOS 14 = OPP – E&S 15 = Kompol 16 = Intranet 17 = Agora 18 = Digitale Werkomgeving (DWO) 19 = Blue Portaal 20 = politie-Whatsapp / BBM oid 21 = Openbaar internet / social media 30 = Anders

57 KAPST_A	Kapstok of sleutel voor raadplegen? NB: verschil tussen 01, 02 en 03 niet altijd duidelijk. Vaak is het dan 10. NB: indien meerdere van toepassing, dan een 2^e bevraging invullen bij SYST_B t/m VERTR_B en evt nog een 3^e bij SYST_C t/m VERTR_C.	00 = geen/n.v.t. 01 = naam 02 = adres 03 = kenteken 04 = framenummer 05 = serienummer 06 = verzekeringsplaatje (bromfiets e.d.) 07 = geboortjaar 08 = sleutelwoord (bv. naam+geboortjaar) 09 = dienstnummer van de agent 10 = ID- of rijbewijs (scannen) 19 = anders
58 SOORTINFO_A *	Om wat voor een soort informatie gaat het? NB: indien meerdere van toepassing, dan een 2^e bevraging invullen bij SYST_B t/m VERTR_B en evt. nog een 3^e bij SYST_C t/m VERTR_C.	00 = n.v.t. 01 = persoonsgegevens (NAW e.d.) 02 = persoon: antecedenten / signaleringen 03 = persoon: check op officiële politiewaarschuwing 04 = persoon: achtergrondinformatie 05 = persoon: anders 06 = voertuig: gegevens (bv. APK, tenaamstelling, verz.) 07 = voertuig: signalering 08 = voertuig: anders 09 = adres: gegevens (bv. bewoners, eigenaar) 10 = adres: achtergrondinformatie 11 = adres: anders 12 = goed: signalering 13 = goed: anders 14 = wet- en regelgeving 15 = werkprocedures / handelingskaders 16 = onbekend of onduidelijk 29 = anders
59 RESULT_A	Wat is het resultaat van de bevraging? NB: indien meerdere van toepassing, dan een 2^e bevraging invullen bij SYST_B t/m VERTR_B en evt nog een 3^e bij SYST_C t/m VERTR_C.	00 = geen/n.v.t. 01 = "geen bijzonderheden" (neg.) 02 = controle: correcte treffer (pos.) 03 = controle: valse treffer (vals pos.) 04 = controle: ten onrechte geen treffer (vals neg.) 05 = vinden van achtergrondinfo 06 = naam of naam/adres bij kenteken 07 = antecedenten 08 = anders
60 VERTR_A *	In welke mate vertrouwen de politiemensen de informatie?	00 = n.v.t. 01 = zonder meer vertrouwen 02 = er is enig wantrouwen 03 = wantrouwen / afwijzen ("dit klopt niet") 04 = onbekend of onduidelijk

61 SYST_B	Welk systeem werd geraadpleegd? NB: value 13-29 zijn nieuw (*)	00 = geen/n.v.t. 01-12 – vervallen – 13 = MEOS 14 = OPP – E&S 15 = Kompol 16 = Intranet 17 = Agora 18 = Digitale Werkomgeving (DWO) 19 = Blue Portaal 20 = politie-Whatsapp / BBM oid 21 = Openbaar internet / social media 30 = Anders
62 KAPST_B	Kapstok of sleutel voor raadplegen?	00 = geen/n.v.t. 01 = naam 02 = adres 03 = kenteken 04 = framenummer 05 = serienummer 06 = verzekeringsplaatje (bromfiets e.d.) 07 = geboortjaar 08 = sleutelwoord (bv. naam+geboortjaar) 09 = dienstnummer van de agent 10 = ID- of rijbewijs (scannen) 19 = anders
63 SOORTINFO_B *	Om wat voor soort informatie gaat het?	00 = n.v.t. 01 = persoonsgegevens (NAW e.d.) 02 = persoon: antecedenten / signaleringen 03 = persoon: check op officiële politiewaarschuwing 04 = persoon: achtergrondinformatie 05 = persoon: anders 06 = voertuig: gegevens (bv. APK, tenaamstelling, verz.) 07 = voertuig: signalering 08 = voertuig: anders 09 = adres: gegevens (bv. bewoners, eigenaar) 10 = adres: achtergrondinformatie 11 = adres; anders 12 = goed: signalering 13 = goed: anders 14 = wet- en regelgeving 15 = werkprocedures / handelingskaders 16 = onbekend of onduidelijk 29 = anders
64 RESULT_B	Wat is het resultaat van de bevraging?	00 = geen/n.v.t. 01 = “geen bijzonderheden” (neg.) 02 = controle: correcte treffer (pos.) 03 = controle: valse treffer (vals pos.) 04 = controle: ten onrechte geen treffer (vals neg.) 05 = vinden van achtergrondinfo 06 = naam of naam/adres bij kenteken 07 = antecedenten 08 = anders

65 VERTR_B *	In welke mate vertrouwen de politiemensen de informatie?	00 = n.v.t. 01 = zonder meer vertrouwen 02 = er is enig wantrouwen 03 = wantrouwen / afwijzen ("dit klopt niet") 04 = onbekend of onduidelijk
66 SYST_C	Welk systeem werd geraadpleegd? NB: value 13-29 zijn nieuw (*)	00 = geen/n.v.t. 01-12 – vervallen – 13 = MEOS 14 = OPP – E&S 15 = Kompol 16 = Intranet 17 = Agora 18 = Digitale Werkomgeving (DWO) 19 = Blue Portaal 20 = politie-Whatsapp / BBM oid 21 = Openbaar internet / social media 30 = Anders
67 KAPST_C	Kapstok of sleutel voor raadplegen?	00 = geen/n.v.t. 01 = naam 02 = adres 03 = kenteken 04 = framenummer 05 = serienummer 06 = verzekeringsplaatje (bromfiets e.d.) 07 = geboortejaar 08 = sleutelwoord (bv. naam+geboortejaar) 09 = dienstnummer van de agent 10 = ID- of rijbewijs (scannen) 19 = anders
68 SOORTINFO_C *	Om wat voor een soort informatie gaat het?	00 = n.v.t. 01 = persoonsgegevens (NAW e.d.) 02 = persoon: antecedenten / signaleringen 03 = persoon: check op officiële politiewaarschuwing 04 = persoon: achtergrondinformatie 05 = persoon: anders 06 = voertuig: gegevens (bv. APK, tenaamstelling, verz.) 07 = voertuig: signalering 08 = voertuig: anders 09 = adres: gegevens (bv. bewoners, eigenaar) 10 = adres: achtergrondinformatie 11 = adres: anders 12 = goed: signalering 13 = goed: anders 14 = wet- en regelgeving 15 = werkprocedures / handelingskaders 16 = onbekend of onduidelijk 29 = anders

69 RESULT_C	Wat is het resultaat van de bevraging?	00 = geen/n.v.t. 01 = "geen bijzonderheden" (neg.) 02 = controle: correcte treffer (pos.) 03 = controle: valse treffer (vals pos.) 04 = controle: ten onrechte geen treffer (vals neg.) 05 = vinden van achtergrondinfo 06 = naam of naam/adres bij kenteken 07 = antecedenten 08 = anders
70 VERTR_C *	In welke mate vertrouwen de politiemensen de informatie?	00 = n.v.t. 01 = zonder meer vertrouwen 02 = er is enig wantrouwen 03 = wantrouwen / afwijzen ("dit klopt niet") 04 = onbekend of onduidelijk

F. Hoe handelen agenten de gebeurtenis af?

Variabele naam	Variabele label	Waarden plus labels (plus evt. toelichting)	
71 VERWINT	Verwijzen naar andere politieafdeling of politiefunctionaris (kan samengaan met andere afhandelwijzen)	00 = nee 01 = ja, naar het eigen politiebureau voor aangifte 02 = ja, naar de wijkagent 03 = ja, naar het eigen politiebureau voor informatie 04 = ja, "blijven bellen" 05 = ja, naar een ander politiebureau 06 = ja, naar iemand van criminaliteitspreventie 07 = ja, anders	
72 VERWEXT		00 = nee 01 = dokter / arts / ziekenzorg 02 = private veiligheidsdienst 03 = gemeentedienst voor onderhoud 04 = garage, auto-ambulance 05 = woningcorporatie / huisvesting 06 = "samen oplossen" (zonder specifieke verwijzing) 07 = dienst parkeerbeheer 08 = juridische hulp 09 = eigen sociale netwerk van burger 10 = "zelf oplossen" 11 = AZC 12 = lokaal openbaarvervoersbedrijf 13 = lokale autoriteiten (i.v.m. vergunning) 14 = sociale dienst 19 = anders	
73 WAARSCH	Loopt de gebeurtenis uit op een waarschuwing (in geval van een strafbaar feit c.q. ongewenst gedrag, terwijl er geen pv wordt opgemaakt)?	00 = nee 01 = ja, niet-officiële waarschuwing ivm een strafbaar feit 02 = ja, waarschuwing op morele gronden (miv oz 51) 03 = ja, officiële politiewaarschuwing (miv oz 51)	
74 TONEN	Geven agenten een opdracht tot tonen	00 = nee 01 = ja	NB: al dan niet met de opm. dat bij niet-tonen een pv volgt?

75 PVB	Zeggen agenten een proces-verbaal aan / delen zij een bekeuring uit (dus geen gelegenheid tot “tonen”)?	0 = nee 1 = ja, tegen bekende verdachte 2 = ja, ander pv (bv. pv van bevinding) (miv oz 51) 3 = ja, tegen onbekende dader (aangifte opnemen op straat) (miv oz 51)	
76 AANH	Verrichten agenten aanhoudingen (of “meenemingen”)?	00 = nee 01 = ja	
77 IBN	Nemen agenten goederen in beslag / mee naar het bureau (geen afval).	00 = nee 01 = ja	
78 ADVIES	Geven agenten aan de burger een advies over hoe verder te handelen?	00 = nee 01 = ja	NB: een waarschuwing is geen advies, een advies kan wel samengaan met een andere vorm van afhandeling.
79 HULP *	Verlenen agenten hulp aan (een van de) betrokkenen?	00 = nee 01 = ja	NB: niet zijnde strafrechtelijk optreden of advies. Strafrechtelijk optreden tegen A dus niet opvatten als hulp voor B.
80 NOTEER	Leggen agenten op straat al iets vast omtrent de gebeurtenis? (handmatig)	00 = nee 01 = ja, handmatig (bv. opschrijfboekje) (m.i.v. oz 8) 02-03 – vervallen –	
81 LANGTERM *	Zijn agenten gericht op een langetermijnoplossing?	00 = nee 01 = ja 02 = onbekend of onduidelijk	
82 BEKHAND *	Weten agenten zonder na te vragen/zoeken wat zij in dit geval moeten doen, hoe zij zullen handelen?	00 = nee 01 = ja	NB: om te achterhalen wat lastige gebeurtenissen zijn qua handelingskaders / protocollen. Zie ook AFHZEKER.
83 AFHZEKER *	Zijn agenten bij de afhandeling er zeker van dat ze het goede hebben gedaan? NB: volgens waarneming van de onderzoeker (niet uitvragen).	00 = nee, helemaal niet 01 = nee, niet echt 02 = ja, min of meer 03 = ja, zonder meer	

G. Belang van “verdere informatie” (zie rubriek D) voor de afhandeling

NB: als rubriek D=0 dan ook rubriek G=0.

Variabele naam	Variabele label	Waarden plus labels (plus evt. toelichting)
84 BELINFO1	Welke informatie was als <i>eerste</i> (qua gewicht) van belang voor de wijze waarop de zaak is afgehandeld?	00 = n.v.t. 01 = het eigen geheugen 02 = eigen waarneming op straat 03 = info van collega uit de noodhulp (m.i.v. oz 8) 04 = - vervallen - (m.i.v. oz 8) 05 = - vervallen - (m.i.v. oz 8) 06 = opgave/inbreng van betrokken burgers 07 = documenten van burgers 08 = tips van derden 09 = anders/afhandeling van tevoren bepaald 10 = info van een collega uit de wijkzorg (m.i.v. oz 8) 11 = informatie uit een computerbestand (m.i.v. oz 8) 12 = informatie uit briefing / analoge politiedocumenten
85 BELINFO2	Welke informatie was als <i>tweede</i> (qua gewicht) van belang voor de wijze waarop de zaak is afgehandeld?	00 = n.v.t. 01 = het eigen geheugen 02 = eigen waarneming op straat 03 = info van collega “uit de noodhulp” (m.i.v. oz 8) 04 = - vervallen - (m.i.v. oz 8) 05 = - vervallen - (m.i.v. oz 8) 06 = opgave/inbreng van betrokken burgers 07 = documenten van burgers 08 = tips van derden 09 = anders/afhandeling van tevoren bepaald 10 = info van een collega uit de wijkzorg (m.i.v. oz 8) 11 = informatie uit een computerbestand (m.i.v. oz 8) 12 = informatie uit briefing / analoge politiedocumenten
86 BELINFO3	Welke informatie was als <i>derde</i> (qua gewicht) van belang voor de wijze waarop de zaak is afgehandeld?	00 = n.v.t. 01 = het eigen geheugen 02 = eigen waarneming op straat 03 = info van collega uit de noodhulp (m.i.v. oz 8) 04 = - vervallen - (m.i.v. oz 8) 05 = - vervallen - (m.i.v. oz 8) 06 = opgave/inbreng van betrokken burgers 07 = documenten van burgers 08 = tips van derden 09 = anders/afhandeling van tevoren bepaald 10 = info van een collega uit de wijkzorg (m.i.v. oz 8) 11 = informatie uit een computerbestand (m.i.v. oz 8) 12 = informatie uit briefing / analoge politiedocumenten

Bijlage 4 Overzicht van geobserveerde diensten (2022-2023)

O = ochtenddienst (07:00-15:00)

L = late dienst (15:00-23:00)

N = nachtdienst (23:00-07:00)

Veluwe Vallei Zuid		Groningen Noord		Amsterdam Zuid De Pijp	
Ma 19-09-2022	O	Vr 07-10-2022	L	Zo 20-11-2022	L
Di 20-09-2022	O	Za 08-10-2022	L	Ma 21-11-2022	L
Vr 23-09-2022	O	Vr 14-10-2022	O	Di 22-11-2022	L
Za 24-09-2022	N	Za 15-10-2022	O	Vr 25-11-2022	O
Zo 25-09-2022	N	Wo 19-10-2022	L	Za 26-11-2022	O
Di 27-09-2022	L	Do 20-10-2022	L	Zo 27-11-2022	N
Wo 28-09-2022	L	Vr 21-10-2022	L	Wo 30-11-2022	L
Do 29-09-2022	L	Wo 26-10-2022	L	Do 01-12-2022	L
Ma 03-10-2022	L	Do 27-10-2022	L	Di 06-12-2022	O
Di 04-10-2022	L	Vr 28-10-2022	O	Wo 07-12-2022	O*
Wo 05-10-2022	L	Za 29-10-2022	O	Do 05-01-2023	L
Vr 07-10-2022	L	Zo 06-11-2022	N	Ma 09-01-2023	N
Za 08-10-2022	L	Wo 09-11-2022	L	Wo 11-01-2023	O
Zo 09-10-2022	N	Do 10-11-2022	N	Do 12-01-2023	L
Vr 14-10-2022	O	Zo 13-11-2022	O	Vr 13-01-2023	O
Za 15-10-2022	O	Ma 14-11-2022	O	Za 14-01-2023	O
Ma 17-10-2022	O	Di 15-11-2022	O	Di 17-01-2023	O
Di 18-10-2022	O	Wo 16-11-2022	O	Wo 18-01-2023	O
Wo 19-10-2022	O	Do 17-11-2022	L	Do 19-01-2023	L
Do 20-10-2022	O			Do 02-2-2023	L
Vr 21-10-2022	L				
* met de OpCo mee, geen noodhulp!					

Bijlage 5 Enkele kerncijfers over de drie onderzoeksgebieden

Tabel 5.1 Enkele kerncijfers van de basisteams (BT's) en landelijk

Gebied	Km ²	Inw. [^]	Inw/km ² *	%Vr.	%Migr.W	%Migr.NW	Ink. x1K#
BT Zuid-De Pijp	3,7	65.000	17.500	52,0	21,6	19,6	34,3
De Pijp	1,5	35.300	23.700	50,9	22,9	23,0	33,1
Rivierenbuurt	2,2	29.700	13.400	53,4	20,1	15,6	35,7
BT Groningen-Noord	71,5	95.800	1.300	50,5	11,1	14,6	21,2
Oud Noord (cl. I)	2,7	26.700	9.900	50,7	12,4	15,0	20,3
Noord-West (cl. II)	5,5	29.000	5.300	50,9	13,4	20,0	20,1
Noord-Oost (cl. III)	63,3	40.000	600	50,0	8,7	10,3	22,6
BT Veluwe Vallei Zuid	76,4	69.800	900	51,6	11,9	9,3	26,5
Wageningen	30,4	38.400	1.300	51,9	13,8	12,4	23,9
Renkum	46,0	31.300	700	51,1	9,6	5,5	29,7
Nederland	34K	17M	500	50,4	10,1	13,1	26,0
[^] : afgerond op honderdtallen. [*] : berekend met landoppervlakte in 2 decimalen, daarna afgerond op honderdtallen. [#] : gemiddeld inkomen per inwoner.							

Bron: CBS (Kerncijfers wijken en buurten 2018).

Tabel 5.2 Leeftijd van inwoners, arbeidsparticipatie* en uitkeringen (Bijstand, AO en WW samengenomen) van de drie basisteams en landelijk

<i>Gebied</i>	<i>%0-15</i>	<i>%15-25</i>	<i>%25-45</i>	<i>%45-65</i>	<i>%65+</i>	<i>%Arbpart</i>	<i>%Uitk.</i>
BT Zuid-De Pijp	11,0	11,4	42,9	22,4	12,4	72	9,6
De Pijp	9,8	11,5	44,4	23,1	11,3	71	10,8
Rivierenbuurt	12,5	11,1	41,1	21,5	13,8	74	8,1
BT Groningen-Noord	13,8	20,3	30,4	23,1	12,3	62	13,5
Oud Noord (cl. I)	9,8	28,6	37,0	17,1	7,4	62	15,3
Noord-West (cl. II)	12,0	24,1	31,2	18,6	14,0	56	14,3
Noord-Oost (cl. III)	17,9	12,0	25,4	30,4	14,3	66	11,6
BT Veluwe Vallei Zuid	13,5	16,5	22,7	26,3	21,0	61	7,4
Wageningen	12,6	22,4	26,5	22,5	16,0	58	6,8
Renkum	14,7	9,2	17,9	30,9	27,2	65	8,0
Nederland	16,0	12,3	24,6	28,2	18,9	68	8,6
*: de netto-arbeidsparticipatie is vermeld als percentage van het totaal aantal personen van 15 tot 75 jaar, afgerond op helen.							

Bron: CBS (Kerncijfers wijken en buurten 2018).

Tabel 5.3 Woonsituatie in de drie basisteams en landelijk

		Totaalaantal huishoudens, waarvan:				
Gebied	Totaal aantal huish.	% éénpersoons- huish.	% huish. zonder kinderen	% huish. met kinderen	gem. huish. grootte	% éénggezins- woning
BT Zuid-De Pijp	40.410	61,0	21,8	17,2	1,6	1
De Pijp	22.685	63,5	21,1	15,5	1,6	1
Rivierenbuurt	17.725	57,9	22,7	19,5	1,7	1
BT Groningen-Noord	54.960	57,2	21,3	21,4	1,7	40
Oud Noord (cl. I)	18.400	70,2	17,7	12,1	1,4	16
Noord-West (cl. II)	18.200	65,0	18,8	16,2	1,6	29
Noord-Oost (cl. III)	18.360	36,6	27,4	36,0	2,2	75
BT Veluwe Vallei Zuid	36.453	50,8	25,7	23,5	1,9	56
Wageningen	21.992	60,2	20,3	19,4	1,7	48
Renkum	14.461	36,5	33,9	29,6	2,1	69
Nederland	7.857.914	38,1	28,8	33,0	2,2	64

Bron: CBS (Kerncijfers wijken en buurten 2018).

Tabel 5.4 Opleidingsniveau in de basisteams en landelijk

<i>Gebied</i>	<i>Laag *</i>	<i>Middelb. **</i>	<i>Hoog ***</i>
BT Zuid-De Pijp	16,6	22,9	60,6
De Pijp	20,0	23,5	56,6
Rivierenbuurt	11,9	22,1	66,0
BT Groningen-Noord	23,3	42,0	34,7
Oud Noord (cl. I)	16,6	40,3	43,1
Noord-West (cl. II)	22,7	39,5	37,8
Noord-Oost (cl. III)	26,3	43,8	30,0
BT Veluwe Vallei Zuid	19,3	32,6	48,2
Wageningen	17,4	30,9	51,7
Renkum	21,9	35,0	43,1
Nederland	28,4	41,4	30,2
*: basisonderwijs, vmbo-b/k, vmbo-g/t, havo-, vwo onderbouw, mbo1, praktijkonderwijs. **: mbo 2, 3 of 4 en havo-, vwo bovenbouw, hbo en wo propedeuse. ***: hbo, wo, postacademisch en doctoraat.			

Bron: CBS (Bevolking 15 tot 75 jaar; opleidingsniveau, wijken en buurten, 2019).

Tabel 5.5 Criminaliteit in de drie basisteams (aantallen delicten per 1.000 inwoners)

<i>Gebied</i>	<i>Diefstal uit woning/ schuur e.d.</i>	<i>Vernieling, misdrijven tegen openb. orde</i>	<i>Gewelds- en seksuele misdrijven</i>
BT Zuid-De Pijp	3	3	6
De Pijp	3	4	8
Rivierenbuurt	2	3	4
BT Groningen-Noord	4	6	6
Oud Noord (cl. I)	3	6	7
Noord-West (cl. II)	4	7	7
Noord-Oost (cl. III)	4	6	4
BT Veluwe Vallei Zuid	3	3	3
Wageningen	3	3	3
Renkum	3	4	4
Nederland	-	-	-

Bron: CBS (Kerncijfers wijken en buurten 2018) het CBS presenteert deze cijfers zonder decimalen.

Tabel 5.6a Verkiezingsuitslag Tweede Kamer 2021: eerste tien partijen in de gemeenten Amsterdam en Groningen

<i>Amsterdam</i>	%	<i>Groningen</i>	%
1. D66	22,8	1. D66	23,0
2. VVD	12,7	2. VVD	13,6
3. GL	10,3	3. GL	10,5
4. PvdA	7,5	4. PvdA	8,4
5. PvdD	7,0	5. SP	7,6
6. DENK	6,7	6. PvdD	6,0
7. Volt	5,9	7. PVV	5,7
8. BIJ1	5,8	8. CDA	5,6
9. PVV	5,1	9. Volt	5,5
10. SP	4,9	10. CU	4,0
Totaal deze 10	88,7	Totaal deze 10	89,9
W.v. Links*	70,9	W.v. Links*	65,0
W.v. Rechts	17,8	W.v. Rechts	24,9
PVV/FvD	7,8	PVV/FvD	9,4
CDA/CU/SGP	4,0	CDA/CU/SGP	10,0
Coalitie**	39,4	Coalitie**	46,2
*: als linkse/progressieve partijen zijn aangemerkt: D66, SP, PvdA, GroenLinks, PvdD, CU, DENK, Volt, BIJ1.			
**: De coalitie bestaat uit: VVD, D66, CDA en CU.			

Bron: www.verkiezingsuitslagen.nl

Tabel 5.6b Verkiezingsuitslag Tweede Kamer 2021: eerste tien partijen in de gemeenten Wageningen en Renkum en landelijk

<i>Wageningen</i>	%	<i>Renkum</i>	%	<i>Nederland</i>	%
1. D66	22,6	1. VVD	22,4	1. VVD	21,9
2. GL	14,3	2. D66	20,0	2. D66	15,0
3. VVD	12,9	3. CDA	8,8	3. PVV	10,8
4. Volt	8,0	4. GL	7,5	4. CDA	9,5
5. PvdA	7,4	5. PVV	7,4	5. SP	6,0
6. PvdD	6,0	6. PvdA	7,2	6. PvdA	5,7
7. CDA	5,9	7. PvdD	6,3	7. GL	5,2
8. PVV	5,1	8. SP	5,0	8. FvD	5,0
9. SP	4,8	9. Volt	3,2	9. PvdD	3,8

Tabel 5.6b Vervolg

10. CU	4,2	10. FvD	3,2	10. CU	3,4
Totaal deze 10	91,2	Totaal deze 10	91,0	Totaal deze 10	86,3
W.v. Links*	67,3	W.v. Links*	49,2	W.v. Links*	39,1
W.v. Rechts	23,9	W.v. Rechts	41,8	W.v. Rechts	47,2
PVV/FvD	5,1	PVV/FvD	10,6	PVV/FvD	15,8
CDA/CU/SGP	10,1	CDA/CU/SGP	8,8	CDA/CU/SGP	14,9
Coalitie**	45,6	Coalitie**	51,2	Coalitie**	49,8
*: als linkse/progressieve partijen zijn aangemerkt: D66, SP, PvdA, GroenLinks, PvdD, CU, DENK, Volt, BIJ1.					
**: De coalitie bestaat uit: VVD, D66, CDA en CU.					

Bron: www.verkiezingsuitslagen.nl

De verkiezingsuitslagen zijn beschikbaar per gemeente en per stembureau, maar zijn niet ingedeeld voor precies de geografisch gebieden van de basisteams. Om de politieke stemming in de basisteams Zuid-De Pijp en Groningen-Noord te peilen, kijken we naar de uitslagen van twee stembureaus uit Zuid-De Pijp (één uit De Pijp en één uit de Rivierenbuurt, daarbinnen willekeurig) en twee stembureaus uit Groningen-Noord (één uit Oud Noord en één uit voormalig gemeente Ten Boer, daarbinnen willekeurig). In Zuid-De Pijp gaat het om stembureau Rustenburgerstraat in De Pijp en stembureau De Rivierenschool in de Rivierenbuurt. In Groningen-Noord gaat het om stembureau Kerkstraat in het dorp Eursinge van de voormalig gemeente Ten Boer en stembureau Korreweg in Oud Noord; zie tabel B4.6.

Tabel 5.7 Verkiezingsuitslag Tweede Kamer 2021: eerste tien partijen bij de stembureaus Rustenburgerstraat (Zuid-De Pijp, wijk De Pijp), Rivierenschool (Zuid-De Pijp, wijk Rivierenbuurt), Korreweg (Groningen-Noord, wijk Oud Noord) en Kerkstraat (Groningen-Noord, dorp Eursinge)

Zuid-De Pijp				Groningen-Noord				Nederland	
De Pijp		Rivierenbuurt		Oud Noord		Noord Oost			
Rustenb.str.	%	Rivierenschool	%	Korreweg	%	Kerkstraat	%	Nederland	%
1. D66	30,3	1. D66	27,9	1. D66	27,2	1. D66	20,1	1. VVD	21,9
2. VVD	13,4	2. VVD	13,8	2. GL	15,8	2. CDA	18,6	2. D66	15,0
3. GL	9,4	3. Volt	8,8	3. Volt	9,9	3. SP	10,6	3. PVV	10,8
4. Volt	9,1	4. GL	8,8	4. VVD	8,4	4. VVD	10,0	4. CDA	9,5
5. PvdD	8,5	5. PvdA	8,7	5. PvdD	4,9	5. GL	9,2	5. SP	6,0
6. PvdA	5,6	6. PvdD	8,2	6. PvdA	4,2	6. PvdA	8,9	6. PvdA	5,7
7. BIJ1	5,2	7. SP	6,0	7. SP	3,4	7. PvdD	7,2	7. GL	5,2

Tabel 5.7 Vervolg

8. SP	3,7	8. PVV	3,3	8. FvD	2,9	8. PVV	5,4	8. FvD	5,0
9. DENK	3,0	9. Bij1	3,1	9. CDA	1,9	9. CU	4,0	9. PvdD	3,8
10. PVV	2,7	10. CDA	3,0	10. CU	0,3	10. FvD	2,9	10. CU	3,4
Totaal deze 10	90,9	Totaal deze 10	91,6	Totaal deze 10	78,9	Totaal deze 10	96,9	Totaal deze 10	86,3
W.v. Links*	74,8	W.v. Links*	71,5	W.v. Links*	65,7	W.v. Links*	60,0	W.v. Links*	39,1
W.v. Rechts	16,1	W.v. Rechts	20,1	W.v. Rechts	13,2	W.v. Rechts	36,9	W.v. Rechts	47,2
PVV/FvD	5,3	PVV/FvD	5,9	PVV/FvD	4,8	PVV/FvD	8,3	PVV/FvD	15,8
CDA/CU #	2,8	CDA/CU #	4,0	CDA/CU/ SGP	2,4	CDA/CU/ SGP	22,9	CDA/CU/ SGP	14,9
Coalitie**	46,5	Coalitie**	45,7	Coalitie**	43,4	Coalitie**	52,7	Coalitie**	49,8
*: als linkse/progressieve partijen zijn aangemerkt: D66, SP, PvdA, GroenLinks, PvdD, CU, DENK, Volt, BIJ1; #: SGP valt op de site: https://maps.amsterdam.nl/tweedekamer2021/ onder 'overig'; **: de coalitie bestaat uit: VVD, D66, CDA en CU.									

Bronen: <https://maps.amsterdam.nl/tweedekamer2021/>; <https://gemeente.groningen.nl/uitslagen-verkiezingen>; <https://allecijfers.nl/buurt/thesinge-groningen/>

Bijlage 6 Tabellen aangaande de inhoud van de noodhulp (hoofdstuk 5)

Tabel 6.1a Van alle gebeurtenissen het aandeel verkeerscontrole (%VC), misdrijf (%Misdr), overige rechtshandhaving (%OvRH), ordehandhaving (%OH), hulp situaties (%HS), netwerken (%NW) en overig (%OV), in diverse plaatsen en jaren (totaal van elke rij is 100,0%)

	N	%VC	%Misdr	%OvRH	%OH	%HS	%NW	%OV
Nederland								
Amsterdam 1991	211	29,4	13,3	7,6	13,7	27,0	1,9	7,1
Wageningen 1991	283	**47,7	*6,4	9,5	7,4	*17,0	*1,4	10,6
Amsterdam 1993	271	30,3	7,4	10,0	7,0	29,5	7,0	8,9
Groningen 1992	223	25,1	13,5	13,0	6,3	28,3	2,7	11,2
Wageningen 1992	296	**54,1	11,1	5,7	5,1	**14,9	3,4	5,7
Maastricht 1993	176	34,1	13,6	11,4	7,4	17,6	5,1	10,8
Haarlem 1993	267	31,8	12,0	6,7	5,2	24,3	*1,1	**18,7
Amsterdam 2001	215	29,8	7,9	8,4	13,5	29,8	3,3	7,4
Groningen 2005	230	27,4	15,7	5,7	**16,5	25,2	4,3	5,2
Wageningen 2001	199	30,2	15,1	*2,5	7,5	23,6	7,5	13,6
Zevenaar 2001	171	26,9	12,9	5,8	8,2	31,0	8,8	6,4
Woerden 2001	266	**53,0	*6,8	4,5	4,5	**13,9	**11,7	*5,6
Leiden Midden 2003	283	**20,5	14,8	6,0	12,0	25,1	8,5	13,1
Leiden Noord 2003	249	**16,9	16,5	10,4	12,9	20,9	5,2	**17,3
Gouda Centrum 2003	392	**19,6	12,8	*13,0	12,2	22,7	**10,2	9,4
Gouda Oost 2003	323	**22,3	17,0	10,8	*14,2	24,1	*6,8	*4,6
Haarlem 2003	327	30,9	13,1	5,2	6,4	24,8	4,3	**15,3
Assen 2005	160	25,6	13,8	10,6	7,5	25,0	6,3	11,3
Leeuwarden 2005	171	**15,2	17,5	10,5	9,4	29,2	7,0	11,1
Amsterdam 2023	194	39,2	7,7	11,3	6,2	22,2	6,2	7,2
Groningen 2022	220	**44,1	9,5	7,7	**2,3	22,7	4,1	9,5
Wageningen 2022	152	39,5	5,9	8,6	4,6	26,3	4,6	10,5

Tabel 6.1a Vervolg

België								
Turnhout 2005	121	*19,8	9,9	14,9	9,9	33,1	2,5	9,9
Aarschot 2006	144	25,7	15,3	13,9	11,1	22,9	5,6	5,6
Brussel 2006	191	23,6	18,3	6,3	9,9	30,4	3,7	7,9
Dendermonde 2006	109	*19,3	11,0	11,9	9,2	31,2	3,7	13,8
Oostende 2006	106	*17,0	17,9	*16,0	5,7	31,1	0,0	12,3
Denemarken								
Roskilde 2006	136	**51,5	15,4	4,4	4,4	**11,8	2,2	10,3
Hillerød 2006	201	**44,3	10,4	11,4	8,0	**12,9	7,5	5,5
Duitsland								
Bochum 2006	167	*41,3	15,6	4,2	9,0	22,2	3,0	4,8
Münster 2006	120	25,8	10,0	5,8	4,2	**44,2	1,7	8,3
Noorwegen								
Oslo 2007	199	32,2	18,6	**1,5	12,6	21,1	6,5	7,5
Lillestrøm 2006	133	**15,0	9,0	8,3	12,8	30,8	10,5	13,5
Nederland 2022-2023	566	**41,2	*8,0	9,2	**4,2	23,5	4,9	9,0
Totaal Nederland	5.279	31,5	12,0	8,4	8,8	23,5	5,6	10,1
Totaal buitenland	1.627	30,0	14,1	8,4	9,0	25,4	4,5	8,5
Totaal alle observaties	6.906	31,2	12,5	8,4	8,9	24,0	5,4	9,7
*: significant verschil met 'totaal alle observaties' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$ of $p < .001$).								

Bijlage 6.1b Van alle gebeurtenissen het aandeel gebeurtenissen met kwetsbare personen (%Kpers), in diverse plaatsen en jaren

	<i>N</i>	<i>%Kpers</i>
Nederland		
Amsterdam 1991	211	1,4
Wageningen 1991	283	2,5
Amsterdam 1993	271	2,2
Groningen 1992	223	2,2
Wageningen 1992	296	2,4
Maastricht 1993	176	2,3
Haarlem 1993	267	2,6
Amsterdam 2001	215	**9,3

Tabel 6.1b Vervolg

Groningen 2005	230	**13,0
Wageningen 2001	199	1,5
Zevenaar 2001	171	1,2
Woerden 2001	266	1,5
Leiden Midden 2002/3	283	6,0
Leiden Noord 2003	249	2,8
Gouda Centrum 2003	392	4,3
Gouda Oost 2003	323	2,5
Haarlem 2003	327	4,3
Assen 2005	160	5,0
Leeuwarden 2005	171	**12,9
Amsterdam 2022/3	194	**12,4
Groningen 2022	220	4,6
Wageningen 2022	152	2,6
België		
Turnhout 2005	121	4,1
Aarschot 2006	144	2,1
Brussel 2006	191	2,1
Dendermonde 2006	109	0,9
Oostende 2006	106	3,8
Denemarken		
Roskilde 2006	136	0,0
Hillerød 2006	201	*0,5
Duitsland		
Bochum 2006	167	6,6
Münster 2006	120	5,0
Noorwegen		
Oslo 2007	199	**13,6
Lillestrøm 2006	133	6,0
Totaal Nederland	5.279	4,3
Totaal buitenland	1.627	4,3
Totaal alle observaties	6.906	4,3
*: significant verschil met 'totaal alle observaties' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$. ***: significant verschil met 'totaal alle observaties' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .001$.		

Tabel 6.2 Aantal gebeurtenissen, politie-initiatief (P), burgerinitiatief (B) en totaal (T), en aantal observatieuren op straat (uren in decimalen)

	1992-1993			2001-2005			2022-2023			Totaal		
	P	B	T	P	B	T	P	B	T	P	B	T
Amsterdam	97,4 uur			71,0 uur			96,0 uur			264,4 uur		
	130	141	271	108	106	214	93	101	194	331	348	679
Groningen	70,8 uur			91,3 uur			88,3 uur			250,4 uur		
	91	132	223	106	124	230	119	101	220	316	357	673
Wageningen	99,3 uur			85,5 uur			77,0 uur			261,8 uur		
	199	97	296	107	92	199	93	58	151	399	247	646
Totaal	267,5 uur			247,8 uur			261,3 uur			776,6 uur		
	420	370	790	321	322	643	305	260	565	1.046	952	1.998

Tabel 6.3 Van alle politie-initiatieven het aandeel verkeerscontrole (%VC), misdrijf (%Misdr), overige rechtshandhaving (%OvRH), ordehandhaving (%OH), hulp situaties (%HS), netwerken (%NW) en overig (%OV), in diverse plaatsen en jaren (totaal van elke rij is 100,0%)

	N	%VC	%Misdr	%OvRH	%OH	%HV	%NW	%OV
Nederland								
Amsterdam 1991	71	57,7	2,8	7,0	9,9	8,5	2,8	11,3
Wageningen 1991	170	**77,1	0,6	8,2	2,4	0,6	*2,4	8,8
Amsterdam 1993	130	56,2	3,1	10,0	6,9	3,8	10,8	9,2
Groningen 1992	91	61,5	3,3	13,2	4,4	6,6	4,4	6,6
Wageningen 1992	199	**78,9	4,0	5,5	1,5	1,0	*3,0	6,0
Maastricht 1993	103	57,3	6,8	14,6	6,8	1,9	6,8	5,8
Haarlem 1993	127	63,8	4,7	3,9	1,6	5,5	2,4	*18,1
Amsterdam 2001	108	58,3	0,0	11,1	10,2	4,6	5,6	10,2
Groningen 2005	106	57,5	*8,5	3,8	**15,1	2,8	7,5	4,7
Wageningen 2001	107	54,2	7,5	1,9	4,7	7,5	11,2	13,1
Zevenaar 2001	83	54,2	1,2	7,2	6,0	9,6	14,5	7,2
Woerden 2001	189	**73,5	0,5	3,7	1,6	4,2	13,2	*3,2
Leiden Midden 2003	129	**40,3	6,2	5,4	5,4	9,3	14,0	**19,4
Leiden Noord 2003	98	**39,8	*8,2	10,2	4,1	3,1	12,2	**22,4
Gouda Centrum 2003	160	**39,4	2,5	11,3	9,4	5,6	**19,4	12,5
Gouda Oost 2003	135	49,6	2,2	9,6	8,1	8,1	14,8	7,4
Haarlem 2003	155	63,2	1,3	4,5	4,5	4,5	7,7	14,2
Assen 2005	77	51,9	1,3	11,7	3,9	5,2	13,0	13,0

Tabel 6.3 Vervolg

Leeuwarden 2005	77	**32,5	2,6	15,6	9,1	9,1	14,3	16,9
Amsterdam 2023	93	*76,3	0,0	5,4	2,2	3,2	8,6	4,3
Groningen 2022	119	**77,3	0,0	5,0	0,8	2,5	5,9	8,4
Wageningen 2022	93	64,5	1,1	7,5	3,2	6,5	7,5	9,7
België								
Turnhout 2005	46	**39,1	6,5	*21,7	4,3	10,9	4,3	13,0
Aarschot 2006	62	51,6	*9,7	14,5	3,2	4,8	8,1	8,1
Brussel 2006	79	55,7	1,3	10,1	10,1	2,5	6,3	13,9
Dendermonde 2006	41	46,3	0,0	9,8	12,2	0,0	9,8	22,0
Oostende 2006	43	*39,5	4,7	**27,9	0,0	4,7	0,0	*23,3
Denemarken								
Roskilde 2006	91	*73,6	4,4	4,4	3,3	1,1	2,2	11,0
Hillerød 2006	131	66,4	3,1	13,0	5,3	2,3	6,9	*3,1
Duitsland								
Bochum 2006	84	*75,0	6,0	7,1	6,0	1,2	3,6	*1,2
Münster 2006	43	69,8	0,0	7,0	0,0	11,6	2,3	9,3
Noorwegen								
Oslo 2007	94	64,9	2,1	2,1	*12,8	2,1	8,5	7,4
Lillestrøm 2006	61	**27,9	3,3	11,5	13,1	6,6	*19,7	18,0
Nederland 2022-2023	566	73,1	0,3	5,9	2,0	3,9	7,2	7,5
Totaal Nederland	2.620	60,0	3,0	7,6	5,2	4,8	9,1	10,3
Totaal buitenland	775	58,7	3,7	10,6	6,7	3,6	6,6	10,1
Totaal alle observaties	3.395	59,7	3,2	8,3	5,5	4,5	8,5	10,2
*: significant verschil met 'totaal alle observaties' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$ of $p < .001$).								

Tabel 6.4 Van alle politie-initiatieven het aandeel overige verkeer (%OvV), overige orde/hulp/apv (%OvO), loos alarm (%LO), klus/boodschap/interne opdracht (%KBI) en overige diversen (%OvD), in diverse plaatsen en jaren

	N	%OvV	%OvO	%LO	%KBI	%OvD
Nederland						
Amsterdam 1991	71	0,0	2,8	0,0	5,6	*2,8
Wageningen 1991	170	0,0	0,6	0,0	7,6	0,6
Amsterdam 1993	130	0,8	0,0	0,0	8,5	0,0
Groningen 1992	91	1,1	1,1	0,0	4,4	0,0
Wageningen 1992	199	0,5	0,5	0,0	5,0	0,0
Maastricht 1993	103	1,9	1,0	0,0	2,9	0,0
Haarlem 1993	127	**5,5	1,6	0,8	10,2	0,0
Amsterdam 2001	108	0,9	1,9	0,9	3,7	2,8
Groningen 2005	106	0,9	0,0	0,9	2,8	0,0
Wageningen 2001	107	1,9	0,0	0,0	9,3	1,9
Zevenaar 2001	83	1,2	1,2	0,0	3,6	1,2
Woerden 2001	189	1,1	1,1	0,0	1,1	0,0
Leiden Midden 2003	129	0,8	2,3	0,0	**16,3	0,0
Leiden Noord 2003	98	2,0	1,0	0,0	**19,4	0,0
Gouda Centrum 2003	160	1,3	2,5	0,0	8,8	0,0
Gouda Oost 2003	150	0,7	0,7	0,0	5,9	0,0
Haarlem 2003	155	3,2	0,0	0,6	8,4	1,9
Assen 2005	77	0,0	0,0	0,0	13,0	0,0
Leeuwarden 2005	77	1,3	1,3	0,0	14,3	0,0
Amsterdam 2023	93	2,2	0,0	0,0	2,2	0,0
Groningen 2022	119	3,4	2,5	0,0	2,5	0,0
Wageningen 2022	93	0,0	3,2	0,0	6,5	0,0
België						
Turnhout 2005	46	0,0	2,2	0,0	8,7	2,2
Aarschot 2006	62	1,6	0,0	0,0	6,5	0,0
Brussel 2006	79	**6,3	1,3	1,3	5,1	0,0
Dendermonde 2006	41	2,4	0,0	0,0	*19,5	0,0
Oostende 2006	43	0,0	7,0	0,0	14,0	2,3
Denemarken						
Roskilde 2006	91	0,0	1,1	1,1	8,8	0,0
Hillerød 2006	131	0,0	0,0	0,0	1,5	1,5

Tabel 6.4 Vervolg

Duitsland						
Bochum 2006	84	0,0	0,0	0,0	1,2	0,0
Münster 2006	43	4,7	0,0	0,0	4,7	0,0
Noorwegen						
Oslo 2007	94	0,0	0,0	1,1	4,3	2,1
Lillestrøm 2006	61	1,6	0,0	0,0	*16,4	0,0
Totaal Nederland	2.620	1,4	1,1	0,2	7,1	0,5
Totaal buitenland	775	1,3	0,8	0,4	6,8	0,8
Totaal alle observaties	3.395	1,4	1,0	0,2	7,1	0,5
*: significant verschil met 'totaal alle observaties' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$).						

Tabel 6.5 Van alle gebeurtenissen buiten verkeerscontrole, het aandeel van de vijftien soorten gebeurtenissen die vallen binnen de categorie misdrijven, bij verschillende selecties van PSWI-observaties

	Adam 1993	Alle 33 observ.	Adam totaal	Gron. totaal	Wag. totaal	A+G+W totaal
	(N=189)	(N=4.758)	(N=458)	(N=457)	(N=367)	(1.282)
<i>Gebeurtenis (misdrijf)</i>	%	%	%	%	%	%
12. Rijden onder invloed	0,5	0,7	0,2	0,4	1,9	0,8
30. Inbraak in gebouw	1,6	5,1	#1,5	6,6	5,7	4,5
31. Inbraak in auto	1,1	1,2	0,9	1,3	0,8	1,0
32. Diefstal motorvoertuig	0,0	0,4	0,0	0,4	0,5	0,3
33. Diefstal (brom)fiets	0,0	0,7	0,4	0,2	1,6	0,7
34. Winkeldiefstal	1,6	2,6	2,2	3,1	3,0	2,7
35. Berooving/zakkenrollerij	1,6	0,9	1,3	1,3	0,3	1,0
36. Overval bedrijf	0,5	0,2	0,0	0,7	0,0	0,2
37. Verdovende middelen	0,0	0,8	0,4	1,1	0,5	0,7
38. Wapens/vuurwapens	0,0	0,4	0,0	1,1	0,5	0,5
39. Mishandeling	1,1	1,4	1,7	0,4	0,5	0,9
40. Vernieling/baldadigheid	2,1	2,8	1,5	1,3	2,5	1,7
41. Oplichting/bedrog	0,5	0,5	0,7	0,9	0,5	0,7
42. Zeden	0,0	0,4	0,4	0,2	0,8	0,5
46. Valse naam	0,0	0,1	0,0	0,0	0,3	0,1
99. Overig	*89,4	81,8	#88,6	81,0	80,4	83,5
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabel 6.5 Vervolg

	A'dam 2022-2023	Gron. 2022	Wag. 2022	A+G+W 2022-2023
	(N=118)	(N=123)	(N=92)	(N=333)
Gebeurtenis (misdrijf)	%	%	%	%
12. Rijden onder invloed	0,0	0,8	0,0	0,3
30. Inbraak in gebouw	0,8	3,3	2,2	2,1
31. Inbraak in auto	0,8	0,0	0,0	0,3
32. Diefstal motorvoertuig	0,0	0,0	0,0	0,0
33. Diefstal (brom)fiets	0,8	0,8	1,1	0,9
34. Winkeldiefstal	5,9	5,7	3,3	5,1
35. Beroving/zakkenrollerij	0,0	2,4	0,0	0,9
36. Overval bedrijf	0,0	0,0	0,0	0,0
37. Verdovende middelen	0,8	0,8	1,1	0,9
38. Wapens/vuurwapens	0,0	0,8	0,0	0,3
39. Mishandeling	0,0	0,8	0,0	0,3
40. Vernieling/baldadigheid	0,8	0,0	0,0	0,3
41. Oplichting/bedrog	1,7	1,6	1,1	1,5
42. Zeden	0,8	0,0	1,1	0,6
46. Valse naam	0,0	0,0	0,0	0,0
99. Overig	87,3	82,9	90,2	86,5
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
*: significant verschil met 'Alle 33 observ.' (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$). #: significant verschil met 'A+G+W totaal' (z-score voor proporties, $p < .01$ of ## $p < .001$).				

Tabel 6.6 Van alle gebeurtenissen buiten verkeerscontrole het aandeel misdrijf (%Misdr), overige rechtshandhaving (%OvRH), ordehandhaving (%OH), hulsituaties (%HS), netwerken (%NW) en overig (%OV), in diverse plaatsen en jaren (totaal van elke rij is 100,0%)

	N	%Misdr	%OvRH	%OH	%HV	%NW	%OV
Nederland							
Amsterdam 1991	149	18,8	10,7	19,5	38,3	2,7	10,1
Wageningen 1991	148	12,2	18,2	14,2	32,4	2,7	20,3
Amsterdam 1993	189	*10,6	14,3	10,1	42,3	10,1	12,7
Groningen 1992	167	18,0	17,4	8,4	37,7	3,6	15,0
Wageningen 1992	136	24,3	12,5	11,0	32,4	7,4	12,5
Maastricht 1993	116	20,7	17,2	11,2	26,7	7,8	16,4

Tabel 6.6 Vervolg

Haarlem 1993	182	17,6	9,9	7,7	35,7	*1,6	**27,5
Amsterdam 2001	151	11,3	11,9	19,2	42,4	4,6	10,6
Groningen 2005	167	21,6	7,8	**22,8	34,7	6,0	7,2
Wageningen 2001	139	21,6	*3,6	10,8	33,8	10,8	19,4
Zevenaar 2001	125	17,6	8,0	11,2	42,4	12,0	8,8
Woerden 2001	125	14,4	9,6	9,6	29,6	**24,8	12,0
Leiden Midden 2003	225	18,7	7,6	15,1	31,6	10,7	16,4
Leiden Noord 2003	207	19,8	12,6	15,5	*25,1	6,3	20,8
Gouda Centrum 2003	315	15,9	16,2	15,2	28,3	*12,7	11,7
Gouda Oost 2003	251	21,9	13,9	18,3	31,1	8,8	6,0
Haarlem 2003	226	19,0	7,5	9,3	35,8	6,2	**22,1
Assen 2005	119	18,5	14,3	10,1	33,6	8,4	15,1
Leeuwarden 2005	145	20,7	12,4	11,0	34,5	8,3	13,1
Amsterdam 2023	118	12,7	18,6	10,2	36,4	10,2	11,9
Groningen 2022	123	17,1	13,8	*4,1	40,7	7,3	17,1
Wageningen 2022	92	9,8	14,1	7,6	43,5	7,6	17,4
België							
Turnhout 2005	97	12,4	18,6	12,4	41,2	3,1	12,4
Aarschot 2006	107	20,6	18,7	15,0	30,8	7,5	7,5
Brussel 2006	146	24,0	8,2	13,0	39,7	4,8	10,3
Dendermonde 2006	88	13,6	14,8	11,1	38,6	4,5	17,0
Oostende 2006	88	21,6	19,3	6,8	37,5	*0,0	14,8
Denemarken							
Roskilde 2006	66	*31,8	9,1	9,1	24,2	4,5	21,2
Hillerød 2006	112	18,8	20,5	14,3	23,2	13,4	9,8
Duitsland							
Bochum 2006	98	26,5	7,1	15,3	37,8	5,1	8,2
Münster 2006	89	13,5	7,9	**5,6	**59,6	2,2	11,1
Noorwegen							
Oslo 2007	135	*27,4	**2,2	18,5	31,1	9,6	11,1
Lillestrøm 2006	113	10,6	9,7	15,0	36,3	12,4	15,9
Totaal Nederland	3,615	17,6	12,3	12,9	34,3	8,2	14,7
Totaal buitenland	1.139	20,1	12,0	12,9	36,3	6,5	12,2
Totaal alle observaties	4.754	18,2	12,2	12,9	34,8	7,8	14,1
*: significant verschil met 'totaal alle observaties' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$ of $**p < .001$).							

Tabel 6.7 Van alle gebeurtenissen buiten verkeerscontroles, het aandeel van de elf soorten gebeurtenissen die vallen binnen de categorie hulsituaties

	Leiden-Noord 2003	Münster 2006	De 33 noodhulp- observaties
	(N=207)	(N=89)	(N=4.754)
<i>Gebeurtenis (hulsituaties)</i>	%	%	%
10. Aanrijding met gewonden	1,0	3,4	2,3
11. Aanrijding zonder gewonden	5,3	**21,3	5,2
50. Twist/ruzie/onenigheid (niet 51)	6,8	9,0	7,1
51. Relatieproblemen	1,0	1,1	2,5
52. Geluidsoverlast uit woning	2,4	**11,2	2,5
53. Geluidsoverlast uit horeca	0,0	1,1	0,8
59. Vermist person	1,0	2,2	0,9
61. Hulpverlening/onwel persoon/bemiddeling	5,3	5,6	6,4
64. Verloren/gevonden goed (ook fietsen)	0,5	0,0	0,8
65. Vraag publiek beantwoorden	1,9	4,5	6,2
99. Overig	*74,9	**40,4	65,2
Totaal	100,0	100,0	100,0
*: significant verschil met de 33 noodhulpobservaties (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$).			

Tabel 6.8 Van alle gebeurtenissen buiten verkeerscontrole het aandeel gebeurtenissen met kwetsbare personen (%Kpers), in diverse plaatsen en jaren

	N	%Kpers
Nederland		
Amsterdam 1991	149	2,0
Wageningen 1991	148	4,7
Amsterdam 1993	189	3,2
Groningen 1992	167	3,0
Wageningen 1992	136	5,1
Maastricht 1993	116	3,4
Haarlem 1993	182	3,8
Amsterdam 2001	151	**13,2
Groningen 2005	167	**18,0
Wageningen 2001	139	2,2
Zevenaar 2001	125	1,6

Tabel 6.8 Vervolg

Woerden 2001	125	3,2
Leiden Midden 2002/3	225	7,6
Leiden Noord 2003	207	3,4
Gouda Centrum 2003	315	5,4
Gouda Oost 2003	251	3,2
Haarlem 2003	226	6,2
Assen 2005	119	6,7
Leeuwarden 2005	145	**15,2
Amsterdam 2022/3	118	**20,3
Groningen 2022	123	7,4
Wageningen 2022	92	4,3
België		
Turnhout 2005	97	5,2
Aarschot 2006	107	2,8
Brussel 2006	146	2,7
Dendermonde 2006	88	1,1
Oostende 2006	88	4,5
Denemarken		
Roskilde 2006	66	0,0
Hillerød 2006	112	0,9
Duitsland		
Bochum 2006	98	11,2
Münster 2006	89	6,7
Noorwegen		
Oslo 2007	135	**20,0
Lillestrøm 2006	113	7,1
Totaal Nederland	3.615	6,3
Totaal buitenland	1.139	6,1
Totaal alle observaties	4.754	6,3
*: significant verschil met 'totaal alle observaties' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$ of $p < .001$).		

Tabel 6.9 Politiestraatwerk buiten verkeerscontrole, onderverdeeld in zes hoofdcategorieën en de categorie 'gebeurtenis met kwetsbaar persoon', op basis van observaties in Amsterdam, Groningen en Wageningen

	1992-1993		2001-2005		2022-2023		Totaal	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Misdrijven	492	16,9	457	18,2	333	13,5	1.282	16,5
Overige rechtshandhaving	492	14,8	457	*7,9	333	15,6	1.282	12,6
Ordehandhaving	492	9,8	457	*17,9	333	7,2	1.282	12,0
Hulpsituaties	492	38,0	457	37,0	333	39,9	1.282	38,1
Netwerken	492	7,1	457	7,0	333	8,4	1.282	7,4
Overige	492	13,4	457	12,0	333	15,3	1.282	13,4
Totaal	492	100,0	457	100,0	333	100,0	1.282	100,0
Kwetsbaar persoon	492	**3,7	457	11,6	333	11,1	1.282	8,4
*: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$).								

Bijlage 7

Tabellen aangaande de wijze van optreden (hoofdstuk 6)

Tabel 7.1 Andere dan de geobserveerde politiemensen ter plaatse, aandeel (%) van alle gebeurtenissen buiten verkeerscontrole (N)

		1992-1993		2001-2005		2022-2023		Totaal	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Meer dan twee politiemensen van het eigen team w.o. chefs	Amsterdam	189	8,5	151	15,9	118	*25,4	458	15,3
	Groningen	167	16,2	167	8,4	123	21,1	457	14,7
	Wageningen	136	9,6	139	8,6	92	19,6	367	11,7
	Totaal	492	11,4	457	10,9	333	**22,2	1.282	14,0
Een of meer chefs	Amsterdam	-	-	-	-	118	7,6	118	7,6
	Groningen	-	-	167	1,2	123	3,3	290	2,1
	Wageningen	-	-	-	-	92	7,6	92	7,6
	Totaal	-	-	-	-	333	6,0	500	4,4
Een of meer politiemensen van buiten het eigen team	Amsterdam	189	2,6	151	*0,0	118	13,6	458	4,6
	Groningen	167	1,2	167	4,2	123	8,1	457	4,2
	Wageningen	136	0,7	139	0,0	92	7,6	367	2,2
	Totaal	492	1,6	457	1,5	333	**9,9	1.282	3,7
Andere dan de geobserveerde politiemensen ter plaatse	Amsterdam	189	10,6	151	15,9	118	*28,8	458	17,0
	Groningen	167	16,2	167	12,0	123	26,0	457	17,3
	Wageningen	136	10,3	139	8,6	92	22,8	367	12,8
	Totaal	492	12,4	457	12,3	333	**26,1	1.282	15,9
*: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$). #: significant verschil met 'totaal' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$).									

Tabel 7.2 Van hoofdcategorieën gebeurtenissen buiten verkeerscontrole het aandeel met ook andere dan de geobserveerde politiemensen ter plaatse

	1992-1993		2001-2005		2022-2023		Totaal	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Misdrijven	83	28,9	83	19,3	45	31,1	211	25,6
Overige rechtshandhaving	73	11,0	36	13,9	52	19,2	161	14,3
Ordehandhaving	48	12,5	82	12,2	(24)	(33,3)	154	15,6
Hulp situaties	187	9,1	169	10,7	133	**35,3	489	16,8
Netwerken	35	0,0	32	0,0	(28)	(3,6)	95	1,1
Overige	66	9,1	55	12,7	51	13,7	172	11,5
Totaal	492	12,4	457	12,3	333	**26,1	1.282	15,9
Kwetsbaar persoon	(18)	(5,6)	53	5,7	37	*40,5	108	17,6

*: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$).

Tabel 7.3 Van politiestraatwerk buiten verkeerscontrole het aandeel 'aanrijding met' en 'persoonlijke hulpverlening', in Amsterdam, Groningen en Wageningen

	1992-1993		2001-2005		2022-2023		Totaal	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Aanrijding met (10)	492	1,6	457	4,8	333	4,2	1.282	3,4
Persoonlijke hulpverlening (61)	492	6,5	457	7,4	333	8,4	1.282	7,3
Een van beide (10+61)	492	8,1	457	12,3	333	14,6	1.282	10,8

*: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$).

Tabel 7.4 Van alle gebeurtenissen de wijze van afhandelen: aandeel waarschuwing (%WAA), bekeuring/proces-verbaal (%PVB), aanhouding (%AAN), tonen (%TOON) en in beslagnames (%IBN), in diverse plaatsen en jaren

	N	%WAA	%PVB	%AANH	%TOON	%IBN
Nederland						
Amsterdam 1991	211	27,5	4,3	5,2	0,0	3,8
Wageningen 1991	283	29,0	7,1	3,9	2,5	2,8
Amsterdam 1993	271	30,6	*2,6	3,3	0,4	1,5
Groningen 1992	223	27,4	6,3	6,3	0,4	4,0
Wageningen 1992	296	24,0	*15,2	6,8	2,0	6,8
Maastricht 1993	176	*40,9	5,1	4,5	0,0	2,8
Haarlem 1993	267	*32,2	*1,5	6,4	1,1	3,7
Amsterdam 2001	215	*7,9	8,8	3,7	0,0	0,9
Groningen 2005	230	*16,5	*12,2	7,4	0,0	4,3
Wageningen 2001	199	*12,1	7,5	8,5	4,0	8,0
Zevenaar 2001	171	*34,5	4,1	4,7	1,2	4,7
Woerden 2001	266	29,3	*15,0	1,9	0,0	1,5
Leiden Midden 2002/3	283	21,9	*2,5	*9,5	-	-
Leiden Noord 2003	249	19,3	4,4	6,0	-	-
Gouda Centrum 2003	392	*18,4	*3,3	5,6	-	-
Gouda Oost 2003	323	22,6	5,6	4,0	-	-
Haarlem 2003	327	30,6	5,8	6,7	-	-
Assen 2005	160	*15,0	10,0	8,1	1,3	2,5
Leeuwarden 2005	171	*14,6	8,2	9,4	0,0	8,2
Amsterdam 2022/3	194	31,4	7,7	3,6	1,0	1,0
Groningen 2022	220	*36,4	7,3	2,3	1,4	2,7
Wageningen 2022	152	28,3	10,5	3,3	0,0	0,7
Nederland 2022-2024	566	**32,5	8,3	2,8	0,9	1,6
Totaal Nederland	#	24,9	6,9	5,5	0,9	3,5
Totaal Nederland N	5.279	5.279	5.279	5.279	3.705	3.705
België						
Turnhout 2005	121	23,1	1,7	2,5	1,7	3,3
Aarschot 2006	144	18,1	5,6	3,5	4,2	2,8
Brussel 2006	191	22,5	3,1	3,1	0,0	1,0
Dendermonde 2006	109	15,6	2,8	4,6	0,9	1,8
Oostende 2006	106	25,5	5,7	10,4	0,9	3,8

Tabel 7.4 Vervolg

Denemarken						
Roskilde 2006	136	26,5	10,3	3,7	1,5	0,7
Hillerød 2006	201	31,3	10,9	2,5	0,5	5,5
Duitsland						
Bochum 2006	167	21,6	*22,8	4,8	0,0	4,2
Münster 2006	120	22,5	*16,7	3,3	0,8	2,5
Noorwegen						
Oslo 2007	199	22,1	6,0	5,5	0,0	7,0
Lillestrøm 2006	133	18,0	2,3	6,8	1,5	9,0
Totaal buitenland	1.627	22,8	8,2	4,4	1,0	3,9
Totaal alle observaties	##	24,4	7,2	5,2	1,0	3,7
Totaal N	6.906	6.906	6.906	6.906	5.332	5.332
*: significant verschil met 'totaal alle observaties' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$). #: voor N-waarden zie rij 'Totaal Nederland N'; ## voor N-waarden zie rij 'Totaal N'.						

Tabel 7.4b Van alle gebeurtenissen de wijze van afhandelen: aandeel hulp situaties (%HS), advies geven (%ADV), verwijzingen intern (%V-IN) en verwijzingen extern (%V-EX) en het totaal van alle advisering (advies en/of interne of externe verwijzing) (%ADVtot), in diverse plaatsen en jaren

	N	%HV	%ADV	%V-IN	%V-EX	%ADVtot
Nederland						
Amsterdam 1991	211	-	16,1	0,0	0,5	16,6
Wageningen 1991	283	-	**9,5	1,1	1,1	**9,9
Amsterdam 1993	271	-	18,8	1,8	1,8	18,8
Groningen 1992	223	-	20,2	0,0	0,0	20,2
Wageningen 1992	296	-	**4,4	0,0	0,7	**4,4
Maastricht 1993	176	-	**2,8	0,0	0,6	**2,8
Haarlem 1993	267	-	**13,1	0,0	1,5	**13,5
Amsterdam 2001	215	-	**47,0	1,4	3,7	**47,0
Groningen 2005	230	-	28,3	4,8	2,6	28,7
Wageningen 2001	199	-	**47,4	1,5	0,5	**47,7
Zevenaar 2001	171	-	**66,7	4,7	1,2	**67,3
Woerden 2001	266	-	22,9	1,5	1,9	22,9
Leiden Midden 2002/3	283	-	-	-	-	-
Leiden Noord 2003	249	-	-	-	-	-

Tabel 7.4b Vervolg

Gouda Centrum 2003	392	-	-	-	-	-
Gouda Oost 2003	323	-	-	-	-	-
Haarlem 2003	327	-	-	-	-	-
Assen 2005	160	-	15,6	4,4	2,5	18,8
Leeuwarden 2005	171	-	21,1	*7,0	**8,2	29,8
Amsterdam 2022/3	194	15,5	**7,2	5,7	2,1	**11,3
Groningen 2022	220	11,4	17,3	**7,3	4,5	21,4
Wageningen 2022	152	9,2	19,1	2,6	3,9	23,0
Nederland 2022-2024	566	12,2	**14,3	*5,5	3,5	18,4
Totaal Nederland	#	12,2	21,3	2,3	2,1	22,6
Totaal Nederland N	5.279	566	3.705	3.705	3.705	3.705
België						
Turnhout 2005	121	-	19,8	5,0	**9,1	28,1
Aarschot 2006	144	-	**32,6	2,8	4,2	**34,7
Brussel 2006	191	-	16,2	4,7	1,6	20,4
Dendermonde 2006	109	-	*32,1	**9,2	2,8	**36,7
Oostende 2006	106	-	11,3	7,5	5,7	14,2
Denemarken						
Roskilde 2006	136	-	19,1	2,2	2,2	20,6
Hillerød 2006	201	-	14,9	3,5	2,0	*14,9
Duitsland						
Bochum 2006	167	-	14,4	0,6	1,8	16,2
Münster 2006	120	-	*32,5	6,7	3,3	**37,5
Noorwegen						
Oslo 2007	199	-	17,6	6,5	3,0	20,1
Lillestrøm 2006	133	-	25,6	6,8	**8,3	29,3
Totaal buitenland	1.627	-	20,7	4,8	3,7	23,8
Totaal alle observaties	##	12,2	21,1	3,1	2,6	22,9
Totaal N	6.906	566	5.332	5.332	5.332	5.332
*: significant verschil met 'totaal alle observaties' in die kolom (z-score voor proporties, p<.01 of ** p<.001). #: voor N-waarden zie rij 'Totaal Nederland N'; ## voor N-waarden zie rij 'Totaal N'.						

Tabel 7.5 Van alle gebeurtenissen (N_{tot}) het aandeel verkeersovertredingen (%VO) en van alle verkeersovertredingen (N_{vo}) het aandeel waarschuwing (%WAA) en proces-verbaal (bekeuring) (%PVB), in diverse plaatsen en jaren (enkel getoetst bij $N \geq 30$)

	N_{tot}	%VO	N_{vo}	%WAA	%PVB
Nederland					
Amsterdam 1991	211	27,5	58	62,1	15,5
Wageningen 1991	283	28,6	81	70,4	23,5
Amsterdam 1993	271	24,7	67	*82,1	10,4
Groningen 1992	223	22,0	49	75,5	18,4
Wageningen 1992	296	30,7	91	64,8	29,7
Maastricht 1993	176	*33,5	59	**88,1	11,9
Haarlem 1993	267	29,6	79	*83,5	**5,1
Amsterdam 2001	215	27,4	59	**11,9	22,0
Groningen 2005	230	21,7	50	54,0	36,0
Wageningen 2001	199	*15,1	30	53,3	40,0
Zevenaar 2001	171	19,9	34	*88,2	5,9
Woerden 2001	266	**36,5	97	55,7	29,9
Leiden Midden 2002/3	283	**14,1	40	80,0	12,5
Leiden Noord 2003	249	**12,9	32	78,1	18,8
Gouda Centrum 2003	392	**15,6	61	65,6	16,4
Gouda Oost 2003	323	*17,6	57	57,9	28,1
Haarlem 2003	327	26,9	88	76,1	17,0
Assen 2005	160	23,1	37	*45,9	*43,2
Leeuwarden 2005	171	*13,5	(23)	(52,2)	(30,4)
Amsterdam 2022/3	194	**37,1	72	72,2	18,1
Groningen 2022	220	**38,2	84	76,2	17,9
Wageningen 2022	152	29,6	45	71,1	24,4
Totaal Nederland	5.279	24,5	1.293	67,3	20,9
België					
Turnhout 2005	121	19,0	(23)	(78,3)	(4,3)
Aarschot 2006	144	23,6	34	47,1	14,7
Brussel 2006	191	23,6	45	82,2	6,7
Dendermonde 2006	109	16,5	(18)	(77,8)	(5,6)
Oostende 2006	106	16,0	(17)	(82,4)	(17,6)
Denemarken					
Roskilde 2006	136	30,9	42	54,8	31,0
Hillerød 2006	201	31,8	64	70,3	25,0

Tabel 7.5 Vervolg

Duitsland					
Bochum 2006	167	28,1	47	51,1	**42,6
Münster 2006	120	19,2	(23)	(52,2)	(39,1)
Noorwegen					
Oslo 2007	199	26,6	53	64,2	18,9
Lillestrøm 2006	133	**9,8	(13)	(61,5)	(7,7)
Totaal buitenland	1.627	23,3	379	64,6	21,6
Totaal alle observaties	6.906	24,2	1.672	66,7	21,1
*: significant verschil met 'totaal alle observaties' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$. **: significant verschil met 'totaal alle observaties' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .001$. NB: niet getoetst indien $N < 30$ (tussen haakjes geplaatst).					

Tabel 7.6 Van alle misdrijven het aandeel aanhouding (%AANH), inbeslagname (%IBN), advies (%ADV), verwijzing intern (%V-IN), verwijzing extern (%V-EX), en het totaal van alle advisering (advies en/of interne of externe verwijzing) (%ADVtot), in diverse plaatsen en jaren (enkel getoetst bij $N \geq 30$)

	N	%AANH	%IBN	%ADV	%V-IN	%V-EX	%ADVtot
Nederland							
Amsterdam 1991	(28)	(25,0)	(17,9)	(35,7)	(0,0)	(0,0)	(35,7)
Wageningen 1991	(18)	(16,7)	(11,1)	(38,9)	(11,1)	(0,0)	(38,9)
Amsterdam 1993	(20)	(25,0)	(0,0)	(20,0)	(0,0)	(0,0)	(20,0)
Groningen 1992	30	16,7	6,7	43,3	0,0	0,0	43,3
Wageningen 1992	33	24,2	*27,3	**6,1	0,0	0,0	**6,1
Maastricht 1993	(24)	(20,8)	(12,5)	(4,2)	(0,0)	(0,0)	(4,2)
Haarlem 1993	32	34,4	6,3	12,5	0,0	0,0	*12,5
Amsterdam 2001	(17)	(17,6)	(5,9)	(52,9)	(5,9)	(0,0)	(52,9)
Groningen 2005	36	19,4	11,1	50,0	13,9	0,0	52,8
Wageningen 2001	30	30,0	23,3	50,0	3,3	0,0	50,0
Zevenaar 2001	(22)	(9,1)	(0,0)	(77,3)	(18,2)	(0,0)	(77,3)
Woerden 2001	(18)	(16,7)	(11,1)	(22,2)	(5,6)	(0,0)	(22,2)
Leiden Midden 2002/3	42	**45,2	-	-	-	-	-
Leiden Noord 2003	41	24,4	-	-	-	-	-
Gouda Centrum 2003	50	16,0	-	-	-	-	-
Gouda Oost 2003	55	7,3	-	-	-	-	-
Haarlem 2003	43	37,2	-	-	-	-	-
Assen 2005	(22)	(13,6)	(9,1)	(31,8)	(18,2)	(9,1)	(40,9)

Tabel 7.6 Vervolg

Leeuwarden 2005	30	36,7	26,7	43,3	6,7	0,0	43,3
Amsterdam 2022/3	(15)	(33,3)	(6,7)	(13,3)	(26,7)	(0,0)	(26,7)
Groningen 2022	(21)	(14,3)	(28,6)	(38,1)	(9,5)	(4,8)	(42,9)
Wageningen 2022	(9)	(11,1)	(11,1)	(44,4)	(0,0)	(0,0)	(44,4)
Totaal Nederland	#	23,3	13,6	34,1	6,4	0,7	35,6
Totaal Nederland N		636	405	405	405	405	405
België							
Turnhout 2005	(12)	(0,0)	(8,3)	(16,7)	(25,0)	(0,0)	(33,3)
Aarschot 2006	(22)	(18,2)	(13,6)	(59,1)	(4,5)	(9,1)	(63,6)
Brussel 2006	35	*2,9	2,9	17,1	8,6	2,9	25,7
Dendermonde 2006	(12)	(8,3)	(0,0)	(33,3)	(16,7)	(0,0)	(33,3)
Oostende 2006	(19)	(31,6)	(5,3)	(5,3)	(10,5)	(5,3)	(10,5)
Denemarken							
Roskilde 2006	(21)	(14,3)	(0,0)	(42,9)	(9,5)	(4,8)	(47,6)
Hillerød 2006	(21)	(9,5)	(0,0)	(33,3)	(4,8)	(9,5)	(33,3)
Duitsland							
Bochum 2006	(26)	(23,1)	(15,4)	(23,1)	(0,0)	(0,0)	(23,1)
Münster 2006	(12)	(16,7)	(8,3)	(50,0)	(16,7)	(16,7)	(75,0)
Noorwegen							
Oslo 2007	37	27,0	16,2	43,2	*21,6	2,7	45,9
Lillestrøm 2006	(12)	(41,7)	(25,0)	(66,7)	(50,0)	(0,0)	(66,7)
Totaal buitenland	229	17,5	8,7	34,1	13,1	4,4	39,3
Totaal alle observaties	##	21,7	11,8	34,1	8,8	2,1	36,9
Totaal N		865	634	634	634	634	634
*: significant verschil met 'totaal alle observaties' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$, ** $p < .001$; enkel getoetst indien $N \geq 30$). #: voor N-waarden zie rij 'Totaal Nederland N'; ## voor N-waarden zie rij 'Totaal N'.							

Tabel 7.7 Van alle hulp situaties het aandeel gebeurtenissen met hulp verlenen (%HV), advies geven (%ADV), verwijzen intern (%V-IN), verwijzen extern (%V-EX) en advies totaal, d.w.z één of meer van ADV, V-In of V-EX (%ADVT) (enkel getoetst bij N≥30)

	N	%HV	%ADV	%V-IN	%V-EX	%ADVT
Nederland						
Amsterdam 1991	55	-	35,1	0,0	1,8	36,8
Wageningen 1991	48	-	27,1	2,1	6,3	29,2
Amsterdam 1993	80	-	41,3	6,3	6,3	41,3
Groningen 1992	63	-	33,3	0,0	0,0	33,3
Wageningen 1992	44	-	*15,9	0,0	4,5	**15,9
Maastricht 1993	31	-	*9,7	0,0	3,2	**9,7
Haarlem 1993	65	-	24,6	0,0	4,6	26,2
Amsterdam 2001	64	-	**64,1	3,1	9,4	**64,1
Groningen 2005	58	-	*55,2	5,2	8,6	55,2
Wageningen 2001	47	-	**74,5	4,3	2,1	**74,5
Zevenaar 2001	53	-	**73,6	5,7	3,8	**73,6
Woerden 2001	37	-	*59,5	8,1	10,8	59,5
Leiden Midden 2002/3	-	-	-	-	-	-
Leiden Noord 2003	-	-	-	-	-	-
Gouda Centrum 2003	-	-	-	-	-	-
Gouda Oost 2003	-	-	-	-	-	-
Haarlem 2003	-	-	-	-	-	-
Assen 2005	40	-	22,5	5,0	5,0	27,5
Leeuwarden 2005	50	-	30,0	16,0	**26,0	54,0
Amsterdam 2022/3	43	53,5	20,9	14,0	7,0	32,6
Groningen 2022	50	32,0	38,0	*22,0	16,0	48,0
Wageningen 2022	40	22,5	25,0	5,0	7,5	30,0
Totaal Nederland	#	36,1	39,5	5,5	7,1	42,9
Totaal Nederland N		133	870	870	870	870
België						
Turnhout 2005	40	-	27,5	5,0	12,5	35,0
Aarschot 2006	33	-	42,4	3,0	6,1	45,5
Brussel 2006	58	-	27,6	8,6	3,4	34,5
Dendermonde 2006	34	-	58,8	20,6	5,9	**70,6
Oostende 2006	33	-	33,3	18,2	12,1	36,4

Tabel 7.7 Vervolg

Denemarken						
Roskilde 2006	(16)	-	(43,8)	(6,3)	(6,3)	(43,8)
Hillerød 2006	(26)	-	(42,3)	(11,5)	(7,7)	(42,3)
Duitsland						
Bochum 2006	37	-	24,3	0,0	8,1	29,7
Münster 2006	53	-	41,5	9,4	0,0	47,2
Noorwegen						
Oslo 2007	42	-	21,4	7,1	9,5	28,6
Lillestrøm 2006	41	-	26,8	7,3	*22,0	36,6
Totaal buitenland	413	-	34,1	8,7	8,2	40,2
Totaal alle observaties	##	36,1	37,8	6,5	7,5	42,0
Totaal N		133	1.283	1.283	1.283	1.283
*: significant verschil met 'totaal alle observaties' in die kolom (z-score voor proporties, $p < 0.01$; enkel getoetst indien $N \geq 30$). #: voor N-waarden zie rij 'Totaal Nederland N'; ## voor N-waarden zie rij 'Totaal N'.						

Tabel 7.8 Van alle gebeurtenissen (N_{tot}) en van alle gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon (N_{KwP}), het aandeel van die gebeurtenissen waarin de politiemensen een aanhouding verrichten (%AANH) (enkel getoetst bij $N \geq 30$)

	N_{tot}	%AANH	N_{KwP}	%AANH
Nederland				
Amsterdam 1991	211	5,2	(3)	(0,0)
Wageningen 1991	283	3,9	(7)	(57,1)
Amsterdam 1993	271	3,3	(6)	(16,7)
Groningen 1992	223	6,3	(5)	(20,0)
Wageningen 1992	296	6,8	(7)	(14,3)
Maastricht 1993	176	4,5	(4)	(0,0)
Haarlem 1993	267	6,4	(7)	(28,6)
Amsterdam 2001	215	3,7	(20)	(10,0)
Groningen 2005	230	7,4	30	16,7
Wageningen 2001	199	8,5	(3)	(66,7)
Zevenaar 2001	171	4,7	(2)	(0,0)
Woerden 2001	266	1,9	(4)	(0,0)
Leiden Midden 2002/3	283	*9,5	(17)	(11,8)
Leiden Noord 2003	249	6,0	(7)	(14,3)
Gouda Centrum 2003	392	5,6	(17)	(5,9)

Tabel 7.8 Vervolg

Gouda Oost 2003	323	4,0	(8)	(0,0)
Haarlem 2003	327	6,7	(14)	(0,0)
Assen 2005	160	8,1	(8)	12,5
Leeuwarden 2005	171	9,4	(22)	(4,5)
Amsterdam 2022/3	194	3,6	(24)	(12,5)
Groningen 2022	220	2,3	(10)	(0,0)
Wageningen 2022	152	3,3	(4)	(0,0)
Totaal Nederland	5.279	5,5	229	11,8
België				
Turnhout 2005	121	2,5	(5)	(20,0)
Aarschot 2006	144	3,5	(3)	(0,0)
Brussel 2006	191	3,1	(4)	(0,0)
Dendermonde 2006	109	4,6	(1)	(100,0)
Oostende 2006	106	10,4	(4)	(25,0)
Denemarken				
Roskilde 2006	136	3,7	-	-
Hillerød 2006	201	2,5	(1)	(0,0)
Duitsland				
Bochum 2006	167	4,8	(11)	(0,0)
Münster 2006	120	3,3	(6)	(0,0)
Noorwegen				
Oslo 2007	199	5,5	(27)	(0,0)
Lillestrøm 2006	133	6,8	(8)	(12,5)
Totaal buitenland	1.627	4,4	70	5,7
Totaal alle observaties	6.906	5,2	299	10,4
*: significant verschil met 'totaal alle observaties' in die kolom (z-score voor proporties, $p < 0.01$; enkel getoetst indien $N \geq 30$).				

Bijlage 8 Tabellen over informatiegebruik in politiestraatwerk (hoofdstuk 7)

Tabel 8.1 Van het totaal van hulpsituaties, netwerken en situaties met een kwetsbaar persoon, het aandeel gebeurtenissen waarin de politiemensen te maken hebben met een hen bekend persoon (%Bek.Pers), bekend adres (%Bek.Adres) of bekend probleem (%Bek.Probl), of één of meer van deze (%Bek.Iets)

	<i>N</i>	<i>%Bek.Pers</i>	<i>%Bek.Adres</i>	<i>%Bek.Probl</i>	<i>%Bek.Iets</i>
Nederland					
Amsterdam 1991	62	16,1	3,2	6,5	21,0
Wageningen 1991	52	32,7	11,5	17,3	38,5
Amsterdam 1993	100	15,0	7,0	11,0	21,0
Groningen 1992	71	22,5	19,7	19,7	29,6
Wageningen 1992	55	25,5	9,1	5,5	25,5
Maastricht 1993	42	19,0	4,8	2,4	21,4
Haarlem 1993	72	22,2	13,9	16,7	25,0
Amsterdam 2001	82	24,4	22,0	20,7	25,6
Groningen 2005	93	24,7	9,7	20,4	33,3
Wageningen 2001	62	22,6	6,5	16,1	24,2
Zevenaar 2001	69	34,8	**37,3	20,3	**49,3
Woerden 2001	69	15,9	11,6	11,6	26,1
Leiden Midden 2003	101	30,7	-	-	-
Leiden Noord 2003	67	22,2	-	-	-
Gouda Centrum 2003	135	25,2	-	-	-
Gouda Oost 2003	102	12,7	-	-	-
Haarlem 2003	103	14,6	-	-	-
Assen 2005	52	23,1	23,1	23,1	38,4
Leeuwarden 2005	76	**50,0	*26,3	*46,1	**63,2
Amsterdam 2023	70	15,7	*2,9	*1,4	15,7
Groningen 2022	63	20,6	14,5	12,7	29,0
Wageningen 2022	47	25,5	14,9	8,7	26,1
Totaal% Nederland	-	23,2	14,2	16,0	30,3
Totaal N Nederland	-	1.645	1.136	1.136	1.135

Tabel 8.1 Vervolg

België					
Turnhout 2005	44	13,6	4,5	4,5	20,5
Aarschot 2006	43	18,6	9,3	16,3	25,6
Brussel 2006	69	15,9	21,7	7,2	34,8
Dendermonde 2006	39	30,8	*30,8	20,5	38,5
Oostende 2006	33	15,2	18,2	12,1	27,3
Denemarken					
Roskilde 2006	(19)	(26,3)	(10,5)	(5,3)	(26,3)
Hillerød 2006	42	31,0	16,7	14,3	47,6
Duitsland					
Bochum 2006	47	10,6	4,3	2,1	12,8
Münster 2006	55	*7,3	9,1	7,3	*12,7
Noorwegen					
Oslo 2007	71	11,3	*28,2	4,2	35,2
Lillestrøm 2006	57	22,8	14,0	15,8	29,8
Totaal buitenland	519	17,3	16,0	9,6	28,5
Totaal% alle observaties	-	21,8	14,7	14,0	29,7
Totaal N alle obs.	-	2.164	1.655	1.655	1.654
*: significant verschil met 'totaal alle observaties' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$ of $p < .001$).					

Tabel 8.2 Over alle gebeurtenissen het gebruik van informatiebronnen in Amsterdam, Groningen en Wageningen, in drie periodes

		1992-1993		2001-2005		2022-2023		Totaal	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Opgave betrokken burger	Amsterdam	271	59,8	215	56,3	194	58,8	680	58,4
	Groningen	223	*60,1	230	##44,3	220	45,5	673	##49,9
	Wageningen	296	62,5	199	##*77,4	152	63,2	647	##67,2
	Totaal	790	60,9	644	58,5	566	54,8	2.000	58,4
Eigen waarneming in de omgeving	Amsterdam	271	*38,4	215	**66,5	194	45,4	680	49,3
	Groningen	223	53,4	230	**71,3	220	##*25,9	673	50,5
	Wageningen	296	*45,9	199	**77,9	152	46,1	647	55,8
	Totaal	790	*45,4	644	**71,7	566	**38,0	2.000	51,8

Tabel 8.2 Vervolg

Documenten van burgers	Amsterdam	271	16,6	215	14,9	194	**33,0	680	20,7
	Groningen	223	#12,6	230	12,6	219	#16,4	672	##13,8
	Wageningen	296	#30,7	199	##34,7	148	37,8	643	##33,6
	Totaal	790	20,8	644	20,2	561	27,8	1.995	22,6
Politiecomputer	Amsterdam	271	#28,0	215	**14,9	194	**48,5	680	29,7
	Groningen	223	**15,2	230	26,5	219	**43,8	672	28,4
	Wageningen	296	**14,9	199	23,6	150	**49,3	645	25,6
	Totaal	790	**19,5	644	*21,7	563	**46,9	1.997	27,9
Eigen geheugen	Amsterdam	271	#12,9	215	15,8	194	8,2	680	#12,5
	Groningen	223	24,2	230	19,1	219	13,7	672	19,0
	Wageningen	296	24,0	199	22,6	151	17,9	646	22,1
	Totaal	790	20,3	644	19,1	564	*12,9	1.998	17,8
Collega	Amsterdam	271	3,7	215	8,8	194	10,3	680	7,2
	Groningen	223	4,5	230	6,1	220	10,9	673	7,1
	Wageningen	296	1,4	199	5,0	152	*11,2	647	4,8
	Totaal	790	**3,0	644	6,7	566	**10,8	2.000	6,4
Device burger	Amsterdam	271	-	215	0,9	194	4,6	680	1,6
	Groningen	223	-	230	0,4	219	*6,8	672	2,4
	Wageningen	296	-	199	0,0	148	**5,4	643	1,2
	Totaal	790	-	644	0,5	561	**5,7	1.995	1,8
Tip	Amsterdam	271	2,6	215	4,7	194	1,5	680	2,9
	Groningen	223	#8,5	230	7,4	220	2,3	673	6,1
	Wageningen	296	1,4	199	**13,6	152	1,3	647	5,1
	Totaal	790	3,8	644	**8,4	566	*1,8	2.000	4,7
Documenten politie	Amsterdam	271	2,6	215	3,3	194	0,0	680	2,1
	Groningen	223	4,5	230	6,1	220	*0,0	673	3,6
	Wageningen	296	5,4	199	9,5	152	*0,7	647	5,6
	Totaal	790	4,2	644	*6,2	566	**0,2	2.000	3,7
*: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$). #: significant verschil met 'totaal' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$ of ## $p < .001$).									

Tabel 8.3 Aantreffen gesignaleerd persoon of goed (%Sign) gezien over alle gebeurtenissen, in diverse plaatsen en jaren

	N	%Sign
Nederland		
Amsterdam 1991	211	1,4
Wageningen 1991	283	1,1
Amsterdam 1993	271	0,0
Groningen 1992	223	1,3
Wageningen 1992	296	1,4
Maastricht 1993	176	0,0
Haarlem 1993	267	0,4
Amsterdam 2001	215	0,5
Groningen 2005	230	0,4
Wageningen 2001	199	0,5
Zevenaar 2001	171	1,8
Woerden 2001	266	0,0
Leiden Midden 2002/3	283	0,7
Leiden Noord 2003	249	1,2
Gouda Centrum 2003	392	2,3
Gouda Oost 2003	323	2,5
Haarlem 2003	327	1,2
Assen 2005	160	0,0
Leeuwarden 2005	171	0,0
Amsterdam 2022/3	194	1,0
Groningen 2022	220	2,3
Wageningen 2022	152	1,3
België		
Turnhout 2005	121	3,3
Aarschot 2006	144	0,7
Brussel 2006	191	0,5
Dendermonde 2006	109	0,9
Oostende 2006	106	2,8
Denemarken		
Roskilde 2006	136	0,7
Hillerød 2006	201	**4,0

Tabel 8.3 Vervolg

Duitsland		
Bochum 2006	167	0,0
Münster 2006	120	0,0
Noorwegen		
Oslo 2007	199	0,0
Lillestrøm 2006	133	**4,5
Totaal Nederland	5.279	1,0
Totaal buitenland	1.627	1,6
Totaal alle observaties	6.906	1,2
*: significant verschil met 'totaal alle observaties' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$, of ** $p < .001$. NB: deze tabel bevat niet de onderzoeken Leiden Midden 2002/3, Leiden Noord 2003, Gouda Centrum 2003, Gouda Oost 2003, Haarlem 2003 omdat daarvan het gebruik van informatiebronnen geen onderdeel is.		

Tabel 8.4a Aandeel verkeersovertredingen waarin politiemensen informatie krijgen uit eigen geheugen (%Geheug), eigen waarneming (%Waarn), een collega (%Coll.), opgave van een bij de gebeurtenis betrokken burger (%Burg), een document van een burger (%Doc.B), in diverse plaatsen en jaren

	<i>N</i>	%Geheug	%Waarn	%Coll.	%Burg	%Doc.B
Nederland						
Amsterdam 1991	58	**20,7	37,9	3,4	29,3	19,0
Wageningen 1991	81	8,6	**12,3	0,0	34,6	17,1
Amsterdam 1993	67	1,5	**11,9	0,0	32,8	**4,5
Groningen 1992	49	8,2	*14,3	0,0	51,0	16,3
Wageningen 1992	91	**22,0	*20,9	0,0	47,3	24,2
Maastricht 1993	59	1,7	**8,5	0,0	*18,6	*8,5
Haarlem 1993	79	7,6	34,2	0,0	*21,5	*8,9
Amsterdam 2001	59	0,0	**62,7	3,4	**59,3	22,0
Groningen 2005	50	0,0	**76,0	0,0	20,0	16,0
Wageningen 2001	30	3,3	40,0	0,0	**66,7	26,7
Zevenaar 2001	34	17,6	**91,2	0,0	47,1	*2,9
Woerden 2001	97	11,3	**100,0	1,0	**77,3	36,1
Assen 2005	37	10,8	21,6	0,0	**8,1	27,0
Leeuwarden 2005	(23)	(26,1)	(34,8)	(4,3)	(60,9)	(34,8)
Amsterdam 2022/3	72	4,2	**9,7	0,0	38,9	31,9

Tabel 8.4a Vervolg

Groningen 2022	84	1,2	**11,9	0,0	**15,5	19,0
Wageningen 2022	45	4,4	22,2	0,0	46,7	32,6
België						
Turnhout 2005	(23)	(13,0)	(69,6)	(4,3)	(69,6)	(17,4)
Aarschot 2006	34	17,6	29,4	0,0	**8,8	23,5
Brussel 2006	45	0,0	**8,9	2,2	*13,3	*4,4
Dendermonde 2006	(18)	(5,6)	(27,8)	(0,0)	(38,9)	(5,6)
Oostende 2006	(17)	(5,9)	(23,5)	(0,0)	(23,5)	(17,6)
Denemarken						
Roskilde 2006	42	0,0	**88,1	0,0	**4,8	**64,3
Hillerød 2006	64	4,7	**0,0	1,6	*17,2	*39,1
Duitsland						
Bochum 2006	47	2,1	**6,4	2,1	27,7	**55,3
Münster 2006	(23)	(0,0)	(82,6)	(0,0)	(4,3)	(47,8)
Noorwegen						
Oslo 2007	53	5,7	20,8	3,8	**64,2	39,6
Lillestrøm 2006	(13)	(7,7)	(76,9)	(0,0)	(76,9)	(69,2)
Totaal Nederland	1.015	8,4	35,1	0,6	39,3	20,3
Totaal buitenland	379	5,0	31,4	1,6	28,2	36,1
Totaal alle observaties	1.394	7,5	34,1	0,9	36,3	24,7
*: significant verschil met 'totaal alle observaties' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$, of ** $p < .001$. NB: deze tabel bevat niet de onderzoeken Leiden Midden 2002/3, Leiden Noord 2003, Gouda Centrum 2003, Gouda Oost 2003, Haarlem 2003 omdat daarvan het gebruik van informatiebronnen geen onderdeel is.						

Tabel 8.4b Aandeel verkeersovertredingen waarin politiemensen informatie krijgen uit een computer/device van een burger (%Comp.B), een tip van een niet bij de gebeurtenis betrokken burger (%Tip), document van de politiemensen (%Doc.P), computer van de politie (%Comp.P), in diverse plaatsen en jaren

	<i>N</i>	<i>%Comp.B</i>	<i>%Tip</i>	<i>%Doc.P</i>	<i>%Comp.P</i>
Nederland					
Amsterdam 1991	58	-	3,4	13,8	*8,6
Wageningen 1991	81	-	0,0	1,2	**6,2
Amsterdam 1993	67	-	1,5	7,5	34,3
Groningen 1992	49	-	0,0	2,0	10,2
Wageningen 1992	91	-	0,0	9,9	**8,8

Tabel 8.4b Vervolg

Maastricht 1993	59	-	0,0	1,7	10,2
Haarlem 1993	79	-	0,0	3,8	**7,6
Amsterdam 2001	59	0,0	1,7	10,2	18,6
Groningen 2005	50	0,0	*6,0	*18,0	28,0
Wageningen 2001	30	0,0	**10,0	*20,0	26,7
Zevenaar 2001	34	0,0	2,9	2,9	5,9
Woerden 2001	97	0,0	1,0	**25,8	35,1
Assen 2005	37	0,0	0,0	0,0	27,0
Leeuwarden 2005	(23)	(4,3)	(0,0)	(21,7)	(13,0)
Amsterdam 2022/3	72	1,4	0,0	0,0	*37,5
Groningen 2022	84	2,4	0,0	0,0	*36,9
Wageningen 2022	45	2,3	0,0	0,0	*43,2
België					
Turnhout 2005	(23)	0,0	(4,3)	(0,0)	(34,8)
Aarschot 2006	34	0,0	2,9	2,9	14,7
Brussel 2006	45	0,0	0,0	0,0	**0,0
Dendermonde 2006	(18)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Oostende 2006	(17)	(0,0)	(5,9)	(0,0)	(5,9)
Denemarken					
Roskilde 2006	42	0,0	0,0	2,4	*42,9
Hillerød 2006	64	0,0	0,0	3,1	**45,3
Duitsland					
Bochum 2006	47	0,0	0,0	2,1	**48,9
Münster 2006	(23)	0,0	(0,0)	(4,3)	(39,1)
Noorwegen					
Oslo 2007	53	0,0	0,0	5,7	26,4
Lillestrøm 2006	(13)	0,0	(0,0)	(0,0)	(53,8)
Totaal Nederland	1.015	0,5	1,2	7,9	21,4
Totaal buitenland	379	0,0	0,8	2,4	30,1
Totaal alle observaties	1.394	0,4	1,1	6,4	23,8
*: significant verschil met 'totaal alle observaties' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$, of ** $p < .001$. NB: deze tabel bevat niet de onderzoeken Leiden Midden 2002/3, Leiden Noord 2003, Gouda Centrum 2003, Gouda Oost 2003, Haarlem 2003 omdat daarvan het gebruik van informatiebronnen geen onderdeel is.					

Tabel 8.5 Gebruik van informatiebronnen bij verkeersovertredingen in Amsterdam, Groningen en Wageningen, in drie periodes

		1992-1993		2001-2005		2022-2023		Totaal	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Opgave betrokken burger	Amsterdam	67	32,8	59	59,3	72	38,9	198	42,9
	Groningen	49	*51,0	50	#22,0	84	#15,5	183	#26,8
	Wageningen	91	47,3	30	66,7	45	46,7	166	50,6
	Totaal	207	43,5	139	47,5	201	30,8	547	39,9
Eigen waarneming	Amsterdam	67	11,9	59	**62,7	72	*9,7	198	26,3
	Groningen	49	14,3	50	**76,0	84	*11,9	183	30,1
	Wageningen	91	20,9	30	40,0	45	22,2	166	24,7
	Totaal	207	*16,4	139	**62,6	201	**13,4	547	27,1
Documenten van burgers	Amsterdam	67	*4,5	59	22,0	72	31,9	198	19,7
	Groningen	49	16,3	50	16,0	84	19,0	183	17,5
	Wageningen	91	24,2	30	26,7	43	32,6	164	26,8
	Totaal	207	15,9	139	20,9	199	26,6	545	21,1
Politiecomputer	Amsterdam	67	#34,3	59	18,6	72	37,5	198	30,8
	Groningen	49	10,2	50	28,0	84	36,9	183	27,3
	Wageningen	91	8,8	30	26,7	44	*43,2	165	21,2
	Totaal	207	*17,4	139	23,7	200	*38,5	546	26,7
Eigen geheugen	Amsterdam	67	1,5	59	0,0	72	4,2	198	2,0
	Groningen	49	8,2	50	0,0	84	1,2	183	2,7
	Wageningen	91	22,9	30	3,3	45	4,4	166	##13,9
	Totaal	207	*12,1	139	0,7	201	3,0	547	5,9
Collega	Amsterdam	67	0,0	59	3,4	72	0,0	198	1,0
	Groningen	49	0,0	50	0,0	84	0,0	183	0,0
	Wageningen	91	0,0	30	0,0	45	0,0	166	0,0
	Totaal	207	0,0	139	1,4	201	0,0	547	0,4

Tabel 8.5 Vervolg

Device burger	Amsterdam	67	-	59	0,0	72	1,4	198	0,5
	Groningen	49	-	50	0,0	84	2,4	183	1,1
	Wageningen	91	-	30	0,0	43	2,3	164	0,6
	Totaal	207	-	139	0,0	199	2,0	545	0,7
Tip	Amsterdam	67	1,5	59	1,7	72	0,0	198	1,0
	Groningen	49	0,0	50	6,0	84	0,0	183	1,6
	Wageningen	91	0,0	30	10,0	43	0,0	166	1,8
	Totaal	207	0,5	139	5,0	199	0,0	574	1,5
Documenten politie	Amsterdam	67	7,5	59	10,2	72	0,0	198	5,6
	Groningen	49	2,0	50	*18,0	84	0,0	183	5,5
	Wageningen	91	9,9	30	20,0	43	0,0	166	9,0
	Totaal	207	7,2	139	*15,1	199	**0,0	547	6,6
*: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$). #: significant verschil met 'totaal' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$ of ## $p < .001$).									

Tabel 8.6a Informatie die als eerste van belang bleek voor de wijze van optreden, gezien over alle verkeersovertredingen: uit eigen geheugen (%Geheug), uit eigen waarneming (%Waarn), van een collega (%Coll.), opgave van een bij de gebeurtenis betrokken burger (%Burg), uit een document van een burger (%Doc.B), in diverse plaatsen en jaren

	N	%Geheug	%Waarn	%Coll.	%Burg	%Doc.B
Nederland						
Amsterdam 1991	58	0,0	**15,5	*1,7	10,3	1,7
Wageningen 1991	81	2,5	**7,4	0,0	12,3	*3,7
Amsterdam 1993	67	0,0	**3,0	0,0	10,4	0,0
Groningen 1992	49	2,0	**6,1	0,0	*18,4	0,0
Wageningen 1992	91	2,2	**6,6	0,0	13,2	1,1
Maastricht 1993	59	0,0	**1,7	0,0	3,4	0,0
Haarlem 1993	79	0,0	38,0	0,0	1,3	0,0
Amsterdam 2001	59	3,4	**76,3	0,0	**18,6	0,0
Groningen 2005	50	0,0	**88,0	0,0	12,0	0,0
Wageningen 2001	30	0,0	**96,7	0,0	0,0	0,0
Zevenaar 2001	34	0,0	**97,1	0,0	2,9	0,0
Woerden 2001	97	5,2	**78,4	0,0	9,3	1,0

Tabel 8.6a Vervolg

Assen 2005	37	2,7	**97,3	0,0	0,0	0,0
Leeuwarden 2005	(23)	(8,7)	(82,6)	(4,3)	(0,0)	(0,0)
Amsterdam 2022/3	72	1,4	**0,0	0,0	4,2	0,0
Groningen 2022	84	0,0	**4,8	0,0	1,2	0,0
Wageningen 2022	45	0,0	**8,9	0,0	**17,8	0,0
België						
Turnhout 2005	(23)	(4,3)	(87,0)	(0,0)	(0,0)	(4,3)
Aarschot 2006	34	5,9	**91,2	0,0	0,0	2,9
Brussel 2006	45	0,0	**0,0	0,0	4,4	0,0
Dendermonde 2006	(18)	(5,6)	(88,9)	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Oostende 2006	(17)	(0,0)	(100,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Denemarken						
Roskilde 2006	42	2,4	**95,2	0,0	0,0	0,0
Hillerød 2006	64	3,1	**1,6	0,0	0,0	0,0
Duitsland						
Bochum 2006	47	0,0	**80,9	0,0	6,4	2,1
Münster 2006	(23)	(8,7)	(87,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Noorwegen						
Oslo 2007	53	0,0	**90,6	0,0	3,8	1,9
Lillestrøm 2006	(13)	(92,3)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Totaal Nederland	1.015	1,6	**34,2	0,2	8,5	0,6
Totaal buitenland	379	*5,5	**60,9	0,0	**1,8	1,1
Totaal alle observaties	1.394	2,7	41,5	0,1	6,7	0,7
*: significant verschil met 'totaal alle observaties' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$, of ** $p < .001$. NB: deze tabel bevat niet de onderzoeken Leiden Midden 2002/3, Leiden Noord 2003, Gouda Centrum 2003, Gouda Oost 2003, Haarlem 2003 omdat daarvan het gebruik van informatiebronnen geen onderdeel is.						

Tabel 8.6b Informatie die als eerste van belang bleek voor de wijze van optreden, gezien over alle verkeersovertradingen: uit een computer/device van een burger (%Comp.B), uit een tip van een niet bij de gebeurtenis betrokken burger (%Tip), uit een document van de politiemensen (%Doc.P), uit een computer van de politie (%Comp.P), in diverse plaatsen en jaren.

	<i>N</i>	<i>%Comp.B</i>	<i>%Tip</i>	<i>%Doc.P</i>	<i>%Comp.P</i>
Nederland					
Amsterdam 1991	58	-	*1,7	0,0	0,0
Wageningen 1991	81	-	0,0	0,0	0,0
Amsterdam 1993	67	-	*1,5	0,0	0,0
Groningen 1992	49	-	0,0	0,0	0,0
Wageningen 1992	91	-	0,0	0,0	0,0
Maastricht 1993	59	-	0,0	0,0	0,0
Haarlem 1993	79	-	0,0	0,0	0,0
Amsterdam 2001	59	0,0	0,0	0,0	0,0
Groningen 2005	50	0,0	0,0	0,0	0,0
Wageningen 2001	30	0,0	0,0	0,0	0,0
Zevenaar 2001	34	0,0	0,0	0,0	0,0
Woerden 2001	97	0,0	0,0	0,0	**6,2
Assen 2005	37	0,0	0,0	0,0	0,0
Leeuwarden 2005	(23)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Amsterdam 2022/3	72	1,4	0,0	0,0	**6,9
Groningen 2022	84	0,0	0,0	0,0	4,8
Wageningen 2022	45	0,0	0,0	0,0	*6,7
België					
Turnhout 2005	(23)	(0,0)	0,0	0,0	0,0
Aarschot 2006	34	0,0	0,0	0,0	0,0
Brussel 2006	45	0,0	0,0	0,0	0,0
Dendermonde 2006	(18)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	0,0
Oostende 2006	(17)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	0,0
Denemarken					
Roskilde 2006	42	0,0	0,0	0,0	2,4
Hillerød 2006	64	0,0	0,0	0,0	0,0
Duitsland					
Bochum 2006	47	0,0	0,0	0,0	0,0
Münster 2006	(23)	(0,0)	0,0	0,0	(0,0)

Tabel 8.6b Vervolg

Noorwegen					
Oslo 2007	53	0,0	0,0	0,0	3,8
Lillestrøm 2006	(13)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Totaal Nederland	1.015	[N=531] 0,2	0,2	0,0	1,8
Totaal buitenland	379	0,0	0,0	0,0	0,8
Totaal alle observaties	1.394	[N=910] 0,1	0,1	0,0	1,5
*: significant verschil met 'totaal alle observaties' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$, of ** $p < .001$. NB: deze tabel bevat niet de onderzoeken Leiden Midden 2002/3, Leiden Noord 2003, Gouda Centrum 2003, Gouda Oost 2003, Haarlem 2003 omdat daarvan het gebruik van informatiebronnen geen onderdeel is.					

Tabel 8.7 Gebruik van informatiebronnen bij misdrijven

		1992-1993		2001-2005		2022-2023		Totaal	
		<i>N</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%
Opgave betrokken burger	Amsterdam	20	85,0	17	88,2	15	66,7	52	80,8
	Groningen	30	83,3	36	55,6	21	90,5	87	73,6
	Wageningen	33	72,7	30	96,7	9	88,9	72	84,7
	Totaal	83	79,5	83	77,1	45	82,2	211	79,1
Eigen waarneming	Amsterdam	20	80,0	17	94,1	15	53,3	52	76,9
	Groningen	30	83,3	36	63,9	21	42,9	87	65,5
	Wageningen	33	72,7	30	96,7	9	66,7	72	81,9
	Totaal	83	78,3	83	81,9	45	*51,1	211	73,9
Documenten van burgers	Amsterdam	20	35,0	17	0,0	15	46,7	52	26,9
	Groningen	30	6,7	36	0,0	21	4,8	87	##3,4
	Wageningen	33	15,2	30	#40,0	7	57,1	70	30,0
	Totaal	83	*16,9	83	14,5	43	27,9	209	18,2
Politiecomputer	Amsterdam	20	35,0	17	5,9	15	73,3	52	36,5
	Groningen	30	10,0	36	22,2	20	75,0	86	30,2
	Wageningen	33	12,1	30	33,3	9	88,9	72	30,6
	Totaal	83	16,9	83	22,9	44	**77,3	210	31,9

Tabel 8.7 Vervolg

Eigen geheugen	Amsterdam	20	5,0	17	5,9	15	6,7	52	5,8
	Groningen	30	26,7	36	19,4	21	23,8	87	23,0
	Wageningen	33	21,2	30	30,0	9	11,1	72	23,6
	Totaal	83	19,3	83	20,5	45	15,6	211	19,0
Collega	Amsterdam	20	15,0	17	17,6	15	40,0	52	23,1
	Groningen	30	3,3	36	13,9	21	23,8	87	12,6
	Wageningen	33	3,0	30	10,0	9	11,1	72	6,9
	Totaal	83	6,0	83	13,3	45	26,7	211	13,3
Device burger	Amsterdam	20	-	17	0,0	15	6,7	52	1,9
	Groningen	30	-	36	2,8	21	42,9	87	11,5
	Wageningen	33	-	30	0,0	7	14,3	70	1,4
	Totaal	83	-	83	1,2	43	**25,6	209	5,7
Tip	Amsterdam	20	10,0	17	17,6	15	0,0	52	9,6
	Groningen	30	13,3	36	0,0	21	9,5	87	6,9
	Wageningen	33	6,1	30	13,3	9	11,1	72	9,7
	Totaal	83	9,6	83	8,4	45	6,7	211	8,5
Documenten politie	Amsterdam	20	0,0	17	0,0	15	0,0	52	0,0
	Groningen	30	3,3	36	5,6	21	0,0	87	3,4
	Wageningen	33	3,0	30	6,7	9	0,0	72	4,2
	Totaal	83	2,4	83	4,8	45	0,0	211	2,8
*: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$). #: significant verschil met 'totaal' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$ of ## $p < .001$).									

Tabel 8.8a Informatie die als eerste van belang bleek voor de wijze van optreden, gezien over alle misdrijven: uit eigen geheugen (%Geheug), uit eigen waarneming (%Waarn), van een collega (%Coll.), opgave van een bij de gebeurtenis betrokken burger (%Burg), uit een document van een burger (%Doc.B), in diverse plaatsen en jaren

	N	%Geheug	%Waarn	%Coll.	%Burg	%Doc.B
Nederland						
Amsterdam 1991	(28)	(3,6)	(32,1)	(10,7)	(35,7)	(0,0)
Wageningen 1991	(18)	(0,0)	(61,1)	(5,6)	(27,8)	(0,0)

Tabel 8.8a Vervolg

Amsterdam 1993	(20)	(0,0)	(20,0)	(15,0)	(25,0)	(0,0)
Groningen 1992	30	10,0	40,0	0,0	36,7	0,0
Wageningen 1992	33	0,0	30,3	9,1	*9,1	3,0
Maastricht 1993	(24)	(0,0)	(25,0)	(8,3)	(20,8)	(0,0)
Haarlem 1993	32	(0,0)	**68,8	3,1	**3,1	0,0
Amsterdam 2001	(17)	(0,0)	(76,5)	(5,9)	(11,8)	(0,0)
Groningen 2005	36	2,8	27,8	5,6	*61,1	0,0
Wageningen 2001	30	6,7	53,3	3,3	36,7	0,0
Zevenaar 2001	(22)	(4,5)	(40,9)	(0,0)	(54,5)	(0,0)
Woerden 2001	(18)	(0,0)	(55,6)	(5,6)	(38,9)	(0,0)
Assen 2005	(22)	(0,0)	(50,0)	(9,1)	(40,9)	(0,0)
Leeuwarden 2005	30	*13,3	43,3	3,3	33,3	3,3
Amsterdam 2022/3	(15)	(0,0)	(20,0)	(13,3)	(26,7)	(0,0)
Groningen 2022	(21)	(0,0)	(4,8)	(4,8)	(28,6)	(0,0)
Wageningen 2022	(9)	(0,0)	(44,4)	(0,0)	(0,0)	(0,0)
België						
Turnhout 2005	(12)	(0,0)	(25,0)	(0,0)	(66,7)	(0,0)
Aarschot 2006	(22)	(0,0)	(40,9)	(31,8)	(27,3)	(0,0)
Brussel 2006	35	0,0	*8,6	2,9	*57,1	2,9
Dendermonde 2006	(12)	0,0	(75,0)	(0,0)	(25,0)	(0,0)
Oostende 2006	(19)	(0,0)	(26,3)	(15,8)	(57,9)	(0,0)
Denemarken						
Roskilde 2006	(21)	(0,0)	(61,9)	(14,3)	(23,8)	(0,0)
Hillerød 2006	(21)	(0,0)	(4,8)	(4,8)	(0,0)	(0,0)
Duitsland						
Bochum 2006	(26)	(0,0)	(23,1)	(15,4)	(46,2)	(0,0)
Münster 2006	(12)	(0,0)	(16,7)	(0,0)	(50,0)	(0,0)
Noorwegen						
Oslo 2007	37	0,0	27,0	0,0	**64,9	0,0
Lillestrøm 2006	(12)	(91,7)	(0,0)	(8,3)	(0,0)	(0,0)
Totaal Nederland	405	3,0	40,5	5,9	30,4	0,5
Totaal buitenland	229	4,8	26,6	8,7	41,4	0,4
Totaal alle observaties	634	3,6	35,5	6,9	34,4	0,5
*: significant verschil met 'totaal alle observaties' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$, of ** $p < .001$. NB: deze tabel bevat niet de onderzoeken Leiden Midden 2002/3, Leiden Noord 2003, Gouda Centrum 2003, Gouda Oost 2003, Haarlem 2003 omdat daarvan het gebruik van informatiebronnen geen onderdeel is.						

Tabel 8.8b Informatie die als eerste van belang bleek voor de wijze van optreden, gezien over alle misdrijven: uit een computer/device van een burger (%Comp.B), uit een tip van een niet bij de gebeurtenis betrokken burger (%Tip), uit een document van de politiemensen (%Doc.P), uit een computer van de politie (%Comp.P), in diverse plaatsen en jaren

	<i>N</i>	<i>%Comp.B</i>	<i>%Tip</i>	<i>%Doc.P</i>	<i>%Comp.P</i>
Nederland					
Amsterdam 1991	(28)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Wageningen 1991	(18)	(0,0)	(5,6)	(0,0)	(0,0)
Amsterdam 1993	(20)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Groningen 1992	30	0,0	6,7	0,0	0,0
Wageningen 1992	33	0,0	0,0	0,0	0,0
Maastricht 1993	(24)	(0,0)	(4,2)	(0,0)	(0,0)
Haarlem 1993	32	0,0	0,0	0,0	0,0
Amsterdam 2001	(17)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Groningen 2005	36	0,0	0,0	0,0	0,0
Wageningen 2001	30	0,0	0,0	0,0	0,0
Zevenaar 2001	(22)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Woerden 2001	(18)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Assen 2005	(22)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Leeuwarden 2005	30	0,0	0,0	*3,3	0,0
Amsterdam 2022/3	(15)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Groningen 2022	(21)	(0,0)	(4,8)	(0,0)	(0,0)
Wageningen 2022	(9)	(11,1)	(11,1)	(0,0)	(11,1)
België					
Turnhout 2005	(12)	(0,0)	(8,3)	(0,0)	(0,0)
Aarschot 2006	(22)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Brussel 2006	35	0,0	0,0	0,0	2,9
Dendermonde 2006	(12)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Oostende 2006	(19)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Denemarken					
Roskilde 2006	(21)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Hillerød 2006	(21)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Duitsland					
Bochum 2006	(26)	(0,0)	(3,8)	(0,0)	(3,8)
Münster 2006	(12)	(0,0)	(16,7)	(0,0)	(0,0)

Tabel 8.8b Vervolg

Noorwegen					
Oslo 2007	37	0,0	0,0	0,0	**8,1
Lillestrøm 2006	(12)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Totaal Nederland	405	0,2	1,5	0,2	0,2
Totaal buitenland	229	0,0	1,7	0,0	2,2
Totaal alle observaties	634	0,2	1,6	0,2	0,9
*: significant verschil met 'totaal alle observaties' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$, of ** $p < .001$. NB: deze tabel bevat niet de onderzoeken Leiden Midden 2002/3, Leiden Noord 2003, Gouda Centrum 2003, Gouda Oost 2003, Haarlem 2003 omdat daarvan het gebruik van informatiebronnen geen onderdeel is.					

Tabel 8.9 Gebruik van informatiebronnen bij hulp situaties

		1992-1993		2001-2005		2022-2023		Totaal	
		<i>N</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%
Opgave betrokken burger	Amsterdam	80	72,5	64	51,6	43	83,7	187	67,9
	Groningen	63	65,1	58	60,3	50	64,0	171	63,2
	Wageningen	44	63,6	47	*85,1	40	70,0	131	73,3
	Totaal	187	67,9	169	63,9	133	72,2	489	67,7
Eigen waarneming	Amsterdam	80	48,8	64	60,9	43	74,4	187	58,8
	Groningen	63	63,5	58	65,5	50	40,0	171	57,3
	Wageningen	44	50,0	47	*89,4	40	65,0	131	68,7
	Totaal	187	54,0	169	70,4	133	58,6	489	60,9
Documenten van burgers	Amsterdam	80	15,0	64	12,5	43	*41,9	187	20,3
	Groningen	63	11,1	58	15,5	50	14,0	171	13,5
	Wageningen	44	15,9	47	29,8	40	40,0	131	28,2
	Totaal	187	13,9	169	18,3	133	30,8	489	20,0
Politiecomputer	Amsterdam	80	30,0	64	**10,9	43	**74,4	187	33,7
	Groningen	63	14,3	58	22,4	50	44,0	171	25,7
	Wageningen	44	11,4	47	14,9	39	*48,7	130	23,8
	Totaal	187	20,3	169	*16,0	132	**55,3	488	28,3

Tabel 8.9 Vervolg

Eigen geheugen	Amsterdam	80	12,5	64	25,0	43	2,3	187	14,4
	Groningen	63	25,4	58	15,5	49	26,5	170	22,4
	Wageningen	44	20,5	47	23,4	39	23,1	130	22,3
	Totaal	187	18,7	169	21,3	131	17,6	487	19,3
Collega	Amsterdam	80	3,8	64	9,4	43	14,0	187	8,0
	Groningen	63	7,9	58	8,6	50	24,0	171	12,9
	Wageningen	44	2,3	47	0,0	40	**35,0	131	11,5
	Totaal	187	4,8	169	6,5	133	**24,1	489	10,6
Device burger	Amsterdam	80	-	64	3,1	43	9,3	187	3,2
	Groningen	63	-	58	0,0	50	8,0	171	2,3
	Wageningen	44	-	47	0,0	40	10,0	131	3,1
	Totaal	187	-	169	1,2	133	9,0	489	2,9
Tip	Amsterdam	80	5,0	64	7,8	43	2,3	187	5,3
	Groningen	63	11,1	58	12,1	50	6,0	171	9,9
	Wageningen	44	2,3	47	25,5	40	2,5	131	10,7
	Totaal	187	6,4	169	14,2	133	3,8	489	8,4
Documenten politie	Amsterdam	80	1,3	64	0,0	43	0,0	187	0,5
	Groningen	63	6,3	58	0,0	50	0,0	171	2,3
	Wageningen	44	0,0	47	6,4	40	0,0	131	2,3
	Totaal	187	2,7	169	1,8	133	0,0	489	1,6
*: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$). #: significant verschil met 'totaal' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$ of ## $p < .001$).									

Tabel 8.10a Informatie die als eerste van belang bleek voor de wijze van optreden, gezien over alle hulpsituaties: uit eigen geheugen (%Geheug), uit eigen waarneming (%Waarn), van een collega (%Coll.), opgave van een bij de gebeurtenis betrokken burger (%Burg), uit een document van een burger (%Doc.B), in diverse plaatsen en jaren

	<i>N</i>	%Geheug	%Waarn	%Coll.	%Burg	%Doc.B
Nederland						
Amsterdam 1991	57	21,1	21,1	3,5	38,6	1,8
Wageningen 1991	48	**43,8	31,1	2,1	*16,7	0,0

Tabel 8.10a Vervolg

Amsterdam 1993	80	*1,3	**10,0	3,3	*53,8	1,3
Groningen 1992	63	12,7	23,8	3,2	42,9	0,0
Wageningen 1992	44	**31,8	20,5	0,0	31,8	0,0
Maastricht 1993	31	3,2	25,8	0,0	38,7	0,0
Haarlem 1993	65	*1,5	**49,2	0,0	**10,8	0,0
Amsterdam 2001	64	**31,1	42,2	0,0	21,9	1,6
Groningen 2005	58	1,7	27,6	3,4	**60,3	0,0
Wageningen 2001	47	4,3	38,3	0,0	*55,3	0,0
Zevenaar 2001	53	7,5	*47,2	1,9	37,7	0,0
Woerden 2001	37	5,4	21,6	2,7	54,1	2,7
Assen 2005	40	15,0	45,0	7,5	30,0	0,0
Leeuwarden 2005	50	20,0	44,0	0,0	28,0	0,0
Amsterdam 2022/3	43	0,0	34,9	7,0	37,2	0,0
Groningen 2022	50	2,0	30,0	2,0	24,0	0,0
Wageningen 2022	40	2,5	27,5	7,5	40,0	0,0
België						
Turnhout 2005	40	7,5	35,0	2,5	45,0	0,0
Aarschot 2006	33	15,2	**60,6	9,1	15,2	0,0
Brussel 2006	58	*0,0	**0,0	1,7	43,1	3,4
Dendermonde 2006	34	5,9	**70,6	0,0	23,5	0,0
Oostende 2006	33	0,0	18,2	**15,2	*63,6	0,0
Denemarken						
Roskilde 2006	(16)	(6,3)	(68,8)	(6,3)	(18,8)	(0,0)
Hillerød 2006	(26)	(0,0)	(3,8)	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Duitsland						
Bochum 2006	37	0,0	32,4	0,0	51,4	0,0
Münster 2006	53	7,5	17,0	5,7	39,6	1,9
Noorwegen						
Oslo 2007	42	9,5	19,0	2,4	**66,7	0,0
Lillestrøm 2006	41	**78,0	**0,0	2,4	**4,9	0,0
Totaal Nederland	870	12,3	31,5	2,3	36,6	0,5
Totaal buitenland	413	12,3	25,4	3,9	36,3	0,7
Totaal alle observaties	1.283	12,3	29,5	2,8	36,5	0,5
*: significant verschil met 'totaal alle observaties' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$, of ** $p < .001$. NB: deze tabel bevat niet de onderzoeken Leiden Midden 2002/3, Leiden Noord 2003, Gouda Centrum 2003, Gouda Oost 2003, Haarlem 2003 omdat daarvan het gebruik van informatiebronnen geen onderdeel is.						

Tabel 8.10b Informatie die als eerste van belang bleek voor de wijze van optreden, gezien over alle hulp situaties: uit een computer/device van een burger (%Comp.B), uit een tip van een niet bij de gebeurtenis betrokken burger (%Tip), uit een document van de politiemensen (%Doc.P), uit een computer van de politie (%Comp.P), in diverse plaatsen en jaren

	<i>N</i>	<i>%Comp.B</i>	<i>%Tip</i>	<i>%Doc.P</i>	<i>%Comp.P</i>
Nederland					
Amsterdam 1991	57	0,0	3,5	0,0	0,0
Wageningen 1991	48	0,0	2,1	0,0	0,0
Amsterdam 1993	80	0,0	0,0	0,0	0,0
Groningen 1992	63	0,0	0,0	0,0	0,0
Wageningen 1992	44	0,0	2,3	0,0	0,0
Maastricht 1993	31	0,0	3,2	0,0	0,0
Haarlem 1993	65	0,0	0,0	0,0	0,0
Amsterdam 2001	64	0,0	0,0	0,0	0,0
Groningen 2005	58	0,0	0,0	0,0	0,0
Wageningen 2001	47	0,0	0,0	0,0	0,0
Zevenaar 2001	53	0,0	1,9	0,0	0,0
Woerden 2001	37	0,0	2,7	0,0	0,0
Assen 2005	40	0,0	0,0	0,0	0,0
Leeuwarden 2005	50	0,0	2,0	*2,0	0,0
Amsterdam 2022/3	43	0,0	0,0	0,0	*2,3
Groningen 2022	50	0,0	0,0	0,0	0,0
Wageningen 2022	40	0,0	0,0	0,0	0,0
België					
Turnhout 2005	40	0,0	2,5	0,0	0,0
Aarschot 2006	33	0,0	0,0	0,0	0,0
Brussel 2006	58	0,0	1,7	0,0	0,0
Dendermonde 2006	34	0,0	0,0	0,0	0,0
Oostende 2006	33	0,0	0,0	0,0	0,0
Denemarken					
Roskilde 2006	(16)	0,0	0,0	0,0	0,0
Hillerød 2006	(26)	0,0	0,0	0,0	0,0
Duitsland					
Bochum 2006	37	0,0	*5,4	0,0	*2,7
Münster 2006	53	0,0	0,0	0,0	0,0

Tabel 8.10b Vervolg

Noorwegen					
Oslo 2007	42	0,0	0,0	0,0	0,0
Lillestrøm 2006	41	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal Nederland	870	0,0	0,9	0,1	0,1
Totaal buitenland	413	0,0	1,0	0,0	0,2
Totaal alle observaties	1.283	0,0	0,9	0,1	0,2
*: significant verschil met 'totaal alle observaties' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$, of ** $p < .001$. NB: deze tabel bevat niet de onderzoeken Leiden Midden 2002/3, Leiden Noord 2003, Gouda Centrum 2003, Gouda Oost 2003, Haarlem 2003 omdat daarvan het gebruik van informatiebronnen geen onderdeel is.					

Tabel 8.11 Van alle hulp situaties de percentages aanrijding zonder letsel (%AzL; AARD=11), aanrijding zonder plus met letsel (%Aanr; AARD=10,11), hulpbehoevend persoon (%HPers; AARD=61), vraag van het publiek (%Vrg; AARD=65), ruzie (%Ruz; AARD=50,51), geluidsoverlast (%Gel; AARD=52,53) en ruzie plus geluidsoverlast (%RenG; AARD=50,51,52,53), voor een selectie van PSWI-observaties

	<i>N</i>	%AzL (11)	%Aanr (10-11)	%HPers (61)	%Vrg (65)	%Ruz (50-51)	%Gel (52-53)	%RenG (50-53)
Oslo 2007	42	7,1	11,9	23,8	**45,2	14,3	0,0	*14,3
Oostende 2006	33	9,1	12,1	21,2	3,0	45,5	12,1	57,6
Groningen 2005	58	17,2	31,0	19,0	8,6	32,8	6,9	39,7
Wageningen 2001	47	17,0	*38,3	19,1	10,6	12,8	8,5	21,3
Amsterdam 1993	80	20,0	23,8	13,8	16,3	30,0	15,0	45,0
Dendermonde 2006	34	11,8	11,8	2,9	5,9	**55,9	17,6	73,5
Aarschot 2006	33	21,2	24,2	18,2	9,1	36,4	12,1	48,5
Haarlem 1993	65	6,2	12,3	21,5	27,7	26,2	4,6	30,8
Zevenaar 2001	53	18,9	24,5	13,2	13,2	24,5	17,0	41,5
Lillestrøm 2006	41	22,0	31,7	22,0	9,8	26,8	4,9	31,7
Wageningen 1991	48	2,1	*4,2	25,0	29,2	*10,4	16,7	27,1
Wageningen 1992	44	15,9	20,5	18,2	*34,1	22,7	2,3	25,0
Amsterdam 2001	64	7,8	14,1	21,9	28,1	18,8	17,2	35,9
Totaal alle observaties	1.283	14,8	21,7	17,4	17,9	27,7	9,7	37,5
*: significant verschil met 'Totaal alle observaties' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$).								

Tabel 8.12 Over alle gebeurtenissen, het gebruik van informatiebronnen bij gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon

		1992-1993		2001-2005		2022-2023		Totaal	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Opgave betrokken burger	Amsterdam	6	33,3	20	55,0	24	79,2	50	64,0
	Groningen	5	60,0	30	33,3	10	80,0	45	46,7
	Wageningen	7	71,4	3	100,0	4	75,0	14	78,6
	Totaal	18	55,6	53	45,3	38	78,9	109	58,7
Eigen waarneming	Amsterdam	6	33,3	20	70,0	24	75,0	50	68,0
	Groningen	5	60,0	30	80,0	10	30,0	45	66,7
	Wageningen	7	57,1	3	100,0	4	25,0	14	57,1
	Totaal	18	50,0	53	77,4	38	57,9	109	66,1
Documenten van burgers	Amsterdam	6	0,0	20	5,0	24	45,8	50	24,0
	Groningen	5	20,0	30	6,7	10	0,0	45	6,7
	Wageningen	7	0,0	3	33,3	4	25,0	14	14,3
	Totaal	18	5,6	53	7,5	38	31,6	109	15,6
Politiecomputer	Amsterdam	6	33,3	20	10,0	24	75,0	50	44,0
	Groningen	5	0,0	30	36,7	10	60,0	45	37,8
	Wageningen	7	28,6	3	33,3	4	50,0	14	35,7
	Totaal	18	22,2	53	26,4	38	*68,4	109	40,4
Eigen geheugen	Amsterdam	6	50,0	20	30,0	24	20,8	50	28,0
	Groningen	5	80,0	30	60,0	10	60,0	45	62,2
	Wageningen	7	28,6	3	66,7	4	50,0	14	42,9
	Totaal	18	50,0	53	49,1	38	34,2	109	44,0
Collega	Amsterdam	6	0,0	20	15,0	24	12,5	50	12,0
	Groningen	5	20,0	30	0,0	10	40,0	45	11,1
	Wageningen	7	28,6	3	0,0	4	25,0	14	21,4
	Totaal	18	16,7	53	5,7	38	21,1	109	12,8

Tabel 8.12 Vervolg

Device burger	Amsterdam	6	-	20	5,0	24	0,0	50	2,0
	Groningen	5	-	30	0,0	10	0,0	45	0,0
	Wageningen	7	-	3	0,0	4	0,0	14	0,0
	Totaal	18	-	53	1,9	38	0,0	109	0,9
Tip	Amsterdam	6	0,0	20	5,0	24	0,0	50	2,0
	Groningen	5	0,0	30	10,0	10	10,0	45	8,9
	Wageningen	7	0,0	3	0,0	4	0,0	14	0,0
	Totaal	18	0,0	53	7,5	38	2,6	109	4,6
Documenten politie	Amsterdam	6	0,0	20	0,0	24	0,0	50	0,0
	Groningen	5	0,0	30	10,0	10	0,0	45	6,7
	Wageningen	7	0,0	3	33,3	4	0,0	14	7,1
	Totaal	18	0,0	53	7,5	38	0,0	109	3,7
*: significant verschil met 'totaal' in die rij (z-score voor proporties, $p < .01$ of ** $p < .001$). #: significant verschil met 'totaal' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$ of ## $p < .001$). NB: vanwege de geringe N-waarden enkel getoetst voor de totalen.									

Tabel 8.13a Informatie die als eerste van belang bleek voor de wijze van optreden, gezien over alle gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon: uit eigen geheugen (%Geheug), uit eigen waarneming (%Waarn), van een collega (%Coll.), opgave van een bij de gebeurtenis betrokken burger (%Burg), uit een document van een burger (%Doc.B), in diverse plaatsen en jaren

	N	%Geheug	%Waarn	%Coll.	%Burg	%Doc.B
Nederland						
Amsterdam 1991	3					
Wageningen 1991	7					
Amsterdam 1993	6					
Groningen 1992	5					
Wageningen 1992	7					
Maastricht 1993	4					
Haarlem 1993	7					
Amsterdam 2001	20					
Groningen 2005	30	0,0	* 73,3	0,0	23,3	0,0
Wageningen 2001	2					

Tabel 8.13a Vervolg

Zevenaar 2001	2					
Woerden 2001	4					
Assen 2005	8					
Leeuwarden 2005	22					
Amsterdam 2022/3	24					
Groningen 2022	10					
Wageningen 2022	4					
België						
Turnhout 2005	5					
Aarschot 2006	3					
Brussel 2006	4					
Dendermonde 2006	1					
Oostende 2006	4					
Denemarken						
Roskilde 2006	0					
Hillerød 2006	1					
Duitsland						
Bochum 2006	11					
Münster 2006	6					
Noorwegen						
Oslo 2007	27					
Lillestrøm 2006	8					
Totaal Nederland	166	8,4	46,4	1,8	24,1	0,6
Totaal buitenland	70	14,3	41,4	5,7	27,1	0,0
Totaal alle observaties	236	10,2	44,9	3,0	25,0	0,4
*: significant verschil met 'totaal alle observaties' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$, of ** $p < .001$. NB: deze tabel bevat niet de onderzoeken Leiden Midden 2002/3, Leiden Noord 2003, Gouda Centrum 2003, Gouda Oost 2003, Haarlem 2003 omdat daarvan het gebruik van informatiebronnen geen onderdeel is.						

Tabel 8.13b Informatie die als eerste van belang bleek voor de wijze van optreden, gezien over alle gebeurtenissen met een kwetsbaar persoon: uit een computer/device van een burger (%Comp.B), uit een tip van een niet bij de gebeurtenis betrokken burger (%Tip), uit een document van de politiemensen (%Doc.P), uit een computer van de politie (%Comp.P), in diverse plaatsen en jaren

	<i>N</i>	<i>%Comp.B</i>	<i>%Tip</i>	<i>%Doc.P</i>	<i>%Comp.P</i>
Nederland					
Amsterdam 1991	3				
Wageningen 1991	7				
Amsterdam 1993	6				
Groningen 1992	5				
Wageningen 1992	7				
Maastricht 1993	4				
Haarlem 1993	7				
Amsterdam 2001	20				
Groningen 2005	30	0,0	0,0	0,0	0,0
Wageningen 2001	2				
Zevenaar 2001	2				
Woerden 2001	4				
Assen 2005	8				
Leeuwarden 2005	22				
Amsterdam 2022/3	24				
Groningen 2022	10				
Wageningen 2022	4				
België					
Turnhout 2005	5				
Aarschot 2006	3				
Brussel 2006	4				
Dendermonde 2006	1				
Oostende 2006	4				
Denemarken					
Roskilde 2006	0				
Hillerød 2006	1				
Duitsland					
Bochum 2006	11				
Münster 2006	6				

Tabel 8.13b Vervolg

Noorwegen					
Oslo 2007	27				
Lillestrøm 2006	8				
Totaal Nederland	166	0,0	0,0	0,0	1,8
Totaal buitenland	70	0,0	1,4	0,0	0,0
Totaal alle observaties	236	0,0	0,4	0,0	1,3
*: significant verschil met 'totaal alle observaties' in die kolom (z-score voor proporties, $p < .01$, of ** $p < .001$. NB: deze tabel bevat niet de onderzoeken Leiden Midden 2002/3, Leiden Noord 2003, Gouda Centrum 2003, Gouda Oost 2003, Haarlem 2003 omdat daarvan het gebruik van informatiebronnen geen onderdeel is.					

Uitgaven in de reeks Politiewetenschap

1. ***Kerntaken van de politie. Een inventarisatie van heersende opvattingen***
C.D. van der Vijver, A.J. Meershoek & D.F. Slobbe, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2001
2. ***Bevoegdheden overd(r)acht. Een onderzoek naar delegatie en mandaat van beheersbevoegdheden in de politiepraktijk***
H.B. Winter & N. Struiksma, Pro Facto B.V., Universiteit Groningen, 2002
3. ***Sturing van politie en politiewerk. Een verkennend onderzoek tegen de achtergrond van een veranderende sturingscontext en sturingsstijl***
J. Terpstra, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2002
4. ***Woninginbrekers en zware jongens. Daders vanuit het voormalig Joegoslavië aan het woord***
M. van San, E. Snel & R. Boers, Risbo, Erasmus Universiteit Rotterdam, 2002
5. ***Zeg me wie je vrienden zijn. Allochtone jongeren en criminaliteit***
F.M.H.M. Driessen, B.G.M. Völker, H.M. Op den Kamp, A.M.C. Roest & R.J.M. Molenaar, Bureau Driessen, Utrecht, 2002
6. ***Op deugdelijke grondslag. Een explorerende studie naar private forensische accountancy***
J. van Wijk, W. Huisman, T. Feuth & H.G. van de Bunt, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2002
7. ***Voorbij de dogmatiek. Publiek-private samenwerking in de veiligheidszorg***
A.B. Hoogenboom & E.R. Muller, COT, Den Haag, 2003
8. ***Hennepteelt in Nederland. Het probleem van de criminaliteit en haar bestrijding***
F. Bovenkerk, W.I.M. Hogewind, D. Korf & N. Milani, Willem Pompe Instituut, Universiteit Utrecht, 2003
9. ***Politiekennis in ontwikkeling. Een onderzoek naar het verzamelen en veredelen van informatie voor het Politie Kennis Net***
I. Bakker & C.D. van der Vijver, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2003
- 10a. ***Politie en geweld. Een verkenning van politiereacties op geweldsincidenten in vier Nederlandse regiokorpsen***
C.J.E. In 't Velt, W.Ph. Stol, P.P.H.M. Klerks, H.K.B. Fobler, R.J. van Treeck & M. de Vries, NPA-Politie Onderwijs- en Kenniscentrum, LSOP, Apeldoorn, 2003

- 10b. ***Geweldige informatie? Onderzoek naar de informatiehuishouding van geweldsmeldingen bij de politie***
R. van Overbeeke, O. Nauta, A. Beerepoot, S. Flight & M. Rietveld, DSP-groep, Amsterdam, 2003
11. ***Blauwe Bazen. Het leiderschap van korpschefs***
R.A. Boin, P. 't Hart & E.J. van der Torre, Departement Bestuurskunde, Universiteit Leiden/COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2003
12. ***Over de grens. Een verkenning van projecten voor probleemjeugd in Duitsland, Engeland en Zweden***
I. van Leiden, G. Verhagen & H.B. Ferwerda, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2003
13. ***Integriteit in het dagelijkse politiewerk. Mening en ervaringen van politiemensen***
J. Naeyé, L.W.J.C. Huberts, C. van Zweden, V. Busato & B. Berger, Centrum voor Politiewetenschappen, VU Amsterdam, 2004
14. ***Politiestraatwerk in Nederland. Noodhulp en gebiedswerk: inhoud, samenhang, verandering en sturing***
W. Ph. Stol, A.Ph. van Wijk, G. Vogel, B. Foederer & L. van Heel, Nederlandse Politieacademie, Onderzoeksgroep, LSOP, Apeldoorn, 2004
15. ***De kern van de taak. Kerncompetenties van de politie als criterium voor de afbakening van kerntaken in de praktijk***
A. Mein, A. Schutte & A. van Sluis, ES&E, Den Haag, 2004
16. ***Professionele dienstverlening en georganiseerde criminaliteit. Hedendaagse integriteitsdilemma's van advocaten en notarissen***
F. Lankhorst & J.M. Nelen, Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Sectie Criminologie, Amsterdam, 2004
17. ***Paradoxaal Politiebestel. Burgemeesters, Openbaar Ministerie en Politiechefs over de sturing van de politie***
L.W.J.C. Huberts, S. Verberk, K. Lasthuizen & J.H.J. van den Heuvel, Vrije Universiteit Amsterdam/B&A Groep, 's-Gravenhage, 2004
18. ***Illegale vuurwapens in Nederland: smokkel en handel***
A.C. Spapens & M.Y. Bruinsma, IVA, Tilburg, 2004
19. ***Samenwerking en netwerken in de lokale veiligheidszorg***
J. Terpstra & R. Kouwenhoven, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2004
20. ***Uit balans: politie en bestel in de knel. State-of-the-art: bundeling van kennis en inzicht***
H.G. van de Bunt, A.B. Hoogenboom, L.W.J.C. Huberts, E.R. Muller, J. Terpstra, C.D. van der Vijver & C. Wiebrens, 2004 Redactie: G.C.K. Vlek, C. Bangma, C. Loef & E.R. Muller

-
21. ***Politie en media. Feiten, fictie en imagopolitiek***
H. Beunders & E.R. Muller, Erasmus Universiteit Rotterdam/COT, Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Leiden, 2005 (2e druk 2009)
 22. ***Integriteit van de politie. State-of-the-art: wat we weten op basis van Nederlands onderzoek***
L.W.J.C. Huberts & J. Naeyé, Centrum voor Politie- en Veiligheidswetenschappen/ Vrije Universiteit, Amsterdam, 2005
 23. ***De sociale organisatie van mensensmokkel***
R. Staring, G. Engbersen, H. Moerland, N. de Lange, D. Verburg, E. Vermeulen & A. Weltevrede; m.m.v. E. Heyl, N. Hoek, L. Jacobs, M. Kanis & W. van Vliet, Erasmus Universiteit Rotterdam: Criminologie – Sociologie – Risbo, 2005
 24. ***In elkaars verlengde? Publieke en private speurders in Nederland en België***
U. Rosenthal, L. Schaap J.C. van Riessen, P. Ponsaers & A.H.S. Verhage, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag/Universiteit Gent, 2005
 25. ***De strafrechtelijke rechtshulpverlening van Nederland aan de lidstaten van de Europese Unie. De politieke discussie, het juridische kader, de landelijke organisatie en de feitelijke werking***
C.J.C.F. Fijnaut, A.C. Spapens & D. van Daele, Universiteit van Tilburg, Vakgroep Strafrechtwetenschappen, 2005
 26. ***Niet zonder slag of stoot. De geweldsbevoegdheid en doorzettingskracht van de Nederlandse politie***
J. Naeyé, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Vrije Universiteit Amsterdam, 2005
 27. ***Preventief fouilleren. Een analyse van het proces en de externe effecten in tien gemeenten***
E.J. van der Torre & H.B. Ferwerda, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag/Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2005
 28. ***Zedenmisdriften in Nederland. Aangiften- en verdachtenanalyses op basis van HKS-gegevens***
A.Ph. van Wijk, S.R.F. Mali, R.A.R. Bullens, L. Prins & P.P.H.M. Klerks, Politieacademie Onderzoeksgroep, Apeldoorn, Vrije Universiteit Amsterdam. KLPD, 2005
 29. ***Groepszedenmisdriften onder minderjarigen. Een analyse van een Rotterdamse casus***
I. van Leiden & J. Jakobs, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2005
 30. ***Omgaan met conflictsituaties: op zoek naar goede werkwijzen bij de politie***
O. Adang, N. Kop, H.B. Ferwerda, J. Heijnemans, W. Olde Nordkamp, P. de Paauw & K. van Woerkom, Onderzoeksgroep Politieacademie, Apeldoorn/Advies en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2006
 31. ***De strategische analyse van harddrugsscenes. Hoofdlijnen voor politie en beleid***
E.J. van der Torre, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2006

- 32a. ***Cijfers en stakeholders. Prestatiesturing en de gevolgen voor de maatschappelijke en politiekbestuurlijke relaties van de politie***
A. van Sluis, L. Cachet, L. de Jong, C. Nieuwenhuyzen & A. Ringeling, Centre for Local Democracy, Erasmus Universiteit Rotterdam, 2006
- 32b. ***Operationele betrokkenheid. Prestatiesturing en bedrijfsvoering Nederlandse politie***
A.B. Hoogenboom, Nivra-Nyenrode, Breukelen, 2006
- 32c. ***Op prestaties gericht. Over de gevolgen van prestatiesturing en prestatieconvenanten voor sturing en uitvoering van het politiewerk***
M.P.C.M. Jochoms, F. van der Laan, W. Landman, P.S. Nijmeijer & A. Sey, Politieacademie, Apeldoorn/Twynstra Gudde, Amersfoort/Universiteit van Amsterdam, 2006
33. ***Het nieuwe bedrijfsmatig denken bij de politie. Analyse van een culturele formatie in ontwikkeling***
J. Terpstra & W. Trommel, IPIT Instituut voor Maatschappelijke Veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2006
34. ***De legitimiteit van de politie onder druk? Beschouwingen over grondslagen en ontwikkelingen van legitimiteit en legitimiteitstoekenning***
Bundel onder redactie van C.D. van der Vijver & G.C.K. Vlek, IPIT Instituut voor Maatschappelijke Veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente/Politie & Wetenschap, 2006
35. ***Naar beginselen van behoorlijke politiezorg***
M.J. Dubelaar, E.R. Muller & C.P.M. Cleiren, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Universiteit Leiden, 2006
- 36a. ***Asielmigratie en criminaliteit***
J. de Boom, G. Engbersen & A. Leerkes, Risbo Contractresearch BV/Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2006
- 36b. ***Criminaliteitspatronen en criminele carrières van asielzoekers***
M. Althoff & W.J.M. de Haan, m.m.v. S. Miedema, Vakgroep Strafrecht en Criminologie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Rijksuniversiteit Groningen, 2006
- 36c. ***'Ik probeer alleen maar mijn leven te leven'. Uitgeprocedeerde asielzoekers en criminaliteit***
A. Leerkes, Risbo Contractresearch BV/Erasmus Universiteit, Rotterdam; Amsterdamse School voor Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek/Universiteit van Amsterdam, Amsterdam, 2006
37. ***Positie en expertise van de allochtone politiemedewerker***
J. Broekhuizen, J. Raven & F.M.H.M. Driessen, Bureau Driessen, Utrecht, 2007
38. ***Lokale politiechefs. Het middenkader van de basispolitieszorg***
E. J. van der Torre, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2007
39. ***Niet verschenen***

-
40. ***Conflict op straat: strijden of mijden? Marokkaanse en Antilliaanse jongeren in interactie met de politie***
N. Kop, Martin Euwema, m.m.v. H.B. Ferwerda, E. Giebels, W. Olde Nordkamp & P. de Pauw, Politieacademie, Apeldoorn, Universiteit Utrecht, 2007
41. ***Opsporing onder druk***
C. Liedenbaum & M. Kruijsen, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2008
42. ***Symbolen van orde en wanorde. Broken windows policing en de bestrijding van overlast en buurtverval***
B. van Stokkom, Centrum voor Ethiek, Radboud Universiteit Nijmegen, 2008
43. ***Verkeershandhaving: prestaties leveren, problemen aanpakken***
G. Meershoek & M. Krommendijk, IPIT, Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2008
44. ***De frontlinie van opsporing en handhaving. Stelselmatige bedreigingen door burgers als contrastrategie***
M.J.G. Jacobs, M.Y. Bruinsma & J.W.M.J. van Poppel, IVA Tilburg, 2008
- 45a. ***'Kracht van meer dan geringe betekenis'. Deel A: Politiegeweld in de basispolitiezorg***
R. Bleijendaal, J. Naeyé, P. Chattellon & G. Drenth, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2008
- 45b. ***'Kracht van meer dan geringe betekenis'. Deel B: Sturing en toetsing van de politieke geweldsbevoegdheid***
G. Drenth, J. Naeyé & R. Bleijendaal, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2008
- 45c. ***Agressie en geweld tegen politiemensen. Beledigen, bedreigen, tegenwerken en vechten***
J. Naeyé & R. Bleijendaal, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2008
- 45d. ***Belediging en bedreiging van politiemensen***
J. Naeyé, m.m.v. M. Bakker & C. Grijsen, Vrije Universiteit Amsterdam, 2009
- 45e. ***Uitgangspunten voor politieoptreden in agressie- en geweldssituaties***
J. Naeyé, Vrije Universiteit Amsterdam, 2010
46. ***Wijkagenten en hun dagelijks werk. Een onderzoek naar de uitvoering van gebiedsgebonden politiewerk***
J. Terpstra, 2008
47. ***Bijzonder zijn ze allemaal! Vergelijkend onderzoek naar reguliere en bijzondere opsporing***
W. Faber, A.A.A. van Nunen & C. la Roi, Faber Organisatievernieuwing, Oss, 2009
48. ***Gouden bergen. Een verkennend onderzoek naar Nigeriaanse 419-fraude: achtergronden, daderkenmerken en aanpak***
Y.M.M. Schoenmakers, E. de Vries Robbé & A.Ph. van Wijk, Politieacademie, Apeldoorn/Bureau Beke, Arnhem, 2009

49. ***Het betwiste politiebestedel. Een vergelijkend onderzoek naar de ontwikkeling van het politiebestedel in Nederland, België, Denemarken, Duitsland, Engeland & Wales***
A. Cachet, A. van Sluis, Th. Jochoms, A. Sey & A. Ringeling, Erasmus Universiteit Rotterdam/Politieacademie, Apeldoorn/Korps landelijke politiediensten, Driebergen, 2009
50. ***Leven met bedreiging. Achtergronden bij aangiften van bedreiging van burgers***
B. Bieleman, W.J.M. de Haan, J.A. Nijboer & N. Tromp, Intraval & Rijksuniversiteit Groningen, 2010
- 51a. ***Het publieke belang bij private preventie. Een economische analyse van inbraakpreventiebeleid***
B.A. Vollaard, TILEC/Universiteit van Tilburg, 2009
- 51b. ***Het effect van langdurige opsluiting van veelplegers op de maatschappelijke veiligheid***
B.A. Vollaard, TILEC/Universiteit van Tilburg, 2010
52. ***Lokale politiek over politie***
T.B.W.M. van der Torre-Eilert, H. Bergsma & M.J. van Duin, met medewerking van R. Eilert, LokaleZaken, Rotterdam, 2010
- 53a. ***Trainen onder stress. Effecten op de schietvaardigheid van politieambtenaren***
R.R.D. Oudejans, A. Nieuwenhuys & G.P.T. Willemsen, Vrije Universiteit Amsterdam, 2010
- 53b. ***Schieten of niet schieten? Effecten van stress op schietbeslissingen van politieambtenaren***
A. Nieuwenhuys, G.P.T. Willemsen & R.R.D. Oudejans, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2012
- 53c. ***Politievaardigheden onder stress. Het optimaliseren van aanhouding en zelfverdediging in de praktijk***
P.G. Renden, A. Nieuwenhuys, G.P.T. Willemsen & R.R.D. Oudejans, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2015
- 53d. ***Effectief omgaan met acute stress. Effecten van aanleg en trainingsservaring op de schietprestatie onder druk***
A. Landman, A. Nieuwenhuys & R.R.D. Oudejans, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2015
54. ***Politie en publiek. Een onderzoek naar de communicatievormen tussen burgers en blauw***
H.J.G. Beunders, M.D. Abraham, A.G. van Dijk & A.J.E. van Hoek, DSP-groep, Amsterdam/Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2011
55. ***Managing collective violence around public events: an international comparison***
O.M.J. Adang with cooperation from: S.E. Bierman, E.B. Brown, J. Dietermann, C. Putz, M. Schreiber, R. van der Wal, J. Zeitner, Police Science & Research Programme, Apeldoorn, 2011

-
56. ***Stads- en regioscan in de grootste Brabantse gemeenten. De achtergronden van onveilige GVI-scores***
B.M.W.A. Beke, E.J. van der Torre, M.J. van Duin, COT, Den Haag; LokaleZaken, Rotterdam & Beke Advies, Arnhem, 2011
 57. ***De mythe ontrafeld? Wat we weten over een goed politieleiderschap***
W. Landman, M. Brussen & F. van der Laan, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2011
 58. ***Proactief handhaven en gelijk behandelen***
J. Svensson, H. Sollie & S. Saharso, Vakgroep Maatschappelijke Risico's en Veiligheid, Institute of Governance Studies, Universiteit Twente, Enschede, 2011
 - 59a. ***De sterkte van de arm: feiten en mythes***
J.H. Haagsma, T.M. Rumke, I. Smits, E. van der Veer & C.J. Wiebrens, Andersson Elffers Felix, Utrecht, 2012
 - 59b. ***Blauw, hier en daar. Onderzoek naar de sterkte van de politie in Nederland, België, Denemarken, Engeland & Wales en Nordrhein-Westfalen***
J.H. Haagsma, I. Smits, H. Waarsing & C.J. Wiebrens, Andersson Elffers Felix, Utrecht, 2012
 60. ***De nachtdienst 'verlicht'***
M.C.M. Gordijn, Rijksuniversiteit Groningen, 2012
 61. ***Opsporing Verzocht. Een quasi-experimentele studie naar de bijdrage van het programma Opsporing Verzocht aan de oplossing van delicten***
J.G. van Erp, F. van Gastel & H.D. Webbink, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2012
 62. ***Jeugdige zedendelinquenten en recidive. Een onderzoek bij jeugdige zedendelinquenten naar de voorspellende waarde van psychiatrische stoornissen en psychosociale problemen voor (zedendelinquenten)recidive***
C. Boonmann, L.M.C. Nauta-Jansen, L.A. 't Hart-Kerkhoffs, Th.A.H. Doreleijers & R.R.J.M. Vermeiren, VUmc De Bascule, Duivendrecht, 2012
 63. ***Hoe een angstaas een jokkebrok herkent***
J. Jolij, Rijksuniversiteit Groningen, 2012
 64. ***Politie en sociale media. Van hype naar onderbouwde keuzen***
A. Meijer, S. Grimmelikhuisen, D. Fictorie, M. Thaens, P. Siep, Universiteit Utrecht, Center for Public Innovation, Rotterdam, 2013
 65. ***Wapengebruik. Van inzicht in modus operandi naar een effectieve aanpak***
M.S. de Vries, Universiteit Twente, Enschede, 2013
 66. ***Politieverhalen. Een etnografie van een belangrijk aspect van politieculturen***
M.J. van Hulst, Tilburg University, Tilburg, 2013
 67. ***Recherchebazen. Een empirisch onderzoek naar justitieel politieleiderschap***
E.J. van der Torre, M.J. van Duin & E. Bervoets, LokaleZaken, Rotterdam, 2013
 68. ***Driehoeken: overleg en verhoudingen. Van lokaal tot nationaal***
E.J. van der Torre & T.B.W.M. van der Torre-Eilert, m.m.v. E. Bervoets & D. Keijzer, LokaleZaken, Rotterdam, 2013

69. **Overvallen vanuit daderperspectief. Situationele aspecten van gewelddadige, niet-gewelddadige en afgeblazen overvallen**
W. Bernasco, M.R. Lindegaard & S. Jacques, NSCR, Amsterdam, 2013
70. **Geweld tegen de politie. De rol van mentale processen van de politieambtenaar**
L. van Reemst, T. Fischer & B. Zwirs, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2013
71. **Vertrouwen in de politie: trends en verklaringen**
L. van der Veer, A. van Sluis, S. Van de Walle & A. Ringeling, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2013
72. **Mobiel banditisme. Oost- en Centraal-Europese rondtrekkende criminele groepen in Nederland**
D. Siegel, i.s.m. R. Koenraadt, D. Lyubenova, N. Sovre & A. Troscianczuk, Universiteit Utrecht, 2013
73. **De ontwikkeling van de criminaliteit van Rotterdamse autochtone en allochtone jongeren van 12 tot 18 jaar. De rol van achterstanden, ouders, normen en vrienden**
F.M.H.M. Driessen, F. Duursma & J. Broekhuizen, Bureau Driessen, Utrecht, 2014
74. **Speciaal blauw. Verschijningsvormen en overwegingen van specialisatie en despecialisatie binnen de Nederlandse politieorganisatie**
R.J. Morée, W. Landman & A.C. Bos, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2014
75. **Gevangene van het verleden. Crisissituaties na de terugkeer van zedendelinquenten in de samenleving**
M.H. Boone, H.G. van de Bunt & D. Spiegel, m.m.v. K. van de Ven, Erasmus Universiteit, Rotterdam, Universiteit Utrecht, 2014
76. **Brandstichters onder vuur. Een empirisch onderzoek naar zaken van brandstichting en hun daders**
L. Dalhuisen & F. Koenraadt, Universiteit Utrecht, 2014
77. **Van stadswacht naar nieuwe gemeentepolitie? Gemeentelijk toezicht en handhaving in de openbare ruimte**
T. Eikenaar & B. van Stokkom, Radboud Universiteit, Nijmegen, 2014
78. **Politiemensen over het strafrecht**
J. Kort, M.I. Fedorova & J.B. Terpstra, Radboud Universiteit, Nijmegen, 2014
79. **Kijken, luisteren, lezen. De invloed van beeld, geluid en schrift op het oordeel over verdachtenverhoren**
M. Malsch, R. Kranendonk, J. de Keijser, H. Elffers, M. Konter & M. de Boer, NSCR, Amsterdam, 2015
80. **De mentale gesteldheid van de familierechercheur. Een onderzoek naar werkgerelateerde stress en secundaire posttraumatische groei binnen een bijzondere groep politieambtenaren**
L.J.A. Bollen, M.C. Saan, M.J.J. Kunst, B.W.C. Zwirs & K.F. Kuijpers, Universiteit Leiden, 2015

-
81. ***Na de vrijlating. Een exploratieve studie naar recidive en re-integratie van jihadistische exgedetineerden***
D.J. Weggemans & B.A. de Graaf, Universiteit Leiden, Universiteit Utrecht, 2015
82. ***Dat heeft iemand anders gedaan! Een studie naar slachtofferschap en modus operandi van identiteitsfraude in Nederland***
L. Paulissen & J. van Wilsem, Universiteit Leiden, 2015
83. ***Demonstratieve kampementen***
B. Roorda, Rijksuniversiteit Groningen, 2015
84. ***Private ordebewaarders bij betogingen***
B. Roorda, Rijksuniversiteit Groningen, 2015
85. ***Spelen met weerbarstigheid. Belemmerende patronen en doorbrekende handelingsperspectieven bij het ontwikkelen van basisteams***
W. Landman, R. Kouwenhoven & M. Brussen, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2015
86. ***‘Onnodige’ bureaucratie binnen het basispolitiewerk. Onderzoek naar de achtergronden van een hardnekkig verschijnsel***
J. Kort & J.B. Terpstra, Radboud Universiteit Nijmegen, 2015
87. ***Politie en GHB-problematiek op het platteland***
T. Nabben & D.J. Korf, Universiteit van Amsterdam, 2016
88. ***Basisteams in de Nationale Politie. Organisatie, taakuitvoering en gebiedsgebonden werk***
J. Terpstra, I. van Duijneveldt, T. Eikenaar, T. Havinga & B. van Stokkom, Radboud Universiteit Nijmegen, 2016
89. ***Samen of apart. De invloed van overleg tussen agenten bij het opstellen van het proces-verbaal***
A. Vredeveltdt, L. Kesteloo & P.J. van Koppen, Vrije Universiteit Amsterdam, 2016
90. ***Overvallen in beeld. Gedrag van daders, slachtoffers en omstanders***
M.R. Lindegaard, W. Bernasco & T. de Vries, Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving, Amsterdam, 2016
91. ***Boeven vangen. Een onderzoek naar proactief politieoptreden***
W. Landman & L. Kleijer-Kool, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2016
92. ***VVC onder de aandacht. Een onderzoek naar ZSM en de gevolgen voor het politiewerk***
R. Salet & J. Terpstra, m.m.v. P. Frielink, Radboud Universiteit Nijmegen, 2017
93. ***De mogelijke meerwaarde van bodycams voor politiewerk. Een internationaal literatuuronderzoek***
S. Flight, Sander Flight Onderzoek & Advies, Amsterdam, 2017
- 93A ***Focus. Evaluatie pilot bodycams Politie Eenheid Amsterdam 2017-2018***
S. Flight, Sander Flight Onderzoek & Advies, Amsterdam, 2019
- 93b ***Evaluatie bodycams Landelijke Eenheid; Proeftuin bodycams Dienst Infrastructuur 2018***
S. Flight, Sander Flight Onderzoek & Advies, Amsterdam, 2019

94. ***Criminele families in Noord-Brabant. Een verkenning van generatie-effecten in de georganiseerde misdaad***
H. Moors & T. Spapens, EMMA, Den Haag; Tilburg University, Tilburg, 2017
- 94a. ***Interveniëren in criminele families***
A. Boer, R. Ceulen, H. Moors, T. Spapens, EMMA/Tilburg University, 2020
95. ***Effectiviteit van het verdachtenverhoor. Een veldstudie naar de relatie tussen verhoortechnieken, de verklaring van verdachten en de aanwezigheid van de advocaat in zware zaken***
W.J. Verhoeven & E. Duinhof, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2017
96. ***Van meerdere markten thuis? Overlap in markten van zware en georganiseerde misdaad en de consequenties voor de opsporing***
T. Spapens, m.m.v. M. Bruinsma, Tilburg University, Tilburg, 2017
97. ***Horen, zien en zwijgen. Opsporing in dorpen en stadsbuurten met een gesloten leefgemeenschap***
E. Bervoets & M. Bruinsma, Bureau Bervoets, Amersfoort, 2017
98. ***Geweld tegen hulpverleners in de psychiatrie. Aard, omvang en aangifte bij de politie***
J.M. Harte, I. van Houwelingen & M.E. van Leeuwen, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2017
99. ***Geëiste en opgelegde straffen bij de strafrechtelijke afhandeling van georganiseerde criminaliteit. Rapportage in het kader van de vijfde ronde van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit***
C.G. van Wingerde & H.G. van de Bunt, Erasmus School of Law, Rotterdam, 2017
100. ***Doorgroeiers in de misdaad. De criminele carrières en achtergrondkenmerken van jonge daders van een zwaar delict***
V. van Koppen, V. van der Geest & E.R. Kleemans, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2017
101. ***Profielen van Nederlandse outlawbikers en Nederlandse outlawbikerclubs***
A. Blokland, W. van der Leest & M. Soudijn (m.m.v. E. Kleinheerenbrink & I. van Die), Leiden Law School, Leiden, 2017
102. ***Verdachten van terrorisme in beeld. Achtergrondkenmerken, 'triggers' en eerdere politiecontacten***
F. Thijs, E. Rodermond & F. Weerman, Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving, Amsterdam, 2018
103. ***Burgemeesters in cyberspace. Handhaving van de openbare orde door bestuurlijke maatregelen in een digitale wereld***
W. Bantema, S.M.A. Twickler, S.A.J. Munneke, M. Duchateau & W.Ph. Stol, NHL Stenden Hogeschool, Leeuwarden; Rijksuniversiteit Groningen, Groningen, 2018
104. ***Een bittere pil. Het fenomeen en de aanpak van illegale medicijnenhandel***
I. van Leiden, A. Lenders & H. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem, 2018

-
105. **Vastzitten zonder straf. Over inverzekeringstellingen en schadevergoedingen op basis van artikel 89 Sv**
P. Kruize & P. Gruter, Bureau Ateno, Amsterdam, 2018
106. **'Ik hou het hier wel uit, hoor'. Mentale weerbaarheid binnen de districtsrecherche**
H. Sollie, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2018
107. **Bestuurlijke bevoegdheden, politie en de lokale aanpak van onveiligheid**
R. Salet & H. Sackers, Radboud Universiteit, Nijmegen, 2019
108. **Politie en actief burgerschap: een veilig verbond? Een onderzoek naar samenwerking, controle en (neven)effecten**
V. Lub & T. de Leeuw, m.m.v. A.S. Leerkes & R.J. Kleinhans, Bureau voor Sociale Argumentatie, Rotterdam; Erasmus Universiteit, Rotterdam; Bureau voor Maatschappij, Veiligheid & Deviantie, Rotterdam, 2019
109. **Wijkagenten en veranderingen in hun dagelijks werk. Verslag van een onderzoek**
J. Terpstra, m.m.v. A. Evers, Radboud Universiteit, Nijmegen, 2019
110. **Naar een efficiëntere noodhulp? Een verkennend actieonderzoek**
A. Scholtens & I. Helsloot, m.m.v. S. Kraaijenbrink, J. Vlagsma, M. Jürgens, D. Mouris & M. Eising, Crisislab, Renswoude, 2019
111. **Bestrijding van Outlaw Motorcycle Gangs. Een rechtsvergelijkende studie naar de aanpak van onrechtmatige organisaties in rechtsstatelijk perspectief.**
J. Koornstra, B. Roorda, M. Vols & J.G. Brouwer, Rijksuniversiteit Groningen, 2019
112. **Politiestraatgezag en (on)gehoorzaam burgergedrag**
A. Scholtens, M. Helsloot, I. Helsloot, Crisislab, Renswoude, 2019
113. **Verkeershandhaving op Nederlandse autosnelwegen; Evaluatie van de werkwijze van het Team EVT, de effecten en de acceptatie van politiecontroles**
Ch. Goldenbeld, A. Stelling-Kończak, S. van der Kint, SWOV, Den Haag, 2019
114. **Virtual reality als onderzoeksmethode om inbrekers te doorgronden**
I. van Sintemaartensdijk, J.L. van Gelder, P.A.M. van Lange, M. Otte, J.W. van Prooijen, Vrije Universiteit Amsterdam, 2019
115. **Wanneer blaffende honden bijten. Een vergelijking tussen fataal en niet-fataal huiselijk geweld**
P. Aarten, C. Boelema Robertus, L. Alink, M. Liem, Universiteit Leiden, 2020
116. **Kijk naar het systeem. Begrijpen en beïnvloeden van opsporingspraktijken**
W. Landman, R. Kouwenhoven, M. Brussen, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2020
117. **Verbeelding in de verhoorkamer. De invloed van het gebruik van beeldmateriaal in het verhoor op verhoortechnieken en proceshouding**
W.J. Verhoeven, G. Vanderveen, L. van Dillen, S. Kruit, Erasmus Universiteit, Universiteit Leiden, 2020

118. ***Met gepast geweld. Politiegeweld in Nederland in 2016***
M. Kuin, F. Kriek, J. Timmer, m.m.v. Y. Bleeker en E. Verbeek, Regioplan, Amsterdam en Vrije Universiteit Amsterdam, 2020
119. ***De rol van bodycambeelden in de opsporing en bewijsvoering***
A. Vredeveldt, L. Kesteloo, A. Hildebrandt, Vrije Universiteit Amsterdam, 2020
120. ***Slachtoffer van onlinecriminaliteit, wat nu?***
S.G.A. van de Weijer, E.R. Leukfeldt, S. van der Zee, Nederlands Studiecencentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving, Amsterdam, 2020
121. ***Een alternatief voor jeugdige hackers? Plan- en procesevaluatie van Hack_Right***
J.A.M. Schiks, M.S. van 't Hoff-de Goede, E.R. Leukfeldt. De Haagse Hogeschool, Centre of Expertise Cybersecurity, Den Haag; Nederlands Studiecencentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving, Amsterdam, 2021
122. ***Criminaliteit en huiselijk geweld: twee kanten van dezelfde medaille? De relatie tussen criminaliteit en huiselijk geweld***
S. van Deuren, J. Kroese, M. van Dijk, V. Eichelsheim, A. Blokland, S. van de Weijer. Nederlands Studiecencentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving, Amsterdam, 2021
123. ***Oververtegenwoordiging verder ontcijferd. Een kwantitatief onderzoek naar sociale verschillen in verdenkingskans en zelfgerapporteerd crimineel gedrag onder jongeren in Nederland***
W. Bezemer, A. Leerkes. Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2021
124. ***Gebiedsgebonden politiewerk in ontwikkeling. Onderzoek naar basisteams in een digitale en superdiverse samenleving***
J. Terpstra, R. Salet, I. van Duijneveldt, T. Havinga, Radboud Universiteit 2021
125. ***Slimme(re) opsporing, Een verslag van de ontwikkeling en pogingen tot implementatie van een handreiking voor efficiënte opsporing door de politie***
I. Helsloot, P. van Lochem, C. Kijne, Crisislab, Renswoude 2022
126. ***Politiewerk op het web. Een verkennend onderzoek naar online gegevensvergaring door de politie***
Wouter Landman, Sanne Groothuis, Twijnstra Gudde, Amersfoort, 2022
127. ***Living apart together? Publiek-private relaties in de bestrijding van interne financieel-economische criminaliteit***
Dr. C.A. Meerts, Prof. dr. mr. W. Huisman, Prof. dr. E.R. Kleemans, m.m.v. M. van Straten, MSc, VU-Universiteit, Amsterdam, 2022
128. ***Politiestraatwerk onder corona. Verbinding tussen landelijk beleid en lokale gemeenschap***
Wouter Stol, Litska Strikwerda, Saskia Westers, Wendy Schreurs, NHL Stenden Hogeschool, 2023
129. ***Moreel kompas***
Anton van Wijk, Marjan Olfers, Mark van Vugt, Ard Barends, Juno van Esveldt, Den Haag, 2023

-
130. ***Liquidaties in Nederland. Ontwikkelingen & achtergronden van schutters en andere betrokkenen***
Sheila Adjimbaks, Frank Boerman, Robby Roks, Ewout Stoffers, RIEC Midden-Nederland, onderzoeksbureau ESSA Research, Erasmus Universiteit Rotterdam, Landelijke Eenheid Nationale Politie, 2023
131. ***Goed-fout. Criminele verdringing in legale (ketens)processen; een verkennend onderzoek met voorbeelden uit de hout-, afval- en fruitketen***
Bureau Bervoets, Eric Bervoets, Mirjam Corsel, Tim Boekhout van Solinge, m.m.v. Sabine Hellemons, maart 2024
132. ***Van opsporing tot bewijsvoering. Plaats delict-onderzoek voor de hele strafrechtketen***
M. de Gruijter, A.J. Loeve, C.J. de Poot en M. Zuidberg, april 2024
133. ***Ongekend. Een onderzoek naar de impact van dreiging vanuit georganiseerde criminaliteit op politiewerk***
S. Mehlbaum, J. Broekhuizen, K. van den Akker, m.m.v. S. van Ruiten, T. te Beest en J. de Boer, Halfweg, mei 2024
134. ***Criminele familienetwerken. Subculturele factoren en clan-achtige kenmerken***
T. Spapens, H. Moors, L. de Veen, S. van Nimwegen, R. Bredo, S. Vriends, C. Jacobs, Tilburg University, EMMA (Experts in Media en Maatschappij, Nationale politie), oktober 2024
135. ***Polarisatie, escalatie en alledaagse vrede. Aandachtswijken onder een vergrootglas***
L.A. Slooter, Universiteit Utrecht, Politie & Wetenschap, januari 2025
136. ***Gerichte invitaties tijdens het kindverhoor. De meerwaarde en timing van gerichte invitaties in het verkrijgen van een uitgebreide verklaring van kinderen***
D.J.H. Smeets, L.R.A. Alink, m.m.v. K. Dekens, R. Haak, I. Rispens en J. van der Sleen, Universiteit Leiden, 2025